

Lepturariū ruminesc

cules de'n scriptori rumīni

pre'n

Comisiunea denumite de cœtre naltul Ministeriū all invœitœmintulū,

aœœdat spre folosīnta invœitœœœilor

de'n clasa V. si VI. a ġimnasiulū de sus

de

Arune Pumnul,

Profesorū de limba si literœtura rumīnœ in ġimnasiul plīnariū de'n Őernœœiū.

Tomul III.

Pe kœltiualœ fondusulū religīonar g. o. a Bukovīnei.

8 - OCT. 1919

15 JUN. 1973

Vieanna.

2516 ✓ La œ. r. edœtura a cœrtīlor scolœstīce.

1862.

BIBLIOTECA INST. PED
PEDAGOGICAL INTÉZET KÖNYVTÁRA
Tg. Mureş - Marosvásárhely

I.

Hurul Cîncellariul lui Dragoșiū, Domnul Moldáviei.

*Frînturã istoricã, scrisã de Hurul lãtinescã, tradusã de Petru Clãncãu, secretariul lui Ștefan cãll Mare la 1495 în rumînescã. *)*

(Explicatã și resfiratã pe înțeles de Giorgiū Șeulescul.)

§. 1.

a) *Întrudúcerea cróniceii lui Hurul.*

Crónicã atingãtoariã de statul pátriei noastre, carea, ca parte de'n Dãciea veciã, se numescã *Moldáviea*. Astã crónicã cuprinde evenemintele și modul, cum se putú finé și cum se luptã țîara cuntra gîntelor, carile pre'n încursele salle o înundarã, dupã cã se desvîncã și se rupse de cãtrã Ruma cãa tare, și nu putú apãerã mai mult Dãciea, neçi a o finé.

*) Testul cróniceii lui Hurul.

Ievod de a moșiei noastre рхндѣ din Траеана Daciea акмѣ Молдова нѣмеште-се, кѣм еа цинѣ-се, шѣ кѣм хълъдзи кѣ лимвиле, челле, че кѣ аѣлор поеде дхпекъ-о, дхитр'ѣрма чеа таре а поастрѣ рхмленилор дхитърѣцие дин врѣда Ромѣ деовхлѣ-се шѣ маѣ Daciea цинѣ шѣ рѣтзи нѣ нѣтѣрѣ. Шѣ ѣет ѣевод скриптѣ-л-ам еѣ Хѣрѣл, тареде кхпчеларѣѣ а лѣи Водѣ Драгошѣѣ, кѣм л'аѣлѣѣ скрипт де'н зѣле вѣтрѣне де Арѣѣре камподѣке.

Тхнд се шѣтѣ дете дела дхитърѣцие ла дѣрегѣторѣѣ тоѣѣ, кѣм четѣѣѣ шѣ тѣргѣрѣ де'н Трѣеана Dacie тоатѣ рѣсѣпѣа-се шѣ жѣ-рѣѣѣ-се шѣ сате тоате шѣ дѣрегѣторѣѣ тоѣѣ кѣ легиоаниле шѣ тоѣѣ

Astœ crónicæ scrisu-o-am eu Hurul, marele Cînĉellariũ all lui Dragoșiũ domnul, cum l'afłœi script de'n dillele vecie de Arbure duĉele cîmpestru.

b) Inĉeputul crónicœi lui Hurul.

§. 2.

Stræmutæĉiunea legiunilor rumîne de'n Dăĉiea Træeannæ preste Dúnære.

Cînd se dete sĉire dela împærwætiea Rumei la toti deregætorii, cum ĉetœtile si orașiele de'n toatœ Dăĉiea Træeannæ se respiá si se înĉindeá de bærbari, si cœ toate satele si deregætorii toți, pæmintenni cu șierbi si poporul tot, cu dobitoaĉele si cu bunul (averea) lor tot sœ cure (treacœ) de ĉeea parte de Dúnære, stræmutîndu-se în Mesiea; de ásfeliũ de sĉire cum audirœ, toți se alterarœ si în pripœ eu mare ovilintie (cunsternœĉiune) mérsærœ cu toții, sœ se adune la Iasi, în curtea si resiedinția legiunii marelui Træeann, si acolo în de sine sœ se consultedie cu toții, înainte de a faĉe ásfeliũ de stræmutare, si cînd șosirœ acolo, aflarœ curtea ĉea mare numai jæriste (brasœ, ruincœ, stricatœ si arsœ); cœĉi deregætorii legiunii

мошнеаннii кѣ а лор съи шърви ши понѣл тот кѣ доbitoаче ши кѣ
вѣнѣл лор тот съ diĉindea Dăĉiere къръ а primenire'n Miciea. De
а таре тоѳи шире ползѣиръ кѣм азъ. Ши де а съргъ кѣ овилъ ша-
ре влетъ тоѳи а се ла Iasi стрънѣerea дн чеа таре легионаеи кър-
те а Траiанн Мареле ш'аколо дн десѣнеа слитѣаскъ тоѳи днante
de атаре primeanire. Ши тѣнд коло сосиреа нѣтаче жърше чеа
таре кърте афлѣ. Къ чii дигегъторii легионѣлѣи вѣдеаi xiind ши
нѣ маторѣ ши де а вѣнѣрѣ плинѣ ши воничii нѣмиѳи, нѣ вѣтрашѣ кѣм
а primenire'n Miciea шире ла тѣнѣ ле сосѣ, нѣ пестѣ а кѣ алалѳи
deregъторii ши мошiienni. днтревѣчизне ши слитѣѣчеаръ стеажъръ
къртеа жършѣи ши ширѣи кѣ легионаа спе Канѣвоѣлѣи а къръ деа-
ĉindea Dăĉiere. Ши атаре фант ши пакосте тот фѣнтѣиреа ши а
лалте легионае нѣмиѳе ши нѣ вѣтраше ши нѣ де мошii дигегъторii
авереа. Жъръшѣиръ кѣ тотѣлѣи тот челле марѣи ши тѣндре четѣѳи
Канѣвоѣ ши Kiliae ши Tira. Ма мошнеаннii ши тоѳи армашii карѣ
вѣтрашѣи ширеа пестѣ а локѣлеа днante кѣ вѣтрънii ши момнеаннii

fiind hrudei (crudi) la minte si nu matori (copti) plini de avuti si ostași mercenari (simbriari) nu pămîntenni; cum le sosi la mîncă sîcirea de a se strămută în Mesiea, nu *pestiră* (așteptară) a se svătuî mai întîi cu cēialalți deregători si moșneni ai țării, cî îndată arseră curtea si se duseră cu legiunea spre cētatea: *Capul Boului*, pe'ntru a trece de cēea parte de Dîncere (decîndea) în Mesiea; si tot așfeliu de fapte si daune făcură si cēlălalte legiuni, care erau simbriarie, nu pămîntenne, neei deregători locali cu moși si averi, arseră cu totul tot cētățile cēlle mari si mîndre: *Capul Boului, Hilia si Tira*.

§. 3.

Reorgănnăcîiunea țării în republică după trecerea legiunilor peste Dîncere.

Însă pămîntenni si toți armași, cari erau pămîntenni, rămaseră pe loc pînă se vor svătuî cu toți bătîrni si moșneni si în urmă se făcă cum s'ar pără a fi mai bine, si cum sosiră cu toți de'n toate părțile si vădiură ūc daună asiă de mare, foarte mult se oviliră (instritară) si se cuprînseră de ūc adîncă tăcere si uimire, neputînd deșcide rostul; după ațea-sta venindu-si în sine înțepură a se consultă, cum se făcă, se lasă sea si se nu lasă foculărcle lor si oasele parinților si alle

тоці слімъеаскъ ші дитр'эрма кѣм вине пѣреа-сѣ-па фаче-ар. Ші кѣм де'н пѣрці тоате еосірѣ тоці ші аша пакосте mare възъреа пѣлт ошлі ші де-а маі каре-па зичере пѣрѣсѣ ші пѣлкомі пі ла дитревѣчъне стееате ші сѣ тоці а слімзі пѣсѣ кѣм фаче-ар лѣсаар вері пѣ лѣсаар ветрїле ш'алор сѣї стрѣмоші ші пѣрїнци оаселе ші очїнеде кѣ а лор сѣї стрѣмоші сѣ пѣеле агопїсїте, знде де'н вѣтрѣне зѣле кѣсѣ ші хѣлѣдѣек. Ші слімзі карі вреавор локѣлзі стееа пі кѣм дѣцї пѣлте хѣлѣдзі кѣ пѣлте фелешагѣрї а лїнгї, карї дїкѣрѣ ш'о некѣ кѣ а сѣнтѣлѣ Дѣмнезѣ гращїе ш індѣперѣ ші а рѣтѣ-їре ші деакмѣ жпante хѣлѣдзі-ор. Ма очїнеде ші ветрїле ш'а лор сѣї стрѣмоші моші пѣ лѣса-ор. Ші верї-че лїмѣз венїо-ар с'о кѣ пїтѣ ші кѣ саре кѣм оасїецї аре хї прїмаск'о. Ма вїрѣеаскъ-ї пѣ лї врѣеаскъ. Ші пѣсѣ рѣспѣвлїкѣ кѣ поваца тоатѣ ші кѣ дїрепта-реа челор датїне вѣтрѣне а лор сѣї рѣмлени стрѣмоші. Ші іо-шор маі деаре хї а сама лѣареа пі рѣтѣїреа ла марї пѣсѣрї ші

stræbunilor, precum și moșiea (fiara) agonisitæ cu sîngele stræbunilor sæi, unde acum viețuiesc de'n dille betrîne și petrec ?
 Și încieiecé consiliul, cæ cîine va vré, sæ stee pe loc, și cum aũ luptat de mai multe dæti în mijlocul a feliuri de gînte, care aũ încurs și aũ înundat pátriea, asîá sí de acum înainte cu grațiea și înduperarea (ajutoriu) sîntului Dumnediæei vor birui (învinge greutætile) și vor mîntui pátriea.

Daræ moșiea (pátriea) și vetrele stræbunilor sæi sæ nu le pæræseascæ, și veri cæ gînte vor supræveni sæ-le primeascæ cu pîne și cu sare, ca pe oaspeți, cîar de i-ar supune, numai sæ nu-i sterpeascæ; și asîá orgænnaræ statul dupre tinoarea și régula dátinelor vecie alle stræbunilor sæi Rumîni, și pe'ntru ca mai ușior sæ fiæ de luat sama și de a se puté apærá la pæsurî (nevoi) mari și la încursiuni, și pe'ntru a pune sí alte trebî (afãceri) la calle, și a se strînge dajdiea la tesauræriat și dæcîmele primitiæelor pæmintului, și cuntribuçiunile de naturalie în grînarele țierii, care sæ le dea pæminntenniî spre îndestullarea legiunilor și simbrîea armasilor, și earæ pe'ntru a judecá pîrele moșnennilor și alle poporului cînd vor avé între sine dosadæ și dodæealæ (cæartæ și proçese), care nu le-ar puté resfirá (pune la calle) sioltudii și pîrgarii (judecætorii tinútorilor), veri judii de vœi (ai satelor — juratii).

poede mi ꙗн кале алалте тревърї пьнере ми дажделор ла кел-
 шхг стрънцере ми дїжта помїноачелор пьтърълзї ш'а хършиї-
 лор ла жькпїцъ, каре съ мошпеаннї ден пе'нтр'а треава а лор па-
 мїте легиоане ми пе'нтр'а дегегъторїлор ми армашїлор де пьмалъ
 сътврїеа. Шї пе'нтръ сама лъареа а лор мошпеаннї ми попъл пъ-
 релетънд дндесъне docadъ ми dodъеалъ аве-ар де верї-че лъкръ,
 карї шолтзїї ми пьргарїї верї жзїї де пъї пъ рьсїраре-ар пътеá
 ми пъ ꙗн кале пе верї-карї снє пъчзї пънеáї ꙗн марї ұїздеце треї
 тоатъ мошїеа пъсъ. Дї ла мънцї п.к.п' ла трапа Сїретїлзї ꙗн
 ұїздец къ ꙗн маре ұїзде ми преаторї 12 момїеаннї вьтрънї ми
 скахн астої ұїздец ꙗн Романн пъсъ-л. Шї де ла трапа Сїретїх
 п.к.п' ла трапа Прът ꙗн ұїздец тот къ ꙗн маре ұїзде ми преато-
 реанї 12 мошїеанї вьтрънї ми ꙗн Бърлад ает скахн пъсъ. Шї де
 ла трапа Прът па ла трапа Нїстръ ми Бъсъравїеа тоатъ, ꙗн ұїз-
 дец къ тот ꙗн маре ұїзде ми 12 вьтрънї момїенї преаторї ми ает
 скаон ꙗн Лъпъшна пъсъ-л. Шї чєлє марї ұїздеце Шолтзїлор

§. 4.

Împærtiçiunea țicerii și înarmarea ei.

Deregătorile și reșiedințiile civile.

Spre asemene scop se împærti țiara în trei județie mari, și anume: în județul de la muntî pîna în apa Siretiului, avînd reșiedinția în *Roman* cu un mare jude și 12 pretori moșnenni (patrioți) bœtrîni; all doilea județî se formœ de'n apa Siretiului pîncœ în Prut, avînd de reșiedințîe *Birladul* cu un jude mare și 12 pretorianni patrioți bœtrîni; all treilea județî se formœ de'n apa Prutului pîncœ în Nistru cu Bœsœrabiea toatœ, avînd de reșiedințîe *Lœpușna* cu un jude mare și 12 pretori bœtrîni moșnenni. Atributele aœstor județie mari erañ: de a da povetie șîoltudilor și judilor de vœi, sœ iae sama de decîmele și contribuçiunile în nœaturalie, precum și de jigniœeri (deregătorii preste anone providîonarie), asemene sœ iae sama bœeasilor și fœurarilor (lucrœtori de mine și metãluri espluatate) precum și birœului sœrinelor (camerasiului Ocnei) și stringœtorilor de tribute și casierilor (sãmeșilor); asemene a pune la calle pre œei œe nu s'ar putœ pœçiui de œœtrœ șîoltudî și pîrgarii de pe la reșiedinție și de judiî de vœi (aî comunitœtilor sœtesœi) pe'ntru œertele și pîrele lor. Îmbele pœrti sœ fie datoarie a-sî arœtã șîrul pîrelor salle la aœeste județie mari, și de aicœ sœ li-se facœ judecata cu direptate.

ми де вѣѣ Цѣхзілор съ повацъ деа ми сама лѣаре а поміноачелор ш-а хършілор діжнѣ. Ші жѣкнічелор ми вѣешілор ми фѣтра-рілор ми а Окніі вірѣѣ ми злоташілор ми кеалшѣілор. Ші а лор чеі каре с'ар пзпѣчѣі де Шолтѣзі ми Пѣргаріі де ла тѣргѣрі ми де а вѣілор Цѣзіі пе'нтр'а лор сале dodecale ми пѣрї ла марї еете ȳıdece трѣтве пѣрці арѣтаре-аш тѣрѣтеанеа пѣрелор ми фаче ле кѣ дірептате цѣдікатѣ. Пѣсѣ ми пе'нтрѣ поваца оштїі треі марї скаѣне. Шп скаѣн ѣн тѣрг ѣн *Бага* пѣсѣ ми чеала-л *Конс* пѣтмі. Ші *Конс* кап легіонїі хїреа ми сокотїтор ми кап Пѣркѣлавїлор ми кѣнїтанилор а четѣці де ла тѣпте пѣн'ла трана Сѣреат ми Бѣешілор ді ла Бѣѣ сокотїтор. Ші зп скаѣн ѣн Іашї пѣсѣ-л ми чела-л *Префѣака* пѣтїрѣ кап легеонѣлѣі шп Пѣркѣлавїлор ми

§. 5.

Deregătorile și reședințiile militare.

Púseræ sí pe'ntru regimul oștii trei scáune mari: un scáun în tírg în *Baea*, și pe Comíndínte íl numiræ *Consul*, carele sæ fíe cap legiunii, privegiætoríũ și cap pírcælabilor și cæpitannilor de cætæti, începínd de la munte pínæ în apa Siretiului, asémenne sæ fíe privegiætoríũ bæiasilor de la bæi; all doilea scáun se puse în *Iasi* și comíndíntele se numí *Prefept*, cap legiunii și pírcælabilor și cæpitannilor de la cætæti din apa Siretiului pínæ'n Prut; all treilea scáun se puse în Híliea și comíndíntele se numí *Duce cîmpestru*, cap legiunii și pírcælabilor și cæpitannilor de la cætæti și cæstorilor ofiçiantí preste armași vaseror. Ma (earæ) la Vranșiova și la Cîmpu-Lung se púseræ Vórniçi dupre dátina vecíe, cari sæ fíe capi judetíelor și bravilor de oaste, cæ trebuía sæ fíe ínarmați cu árcuri și toaipe (mæciuci), providíonati cu bægagiul lor, și asiá la pæsuri (nevoi) sæ cure (alergæ) cu toti la bætælie, și simbríe sæ nu li se dea; ma neçi însii dajde, veri decímæ, veri alte dábile sæ nu dee, și eara-si ca de'n vecime și Codrenni de la codrii Tigeçiului sæ fíe armași cælærași, și capul lor sæ se numeasæ *cæpitann*, pæstríndu-si dátinele (privilegiele) vecíe.

къпитанниlor дела четъци дела трапа Съреат п.л.н' ла трапа Прѣт. Шí зн mare скажп .лн Kíliea пæсь, шí чеала-л *Katiодске* пæтиръ шí кап легеонълзи шí П.л.р.к.л.авилор шí къпитанниlor дела четъци шí квеасторилор де а вæсьлор армашí. Ма ла Врансовеа шí ла Камполънъгъ ворничи не а лор датинъ вьтрьлнъ пæсь шí ворничи към de'n вьтрьлне зъле, карма хíреа шí .лпante а лор сале рíздеаце шí де оасте воиничí къ пæшиí тоци аркашí къ а лор сале аркърí шí тоаíне с.л.м шí къ а лор тот тьрхат ла пæсьрí къръ шí вíпчеаскъ-се шí сьтврíеа нíчí лæk dealí-се. Ма пæчí пæшиí дajде верí дíжмъ верí давиле алте деа. Шí атарí тот датинъ шí Kodръ Теагечí де вьтрьлне зъле аве-ар, шí чíи тоци Kodреанниí с.л.м армашí къ.л.р.амí шí а лор кап Къпитанн пæтеаръ-се не а лор сале вьтрьлне тоате датинí. Шí сь пæсь чеате деа аркашí шí лъпчеарí воиничí къ П.л.р.к.л.авí ла маí чеалí тарí четъци местичí .лн тоатъ динíоара а стареа ла Хотíно, шí ла Сорока, шí ла Оvideа, шí ла Тíра, шí ла Kílie, шí ла Капъвоз,

§. 6.

Gærnisonarea Țetăților.

Dupæ asémennī dispusæċiunī se púseræ ċete de arcași și lænċerī, militari cu pîrcelabī pre la ȋetățile ċelle mari, mestiċī (meniċī) în toatæ dineoara a stare la *Hotîn*, la *Soroca*, la *Ovidæa*, la *Tîra*, la *Hiliea*, la *Capu-Boului*, la *Cræċiuna (Birlad)*, la *Halos (Haliċi)*, la *Frotasī*, la *Neamċiul* și la *Suċcava*. Earæ la ȋetățī púseræ æpitanntot cu ċete de arcași, precum la *OitudiŃ*, la *Tulgisī*, la *Rosīċiea*, la *Creulea* (Cræulennī pe Nistru), la *Orhei*, la *Cahulæ* (Frumoasa), la *Ȇetelina (Cotnari)*, la *Taiċaleu (Tæċi)*, la *VæsluiŃ*, *Punċeræcova*, și toċi æei pîrcelabī, și æpitanntot, și arcași, și lænċerī se dætinæ (regulæ) a fi de-a pûrurea pæmintenni mošnenni și firesī Ruminī de'n Dæċiea Moldova noastræ, și toċi bærbatī matorī (copċi) și vīnosī, earæ la særine (ocne) púseræ ææmærașiŃ dupre dâtina veċiæ spre a fi deregætorīul șingæilor (særinarilor) și prindætorīul venitului særinei.

ші ла Кръчана, ші ла Халаш, ші ла Тотряш, шіла Неамцо, ші ла Сочава. Ші ла четъцьї кълїтанї пæсъ къ dea аркаші тот чеате ла Оїтæъъ, ші ла Тългїш, ші ла Рошъца, ші ла Кръълеа, ші ла Орхеаї ші ла Кахъла, ші ла Катїліна, ші ла Таїфале, ші ла Васлхї, ші ла Пæнѳеаракoвъ. Ші чеаї Пъркълавї ші кълїтаннї тоцї ші аркаші тоцї ші лънċeарїї дътинъ-съ а хїrea тоцї вътраші мошіeаннї ші хїрїшї Рълeаннї de'n поæстръ Молдовъ Дакїeа верїтжд ші тоцї вървацї маторї ші вжїношї. Ші ла Окпъ вїръъ не вътръла датїнъ пæсе новацъ а хїrea шїнгъїлор ші сокогїтор келшъгълхї Окпї. Ші съ къ d'олалтъ слїм дътинъ мошіeаннї тоцї карї не а лор сале а въпърї пæтїнцъ аркаші вонїчї de oæste ла а лор сале кърцї æвe ар местїцї тоатъ dїnїoара къ арче шї къ лънчї ші къ тоаїne ші кълъраші тоцї ші тжд аї ла пæе тълплæре с'ар ші полгалъ мошіeї мошіeаннї тоцї къ а лор съї вонїчї арташі, карї de царъ Къртеаннї пæтїpеа-їкъ стеажърї рлка.їче ші ла ұїъdeacъ къръeаннї къръ ші преаѳър лхї mare Ȇъde влeт ла вїнчалъ. Ші слїмгї ла тълърї ші ла тарї кодрї ші ла въї четъцьї а ææчeар аċїoар лп тарї пæсърї чeалор oæmenї de ла кампорї къ а лор сале въпърї ші ла de pъcълæъ гъле вeачїnїї мошпeаннї æчeалe четъцьї фїpеа

§. 7.

Militantīi nōbililor seaū cællariū.

Si earcæ cu svat comun se regulæ, ca pæmîntenii tofi du-
pre putintia bûnurilor salle, sæ tincæ la curtile lor arcași, mili-
tari de oaste, mestii (gata) toatæ dineoara cu arcæ si lænci
si cu toaipe (mæciuci) si cælæri tofi, ca la pæsuri (nevoi) si
nursiuni, cæ s'ar întimplá pátriei, tofi cu armași lor bravi,
numii curtenii de țiaræ, *stetier* (in pripæ) sæ încálecæ si sæ
cure (alergæ), fiæ-carele la județiiul sæu, ca sæ meargæ la
vincealæ (resbell).

§. 8.

Fortificæciunea țierii cu pælançæ.

Cætræ ačestea se așiedie, ca la mæguri si la codrii
tari, precum si la vœi, sæ facæ cætætiui, care sæ fiæ ačioare
(adæpostiri) in pæsuri (nevoi) mari oamenilor de la cîmpuri
si averilor salle, si in timp de paçe (resufu) veçini mošnenni
sæ fiæ socotitori (pæditori) ačellor cætætiui.

сокотиторі. Ши кз а тоці де а олаатъ слим дътині-се дигегъторіи
тоці алааші хіреа де тошнені ши де вѣтржні тоці кз дндеекне
слим ши чинчи деаръндз анні каре-ші дегегъторіѣ верітаре вері мик
съ-ші дигегъторіеа цжлъ ши чеал кз оменіе цжне-ар дигегъто-
риеа анні чинчи маі хіреа маі ши ла таре дигегъторіе алаесе-ар пе
съваі Цъділе де а вѣі вері Шолтзъ, вері Пжргарѣ, вері Жікні-
чар сосжре-ар таре Цъде ши Конс вері Преектъ ши вері Кампо-
дъккъ. Ши каре таре Цъде вері Конс, вері Преектъ, вері Кам-
подъккъ, вері таре Къпітанн ши вері Ворнічі хіоар дъці треі алаес
ші кз оменіе ши пе пѣмат тошіе сърні-о-ар жп атаре Кокіа Веа-
кѣѣ пѣтеаръсеа ши тоці тошіеані ши вѣтржні оменіе пѣлатъ де-
аі ши деаінтеа кърѣіа-ші вѣтржн ши дегегътор таре дп слимърі
аівъ шѣдеаре ши кз алъв тогъ сърдітъ кз негре съреаде кз
рош къптѣмѣтъ ши кз де арѣінт пастърі дѣвраче-л ши оменеа-
скъ-л ши а кап екізміт кз де стежар лажрі ши а грѣмазі пѣрта-
реа де ажр прохаз тоатъ дінѣоареа нінтра чеа тошіеа тоці соко-
теаск-о ши дѣмвжнез-о. Ма каре хіклеанн вері амъѣѣ с'аре хі вері

§. 9.

Alegæciunea deregætorilor (nobiletatea) sîi însemnele lor.

Pre lîngæ aċestea ašedîaræ de'n consiliũ, ca toți deregætorii sæ fiæ aleși de'n mošnenni sîi de'n bætrîni, sî fiæ-care deregætorii, veri mare, veri mic, sæ-sî tîncæ deregætoriea pe ċinċi anni de-a-rîndul, sî ċell ċe o-ar tiné cu omenie, sæ mai fiæ pe ċinċi anni ales la ũæ deregætorie mai mare, fire-ar jude de vœi, veri sîoltudiũ, veri pîrgariũ, veri jigniċeriũ, sæ se næintedîe la mare-jude, la consul, prefep, veri duċe-ċimpestru, veri mare capitann, veri vórnice, fiæ-care, ales de trei ori, ar sîerbi pátriei cu onestate sîi necorrupt, sæ se numeasæ copill veciũ, sî toți mošnenni sîi bætrîni sæ-i dee onoare multæ, sî în consiliuri sæ aibæ prešiedintia (šiederea înainte) veri cæruia bætrîn si deregætorii mare; sî sæ se îmbræċe cu togæ albæ sereditæ (gærnisatæ) cu serede (sereturi) negre, cæptușitæ cu roșiũ sîi cu nâsturi de argînt, sî la cap sæ fiæ decorat cu láure de stejari, sî la grumadi sæ poarte cæurure gúler (prohadii) seaũ gætin de aur, ca toți sæ se înamne a preliũ pátriea sîi a o îmbuná; ma ċine s'ar arætá vișann, veri amægeũ, veri preværicariũ (luætorii de mitæ) de veri ċine, sæ se desliæredîe.

imizdrъ лхар де ла вери-карї .рн izganniĩ din momiea dea-ce. Ši dъ-
 tinъ-ce тоцї Цъzii а пъртареа алъз тогъ къ негре съреде ши къ
 dle арпїнт пастърї ши деа гръmaz прохазърї де азр ш'ам.рнъ аз-
 мит тоеар ши преаторениĩ алве ськмане тот къ негре съреде ши
 æ арпїнт пастърї ши арпїнтїте тоеаѳе. Ši Копс, ши Преафект,
 ii Камподъкез тогъ алъз м.рндръ сьрѳдїтъ къ негре тот съреа-
 ши къ де арпїнт пасторї ши де лор прохазърї към марї Цъzi ла
 maz ши марї .рн фълиĩ мъчъчї ферекате ши паломе а арм ат.р-
 те. Ši ворникъ а Камполонгъ, ши ворникъ а Врансови ши чел
 пе Капитанъ сьреадїте алве ськмане къ тот негре съреде
 dle арпїнт пастърї ши .рн фълиĩ мъчъчї ферекате ши паломе а
 ат.рпате. Ši Пъркълавї, ши Къпитаннї, ши тоцї Шолтъzii,
 Цъzii а влї ши Пъргариї, ши Бїрѳъ ши тоцї трївънїи ши квеасто-

Se așiedîc a purtá toți judii togæ albæ cu serede negre și cu násturi de argînt și gætine (prohádîuri) de a grumadiũ, și a mîncæ toeag aurit; pretorienniî sucmanne albe, tot cu serede negre și násturi de argînt și toege argîntite; asémenne consulul, prefeptul și ducele cîmpestru sæ poarte togæ albæ sereditæ mîndru tot cu serede negre și cu násturi de argînt și gætine (prohádîuri) de áur la grumadiũ ca sí marii judi; pre lîngæ care sæ poarte mæciuci mari în felii ferecate și pálosie atîrnate la arm; și vórnicul de Cîmpu-Lung, și vórnicul Vransovei, și marele Cæpitann sæ poarte sucmanne albe sereditæ tot cu serede negre și násturi de argînt, și mæciuci în felii ferecate și pálosie aninate la arm.

§. 10.

Alegæciunea deregætorilor în dillele lui Arbure seaũ Hurul.

Dupæ cæ se regularæ toate acestea și se púseræ la calle, se aléseræ de síng toți deregætorii și se așiediaræ în deregætorii.

(Aiçe este lacuna istoriei între cælle întîmplate dupæ trecerea legiunilor pîne la Arbure, cînd figuraũ deregætorii arætați mai jos).

риі, ші сѣташиі, ші хотноуіі, ші жоітіріі, ші жікнічаріі, ші шѣтра-
ріі алве тот сѣрдѣте сѣкманне кѣ роше сѣреде ші де арѣнт
пастѣрї ші марї ꙗн ꙗліі тѣчѣчі ші а армѣ тот палощ? . . . ші
кѣм асте тоате дѣтинѣ ші сѣ ꙗн кале пѣсѣ де а сѣргѣ ші дїрегъ-
торї тоуї алеасѣ ші ꙗн дїрегъторїі ашѣзї-ї.

Ла цѣдецѣл Лѣпѣшна.

Маре Цѣде, Команн Голѣ ші Преатореаннї 12 мошіеаннї въ-
трѣні: Цѣрѣѣ Солка, Мітрѣ Шѣндреа, Влад Негрілѣ, Данѣ Ло-
ка, Солонон Маренїчі, Команн Крѣзлаеа, Клазді Бенга, Моїсе Бо-
еле, Команн Рѣшт, Рѣѣ Саскѣѣ, Влад Пѣрече ші Команн Влазї.

Ла цѣдецѣл Бѣрладѣлѣ.

Маре Цѣде, Флореа Чаѣрѣл ші 12 вътрѣні мошіеаннї преато-
реаннї: Клазді Бенге, Сѣла Клѣлѣѣ, Трохїн Чеханн, Мірон Беавеа-

La județîul Læpușna.

Mare jude: Comann Golcēi śi pretoriannī 12 mošnennī bætrīnī: Ġiurgīū Solca, Mitru Śiændrea, Vlad Negrilæ, Dančīul Loca, Solomon Magenīčī, Comann Cræulea, Claudiū Benga, Moise Bosle, Comann Ræut, Ruf Sasceū, Vlad Púreče, śi Comann Vlascei.

La județîul Bîrladulū.

Mare jude: Florea Čīaurul śi 12 mošnennī bætrīnī pretoriannī: Claudiū Genge, Sæla Clænœū, Trohin Čehann, Miron Véveriťœ, Dančīul Uliul, Doroteiū Hurul, Nistor Bujorann, Samoil Jora, Samson Dabija, David Tomsīa, Joleann Dubœū śi Tit Balușiū.

La județîul Romann.

Mare jude: Dælmat Tæutul śi 12 bætrīnī pretoriannī: Ursul Moťioc, Nistor Brústur, Moise Verišiū, Mitru Joldea, Ġiurgīū Hudea, Marc Śierpe, Sævin Ruscæt, Ilie Budac, Binedipt Bóldur, Nistor Arbure, Dančīul Rusul śi Iacob Dann.

риць, Данчял Хлїо, Дороти Хъръ, Нестор Бъжоран, Самоил Жора, Симеон Давижа, David Томша, Жолеанн Дъвъщ ши Tit Балъшѣ.

Ла цъдецъла Романн.

Mare Цъде, Далмат Тъътъла ши 12 вътръднї помїеаннї преатореаннї: Урцъла Моцок, Неастор Брѣтѣр, Моїсѣ Беарїш, Мїтрѣ Жолдеа, Църѣеа Хъдеа, Марко Шарпе, Савїн Рѣсѣт, Lı Бъдак, Беанедїктѣ Болдѣр, Нестор Арвѣре, Данчял Рѣсѣл ши Іаков Данн. Алеасъ-сѣ Конс пе Владѣ Тъътѣ ши Преафект пе Команн Болдѣр ши Камподъке пе Моїсѣ Dinga ши mare Къпїтанн Тїгеачї Miron Нікорїць, ши Ворнїк а Кампо-лонгъ пе Съргї Кръшка ши а Врансовеа Ворнїк пе Команн Сакалаш. Ши пъркълавї алеасеє пе Акѣпті Сргочїо ла Хотїн, пе Ігнат Сако ла Сорока, пе Данчїл Макот ла Овїдеа, ши пе Команн Томша ла Тїра, ши пе Login Болдѣр ла Каповоѣ, ши пе Проп Дан ла Кръчъна, ши пе Bordann Міхот ла Халош, ши пе Клімент Бърсеанн ла Тотрѣш, ши пе Романн Урсаки ла Неамцо ши пе Урцъла Солка ла Съчеава. Ши Къпїтаннї алеасе-сє

Alese-se Consul Vlad Tæutul si Prefept Comann Bóldur si Duċe cîmpestru Moise Dinga, si mare Cæpitann Tigeċei Mirou Nicoriŋæ, si Vórnice la Campul-lung Sergiŋ Crîmea si la Vrau-ŝiovea Vórnice Comann Sæcæluŝiŋ. Ši pîrcælabi aléseræ pe Ac-sinte Stroiċiŋ la Hotin, pe Ignat Eticul la Soroca, pe Danċiul Micot la Ovidea, si pe Comann Tomŝia la Tira, si pe Login Bóldur la Capul bouluŋ si pe Prob Dann la Cræċiuna, si pe Bogdann Milot la Hæloŝi, si pe Cleminte Bîrsann la Totruŝi, si pe Romann Ursaci la Neamtiul si pe Urs Solca la Suċeava. Ši Cæpitanni aléseræ la Ćeremuŝiŋ pe Comann Væsilcu, la Tulċiŝi pe Comann Bordia, si la Oitudiŋ pe Miron Olea, si la Agiud pe Miræutiŋ Hanga, la Cahula pe David Púreċe, si la Cræulea pe Post Bóldur, si la Orheiŋ pe Moise Baluŝiŋ, si la Roŝiŋa pe Vlad Rus, si la Cætilina pe Mitru Buhuŝiŋ, si la Taifalea pe Leontin Cogel-ceann, si la Væsluŋ pe Leontiŋ Arbure, si la Pungiaracov pre Moise Trohain si Biræŋ aléseræ pe Leontiŋ Grodia.

Se aléseræ si tribuni preste ċetele ċelle de vase: Pilat Flondor, Abram Pojoga, Comann Ćioeann si Claudiŋ Baluŝiŋ, si cum se mîntui consiliul, si se púsera la calle trebele, fiæ-care cap cu deregætorii sæi mérsæ pe la pósturile si lócurile lor, unde toŋi moŝnenniŋ si bætrîniŋ se strînsæ pre lingæ alle lor

ла Чиримши пе Команн Васълко, ла Тългиш Команн Борза, ши ла Ойтъзо пе Мирон Олеа. Ши ла Агъд Меръзъ Ханга, ла Кахъла Данид Пъриче ши ла Кръзлеа пе Пост Волдър, ши ла Орхеаи пе Моисъ Балъш ши ла Рошъца Влад Ръсех, ши ла Катилана пе Митръ Вэхъш, ши ла Таифалеа пе Леонти Корълчанъ, ши ла Васълъо пе Леонти Арвъре, ши ла Пънѳаракон пе Моисъ Троханн, ши Биръŝ алеасе-се пе Леонти Гроза. Ши алеасе-се ши тривъни пе чеалъ де Васъ чеате пе Пилат Флондър, ши пе Аврам Пожога, ши пе Команн Чолкан, ши пе Клазди Балъш, ши към слимъ овършъреасъ ши еъ дн кале ик-неаръ кързъа-ши къ а лор еъи дерегъторъ местъ пе а локъши а теар-ѳиреа-ши къ деолалтъ слимъ еъ тоѳи мошнениŋ ши вътръжниŋ ла а лор сале маръ ѳъдеаѳе стрънѳеаре-се. Ши алеаѳеръ-ши ла тжргъри тоати Шолтъзъ ши 12 Пжргари ши ла каримъ Вале жн ѳъде ши жн Жъкпичеръ ши Келшъѳиŝ. Ши тоѳи хиреа върваѳи де омение ши ма-торъ ши мошнениŋ. Ши вопичиŋ а оастъ ди легеоани ши чеате ла кър-зъа-ши сказн тоѳи стрънѳеаре-се ши днаптеа вътръжнилор мо-шиениŋ ши а лорсъи маръ каните алеаѳеръ-ши пе а лор еъи кве-

judetie mari, si cu svat comun aléseræ la toate tîrgurile sîol-
tudî si cîte 12 pîrgari, si la siæ-care valle un jude, un jigniçe-
riû (anonariû) si sámešiû, toti acestia eraû bærbați de omenie,
matori si mošnenni, toti bravii de oaste în legiuni, si cetele se
strînsæ la scáunul sæû siæ-carele, si înaintea bætrînilor moš-
nenni si allar salle cåpete mari aléseræ pe ai sæi cvestori si
cënturiuni (locuținîni), stegari (flæmurari) si siætrari (tindari,
mægestrii castrului); toti acestia eraû alesî bærbați matori, moš-
nenni si firesî Rumîni de pátrie.

§. 11.

*Incursiunile si emigræciunile dupæ orgænnæciunea
tæeri, si cum ai noștri eraû crutiati de bærbari.*

În urma acestor operæciuni, toti se înturnæ pre la fo-
cularele lor, sperînd de'n toatæ inima la 'ndupera (ajutoriul) si
gråtiea (mila) sîntului Dumnediæy; cu atare rînduealæ petrecuræ
mult tîmp în tienæ (linisæ) desi gînte multe sietrašie (migræ-
tive) cutriere alle lumii veniræ (blemææ) pre'n pátriea noastræ,

сторi ши сѣтанi ши хотноуi ши жоитiрi ши шѣтрарi. Ма тоцi хiреа
вѣрвацi маторi ши момиenni ши хiрiши Рѣмлenni de монiе.

Ши сѣ тоцi ла а лор сале вѣтре днвѣртежi кѣ inima тоатѣ
ла лѣ сѣлтѣ Дѣтнезѣ грацие ши дндперѣ. Ши кѣ чеа датинѣ
вакѣ тѣлт дн тiкнѣ хѣлѣдѣ. Саваi лингi тѣлте шѣтраше а лѣ-
миi кѣтриеарi влема пiп монiеа ноастрѣ дн цѣриле днпѣрѣцii
Рѣмлenniлор ши пе а коло тѣлт прѣдареа ши зъминтiтѣрѣ ши dode-
еале тѣлте фѣчеа-ле ши днкѣркацi се днвѣртежi ши аоареа ши
вопiчi de а поштри кѣ пѣшиi похтiа а влема deçindea Дѣпѣре ши
пѣрцi лор фѣчеа-ле de плеан ми нi'нтра чеа нiчi леак а лор по-
штри docaðѣ ши dodѣеале нiчi дѣпѣоаре кѣтезарѣ а фаче-ле верi-
кѣт леак зъминтiтѣрѣ верi глогозалѣ монienniлор кѣ пѣшиi фѣлѣ-
еасѣ лок а гѣсiреа сѣе кѣста а лор сале сѣлате дн шѣтриле а
лор сале. Ши кѣ чеа тот датинѣ цiнеа-сѣ ши Рѣмлenni din Галiчеа
ши de ла Сѣверiн каре Мѣнтеннеаска пѣтеарѣ-сѣ. Нѣшиi кѣт зп кап
маi mare пе скавне тоате пѣсѣ-ши ши пѣтеарѣ-л Банн кѣт de'n
вѣтрѣне зѣле пѣтiрѣ-сѣ капѣ легеонii дела Сѣверiн четате. Ма
малалцi deçindea Дѣпѣре Рѣмлени пароте ши давиле тѣлте пѣцiрѣ
Мела днпѣрѣцие маi каре к.дндѣаi пѣ фѣсѣрѣ дн зѣле.ie Р.ж.млени-

în curînd în țările împăratiei Romannilor, pe unde făceau multe prădare și sminte și supărări, și apoi se înturna în cereați cu jafuri; aorea înbia și bravi de ai noștri a blemă cu dînsii deîndea Duncerii și le făcea și lor părți de pradă: pe'ntru aceea nici ūedinioarē nu cutediară a face la ai noștri supărare și dosădi, seaŭ veri cît de puținē smintitură, seaŭ împuldiealē pămintemilor, cē cu dînsii se ajută, de află (exploră) locurile, pe unde să descălece și să înfigă cōrturile lor.

§. 12.

c) Orgănnăciunea țării Muntenesci.

Tot cu asēmenne rînduală se ținea și Rumîni din Galicea (muntenneasca) și de la Severin (Olt), carea se numește *Țiara Muntenneasca*. Acestia puseră cîte un cap mai mare pe toate scăunele, și-l numiră *Bann*, ea de'n veciŭ, cap legiunii de Severin.

пiлор дппъраці кѣт дптръра доудеаі еъ тѣнд есі ла дпнърѣ-
ціе Гречіі чіеа неврънпторі ші хіклениі хінд давіде ші пакосте дп
тот зна Ръмленпiлор пѣнеа ле. Ші саваі зн ретлеанн де леак ла
дпрегъторіі пѣнеаръ, хіріш Гречі (чіеа) лор тоці дпрегъторіі трі-
мітеареа ші чіеа мѣлт доудеа-і. Ші атаре маі пѣ рѣвдареа фан-
те пѣтеаръ еъ дп лімвѣ деате кѣ алаці а лор еъі фраці чешті
де'n Дакіеа поастръ ші кѣт лімвѣ прінеъ деаі дънепа пѣ мѣлт
песті ші еъ віне мееіръ ші пѣма ші рѣкоші ші тоці дпрегъторіі
Гречі зчіеъ ші фгърі ші поваца а лі хіре дпнтр'а лор еъі мон-
пенні ръмленні Кан рѣдікѣ-ші пе Петре ші пе Асан фрате-со ші пе
Іон а лор тот фрате ші мѣлтѣ пакосте фъкъръ ші доудеалъ дп-
пърѣціеі кѣшѣнаръ ші мѣлтѣ дпнтр'амве пърці шоарте ші шѣ-
челъріе тѣмплѣ-се. Ма мѣлте дъці вінчі ші фгърі оастеа дп-
пърѣціеі ші еъ пѣшіі мѣлт пѣтіпціѣ ші кѣ тотѣлѣі тот строп-
шіреаі, кѣ Гречіі кѣт пѣма еск фълоші ші амъдеі, ма пѣ вѣр-
ваці сім кѣт поштрі ръмленні ші поштрі оеніці татарі. Ші кѣ
стеатѣт атаре ръмленні тоці деціндеа Дънъріі десфъкъръ-се де а
лор вѣтрѣлѣ дпнърѣціе кѣре кѣ хіклешѣт ші кѣ баспе о Гречіі
дпкѣмѣтаръ ші лор рѣдікѣ-ші діетіпітѣ ші вѣрдіе ші вѣноасѣ
дпнърѣціе ші пе Петрѣ дппърат лор вееіт. Ші ежитѣл Папа
дела вѣтрѣла Ромѣ маре трімасѣ-і дпнърѣтеаскѣ короанѣ.

Ші аръпидеа чеа дпнърѣціе крескѣ ші пѣтіпцѣ-се ші вѣно-
шасорѣ кѣт се Гречіі дпфрікарѣ ші егідіреа сапаі а кітіреа

§. 13.

d) *Formarea împărcăției Rumînilor de la muntele Em.*

Ma Rumîni. țeialalți dețindea Dúnării, pætiræ multe supæræri și împovoræri cu dábile mari de la împærcăția (Biddiantinæ), ca țe felii níci ũæ datæ nu fúseræ în ðillele împæraților Romanni, precum în urmæ îi dosædiaŭ, cînd se suiræ la împærcăția romannæ Grecii, țe sînt împilætori, lácomi și violenni. Acæstia împunæá angærii și dábile asupra Rumînilor și apoi mæcar un Rumîn de leac nu rînduiaŭ în deregætorie, ci pre toli deregætorii îi trimateaŭ firesi *Grecii* de ai lor, și aiçe venind îi împilá foarte mult. Atari fapte nu-le mai puturæ suferi Rumîni de'n Mesiea și se întelæseræ cu țeialalti frați ai lor Rumîni, cæsti de'n Dáciea noastræ, și cum cæpætaræ promissune, cæ-i vor ajuta (*duperá*), nu mult întirðiaræ (*pestiræ*), se pregætiræ (*mestiræ*) bine, și îndatæ se revoltaræ și uçiseræ pre toli deregætorii Grecii și-i fugæriræ, și apoi își alæseræ cap sæ le sic dintre ai lor mošnenni Rumîni pre frații Petru, Asann și Ioann. Acæstia multæ dáunæ sæcuræ Grecilor, și cæșunaræ

леак додъеак'о нъма кжт деа-ї неамотени кз а лор салие фете. Ши кжт чиеа фраци тръиреа ши фii а лxi Ion въноасъ цънъ дмпыръцие аета а ръмленнiлор ши а Вългарiлор. Ма кжт мæри а лxi Ion фii, сгеатът Гречиi афлъ а фелешагърi хикленнii ши тоци моштеаннii дмпыръциеi въдеаi xiнд андецьне зъминтiтърi ши досаде вългаръ кз а лор салие Гречештi васне, кжт моштениi андецьне ръкоши винчiаръ-се ши фгъреá чеала не чеала ши к'ачеале пакосте чеi марi дiрегъторi кжт възъръ ши маi дмпыръциеа а цiнеа-се нз поатесе xiнд дъзлатъ ши дiзвжнатъ кариш вреаръ трасъ-ши локърi ши дъръви дмпыръциеа ши вiрxi леа нъшиi; ши преа дпниi зпиi краi нътеаре-се ши зпиi дъчi ши зпиi Домнi ши нъсе ефърши-реа дмпыръциеi чеаi въде, каре кжт аръпидеа крескъ кз чеi маторi ши минтошi вървацi чi дпанте фз, аръпидеа ши къзъ еъ дiзвжнъ ши дiзмъдълърi, къ коконii възi саваi кжт аре хiреа, тот възi еск ши кз звърътоаре ментi. Ма поастръ Молдовъ ши Мънтенеаска xiнд тоци дiрегъторii минтошi вътржнii ши маторi вървацi авъръ алеаш де момненi ши де вътржнii не а лор

dodeele (tulburæri) împærcetiei, şi de'n îmbe pærtile multæ moarte şi mæcelærie se tîmplæ, mai multe dæti vinçiræ si fugæriæ Rumîniî oastea împærcetiei, şi însii se putintiaræ (împu-terniçiræ) mult şi cu totului tot stropsiræ pre Bidiantini, cæ Greçii sînt numaî læudosî şi amaçei, ma nu sînt bærbatî ca Rumîniî noştri şi ca oaspeţii Rumînilor, Tætarii, şi cu atare steamæt (mod) toţi Rumîniî deçindea Dúnære se desfæcuræ de vecia lor împærcetie rumîncæ (Bidiantinæ), pe carea o încumætaræ (usurparæ) Greçii cu vielennii şi cu minçuni; şi ridicaræ loru-şî împærcetie osebitæ, brudicæ (tîncæ) şi vînoasæ (tare) şi pe Petru îl procîæmaræ împærat loru-şî, şi sîntul Papa de la vecia Rumæ cea mare îi trimise coroanæ împærceteascæ. Açeastæ împæratie ræpede crescú, şi se întæri, cît se înfri-caræ Greçii şi stînginiræ (conteniræ) mæcar a cuçetá cît de puţin, sæ o mai bîntueasæ (dodeeasæ), færcæ numaî înçepuræ a nemoti pe principii Rumîniî cu fetele lor; şi cît træiræ açeşti fraţi şi siii lui Ioann, tînuræ vînoasæ împærcetiea açeasta a Ru-mînilor şi Bulgarilor.

сале вѣтрѣне даті цінѣ ші а лор тошіе ші рѣспѣвѣикъ кѣм
 ꙗпанте де'н вѣтрѣне зѣле амѣзѣ-ші чеі мпнтош а лор вѣтрѣнї
 Ші маі хѣт ꙗркоаче посадірѣ ші вѣлошарѣ-се ші мѣлт де ві-
 шѣгѣл ꙗтѣмѣтѣлѣї ꙗтінѣѣ-се, кѣ сѣлтѣ Дѣшпезѣѣ ші преа кѣ-
 рата сѣлта Маріеа Верѣрѣ ші ꙗндѣпера рѣтѣї-ї. Ші ꙗрїнеѣ маї-
 нѣ ꙗрїмїреа лїнгїле, че наѣѣ авѣрѣ съ не а ічеа влемеі акѣрѣ де-
 çındea Дѣнѣрїї ші не'нтр' ачеа мѣлт веак ші вїнчеале кѣ чеале
 спѣркате лїнгї авѣрѣм ꙗн съ дізѣрѣѣ де алор наѣѣ веаке ші
 ꙗндірептѣ-ші калеа нїн Панонїеа нїн Ардеал ші не ла ꙗрѣїле
 Крѣмѣлѣї. Ші съ ші Ѣнѣрїї мѣлт ꙗтінѣѣ, кѣ вїнçірѣ ші вїрѣїá
 не тоçї Дѣçїї ші Домнїї Рѣмленнїлор деçındea мѣнçїлор дїн Ар-
 деал. Ші се ꙗтінѣѣ ші Леахїї. Ші кѣтá ші çїа ші çїа а вїрѣїреа
 ші чеасти а поастрї тошії ші мѣлте кѣ ꙗшії вал ші вїнчеалї
 авѣрѣм. Ші а оаре Ѣнѣрїї вїрѣїá не чеї де ла Северїн ші дела
 Галїчеа рѣтмеаннї, карї актѣ Мѣнѣеаннї ꙗтїрѣ-се ꙗн'че коло
 преваѣи де ла фѣлѣраш Дѣка Радѣ Негрѣ кѣ мѣлçї рѣтмеаннї
 ші съ фѣрѣçї кѣ Банѣл ші ꙗнѣнѣ-се кѣ шошнненїї ші Домн лор-
 рѣшї ꙗтїрѣ'л ші Кап ла тоате оастеле ші фѣкѣ мѣлти вїнчеалї
 кѣ Ѣнѣрїї ші сѣлпарѣ а маї вїрѣеакѣ-ї Ѣнѣрїї. Ма чеалор
 рѣтмленн деçındea мѣнçїлор ѣнѣрїї вал мѣлт фѣчеа-ле, хїнд
 ꙗшії ꙗн дѣравѣрї мѣлте. Ші де mare ꙗс мѣлçї лѣса-ші тошіеа

§. 14.

Decădintiă împăratiei Rumînilor de'n Mesiea.

Ma, cum muriră fiii lui Ioann, aflare Greții steamæt (ocă-june) a unelti feliori de vielenni, si toti mostenni împăratiei fiind brudei (brudateci-necopti), Greții cu fábulele lor bægară între ei intrigi si discordii si ure, încit mostenni, împărecindu-se de sine, se vinçiră (resboiră) si se fugeria unul pre altul. Decî deregætorii cei mari (gubernætorii) cum vædiură ásfeliu de dáune, si cæ nu se mai poate tiné împăratiea, fiind dæunatæ (dehilatæ) si desvinatæ, care cum voiră, trase locuri si dærcibi (sfæsiæ) împăratiea, preste carea domniræ ei însii, numindu-se unii Regi, alții Duçi si alții Domni; si asiã se puse cãpæt împăratiei cellei brude (crude) care, precum ræpede crescu cu bærbatiîi cei matori si mintosi cæ stætură de la încæputul ei, de asémene ræpede cædiu, se desvinæ si se desmædulæ cu cuconii (junii) brudi, cæ acestia veri cum ar fire, tot brudi sint si cu mintea lor sburætoarie.

mi ochinile mi kærъ ла ної пѣн' ми Драгош ꙗѣ Bordanъ.лѣ Domn Mъръшъ.лѣ кѣ фрате-со Балаца непоцї лѣї Ion Alekei чел mare дѣмперат кѣ 4352 мошнениі ми воичї de oaste кѣ а лор касъ ш кѣ а лор съї шърви съгарї ми кѣ довитоаче ми кѣ тоате а лор салле вхърї кærъ ла ної ми дѣ зѣа Рѣсалилор сосї коло ѣнде ш'акмѣ Кѣмни лѣї Драгош нѣмеаръ-се ми колó дѣ шѣтри кѣстї пѣн' тоамна, чи сокрѣ-со Болдър жѣделе чел mare de Бърлад деати штире ла тоцї вѣтрѣниі ми мошнениі ми ла тоцї дїрегъторїи ми съ ла Іауї дѣ мошиі мїлжок стрѣнѣре-се ми сѣмѣіреа прїмїреа-ї, верї нѣ прїмїреа-ї прїншиї? . Шї de олатѣ сѣм ешї кѣм прїмеаскъ-ї фрацї ми d'o кореніе еск кѣ нѣмїї тоцї ми дѣ-вѣне-ї, кѣ амар пѣс ми нѣлат пѣдѣв лѣсаръ-шї мошиѣа, ветрїле ми ochinile. Шї ла тоцї локърї de адѣпост ми ochini deadї-ле, кѣт ле сосѣ пе а лор салї сѣлаше, ка ми нѣшиї тѣлѣаскъ ми рѣсѣ-ѣлі кѣ а лор съї фрацї. Шї тѣнд ла аннѣ фѣ пе вѣтрѣна датїлѣ а се дїрегъторїи алеаѣрѣ ми се мошнениі тоцї кѣ Кокїї всакї ми кѣ вѣтрѣниі ми кѣ дїрегъторїи ла Іамї стрѣнѣа дѣварѣ ми пе нѣшиї ла чел mare сѣм, ми алеасѣ а Baia Копе пе Драгош ми пе фрате-со Пѣркѣлавѣ ла Неамцо ми пе Стефанн ꙗѣ-со Кѣпї-

§. 15.

Starea Moldo-Rumînicî în alæturæciune cu Imperiul Mesicann-Rumîn.

Ma Moldova noastræ si Muntenueasca avînd pre ai sæi deregætori mintosî bætrîni si matorî bærbaþi, alesî de'n pæmînteuñi dupre veciele datine, cuserbaræ pátria lor si república ea si mai înainte în ðillele bætrîne, pe'ntru cæ pre cei mintosî si matorî asiediaræ în deregætorile statuluî, dupæ care tîera se împoporæ, se învinoþiæ si se putintîæ mult de'n abundîntia pæmîntuluî, cæ sîntul Dumnedîcæu si prea curata sînta Marica Vêrgura înduperæ-i (le ajutæ) si retuia-i (îi apærá), si începuræ a nu mai primire în tîaræ gînte, cæ se deprinsese a eure din Moldova, pe'ntru a trece preste Dúnære, si de aþeea mult timp avúræm vinþealæ (resboiú) cu açelle limbî spurcate, þîne se desbæraræ de a lor deprîndere veciæ si-sî îndireptaræ eaþea pre'n Panónia, pre'n Ardeal si pre la pærile Crîmuluî.

(Cápætul Cróniceî lui Arbure, si începutul Cróniceî lui Huru.)

тѣло ла Оітѣх ші єъ ші ꙗнєръ кѣ Анна ꙗата лѣі Кomanу Тѣтѣ
 чел ꙗнꙗнѣа ꙗк а Баѣа Конєх, ші мѣлѣі алалѣі, карі кѣ Драгош
 вєвірѣ є' алаєсъ ла дїрегѣторїі. Ші аєт ꙗапт мѣлт мїнієа краѣла
 Ыагєрїлор ші мєєтї оаєтєа лѣі ші ꙗнꙗнєръ-л ші ꙗнꙗнєръ дєла
 Бєчїѣ ші Леахї ші кѣ мапє нѣпадѣ нѣвѣшїрѣ ꙗн мошїєа поаєтрѣ
 ші ꙗнꙗнєръ-лє жєрїшїтї лѣсѣ. Ші єъваі нїм єа штіпє маі
 ꙗнꙗнє дєа лор нѣвѣшалъ лѣарѣ. Ма ші тѣнд єаєтѣ зѣмїнїтїѣрѣ
 ші мѣкєтє вѣлєрѣ-єє кѣ єтєжєрї марї де'n тоаєє нѣрѣі кѣт
 вѣлєрѣ кѣрѣ нїнѣ-лє дїрегѣторїі тоѣі, карі кѣ а лор сале лє
 вѣлєрѣ ші чєтє ші тоѣі мошнєанїї ші вѣтрѣнїї кѣ а лор сале
 кѣрѣлєнїє чєтє ші тоѣі оапєнїї дє єаєє кѣ топоарѣ ші кѣ коаєт
 нѣлѣ ші мѣтроснєлє ші мѣєарїлє тоаєє лѣі амѣнѣ чє пѣтѣ апѣкѣ,
 лѣнѣ, тѣмѣр, коаєтѣ, кѣрѣт, вєрї нѣчїѣкѣ, ші дє а валма кѣ вѣр-
 нѣнїї лор, кѣ ꙗраѣі ші а лор єлї ꙗїї, кѣт єърєанє жїганїї мѣрєт-
 вѣлєрѣ ші вєтє орїѣ тоѣі хїрєл, єхїра нѣгѣлїлор, а лор єлї
 нѣнѣнїї вѣрнїєрѣ-єє ші мѣєрєѣ зѣлє трєї єпєрєзєчї вїнѣрѣ,
 нѣлѣ лѣлѣ дєтє лє рѣєкѣлє нѣлє кѣ тотѣлѣі тот кѣтнїрѣ-ї ші
 вѣлєрѣ, Ші гѣнѣрѣ нє Ыагєрї ші нє Вєчєанїї пѣлѣ ла трапа Тїєа

e) Resbélurile cu večiniŭ, și starea Rumînilor de'n
Transilvania și Ungaria.

§. 16.

*Persecuțiunile Ungurilor. — Negrul Vodæ de'n Tran-
silvania în Galičea. (Tîara-munteneascæ.)*

În urmæ se putințiaræ mult și Unguriŭ, cæ vinčiræ și domniá peste toți Dučii și Domniŭ Rumînilor, dečindea muntilor de'n Ardeal, se putințiaræ și Leșiŭ, și cætaŭ și cæia și cæia a-si supune țærile noastre, pe'ntru care avúræm cu dînșiŭ multe vinčele (resbéluri) și val; și a oarea (uneori) Unguriŭ învingeá pe Rumîniŭ cæi de la Severin și de la Galičea, cariŭ acum se numesc Muntenniŭ, pînæ cæ emigræ acolo de la Fægærașiŭ dučele *Negru* cu mulți Rumîni și se înfræți cu Bannul și se îmbunæ cu mošnenniŭ, cariŭ, apoi îl numiræ loru-si Domn și cap la toatæ oastea, și purtæ multe vinčele cu Unguriŭ și scæpæ pe Rumîniŭ de acolo a mai fi învinși și domniŭ de Unguriŭ.

§. 17.

*Dragoșiŭ, și emigræțiunea de la Marmatîea în
Moldova.*

Ma, Rumînilor cællor dečindea muntilor de'n Marmatîea și Ungaria, fæcæá-le Unguriŭ val mult, fiind împærtiți în mai

și не Леахї пжн' ла Лїов. Шї коло Молдовенїї стеате а локзлї доъ съптътнї дн ръсфлз арсѣ шї прѣдѣ тот че афлѣ. Шї мѣлтѣ моарте шї мѣчелъріе де трѣмве пѣрці тѣмплърѣ-се, кѣ маї пѣ съмзї пѣтѣрѣ-се кѣт пѣмаї пї апоштрї алеасѣрѣ-сѣ шї астрѣкѣ-ї шї с'афралѣ 7134 вонїчї морці де легеоане ш'а мошпнеанїлор чеате. Еар' плегзїці шї слѣтїці цензне мѣлтѣ. Плегзїрѣ-се шї Консѣ Драгош шї кѣмнатѣ-со Болдѣр Камподѣкѣсѣ, шї Голѣї Цѣделе шї Шѣрвѣ маре Канїтаннѣ, шї мѣлці мошпннї вѣтрѣнї шї мѣлці коконї вѣрдеаї шї Матроане, шї хїнд таре поштрї зндеазаці, верї карї пѣгжнї апѣкареа-ї, вїї хѣвѣчеа-ї кѣ топоарѣле, пѣ лѣсарѣа саваї знѣл кѣ зѣле. Мѣрї шї 172 мошпне-

multe pærti si de mare pæs (necadiũ) multu iſi læsaræ pá-
 triea si erediesiile (moſiile) si emigraræ la noi, pínæ sí Dragoſiũ,
 fiul lui Bogdann, Domnul Muræsiului, cu frate-sæũ Bæliſia, ne-
 poſi lui Ioann Alecsi, împæratul cæll mare, si cu 4352 moſnenni
 si bravu de oaste cu allar familiu si ſierbi sægari, caru, cu dobi-
 toæcele si avutul lor emigraræ la noi, si în diũa de Rusaliu sosi
 colo, unde si acum se numeſce: *cimpui lui Dragoſiũ*, si acolo
 custaræ (petrecuræ) în cõrturi pínæ toamna; daræ socru-sæũ
 Bõldur judele cæll mare de Birlad, dede scire la toti bætrniu si
 moſnennu si la toti deregætoru, sæ se strîngæ la laſi în mijlo-
 cul tãeriu, si se consultaræ, sæ-i primeascæ, veri sæ nu-i pri-
 meascæ? Si se învoiræ sæ-i primeascæ, cæ sînt frai si de ùæ
 semintie cæ dînsu toti, si sæ-i îmbunedie, cæ de amar pæs
 (næcadiũ) si de multæ asuprire læsaræ si pátria, foculariele
 si erediesiile (moſiile) lor; si la toti le dederæ Moldo-Rumîni
 adæpost si erediesiu (moſi), cãtle ajunse pe`ntru familiile lor, ca
 si acestia sæ se adumbredie si sæ resulle împreunæ cu frai lor.

§. 18.

*Dragoſiũ si Mærmætiennu alesu deregætoru în
 republicæ.*

Si cînd, la anul fu dupre dátina veciæ a se alege dere-
 gætoru tãeriu, se strînsæ la laſi moſnennu toti, Copiu veci si
 cu bætrniu si cu deregætoru, îmbiaræ si pe dînsu la consiliul

аннѣ вътръжнѣ шѣ марѣ чинчѣ мошнени Кокѣ веакѣ Пѣлат Чеахрѣ
 шѣ Команн Беанга шѣ Іеак Болдър шѣ Тѣт Арвѣре, шѣ Аврам Ба-
 ліка, мѣрѣ шѣ чеал маре а Тѣгеачѣх Къшѣтанн Геанге, шѣ а Вран-
 сове Ворпѣк Неагрѣлѣ, шѣ Хотѣн Пѣркѣлавѣ Бох, шѣ мѣрѣ шѣ Три-
 взнѣ, шѣ Къпѣтаннѣ, шѣ Хотноцѣ, шѣ Жошѣрѣ, 92. Ер' вървацѣ де
 а сатѣ оамени шѣ мѣсарѣ, шѣ врѣдеѣ, шѣ шервѣ съгарѣ мѣлтѣ
 ценѣне мѣрѣ шѣ плеарѣ. Ма елтѣлѣ Дѣмнезѣ дѣперарѣ пе-а
 лор поштрѣ шѣ вѣнчѣрѣ шѣ рѣсвѣрѣ кѣ тотѣлѣ тот пѣ пѣгѣлѣ тоцѣ
 шѣ 'нтр'алор салѣ мошѣ фѣгѣрѣ-ѣ. Шѣ кѣм вѣнчѣре шѣ пакосте
 атаре Дѣгѣрѣи пѣцѣреа кѣ чеаѣ де ла Беачѣ Немцѣ шѣ кѣ алор сѣѣ
 тоцѣ чеѣ дѣперѣ хѣлѣдѣрѣ поастрѣ мошѣе кѣ паче шѣ кѣ тѣкѣлѣ
 дѣкеѣцѣ ашѣ мѣлѣ. Кѣ пѣшѣ веарѣ кѣре маѣ долѣаск о пѣ кѣте-

ċell mare, sī aléseræ la Baia consul pe Dragošū, sī pe fratesœū pīrcēlab la Neamīul, sī pe Stefann, fiul lui, cœpitann la Oitudiū. Aċesta se însurœ cu Ana, fata lui Comann Tœutul, ċell ċe înainte stētú consul la Baia. Multī alīi, cariī emigraræ cu Dragošū ū aléseræ la deregœtorī.

§. 19.

f) *Căusa răsboiului Ungurilor în cuntra Moldo-Rumînilor fu ospitalitatea, ċe dæduræ refuġitulū Dragošū cu aī sœi.*

Ast fapt all Moldo-Rumînilor, cariī primiræ pe refuġiīi Ungariei, mīnicē mult pe reġele Ungurilor; decī, mestī (preperæ) oastea lui, ajutorat sī de împæratul de la Vieanna sī de Poloni, sī cu mare furie încūrseræ în pátria noastræ, læsīnd în urmæ-le numāi jerisœe (árderi) fœræ a decierá mai întiū resbel, încēt nimene nu se însœiintīcē mai nainte de încursiunea lor. Ma sī cīnd se vœdiū astœ sterpire sī dáunæ fœcutæ de ei în țiaræ, custēġer mare (în pripæ), ca fulġerul, cūrseræ de'n toate pœrtile, înainte deregœtorī toīi cu leġiunile sī ċetele lor, apoi toīi mošnennī sī bætrīnīi cu ċetele lor curtenne, dupæ aċestīa toīi oamenīi de pre'n sate cu topoaræ sī coase, pīncæ sī matroanele (cocoanele, ġiupīnesele) sī muīerile, toate luaræ a mīnæ, ċe puturæ apucá, lanċe, topor, coasæ, cūtīt veri mæ-

zarea. Ma кѣм сѣм Ѣугѣрѣи ꙗꙗлошѣ се нѣ огоіреа пѣтѣ шѣ се кѣ Леахїи кѣмѣтъ кѣм шѣ нѣшїи трѣѣашї шѣ ꙗꙗлошї сѣм шѣ а'нде-сѣне слѣмѣрѣ кѣм вѣнче-ар шѣ кѣ тотѣлѣї рѣсве-ар шѣ лор агонїсѣакѣ мошїе шѣ ꙗлатѣ шѣ пѣ Тѣтарї шѣ пѣ Кѣзачї шѣ пѣ Рѣшї де амѣурѣ-ї а-ї дѣперá шѣ'н несѣмѣцѣте местїрѣ-се шѣ преа-уїѣр кѣ тоцї пе пѣрцї тоате Молдава нѣвѣшѣ шѣ mare глогозеалѣ шѣ зѣмїнтїѣрѣ ꙗчѣрѣ шѣ тоцї де лок амѣнѣ пѣн'ла нѣн апѣкѣ артѣ вѣрвацї шѣ пѣїарї шѣ кѣколї топоарѣ шѣ лѣнчї шѣ коасѣ шѣ нѣ пеатї прецїѣр дїреарѣторїлор шѣ мошнеанїлор шѣ вопїчїлор де оастї кѣра. Шѣ кѣм сѣреапї хїреа де спѣркѣ тѣта а ѣепнї лїнгї ꙗпѣкацї вѣзѣндѣреашї мошїеа сѣпра лор арѣккаре-сѣ ка оргї ꙗн пѣрцї тоате ꙗнкѣраре-сѣ шѣ тереаѣ ꙗн перѣсѣꙗлѣ вѣнчаре-сѣ шѣ цїнѣ ѣеа вѣнчѣалѣ де'н сѣн Петрѣлѣї аѣн

cūcœ, si de a valma cu bœrbatii, cu fratii si fiii lor, ca brutele sirepe (selbatiœe) muſcœtoarie, si, ca cum arfi fost toti orbī, se aruncœrœ asupra pœgīnilor neamicīlor sœi si vinœirœ-i (bœturœ-i) trei-sprœ-dīeœe dille mereū nu le dœderœ resuflu necī leac, pīncœ œe-i īnfrīnserœ cu totulū tot ſi-i fugœrirœ; aſiā alungarœ pe Ungurī si pe Beœenni (Viennedi) pīncœ la Tisa, earœ pe Polonī pīncœ la Leina (Lemberg). Puīni scœparœ de ntr'īnsiū, si acolo Moldovenni stœterœ locolū doœe sœptœmīni īn resuflu, pe unde ārserœ si prœdarœ tot œe aflarœ, si se īnvīrtejrœ (īnturnarœ) īncœrcati de pradœ, de scule, de dobitoœe si de multī sīerbī. Multœ moarte si mœœelœrie se simplœ īn aœest resbel de n īmbe pœrīle, maī nu se poate semui cītīmea cœdīuīlor, numai ai noſtri se alœserœ si se astrucarœ (īnmormītarœ) si se aflarœ 7134 de bravi mortī de n legiunile si œetele moſnennilor: earœ, plœguīti (rœnnīti) si cītūtiī ſenune multœ (multīme): plœguirœ-se (rœnnirœ-se) si consulul Dragoſiū si cumnatul sœū Bōldur duœele cīmpeſtru si Golœi judele si Sīœerb cœpitann mare si multī cuconī (juni) brudei si mœtroane, si fiind ai noſtri (*undediati*) pornīti, veri pe care pœgīn apucaū viū, hœbuœia-i (bucœlia-i) cu topoarœle, nu lœsaū macar unul cu dille. Murirœ 172 moſnenni bœtrīni si cīncī moſnenni mari, copīi veci: Pilat Œœaurul, si Comann Benga, si Isac Bōldur, si

пѣн' ла сѣпта маре Маріе anno 6791. Ші кѣ а Дѣмнезѣ сѣпѣ Граціе ші дѣнерарѣа сѣпѣтѣ маре Маріеі кѣ тотѣлѣі тот пѣгѣнї вїнчїръ-се, шї тоцї рѣзгїръ-се кѣт маї алѣ нѣ рѣмасѣ ле деа фачїреа, чї кѣтаре дн котро карѣі сѣпѣа нѣте-ар кѣ сѣ таре ползѣі шї днѣрїкѣ ді тѣлта а трѣмѣе пѣрцї тѣчѣлѣріе. Шї пе лок плеанѣ тот рѣмасѣ шї чеал а лор тѣрхат шї жѣкіла тоатѣ шї кѣ сѣфлетѣ кѣцї зѣле авѣрѣ нѣмаї сѣпнарѣ шї тѣлт пѣлѣсарѣ-ї песте шї тоцї воїчї шї шошпѣаннї карї теафѣрї хїреа рѣтпанї теастїре-се дн цѣрїле челор пѣгѣнї пѣвѣшалѣ фаче-ор, шї Беанга Префѣакѣ кѣ шошпѣаннї шї дѣрегѣторїї шї кѣ алеашї воїчї влѣмѣ дѣчїндеа тѣнцїлор дн Арѣеал шї пѣн' ла Бѣда прѣдарѣ шї жѣрѣштїръ, дн Лѣшаска днтрѣ кѣ їодалѣ маре шї прѣдѣ шї жѣрѣштїръ тот пѣн ла Краков. Шї Болѣр Камподѣкѣ дѣчїндеа Ніѣтрѣ трѣкѣ кѣ шошпѣаннї шї дѣрегѣторїї шї чеал марї канїтпанн Балѣшї кѣ алор сѣѣ воїчї алеаш пѣлѣдїрѣ шї прѣдѣ шї жѣрѣштїръ тот пѣн ла трапа Бѣхѣл шї се тоцї де плеан

Tit Arbure, si Avram Balica, muri si Benga cell mare cepitann de Tigeciũ, si Negrilæ vórnicul de Vransova si Boul pîrcelab de Hotin, muriræ si tribunî, si cepitanni, si loculininî si centuriunî 92; earæ hærbati de sate, oameni si muferi, si brudei (juni) si sierbi sægari (armiferi) multæ gënone muri si se plegui. Ma, sintul Dumnediæu duperæ (ajutæ) la ai nostri si vinçiræ (invinsæ) si ræsbiræ (respinsæ) cu totului tot pe pæginii toti si-i fugæriræ in tæerile lor, si dupæ cæ pætiræ atare vinçire si dæune, Ungurii cu Nemtii de la Beçii si cu toti aþeia cæ duperæ (ajutaræ), petrecu patria noastræ cu paçe si cu liniþe incieiaþi anni siþe, cæ numitii veri carii nu cutediaræ a ne mai supæra.

§. 20.

g) *All doile resbell cu Ungurii. — Incursiunile Moldo-Rumînilor in tæerile neamiçe.*

Ma Ungurii fiind læudæroþi si desierii, nu puteau a se ogoi (astîmpæra) si se cumætaræ (aliaræ) cu Polonii, carii de asemene sint trufasi (mindri) si læudæroþi (fæloþi), se consultaræ între sine cum ar supune si cu totului ar ræsbire (cælcæ) si ar cuçeri liara noastræ, si flætaræ (intetiræ) la aþeasta si pe Tæ-tari, pe Cædiaçi si pe Rusi, amægindu-i sæ-i dupere (ajute), si pe nesimtite mestiræ-se (se prepæraræ), si, încungîurînd Moldova, o încælaræ toti de'n toate pærtile si fæcuræ uæ mare glogodiæalæ (alarmæ) si invæluire; atuncii toti Moldo-Rumîni apucaræ armele a minæ pînce la unul, hærbati si muferi si co-

къркаци и ди шърви и ди довитоачи въртеажъреа ни и тоати еасте вичеали и деакмъ поеадеа аста мърі нъма мошнеанни и дерегътори и матроане и кокони де а мошнеанни.лор 990. Еаръ де лереоане воіничи и де чеате и върваци а сати и тжргъри хъладничи 1393. Ши сжлтълзи Дъмнезъщ грацие тъта ползъиръ и фрикаръ тоци принеъ пъгълнии къ маі пъ дъдъеалъ и зъминтик кътезаръ верікарі фъче-ар поестре мошіе. Ши тжлд фъ ла anno 6796 съ микопиі и полиі и тоци мошнеанниі и вьтрълниі и иі кокіи веакі и діръгъторіи стрънцуръ-се а леацуре фъче-ар дерегътори-лор иі оминаекъ пе чіи, карі къ дйрептате цънъ-иі діръгъторіа

conī (juni) lǽncī, topoaræ, si coase, si nu pestiræ (intīrdia-ræ) a cure (a alergá) inpreġiurul dregætorilor, mošnennilor si bravilor de oaste, si vædiindu-si tiara innecatæ de atita spurc de ġenune (multime) de limbī, se aruncaræ ai noštri ca fere sirepe asupra lor, si ca orbī in toate pærtile se încæieraræ la luptæ cu ei, si mereu in neresuflu vinçiræ-se (se bæturæ) de'n ajunul Sin-Petruļui pīncæ la Sintæ Mæriea Mare annul 6791 (1283), si cu a sīntuluī Dumnedīæū gratie (milæ) si duperarea (ajutoriul) Sīntei mare Mariei, vinçiræ-se pæġīni cu totuluī tot si toti resbiræ-se (respīseræ-se), cīt nu le mai remåseræ alta de a fācere, cī cætæræ care in cotró ar puté scæpá, cæ tare se polđiuræ (ĩbulđiræ) si ĩfricaræ de multæ mæcelærie, urmatæ de ĩmbe pærtile. Toatæ prada neamiçilor remase pe loc si tærhatul (provediunea) si jepila (bægaġiul) toatæ, si numai cu sūfletul scæparæ cīti avuræ đille, si mult nu-ĩ læsaræ a pesti, cæ fære intīrdiare toti bravii si mošnennii, carii remåseræ tæeri, mestiræ-se (se prepæraræ) si fæcuræ ĩncursiune in țierile açellor pæġīni, si ådecæ consulul Dragošū cu mošnennii, deregætorii si cu bravii alešī blemæ (se duse) deçindea munților in Ardeal, si prædaræ si aprīseræ pīncæ la Buda. Earæ Benga prefeptul cu mošnennii si deregætorii si cu bravii alešī ĩntræ cu ĩuțiealæ in Lešieasca si præde si arse tot pīncæ la Cracóvia; apoi Bóldur duçele cĩmpestru cu mošnennii si deregætorii trecú deçindea Nistruluī, si Balušū, marele cæpitann, cu ai sœi bravii alešī ĩncurse si præde si arse pīncæ la Apa Buhuluī, si toti se

ne vǽtrǽna datīnǽ. Dǽnte dīregǽtorii toci aleasǽ si trǽrniš omeani ne çiea, kariī kǽ dīrepate dīregǽtoriea pǽrtǽ-šī kǽm vaçǽ vǽtrǽna datīnǽ. Šī kokiī veaki nǽtearǽ-se ne Dragoš ne'ntǽrǽ pǽrtærea a doš đæci kǽ vǽrvǽçie kǽpçlatǽ. Šī ne Benga Preaæekt si ne Boldǽr kǽmpodǽke, si ne Çeæǽr, si ne Nikorīçǽ, si ne Tǽzǽtǽ, si ne Arvǽre, si ne Balǽš šare Kǽpitann, si ne Mikot, si ne Xǽrǽ, si ne Žoldea, si ne Beaverīçǽ, si ne Moçok, si ne Tomša, si ne Kǽrǽkka, si ne Çolpann, si ne Roška, si ne Rǽçǽt, si ne Mareniç, si ne Veresh, si ne Žora, si ne Bož, si ne Žlio, si ne Šarpe, si ne Bǽçǽt, si ne Geanġe, si ne Gollǽ, si ne Loça, si ne Kotǽn, si ne Dǽvǽš, si ne Vǽšǽlko, si ne Rǽçǽt, si ne Xanġa, si ne Borza, si ne Iaçko, si ne Dinga, si

înturnaræ încercatî de pradæ și de dobitoacæ. În toate aĉeste vinĉele (bætælfî), în încursiunea asta de acum, muriræ număi mošnenni 990, earæ bravî de legiuni și de ĉete, și bærbatî de sate și tîrguri locuitori 1393, și de'n a sîntului Dumnedîcũ gratie (mulĉiæmitæ) toĉi pægîniî prînsæ atîta poldiuire (îmbuldîre-sfealæ) și înfricare, cæ de aci năinte veri care nu cutediaræ a faĉe pătriei noastre supærare și smintealæ.

§. 21.

h) Năintăĉiunea în rang. Ræsplætintîa și triumful dat de pătrie ĉellor bravî.

Dupæ aĉeasta, la anul 6796 episcopii și popii toĉi, mošnenni și bætrîniî și copiii veci și deregætorii se strînsæ, se faĉæ alégere deregætorilor și se omeneascæ (recompensedie) pe aĉeia, carii cu dreptate tînuræ a lor deregætorie, și, dupæ dátina veciæ, înăinte alésæ deregætorii toĉi și pre urmæ recompændiaræ pre aĉeia, carii cu dreptate își purtaræ deregætoriea, cum învaĉiæ dátina (legiuirea) veciæ, și denumiræ copill veciũ pe Dragoșũ pe'ntru purtarea consulatului de doũe dæti cu bærbatie, și pe Benga prefepul și pe Bóldur duĉele cîmpestru (în princîpat sînt numele lor).

Carii toĉi în dæti multe furæ aleși la deregætorie și cu direptate și cu dor (dîel) rætuiræ-si (apæraræ) pătirea pîncæ la bætrîneĉie, remásæ pleguiți și învæliđi (mutilati), pe'ntru

ne kpiш, шi ne Dann, шi ne Xpeake, шi ne Kopvin, шi ne Жолдеа, шi ne Ботом, шi ne Чоройх, шi ne Pъc, шi ne Пъриче, шi ne Вълтър, шi ne Ферес, шi ne Дътвравъ, карі тоці ꙗн дъци мълте алаши ла дiрегъторіе ꙗш шi къ дiрептате шi къ дор рътъіреа-ші мошіеа пꙗн' ла вѣтрꙗнеце сосꙗ плегѣци шi сꙗтѣци, шi скісмиі, шi мꙗндри алаве тоѹе шi къ де стежар лꙗзре шi къ кочіи зꙗле треі къръ-ї шi крѣпичіа шаї пичіи кꙗт ашїа мошіеа оменеаште шi пꙗтеаште дорꙗ шi вїтежіеа шi слоага мошпеннїлор каре ꙗꙗꙗш-ші дiрегъторіеа къ оменеіе. Ші деакмꙗ anteа оменеаскъ-ї тоці шi кокіѣ веакі пꙗтеаскъ-ї. Ші 'птрꙗрта а овꙗршіреа тоателор есте датині кітірꙗ піснопіи шi попіи шi тоці вѣтрꙗнїи шi мошнеан-ніи *Domn* а рꙗдікаре-ші кап тоателор сказне а хіреа. Ші ꙗн de-

ačeastă decoră-i cu mîndre toge albe și cu láure de stejar și fi purtară cu coșii (cară de triumph) dille trei și-i preconidîă crăinici: că pátriea aștă recompenseadîă dorul (dîelul), brăvura, șierbîiul și credința pătrioților, cari și-au ținut deregătorîă cu omenie, și de acuma să-i onoredîe toți și să-i cunoască de *copii veci*.

i) Înșințierea domniei în locul republicei.

§. 22.

Alégerea lui Dragoșu de Domn ereditar.

În urmă, după complinirea tuturor dătinelor astora, deliberară episcopii și popii și toți bătîrînii și moșnennii a redicare Domn și cap tuturor scăunelor. Deși toți steteră în de sine la întrebăciune cu deregătorii și cu bravii de oaste și se consultară și așlară cu calle a se pune Domn, însă cu toate dătințele lor bătîrîne (răndueala lor veciă), și alăseră pe Dragoșu Domn a fire scăunelor și vodă (duce) pe oastea toată, și i-se supăseră toți deregătorii, și toți îl primiră cap lor, și povăliă, și-i déteră a mînă grapă (ădecă scēptu), și spre a fi destint de alți deregători și de copiii veci, i-se dătină (legiu) a purtare la căciulă peannă albă, mîndrită (decorată) cu cap de bou și cu pietre prețioase, și fiind de gen împăratesc și drept

сѣкле не дѣтревчѣше стѣте тоцѣ къ дѣрегѣторѣи шѣ къ воѣничѣи а оете шѣ слѣмѣи шѣ ашларѣ Domn къ кале а хѣреа, маѣ къ тоате чѣлѣ дѣтине вѣтрѣне а лор сале. Шѣ адеасѣ не Драгош Domn а хѣреа Скажнелор шѣ водѣ не оастеа тоатѣ шѣ і сѣ тоцѣ дѣрегѣторѣи сѣнѣе шѣ прѣмѣла тоцѣ лор кап шѣ повацѣ. Шѣ деате-ї а мѣнѣ грауѣ шѣ сѣне дѣстѣнат хѣреа де ацѣ дѣрегѣторѣи марѣ шѣ де кокиѣ веакѣ дѣтѣнѣ а пѣртареа ла къчѣлѣ ашѣ панѣ мѣндѣрѣтѣ къ кандевоѣ шѣ къ сѣжѣне кетѣрѣ. Шѣ хѣнд де п род дѣмѣрѣте-екѣ шѣ дѣрегѣ рѣмѣанн сѣ дѣтѣнѣ domniea дѣн родѣл лѣї. Шѣ де н маѣ вѣтрѣнѣ кокиѣ веакѣ 12 хѣреа слѣмашѣ дѣн чѣе марѣ а Domnѣлѣ прѣаторѣе, къ чѣа Domnѣл дѣтревчѣшнѣ шѣ слѣм а фѣчѣе чѣеар пѣнѣрѣ а онѣтѣи треавѣ, шѣ пѣнѣрѣ а лѣе треавѣрѣи шѣ пѣсѣрѣ а мошѣеї. Шѣ пѣнѣрѣ а мошѣеанѣлор пѣжре, карѣ арѣта-сѣ ар ла дѣрегѣтатеа Domnѣлѣ а рѣсѣраре-ар. Шѣ асѣ марѣ дѣрегѣторѣе дѣ-

Rumîn, se legîui domniea în familia lui, tot acmú i-se aléserø doî-spræ-ðieçe dintre copiii veci, çei mai bætrîni, consiliari în pretoria (divannul) çea mare a Domnului: cu açeştia Domnul sæ face consiliũ pe'ntru înteresele østii si pe'ntru alte înterese si pøsurî (nevoi) alle pãtriei si pe'ntru pîrele mošnennilor, carî s'ar arcetá la direptatea Domnului spre a se resfirá (judecá).

§. 23.

Domniea ereditarø, si 'n cadũ de stingerea fæmiliei drægošianne sæ se aleagø Domn de'n copii veci.

Cætrø açeasta tot acmú se dætinø (legîui) ca stingîndu-se dincestiea lui Drægošiu, astø mare deregøtorie a Domniei a fi numá la copiii veci si atunçi tot bætrîni si mošnenni cu alî deregøtori sæ-l aleagø.

Tot în adunarea açeasta se dætinø (votø), ca šierbi sægari (inarmáti) pe'ntru vindîarea de pãtrie în întielégerea avutø cu pøgîni, care se adeveri în vinçecele urmate, cînd çeia încúrserø în pãtriea noastrø, sæ se deslicøredie peste Dúnøre.

Earø Vodø (ducele) Drægošiu mult bine si cu mare dor (ðiel), ca un pørinte siø-cøruia, tinú Domniea anni patru, luni

тинъ-се ла кокйи веакйи мъта а хйреа .дн вак ши тот алеацереай вьтържнии ши мошнеанни кэм ала.щй дерегъторй. Ши .дн еимъ еста май съ дьтинъ не тоцй шерви съгарй шптра лор хикленни, карй съ адивърси авьтъ къ пьгжнии .дн вжнчелале, карй фз, тжнд чйа пьвхшрæа ши мошеа поастръ .дн изгание деачиндеа Дьтърйи деате-се.

Ши Vodъ Драгош къ мълт вине ши къ mare dor пьрпнте кэм кьрзия-ши аре хи anni патръ, лшнй шанте ши зъле трей Domniea цжнð, ши ла вьтържнеце сосьт хйнд де anni 86 сфжршът деатъ-ши ши съ ла Domnie пьсць фьтъ-со Стефанн Vodъ че ши Cac зикъ-й. Ши къ атаре етсамът ши датинй цьнð-сь поастръ моше ши къ мълтъ вине хьлдьси пжн' акмð къ а сжнтъ.лшй Dæmnezьð грацие ши дьнеръ.

Letъ izvod .дн чеа варъ тжнд Арвьре Хатманнъ ши Болдър ворникъ ши Драгош ворник ши костеа Пахарникъ дакъ рьзвим ши фьгъри не леауи .дн вичеала че авьт ла кодръ Kozminълшй .днтръ

șepte și dille trei, și sosit fiind la bătrîneție de 87 anni își dede finitul, după care se puse la Domnie fetu-său *Stefann Vodă*, ce și *Sas* dīcu-i, cu atare steamet (autoritate) și dātincē (rēnduială, ordine) se tinu patria noastră și cu mult bine riui (petrecu) pīncă acmū cu a sīntului Dumnediōu grātie (har) și dūperă (ajutoriū).

§. 24.

Incieiată crōnicei lui Hurul.

Ast original în cea vară, cīnd Arbure Hatmannul și Bōldur vōrnicul și Dragoșū vōrnicul și Costea Pehārnīcul, deacē res-bim (respīnsērēm) și fugērīrēm pe Leși în vinēala (bētē-līa), ce avum la codrul Cosminului și intrārēm în țāra lor, și toatē Podoliea o prōdārēm, il așlō script (scris) pe lētīnie, limba noastră cea veciă, de Hurul, marele cīncēllariū all lui Dragoșū Vodă, la curtea unū boeriū mare leșesc, Vișnovsci de'n Leina, și-l apucē Dragoșū vōrnicul, carele, fiind Sultann tētē-rēc, nu-l putū pričepe, ce ar fi, și fiind nemotenie de pe fetul său Dumitrașcul, gīnere-miēū, dede-mi-l mie, și cumu-l vōdīui, am poftit a-l scripti (prescrie) pe rumīnie, și mē pofti și cu-

и царя лор шї тоатъ Подолїеа прѣдї шї жъръштї аѣл-л скрипт
 пе лѣтинїе лимба ноастрѣ чеа вѣтрѣлѣ де Хѣрѣ чеал маре кап-
 цѣлар лѣи Драгош водѣ ла кѣртеа злѣї маре вокар леашѣскѣ
 Вїшпоскї де'н Лїов шї апѣкѣ-л Драгош ворникѣ, каре хїнд тѣтрѣ-
 скѣ Сѣлтанн нѣ-л нѣтѣ прїчѣане че ар хї шї хїнд кѣ мїне немо-
 тенїе де пе ѣтѣ-со Дѣмитрашко ҃їнерї-меѣ деате-л мїе шї кѣ-
 тѣ-л вѣзлї поѣтїї а-л скриптї пе' шолдовенїїе шї тѣ поѣтї шї
 кѣскѣ Драгош а-ї скриптї шї лѣї сѣреатѣл їста каре скосѣ-л-ам
 а токнѣ дїне чеал їзвод скрипт де лѣрѣ вѣтрѣлѣ, Дѣмнезѣ по-
 мїнеаскѣ-л, кѣ нї лѣсѣрѣ штїре де вѣтрѣнеле датїнї а мошїї
 ноастре шї хїнд ил рѣсѣлѣ актѣ шї ил паче де тоате пѣрцї
 скосѣ-л-ам дїне лѣтинїе шї скриптѣ-л-ам кѣ тѣла меа ил
 тѣрѣ ил Васлѣїѣ веанїт хїнд кѣ Мѣрїеа са Домнѣл нострѣ Сте-
 ѣанн водѣ чеал Марѣ ил anno 7003 (1495) лѣна Април 13, шї сїе
 креазаре ам їскал шї ам нѣс шї печѣатеа меа.

Петрѣ Клѣнѣѣ вїал Спѣтар їскал.

(Л. II.)

seru Dragošū a-i scripti šī lui copia asta, carea scosu-o-am întocma de pe cēll original, script de Hurul bætrīnul (Dumne-dīcēū pomeneascæ-l, cæ ne læsæcē šcīre de dátīnele vecīe alle pátrīeī noastre), šī fiind în resuflu acmú šī în pače de toate pærītile, scosu-l'am de pe lætīnie šī scriptu-l'am cu mīna mea în tīrg, în Vasluiū, venit fiind cu mæriēa sa Dnmnul nostru Ste-fann Vodæ cēll mare, în anul 7003, (1495), luna Aprīle 13, šī spre credīare am subscris šī am pus šī sigīllul mīcēū.

Petru Clænæū, mare Spætar, semncēī.

II.

Patrevanġeliul.

(Tipærit la Bræšiov ncēinte de 1580. Dupæ analectele *D. T. Ćipariū.*)

§. 25.

Testul sīntuluī evanġeliū de la Mateiū, XVIII. 1—17.

(Ан времеа ачееа) апропіаръ-се ученічїи кѣтръ Ісус грѣнд: „amx cine maī mare еше“ Антру Анпърѣіеа черїулуї? шї кіемѣ Ісус прункул, шї-л пусе Ан мїжлок де еї, шї зїе: дерепт грѣск воўъ, кѣ „сѣ нх вѣ Аншоарсеш шї сѣ фїцї ка фечїорїї“, ну вецї терѣе Антру Анпърѣ-їеа черїулуї. Челла че сева стерїка прункул ачеста, ачел-ла есте маї mare (Антру) Анпърѣіеа черїулуї. Челла амú че ва примї фечїор аша Ан нумеле мїеў, „mine прї-теише“; еаръ челла че ва зѣвлжні де ачештї мїтутеї, че кред Антру mine, маї ушор луї аре фї сѣ-шї сплнзуре ўъ ржипїцѣ а сашлхї де чеафа лхї шї сѣ се афунде Ан шѣлбура тѣрїї. Ваї лумїї де зѣвлжнѣ (скѣндал); невое есте амú а венї зѣвлжнеле; Ансѣ ваї де отул, че зѣвлжне Амелѣ. „Е сѣ ше-аре тѣна ша сеаѣ шїчїорѣл шѣѣ зѣвлжнї-ше: шаїе еа шї леаѣѣѣ елл дела шїне“; маї

vine-ці есте съ мерці ꙗн віеаць скіон сеаѹ слут, декжт доўѹ тжні ші доўѹ пічіоаре авжнд арункат съ *φie* ꙗн фокул вечілор. Ші съ те окіѹл тѹѹ (смітеште) зѹвльз-неште, скоате-л ші-л леапѹдѹ дела тине: маї vine-ці есте ку ун окіѹ съ мерці ꙗн віеаць, декжт дої окі съ айві ші арункат съ фії ꙗн іазѹрѹл де фок. Веріаці-вѹ съ ну vedeці (смітці) унѹл де ачешті мітѹтеї. Грѹск амѹ воўѹ, кѹ ꙗнцерії лор пѹрѹреа вѹд фаца татѹлѹ мїеѹ ꙗн черїѹ; vine амѹ фїѹл оменеск съ каѹте ші съ тжнтѹ-еаскѹ перїції: „*че вѹ воўѹ иаре?*“ съ аре фї нештїне де оаменї ѹѹ сѹтѹ де ої, ші ва рѹтѹчі де'н ꙗнселе уна, аѹ ну ва лѹсá поўѹ зечї ші поўѹ ꙗн пѹдѹре ші се ва дѹче де ва кѹтá рѹтѹчіта? *ші сѹ афле еа*, де-адевѹр грѹск воўѹ кѹ букѹрасе-ва де са маї вѹртос декжт де челе поўѹзечї ші поўѹ перѹтѹчіте. Аша ну е воїа ꙗнпїнтеа татѹлѹ вострѹ де ꙗн черїѹ, съ пеарѹ пече унѹл де ачешті мітѹтеї. *Е сѹ грїшїрѹ ціе фрашеле шѹѹ, пасѹ шї облічеште елл адїн-сере шї ачелла сжнѹр, шї сѹ ше аскѹлшаре, афла-верї фрашеле шѹѹ. Е сѹ нѹ шїне аскѹлшаре, іа кѹ шїне еарѹ унѹл саѹ дої, кѹ де мшїре роспѹреле а дої сеаѹ а шреї тѹршїрїї сжнш шощ граїѹл. Е сѹ нѹ аскѹлшаре еї, сазне ла бесерїкѹ, е сѹ де бесерїкѹ ꙗнчешрѹ а нѹ сокошї:*“ фїѹ ціе ка ун пѹгжл ші ваменї.

Obsarbaēiune. De'n lócurile cēlle subtrase în acēst §. se vede, cœ serie-
torul a trebuit ori sœ fīc slæveann, ori sœ fīc sēiut maī bine slæ-
vonešcē; pe'ntru cœ în acēllea nu e vorbit dupœ firea limbei rumīne.
Cīne ar pune acēlle dīcēri derept modell, dupœ care sœ serīcœ ru-
mīniī: acēlla ar bajoerī limba rumīnœ!

III.

Titlul evangeliilor.

(Tipărit la Braşiov înainte de 1580. După analectele D. T. Ūipariu.)

§. 26.

*Dumineca a d̄ic̄cea după anul nōi. Titl̄ la testul
evanġeliului dela Luca, XIII. 10—17.*

Derept c̄ite lucrure merg oamenii la beseric̄e?

Derept patru lucrure merg oamenii la beserik̄, cum
acolo popa s̄ spūt̄ kuv̄jtūa lui Dumnez̄ŷ s̄jpta
Evanġelie Ńu limba, pre care gr̄esek̄ oamenii s̄ putem
ŃuŃlece noi mişelamea. Ce folos e lor dak̄ popa
gr̄eshte Ńu limb̄ str̄in̄ŷ r̄uŃjilor s̄rveshte de nu
ŃuŃleg, seaŷ spre alt̄ limb̄ che nu vor ŃuŃlece
askult̄torii. Cum z̄ice Pavel apostolul k̄tr̄ korinŃeni,
(CVIII. 5.) z̄ice: aŃa Ńi voi k̄nd̄ ku limb̄ gr̄in̄ŷ d̄unde
nu daŃi Ńu kuv̄jtū adev̄rat; cum poate ŃuŃlece om, che
e gr̄in̄ŷ? fi-va am̄ŷ de veŃi gr̄in̄ŷ Ńu v̄jtū: de Ńu
kare ŃuŃŷŷtur̄ŷ s̄ ŃuŃlece mişelamea. Ńu che k̄in̄ trev̄e-
Ńhte a Ńin̄ŷti pre Dumnez̄ŷ Ńi Ńine e Dumnez̄ŷ Ńi noi
kresht̄in̄ŷi sluŃile lui, Ńu che k̄in̄ putem faŃe Ńi via d̄up̄
voia Ńi l̄sata lui, Ńi Ńu che putem s̄fin̄ŷi ŃuŃele lui.
AiŃia trev̄eŃhte cum popa s̄ fiŷ Ńtiŷtorii k̄rŷilor;
aŃa va put̄ ŃuŃŷŷa pre mişelamea, kare-ŷ s̄jtū Ńu
r̄jnd̄ul lui Dumnez̄ŷ, ka neshte orvi. A doŷa merg oame-
nii la beserik̄, cum acolo Ńutr̄ŷna ku popa Ńi ku tot
porodul, s̄ fak̄ŷ r̄uḡŷŷiŷne Ńi cherere derept toate tika-
lele, Ńi nevoile meser̄ŷŷii t̄t̄urora; toŃi Ńutr̄ŷna
ku Ńu glas Ńi ku ŷŷ limb̄ gr̄in̄ŷ Ńutr̄ŷna d̄jnd̄ har de-
rept tot vin̄ele, che aŷ luat dela Dumnez̄ŷ, z̄ik̄nd̄: tat̄ŷ
postru Ńi alte r̄uḡŷŷiŷni. A treia merg oamenii la beser-
rik̄, cum karii s̄jtū gata, cum aŷ poruŷŷit̄ Iŷus Xrest:

съ лугъм кумінекътура *иеліца* лугі Думнезъѣ ші ку дн-целес вун штінд, че, ші деренче есте токнѣтъ de Ісус Хрест. А патра мерг оаменїі ла весерїкъ съ дукъ аколо мїлъ, de дн кареле фак мїлостенїе попїлор, *кареї* служеск ла весерїкъ, ші жунїлор мїшеї, вѣдзвелор ші сърачїлор стрїїнїлор, орвїлор, шкїонїлор ші тугурор пенутїнчїонїлор. Дерепт честе патру *лукруре* мерг оаменїі ла весерїкъ, карїї сжнт угурї сеаѣ румжнї, аѣ сжрвї аѣ гречї аїї немцї, аѣ лешї. Карїї мерг ла весерїкъ ші ну фак ачесте патру *лукруре*, дн дешерт мерг ла весерїкъ, еарѣ каре ну мерг ла весерїкъ ші ну фак ачесте *лукруре*, еї п'аѣ печ ѣѣ сървѣтоаре. Лукруа есте контенїт ші опрїт, ка съ поатѣ мерце оаменїї крештїнї ла локул днвѣцьтурей, ші дупѣ служѣѣ мерг крештїнїї ла ораше ші ла сате, съ кауте оаменї ветецї съ *мїлѣаскѣ пре еї*, ші пре а насѣ оаменїї крештїнї фечїорїї ші служїле съ днвене ші съ-ї доженеаскѣ пре фріка ші пре драгостеа лугі думнезїѣѣ. Съ не ферїм de тоате пѣкателе, ші de пїлдѣ реа, ка съ вазѣ оаменїї фаптеле поастре челе вуне ші съ слѣваскѣ татѣа сжжнт, *че шх дѣ-не поѣѣ Doamne!* amin.

IV.

Diaconul Coresi.

Evangeliu cu învățatură.

(Tipărit la Brășiov, 1580. Tot această aŋ tradus rumineșce și ŋce psaltire tipărită la Brășiov 1560. După analectele D. T. Căpării.)

§. 27.

Dumineca a șapte-spră-diecea după rosalie. Tăle la testul evangeliului dela Luca, XII. 16—21.

(Evangēlie.) *Рѣваасѣ, тжнжнѣ, шї беа шї шѣ веселешѣ. Тжлж. Чїне желвешѣ съ тжнжнѣ пжнѣ ла сътѣл,*

ші съ се репáyse. Віеаціъ порчеаскъ есте, ꙗнтру тоате нежнцелегътоарїеле сѹфлете, еаръ ꙗнцелегътоарїеле сѹфлете вуне сѹнт; съ ꙗнцелеагъ шї съ кѹцете шї съ се веселеаскъ леції лѹї Dymnezъѹ, шї zice eї лѹї. Еаръ чїне се ꙗнжугъ грїже еї шї вороаве еї, кѹт съ-ї фїѹ рѹнаос, де се дѹ ел тѹжкѹрїї пѹтаї шї веціеї маї вѹртос тѹпкѹ-ї есте, къ де'нтр' ачеа мїї де воале паскѹ-се, шї де'нтр'ачеа пофтеле шї тоате некувїице алле лѹтїї факѹсе, къ кѹцї се даѹ вѹкателор тѹпенїтї шї пофтелор, ачеїа пѹнтечеле-шї аѹ Dymnezъѹ шї domn, шї карїї zїk, съ вет шї съ тѹжкѹт, къ demineaцъ кѹнд аї, vom тѹрї. Нѹ лѹкуенїтї тѹ ка съ тѹжкѹчї фѹръ сацїѹ, че съ тѹжкѹчї, кѹт съ фїї вїѹ, къ дерепт ачеа цї-се каде, съ-цї ꙗнвецї тѹпѹл шї съ-л цїї шї съ-л лѹкрезї кѹ постѹл шї кѹ ажѹпѹл, ка съ нѹ сѹрпї сѹфлетѹл тѹѹ ꙗн прѹпáстїеа пѹкателор, шї спѹсѹнїеа съ-цї пїерзї, къ месерѹтатеа амѹ наре-лї-се а тѹлцї ѹѹ рѹтате а фї, еаръ нѹ есте ашїа рѹѹ, че чїне кѹ лѹкрѹре вуне віецѹеск шї се трезѹеск шї се превеагїѹ, шї се ꙗнцїелепцеск, ачеа месерѹтате маї вѹртос есте пїердереа реллелор. Кѹ вогъцїе еаръ-шї наре-лї-се а тѹлцї віне а фї, че нѹ есте ашїа віне, чїне нѹ о ва аве ачеаста кѹт се каде, че се zїче, съ грїжеаскъ де че треѹеште алтор шї съ ажѹте сѹрачїї, къ де аре фї ашїа прост вѹпъ вогъцїе, ел се вреа кѹдѹ амѹ тѹтѹрор карїї о-ар аве, съ фїе вѹпї, еаръ де нѹ сѹнт тоцї вогачїї дѹлчї шї лѹкрѹторї де віне, че пѹтаї кѹцї віне їспрѹвеск кѹ вогъцїеа; а аве амѹ есте къ нѹ ꙗнсѹ-шї ачеаста вогъцїе дела сїне ꙗнсѹ-шї вѹпъ есте сеаѹ реа; че ѹп лѹкрѹ пре мїжлок де вѹпѹтѹцї, че заче, шї еаръ-шї де аре фї месерѹтатеа, рѹтатеа, кѹдѹ-се вреа тѹтѹрор, карїї сѹнт ꙗн месерїтате, рѹї а фї; еаръ съ шї тѹлцї ꙗн месерѹтате фїїнд, шї вѹпѹтатеа черїѹлѹї довѹндїрѹ, аѹ доаръ е рѹтате месерѹтатеа? че аеаеа есте, къ де *вѹт* вреа фрацілор, пїчї вогъцїеа пїчї месерѹтатеа нѹ ва бетѹжї спѹсѹнїеа поастрѹ, къ карїї віецѹеск ꙗнтру вѹпѹтѹцї, оаре, съ вор аве вогъцїе, оаре месерѹтате, тотѹшї

е лукру вун ши ку спъсѣніеа ши віне; саръ карїї віецъеск
 ѡттру релле, нъ нѣмаї п'аў німікъ вунътате, че ши пре
 еї-ші се шѣрд:

V.

Silvestru (cœlúgær de'n Ardeal).

(Acesta a trœdus testœmintul noũ, tipœrit la Alba-Júliea în 1648. Dupœ
 analectele D. T. Cîpariũ.)

§. 28.

Epistolia lui Paul apóstolul cœtrœ Filimon.

a) În ačeastœ carte Pável apóstolul se vede a serie de lú-
 cruri miči, če încœ destoiničiea serisorii se înalțœ pînœ la
 Dumnediœũ. b) Pre Onisim, sluga fugitœ, fiind fur, trimete-l
 înapoi lui Filimon și-l roagœ, sœ-i erte grešiala lui: Dupœ
 ačeasta îndeamnœ spre dereptatea creštineascœ.

1. Пáвел тримѣвѣ лѣи Ісѣс Хрест ши Тимотеїѣ фрателе
2. лѣи Филимон ѣвѣтѣлѣи ши ажуѣторѣлѣи пострѣ. Ши
3. Апѣіеї ѣвѣтеї, ши лѣи Архіп соцулѣи пострѣ, ши ве-
4. сѣрїчеї, кареа-ї ѡн каса та. Мілѣ воўѣ ши паче дела
5. Дѣмнезѣѣ, татѣл пострѣ, ши дела Домнѣл Ісѣс Хрест.
6. Даѣ Хар Дѣмнезѣлѣи мїеѣ, поменїндѣ-мѣ де тїне
7. ѡттру рѣгѣчїѣніе теле. Авзїнд драгостеа та, ши
8. кредїнца, кареа аї кѣтрѣ Домнѣл Ісѣс ши кѣтрѣ тоцї
9. сфїнциї. Ка вунътатеа кредїнцеї тале сѣ фїе аеве,
10. ѡттру кѣноштінца атоѣ віне теле кареле-ї ѡттру вої
11. пе'нтрѣ Ісѣс Хрестос. Кѣ авем вѣкурїе маре ши мѣн-
12. гѣїере ѡттру драгостеа та, кѣ ініміе сфїнцилор
13. пе'нтрѣ тїне саѣ веселїт фрате. Пе'нтрѣ кѣ авжнд
14. маре ѡндрѣспїре ѡн Хрестос а-цї порѣпчї цїе деспре
15. чест лѣкрѣ, кареле се цїне де тїне. Че пе'нтрѣ драго-
16. стеа маї вѣртос мѣ рог, фїїнд кѣмѣ-с еѣ Пáвел вѣ-

10. трѣи, еарѣ акум ши прѣсхл лѹи Исус Хрестос. Еарѣ
мѣ роу пе'нтрѹ фѣѹл мѣѣ Оиѣим, кареле л'ам нѣ-
11. скѹт ѿ прѣсоаре. Кареле оаре кѣнд цѣ-аѹ фост цѣ
12. де фолос; еарѣ амѹ-ї ши цѣ ши мѣ де фолос. Кареле
цѣ-л'ам трѣмѣ, еарѣ тѹ пре елл ка пре ѣнѣма теа
13. прѣмеште-л. Пре кареле вреам съ-л цѣѹ лѣнгѣ мѣне,
ка съ-мѣ слѹжеаскѣ ѿ локул тѣѹ ѿнтрѹ прѣсорѣле
14. Еванѣлѣѣѣ. Че фѣрѣ воѣа та немѣкѣ н'ам врѹт съ
фак, ка съ нѣ фѣѣ де'н сѣлѣ фантѹл тѣѹ чѣлл вѹн, че
15. де'н воѣе, кѣ доарѣ пе'нтрѹ ачѣеа аѹ фост мерс дела
тѣне кѣтѣ-ва време, ка съ-л прѣмештѣ пре елл ѿн
16. вѣчѣ. Ну ка ѹѣ слѹгѣ, че маѣ асѹпрѣ де слѹгѣ, ка ѹн
фратѣ ѣѹвѣт, маѣ вѣрѣос мѣе, еарѣ кѹ кѣт маѣ вѣрѣос
17. цѣе ши трѹнеште ши ѿнтрѹ Домнѹл. Пе'нтр'ачѣеа де
мѣ аѣ пре мѣне соѣѣѹ, прѣмеште-л ка ши пре мѣне.
18. Еарѣ съ цѣ-аѹ грѣнѣт цѣе че-ва, аѹ е цѣе дѣторѣѹ:
19. ачѣеа о ѿнѹтеазѣ мѣе. Еѹ Пѣвел скрѣшѣ кѹ мѣла
теа, кѣ еѹ-цѣ воѣѹ плѣтѣ, ка съ нѹ-цѣ зѣк цѣе, кѣ тѹ
20. ѿнкѣ маѣ асѹпрѣ ентѣ ала мѣѣѹ. Ашѣа фратѣ, ка съ
довѣндѣск дела тѣне ачѣст вѣне ѿнтрѹ Домнѹл, вѣсе-
21. леште ѣнѣма теа ѿнтрѹ Домнѹл. Нѣдѣждѹндѹ-мѣ
ѿнтрѹ асѹлатареа та, скрѣс'ам цѣе, штѣнд кѣ ши маѣ
22. асѹпрѣ де че зѣк, верѣ фаче. Еарѣ де'нѹреѹнѣ гѣ-
теште-мѣ сълаш, кѣ мѣ нѣдѣждѹндѣск, кѣ пе'нтрѹ
23. рѹгѣчѹнѣле воастре воѣѹ фѣ дѣрѹт воѣѹ. ѿнкѣнѣ-цѣ-
се цѣе, Епафрас, (соѣѹл мѣѣѹ ѿ прѣсоаре пе'нтрѹ
24. Исус Хрѣстос), Маркул, Арѣстарк, Вѣма ши Лука,
аѣѹтѣторѣѣ мѣѣѹ. Мѣла Домнѹлѹѣ пострѹ Исус Хрѣ-
25. стос фѣѣ кѹ дѹхѹл вострѹ, Аѣнѣ.

VI.

Popa Ioan de'n Vinți (de'n Ardeal).

(Acesta a scris: 1) Sieriul de áur, seaü învæitæturî la morți, tip. Sæbeșiü (in Ardeal) 1683; 2) Cærare pro scurt, învæitæturî spre fapte bune, tip. Alba-Júliea 1685; 3) Ćeasloveiü, tip. Alba-Júliea 1686; 4) Molitvenic (rugæciunariü), tip. Alba-Júliea 1689. Dupæ analectele D. T. Ćipariü.)

De'n Sieriul de áur.

§. 29.

Învæitætura a patra, când moare preutul întîelept all bisericæi. — Rugæciune næinte de învæitætura.

O Dymnezÿ de vecie, челла че весёрека та чеа сѡжлтъ ши турма оѡлор талле челлор сѡфлетештî пÿ о аї лъсат ꙗн рътъчитуръ, че аї тримис пре паза сѡфлетелор пророчî, апóстолî ши евангелштî. Ши дÿпъ ачееа слÿци достóиниче (domne), каре де'нчепÿт ижлъ ꙗн зÿа де астъ-зÿ аÿ проповедÿт воеа та чеа сѡжлтъ, де'н кÿвжнтÿл тÿÿ челл сѡжлт. Хар маре ши де vecie дÿм сѡинциеї талле, ÿнде пÿ те-аї зÿÿтат ниçî деспре ної, че не-аї дат преÿци вÿнî ши дÿмнезъештî, пре'н карîи не-аї арътат каллеа спре спъсёниё, рÿгътÿ-не, о доамне, ꙗнълциеї чеї сѡинте аї талле, кÿм де акÿм ꙗнкъ пжлъ вом кÿстá, дÿ-не пÿсторî вÿнî ши сѡфлетештî, сÿ поатъ превегîá пре'н ацÿвторÿл тÿÿ пе'нтрÿ сѡфлетеле поастре, пре лáвда пÿмелÿи тÿÿ челлÿи сѡжлт, ши пре ꙗнтръмареа вÿсеричеї талле, Amin.

VII.

Værlaam Metropolitul Moldáviei.

A pæstorit bisérica moldavæ in doūcæ rindurī, ádecæ: 1632—1654, si 1663—1668. Sub ačest Metropolit s'a fæcut hotærire sinodalæ, pre'n carea s'a scos de'n bisérica rumínæ limba veciæ slæveannæ, carea nu o inŕielegeá nime de'n tre Rumíni, si in locul ácelleia s'a intrudus cea rumínæ, carea o inŕielegeá si o inŕieleg toŕi Rumíni. Spre áceasta a dat in demn cæteciismul cæll cælvinesc, tipærit in limba rumínæ de Ġiorġiū Racolī, príncipele Ardealului, si impus de cætræ ácest príncipe cu de-a sila tuturor rumínilor de'n Ardeal si de'n Ungarica. Værlaam fu trimis in anul 1641 de'n partea Domnului Moldav, Væsiliū Lupul, cu trebī de alle statului la Mateiū Bæscærab Domnul Rumíniei la Tirgoviŕce; acolo aflæ la logofætul *Udriŕce Næsturell* in tre alte cæri si numitul cæteciism cælvinesc ræcoŕiann. Decī judecīnd periciul, cæ poate urmá pe'ntru rumíni de'n ácell cæteciism cælvinesc, tiparit in limba rumíneasæ; maī ales pe'ntru cæ Rumíni nu inŕielegeá nimica de'n toate cîte li-se cætiaū in beséricæ in limba slæveannæ, a adunat sinod la Iaŕi, in datæ cæ s'a re'n-tors a casæ, la carele aū fost de fatiæ si Parteniū, pætriarecul dela Constantinopol si Metropolitul de'n Rumíniea si toŕi epíscopi si egúmenni de'n imbe príncípatele. In ácest sinod s'a hotærit in tre altele, „ca limba veciæ slæveannæ sæ se scoatæ de'n biséricæ, si in locu-i sæ se intruducæ cea rumíneasæ. Scriptele lui Værlaam sint: „Evangeliul invæŕicætorīū“ tip. la Iaŕi, 1643 si cartea numitæ „Ræspunsure“ tip. la Iaŕi, 1645, pre'n carea ræstoarnæ invæŕicæturele cæteciismului cælvinesc, ræcoŕiann.

De'n Evangeliul invæŕicætorīū.

(Tip. Iaŕi 1643.)

§. 30.

Dumíneca a XXX. dnræ rosálie. Evanġeliul dela Luca. IX. 57—62.

Днтр'ачеа време фх лѳи Исус а мерце не калле, ши зиче оаре чине кѳтр'жис: Днвѳцѳторѳѳ! венѳ-воѳѳ днпѳ тѳне сѳ ваѳ ѳнде те днчѳ. Еарѳ Исус зиче лѳи: вѳлпѳле аѳ визнѳнѳ ши пáсѳрѳле черѳлѳѳ кѳѳвѳрѳѳ, еарѳ фѳѳѳл омѳеннѳск

n'are unde канул съ-ші плече; ши зисе кѣтрѣ алтѹл: съ виі дѹпѣ міне, еарѣ елл зисе: Doamne! zi-mi mainte съ тѣ дѹк съ-мі Ангроу пре татѣл мѣѣ, ши-ї зисе лѹї Ісѹс: ласѣ торціі, съ-ші Ангроане торціі съї, сарѣ тѹ пасѣ де вестенге Ангрѣца лѹї Дѹмнезѣѹ. Зисе ши алтѹл: вені-воїѣ дѹпѣ тине Doamne, че mainte мерг съ-мі рѣнды-еск кѹ чеїа, че сѣмт Ан каса теа; еарѣ Ісѹс зисе кѣтр'жис: нине де чеїа, че-ші пѹне тѣна са пре пѹт, ши каутѣ Андрѣпт, нѹ ва хї Андрептат Антрѹ Ангрѣца черїлѹї!

Invăltătură de'n aċest evanġeliu, partea II. Pe'ntru căelătoriea noastră în ċeastă lume, cum nu ni se cade să căutăm înapoi, se vaī să ne-are fi și cu greū.

Кѣлѣторіеа noastră Ан чеастѣ лѹме есте фоарте сѣргѹтоаріе, ка ѣъ апѣ рѣнеде, че кѹрѣ. Ашиа ши пої кѹрѣм ши не апропіѣм де тоарте, ши зилеле noastră трека ка ѣъ ѹѹѣрѣ де нѣѣр фѣрѣ де плоаїе, ка коравіеа не маре, че о вате вѣлтѹл спре марѣне, ка шїатра де Ан деал ла валле, кѣнд се рѣстоарнѣ ши нѹ се поате оупі. Ашиа мерѣе де таре ши віеаца noastră кѣтрѣ тоарте, ши пої сѣптем ка пенге пенѣрнїчї Ан чеастѣ лѹме, кѣ ача-ѣтѣ лѹме есте ка ѣъ кервѣсѣріе, нѹмаї пе'нтрѹ кѣлѣторї есте фѣкѹтѣ, ши пе'нтрѹ хрѣнна кѣлѣторїлор, ши Антр'жиса чїне-ї стѣпнѣ? есте тоартеа, ши фоарте тѣжїоасѣ кѹрѹнд не скоате де'n каса са, ши їа дела пої тоате, кѣте ле аѹет, ка ѹн фѹр, ши ка ѹн тѣлхарїѣ, ши не ласѣ голї нѹмаї кѹ тѣпѹл, де не дѣчем Ан калле департе, ши стрѣнѣ. Пе'нтр'ачеа се каде ѣїе, о! оаме! съ штїї де ѹнде виї, ши ѹнде те дѹчї? дѹчї-те де Ан че н'аї фост, Антрѹ віеаца чеа че-ї нѣрѹреа фїнд; де Антѹперїк Ан лѹмінѣ, ши кѣлѣторештї Ан чеастѣ лѹме ка пе'нтр'ѹн кодѣрѹ Антѹнекат, пѣлн де фѹрї ши де тѣлхарї ши де фїерї релле ши кѹмплїте, пѣлн де драчї ши де діанолї, ши де стеї сѣѹрѣторї ши де алте дѹхѹрї релле; ѹнїї лешѹеск тѣпѹл тѣѣ, съ'а Анїѣѣ, аїцї сѹ-

флетуа тѣѣ, съ-л тжжжиче, унїи ку лѣкомїеа авуцїеї, алцїї ку некурѣцїеа курвїеї, алцїї ку тждрїеа лумїи шї ку їувї-
 rea тѣрїеї, кълѣторенїте ꙗн чеастѣ луме кум аї ꙗпотá
 пре ѣъ маре ку валурї шї вжлтурї релле, unde сжлт ꙗн тоа-
 те зїллеле фуртунї де сжрве, де ѣъ парте бат вáлурїле
 воалеор шї а пенутїнцелор, де алтѣ парте вáлурїле пѣпѣ-
 штїлор шї а сѣрѣчїлор, де алтѣ парте вáлурїле невоїлор
 шї греутѣцїлор челлор маї марї, къ куму-ї ꙗн маре, де
 ꙗнгїт пенгїї чеї марї не чеї мїчї: аша шї ꙗнтру астѣ лум-
 ме, чеї пүтérнїчї пре чеї пенүтérнїчї; де тоате нѣрцїле
 ештї ꙗн фрїкѣ шї ꙗн гроазѣ, къ ну штїї нжнѣ а доѣа зї
 хї-верї не'нтр'ачеа те роагѣ съ кунпштї кълѣторїеа та,
 unde те дүчї, къ деакѣ верї кунпаште, штїѣ къ те верї те-
 ме шї те верї фолосї. Дүчї-те ꙗнтр'ѣъ калле пенгїтүтѣ, ꙗн
 локурї страшнїче, ꙗн луме мїнунатѣ шї-цї кáутѣ а ꙗнтрá
 не доѣъ порцї гроазнїче, unde фрїкѣ шї снаїтѣ маре ку-
 прїнде сѣфлетуа тѣѣ; ꙗнтжїа поартѣ есте моартеа, пре'н
 кареа ку воїе фѣрѣ воїе-цї кáутѣ а трече, ку дестүлмѣ дүре-
 ре, ла ачеа поартѣ сжлт стрѣжерї тжнїошї шї немілостї-
 вї карї те вор ꙗнкунцїурá, шї те вор десѣрѣкá де тоате, де
 кжте аї ꙗн чеастѣ луме, шї вор лүа дела тїне тоате, нумаї
 челле сѣфлетештї-цї вор лѣсá, де верї авé, еарѣ де ну
 верї авé нїчї ачеллеа, нумаї гол, че те вор лѣсá, шї аша-цї
 кáутѣ съ вїї ла а доѣа поартѣ а жудецүлүї лүї дүмнезѣѣ
 ꙗнїнтеа атжтеа глоате де ꙗнцерї шї атжтеа совоарѣ
 де свенцї прїетїнї лүї дүмнезѣѣ шї токма ꙗнїнтеа фе-
 цеї дерептүлүї жудецїѣ, unde те верї теме шї те верї
 кутремүрá къ ну верї штї, че те ва тжнїнá, шї кум ва
 хї, шї че рѣспунс верї авéа, шї ꙗнкѣ де верї мерце гол:
 О! че рүшїне верї пѣцї, къ ꙗнтжїѣ те вор ꙗнтревá, че аї
 венїт ашїá гол шї сѣрак, шї-цї вор зїче, че-аї фѣкүт
 веншжлтуа чела фѣрѣ де моарте, ку кареле те-аї ꙗн-
 врѣкат ꙗн сфжлтуа вотеzїѣ? шї де алте дарурї сѣфле-
 тештї те вор ꙗнтревá. Шї-цї ва зїче дерептуа жудецїѣ:
 пе'нтру че аї венїт ка үн ров гол шї сѣрак аїчеа ꙗнїн-
 теа атжцї фїї дүмнезѣештї шї ꙗнїнтеа скáунүлүї тѣрї-

рїї мelle? че-аї фѣкѣт дáруріле крештіпѣтъції? шї үнде ле-аї пїердѣт? †нтрѣ немїкъ п'аї вѣгат. †н самъ дáру-ріле мelle, печї аї шѣлцѣмїт пe'нтрѣ вїнеле мїеѣ, че цї-ам dat; пeп'тр'ачeea шї eѣ †нтрѣ немїк те сокотеск, че ка үн ров вїклеанн дѣпъ лѣкѣл тѣѣ те верї жѣдeкá шї фaцїa мeа †н вeчї нѣ о верї вeдe. Еаръ тѣ! о сѣфлeтe пѣкъ-тоасe, аѣзїнд ачeастa, тeмe-тe шї тe †нфрїкошeазъ, къ †нпїнтeа тa стѣ моартeа кѣмплїтѣ, жѣдeцїл чeлa дeрeпт шї грoáзнїк, мѣнчїлe чeллe пeжнчeгaтe, мaткa фoкѣлѣ шї стѣ †н†нтѣнeрeкѣл †нпѣрѣцїт дe пaжнцeрeа шї скѣрш-кaрeа дїнцїлор! Дe ачeстeа сѣ тe тeмї фoартe шї сѣ тe пѣрѣсeштї дe пѣкaтe пaжн eштї †нкъ пpe кaллeа вїe-цїї тaллe, пaжн †нкъ нѣ тe дѣчї †нтр'ачeллeа лoкѣрї, aдѣ-цї aмїнтe дe ачeллeа пoрцї, пpe'нкaрїлe-цї кaутѣ a трeчe †н вїeацїa чeа пeтрeкѣтѣ! сoкoтeштe-тe къ пpe'н-тoатe пѣрцїлe, къ пpe'н шѣлтe лaнцїлѣрї дe пѣкaтe трeчї, сѣ нѣ казї кѣмвa †н вр'ѣл дe †нсe; шї лaсѣ кa Аврaш тaтѣл, áдeкъ пѣкaтѣл, кaрїлe пaштe пoфтeлe чeллe, чe-с dе пeрїпe сѣфлeтѣлѣ шї тoцї чeїa, чe-с рoвї пѣкaтѣлѣ, лe зїсe Dоmнѣл Хрeстoc, къ-с тoрцї, кѣм аѣзїт †нтр'ачeастѣ сѣжнѣтѣ Евангeлїe, къ oapе чїпe зїсe кѣтрѣ Хрeстoc, †н-вѣцѣтoрїѣ, вeпї-воїѣ тoт дѣнѣ тїпe, нѣшaї чe-мї зї сѣ тѣ дѣк мaїнтe сѣ-шї †нгрoп пpe тaтѣл мїeѣ. Еаръ Dоmнѣл зїсe лѣ: лaсѣ тoрцїї сѣ-шї †нгрoапe тoрцїї сѣ; пe'нтр'а-чeea шї тѣ сѣ лaшї чeїa чe-с рoвї пѣкaтѣлѣ, сѣ вaї сѣ-цї aрe хї шї пѣрїпцї шї фpaцї, пpe үнїї кa ачeїa, зїчe Dоmнѣл, сѣ-ї лaшї, шї сѣ-ї слѣжeштї лѣ фѣрѣ дe пѣкaтe шї фѣрѣ dе вaлѣрї шї зїѣ шї пoаптeа, шї dе ачeea сѣ нѣ тe мaї †нтoрчї †ндѣрѣт сѣ кaѣцї сїрe фaптeлe чeллe dе мaїнтe, къ ачeллa нѣ вa нѣтe хї †ндeрeптaт †нтрѣ †нпѣ-рѣцїeа чeрїлѣ. Кѣм шї жїдовїї, дeакъ eшїрѣ dе'н Еѣпeт, сe †нтоáрсeрѣ кѣ гжндѣл лa вѣкaтeлe Еѣпeтѣлѣ, лa кaр-пeа шї лa кѣлдѣрїлe, чe авѣсe aкoлo; пe'нтр'ачeea трѣпѣ-рїлe лoр кѣзѣрѣ †н пѣстїe, шї цїapa фѣгѣдѣгѣтѣ нѣ лe фѣ a o вeдe; aшїá шї тѣ дeакъ вeрї †нчeпe a тe †нтоapчe лa †нтѣнeрeкѣл пѣкaтeлoр ачeстeї лѣмї, aтѣнчe шї трѣ-

пул сѹфлетулуї тѣѹ ва кѣдѣ ꙗн пꙋстїїле вакулуї аче-
 стѹїа ꙗн мꙋнчї, шї пꙋ верї ажꙋнѣе съ ꙗнтрї ꙗн цїара
 чеа фѣгѣдꙋїтѣ ꙗн Іерꙋсѣлімꙋл чела де сꙋс. Кѣ шї Лот,
 фꙋцїнд съ скане де árdecea Codomꙋлуї, мꙋїереа лꙋї се
 ꙗнтоарсе, де кꙋтѣ ꙗн дѣрѣнт, шї ꙗндагѣ се фѣкꙋ стꙗлп
 де саре. Ашїа шї тꙋ, де верї кꙋтá ꙗнапої кѣтрѣ похтеле
 челе де пѣкате, ꙗндагѣ те верї фаче ка ꙋн волованн де
 саре моартѣ, лїнсѣ де довітоачеле пѣкательор; пе'нтр'-
 ачееа, чеїа, че кѣлѣторїці дꙋпѣ Хрест шї веці, съ скѣпаці
 де Фараон чела певѣзꙋт, де сатана, діаволꙋл шї де ꙗн-
 ровїеа Еціпетꙋлуї, де'н мꙋнчїле де веці, пꙋ зѣвоїреці
 ꙗн ꙗнтꙋнѣрекул пꙋстїеї чеї де пѣкате, че ешїці дꙋпѣ по-
 ваца воастрѣ, дꙋпѣ Моїсі, áдекѣ дꙋпѣ дꙋхóвнїк, кареле
 поате съ въ ꙗндерептезе шї съ въ треакѣ тареа пѣка-
 телор шї кꙋ ісповедáннїеа шї кꙋ лáкрѣміле съ ꙗнпекаци
 гоначїї лꙋї Фараон шї съ скѣпаці де'н пѣкате, ка де'н
 тареа рóшіе жїдовїї, съ кѣптаці ꙗн весѣрїкѣ тꙋлѣтїтѣ
 лꙋї Дꙋтнезѣѣ челꙋї, че в'аꙋ ізѣвѣїт; шї ашїа съ тꙗн-
 каці маппѣ де'н черїѹ, сфѣпта кꙋтїнекѣтꙋрѣ, хранны сѹ-
 флетелор воастре, фѣрѣ де каре хранны пꙋ ва пꙋтѣ пїмене
 хї віѹ ꙗн віеаціа, че віне, шї фѣрѣ де греш веці ꙗнтра
 ꙗн цїара чеа фѣгѣдꙋїтѣ дꙋпѣ поваца воастрѣ, че есте
 Domꙋл Хрест, кареле пе'нтрꙋ вої аѣ ꙗнтрат аколо,
 ꙋнде-ї прївіреа ꙗнтꙋнѣрече де ꙗнѣерї шї де съвоарѣ де
 сфїнци, че сѣнт поѣѣ фраці маї марї, пе'нтрꙋ кѣчї аѣ ꙗн-
 трат аколо маї пѣїнте де ної, каре сѣнт скрїшї ꙗн черїѹ,
 ꙋнде есте тот вінеде де ꙗн веці аскꙋнс шї воѣѣ цїꙋрꙋїт,
 каре віне шї ꙗнѣерїї дореск съ-л вазѣ, ꙗнтрꙋ каре віне
 шї пре ної пре тоці крѣдїнчїошїї тѣї не сподовеште
 Doamne Ісꙋсе Хрестоасе Дꙋтнезѣѣл пострꙋ! аколо ꙗн
 веці съ лѣкꙋїт, шї пре тїне съ те прослѣвїт де'тпреꙋнѣ
 кꙋ пѣрїнтеле шї кꙋ дꙋхꙋл сфѣнт, акꙋт шї пꙋрꙋреа шї
 ꙗнтрꙋ веці де веці, Amin.

VIII.

Dositeiū Metropolitul Moldáviei.

Unul de'n cei mai învæliati și mai dielosi capî ai bisëricëi Moldave, all cæriia scaun metropolitann l'a ținut în douæ ræstîmpurî, dela 1668—1674 și dela 1676—1690. De'ntrè toîi scriptorii veci rumîni numai la Dositeiū singur se aflæ toate formele cælle adeværate alle limbei rumine întrebuintiate în adeværata lor sæmnintæ, cîar și forma „*var*“ în loc de lætinescul „*bil*“, despre carele a fost atita disputæ între literætorii rumîni.

Dela ell avem urmæloarele cærii:

a)	Psaltirea în vîersurî, tipæritæ la Iași ori Uniev,	1673.
b)	Acatist	1673.
c)	Liturgiæa	1679.
d)	Psaltirea în prosæ, rumîn.-slævon. tip. Iași	1680.
e)	Petrécerea sintilor, 2 tomî in folio,	1682.
f)	Pærimiarîi	1683.
g)	Trébnic	1683.

Trébuie însemnat, cæ sub æcest Metropolit s'a pierdut documîntul originariū despre neatîrnarea Metropoliei moldave. Se scîie, cæ împæratul constantinopolitann, Ioan Pæleologul, ræntorcîndu-se în 1425 de la Vieanna a casæ, a trecut præn Moldáviea, unde a fost primit de cætræ Domnul Alesandru cell Bun, și de Metropolitul Iosif în cipul cæll mai strælucit. Pe'ntru astæ primire a promis împæratul, cæ va face, ca Metropoliea Moldávæ sæ se scoatæ de sub Ohrida de'n Bulgáriea, și sæ se deciare neatîrnatæ. Deçi dupæ cæ a sosit la Constantinopol la resiedinîtæ-sî, aduncæ sinod de'n toîi pætriarcîi bisëricëi ræsæritenne, care sinod dede hotæritæa, ca: „*Metropoliea Moldaviei sæ fæ neatîrnatæ și nesupu sæ nimruia, întocma ca cea de'n Cipru și cea de'n Ohrida.*“ Aæcest documînt scris se pæstræ în original la Metropolie pîncæ la annul 1686. Atuncî ocupînd Sobiesci, regele Polóniei, uæ parte de'n Moldáviea, și Ia-sii, metropolitul Dositeiū, ca sæ poatæ scæpá de árdere și pericîiune odoaræle metropoliei, cæpætæ dela regele polon încuviinîtiærea de a trece în Polóniea și a petrece acolo pîne la încieicæciunea pæcii viitoarie. Dar' împæcæciunea se aminæ mai mulîi anni. Dositeiū se bolnævi și ræpæusæ în Polóniea la 1690. A-siá, împreunæ cu odoaræle Metropoliei, se pierdú atuncî și numitul documînt despre neatîrnætatea Metropoliei Moldave. Veîi §. 41.

De'n psaltirea în vîersurî.

(Tip. Iași ori Uniev 1673.)

§. 31.

Псалмъл 46.

1. Лѣмвеле съ салте
Къ кѣптече палте,
Съ стрѣце'н тѣріе
Глас де възвріе,
5. Лѣздѣнд пре Домнѣл
Съ кѣпте тот отѣл:
Домнѣл есте таре,
Есте 'мпѣрат таре
Престе тот вѣмѣнтѣл,
10. Шѣ-шѣ цѣне кѣвѣнтѣл.
Сѣпѣсѣ-не-аѣ глоате,
Шѣ лѣмвеле тоате,
Де нѣ-е сѣв нѣчѣоаре
Лѣмвѣ де пре сѣв соаре.
15. Алесѣ-шѣ-аѣ шѣ
Парте де мошіе,
Цѣара чеа дорѣгѣ,
Кареа-ї цѣрѣвѣтѣ
Лѣї Іаков іѣвѣтѣл,
20. Че-ї цѣне кѣвѣнтѣл
Мѣла сѣ-шѣ арате,
Чеа де възпѣтате
Сѣре пої тѣкѣлошѣї,
Прекѣт не сѣпѣ мошії.
25. Пре вѣрѣврѣ де тѣпте,
С'аѣд гласѣрѣ тѣлте
Де вѣчѣне таре
Кѣ палтѣ стрѣгаре;
Кѣ с'аѣ сѣвѣт Домнѣл,
30. Сѣ-л вадѣ тот отѣл.
Кѣптацѣ дѣ лѣѣте,
Дѣ зѣкѣтѣрѣ тѣлте,
Кѣптацѣ пре 'мпѣратѣл,
Кѣ нѣ-ї ка дѣне' алтѣл,

35. Съ доимеаскъ 'н лъме
Къ сѣнтѣл съѣ пѣме.
Кѣптаці съ 'нцелеагъ
Престе лъмеа ларгъ,
Къ Дѣмнезѣѣ поате
40. Пре лѣмвѣ престе тоате,
Де ле дѣлѣмнезѣште
Шѣ ле 'мѣрѣцѣште.
Сказнѣл деразъ,
Ѣнде ва съ шѣсазъ
45. Домнѣл де'н дѣрепта,
Съ 'мѣрѣцеаскъ плата
Пре воіарѣ, пре глоате,
Пре лѣмвеле тоате.
Шѣ чѣне се 'ппалцъ,
50. Де'н фѣре сѣмнеацъ,
І-а ведѣ тот отѣл,
Кѣм і-а чертѣ Домнѣл.

§. 32.

Исалтѣл 53.

1. Доимне! мѣ спѣсѣште
Къ сѣнтѣл тѣѣ пѣме,
Фѣ-мѣ жѣдецѣ не лъме.
Шѣ 'нтрег мѣ фѣреште.
2. Къ а та пѣтере,
Грѣжъ кѣнд ам мѣлѣтъ,
Тѣ доимне-мѣ аскѣлѣтъ
Рѣга де'н тѣчере.
3. Къ се рѣдікаръ
Асѣпра-мѣ пѣгѣлѣі
Шѣ кѣ тоці стрѣініі,
Де мѣ 'мѣпресѣраръ.
4. Шѣ пѣ-ці штѣѣ де фрѣкъ,
Кѣнд сѣнтѣл тѣѣ пѣме,
Чѣ-і вестѣт дѣ лъме,
Л' іаѣ дѣнтр'ѣѣ немѣкъ.
5. Чѣ мѣ мѣ-і вѣлѣтъ
Домнѣл, сѣфлетѣште
Де сѣнт шѣ трѣнѣште
Дѣнтрег фѣрѣ сѣлѣтъ.

6. Чине ми-с къ скървъ
 Ле ва вені рѣл,
 Де'н тот де-адевърл
 Ши ле-а кѣде'н гървъ.
7. Весте престе лѣте
 Доатне дѣи воіѣ фаче,
 Къ жъртве де паче
 Сѣлтѣлѣи тѣѣ пѣте;
8. Къ ми-і къ фериче,
 Кѣнд тѣ тѣ веі скоате
 Де'н скървеле тоате,
 Съ п'аивъ съ-ниі стриче.
9. Пісмашиі съ-мі кате,
 Ши 'нтр'а лор кѣдере,
 Стѣнд фѣръ скѣдере,
 Съ-і възіѣ де децарте.

§. 33.

Псалмъ 48.

1. Аскѣлтаці ачестса тоате
 Нороаде, неатѣри, ши глоате,
 Съ-мі дѣцѣлеагъ къвѣлтѣл
 Отѣл де пре тот пѣтѣлтѣл:
5. Богѣташиі де'нпрезѣл
 Къ мишеіі кѣнд с'адѣлѣ;
 Съ въ свѣіѣ де 'нцеленчѣне
 Къ 'нцелее де 'нвѣцѣри вѣне.
 Ши азѣл съ въ тіндеці,
10. Пилделе съ ле депіндеці,
 С' аскѣлтаці фѣръ де приче,
 Съ 'нцелецеці, че воіѣ зиче:
 Съ те темі де зі кѣмплітѣл,
 Съ пѣ-ці деа де кълкѣіѣ стѣлтѣл;
15. Чела че аі вогѣціе,
 Съ пѣ стаі дѣ сѣтеціе,
 Ніче с'аіві пѣдежде 'н фрате,
 Саѣ дѣ от ла грегѣтате.
 Ши къ че скітѣ-ва да отѣл,
20. Съ се скітѣве де ла Домѣл,
 Къ преціѣ де рѣскѣтѣраре
 Сѣлетѣлѣи де піерзаре?

- Фи-ва трѣда не'четатъ,
 Къ ла іад нѣ ва фї платъ.
25. Аколо п'а vedé моарте,
 Съ гандеаскъ, къ-л ва скоате.
 Къ тѣестрѣл дикъ моаре,
 Ка тот омѣл де сѣит соаре;
 Ши невѣнѣл къ вѣіакѣл
30. Вор перї де пре тот веакѣл,
 Ши-авереа де дѣнші рѣтѣне,
 Де о іад рѣде стрѣіне.
 Кѣт се вор скоате де'п касъ;
 Нѣтеле лі с'а зїта-се;
35. Лі с'а зїтá ши тормѣнтѣл,
 Кѣт ї-а 'тпресѣрá пѣтмѣнтѣл,
 Чеїа че нѣ-ші фак пре лѣте
 Де вѣлѣтѣці с' аївѣ нѣте.
 Че фолос есте де чїнете
40. Омѣлѣ фѣрѣ де мїнте,
 Че-ші дѣ фїреа оменеаскъ
 Пре фїре довїточеаскъ?
 Де мерѣ фѣрѣ сѣїеалѣ.
 Пре каллеа чеа де смїнтеалѣ.
45. Нѣ кѣпоаїте, къ-л на дѣче
 Десмерѣчїнѣса чеа дѣлче,
 Де ва да ка оаса 'п рѣпѣ.
 Ши моартеа-л на сорѣ 'п прїнѣ?
 Еарѣ дїренѣїї, дѣнд разѣ.
50. Вор прїлї, кѣт дѣк сѣ неарѣ
 Пре пѣкѣтѣе ши вѣеакѣл,
 Съ-ші петреакъ 'п іад тот веакѣл,
 Дела славѣ сѣ се разѣ
 Ши чїнѣтеа тоатѣ сѣ-ші неарѣ.
55. Че тѣ рог Дѣннезѣѣ сѣлте,
 Съ-мі іаї сѣфлетѣл амінте,
 Ши сѣ тѣ кѣпрїнзі къ мїлѣ,
 Съ нѣ-мі факъ рѣлѣ сїлѣ.
 Еарѣ тѣ оаме мїшеле,
60. Съ нѣ даї де гѣндѣрї релле,
 Кѣнд везі пре пѣгѣл, къ креште,
 Ши каса лѣї се лѣцеште;
 Къ деакъ моаре, елл шїере
 Кѣ слава лѣї къ авере;
65. Кѣ дѣне немїкѣ нѣ дѣче
 Де'нтр' авереа лѣї чеа дѣлче.

- Къ 'нтр' ачаастъ лъме 'н вѣацъ
 І-і сѣфлетъл дн дѣлчаацъ,
 Ші чіне і се'м вѣнеазъ.
70. І-і драг пре-ачелла съ-л вазъ;
 Чіне-і сизне 'н дїрентате,
 Де ачелла фъце департе.
 Къ-і депрїне пре калле ларгъ.
 Кътръ перїре де-алеаргъ.
75. Ші се траде пре томіе
 Ла 'нтъперек де нечіе.
 Че фолос есте де чїнете
 Омълзі фъръ де мїнте,
 Че-ші дъ фїреа отенаскъ.
80. Пе фїре довіточаскъ?

§. 34.

Псалмъ 136.

1. Ла аиа Вапілонълзі
 Жълїнд де цара Домнълзі;
 Аколо шъзъм шї плънеем
 Ла вороавъ, че не стрънеем.
5. Ші къ інімъ апаръ
 Прїн Сїон шї пе'нтръ царъ
 Адъкълндъ-не амінте,
 Плънцесам къ лакръмі фервінте.
 Ші вѣчїне ферекате
10. Лъзем пре'н сълчі аніпате;
 Къ аколо пе 'нтреваръ
 Ачеїа че не пръдаръ,
 Съ ле зічем віере де карте
 Днтр' ачаа стръїнътате.
15. Ка'н сълт мълтеле Сїонъл.
 Кълтърї, че кълтам ла Домнъл.
 Че нъ ні се да 'ндемълъ
 А кълтá 'н царъ стръїнъ.
 Де те-ашїѣ зітá царъ сълтъ.
20. Атълчаа съ-мі віъ сълптъ,
 Ші дїреапта теа съ зіте
 А скїтвá віере дн лъзте,
 Ші съ мі се прїнзъ літвa
 Де чїпчїні, жълїндъ-мі скърва.

25. De те-ашіѣ маї пѣта зїта-те
 Іерусѣлім четате!
 'Nainte de нѣ те-ашіѣ пѣне
 Дн поменне 'n зїлле вѣне,
 Съ нѣ зїці тѣ Doamne сѣнте
30. De Edom, че-аѣ зїс кѣвінте
 Сѣнте-ї четѣці днпротївѣ,
 Кѣ рѣѣ de'n гѣрѣ сгловївѣ:
*Рѣсѣлїці зїдїсрї днпаше,
 Дешершїці де бѣнѣшаше!*
35. Тѣ фатѣ Вавїлонеаскѣ!
 Рѣл ва сѣ те плѣнеаскѣ,
 Ва фї шї-ачелла ферїче,
 Че-цї ва вепї, сѣ те стрїче;
 Кѣ цї-се ва 'нтоарче дарѣл,
40. Кѣм не 'пкїнї тѣ кѣ пѣхарѣл,
 Кѣнд кѣконїї тѣї de зїдїсрї
 Вор сдровї ка нїште хѣрѣвѣрї.

§. 35.

Псалмѣл 54.

1. Аскѣлтѣ-мї рѣга, Дѣмнезѣѣ сѣнте,
 Шї нѣ тѣ трече, че-мї їа аїнїте!
 Кѣ-мї фечї реа нос не'нтрѣ греа зрѣ
 Де сѣнт кѣ снаїтѣ 'n кѣцетѣтѣрѣ.
5. Шї тѣ їа грїжѣ не'нтрѣ стрїгаре,
 Че-мї фак пїсташїї кѣ сѣпѣраре.
 Кѣ пѣкѣтошїї, че се 'n вїгарѣ,
 Не'нтрѣ сѣ-мї факѣ весте реа 'n царѣ,
 Шї кѣ зрїе de тѣ'пѣрѣлтѣ,
10. Кѣт мї-ї де дѣпшїї, їнїма 'n смѣлтѣ,
 Де тѣ адѣче кѣтрѣ греа оарѣ
 Спре фїка торцїї, de тѣ 'мпресоарѣ,
 Гроазѣ кѣтрѣмѣрѣ тѣ 'нтѣпечеазѣ,
 Фїреа-мї нѣ поате сѣ стеа, сѣ вазѣ.
15. Зїс'ам дн мїне: de-ар фї пѣтїпѣцѣ,
 Де-ашїѣ авѣ аїнїї de порѣтѣвїцѣ,
 К' ашїѣ свѣрѣ лесне, м' ашїѣ депѣртѣ-мѣ,
 Ла пѣдѣрї dese, ѣnde нѣ-ї театѣ.
 Дѣмнезѣѣ сѣнтѣ те-ашїѣ аштенѣта-те,
20. Ла лок de грїжѣ, ка сѣ-мї цѣлї парте.

- Неакъ-ле Doamne, ши ле 'тпарці лімба,
 Съ се скъртезе де'н орашиѣ скърба,
 Съ пѣ маї дѣвле съ лешѣеаскъ,
 Пе сѣпт зѣбрелле съ къпѣеаскъ;
25. Дитинѣнд лѣцѣрї дн дрѣм къ падѣ,
 Фърѣ че 'пшеалѣ ши скорпеск ефадѣ.
 Къ де пісташѣл пѣ мї-ар хї желе,
 Че-ар окърѣ-не къ окърї грелле,
 Къ м'ашѣ аскѣнде дела трѣсѣрѣ,
30. А ом пѣпрѣсник, че мї-ї къ зрѣ
 Че мї-ї маї жале мї маї греа трѣдѣ
 Кѣнд дмї пістеште ом, че мї-ї рѣдѣ,
 Кареле-мї ште वोа мї гѣндѣл,
 Ла шасѣ меде къ шине'н рѣндѣл,
35. Ши 'н сѣрѣвтоаре мерѣе 'тпрезпѣ
 Ла каса сѣптѣ 'н соѣе вѣпѣ.
 Шпї к'ачестїа де-ар венї тоартеа,
 Съ-ї копчепеаскъ къ тоатѣ соартеа
 Де вїї къ тотѣл іадѣл съ-ї соарѣл,
40. Съ пѣ маї фїѣ къ лѣмеа 'н хоарѣл.
 Ши а лор касе пѣстїї сѣ шеазѣ,
 Че-аѣ фалт дн лѣме, рѣл сѣ-ші вазѣ.
 Еѣ кътрѣ Домнѣл стрїѣ, кѣнд ам театѣ,
 Домнѣл м' аскѣлтѣ кѣнд сѣпт пре самѣ.
45. Сара ши-амеазѣ-зї ши демїнеаѣ
 Грѣеск ла Домнѣл фѣрѣ де греаѣ;
 Къ тѣ аѣде, мї тѣ ва скоате,
 Ши воїѣ фї 'н паче де тоѣї, де глоате.
 Къ еї къ тѣлѣїї вїп, къ греа тоаѣл,
50. Ши се 'пвїтеазѣ сѣ тѣ іа 'н гоапѣ.
 Азѣ-ї Домнѣл, мї сѣ-ї спереаскъ;
 Челла че-ї вѣчїник, сѣ ле плѣтеаскъ!
 Ши еї сѣ п' аїѣл къ чѣ се скоате,
 Съ се плѣтеаскъ де кътрѣ тоарте.
55. Къче п'авѣрѣ спре Домнѣл театѣ :
 Ле-а да чертарѣ фѣрѣ де самѣ.
 Домнѣл ши-а'птїнде тѣпа сѣ-ї пѣарзѣ,
 Къче пѣ врѣрѣ кѣвѣлт сѣ-ї креазѣ;
 Че се спѣркарѣ къ жѣрѣтѣлтѣл,
60. Ши пѣ-ші цѣпѣрѣ днпрег кѣвѣлтѣл.
 Се деспѣрѣїрѣ де дѣне къ греаѣл,
 Ка сѣ пѣ-ї кате дн сѣпта фаѣл.

- Иста 'нтр'яшиї нѣ се потоале,
Грѣск де'н гъръ кѣпнте гоале,
65. Де-ці пар ка хптъа де хпсѣроасе;
Елле-с ка ланча де сѣмчелоасе.
Еаръ тѣ оаме нѣ-ї хї кѣ лпнсъ,
Де-ї хї спре Домнѣа кѣ мпнтеа тпнсъ.
Кѣ-ці ва да храппъ шї те-а грїжі-те,
70. Шї де гѣлчавъ 'н вечї те-а фери-те.
Еаръ пїсмашиї вор да 'н ценѣне,
Ѣрпїці де Домнѣа лп нѣтрежѣне.
Оамениї чеї крѣпци нѣ-шиї вор петрече
Зїлелле вїенїї, че 'н сѣрг с'ор трече.
75. Еаръ еѣ Доамне те ам нѣдежде,
Шї стѣпкъ таре фѣръ прїмежде.

§. 36.

Исалтѣа 8.

1. Доамне, Домнѣа пострѣ, кѣм ци-аї фѣкѣт нѣме,
Де се мпнѣеазъ 'н тоате пѣрци де лѣме
Кѣ пре'н тоате черїѣрї тѣ даї кѣвїпнцъ,
Сѣгарїї де'н браце-ци кантъ кѣ крелїнцъ,
5. Кѣнд пїї съ черчі їадѣа, съ леци пре врѣжмашїѣа,
Сѣ-ї кѣлелї довѣнда, сѣ-ї рѣсторпї сѣлашїѣа.
Вѣзїѣ, кѣ-ї фѣкѣт черїѣа де тѣпеле талле,
Кѣ тоатѣ подоава, шї-ї порпїт кѣ калле.
Аї токпїт шї лѣпа сѣ креаскъ, сѣ сказѣ,
10. Сѣ-шї їа дела соаре лѣкоаре кѣ разѣ.
Стелле лѣмпнате, че лѣческ пре поапте,
Де даѣ кѣвїпнцъ, тѣ ле-аї ѣрзїт тоате.
Че поате фї омѣа де-л адѣчї ампнте,
Де черчі пе'нтрѣ дѣлсѣа фолосѣа нѣпнте.
15. Сеаѣ фїїѣа сѣѣ дарѣ, че ци-ї кѣ крелїнцъ,
Пѣцѣа нѣ де-а токма кѣ лпцери 'н славѣ,
ї-а'нтрече кѣ чїпстеа фѣръ де зѣвавѣ.
Маре кѣвїпнцъ ї-аї дат шї кѣлѣпъ,
Сѣ деа 'нвѣцѣтѣръ кѣ токмеалѣ вѣпъ.
20. Лаї нѣсѣ-л маї шаре: тоате сѣ-л аскѣлте,
Кѣте сѣлпт пе лѣме, кѣвалт сѣ нѣ-ї мѣте.
Шї ї-аї сѣлѣс тоате сѣлпт а лѣї пїчїоаре
Оїде шї воїї шї тот де сѣѣт соаре:
Довїток сѣлѣатек де кѣмп шї де лѣпкъ
25. Жїгѣнїї сїреле, че стрїкѣ шї-апѣкѣ;

- Пасеріас тоате, че сѣлт свърътоаріе,
 Де вѣлт ші де апъ че-с дпнотътоаріе;
 Пре кіціі чеі преа марі, не тот фел де неште
 Ші тот че-і дп таре, ел овлъдъеште.
30. Доамне, Домнѣл пострѣ, кѣм ці-аі фъкѣт пѣне,
 Де се мінънеазъ 'н тоате пѣрці де лѣме!

§. 37.

Псалтѣл 55.

7. Де'нтр'а та таре 'ндѣраре, тѣ роу Доамне сѣнте!
 Съ-мі фії міе кѣ пріінциѣ, съ тѣ і-аі амінте!
 Ші съ нѣ лаші тоатъ зіѣа ом, че мі-і кѣ скѣрвѣ,
 Съ тѣ лѣпте, съ стропшеаскѣ, съ се пѣіѣ 'н гѣрвѣ.
8. Сѣлт кѣ тѣлціі стрѣпші асѣпръ-мі съ тѣ dea де рѣпѣ,
 Ші се ват, де ла пѣлцііте съ тѣ сѣрне 'н пріпѣ;
 °Че тѣ Доамне-мі ештї пѣдежде ші зіѣа п'ам теамѣ:
 Де Дѣмнезѣѣ мі-і вороава, ші м'оіѣ лѣдѣ-тѣ.
 Пре Дѣмнезѣѣ мі-і пѣдеждеа, ші нѣ тѣ іа фрікѣ,
10. Де рѣѣ че мі-ар фаче омѣл, нѣ гѣндеск немікѣ.
 Мі-се стрѣмвѣ тоатъ зіѣа, ші стаѣ де тѣ'нгалѣ,
 Кѣ лі-і гѣндѣл, рѣѣ съ факѣ ші весте стрѣпѣ.
 Се нѣл леміѣѣ, ші-ші дптінд арта, ші стаѣ де вѣнеазѣ,
 Авѣа-мі равѣл вѣетѣл сѣфлет, дпкѣркат ка съ мі-'л вазѣ,
15. Чі тѣ Доамне 'нтр'ѣѣ немікѣ-і веі лѣсѣ с'алерѣе,
 Кѣ хрѣіе дппрошкѣ-і веі пре чеі фѣр' де леѣе,
 Еарѣ еѣ Дѣмнезѣѣ сѣнте! вісаѣа теа-ці воіѣ снѣне,
 Кѣ мі-аі штерс лакрѣмі де'н фаѣѣ ші мі-аі дат вешті вѣне.
 Ші де-а та фѣгѣдѣіпѣѣ міе-мі пѣре віне,
20. Съ се 'нтоаркѣ тоці піеташі, съ фѣгѣ де міне,
 Ші 'н че зі те воіѣ кемѣ-те, воіѣ прічене 'ндатѣ,
 Кѣ тѣ ештї, Дѣмнезѣѣ сѣнте, кѣ мілѣ вогатѣ.
 Кѣ Дѣмнезѣѣ м'оіѣ фѣлі-тѣ дп граіѣѣ, че воіѣ зіче,
 Кѣ Домнѣл м'оіѣ лѣдѣ-тѣ'н кѣвѣлт де феріче.
25. Пре Дѣмнезѣѣ мі-і пѣдеждеа, ші нѣ тѣ іа фрікѣ,
 Де с'ар порні тоатъ лѣмеа съ-мі стріче немікѣ.
 Пе'нтр'ачеа, доамне сѣнте, еѣ ці-ам де фѣградѣ,
 Че воіѣ да лѣдѣі талле фѣрѣ де тѣградѣ.
 Кѣ мі-аі скос мішелѣл сѣфлет де тоарте кѣ жале,
30. Ші мі-аі штерс окіі де лѣкрѣмі ертѣндѣ-мі грешале.
 Ші де лѣпекѣшіѣ мі-аі датѣ-мі съ мерг фѣрѣ греаѣѣ,
 Слѣжіндѣ-ці прѣкѣм се каде 'н лѣкоаре де вісаѣѣ.

§. 38.

Întrudúcere la Psalmul 132.

Чине фаче зид де паче,
 Търнърі де фръціе:
 Дъче вісаць фъръ греаціъ
 'Нтр'а са вогъціе.
 Къ-ї маї възъ де презъпъ
 Вісаца чеа фръцеаскъ;
 Декът артъ, че дестратъ
 Оасте вітежеаскъ.

§. 39.

*Епїстола тѣлѣбѣцѣвъ а лѣї Іоанн гъръ-де-
 авр, Пѣшаркѣл Константіаннеї, скрїсѣ,
 кжнд ера десѣѣраш, кѣшрѣ Чїріак епїско-
 пѣл, кареле лѣкѣ ера десѣѣраш.*

А доѣа оаръ воїѣ а-ці скоате венїхл воїї релле, шї а-ці ресїні пегурѣ гжндѣлї. Че есте, де че лѣї фачї іпїтъ реа, шї те вѣрезї? Кѣче-ї їѣте еарна, шї амаръ фржлтура шї некѣтура вѣлвурїлор, че аѣ венїт асѣпра весерїчеї? О шїтїѣ ачеаста шї еѣ, шї нїме нѣ рѣспѣнде лѣпротївъ, фъръ нѣмаї Дѣмнезїѣѣ. Че, де ці-ї воєа, ці-оїѣ зїѣгрѣвї ѣѣ ікоанъ де'п тѣмнѣурїле ачестеа. Мареа о vedem, къ се тѣлвурѣ шї се лѣфлѣ токма де'нтр'аджнкул фѣндѣлї, шї курѣвїарїї кѣм стаѣ кѣ тѣлеле 'мплетїте преїѣур ѣепѣнкїе, шї кѣтрѣ пештїѣтѣл ернеї пепрїчепжндѣ-се, че вор фаче. Нїче черїѣл вѣзжнд, нїче лѣчїѣл, нїче ѣскатѣл; че кѣлкаї жос лѣнтр'аштернѣтѣурїле кѣрвїеї, пѣлжгжнд шї вѣержндѣ-се. Шї ачеаста даръ се тѣмплѣ пе маре, кареа о vedem. Еаръ актѣ асѣпра весерїчеї есте маї маре холкъ, шї маї тѣлте вѣлурї. Че роагѣ-те Деспѣиторїѣлї пострѣ Ісѣс Хрїстос кареле нѣ кѣ мештешѣл лѣвїнѣе мареа, ч: нѣмаї кѣ амелїнѣареа

потомеште хълвуря. Ши се ваї къ ши de тълте орї те-аї ругат, ши ну фусешї аскълтат: ну те тълхї. Къ аша-ї овїчеїла омївїторїулу Думнезїїла постру, че грїжеште тжлтуїнца. Къ аї доаръ н'аї пугут пре чеї треї тїперї съ-ї тжлтуеаскъ, съ ну фїѳ арїнкацї ꙗꙗ купторїула чела ꙗꙗфокат? Че деакъ стътуръ ровї, ши децъртацї ꙗꙗ царъ пължлѳ, ши скълпацї дела тоше ши десмоштеннїцї де тоате, ши ну ле маї рълмесе алта немїкъ: атулчїа адевлратул Думнезїїѳ фъръ весте фече мїнунеа, ши ꙗꙗпрълштїѳ фокул де прецїур купторїула калдеїлор: ши деачї ле ерї купторїула весерїкъ, ши пре тоатъ фїлтура кїемаръ ши пре ꙗꙗцерїї ши нутерїле, ши аша адулжндѳ-ле тоате, зїчеа: *бїнекължншацї шоаше лскрлрїле пре Домнїл!* Вълзшї, къ рълдареа дїре нїлор фокул ꙗꙗ роѳъ аї пременїт, ши пре тїрапїла л'аї ꙗꙗдуллекат, де аї тжлат пре'н тоатъ лумеа скрїсорї: „*Маре естє, зїкжнд, Дстнезїѳл ллї Сїдрак, Мїсак ши Абденаго!*“ Ши каулъ кжтъ гроазъ аї нус: „*Чїне еа зїче кължнш рѳѳ асѳара лор: каса ачеллїа сѳ фїѳ де жак!*“ Дечї ну-цї фаче їнетъ реа, фрате Чїрїаче! Дерент че къ еї кжнд тъл їсгонїа де'н Царїград, нїче де ѳна де ачестеа ну-мї ера грїже, че зїчеам ꙗꙗгру мїне-мї: „*деакъ і-ї воеа ꙗꙗѳрълшесеї, сѳ тѳ їсгонеаскъ, їсгонеакъ-тѳ. Алл Домнїлї естє ꙗꙗтжлшл ши плїнл ллї. Де і-ї воеа сѳ тѳ хереспрѳеаскъ: хереспрѳеаскъ-тѳ, къ ат кїа пе Ісаїа. Де і-ї воеа сѳ тѳ арлне ꙗꙗ таре: воїѳ потепнї пе Іона. Де і-ї воеа сѳ тѳ баце ꙗꙗ гроазъ: ат пре Данїїл бѳгаш ꙗꙗ тїжлокъл леїлор. Де і-ї воеа сѳ тѳ ꙗꙗроаште къл ꙗїетарї: ат пре Стефанн ꙗꙗтжлшл тарлшр ашїа ꙗꙗцїа. Де і-ї воеа сѳ-тї ѳа кашл: ат пре Іоан ботелѳшорїл. Де і-ї воеа сѳ-тї ѳа авереа, де о ат: ѳа-шї-о; къ гол ат ешїа де'н ꙗꙗтшечеле маїкъ-теа, ши гол тѳ воїѳ дѳче!*“ Пре мїне тъл ꙗꙗвацъ ши апостолул де зїче: „*ѳаѳа отѳлї Дстнезїѳ нѳ о кашлѳ, ши къ де ашїѳ ꙗꙗбла дѳѳ воеа оатенїлор: ллї Хрїстос шерб н'ашїѳ фї.*“ Ши David тъл ꙗꙗтр'артеазъ: „*Грѳїат таїнше де ꙗꙗѳрацї ши нѳ тѳ*

атинъ де масъ; ши фоарте дуче дурере ши тункъ, чела
 Ансетат, къ ну-ши поате стинце сетеа, ши чела флутжнд,
 къче-ї опріт съ ну се Андучеаскъ де букате: аша ши ла
 зва жудецулї, вор прїві пѣгжнїї пре свїнци, кум се ве-
 селеск, ши де маса'мнѣртеаскъ ну вор нутѣ съ се'ндуче-
 чеаскъ. Къ ши пре Adam вржнд Думнезѣ съ-л тунчеа-
 скъ, Ал фече съ лукрезе пѣмжитул Ал преажма раїулї;
 ка прївїнд Ал тоатъ оара локашул чела їубїт, де unde аѣ
 ешит, съ-л доарѣ Ал сѣфлет. Ши къче къ аїчїа ну не
 тжлнїм съ ворвїм, сарѣ аколо нїме ну-ї съ не їопреаскъ
 съ не петрѣчет нїї кѣ алцїї, ши Алкъ ї-ом vedѣ пре чеїа
 че не-аѣ їгонїт пре пої, ка ши Лазѣр пре богатул, ши
 мартурїї пре тунчїторї. Дечї ну-цї фаче воє реа, фрате
 їубїте! че-цї ad аїнте де пророкул, че зїче: „*De сѣте-
 цїеа оатенїлор нѣ ше шете, ши де окара лор нѣ ше
 мвїнче; къ Ал че кїа лжпа поашїнѣ о тжпжнкѣ то-
 мїїле: аша се вор тжпка!*“ Советеште, де гжндеште
 ши де Домнѣ Хрїстос, кум де'н скѣтече порнїа дѣпѣ
 джсѣл пїсамшїї гоапѣ, ши Ал лѣпѣда Ал царѣ пѣгжпѣ.
 Ачелла че цжне лѣтеа, кїн фѣ поѣ, ка съ ну не тжпїзм де
 їскушениї. Адѣ-цї аїнте де патїма Домнѣулї ши Мжлтуї-
 торїулї постру, ши кжте окѣрї сѣферї пе'нтрѣ пої! къ
 нїї Ал фѣчеа Сѣмѣртеанн, алцїї Андрѣчїт, алцїї про-
 рок мїнчїнос, ши-ї зїчеа: еатѣ-цї-л'її, къ-ї нп ом тжп-
 къторїѣ ши вїнѣзиторїѣ, ши кѣ воїарїнѣл драчїлор скоате
 драчїї. Дарѣ къ-л дѣсесе съ-л deа де ржпѣ де'нтр'нп цѣр-
 туре палт, о мїнѣне! ши престе фацѣ-л скопїа, ши пал-
 те-ї да; дарѣ кѣ фїере къ-л адѣнарѣ, ши кѣ трестїе-л
 вѣтурѣ престе кап ши кѣ хламїдѣ (хайнѣ 'мнѣртеаскъ)
 Ал мѣврѣка, ши кѣ спїнї Ал Алкунѣна, ши къдеа Ал це-
 нѣнкї де ї се 'нкїна важокѣрїнд, ши тот фелїул де важо-
 курѣ фѣкжндѣ-ї, ши кжнд Ал пурта ачеї крѣнцї кжнї ши-л
 дѣчеа ла патїмѣ гол, ши тоцї ученїчїї (Алвѣцѣчеїї) Ал
 пѣрѣсїрѣ, ши нѣул де джсѣл се лѣпѣдѣ, сарѣ алѣул Ал
 вжндѣ, де-л dede, сарѣ алацїї преведїрѣ, ши сжлѣур ста
 свїнциеа са гол Ал мїжлокѣл понорѣулї ачелїїа, къ ерї

сървътоареа чеа че пре тоці стржцеа ла сърваре атун-
че; ши ка пре ун вѣклеанн ꙗн мѣлок де тжлхарї ꙗн рѣ-
стѣнїрѣ, ши зъчеа не'нгронат, кжнд ꙗн погоржрѣ еї пре
свѣнцїеа са денре круче, пжнъ кжнд оаре-чїне л'аѣ чершут,
де л'аѣ ꙗнгронат. Ши фѣкжнд вороавѣ вѣклеаннъ асупра
свѣнцїеї сале, скорнїрѣ, кут съ-л фїѣ фурат ученїчїї, еарѣ
ну с'аѣ скѣлат. Ши-цї ad amїnte еарѣ-ши ши де апѣстолї;
къ претутїндїреа порнїа асупрѣ-ле гоанѣ, ши се аскѣп-
деа пре'н четъцї, ши Павел ла оаре-каре фетее, че вїндеа
де тѣтъши, ши Петру ла Сїмон Курелларїул; къ п'авеа
ꙗндрѣспїре пре ла чеї вогацї. Че маї апої тоате ле-аѣ
фост ку лесне. Ашиа ши актѣ фрате! ну-цї фаче вое
реа!

Ачестеа цї-ле трїмїсесем дела Кукусе, unde аѣ ꙗн-
вѣцат (порунчїт) ꙗнпърѣтеаса, де м'аѣ ісронїт. Ши
тѣлте скжрве не калле м'аѣ тжлнїтѣ-тѣ, че п'ам вѣгат
самѣ де джнселе. Еарѣ кжнд сосїм (сосїрѣм) ла орашул
Кападочїлор ши ла Аоврочїлїчїеа: чете чете де пърїнцї не
ꙗнтжнїна, ши 'нкѣ ши тѣлцїне де кълугърїце фечїоаре,
їсвоарѣ де л'акрѣмї вѣрсжнд, ши пжнїгжнд ку жале таре,
вѣзжндѣ-не дѣшї ла ісганїе (десцѣраре); ши грѣа ꙗн-
десїне: „*маї фолос ар хї сѣ се хїѣ оарїа соареле, де-
кжш к'аѣ шѣкѣш росшѣл лѣї Іоан!*“ Ачестеа тѣ тѣх-
нїрѣ ши тѣ скжрвїрѣ маї тѣлт, unde ведеам пре тоці
пжнїгжнд прецїур мїне не'нтру мїне. Еарѣ не'нтру алалте
тоате, кжте мї-се тжнїларѣ, п'ам вѣгат самѣ. Ши фоарте
не-аѣ прїмїт ку вїне епїскопул ачеллїї орашїѣ, ши тѣлтѣ
їѣвїре аѣ арѣтат спре пої, кжт де-ар хї фост пѣтїнцѣ,
ши де п'ам ферї хотарул, не-ар хї дат ши скѣулѣ сѣѣ
поѣѣ. Пе'нтру ачееа те рог ши те ꙗнвїїѣ, леапѣѣ-цї
пжнсѣл скжрвеї талле, ши пе'нтру пої ad amїnte ла Дѣм-
незїѣѣ.

§. 40.

Кжше-ва форте алле літбеї рѣтжне, де'н „Грѣбник“ ши де'н „Пеатр'ечереа Сжнцілор“.

Форма „їзне“.

1. *Бѣгжїїїзне*: Н'аѣ врут Дѣтнезѣѣ съ-ці арате пѣ-тіма четѣції ачестеїа, съ нѣ те тѣхнеаскѣ, ши ці-аѣ нѣс асѣпрѣ *бѣгжїїїзнеа* ачестаста. П. С. пац. 106. в.
2. *Кѣтнекѣїїзне*: Шїчіїнеа кредїнцей ши *кѣтнекѣїїзнеа* сжнцѣлѣї Дѣх чершїндѣ-не. Трев. пац. 41. а.
3. *Кѣрѣїїїзне*: Шї ера аколо кофе де пеатрѣ шесе, де зѣчеа дѣнѣ *кѣрѣїїїзнеа* жїдовеаскѣ, де дѣкѣпеа чїзѣере кѣте доѣѣ ши кѣте треї. Тр. 40. а.
А кѣ тотѣл деплїнѣ *кѣрѣїїїзне*, семп ера. П. С. (20. Іанѣарїѣ: Ефтімії мареле.)
4. *Детїлкѣїїїзне*: Шї де *тїлкѣїїїзнї* ці-адѣчет. Тр. 113. а.
5. *Десаѣрѣїїїзне*: Леон сжнцѣр (фѣрѣ Парїгорїѣ) рѣ-тѣжїнд, ши *десаѣрѣїїїзнеа* тѣченїкѣлѣї гжндїнд, сѣспїна. П. С. (18. Февр. Леон. Парїгорїѣ.)
6. *Дѣтнезѣїїїзне*: Шї-алѣї сѣларе ши *дѣтнезѣїїїзне*. П. С. 138. в.
7. *Дестїерѣѣїїзне*: Челла че-ї вѣн, съ їа *дестїерѣѣїїзне* ши вѣкурїе вechїнїкѣ. П. С. 150. в.
8. *Фертекѣїїїзне*: Поменїреа рѣлѣї, *фертекѣїїїзнїле*. П. С. 96. а.
9. *Ітѣїїїзне*: Че кѣрѣцеште-не де тоатѣ *їтѣїїїзнеа* трѣнѣлѣї ши а сѣфлетѣлѣї. Тр. 86. а.

Куръценте ана ачеста пре'н сем-
пътура кінулї кручії талле де къръ
тоатъ *итъчійнеа*. Тр. 86. в.

10. *Атбънбчійне*: Връшмашуле а тоатъ дїрептатеа, кѹ
де ачесте *атбънбчійнї* веї съ тѣ смїн-
тештї, съ тѣ скоці де'н мїнте? П. С.
(7. Іулїѹ.)

11. *Ангрозічійне*: Вължнд кѣ нѹ поате нїче кѹ
ангрозічійнї съ о вірѹеаскѣ, аѹ дат жу-
декатѣ асѹпра еї. П. С. (7. Іулїѹ.)
Dimonїї че ера аколо Ан кáпїште Ан
Ангрозіа кѹ тѹлте *ангрозічійнї*. П. С.
(27. Феврѹарїѹ.)

12. *Андоїчійне*: Пе'нтрѹ кареле пої лѣсжнд Дѹтнезїї
поштрї, ка чеїа че нѹ пѹтурѣ шїе фолосї,
деторї вом фї тоці съ не'нкїнѣм лѹї
фърѣ де'ндоїчійне. П. С. 130. в.

13. *Анжнбчійне*: Крескѹт де'н мїкѣ вжрстѣ Ан мї-
турї, че се зїче: *анжнбчійнї* де ше-
гáпнїї, шї ла прївїрїштї. П. С. 103. в.

14. *Андембчійне*: Вржнд съ не Анторчї ла ачеа де'нтжїѣ
роадѣ вѹпѣ, кареа о пїердѹсет кѹ про-
стїтеа кѹпоштїнѣї шї кѹ *андемб-
чїїнеа* връшмашулуї. Тр. 83. в.

15. *Анфлбчійне*: Шї довжнднд ѹѣ воалѣ де *анфлб-
чїїне*. П. С. 137. а.

16. *Аншїнбчійне*: Ачестеа съ ві ле ферїці фърѣ *аншї-
нбчїїнеа* сѹфлетулуї. П. С. 140. а. Съ
спелї *аншїнбчїїнїле*. П. С. (1. Марціѹ.)

17. *Аншѹчїчїїне*: Нѹ-л вѣга Ан самѣ ка ѹѣ *аншѹчї-
чїїне*. П. С. (5. Феврѹарїѹ.)

18. *Анѣкбчїїне*: Поате шї торції съ-ї Анвїе спре
анѣкбчїїне. П. С. 12. в.

Стрїгжнд (пропѣгжнд) страшнїка
шї неповестїта *анѣкбчїїне* . . . кареа
фече Дѹтнезѣѹ кѹ пої. П. С. (3. Февр.)

Ші не'нтрѹ семнѹл *штѹбкѹчѹннѹ*. П. С.
(24. Маѹ.)

19. *Аппоічѹне*: Ші не тріміте апа ачеаста, кареа не-аї дѹрѹит де *сѹлѹчѹне* а пѹкателор спѹр-кѹрї, ші *де'нпоічѹне* а воалелор де тот фелѹл тѹмплате поѹѹ. Тр. 26. а.
20. *Апшребѹчѹне*: Ші деакѹ венї пѹпте-ї, Апченѹ а-ї адѹче *апшребѹчѹннѹ* де паче. П. С. 221. а.
21. *Апшнекѹчѹне*: Венїндѹ-мї Ап фїре де кѹтрѹ ачеа дрѹчеаскѹ *апшнекѹчѹне*, че мї-с'аѹ тѹмплат. П. С. 212. а.
Ші ловїндѹ-л *апшнекѹчѹне*, фѹ ҃чїс де оаменїї сѹї. П. С. (22. Іанѹарїѹ.)
22. *Апшїдедекѹчѹне*: Н'авѹ печї ѹѹ *апшїдедекѹчѹне* де-сїре а кѹпоаштере пре Дѹмнезѹѹ. П. С. 217. а.
23. *Апкїаѹчѹне*: Мѹртѹрїсїндѹ-ї хар тѹлт не'нтрѹ *ап-кїаѹчѹне* шї *сѹтѹннѹчѹне*. П. С. 184. а.
24. *Апцелегѹчѹне*: Дѹх де'нцелечере *не'нцелегѹчѹннѹ* мелле дѹрѹїнд. Тр. 111. а.
25. *Легѹчѹне*: Ші дѹрѹеште шервїлор тѹї віеацѹ кѹ паче, лѹцїте де зїле, Аптреагѹ мїпте, Аптре дѹшїї драгосте Ап *легѹчѹнеа* пѹчїї. Тр. 37. а.
26. *Мїпхнїчѹне*: Ші фѹкжнд рѹтѹ, тѹлцѹмїа кѹ *мїпх-нїчѹне*. П. С. 200. б.
27. *Мѹгхлїчѹне*: Врѹ сѹ іспїтеаскѹ еарѹ-шї кѹ *мѹгхлї-чѹннѹ*. П. С. 168. а.
Ші лѹжндѹ-ї дѹксѹл (дѹчеле) кѹ кѹвїп-те дѹлчї шї кѹ *мѹгхлїчѹннѹ*, немїкѹ пѹ пѹтѹ. П. С. (20. Іанѹарїѹ.)
28. *Ноїчѹне*: Ка прекѹм с'аѹ стѹрїт Хрїстос де'н мор-цї пре'н тѹрїреа пѹрїптелѹї: аша шї пої Ап *ноїчѹнеа* віецеї сѹ Апѹлѹм. Тр. 56. б.
29. *Орбїчѹне*: Мѹхнїндѹ-се (Вѹсіліѹ) не'нтрѹ *орбїчѹ-неа* некредїнчїошїлор. П. С. (7. Марцїѹ.)

Мжнтвндѹ-се де *орбичѣсна* трупѣлѣ.
П. С. (6. Іунїѣ.)

- 30. *Перегрѣчѣсна*:** Дечї ашá трупѣнд пжнѣ ла сфжршен-
неа *перегрѣчѣснїѣ* салле, 34 де аннї.
П. С. 198. а.
- 31. *Псциичѣсна*:** Кѣ Іерусѣлімѣ а с'аѣ пжнѣгрїт ѿ *псци-
ичѣсна* жертвелор ідолештї. П. С. 24. а.
Пророчїт'аѣ шї де *псциичѣсна* скїтѣ-
лѣ. П. С. (19. Іанѣарїѣ.)
- 32. *Рѣшнѣчѣсна*:** Овѣршїле віецеї поастре крештїне-
штї фѣрѣ *дѣрорї*, фѣрѣ *рѣшнѣчѣснїѣ*,
пѣчїѣте шї вуи рѣснѣс ла 'нфрїкатѣл
жѣдец. Тр. 41. а.
- 33. *Рѣсїичѣсна*:** Шї аѣ дат самѣ (аѣ пророчїт) де *рѣсї-
ичѣсна* жїдовїлор челлор некреднчїо-
шї. П. С. 69. в.
- 34. *Сѣлѣчѣсна*:** Шї не трїміте.... ана ачеаста.... де
сѣлѣчѣсна а пѣкателор. Тр. 26. а.
- 35. *Шїрбичѣсна*:** Грїжїнд сѣ адѣчї ачеа *шїрбичѣсна*
а кѣдерїї ла ѿпрег. Тр. 83. в.
- 36. *Сдробичѣсна*:** Ферїнд де кѣмплїта ачеаста рѣѣтате
шї де тотїерѣѣтоарїа *сдробичѣсна*. Тр.
84. в.
- 37. *Сѣрѣнѣчѣсна*:** Фїѣ-мї ѿ ертаре де грешеле преа-
куратѣл тѣѣ труп.... шї а патїмї шї
скѣрѣе *сѣрѣнѣчѣсна*. Тр. 88. в.
- 38. *Секѣчѣсна*:** ѿдатѣ се деслегѣ де'н *секѣчѣсна*. П. С.
178. а.
- 39. *Сѣтѣнѣчѣсна*:** (везї прѣл 23.)
- 40. *Скїтѣчѣсна*:** Шї ела ѿкѣ прїмїнд ѿ інема са кѣ-
вїнтеле свїнтеї, се скїтѣѣ кѣ дѣмпезѣ-
еаскѣ *скїтѣчѣсна*. П. С. (5. Феврѣарїѣ.)
- 41. *Скорнїчѣсна*:** Шї нѣ ваг самѣ *скорнїчѣснїле* талле.
П. С. (9. Маїѣ.)
- 42. *Тѣтѣдѣчѣсна*:** Шї фїїнд свїнѣїса са (Власїѣ) істеѣѣ
ла мештешѣл дофторїеї, фѣѣча тѣлте
тѣтѣдѣчѣснїѣ. П. С. (11. Феврѣарїѣ.)

43. *Зпичійне*: Къ *зпичійнеа* фірії чеаркъ мілѣ. П. С. (5. Марціѣ.) Ші ле дървеште куконї вунї, ші *зпичійнеа* сѣфлетулуї. Тр. 38. а.
 Дѣ прѣреке *лп зпичійнеа* гжндѣлуї. Тр. 38. в. *Зпичійнеа* кредіицеї. Тр. 41. а.
 Ші сѣ-мі фїѣ свїтеле ачестеа... *лп а дѣхулуї свжнт зпичійне*. 98. а.
44. *Зторжчійне*: De *зторжчійне* патїмілор. Тр. 94. в.
45. *Зрсчійне*: Ші ачестеа аѣ фост кїѣ ші *зрсчійне*. П. С. 52. в.
46. *Вїндекѣчійне*: Кжнд ші фетееа Антіпатѣлуї, Мѣсі-міла мжнтѣїтѣ de кѣмплїте легѣтурї de воалѣ кѣ рѣпедѣ *вїндекѣчійне*, ш. а. ш. а. ш. а.

Форта „іпѣѣ“.

1. *Ферїїїпѣѣ*: Ші пе'нтрѣ сѣ нѣ мѣ *лпдоеск* немікѣ de вечїніка *ферїїїпѣѣ*, мї-аѣ зіс *лптре* алтеле ші ачестеа. П. С. 150. в.
 Сѣ довжндїт ачѣа дела 'нчепѣт десѣѣ-таре ші *ферїїїпѣѣ*. П. С. 166. а.
 Ва нїмерї *ферїїїпѣѣ* свїпїлор. Тр. 49. в.
 Се скѣнарѣ de *ферїїїпѣѣ*. Тр. 126. в.
 Де-ар кѣста сѣваї нѣтаї ѣѣ зі кѣ тоате ачесте *ферїїїпѣѣ*. Тр. 129. а.
2. *Грїжїпѣѣ*: Прѣкут аѣ жѣдекат а лѣї преа'нцѣлеапѣ *грїжїпѣѣ* de маїнте. П. С. 156. а.
3. *Ісѣѣвїпѣѣ*: Мѣлѣѣтїрѣ лѣї Дѣтнезѣѣ de *їсѣѣвїпѣѣ*. П. С. 246. в.
 Ші челор че с'аѣ нетрекут, сѣ ле дѣ-рвештї *їсѣѣвїпѣѣ*. Тр. 114. в.
4. *Лпдѣлчїпѣѣ*: Пе'нтрѣ сѣ се дѣрвѣаскѣ лор *лпдѣл-чїпѣѣ* de вунї куконї. Тр. 36. а.
 Кѣтпѣрѣ-цї кѣ сетѣа *лпдѣлчїпѣѣ* вѣчї-пїчелор вѣнѣрї. П. С. (10. Маїѣ.)

Къутжд кѣтръ *андѣлиѣца* петрече-
рїи de'n черїѣ. П. С. (5. Іуліѣ.)

5. *Анкїаѣиѣцѣ*: А кѣрїа таїне *анкїаѣиѣцѣ* шї пої кре-
дїнчїошїї о цїне. Тр. 45. а.

6. *Лекѣиѣцѣ*: Чершуръ *лекѣиѣцѣ* сѣфлетеаскъ. П. С. 125. а.

7. *Мїлосшївїиѣцѣ*: Рѣцї шї рѣгѣчїунї *мїлосшївїиѣцїї* тал-
ле адѣкжд. Тр. 115. а.

8. *Нѣлѣиѣцѣ*: Шї пе'нтрѣ сѣ амѣеаскъ, попоарѣле
фаче Сїмон *нѣлѣиѣце*. П. С. 151. а.

Еарѣ богѣцеа шї одоарѣле,.... карїле
ла *нѣлѣиѣцелел* луменїтї сѣнт сокотїте
de чїнсте, ле Амѣрѣцїа ла мїшеї (сѣра-
чї). П. С. 221. в.

Шї сѣ-мї фїѣ свїнтеле ачестеа Ам Ам-
пїнсѣтурѣ а тоатѣ *нѣлѣиѣца*. Тр. 97. в.

Шї депѣртеазѣ дела пої тоатѣ *нѣлѣ-
иѣца*. Тр. 112. а.

9. *Ноїиѣцѣ*: Амтрѣ дѣншїї поїндѣ-се кѣ аскѣнсѣ *ноїиѣцѣ*
de кѣпоштїиѣцѣ. Тр. 116. в.

10. *Плїиѣиѣцѣ*: Спалѣ депе дѣнса... рѣнчезѣнеа сѣфле-
тѣлѣ Ам *плїиѣиѣца* челлор 40 de зїлле.
Тр. 44. в.

Шї сѣ-мї фїе свїнтеле ачестеа.... Ам
плїиѣиѣца порѣнчїлор. Тр. 98. а.

11. *Тїкѣлошїиѣцѣ*: Шї аколо ера dat ла Дѣмнезѣѣ сѣнѣур
кѣ мѣлте остепнеле шї *тїкѣлошїиѣце*. П.
С. (2. Іуліѣ.)

12. *Тѣтѣдѣиѣцѣ*: Шї не трїмїге алл *тѣтѣдѣиѣцелор* дар.
Тр. 26. а. Ш а. ш. а.

Форта „ѣрѣ“.

1. *Дескїсѣшѣрѣ*: Шї *дескїсѣшѣрѣ* воте зїлѣлї. П. С. (5.
Маїѣ.)

2. *Анкѣнѣѣрѣшѣрѣ*: Шї четатеа Солѣнѣлѣ de *анкѣн-
ѣѣрѣшѣрѣ* ї-аѣ мѣлѣтїт. П. С. 87. а.

3. *Атаинсѣшарѣ*: Ші съ-мі фіѣ свѣнтеле ачестеа....
 ꙗи *атаинсѣшара* а тоатѣ пълчѣнца.
 Тр. 97. в.
4. *Не'ндѣалекѣшарѣ*: Ші възжнд *не'ндѣалекѣшара* лѣї
 ꙗї тѣіарѣ капѣл. П. С. 86. а.
5. *ісирелѣшарѣ*: Ші-л вѣтѣ атѣта де кѣмпліт кѣт
 с'аѣ рошіт пѣмѣнтѣл жос де *ісирелѣ-*
шаріле сѣнцелѣї. П. С. 70. а.
6. *Прівішарѣ*: Челе че сѣнт де *прівішарѣ* кѣцетѣчѣоа-
 сѣ ші сѣнцічѣоасѣ. П. С. 197. в.
7. *Плѣнсѣрѣ*: Ші кѣзжнд унѣл кѣтр'алалт, се фече
алѣнсѣрѣ. П. С. (26. Іанѣаріѣ.)
8. *Плінішарѣ*: Ші *алінішара* порѣнчѣлор. П. С. (18.
 Апріле.)
9. *Сетнѣшарѣ*: Кѣрѣцеште ана ачестеа пре'н *сетнѣ-*
шара кѣпѣлѣї крѣчїї. Тр. 86. в.
10. *Зѣисѣшарѣ*: ꙗл стрѣвѣтѣрѣ кѣ *зѣисѣшаріле*. П. С.
 (8. Феврѣаріѣ.)
11. *Шірѣшарѣ*: Ачест пророк Софоніа ші-аѣ сѣмѣннат
 кѣ свѣнтѣл Іоанн'Теологѣл ла *шірѣшара*
 (фѣптѣра, кѣмпѣнтѣра) трѣпѣлѣї. П. С.
 189. а. Ш. а. ш. а.

Форма „еѣѣ, еаѣѣ“.

1. *Ажѣшорѣѣѣ*: ꙗѣї порѣнчеште ѣіе ші тоатѣ *ажѣшо-*
реѣѣѣ пѣтере. Тр. 48. а.
2. *Черкѣреѣѣѣ*: De а помені пѣрѣреѣ de а та веніре тѣ-
 рїтѣ ші *черкѣреѣѣѣ* фѣкѣтелор de пої.
 Тр. 111. а.
3. *Кѣвѣнѣѣреѣѣѣ*: Кареле тоатѣ фїреѣ *кѣвѣнѣѣреѣѣѣ*,
 ші *некѣвѣнѣѣреѣѣѣ* пре'н кѣвѣнтѣл тѣѣ
 ле фечешї. Тр. 44. а.
4. *Кѣѣѣѣреѣѣѣѣ*: Ші ї-аї арѣтатѣ-ї лѣтїна чеѣстѣ *сѣт-*
ѣреѣѣѣѣѣѣ, ка ші чеї *кѣѣѣѣреѣѣѣѣѣѣ* (ідеѣле
 спїретѣале) сѣ се ꙗивреднїчеаскѣ. Тр.
 44. а.

5. *Лѣкрѡреуѣ*: Ачеа де пѣруреа пѣтере а пѣрпнтелѣи
 фѣнд *лѣкрѡреуѣ* (лѣкрѡцивѣ). Тр. 112. а.
6. *Сѣтциреуѣ*: (везѣ прѣл 4).
7. *Свѣнцишореуѣ*: Свѣнцеште васѣл ачеста кѣ *свѣнцишореаца* (свѣнцицива) та суправенѣре.
 Тр. 87. в.
8. *Вѣндекѡреуѣ*: Трѣмѣте де'н черѣѣ *вѣндекѡреаца* та пѣтере. Тр. 71. а. Ш. а. ш. а.

Форма „ѡр“.

Ставѡр: Де челла че узеште пѣтѣлтѣл пре *ставѡрѣл*
 лѣи. Тр. 48. в.

Шѣ мѣнѣнѣнд пре епаркѣл кѣ *ставѡрѣл*, шѣ немѣтатѣл гѣндѣлѣи. П. С. (1. Јанѣарѣѣ.)

Шѣ трекѣнд Нѣколаѣѣ мѣртѣрѣсѣторѣѣл пре'н тоате *лѣвѣцѣтѣрѣле*, шѣ *лѣвѣцѣнд* вѣеаца кѣ *лѣгѣреаскѣ* фѡарте де *ставѡр*, се хѣротѣнѣ прѣѣт. П. С. (4. Феврѣарѣѣ.)

Дарѣ чѣне алѣл аѣ фѣкѣѣт атѣта невѣнѣ, сѣ-шѣ дѣрѣеаскѣ тоатѣ авѣѣеа пе'н-трѣ дешѣарта пѣдежде а фѣрѣчѣнѣеѣ вѣѣ-тоарѣе, карѣа нѣ о шѣѣ де *ставѡр*. П. С. (1. Марѣѣѣ.)

IX.

Ġiorgġiu II., Metropolitul Moldăviei.

§. 41.

Neatġrnarea metropoliei Moldave.

Pe'ntru prea sfinta Icoana a prea sfintei Stăpġnei noastre Născătoarġei de Dumneġău și pġrurea Feġioarei Mariei, ġe s'ăŃ aflat ġn scrisorile sfintei Mitropolġi ai Moldăviei. Scrisă de Preasfġntul Ġiorgġiu II., Metropolitul Moldăviei. La anul 1723.

Ġnșġintiare făġem pe'ntru obiġeġul pġemġntului Moldăviei, ġe ġntġmplġndu-se aiġia Domn, mġerġea sa Alesandru Voevod:

și Mitropolit Preasfintitul Iosif: carele aŭ fost și la soborul all optulea și cu pœrintele Iromonacul Ġiorgiŭ T̄iamblac, fiind mare teolog. Inaintea aĉellui sobor fiind la T̄iarigrad Împœrat creștinesc Manuil Paleologul, ear' fiul lui, Ioann Paleologul erá la Beĉiŭ (seaŭ Vieanna), fiind cœ erá ġinere Ćesariului de Beĉiŭ. Earœ la vremea bœtrinețielor lui Manuil Paleologul, aŭ trimis la Beĉiŭ la fiul sœŭ Ioann, ciemîndu-l, sœ meargœ la T̄iarigrad, sœ fiœ Împœrat, în locul lui Manuil, tatœlui sœŭ. Deĉi mergînd, sœ treacœ la T̄iarigrad, aŭ venit pe la țara Moldáviei, și aŭ eșit întru întîmpinarea lui fericitul Alesandru Voevod cu tot senatul. Aséminea și Preasfintitul Mitropolit Iosif, cu tot clerul biseriĉesc, dupre cum se cuvine unui Împœrat creștinesc, și l'aŭ petrecut pînœ la Hilia la Dúnœre. Earœ Împœratul, Ioann Paleologul, vœdiînd țiarœ, ca aĉeasta, și norod întiept, și pravoslávnic, și Arĉiereŭ, și Cler învœțiat, și împodobit cu toate obiĉéiurile Biseriĉei T̄iarigradului (dicînd) cum cœ țiarœ, ca aĉeasta, cu toate dárurile și ródurile pœmîntului și obiĉéiurile, și întielepĉiunea și iubirea de strœini, aŭreia nu aŭ vœdiut nici aŭ audit sœ fiœ.

Și întrebînd pe Alesandru Voevod, la care împœrœție seaŭ crœie este încinat? Mœriea sa aŭ rœspuns: Cœ își stœpnesœ țara cu sábiea despre toți meġiasii și despre toți nepriétenniŭ. Și întrebînd și pre Preasfintitul Mitropolitul Iosif, la care Patriarĉie este încinat; Presfintiea sa aŭ rœspuns: Cum cœ este încinat la Ohrid. Și s'aŭ fœgœduit luminatul împœrat, cumcœ deacœ va merġe la T̄iarigrad, va faĉe Moldáviea ca Ohridul, și ca Ćiprul, sœ fiœ nesupusœ și ne plecatœ nici unei Eparĉii. Și mergînd la T̄iaregrad, aŭ luat împœrœtiea. Ear' Manuil împœratul, tatœl lui Ioann, s'aŭ cœlugœrit. Și strîngînd sobor cu patru patriarĉi, și cu toți Mitropolitii, aŭ ridicat Mitropoliea Moldáviei de supt ascultarea Ohridului, și aŭ așiediat'o, sœ fiœ ca un Patriarc, pre cum este Ohridul, și Ćiprul, așiá și Moldáviea. Și aĉelle soborniĉeșei cœrti le-aŭ trimis dela T̄iarigrad la Alesandru Voevod, și la Preasfintitul Mitropolit Iosif. Și aŭ fost la Mîncœstirea Neamțului, care eŭ smeritul Ġiorgiŭ cu mila lui Dumnediœŭ Mitropolit Moldáviei, mœrturisesc cu jurœmînt, cœ

le-am vœdiut cu ocii miei, si aũ fost la Minc̃stirea Neamtiului ačelle împ̃er̃etes̃ei scrisori, p̃ñc̃ la stricarea si r̃es̃ipirea ț̃er̃ii, c̃e s'aũ înt̃implat în Domñea lui Dumitrașeul Voevod.

Ear' ačelle soborničes̃ei c̃er̃ti er̃a-sc̃rise pe pergament, cu pečetea P̃ajor̃e împ̃er̃eteasc̃e în arg̃int, si cu isc̃eliturile Patriar̃cilor, si a c̃iti-va Ar̃c̃ierei. Si dimpreuñc̃ cu ačeste mai sus pomennite, aũ trimis împ̃er̃atul Ioann Paleologul, feriçitului Alesandru Voevod coroañc̃e împ̃er̃eteasc̃e, si Alurg̃id̃e, care ačell port l'aũ iinut toți Domnii, p̃ñc̃ la Domñea lui Alesandru Voevod L̃epușneannul. Si aũ mai trimis împ̃er̃atul Ioann Paleologul dar preasfiñitului P̃er̃inte Iosif Mitropolitului, ũc̃e s̃fint̃e icoañc̃e f̃ec̃ețoar̃ie de minuni, cu doũe f̃et̃ie, de ũc̃e parte prea s̃finta Curata Ñesc̃ețoar̃ia de Damned̃ic̃eũ: si de alt̃e parte s̃fintul marele muč̃enic Ĝiorg̃iũ, carea p̃ñc̃e ast̃e-d̃i se afl̃e în Minc̃stirea Neamtiului. Si dimpreuñc̃ aũ trimis si Mitr̃e si Sacos, c̃eç̃i mai nainte Mitropolitii Mold̃aviei sluj̃ta s̃finta Liturg̃ie numai cu felon. Ear̃e maica împ̃er̃atului Ioann Paleologul, c̃er̃ti fi er̃a numele, Anna, împ̃er̃eteasa lui Manuil, si m̃er̃iea sa iuc̃e aũ trimis dar Annei, Doamnei feriçitului Alesandru Voevod, ũc̃e s̃fint̃e icoañc̃e, s̃finta Anna Maica prea Curatei St̃ep̃inei noastre Ñesc̃ețoar̃iei de Damned̃ic̃eũ, ear' f̃ec̃ețoar̃ie de minuni, ferecat̃e si împodobit̃e cu cieltueal̃e împ̃er̃eteasc̃e. Ear' M̃er̃iea sa Doamna aũ trimis'o dar Minc̃stirii Bistr̃iili, fiind f̃ec̃ut̃e ačeast̃e Minc̃stire de feriçitul Alesandru Voevod si de Doamna sa, Anna. Ear̃e ačeast̃e s̃fint̃e icoañc̃e, s̃finta Anna, la vremea de neploũare scoț̃indu-se cu Litie afar̃e din Minc̃stire, îndat̃e ploũc̃e, de nu preste tot, ear̃e c̃st̃ fine hotarul Minc̃stirii, negreșit ploũc̃e.

Ear' în d̃illele lui Stafann Ĝiorg̃iũ Voevod: s'aũ înt̃implat, de aũ mers la Minc̃stirea Neamtiului, si Nicolaiũ Gramaticul, fratele lui Postolace Milcul, c̃er̃uia i-aũ t̃eiat nasul Stefann Voevod, fiul lui Ṽesiliũ Voevod: carele aũ t̃el̃m̃eç̃it si Biblia din limba elineasc̃e în limba rum̃ineasc̃e, c̃ind aũ fost la T̃iari-grad Capic̃ihaia lui Grigoriu Voevod Domnului ț̃er̃ei rum̃ineș̃ei. Pre care isvod l'aũ dat si în tipariũ Ș̃erbann Voevod Cantacudino, Domnul ț̃er̃ii rum̃ineș̃ei. Si ačell Nicolaiũ Gra-

máticul aũ cētīt ačelle Hrisoave împærætescī, si patrierčescī, care scieá pe'ntru sfīnta icoanæ dela Mīncēstirea Neamīiului, cæ este fœcætoariæ de minunī. Asémennea sī pe'ntru sfīnta Anna dela Mīncēstirea Bistriiī.

Earæ Mitropolfea Moldáviei nu este plecatæ niči unū Patriarc, pre cum aratæ sfīnta Pravilæ čea mare, dela fila, 402 si 403. Ear' de đic rumīni cæ nu scīũ, de unde are ačeastæ putere, de nu se pleacæ niči Ohridului niči Tīarigradului, earæ noi scīm. Sī ačeastæ Istórie o am scris'o eũ Ģiorģiũ smeritul Mitropolit all Moldáviei cu mīna mea.

Earæ cīnd aũ fost Nicolaiũ Gramáticul la Mīncēstirea Neamīiului, de aũ tœlmœcīt Istóriea ačeasta, de pre ačelle Hrisoave împærætescī, si patrierčescī, în đillele lui Stefann Ģiorģiũ Voevod, erá annul dela Hristos 1655, Fevruariũ 17, earæ dela Bœtrīnul Alesandru Voevod, erá annul 1401.

X.

Mihaiũ Halicīũ.

(Ačest tīncær se aľá pela 1674 la Bæsīleea, ca invœiæcell de teologīe. În annul ačella depuse la universitatea de acolo doptorat invœiæcellul Frīncīse Papaī, si siæ-care de'n cunoscutiī lui mai de aproape, i-a fœcut cite ũæ grætulæčīune în limba sa mœmeascæ. Halicīũ, ca rumīn, ũncæ i-a fœcut una în limba rumīnæ în viørsuri mœsurate dupæ esametrele lætīne, carea este urmætoariæ.)

§. 42.

Íntűele viørsuri esametre în limba rumīnæ.

Grætulæčīune fæcutæ de teologul rumīn Mihaiũ Halicīũ de'n Caransīe-bešīũ la 1674 în Basīleea în onoarea doptorisīndului sæũ amic Frīncīse Papaī.

Cīnt sīncætate sœrīnd la voi rumīnul Apolo,
La toī, eīi sīnta 'n împærælie sīedelī.
De-unde cunosčīntīe-ašœptœm si scīīntīe ferīce:
De-Amstelodam pre'n cœrīi stœ 'n omenie tipariũ.

Lege direapt' a dat frumoasa ȇetate Geneva:
 Ȇti vine-acum Frincisc, ține-te Leida, Paris!
 Prindelȃ mine sorori, cȃ-acȃst nou oaspe: nȃinte
 Și voi, frați, frȃtuți: Nimfele pasȃe curind.
 Doamne bune, mare dȃftore, dascȃle-șȃ bunule Doamne
 Cu paȃe ȃi fȃi, cu pine șȃ sare, rugȃem!

XI.

Vȃrnicul, Gregoriu Ureȃie.

(Intȃiul istoric moldav. A trȃie pe la cȃpȃtul veacului XVI., șȃ a scris
 vieașȃ Domnilor Moldȃviei dela 1354—1594.)

ș. 43.

Lipsa istoricilor rumȃni de mai nȃinte.

(Precuvintare la vieașȃ Domnilor Moldȃviei.)

Multi scriitorȃi s'au nevoit, de au scris rȃndul șȃ au lȃsat
 isvod pre urmȃe, șȃ bune șȃ rellȃ, sȃe rȃemȃtȃ feȃiorilor șȃ nepo-
 ților, sȃe le fȃe ȃelle bune de ȃnvȃțȃturȃe, ear' ȃelle rellȃ ca
 sȃe se poatȃ feri de elle, șȃ sȃe se socoteascȃe, șȃ ȃellor bune sȃe
 urmedȃe. Șȃ alȃi pismuind șȃ ȃnsemnȃnd șȃ scriind, cum șȃ eș
 Gregoriu Ureȃie, care, de'n mila lui Dumnedȃeșȃ șȃ a Domnului
 mȃeșȃ, am fost vȃrnic Mare, cu multȃ nevoitȃe am ȃetȃ cȃer-
 țile șȃ isvoadele șȃ alle noastre, șȃ alle ȃellor strȃinȃi, șȃ am
 aflat cap șȃ ȃncȃpȃtura moșilor de unde au isvorȃt ȃn țȃrȃe, șȃ
 s'au ȃnmultȃt, șȃ s'au lȃetȃt, ca sȃe nu se ȃnneȃe annȃi ȃei trecuțȃ
 a toate țȃerile; șȃ apoi sȃe nu se poatȃ șȃe, ȃȃe s'au lucrat? sȃe se
 asȃmenne ferelor șȃ dobitoȃȃelor ȃellor mute, șȃ fȃerȃe minte. Aȃeeȃ
 urmȃnd, șȃ mȃecȃr cȃe se aflȃe șȃ de alȃi ȃnsemnate lȃcururile țȃerȃi
 Moldovei, apucatu-m'am șȃ eș a scriere ȃncȃpȃtura, șȃ adȃusul, mai
 apoi șȃ scȃderea, care se vede, cȃe au venit ȃn dillele noastre,
 dupȃe cum au fost ȃntȃiul țȃerȃi, șȃ pȃemȃntului nostru all Mol-
 dovei. Cȃe cum se țȃmplȃe de șȃrg se adȃuge pohoȃul apeș șȃ ea-
 rȃe-șȃ de șȃrg scȃde șȃ se ȃmputȃneȃdȃe: așȃȃ s'au adȃus șȃ

Moldova, care mai apoi de la alte țere s'au descălecat, și s'au lătit de sîrg și færcæ de dīæbavæ.

Açellea cærcînd, le-am îndreptat cu nevointîce, cæ nu numai annalele noastre, cî și cærtî stræine am cærcat; ca sæ putem aflá adeværul, ca sæ nu mæ aflu scriitorîũ de cuvinte deșerte, cî de drepte; cæ annalele noastre çelle moldovenneșcî așîá scriũ de pe scurt, cæ neçî de vieația Domnilor, care aũ fost toatæ cîrma, nu aleg, necum lúcrurile de'n læuntru sæ aleagæ, și pe scurt scriind și însemnînd de la început pînæ la domniea lui Petru Rareșîũ (1527—1538, și 1540—1546), și s'au stins, cæ de aiçe încoaçe n'au mai scris nîmene. Niçe este a se mirare, cæ scriitorîi noștri n'au avut de unde strînge cærtî; cæ de la locuitorîi de'nfiũ n'au aflat scrisori, cæ n'au læsat, ca neșce oameni neașiedîați, și mai mult proști și necærturari, cî și ei aũ scris mai mult de'n basne și de'n povești, cæ aũ audîit unul dela altul. Ear scrisorile stræinilor scriũ pre larg și de ajuns, care aũ fost rîvnitori fierbinți, nu numai alle salle sæ le scrie, cæ și çelle stræine. Și de acolo luînd multe și lipindu-le cu alle noastre tîmpuri potrivind, și am scris açeste annale, carile, și de nu se vor potrivî pela multe lócuri; çell cæ va fi cu minte, gîndesc, cæ nu-mî va vinuî: cæ de multe ori omul însu-sî çelle cæ le vede cu ocîi sæi, nu poate sæ le puîce pe rînd, și multe smintesce, și aũ spune mai multe, aũ mai puține, dar çelle de demult, și resuflate de atîtea vremi de anni! Cî eũ cum am aflat, așîá am arçetat.

§. 44.

De domniea lui Ștefan çell Mare și Bun, fiul lui Bogdann; și de multe și minunate ræsboaie, cæ a fæcut.

Dupæ doi anni ai domniei lui Petru Vodæ Aron, rædicatuu de la țîara Muntenneascæ Ștefan Vodæ, feçiorul lui Bogdann oðæ, cu mulțime de oaste muntenneascæ și de'n țîaræ adunați, aũ întrat aiçe în țîaræ, și, sîlind spre scaunul Suçevei, i-a eșit

înainte Petru Vodæ Aron, la sat la Joldesēi pre Siret, la tinæ, si sî-aũ dat ræsboiũ în dîia de joia mare, Aprile 12, si aũ înfrînt Stefann Vodæ pre Petru Vodæ Aron. Si nu se læscé Petru Vodæ cu atîta, ei earæ s'a buluicit all doile rînd la Orbic, de s'a lovit cu Stefann Vodæ; si ear' a isbîndit Stefann Vodæ, cæ aũ prins pe Petru vodæ Aron, si i-aũ tæiat capul, dupæ cæ aũ fost Domn doi anni, de-si ræsplætî moartea tætîni-sæi lui Bogdann Vodæ. Cînd s'aũ strîns tiara la locul, cæ se cîemá „direptate“ si aũ rædicat Domn pre Stefann Vodæ.

Stefann Vodæ aũ strîns boiarii si mari si miçi si altæ curte mærunte, împreunæ cu Teoptist Metropolitul, si cu multî cæ-lûgæri la direptate (1456) si i-aũ întrebat pre toti: *este cu voea tuturor sæ le fæe Domn?* Atunce toti cu un glas aũ strigat: *În multî anni de la Dumneãicæi sæ domnesci!* si cu voea tuturor, l'aũ rædicat Domn, si l'aũ uns de domnie Teoptist Metropolitul. Si de acolo aũ luat Stefann Vodæ scîptrul tiærii Moldovei si aũ mers la scáunul domnese, la Suçeavæ. Deçi Stefann Vodæ gæ-tindu-se de mai mari lucruri sæ facæ, nu cærecæ sæ asiedie tiara, ei de ræsboæ se gæti, cæ aũ împærtit ostii salle steaguri, si aũ pus hotnogi si cæpitanni, care toate cu noroc i-aũ venit.

§. 45.

Cînd a prædat Stefann Vodæ tiara Sæcuescæ.

Seriũ annalele Moldovenesçi, cæ fiind Stefann Vodæ om ræsbóinic, si de apûrura trægîndu-l înima spre værsare de sîngæ, nu se dæbovi vreme multæ, dupæ cæ se asiedie la domnie, ei în all cîncile ann all domnei salle în anul 6969 (1461) rædicatu-s'aũ Stefann Vodæ cu toatæ puterea sa, si s'aũ dus la Ardeal, de aũ prædat tiara sæcuescæ. Niçe aũ avut cîne sæ-i easæ împrotivæ, ei dupæ multæ pradæ, cæ aũ fæcut, s'aũ întors cu paçe înapoi, særæ de neci uce smintealæ. Ci de aceastæ poveste cronicariul cæll lætinesc nemie nu serie, încæ si alte semne multe sînt, care nu le însemneadie, earæ annalele noastre, mæcar cæ scriũ mai pre scurt, însæ le însemneadie toate.

Earæ in all siesele ann all domniei lui Stefann Vodæ, in annul 6970 (1462) Juliü in 22. aü lovit pre Stefann Vodæ cu üæ puşcæ într'üæ glesnæ la cētatea Hiliei. Earæ in all sēptele ann all domniei salle, in annul 6971 (1463) Juliü in 5, si-aü luat doamnæ pre Eudociea de la Ciev, soara lui Simeon împærat; earæ Cronica-riul lætinesc scrie, cæ aü fost Eudociea fatæ lui Simeon impe-rat, ear nu soaræ.

§. 46.

*Cum aü luat Stefann Vodæ Hiliea si cētatei Albæ,
de la pæginii.*

În annul 6973 (1465) in luna lui Genarie 23, adunînd Ste-fann Vodæ multæ oaste de tiaræ, vrînd sæ rescumpere cētætile, care le luase Pæginii de la alii domni, pogorit'aü cu toatæ puterea sa spre cētatea Hiliei, si sosind miércuri spre joi la meadiænoap-te, aü încunçiurat cētatea; însæ joi nu s'a apucat de harüü, earæ vñeri de dimineatiæ aü încēput a bătere cētatea, si asiá toatæ diüa s'aü hærætit pîncæ in saræ. Earæ simbetæ se inci-naræ cei de'n cētate, si aü intrat Stefann Vodæ in cētatea Hi-liei; si acolo petrecînd trei dille, veselindu-se si læudînd pre Dumnediæü, imblîndiá oamenii in cētate.

De acolo si la cētatea Albæ aü tras, si, multæ nævalæ læcînd, aü dobîndit si cētatea Albæ. Si asiá amîndouæ cētætile cu multæ værsare de sînge le dobîndi; carile le-aü întærit cu bucate si cu sierbitori, aü læsat pre Isaia si pre Buhtea pîrcæ-labi, ca sæ le grijeascæ, ear' Stefann Vodæ s'aü întors la scäu-nul sæü, la Suçeavæ.

Earæ in all diæcele ann all domniei salle, in annul 6974 (1466) Juliü 10, aü încēput Stefann Vodæ a diidire minæstirea Putna intru læuda lui Dumnediæü si a Maicei noastre Næscæ-toariei de Dumnediæü.

§. 47.

Ræsboiul lui Stefann Vodæ cu Mætieašiu craiul Unguresc.

Mætieašiu, craiul ungaresc, biđiuindu-se puterii salle si mešcešiugului sæu, cu care pre multī de'n većinii sæi i-aū surpat, si i-aū supus, carele de multe ori ræsboaie fæceá cu Turci, si cu noroc isbīndiá, ne avīnd neći ũe prićinæ direaptæ asupra lui Stefann Vodæ, cē numai ca sæ-l puice ca sæ fie supt ascultarea lui, ca sæ-i fie cuvīntul deplin cīnd de multe ori se læudá Mætieašiu craiul, cæ cīte resboaie fæce Stefann Vodæ, toate cu puterea lui le fæce, si de supt ascultarea lui fæce isbīndæ, si vrīnd, de cē se læudá, ca sæ arete, cæ-i adeværat, a trimis soli la Stefann Vodæ, sæ i se încine. Ear' Stefann n'aū primit. Deći væđīnd Mætieašiu craiul volnićiea lui Stefann Vodæ, cæ nu o poate supune, aū strīns multe oaste, si ajutoriū luīnd de la alii, aū purces īn anul 6975 (1467), si aū esit īn Moldova, si dićeá, cæ cu calle merġe sæ duce la scáun īn Moldova Domn, pre Petru Vodæ. Si aū esit la Totrušī Noemvre 19; de acolo aū mers la Romann, Noemvre 29, si acolo s'aū odihnit pīnce a šieptea đī, præđīnd si jæcuīnd. Earæ a opta đī Diecemvre īn 7 aū aprins tīrgul Romannul, si aū purces spre Sućeavæ, sæ apuce scáunul. Ši mai apoi socoti, sæ nu ræmīce ver un ungiū nepipæit de đīnsul, aū læsat callea despre Sućeava, unde-l ašceptá Stefann Vodæ, si aū luat spre Bae, cum nu prea aveá neći ũe grije de neći ũe parte, īšī læsæ oastea færcæ neći ũe pađīæ, la bæuturi si la jácuri. De care lucru avīnd Stefann Vodæ scīre, si prīndīnd limbæ marđī Diecemvre 15, aū aprins tīrgul asupra lor, cīnd erá ei færcæ de neći ũe grije; si fiind ei beti, aū lovit Stefann Vodæ cu oaste tocmitæ īn ræværsatul đīorilor, de aū fæcut multæ moarte si perire īn Unguri; cæ ei nefiīnd ocmīti de ræsboiū, nemicæ de armæ s'aū apucat, cæ de fugæ. Neći urma sæ ia, carii scæpá, cæ fiind noaptea, de nu scīá īn cotró vor fæce, īn toate pærtile rætæćiá. Deći īi vīná tīerannii

în dīœvoaie, și pre'n muntī, unde s'aũ aflat vr'ũœ 12000 peritī. Maĩ apoi șī sīngur craiul, rœnnit de sœgœatœ foarte rœũ, abiá a hœlœduit pre'n potiœi, de aũ esit la Ardeal. Așíá noroœesœe Dumnedīœũ pre œel mīndri și fálnīœi, pe'ntru ca sœ arete lucrurile omenesœi, cīt sint de frágede, și neadevœrate; cœ Dumnedīœũ nu în multī, œi în puĩni aratœ puterea sa, ca nime sœ nu se nœdœjdueascœ în puterea sa, œe întru Dumnedīœũ sœ-i fie nœdejdea, neœi fœrœ calle rœsboaie sœ facœ, cœ Dumnedīœũ se pune împrotivœ œellor mīndri.

Pre aœeea vreme avīnd Stefann Vodœ prietennīe cu Leșit, a trimes de'n dobīnda sa șī craiului Leșiesc pre'n solit sœi. Earœ Mœtieasīũ craiul Unguresc, deacœ a scœpat, de isnoavœ gœtise oaste, ca sœ viœe asupra lui Stefann Vodœ; și viīdu-i alte greutœitī despre țara œesīeascœ (hoémicœ) s'aũ întors la œesī (œehī-boemi) cu oastea sa. Atunœi șī craiul Leșiesc, înțelegīnd, cœ vrœ sœ meargœ Mœtieasīũ craiu asupra lui Stefann Vodœ, a trimis solī, cœ-i va da ajutoriũ, de îi va trebui, împrotiva lui Mœtieasīũ craiul; și i-ar fi dat, de nu s'ar fi pœrœsit de acell gīnd Mœtieasīũ craiũ. Pe aœeea vreme în 25 alle lui Noemvre s'a sœvīrsit Eudocia, doamna lui Stefann Vodœ.

§. 48.

De prœdarea Sœcuilor.

Seriũ annalele Moldovennesœi, cœ întru acella-șī ann, dupœ rœsboiul lui Stefann Vodœ, œe aũ avut la Baie cu Mœtieasīũ craiũ, s'a rœdicat Stefann Vodœ cu toatœ puterea sa, yrīnd sœ-șī rescumpere strīmbœtatea œe-i fœcuse Ungurii cu Mœtieasīũ craiũ, cīnd venise la Baia, s'aũ dus la Ardeal, și multœ pradœ și robīe aũ fœcut în țara Sœcœeascœ, ne avīnd œine-i sta împrotivœ, și cu paœe s'a întors înapoi fœrœ de neœi ũœ smintealœ. Pe'ntru acœeastœ poveste, œe spune, cœ aũ prœdat Stefann Vodœ țara Sœcœeascœ, cronicariul œell Leșiesc nimicœ nu scrie.

§. 49.

*Cînd s'a împæcat Stefann Vodæ cu Mætieasîu
craîul Unguresc.*

Nu peste multæ vreme, aũ înċetat vrâjba între craîul Unguresc și între Stefann Vodæ; cæ vædîind ei, cæ vræjmașul lor și a toatæ creștîncetatea, Turcul, le stæ în spate, și asupra volniciei tuturor întinde mreșile salle, ca sæ-i cuprîndîe, și arċtîndu-se priċtenn cu multe cuvinte însîelætoarie, și cætræ unul și cætræ altul, ca sæ-i dîrdærascæ, și sæ afle cap de priċe, sæ înċeapæ dîarvæ, socotînd, cæ între aċelle amesteceturi i se vor încinâ lui, pe'ntru sæ le dee ajutoriũ, și mai apoi îi va plecâ sub jugul sæu. Și vædîind aċeste însîelæċiuni Mætieasîu craîul Unguresc și cu Stefann Vodæ s'aũ împæcat și s'aũ așċdîat; și încæ dupæ paċea așċdîatæ și legæturi tari, ċe fæcuræ amîndoi, aũ dæruit Mætieasîu craîu pe Stefann Vodæ cu doũe ċetați mari la Ardeal, anume Balta și Ćiċeul.

§. 50.

Pe'ntru nisċe Tætari, ċe aũ întrat în țiaræ.

Venit'aũ multime de oaste tæterascæ, și aũ întrat în țiaræ, sæ prade, în anul 6978 (1470). Earæ Stefann Vodæ, prîndîind de veste, le-aũ eșit încinte la ũe dumbravæ, ċe se cîamæ la Lipinți, aproape de Nistru; și s'aũ lovit cu oastea sa, August 20; și dînd resboiũ viteješċe i-aũ resipit, și multæ moarte și perire aũ fæcut într'însiũ, și pre mulți i-aũ prins vii, și le luæ tot pleannul, de care lucru eunosċînd Stefann Vodæ, cæ ajutoriul nu de aïurea i-aũ fost, ċi numai dela Dumnedîcæũ și de la prea curatæ Maïca sfinței salle, și cu mare lăudæ și isbîndæ s'a întors înapoi, la scâunul sæu, la Suċeavæ.

§. 51.

Pe'ntru sfințirea Mîncăstirii Putna.

Deacoe s'a întors Stefann Vodă dela acell răsboiū, cu isbînda, cē a făcut de a bătut pre acēi Tătarī, spre lăuda acēea aū multăemīt lui Dumnediăcū, și a sfințit mîncăstirea Putna, care eră dīdită de dînsul, Septemvre în trei, spre lăuda prea curatei fečioarei Măria, Maica Domnului nostru Isus Crestos; la care sîntiennie multăe adunare de cœlūgări a fost, și sîngur Teoptist Mitropolitul și Tărașiū Episcopul Putnei. Dic, cœ aū fost la liturgie Arceiepiscopī, prœuți și diăconi, 64 la jœrtfelnic.

§. 52.

Pe'ntru dăevistiea, cē a întrat între Stefann Vodă și între Radul Vodă Domnul Muntennesc, și pe'ntru arderea Brăilei în anul 6978 (1470).

Într'acelle vremi a întrat dăevistiea între Stefann Vodă și între Radul Vodă, Domnul Muntennesc; pre obițeiul firii omeneșei, de cē are, de cē poftesce sœ aibœ mai mult, nu sosia lui Stefann Vodă alle salle sœ le ție, și sœ le sprijineascœ; cî, de lăcomie, cœle cē nu eră alle lui, încœ vrea sœ le cuprindă. Strîns'aū țîara și șierbitorii sœi, și aū întrat în țîara Muntenneascœ, dē aū prœdat mărșinea, Februariū în 27, și a ars Brăila marti, în sœptămîna albœ.

§. 53.

Răsboiul dela Soči, cînd s'aū bœtat Stefann Vodă cu Radul Vodă.

Radul Vodă, Domnul Muntennesc, vœdînd atîta pradœ în țîara sa, cē-i făcuse Stefann Vodă, n'a vrut sœ lase sœ nu-și cœrce strîmbœtatea sa. Cî ades se tîmplœ, cœ cœlla cē va sœ-si întoarcœ bœtaea, de doie ori îl bat; cœ strîngînd oastea sa, și

veċineascœ, aũ venit asupra lui Stefann Vodœ, earœ ell ca un leũ gata spre vċinat, de sċrg s'a pornit, si la Soċi le-a ešit ċnœinte; si dċnd rœsboiũ viteješœ, Martiũ ċn 7, annul 6979 (1471), numaĩ puċin de vitejċea Moldovennilor, carii erá gata, aũ sœ moarœ aũ sœ isbċndeascœ, decċt de mešœešċugul lui Stefann Vodœ, Radul Vodœ a prœpedit rœsboiul cu multœ págubœ de ai sœi; cœ pe toti i-aũ tœiat, si toate steagurile Radului Vodœ le-aũ luat, si pre mulċi aũ prins vii, si pre toti i-aũ tœiat. Numaĩ œe aũ læsat vii pre doi boeri de œei mari, pre Stann Logofœtul si Mirœea Comisul.

§. 54.

De un cutrémur.

ċntr'aœesta-si ann, August 29, s'aũ fœcut un cutrémur mare peste toatœ țċara, ċn vremea œe aũ šċediut Domnul la masœ de prċndiũ. Sara ċn annul 6980 (1472) Septemvre 14, adus'aũ Stefann Vodœ pre Mariea de'n Magop, de o aũ luat šċe-si Doamnœ.

§. 55.

All doile rœsboiũ all lui Stefann Vodœ cu Radul Vodœ la isvorul apeĩ. Annul 6981 (1473).

Stefann Vodœ, avċnd ċnemœ aprinsœ spre lucruri viteješœi, ii pœereá, un ann, œe n'a avut treabœ de rœsboaiœ, cœ are multœ págubœ, socotċnd cœ šċ ċnimele voĩniœilor ċn rœsboaiœ trœind se ascut, si truda si ostenneala, cu care se deprinsese oastea, a doũa vitejċe. Strċns'aũ de noũ oaste, si aũ luat pre Bœsœrab Laiot, ca sœ-l ducœ ċn țċara Muntenneascœ, sœ-l puĩœ Domn. Eann socotešœ, œe subt un copaċiũ bun ešti se mistuesc; seaũ eštœ læudœ ċsi adáuge nu numaĩ purtœtoriul, œi si țċara, cċnd nœdiuiá la dċnsul, si la țċarœ si Domniĩ œei štrœini, sœ-i ducœ la Domniœ; si cu ajutoriul lui erá cu nœdejde, cœ vor isbċndi.

Si întrînd Stefann Vodæ în țîara Muntenneascæ, se gæti sæ dee ræsboiŭ Radului Vodæ. Deçi vædiînd Radul, cæ nu-i va puté sta în protivæ, a dat dos cu oastea sa, si s'a dus la scáunul sæŭ, la Dîmboviția.

Aiçe sæ socotim. — Cronicariul cæll lætinesc spune, cæ dacæ a vædiut Radul Vodæ, cæ nu va puté sta în protiva lui Stefann Vodæ, aŭ fugit la cætate. Ear' annalele noastre scriŭ, cæ dacæ a sosit Stafann Vodæ la mǎrgine, Noemvre în 8, aŭ împærtit steagurile oștiŭ salle pre Milcov, si de aiçe s'a împreunat cu Radul Vodæ, Noemvre în 18, joi, la locul cæ se diçe: *Cur-sul Apei*, si, dînd ræsboiŭ vitijeșce de îmbe pærtile, s'aŭ bæ-tut acolo pînæ în saræ, asîjderea si vîneri, si sîmbætæ pînæ în saræ. Earæ noaptea spre Duminecæ aŭ læsat Radul Vodæ toate alle salle în tábærcæ si a fugit cu toatæ oastea la scáunul sæŭ, la Dîmboviția. Ear' Stefann Vodæ s'a pornit dupæ dînsul cu toatæ oastea, si întru ačeastă-si lunæ în 23 aŭ încungîurat cætatea Dîmboviția; si întru ačea noapte a fugit Radul Vodæ de'n cætate, læsîndu-si pre Doamna sa Mariea si pre fiica sa Voci-tia, si tot cæ a avut, si s'a dus la Turci. Ear' Stefann Vodæ în 24 ačestei luni, a dobîndit cætatea Dîmboviția, si a întrat într'-însa, si a luat pre Doamna Radului Vodæ, si pre fiica lui, Voci-tia, o a luat sie doamnæ, si toatæ averea lui, si visteriile lui, si hănele lui cælle scumpe, si toate steagurile lui; si acolo s'aŭ veselit 3 dielle, si de aci s'aŭ întors la Sučea-væ, dînd laudæ lui Dumnediæŭ. Earæ pre Bæscærab Laiot l'a læsat Domn în țîara Muntenneascæ, si a domnit ũc lunæ. Earæ Radul Vodæ a næ-diuit la Turci, ca sæ-si scoatæ ajutoriŭ de la împæratul Tur-cesc, si sæ-si ræscumpere Domniea cu puterea lor.

Earæ Stefann Vodæ, dacæ a sosit la scáunul sæŭ, la Sučea-va, a trimis la craiul læșișc solî, dîndu-i veste de ræsboiŭ cu noroc, cæ a fæcut în protiva Radului Vodæ, fælindu-se cæ si cætatea si scáunul Dîmboviția cu toatæ averea i-aŭ luat, de'n preunæ cu Doamna si fiica lui, nu pe'ntru cæ doar' a fost dæ-toriŭ sæ-i trimatæ, cum diç unîl, cæ a fost supus Leșilor, ei pe'ntru sæ-l aibæ priëtenn la nevoe, si la treabæ ca ačeea, de-i va veni asupræ-i cum s'a si tîmplat, cæ atunčia-si i-a venit

veste, cum a întrat Radul Vodæ în țara Muntenneasca cu oaste turcească; și după aceea a trimis alți soli la craiul de a pof-tit ajutoriul asupra Radului Vodæ.

§. 56.

Răsboiul Radului Vodæ cu Bæserab Vodæ.

Radul Vodæ, dace a luat ajutoriul de la Turci, a întrat în țara Ruminească cu 15.000 de Turci, fære alți leficii, ce-i adunase, și a dat răsboiul lui Bæserab Vodæ, joi în 23 Diecem-vre, și l'a ræshit cu toatæ oastea lui; carele vædiindu-se în-presurat de toți vræjmașii săi, a nædiuit earce-si la Moldova, la Stæpinul sæi, Stefann Vodæ.

Atuncæ Turcii s'a pornit pe urma lui Bæserab Vodæ, și a venit pînæ la Birlad, și a stætat ca un diid, vineri, Diecem-vre 24, și așia a slobodit nævrapii săi, de a pædat toatæ țara; și de aici s'a întors pre'n țara Muntenneasca.

Earce craiul Lesiesc a trimis pe Dombetici Castelannul de Beldi, și pre Sohodolsci, ca să-i poatæ înpæcæ mæcar pînæ la uce vreme, pînæ ntr'alt ann, și i-a învætiat craiul, de are trebuințæ de oaste de grabæ, sæ rædice Bucelsci toatæ Podolia, sæ meargæ ntru ajutoriul lui Stefann Vodæ.

§. 57.

Cînd a luat Stefann Vodæ cetatea Teleajni, și cînd s'a bætut cu Ungurii, cu Tæpælușii Vodæ, mai apoi și cu Bæserab Vodæ.

În anul 6982 (1474), Optomvre întiul, a luat Stefann Vodæ cetatea Teleajnei, și a tæiat cæpetele Pircælabilor, și pre muierile lor le-a robat, și mulți țigani a luat, și cetatea a ars'o.

Într'aceasta-si lunæ, în 5 diile, a fost ræsboiul în țara Muntenneasca cu Ungurii, și cu Tæpælușii Vodæ, și cu ajuto-riul de la Dumnediæul, a ishîndit Stefann Vodæ, și a bætut pre Unguri și pre Tæpælușii cu ræsboiul.

Într'aceea-si lunæ în 20, a ræshit si pre Bæserab.

§. 58.

De vestita isbîndæ a lui Stefann Vodæ cu Turcîi la podul înalt la Væsluii.

În anul 6983 (1475), Sultann Mehmet, împæratul Turcesc, într'armînd oaste, 120.000 de oameni, și oaste Tætærascæ și Munteneascæ, sæ meargæ cu Radul Vodæ, aũ trimis asupra lui Stefann Vodæ. Earæ Stefann Vodæ, avînd oaste gata 40.000, și Lesiũ, cæ-i venise într'ajutorii cu Buçetici 2000, de la Casimir craiũ, și Ungurĩ cæ-i dobîndise de la Mætiasiiũ craiul Unguresc 5000, le-a eșit încete de'n sus de Væsluii, la Podul înalt. Pre carii i-a biruit Stefann Vodæ, nu așia cu vitejia cum cu meșcœsiugul; cæ întiiũ a fost învætiat, de aũ fost pîrjolit carba peste tot locul, de aũ slæbit cai Turcilor cæi gîngasi, și apoi ajutînd sî puterea cæa dumnedicæscæ, cum se va tocmi voea lui Dumnedicæũ cu a oamenilor, așia i-aũ cuprins pre Turcii ũæ nêguræ, cît nu se vedeá unu cu altul. Sî Stefann Vodæ tocmise puținei oameni despre lunca Birladului, ca sæ-i amœgeascæ cu hucine și cu trîmbicie, dînd semn de ræshoiũ. Atuncæ oastea turcæasca întoreidu-se la glasul hucinelor, și împiedecîndu-i sî apa, și lunca, sî acoperindu-i sî nêgura, tæia și sfærmæá lunca sæ treacæ la glasul hucinelor. Earæ de'n dos i-a lovit Stefann Vodæ cu oaste tocmite, în 10 dille a lui Genarie, unde neçi erá loc de a-sî tocmire oaste, neçi de a se îndreptare; cî așia ei în desine tæiîndu-se, multĩ aũ perit; și multĩ prinseræ vii, pedestrime; cî sî pre acæia, pre tofi i-a tæiat, unde pe urmæ mobile de cæi morii a strîns, și multĩ Pași și sîngiapĩ aũ perit; și pe feciorul lui Isann-Pașia, dupæ cæ l'aũ prins viũ, l'aũ slohodit, și pușcæle le-aũ dobîndit, și steaguri mai multe de una sutæ aũ luat.

Dacæ i-aũ bætut pe Turci, aũ luat în jos de la Podul înalt pre'n pædure, și aũ eșit unde purcæde apa Smili, în tinutul Tutovei; acolo în legea lor aũ dat láudæ lui Dumnedicæũ, cæ s'aũ vœdiut eșifi la lume.

Ear' Stefann Vodæ pornitu-s'au dupæ dînsii cu Moldovennii sæi, si acēi 2000 de Leși, si au gonit pe Turcī pîncæ i-au trecut Siretiul la Ioncǎșiescī, unde se ciamæ vadul Turcilor si pîncæ astæ-dī. Si acolo de asupra Siretului, la movila cea mare a Tecuciului, au odihnit trei dille. Si i-a venit veste dela Starostii de Cræciuna, ce-i dic acuma Putna, ce Radul Vodæ vine cu osti asupra lui Stefann Vodæ, færcæ veste. Si intristindu-se Stefann Vodæ, cu cine aveá cu ai sæi, au ræpedit la ostenni de-i strîngæa de sîrg. Atuncæ au sosit si Siendrea Hatmannul, cumnatul lui Stefann Vodæ, cu uæ samæ de osti, ce au fost ræmas înepoi; si îndatæ-si si Costea Pøhárnicul cu alte osti, ce gonise pre Turcī de-i trecuse Siretiul, au sosit. Si avînd bucurie Stefann Vodæ de ai sæi, cum se aftaræ toti prægiur ell, la loc de nevoe si de grije, îndatæ a ræpedit pre Siendrea Hatmannul înceinta ostii Muntenescī, cu putinte sierbitori, ca în cip de straje. Si dînd de oastea Radului Vodæ, furæ biruii de Muntenni; si acolo a perit si Siendrea Hatmannul, mai jos de Rîmnic, unde s'a pomenit Movila Siendrii; si l'au dus de l'au îngropat în biserica de'n Dolheșcī lîngæ tatæ-sæu. Intielegînd Stefann Vodæ, ce adeværat Radul Vodæ cu oastea îi vine asupræ, Genarie în 13 dille, a trecut Siretiul, si mai jos de Rîmnic si-au dat ræsboiu vitejesce, si de imbe pærtile multæ værsare de sînge s'au fæcut. Si cu vrerea lui Dumnediæu ræmas'au isbînda la Stefann Vodæ; earæ Muntenni pierduræ ræsboiul. Dat'au Stefann Vodæ voe ostii salle sæ prade în trei dille cît v'or puté în țara rumîneasce; si prædînd ostennii, adus'au multæ dobîndæ. Si diæbovind Stefann Vodæ acolo pîncæ a se strîngere ostile toate, aducînd si pre multī de'n boerii țierei rumînescī, si alți oameni de frunte, acolo a pus pre ai sæi boeri si oameni de cînste, de au vorbit, si au tocmit de au despærlit de'n Milcovul cell mare uæ parte de pærcæu, ce vine de lîngæ Odobeșcī, si trece de dæ în apa Putnei, si acella pîncæ astæ-dī este hotar țierei Moldovei si țierei rumînescī. Earæ mai înceinte erá priçe între amîndoue țæurile; ce țara Munteneascæ vra sæ fiæ pîncæ în apa Trotușului; earæ Moldovennii nu-i læsá, pîncæ a vrut Dumnediæu de s'au tocmit asiá. Si a luat Stefann Vodæ cetatea Cræciuna cu ti-

nut cu tot, ȕe se cĭamæ tinutul Putnei, si l'a lipit de Moldova, si a pus pre Pĭrcelabii sæi, pre Vĭlȕea si pre Ioann.

Atunȕe ĭntorcĭndu-se Stefann Vodæ, si mergĭnd pe apa Bĭrladului ĭn sus, si plæcĭndu-i locul ĭntre Bĭrlad si ĭntre Væsluĭu, ĭntro aȕeea lăudæ si bucurie de isbĭndæ cu noroc, cæ aũ biruit pre Turĕi si pre Muntenni, a ĭnceput a đidire biserică sĭntului Ioann premergætoriul ĭn tĭrgul Væsluĭu, dĭnd lăudæ lui Dumnedĭæu. Pre urmæ a fæcut si case domneşci, cum se cunosc si pĭncæ astæ-dĭ. Si odihnind Stefann Vodæ cu oştile salle acolo, si rĭvnind cu nevointĭæ a se đidire biserică, si alte lucruri, ȕe aratæ cæ a fæcut mai pre urmæ, si ĭntorcĭndu-se ajutoriul crăiului Leşiesc cu multæ dobĭndæ, a trimes Stefann Vodæ soli si sæi de i-aũ dus 36 de steaguri, arætĭnd vitejĭæ, ȕe aũ fæcut. si i-a multĭemit de ajutoriũ.

§. 59.

Pe'ntru nişce Cæđiaci, ȕe aũ ĭntrat ĭn țiaræ, sæ prade.

Odihnind Stefann Vodæ la Væsluĭu, i-aũ venit de sĭrg olæcarĭ de la Soroca, cum Lóbodæ si Næliwaico, Hatmanni Cæđiæceşci aũ ĭntrat ĭn țiaræ si pradæ. Ear' Stefann Vodæ neputĭnd suferi pre nepriætenni, a-i læsare sæ striȕe țiară, ĭndatæ cu a sæi, cu cĭti eră, i-aũ cæutat a mærgere; unde s'aũ si tĭmpinat cu aȕeă oaste cæđiæceascæ pre Ræut, la Græmæđiesci, fiind cæđiaci ĭn pradæ ræşcĭrați, si lovindu-i noaptea færcæ veste, ræmăseræ biruiți Cæđiaci; si Lóbodæ Hatmannul cæđiæcesc fu prins de ostăsiu lui Stefann Vodæ. Si gonindu-i spre Nistru, Næliwaico Hatmannul si cu ũæ samæ de Cæđiaci aũ dat sæ treacæ Nistrul, si multĭ s'aũ ĭnnecat, unde si un Polcövnic vestit all lui, anume Jora s'aũ ĭnnecat, si alii multĭ; si astæ-dĭ este de pomennit acell loc, de-i đic: *vadul Joræi*. Si de acolo s'aũ ĭntors Stefann Vodæ, si aũ descælecat tĭrgul Iaşii, si ĭn lăuda lui Dumnedĭæu a ĭnceput a đidire biserică sĭntului Nicolaũ; si de acolo a mers la scăunul sæu, la Suȕeava, cu mare pofalæ, si biruintæ de la sĭngur Dumnedĭæu de sus, esĭndu-i ĭnæinte Mitropo-

litul si cu toți proutii, aducind sinta Evangelie si cinstita cruce în minele salle, ca înceinea unui Imperat si biruitorii de limbii pægine, de l'aũ binecuvintat.

Atunce mare bucurie a fost tuturor Domnilor si erailor de pe mpregiur, pe ntru biruinta, ce a facut Stefann Vodæ. Si dacæ s'a asiediat la scãunul sæu, la Suceava, în lauda lui Dumnediæu, a început a didire ue înfrumuseiatæ mîncetire, sintul Dimi-triũ, ce este înceinea curtiĩ Domnesci. Si s'a cununat cu Doamna Vocitia, fata Radului Vodæ. Ear' pre maice-sa, Doamna Radului Vodæ, cu mare cînste o a trimes la Domnul sæu, Radul Vodæ, în țara Munteneascæ.

§. 60.

Ræsboiul lui Stefann Vodæ, cînd s'a bætut cu Sultann Mehmet, împæratul Turcesc, si cu Muntenniĩ la Vallea albæ.

În anul 6984 (1474), vædiind Sultann Mehmet cite pagubæ a avut în oastea sa de Stefann Vodæ, a socotit singur sæ meargæ sæ stropsieascæ țara Moldovei, si sæ-si ia cetatile începoi Hilia si cetatea Albæ, carile fusese mai nainte pre minele lor. Si asiã a purces cu mulime de Turci, unde Stefann Vodæ mults'a nevoit sæ nu-ĩ lase sæ treacæ Duncærea; ci n'aũ putut, ce Tætarii de ue parte, Turcii de altæ parte nævelind, i-aũ cæutat numai a dare calle Turcilor; ci vædiind atita turcime cu împæratul, si mulime de oaste, cu pedestime si cu pusci; si încæ il svætuia boierii sæ se dee la loc strimt, de nu-ĩ vor puté birui, încai sæ se apere, si sæ nu aibæ smintealæ. Intorsu-s'aũ de aũ intrat spre muntĩ, unde si-aũ ales loc de ræsboiũ la strimtoare, la Vallea-albæ, unde se ciamæ amũ „Ræsboieniĩ“ de pre acell ræsboiũ, ce aũ avut Moldovenniĩ cu Turcii. Si pedestriindu-se oastea, ca sæ nu nædæjdueascæ de fugæ, ci numai la arme, si-aũ dat ræsboiũ luni Juliũ 26, si multæ vreme tiind ræsboiul neales, de imbe pærtile ostenniĩ; si Turcii tot adæugindu-se cu oaste proaspæte, earæ Moldovenniĩ obositi, si neviindu-le ajutoriũ neci de ue parte, aũ picat, nu

fiēsce cum, ȅi pīnœ la moarte se apœră, neȅi biruitt de arme, ȅi stropsīti de mulȅimea Turȅilor. Aũ rœmas isbīnda la Turȅi; ŝi atīta de multī aũ perit, ȅit a nœlbīt poeanna de trúpurile ȅellor periĩ, unde a fost rœsboiul, ŝi multī de'n boierii ȅei mari aũ picat, ŝi vitejiĩ ȅei buni aũ perit cu totul atunȅe. Ŝi fu scīrbœ mare în toatœ țīara, ŝi tuturor ŝi Crailor de pre'm pregīur, deacœ aũ aũdit, cœ aũ cœdiut Moldovenniĩ sub mīna pœgīnilor.

Înr'aȅell rœsboiũ a cœdiut Stefann Vodœ depe call jos; ȅi Dumnediœũ l'a ferit de nu s'a vœtœmat. Earœ Turȅii s'aũ întors spre Suȅeavœ ŝi aũ ars tīrgul, ŝi apoĩ s'aũ învīrtejit încœpoĩ prœdīnd ŝi ardiĩnd țīara.

Ear' dacœ aũ ȅsit nepriȅetiniĩ de'n țīarœ, a strīns Stefann Vodœ trúpurile ȅellor mortī, movilœ, ŝi a diidit de-asupra oaselor ũœ bisȅricœ, care trœsȅce pīnœ astœ-di la Rœsboieniĩ, întru pomennirea aȅellor sũflete.

Dupœ poticala lui Stefann Vodœ, ȅe a pierdut rœsboiul, de sīrg a strīns oaste, ȅe a putut de grabœ, ŝi s'a dus dupœ Turȅi, ŝi i-a ajuns trecīnd Dũncœrea în vreme de meadiȅedi, ŝi lovīndu-i fœrœ veste, i-aũ stricat, de aũ plecat a fugīre, lœsīnd pleannul ŝi tot ȅe aũ fost prœdat. Earœ Stefann Vodœ le-a luat pleannul tot ŝi s'a întors încœpoĩ cu isbīndœ.

La aȅell rœsboiũ, ȅe a fost la Vallea-albœ, a fost ŝi Bœsœrab Vodœ cu Muntenniĩ întru ajutoriũ Turȅilor, pre carele toĩi Domniĩ de pre'm pregīur il cuvīntă de rœũ, diȅīnd, cœ n'a fost întru ajutoriũ cruȅil, ȅi pœgīnilor ŝi dușmannilor.

În anul 6985 (1477) Noemvre 8, pristœvitu-s'aũ Teopist Mitropolitul Suȅevei. Într'aȅella-ŝi ann Diȅœemvre 19, a rœpœusat Doamna Mariea, ȅe eră dela Magop.

În anul 6986 (1478) Juniũ 22 a încœput Stefann Vodœ a didire ȅetatea Hilieĩ, ŝi o-a scœvīrsit întru aȅella-ŝi ann Juliũ în 17.

Întru aȅella-ŝi ann, ŝi întru aȅeasta-ŝi lunœ Juliũ 25, pristœvitu-s'aũ Bogdann Vodœ, feȅiorul lui Stefann Vodœ.

Înr'aȅesta-ŝi ann August 8, pristœvitu-s'aũ Cneajna.

În anul 6988 (1480) Noemvre 15, pristœvitu-s'aũ Petru Vodœ, feȅiorul lui Stefann Vodœ.

§. 61.

*Ræsboiul de la Rîmnic, cînd s'a bætut Stefann Vodæ
cu Tîæpælušii Vodæ în annul 6989 (1481) Julii
în 8.*

Fost-aũ ræsboiũ în țara Muntenneascæ, de s'aũ bætut Stefann Vodæ cu Tîæpælušii Vodæ la Rîmnic; si cu mila lui Dumnediæu si cu ruga Precestei, si a tuturor sîntilor, si cu ruga marelui muçenic Procopiũ, a biruit Stefann vodæ si mulți Muntenni aũ perit, si toate steagurile le-a luat si mulți boieri aũ picat. Si pre Tîæpælušii încæ l'a prins viũ, si i-a tæiat capul. Dela Stefann Vodæ încæ aũ picat oamenii de frunte boieri. Si a pus Stefann Vodæ Domn țerii Muntenneșci pre Vlad Vodæ cælugærul, carele mai apoi a fæcut viclesug asupra lui Stefann Vodæ, pe'ntru cæ dedese ajutoriũ Turçilor, cînd a mers de a luat cætæfile si aũ prædat țara. Earæ Stefann Vodæ dupæ ræsboiul cu noroc, cæ a fæcut, cu mare lãudæ, s'a întors la scæunul sæu, la Suçeava.

Die unii, sæ se fiæ arætat lui Stefann Vodæ sîntul muçenic Procopiũ imblînd de asupra ræsboiului cælare si întrærmat, ca un viteadiũ, fiind lui Stefann Vodæ într'ajutoriũ si dînd vilvæ oștii lui. Este de crediut acest cuvînt, cæ dacæ s'a întors Stefann Vodæ cu toatæ oastea sa, cu mare lãudæ, ca un biruatoriũ la scæunul sæu, la Suçeava, a didit bisericæ întru numele sîntului Procopiũ, la sat la Bædeuti, care træesce si pînce astæ-di.

Pe'ntru Tîæpælušii Vodæ nu scriũ toti într'un cip; unii die, cæ a prins Stefann Vodæ pre Radul Vodæ, carele a fost ațif-toriũ de pægîni asupra creștinilor. Si i-aũ ajutat si Brașiovenni, tæiînd pre Turci; si, luînd țara Muntenneascæ, aũ læsat pre Tîæpælušii în locul sæu. Ci ori cum a fost, tot se tocmesc, cæ a fost isbînda la Stefann Vodæ.

Minunat lucru! Dupæ poticala lui de'ntiũ, cælla cæ nu aveá voinei de oaste, ci strîngeá pæstoriũ de'n muntii, si argatii de-i într'armá, amú earæ se rædicæ deasupra biruatorilor! Cell cæ întiũ se vedeá, cæ a pierdut țara, amú dæ Domni al-

tora, si țiară-si lățiescē!! n anul 6991 (1483) Stefann Vodæ a încēput a dīdire cētatea de'n țirgul Romannului, cē se cīamæ Smeredova.

§. 62.

Cīnd a luat Baiadit Sultannul Turcesc Hiliea si Cētatea-Albæ.

În anul 6992 (1484) Sultann Baiadit, împæratul Turcesc, cu mari oști a intrat în țiaræ, si a bœtut Hiliea si Cētatea-Albæ; încæ si cu Vlad Vodæ cælúgærul, domnul Muntenesc cu Muntenii, cē aũ mers într'ajutoriũ Turcilor; si miércuri în 14 a lui Juliũ a luat Cētatea Hiliea, în dillele lui Ivașcul si alle lui Macsin Pircelabii. Asījdere într'acēsta-si ann, August 5, a luat si Cētatea-Albæ, în dillele lui Germann si Ioann Pircelabii, si ar fi apucat si alte cētæfi, cæ Stefann Vodæ la gol nu îndræsniá sæ easæ, cī numai la strīmtoare nevoiá, de le fœcæá smintealæ. Cī vœdīfnd Turcīi ajutoriul lui Stefann Vodæ de la Tīara Lesīescæ cē-i venise, seaũ însu-si craiul, cum scriũ unii, cæ aũ tras de la Rusiea si de la Litfa, țiară toatæ, de se strīnsese oameni de treabæ mai mult de 20.000, si trecīnd craiul cu dīnsii Nistrul sub Haliçi, a venit la Colomeea de si-a pus tábæra, unde si Stefann Vodæ a mers de s'a împreunat cu craiul, în anul 6993 (1485), Septemvre 1. Si toate cē aũ avut mai de treahæ, aũ hotærit; mai apoi si ospætataũ pe Stefann vodæ, si 3000 de oameni i-aũ dat de oaste, cu cariĩ s'a întors Stefann Vodæ la Moldova, si împreunīnd oastea cēa stræinæ cu a sa, pre multe lœcuri aũ smintit pre Turcī, de le-aũ cœutat a esire de'n țiaræ.

Asiá Stefann Vodæ a curælit țiară de vræjmasi, earæ cētæfile, care le-aũ luat Turcīi, Hiliea si Cētatea-Albæ, nu aũ putut sæ le mai scoatæ de la Turcī; cæ ei mai încointe de cē aũ esit de'n țiaræ, le-aũ grijit cu oameni, cu puscæ si cu bucate de ajuns; si asiá aũ ræmas pre mīna Turcilor pīnæ astæ-dī.

Cī pīnæ se svætuiræ Stefann Vodæ cu craiul Lesīesc, unde se adunase la Colomeea, ear' de'n jos venise Hroet cu Turcīi pīnæ la Suçeava, si aũ ars țirgul, Septemvre 19, luni si marĩ:

și de acolo s'a întors prădînd și ardiînd țîara. Și după aceea, Optomvre 19, s'a pristăvit Arcîmandritul, cē aũ fost întiũ Egũmenn în mîncăstirea Putnei.

§. 63.

Rășboiul lui Ștefan Vodă cu Mălcocii și cu Turcii la Cătlăbuga.

Ștefan Vodă într'acesta-si ann, deacē a scos vrăjmasii de'n țîarē, și deacē a rēcît vremea, și caii Turcilor aũ slăbit, a lovit pre Mălcocii la Cătlăbuga, în 16 dille alle lui Noemvre, de a topit toatē oastea Turcilor. Într'aceastē bucurie deacē s'a întors la scăunul scēu la Suceavă, pus'aũ all doile Arcîmandrit în mîncăstirea Putnei.

§. 64.

Rășboiul cînd s'a bătut Ștefan Vodă cu Hroiot, pre Siret la Scieea.

În anul 6994 (1486) venit'aũ Hroiot cu oaste dela Unguri asupra lui Ștefan Vodă, cēruia i-a eșit Ștefan Vodă cu oaste înăinte la Scieea pe Siretiũ; și dînd răsboiũ viteješē de îmbe pœrtile, într'ũc lunē, Martiũ în 6, a pierdut Hroiot răsboiul și oastea, mai apoi și capul; însē cu mare primėjdie a lui Ștefan Vodă, cē i s'a potienit callul de a cēdiut jos, cît puțin a fost scē încapē în mînele vrăjmasilor scēi. Mai apoi Hroiot fiind prins viũ de Ștefan Vodă, i-aũ tœfat capul.

În anul 6998 (1490) a murit și craiul Unguresc, carele mare nume de vitejšē și-a lœsat pe urmē; cē nu numai cu Nemii și cu večiniĩ scēi răsboate cu noroc fœcēá, cē și cu Turcii multe trebĩ a avut, și de multe ori i-a biruit. Earē pe urma lui stœtũ craiũ Vladislav.

Într'acesta-si ann, a murit Ioann, feciorul Impœratului de Mosc, nepotul lui Ștefan Vodă. Earē în anul 7004 (1496) Juliũ în 25, rœpœusat'aũ Alesandru Vodă, feciorul lui Ștefan Vodă, și l'a îngropat în mîncăstirea Bistriței lîngē strœmoșul scēu Alesandru Vodă.

§. 65.

Ræsboiul lui Ștefan Vodă, când s'a bătut cu Albert craiul la codrul Cosminului, în anul 7005 (1497).

Albert, craiul Leșesc, fiind ales de țară crai, după Ca-
dimir tată-său, a uitat prietășugul tătăne-său, ce avea cu
Ștefan. Nu făcea oaste în protiva păgînilor, cari în toate păr-
țile fulgeră și trăsniă cu armele lor ca tunetul, vărsînd sîn-
gele creștinilor, și stropsînd volnicăea tuturor, înmulțind legea
lui Mehmet cea spurcată; cîși gîndi ca să-și arete vetejăea
asupra Moldovei, socotind că prea lesne o va supune, știind,
că de multe ori se ajutase Moldova de la crai Leșesc. Și
strîngînd oaste acell crai, a scos cuvînt, că vre să meargă
la Turci, să ia și să desbată Cetatea-Albă și Hîliea, care țetăți
le luase de la Ștefan Vodă Sultann Baiadîet; și încă adău-
gea, de spăria pre ai săi, dîcînd, că Turcii mestecăți cu Mol-
dovennii vor să treacă la Podolia. Și le-a dat sîire, ca toți să
încălece, și să se împreune cu dînsul la Liiov, și aș trimes soli
lui Ștefan Vodă, de i-a dat sîire să se gătedit, să meargă cu
dînsul să bată Hîliea și Cetatea Albă, și să-i gătedit stă-
cîuni și hrănă de oaste. De care lueru aș părut bine lui Ște-
fan Vodă, și cu bucurie mare aș primit pre soli, cecî a făcut
oaste asupra vrăjmașului său. Numai ce a dîs, că a veni
acolo la loc cu oastea sa supt Hîliea. Cunoscînd svėtnicîi lui
crai, ales Episcopii, gîndul lui, că vre să facă oaste asupra
lui Ștefan vodă, mult i-aș adus aminte, și-i dîcea să nu facă
oaste în protiva dreptății, să întoarecă mînsa lui Dumnedîcî
spre dînsul. Eară ell de gîndul său nu s'a lăsat, cîși dîcea în-
că acellor episcopii ai săi: „*voia vă este lucrul, biserică să
pădîli, ear' nu de răsboaică să grijîli, că gîndul mieu voi
nu-l scîti, cîși numai eu sîngur; că de așiu pîricepe, că
haina depe mine scîie gîndu-mi, în foc o așiu boga!*“ De ce
mult de'n boerii Leșesci socotiă în adins să pîeardîcă oastea
toată, cum aș și eșit mai apoi la dînsul și dîcătoare: „*în dîl-
lele lui Olbret a perit Slehta.*“ De această Ștefan Vodă

prindînd veste de la Ugurî, cum Albert va sœ-i viœ asuprœ-i cu oaste, cœ neċi Ungurî nu erăũ bucuoŝi sœ cadîœ Domnîea Moldovei pre mîna Leŝilor, mœcar cœ Laslœũ craiul Uguresc, œ-i đîcœa leŝeŝœ Vladislav, eră frate lui Albert craiul Leŝesc. Trimis'ăũ Stefann Vodœ soli la craiul Leŝesc pre credinœioŝi boierii sœi, pre Tœutul Logofœtul ŝi pre Isaia Vistœrnicul, ca sœ poatœ cunoaŝœ œ-va de la craiũ, ċi ei voia sœ facœ, cariĩ nimicœ n'ăũ cunoscut. Cœ œ craiul cumu-ŝi împlă cu însiœ-lœċiune, ascundînd cuvîntul, pre soli cu bucurîe i-a primit, ŝi dărurile, œ-i trimisese Stefann Vodœ, cu mulŝimite le-a luat; ŝi solilor earœ-ŝi aċella respuns a dat, cum cœ este mergœtorîũ la Turċi. Maĩ apoi ŝi soli sœi a trimes ear' la Stefann Vodœ, sœ-i întœreasœ cuvîntul; earœ ell a întors oastea spre Pocuċiea.

Întîelegînd Stefann Vodœ, cum craiul se apropiœ cu oaste la mărġine, ear' a trimes soli încœntea lui craiũ pre Tœutul Logofœtul ŝi pre Isaia Vistœrnicul cu multe dăruri, ŝi l'ăũ tîmpinat peste Nistru, ŝi i-ăũ încinat dărurile, ŝi earœ-ŝi cu drăgoste le-a primit. Ŝi de aiċi ăũ trecut Nistrul pe la Mihœlċenni în œasta parte cu toatœ oastea sa, ŝi a venit la Cosmanni. Acolo ŝi-a descoperit toatœ vielennîea œea ascunsœ; cœ ăũ prins pe Tœutul Logofœtul ŝi pre Isaia Vistœrnicul, de-i bœgœ în obeđi, ŝi i-ăũ trimes, de i-ăũ încis în Liov.

Earœ Stefann Vodœ, deacœ a întîeles de aċeasta, (de'ntru scoadele, œ aveá între oastea Leŝeascœ), cum craiul l'a vielennit, ŝi vine asupra lui, ŝi a trecut ŝi Nistrul cu 80.000 de oaste pre scrisoare, fœrœ altœ adunceturœ, de ŝîrg a trimes n toate pœrtile în țiarœ, sœ-i strîngœ la țîrgul Romannului. Ear' Albert a ŝiedîut cu oastea ŝepte đille la Cosmanni. Ći pîncœ a se strîngœ oastea lui Stefann Vodœ, ŝi pîncœ a-i veni ajutoriũ, cœ ŝi craiul Uguresc i-a trimes 12.000 de oaste cu Birtoc Voevodul Ardealului, œ eră cuseru lui Stefann Vodœ, ŝi de la Radul Vodœ încœ i-a venit ajutoriũ oaste Munteneascœ; ŝi pîncœ a se strîngere oastea toatœ la un loc, earœ Albert a purċes cu oastea de la Cosmann, ŝi a lovit la Ŝipeniți. Deċi vœđînd Stefann Vodœ, cœ-l împresoarcœ vrœjmasii sœi, a toemit strœji, ŝi a trimes în protiva Leŝilor, ca sœ țîœ vadul la Prut, la Ćernœuți.

Earæ Stefann Vodæ in 27 de dille alle lui August duminecæ a ešit de'n Sučeavæ spre tîrgul Romannului, cu toatæ oastea sa; ŝi într'ačeeã dîi i-a adus limbæ straja lui ŝiese Leŝi; de'n tre ačeeã pre trei a trimes la împæratul Turcului; earæ pre trei i-a spîndiurat. Deçi craiul Leŝiesc a venit cu toatæ puterea sa la četatea Sučevei, duminecæ Septemvre 24, ear' marti in 26 de cætræ saræ a înčeput a bătere četateã. Ši ašã o-a bætut trei sæptæmîni ŝi dîua ŝi noaptea, ŝi nemicæ n'a folosit, nædæjduind cæ i se va încinã țîara, pe'ntru cæ li se supærase cu Stefann Vodæ într'atîtea ræsboie færcæ odihnæ, ŝi færcæ mæsuræ, če fæčeeã, de cu toți se bæteã. Earæ țîara socotiã. cæ de nu i-i îndæmînæ cu all sæu, dar' cu stræinul mai mult ne îngæduintîæ le va fi. Ši încæ vædînd atîta pradæ ŝi resipæ, če fæčeeã oastea Leŝiescæ in țîaræ, de imblã pre'n pædurî de cæutã prædî ŝi jácuri, sîliã toți de se strîngeã la Romann, unde le erã Viliagul. Ašã țîara strîngîndu-se, ear' de'n četate cît puteã se apærá; ŝi če respiã Leŝii cu pušcele dîua, earæ tocmiã ŝi întæriã noaptea, de erã munca lor in dîedar. Earæ pe afaræ unde all Leŝii respiți drept hranæ, ŝi legã, ŝi tæiã, de nu erã vól-niçi sæ easæ neçi într'ũæ parte; mai mult stricã sie decît čel-lor încisi, cæ in toate dillele li se adæugeã lipsa, ŝi flæmîn-junea. Deçi fiind Leŝii cuprinsi de atîtea nevoi, prinseræ a græire ræu de craiul lor, întîu cu tainæ, earæ apoi in gura mare il vinuã, cæ a venit færcæ calle, de i-a adus ea sæ-i pieardîæ pre toți, ŝi socotiã toate semnele cîte se fæcuræ relle, cæ sæu fost lor de arætare sæ fæ cončennica lor. Cæ întîu in țîara llor într'un pærcæu de nemicæ s'a innecat un povódnic all craiului; ŝi cînd sæu fost ešit de'n Liov, boii, cari purtã erbærieã, de în mare sæu respiit, de nu puteã sæ-i strîngæ. Ašjderea un țæerann, če nebunise de cap, a fost strigînd in gura mare ŝi dîčeeã: *Dúčeti-væ spre peirea voastræ, cæ nu veti mai veni!* Ši sæ un Šlehtiçiũ l'a detunat supt cort, si 12 cai ai lui.

Mai apoi ŝi un popæ de ai lor, slujind la liturgie, a scæ-
 at cuminecætura lor jos. Ši alte semne sæu arætat de proro-
 çii toți, cæ va fi sfîrsitul lor cu ræu ŝi cu amar, cum s'a ŝi
 applat. Cæ vædînd craiul atîtea cuvinte relle de dînsul, de la

oastea sa, se temú ea sœ nu-l pæræseascœ si sœ fugœ, si ell sœ cadîœ in mînele vræjmaşilor sœi. S'a ajuns cu solii frætînesœŭ, lui Vladislav, craiul Unguresc, ca sœ-i împaœe; cœci so-sise si ajutoriul Unguresc la Stefann Vodœ. Si asiá Birtoc voevodul Ardealului, œe venise cu ajutoriul Unguresc, aŭ trimes solii sœi la Albert craiŭ sœ-i spuœ, cœ va veni sîngur pe'ntru paœe; si pre Stefann vodœ cu multe cuvinte l'a rugat sœ facœ paœe cu craiul Leşiesc. Si asiá a intrat la mejlocul lor, si s'a dus la craiul Leşiesc, de i-a împœcat intru aœest cip, ca sœ se întoarœe pre urmœ, pe unde aŭ venit, sœ nu mai striœe ũara pre alt loc. Si a dœruit Stefann Vodœ cu multe dâruri pe Birtoc voevodul Ardealului; si s'aŭ întors, de aŭ trecut earœ-si la ũara lui.

§. 66.

Întorsul craiului leşiesc, Albert, de la Suœeavœ.

Atunœ Albert, craiul leşiesc, fiind de inimœ rea bólnav, a dat semn de întors inœpoi, de care semn toti erá bucuosi sœ-l audîœ, sœ se întoarœe dela atita flœmînjune la casele lor. Si in 19 dille alle lui Optomyre, joi, s'aŭ întors craiul dela Suœeavœ, si n'a mers pre callea œe venise, œi pre altœ calle, pre unde erá ũara întreagœ, spre codrul Cosminului. Sîmînd Stefann Vodœ, cœ Leşii n'aŭ mers pre unde venise, œi spre codrul Cosminului merg, îndatœ a trimes dupœ craiŭ, de l'a possit sœ nu ia spre codrul Cosminului, œi pre urmœ, pre unde aŭ venit; cœ apoi vœdiînd ũara páguba, œe se facœ de oastea leşiescœ nu va puté rœbdá, œi vor vré sœ-si ápere alle salle; de unde poate sœ se aŭtîe de noi ver un lucru rœŭ, carele va stricá si paœea. Ci craiul mai bucuos erá de-a dreptul sœ meargœ, sœ easœ in ũara sa; n'a bœgat samœ, œi si-a ũinut callea spre codrul Cosminului. Deœi Stefann Vodœ, fiind însierbîntat de rœs-boiŭ, socotînd, cœ are vreme de a-si rœscumpœrare strîmbœtatea de pre œella œe n'a œœleat numai paœea œea veciœ, œe aŭ avut Domni Moldovei cu craii leşiesœi, œi si jurœmintul si paœea, œe legase atunœia decurînd, toemînd sœ se întoarœe pre unde venise; deœi il aŭtîtiá si ajutoriul œe-i venise de tutîndere (pre-

tutínderea) și oastea sa toatæ gata, strínsæ și odihnitæ, væ-
 dīfnd dobínda dupre cēi flæmíndī și slæhifī. A trimes íncæinte,
 ca sæ apuþe callea la codrul Cosminulī, sæ taie pædurea sæ
 o íntinedīte, ca sæ o poatæ pornī sæ cadīæ asupra ostīi, dacæ
 vor ínta Lesīi ín pædure. Earæ sīngur Stefann Vodæ cu
 toatæ oastea a tras dupcæ dīnsīi și cu doue miī de turcī, și a
 patra dī i-a ajuns íntřínd ín pædure, joī, 26 Optomvre, și luínd
 ajutoriũ de la Dumnedīæũ, și cu ruga sīntīei salle Præcæstei, și a
 sīntulūi mare muþenic Dimitru, i-a lovit de'n toate pærtile și
 næruínd copacīi cēi nalīi și íntínaīi asupra lor, multæ oaste le-
 sæasæ a perit, unīi de ostenni, alīi de ūæranni, cē le cuprinsese
 callea ca cu ūæ mreje și alīi de copacīi íntínaīi. Asīá pierdīfnd
 puþcele și læsīnd steagurile, carile toate le-a adunat Stefann
 Vodæ, earæ Lesīi cīne ín cotró aũ putut, asīá s'aũ respit pre'n
 pædure, unde puþinei, cē ræmæsese, strīngīndu-se, s'aũ adu-
 nat íntř'un ocol la sat la Cosmin, și de acoló huluþīndu-se aũ
 ešit la Cernæufī. Ear' oastea lui Stefann Vodæ, cu dīnsīi de asé-
 mennea merþeá bætīndu-se și tæiīndu-se, cīt necī acēi puþinei
 Lesī, cē ešise de'n codru, nu vrea fi scapat, de nu s'ar fi ín-
 cuīat ai noštri ín caræle cræešcī și hoīerescī, de le-aũ índelun-
 gat vremea de fuģit. Ši acoló a venit veste lui Stefann Vodæ,
 cum vine sī altæ oaste læsīasæ íntř'ajutoriũ lui craiũ; și atunþe
 a cīemat pre Bóldur vórnīcul, luínd oaste de ajuns, a trecut
 Prutul ín protiva acēi ostī sīmbætæ sara, și dumíneccæ demi-
 neatīa, Optomvre 29, le-a dat ræsboiũ, și índatæ i-a ræsīpit
 cu ajutoriul lui Dumnedīæũ și cu norocul lui Stefann Vodæ; și
 multæ værsare de sīnge s'a fæcut atunþe ín oastea læsīasæ
 la sat la Linīešcī, unde se cunose ocúpurile Lešilor fæcute de
 atunþe, și pīnæ astæ-dī. Ši nemicæ n'a šcīut craiul de venirea
 ostīi ælleia, necī de perirea ei.

Ši íntř'æcea-și dumíneccæ trecīnd craiul Prutul la Cernæufī,
 i-a lovit ūæ samæ de oaste de a lui Stefann Vodæ, de i-a
 ræsīpit și i-a tæiat, cīt abīá a sæpat ínsu-și craiũ cu puþineá
 oaste de a sa. Ši de acoló trecīnd craiul spre ūara sa, pre'n
 multe lócuri aũ lovit Moldovenniī ales pre craiul, și pre cēi sæ-
 pæi de'ntr'æcell pojar, de aũ perit mai toti. Cæ Mædīuriī íntor-

cîndu-se, sœ dea rœsboiŭ si sœ ápere pre craiŭ si pre cœi scœ-pati, dat'aŭ asupra lui Bóldur vórnicul, de care s'a pomennit mai sus, cœ erá trimes cu oaste în protiva ostiti lešiescî, cœ veniá ajutoriŭ craiului; si mare perire a fœcut într'înšii la sat la Šipe-niŭ, cft puŭini aŭ scœpat în oastea, cœ erá strînsœ lîngœ craiŭ. Ši ašii craiul, cu multœ nevoe strecurîndu-se, a trecut la Sneatin, si de acoló a slobodit oastea pe a casœ cîtœ rœmœsesœ; ear' ell s'a dus la Liöv.

§. 67.

Āertarea cœllor mari.

Dumnediœŭ cœll drept, cœll cœ cœartœ nedireptatea si inal-tiœ direptatea, cu cîtœ cœrtare pedepsescœ pre cœi cœ calcœ jurœmîntul! Cœ acest Albert nu asupra pœgînilor, cœ asupra creștinilor a rœdicat rœsboiŭ. Nu da ajutoriŭ cœllui cœ nu aveá odihnœ de Turci, cœi vra sœ slœbasœ pre cœll cœ se luptá cu vrœjmašii creștinilor, cœruia trebuia sœ-i dee toti ajutoriŭ. Cœi Dumnediœŭ la toatœ lipsa si nevoea l'a adus pre acœlla cœ mergeá cu atita falœ sœ stropsiesœ si sœ calcœ tiara, cœlla cœ întiŭ neei taina sa nu vrea sœ o spuie nimœruia, cœi fœcuse cu-vînt, cœ merge sœ ia Hilica si Cetatea-Albœ; si încœ adœoŭeá de diœeá, cœ de ar sœi haina de pe dînsul gîndul lui, o-ar bœgá în foc; ear' mai apoi neei ai sœi nu-l bœgá în samœ; cœi erá în diœivistœa cœllor de casœ si în bajœcura tuturor. Ašii si cîntea de'n di în di micšurîndu-se, de inimœ rea puŭin de n'a murit.

§. 68.

De cœpetele cœlle de frunte alle Lešilor, cœ s'aŭ aflat periti.

Aflatu-s'aŭ la acest rœsboiŭ periti oamenii de frunte de la Lešii: doi fraŭi Tinœensei si Nicolaŭ Voivoda Rusciŭ, si Gavriil de'n Maraviŭi, si Herbor; ašjderea doi fraŭi Grotoy, Humitici si Murdelia, si alii mulŭi; cœine-i poate serie de amœruntul pre

toti? Alții aũ cædiut la robie; cum îi Tućinsei, Sbignev Podcomor de Craeœŭ, Brohotici, Gargovitici și alții. Pe unii i-aũ fost spîndiurat ai noștri pe cite doi de pær; cæ aũ fost îmblînd pre aœeá vreme pæroși, ca și Nemii; și alte bajócuri multe le-aũ fæcut; de se pomennesœe și pînœ astæ-đi ræutatea œe le-aũ fost fæcînd.

Earœ Stefann Vodæ, dupœ isbîndœ cu norœ œe aũ fæcut la aœell ræsboiŭ, s'a întors înœpoi la scáunul sæŭ, la Suœeava, cu mare láudœ ca un biruatoriŭ, mulŭemînd lui Dumnediœŭ și Maŭœei Prœœestei. Și a sîntit și a înfrumuseŭiat biserică, œe a fost điditœ de dînsul pre numele sîntului mare muœenic Dumitru, dînd láudœ sîntiœi salle, în tîrg în Suœeavœ, œe este înœintea curŭilor Domnesœi, care træesœe și pînœ astæ-đi.

Đie unii sæ se sœe arœtat lui Stefann Vodæ la aœell ræsboiŭ sîntul mare muœenic Dumitru, cœlare și într'armat ca un viteadiŭ, dînd ajutoriŭ și vilfœ lui Stefann Vodæ și oștiŭ lui. Őe este de a și crœdere, de vreme œe i-a đidit bisericœ înfrumuseŭiatœ.

Dupœ aœeea dat'aũ Stefann Vodæ cuvînt la toate ŭiara, oštennii sæ se strîngœ la Hirleŭ, la điiŭa sîntului Nicolaŭ. Și adunîndu-se întru aœeea cu totiŭ la Hirleŭ, fæcutu-le-aũ ospœtiŭ tuturor boŭerilor și tuturor vitejilor sæi; și cu dáruri scumpe i-a dæruit pre dînsii. Și de acoló i-a slobođit de a mers œineși pre a casœ-și, învœliîndu-i pre totiŭ, sæ dee láudœ lui Dumnediœŭ, pe'ntru cæ toate puterile sînt de la Dumnediœŭ de sus.

§. 69.

Cînd a prædat Stefann Vodæ ŭiara leŭieascœ.

Într'aœella-si ann 7006 (1498) Juniŭ 22, Stefann Vodæ wrînd sæ-si întoareœ despre Leŭi strîmbœtatea sa, strîns'aũ ŭiara și aũ întrat la Podóliea și la Ruŭi. Trecut'aũ și de Liov, pînœ la Lantŭut oraŭiul, la apa Visloca, toate satele arđiînd și prædînd. Ars'aũ oraŭiul Premisla, Radumniea, Prevolsea, Lantŭutul și ŭœe œetate Terebul, și multe averi a luat de'ntrînsa, și mulŭi joimiri a seos și pre totiŭ i-a tœiat, și mai mulŭi a ars în œetate. Și œetatea Buœœiul multœ nevoe a avut, și Podhaŭiul l'a ars.

Și mulți oameni, bărbați și femei și copii i-a luat robii mai mult de ȳ sută de mii, ȳe i-a așiediat Stefann Vodă în țară, de și pînă astă-dî trăeșce limba ruscă în Moldova, ales pre unde i-a descălecat. Eară Stefann Vodă prădînd și ardiînd țara, s'a întors înăpoi cu mare dobîndă, și fără neçi ȳe smin-teală a trecut Nistrul, în ȳeasta parte la Haliți, și a prădat și depe ȳeasta parte; și a venit la scăunul sœŭ, la Suȳeavă, cu mare bucurie și biruintă.

§. 70.

Pe'ntru venirea Lesilor de all doile rînd în țară.

În anul 7008 (1500) în luna lui Mart în 11 dille, Albert craiul leșesc vădiînd prada și stricăciunea, ȳe-i fœcuse Stefann Vodă în țara lui, nu vru sœ lase, ȳi a strîns oaste, și a intrat în țară, și a prins a prădare și a stricare țara pînă la Botușienni. Eară Stefann deacă a înlăles, strîns'ă de sîrg oștile salle, și a esit înăntea aȳellei oști leșeșci, de i-a dat răsboiŭ la țîrg la Botușienni.

Și cu voea lui Dumnediăŭ, ă pierdut Lesii răsboiul, și rœmase isbînda la Stefann Vodă, cu multă vœrsare de sîngē de'n oastea leșească. Mulți ă perit, și mulți a luat vii în robie. Însă de acœastă hœtăle nu șerie Letopisețiul leșesc; eară ȳell moldovenesc serie de acœest răsboiŭ all lui Stefan Vodă, ȳe a avut cu Lesii la Botușienni, precum pomeneșce mai sus.

§. 71.

Împăcăciunea lui Stefann Vodă cu craiul leșesc.

În anul 7009 (1501) Stefann Vodă lœsînd inima ȳea ne-prietennească, s'a împăcat cu craiul leșesc, și mare tocmeală a legat, nu cœ doară s'a temut de puterea lor, care se ispitise, și răsboiŭ fœcuse și cu Lesii, și cu Turcii, și de multe ori îi biruise, ca și cu alii megiesi de pe'n pregiur avînd sfadă, neçi ȳe dată nu s'a plecat; ȳi pe'ntru sœ cunoască toată crești-

uætatea, cœ n'a fost de ntru dînsul în cœpœtura, cœ nu s'a rœdicat ell întîiũ asupra craiului, de unde s'a întors cu ruşine. Mai apoi ca sæ arete, cœ mai mult poate sæ stri cœ ell craiului, a intrat de i-a ars tîrgurile, şî i-a lovit podanniĩ; ne cœi a avut cœine sæ stea încœinte, cœi cu mare dobîndœ s'a învîrtejit în țîara sa în Moldova. Şî de a venit craiul cu oaste în Moldova, dobîndœ a adus lui Stefann Vodœ, cœ s'a împlut de jácurile leşiescî. Aşîjderea de a mers Stefann Vodœ în țîara leşiescœ, cu plin s'a întors în țîara sa. Earœ la pa cœ prea lesne se primî, ca sæ-l cunoascœ, cœ fi cœ la cœ il vor cœrcá, este gata, şî la pa cœ şî la gil cœavœ. De cœi pa cœa o-aũ legat într'a cœest cip, ca sæ-i fi cœ de ajutoriũ împrotiva fi cœ-cœrui nepri cœtin. Earœ pri begiĩ de imbele pœrîi sæ nu-i primeascœ. Ear' de s'ar întîmplá ver unui Domn all Moldovei sæ easœ de nevoea Tur cœilor în țîara leşiescœ, sæ-l primeascœ, şî în tot cipul sæ se nevoeascœ sæ-l a şî cœdîte la Domnie. Aşîjderea Domniĩ Moldovei dea pûrurea sæ a lbœ urecî deşcise despre Ture sæ dea şcîre craiului de gîndurile lor. Earœ judecata cœllor cu strîmbœtate de la mâr gîne, sæ se face de imbe pœrîile la mâr gîne.

§. 72.

De moartea lui Albert, craiul leşiesc.

În anul 7009 (1501), Albert craiul leşiesc gætîndu-se cu mare oaste sæ meargœ asupra Prusilor, n'a sævîrşîit, cœi a murit. Earœ pe urmœ fœcînd țîara svat pre tocmeala lor, a rœdicat pre Alesandru fratele lui Albert la crœse, cu carele pa cœa, cœ fœcuse Stefann Vodœ cu frate-sœũ Albert, de nu-l vre fi apucat moartea, cum se va arœtá mai jos, multœ rœsipœ țîerelor se vrea fi fœcut.

În anul 7010 (1502), pristœvitu-s'aũ Paisiũ Ar cœimandritul şî Egûmennul mîncœstiriĩ Putnei. Intr'a cœesta-şî ann, August 4, pristœvitu-s'aũ Atœnasiũ Bolsun, amîndoĩ læudaĩ de viea cœ bunœ şî curatœ; cariĩ în viea cœa lor nu le-aũ lipsit cœlle cœ se cade vieiĩ pœstoreşcî a fâ cœere.

§. 73.

Cum a luat Stefann Vodæ Pocútiea de la Lesi.

Stefann Vodæ fiind ca un leŭ gata de apucat, ̄e nu-l poate nime înblndi, si lui odihna altuia îi pœreá cu págubæ, a întrat cu oaste în țara leșeascœ, si a prædat Pocútiea, si o-a luat, si ðiceá cœ acell olat l'aŭ luat Lesi de la Moldovenni færœ calle. Atuncî craiul, dupœ ̄e a fœcut svat pe'ntru Pocútiea, ̄e o luase Stefann Vodæ, a strîns oaste pre banni, si o-a trimes de a întrat în țarœ si multœ págubæ a fœcut si atîta s'a fost supœrat la ai noștri, pînœ s'aŭ rugat cu toții lui Stefann Vodæ de a eșit de la Pocútiea; însœ mai mult de boala, ̄e a avut de podágrie, si ̄etœile, ̄e luase, le-a întors.

XII.

Logofœtul, Miron Costin († 1692).

(Fiul lui Alesandru Costin; si-a fœcut cursul invœitœturelor la scoalele de'n Bar de'n Ucrœina. Întrœcîndu-se în patrie-si dupœ mintuicîunea stúdielor, a purtat cœlle mai însemnate deregœtorii pœbliœe alle statului sub Domnii: *Væsiliu Lupul* (—1653) *Giorgiŭ Stefann* (1653—1658), apoi se rœtrase în vieaticœ privatœ în rœstimp de 14 anni, pînœ la annul 1672 sub Domnul *Petru Stefann*, cînd întrá earœ-si în șierbițul-statului, cœruia îi șierbi apoi mai sub toti Domnii, pînœ la ðiecemvre de'n annul 1692, cînd fu omorit la Romann de'n porunca Domnului *Constantin Cantemir*, dar' nevinovat si færœ judecatœ. Astœ faptœ bœrbarœ, crudœ si vrœdnicœ de osîndœ si tînguire, s'a timplat în cipul urmœtoriu: Constantin Cantemir Domnul Moldav (1685—1693) erá om de omenie, drept si îndurat; dar' slab foarte de fire: ell se dedase cu totul pe mina *Cupæreșcilor* ádecœ a *Roseteșcilor*, carii eráu cînci frați: *Giorgiŭ*, *Mænole*, *Scærlat*, *Læscar* si *Mihaiŭ*. *Giorgiŭ* erá vistêrnic, *Mænole* ajunsese stœroste în linutul Putnei de cœtrœ *Țiara-Rumîneascœ*, în locul lui Miron Costin, pre carele-l scoase de'n acell post; ear' *Scærlat*, *Læscar* si *Mihaiŭ* eráu *Cæpicihaiŭ* seaŭ *Aginii* Domnului la *Constantinianna* (*Țiærigrad*). Acœstia împilá țara si o storœá pre'n biruri nesfirșit si færœ neci un cumpœt; mai ales *Læscar*, unul de'n *Aginii*, serieá

necurmat sœ i se trimeatœ hannī acum pe una, acum pe alta. Cuntrā astei impilœciuni ŝi jœuciuni a tœrii nu îndresniā nime sœ-si ridice glasul, decit Costinesœii (Miron ŝi trate-sœu Veliœicul). A dese ori dœicœ Miron cœtrœ Domnul Cantemir la masœ: „*Maides cu pœharœle, Mœriea ta, ŝi maī rar cu orinduelele (de bir); cœ birul tœrii este ertat dela Poarta; cœ-i vrœ sœ-ti dai, Mœriea ta, samœ ũœ data, ŝi nu-i putœ.*“ Ŝi maī tare se svœdiā Veliœicul cu vistœrnieul Ŝiorgiū Roset, dœicœndu-în visterie: „*Vistiœre! vistiœre! maī încœt cu orinduelele (de bir).*“ Dar œcestea le costœ vieaia. Nefolosind aste svœtuirī nemiea, se formœ ũœ opuscœiune infricosiatœ asupra nepœsœtoriului Domn, ŝi a jœeasilor lui ministri ŝi œginti. œell întiū semnal all œcestei opuscœiuni fu ũœ adunare a lui Veliœicul Costin cu Gœvrilitiœsœii ŝi cu maī muli boeri josenni, carii se strinserœ la satul Bœcanniū lingœ Birlad cu œœjunea nunte lui Ioann Pœladi, œe erā cumnat cu Veliœicul. Acolœ se jurarœ toti sœ fugœ în Tœara-Rumîneasœ la Domnul Constantin Brîncoveannul, dušmann de moarte all Cantemiresœilor ŝi all Rosetesœilor, œa, luind ajutoriū, sœ meargœ la Constantinianna, sœ mijlocœasœ depunerea (mœdilirea) lui Cantemir ŝi numirea lui Veliœicul de Domn Moldœviei. Însœ cumplotul fu descoperit iute de boeriul Ilie Tifeseul, œe încœ se aflā la nuntœ. Trœbuie însemnat, cœ Miron Costin nu se aflā la astœ adunare, neœi luœ parte la cumplotul numit. Domnul Cantemir trimese îndatœ ostași ŝi prinserœ de'n cunjurati pre Veliœicul, pre carele, aducœndu-l la Iași, porunœi Domnul, de'n îndemnul Rosetesœilor, de-i tœiarœ capul, sœrœ vre ũœ judecatœ premergœtorœ. Atunci dœiserœ Rosetesœii cœtrœ Domn: „*de oarœ œe ai omorit pre Veliœicul, opœi trimete sœ omoare ŝi pre fratele lui pre Miron, ori vinovat ori nevinovat: viū sœ nu scape, cœ apoi va fi rœi ŝi de tine ŝi de noi.*“ Domnul, cum erā slab, ascultœ, trimese pre Macri vœtavul de Pœhœrniœei cu oamenī, de luarœ pre Miron dela moșœa lui dela Bœrboși, unde mersese sœ-si îngroape solœa, œe rœpœusase cœar atunœi, ŝi nu-l lœsarœ neœi mœcar sœ-si îngroape solœa, œi-l dœuserœ la Romann, ŝi-i tœiarœ capul sœrœ neœi ũœ judecatœ premergœtorœ, nevinovat fiind cu totul. Așiā se sfirși œest pœtriot înfocœt ŝi iubitoriū de pœtria ŝi nœœiunea sa!

Produsele lui literarie sint:

1. *Descœlecatul întiū all Moldœviei.*
2. *Vieaia Domnilor Moldœviei dela 1594—1662*, carile sint tipœrite în tomul I. all Cronicarilor Moldœvi edati de Mihaiū Cogœniœeannul;
3. *Vieaia lumii* (poemœ netipœritœ încœ);
4. *Versificarea ruminœ* (încœ netipœritœ);
5. *Epigramœ cœtrœ Dosoteiū Metropolitanul;*
6. *Viers de oriœinea Rumînilor;* (tipœrit în Psœlœirea viersuite a lui Dosoteiū la faia 265).

§. 74.

*De neamul Moldovennilor de'n ȃe țiarăe aũ esit stră-
bunũ lor.*

Toate lucrurile, deacæ se încep a se spune de'n începutul
sœũ, mai lesne se întieleg; și neamul Moldovennilor, fiind întru
ũe țiarăe, care se ȃeamæ Itáliea, de Itáliea și de împærcătiea
Rîmului, a cœriia împærcății scáunul, orașiul *Rîmul*, în dricul
Itáliei este, a pomenni întiũ ne traęe rîndul.

Țiara Itáliei de aicã, de la noi drept spre apusul soarelui
este, nu așiá depærtatæ de țiara noastræ; cæ dela Belgrad,
carele îl scim mai toti, cæ este pe Dúnære, unde cade apa Sa-
vei în Dúnære, neguãtoreșce mergînd treidieci de dille este
pîncæ la Venéiea; și Venéiea este pre pæmintul Itáliei, carea
în statul sœũ este între mæri, ca și Gréciea, ádecæ țierile gre-
cœșci, cæ de'n coaęe despre noi se încide cu ũe limbæ de mare,
carea ese de'n marea Albæ. Venetienni dic aȃei limbã *golful
de Venéiea*, ádecæ: *limba saũ grumadii de Venéiea*; se
dice și cu alt nume *marea Adriaticæ*, marea de *Adrica*. Ear
mærii, de'n carea ese limba aȃeca, îi dic Lætinii: *marea Medi-
teranæ*, ádecæ: *marea de'n mijlocul pæmintului*: Turcii, Gre-
cii și noi dicem *marea Albæ*. Earæ despre ȃecalaltæ parte spre
apus isbucneșce, earæ-si de'n ȃecalaltæ mare Albæ, un ungiũ de
mare, însæ nu cu atãta lungime, cum este limba ȃeastæ laltæ
despre noi; și spre ȃellalalt ungiũ încoló este *Ianȃea*, noi di-
cem: *Genoveãia*. Însæ de'ntru aȃeste imbe limbã ese Itáliea în
dricul pæmintului, spre meadiæ noapte, de acoló pîncæ la hota-
ræle Frantiodiului. Hotaræle ei despre ræșcrit, despre noi, cum
saũ dis mai sus, limba de mare, și apoi Stíriea, Caríntiea, Au-
stria, țierile împærcăței nemțieșci; despre meadiæ noapte Fran-
tiodii, despre apus Hispániea, earæ despre ameadie di se în-
cide cu marea, ȃe-i dicem noi Albæ, și tot aȃeea este, carea
se întinde pîncæ la Țierigrad. Grecii dicu Itáliei cu alt nume
Hesperiea de'n *Hesper*, steaũa ȃeea, cœriia dicem noi luȃeafærul
ȃell de noapte; cæ aȃell luȃeafæer drept preste Itáliea apune. Sœ-

mænnætoariæ foarte cu țierile greșesșii; cæ cum Gréciea se începe de'n marea Albæ între mæri pînæ la Mæcedónia, de ùæ parte cu marea Albæ, care se întinde pînæ la Tîærigrad; de altæ parte limba de mare, de care s'aũ scris mai sus, desparte Itáliea de țierile greșesșii; așii șii Itáliea de'neoașe cu limba de mare, ear' dintr'acolo despre apus cu ungiul țell despre Ĝenoveșia.

Așii are Itáliea Domnii împærtite în sine, cum aveá șii Gréciea într'ùæ vreme, cærorã Domnii șii țieri sînt numele așestea: *Ligúriea, Toscana, Umbriea, Sæbina, Látium* de unde este limba lætineascæ, șii de la *Latin* craiul, *Neapolis*, cræșea supt craii Hispanii, *Calábriea, Románnea, Istriea, Hetrúriea, Campánnea*, șii mai sînt țieri șii mai mænunte, care le trec cu condeiul pe'ntru dîebavæ. Earæ Gréciea aveá țieri anume: *Arcánnea, Etéliea, Tesáliea, Foșida, Moréa, Arcádica, Elada, Olimpeia, Lacónia, Ahæa, Atica*, unde este vestitul orașii, *Atina, Ciotica*, șii earæ-șii sînt țieri mai mænunte.

Este țiaa Itáliei plinæ, cum se dîșe, ca ùæ rodie, de cætæșii țieriișcusite; multime șii desime de oameni, țirguri vestite, pline de toate bieșiișgurile; pe'ntru mare ișcusénne șii frumuseșiiuri alle pæmintului așellușii, i-aũ dîș *Raiul pæmintului*. Itáliea, all cæriia pæmint, orașiele, grædinile, tocmelele la casele lor, cu mare desfætare traiului omenesc, n'are toatæ lumea væșduh supt cærii, umblînd voioșii șii sîncetosi; neșe cælduri prea mari, neșe erni prea grele; de grîi satii, vînuri dulci șii ușioare, de unt de lemn mare biușug, șii de poame de tot felul, cître, næramdîe, alæmii șii dîșhar; oameni ișcusiti preste toate neamurile, stætætori la cuvînt, neamæșeti, blîndi, cu oameni stræini nemæreșii de'ntralte țieri, îndatæ toværæșii, cum ar fi de ai șei, cu mare omenie sînt suptiri, pe'ntru așeea le dîc: *gentil-omi*, cum dîc Greșii: *Celebii*, șii la ræșboaiæ neînfrînti erá într'ùæ vreme, cum vei așii la iștoriile Rîmului, de vreș sæ cætæșii de dîșii. Așeá țiaræ este acum scáunul șii cuibul a toate dæscælfie șii învæțæturile; cum erá Atina într'ùæ vreme la Greșii, acum este *Pádova* în Itáliea șii de alte ișcusite șii frumoase meșcæșiiuri. Este Itáliea mai veșie decît Ruma, ádecæ

Rîmul, si împærcæſtea Rîmului, care s'au urdit si s'au didit în tiara Itáliei, dupce ce au nimerit de la Troia Antenor si Enéa, de'n carii Antenor Venéſiei si olatelor ei, ear' Enéa Rîmului si împærcæſtiei încæpæturæ lucrului si rædæcînæ sînt.

Numele Itáliea este veciũ la toate istóriile cælle veci lætineſci de pre Ital craiul lor. Nemii Itáliennilor le dicu *Wael-schen* si noũce Moldovennilor si Muntennilor ear' asiá *Walachen*; Franiiudii Itæliannului ii dic *Vallon* si noũce Moldovennilor si Muntennilor *Vallaques*. Leſii Itæliannului ii dic *Vloch*, earce noũce Moldovennilor si Muntennilor ne dic *Volosini*; ear acum s'au luat Leſii jde pe apa Oltului, si au adáus la cærtile lor cælle tipærite uce slovæ M, de le dic Muntennilor *Moltenni* ádecce Oltenni. Ungurii Itæliannului ii dic *Olas*, ear' Moldovannului si Munteannului ii dic *Olah*. Si tiærii Itáliei Leſii ii dic *Vlosca diemlea*, ádecce tiara Vlohului, ear tiærii noastre Moldovei ii dic *Volosca diemlea*, ádecce tiara Moldovei.

Catæ-te dar' acum, cætitoriũle, ca într'uce oglindæ, si te priveſce de unde eſci, lepædînd de la tine toate cællealte basne cîte au însæmnat unii de tine, de neſciintæ rætcæcîſi, alii de diæviſtie, care de'n lume între neamuri n'au lipsit nece uce datae, alii de'n buiguite scornituri si deſierte. Ear' nu numai numele aceſta, precum ai înſieles, ce este tot unul la toate tiæriile, si all tæu si all Itáliei precum vei înſielege mai bine la capul deoſebit, de neamurile aceſtor tiæri, ce si Grecii si Turcii ne dic *Vlah*, ce si dintr'altele te vei cunoaſce, obiçiáurile, firea si graul, pînæ astæ-di, ce eſci drept *Voloh*, ádecce *Itæliann* si *Rîmleann*.

Multe obiçiáuri întru aceſt neam træesc alle Itæliannilor pînæ astæ-di; asiá de ospetie la casele lor, nemæreſi cu mare voe si iubire primesc, asiá la petrecenni, la întrebarea unul pre altul de vieatæ, færcæ clætire. Cine au fost la Itáliea sæ vadæ pre Itælienni, sæ ia aminte, nu-i va trebui mai mare dovodæ, sæ creadæ, cum un neam sînt cu Moldovenni.

În casa noastræ au fost aceastæ voroavæ în laſi cu un Episcop Itælieann, care între alte voroave foarte de'n voea gîndului sæu mi-au dis cuvinte de aceſte neamuri, dicînd asiá, si

erá om de întieles: „*Mie, diēe, nu-mī trebucēe, sæ mai cētesc la istórii de Moldovenni, cīne sīnt? Pre ūæ samæ de obiēie, cē aū foarte bune, ū cunosc cīne sīnt; ašīá plæcutī la ospeliæ; ašīá femeile lor se feresc de vederea streinilor, sī se dau īn lāturi; ašīá sæ nu treacæ femeea pe denaintea bærbatului pre cærare; ašīá īn toatæ viciāia īn mīncare cu dulceatīa cureciului; numai utīta osebire, cæ ačestīa „særat“, cēia sī vara sī earna „nemurat“. Toate ačestea ītoemu cu Itælienni sīnt, sī la vedere se mærturiseēe, tot ūæ fre“. Cu multæ mirare aū stætit de mærturie ačell Episcop de mare agīutor istóriei melle.*

Întielegē-vei sī de'n capul, care va scrie sī de graiul ačestor tīeri, cæ sī limba este dovadæ, cæ īn graiul nostru pīnæ astæ-dī sīnt cuvinte, unele lætinescī, ear' altele itæliennescī. Se miræ un istoric anume Gavaliū, dīcīnd: „*De mirat este, cæ limba Moldovennilor sī a Muntennilor mai multe cuvinte are īn sine Rīmlennescī decīt Itælienni, mæcar cæ Itæliannul tot pe un loc este cu Rīmlenni.*“ Cī ačeea nu este de mirat, cæ Itælianni tīrdiū sī-aū seornit limba din limba lætineascæ ašīá de iscusitæ sī desmīerdatæ, cīt ū dīe, cæ este limbæ īngereascæ, cæ īntru unele vorbe īsī aduēe aminte preste samæ cu a noastræ limbæ Moldovenneascæ.

În scrisorile salle un istoric, Enea Silviū, de carele tī-am pomennit la precuvīntare, sī cīti-va aliū pre urmæ, sī pre cæra-rea sa, aū scris īn istóriea sa, cum Moldovenni, cariū læcuese pre pæmīntul Dácii de sus, sī Muntenni pre Dáciiæ cæa de jos, ačest nume *Vlah*, anume de pe *Flah*, Hætmannul Rīmului, sī ačeastæ pærerere a ačestui Enea nu este de aiurea, numai aū cētīt nisēe stīhuri alle unui dāscæl anume Ovidiū. Ear pre ačell dāscæl Ovidiū l'aū sæcut, cum dīe Turcīi, surgīun, de l'aū gonit din Rīm, tocma la cætatea Albæ pre marea neagræ, August Cēsar, īmpæratul Rīmului, pe'ntru nisēe cærtī, cē aū fost scris īn stīhuri de drāgoste, de se īmpluse tot Rīmul de desfrīnare dīntru ačelle stīhuri alle lui cu jócūri, sī cum fac Moscallī acum de trimit la dīætočēnnie īn urgīe la Sibir. Daræ dāscælul Ovidiū aū scris cīte-va cærtī, sīedīnd la cætatea Albæ īn urgīe.

ear' stihuri, pīncæ sī-aũ sfīrsīt sī vieatīa. Sī apoī pe numele luī este ūcæ baltæ, cē se cīeamcæ *Vidovul*, la cētatea Albæ. Dintru acēlle cærtī, una cē are nume *De Pont*, scrie īntru dīnsa la un priētīn all sœū, anume Grēcīn, de la Rīm, acēste stihurī. Īubite cētitoriūle, fiind stihurī lætīnēsēī, am læsat loc, fiindu-ī de folos, saũ cœ veī īntīelegē, ti-I scrie pre plæcērea ta, ear' eũ ti-le-am scris pre limba noastræ Moldovenneascæ tælmæcīte:

*Ġeīī līnēā īntr' ūcæ vreme; acum Flacul līne
Rīpa scumpcæ a Dīncærīī ell sīngur cu sine;
Ell aũ īīnut Mesīea īn pæce cu credīnīcæ,
Pre Ġeīī ī-aũ scos de icīa ell cu biruīnīcæ. *)*

Asīā īnsemneadīcæ acēste stihurī alle acēlluī dāscœl pomenīnd pre acēll Flac, cœruīa īī este numele la īstōriīle Rīmuluī *Fulvius Flacus*, Consul, precum cīemá eī pre acēlle vremī Hætmannīī lor. Sī de acēste stihurī s'aũ legat īntīū Enea Silviū, sī dupcæ dīnsul sī alīī, sī dintru acēīa aslu sī pre Urecīe Vórnicul urmætor, cum sœ fīcæ numele tīærīlor acēstora Flac, de pe acēlla Flac, Hatmannul Rīmuluī. Cœruīa lucrū *Carion* īstōricul, stæ īmpotrīvc sī cu dīnsul Topeltīn din Medīeasīū, anume dīcīnd descīs: „Cēīa cē aũ scris cœ numele *Vlah acēstūī neam, adeccæ a Moldovennīlor sī Muntennīlor este de pe Flac, Hætmannul Rīmuluī, basne sīnt.*“ Eũ īncæ cēīū parteā mea cu dīnsīī, cu acēstīī doī tīū, pe'ntru acēste dovede, care descīs tī-am scris, cum toatæ lumea dīcē Itæliannuluī sī noũcæ Moldovennīlor cu un nume pīncæ astcæ-dī. Sī acēll Flac, de aũ bœtut rœsboāīe cu Tætariī pre Dīncære, ear' la descœlecatul tīærīlor acēstora, nīcē ūcæ treabcæ n'are; carele sīnt tīrdīū dupcæ Flac descœlecate de Træfann īmpcæratul Rīmuluī, din tīærīle Vlohuluī, adeccæ a Itæliēī; fœrcæ doarcæ dīcē cīne-va, ce Itæliennīī acēst nume *Vlah* l'aũ dobīndīt de la Flac, Hatmannul, care lucrū n'aũ cētīt nīme la īstōriīle Rīmuluī sī alle Itæliēī. Alte cīpurī sī cāpete aũ ayut

*) Præfuit his, Græcine, locis modo Flaccus; et illo
Ripa ferox Istrj sub duce tuta fuit.
Hic tenuit Mysas gentes in pace fideli:
Hic areu fisos terruit ense Getas.

(*Ovidiū Epist. ex Ponto, lib. IV. eleg. IX.*)

Itáliea maī vestite si maī veci decit acell Flac, cum ar fi lua' nume Itáliea de la acella. Atita aģiunģe cit s'aū arætata mærturifile istóriilor si numele care avem de la alte neamuri, tot unu pīncæ astæ-dī. Sæ pīsim de acum la altele in rīnd.

§. 75.

Domniea lui Væsiliū Vodæ Lupul (Domnul Moldáviei)
1634—1653.

Fericitæ domniea lui Væsiliū Vodæ, in care de aū fost cīnd-va acæastæ țiaræ, in tot binele, cu bișlug, si plīncæ de toatæ averea, cu mare fericiē si trægænataē pīncæ la 19 anni, in dīllete acæstei domnii. Aū fost in anni de'ntii cu prepūsuri pe'ntru nepæce earæ in tre Lesi si in tre Turci; earæ apoi dupæ trei anni deșcidīindu-si callea impærcetiea Turcului, cu Sultann Murat, asupra Persului pe'ntru Bæbilon (Bægdad): aiciā acæste țierī la mare pæce si lnisce erá.

Domniea, cum s'aū prilegit, de aū luat'o Væsiliū Vodæ, s'aū pomennit la domniea lui Moise Vodæ (Movilæ) in capul XIV, cum aū fugit Væsiliū Vodæ de frica lui Moise Vodæ, de aiciā de'n țiaræ la Tīerigrad, si acolo cunoscut fiind la cīlī-va ne'n cåpete, si maī virtos la Abadīa Pașia, care erá pīrisiū lui Moise Vodæ, si maī mult cu nevoințā acelluia i-aū dat Sultann Murat domniea.

Deacæ aū luat domniea, n'aū vrut sæ hiæ nemulțemitoriū r' Moise Vodæ, pe'ntru binele, ce fæcuse casei lui; aū scris rte la Moise Vodæ cu mare mulțemite pe'ntru oamenii sæi, ei n'aū avut niēe ūæ nevoe; si læsīndu-l in voe, unde are sæ meargæ, ori spre ce parte vólnic færcæ de niēe ūæ grije lhicæ, si, svætuīndu-l sæ nu viēe la Tīerigrad, pe'ntru multe corii, ce aveá Moise Vodæ in Tīerigrad; si sæ nu bænnu-æ, cæci s'aū prilejit așia hiind acæste lucruri ales a Dom- r sup' orīndueala lui Dumnedicæū, færcæ care nu este nife.

Idupæ acæastæ cæremonie, aū purces Væsiliū Vodæ de'n ggrad cu domnie in țiaræ, in anul 7142 (1634); earæ Moise

Vodæ strîns cu casa sa și cu Costin Hætmannul de'n boer aũ trecut în țîara leșieascæ.

Abadîa Pașîa earæ se gætîá cu mare putere asupra Leșilor, sæ-sî tocmeascæ lucrurile ræsboiului țellui de'ntîiũ, care-l fœcuse asupra lui Conetîũ Polsci la Cœmenitîæ, pînæ n'are obliçî împærcætîæ, cœ în rîndul de'ntîiũ n'aũ lucrat atîta, cît da samæ la împærcætîæ, și îndemná pre împærcætîæ ear' asupra Leșilor; și *staræ* (stéteræ, stæturæ) sî solii mosciçesçi de fatîæ la Tîærigrad, nevoind cu mare fægæduintîæ împærcætîei, de Cœdiann și de Asterhann, sæ hîæ alle Turçilor; și numai cœ așçeptá sî Væsiliũ Vodæ neașçedîat bine la domnie sæ-i yiæ poruncæ de gætire de oaste, earæ ca sî lui Moise Vodæ.

Erá sî sol leșiese de'n țîara mosciçeascæ pornit de Craiul leșiese la împærcætîæ, anume Trœbinsci, pre carele (dînd veste Craiului Conetîũ Polsci Hætmannul, cœ vine Abadîa Pașîa asupra lui cu oști turçesçi) l'aũ trimis Craiul la împærcætîæ, întrebînd: cœ priçînæ are hi stricæçiumî de paçe, cœ erá legatæ cu Sultann Osmann la Hotin; și aũ trecut solul açella pre'n țîaræ, curînd în urma lui Abadîa Pașîa în dîllele lui Moise Vodæ. Çi, obliçînd Abadîa Pașîa, aũ trimis de l'aũ oprit la Prœvâdîæa, si-lindu-l sæ-sî dea solîæa la dînsul, temîndu-se sæ nu se obliçeascæ de'ntru ell açeá calle a lui cum aũ fost. Çi, nevrînd solul sæ-sî dea solîæa, și ræspondîndu-i, cum cœ este trimis la sînguræ împærcætîæa, nu la unul de'n Pașî, l'aũ oprit cîtæ-va vreme. Çi solul aũ silit de sine de aũ dat sçîre la Poartæ, cœ este oprit, și aũ venit poruncæ la Abadîa Pașîa sæ-l sloboadîæ; și numai cœ i-aũ cœutat a-l sloboðire. Earæ așîá-i stricase lucrurile solului la împærcætîæ, cît niçe ũæ cînste n'aũ avut, care se cade solilor; și l'aũ pornit cu ræspons de scîrbæ înapoi fœræ dîæbavæ, și anume sæ hîæ gata Crœiea leșieascæ ear' de svadæ.

Açell ræspons all Turçillor deacœ aũ ajuns la Craiul în țîara mosciçeascæ, cœ tot în țîara Moscului erá cu oști, și dîndu-i sçîre de la mârçine earæ de gætirea Turçilor, deçi numai cœ aũ cœutat lui Craiũ a stare la tocmealæ cu Moscul, și îndatæ læsînd toate într' ũæ parte, aũ legat cu Moscali paçe cu cîtæ-va orașie luate dela Moscali în partea Leșilor; s'aũ întors

Craiul la Varsóvia si îndatæ aũ stætut la svat de gætire asupra Turcilor.

Întielegînd Turcii, cæ Leşii aũ fæcut paçe cu Moscul si mai adeværat de'n solii mosciçesçi, si erá si dela Turci sol la Mose, întærindu-i împrotiva Leşilor, si de aiciã de'n țiaræ de la Væsiliu Vodæ avînd scire, aũ pornit pre solii mosciçesçi cu scirbæ pe'ntru nestarea lor la cuvînt, si aũ trimis sol si la Craiul leşiesc pe'ntru înnoirea pæcii, anume pre Şiahîn Aga, unul de'n Agii divannului, avînd si cu Cædielbaşii amestecare începutæ pe'ntru Bægdad seaũ Bæbilon împærcetia Turcului.

Şiahîn Aga aũ aflat oştile leşiesçi pornite spre Cæmenitiæ, si pre sîngur (însu-si) Craiul aproape de Værsóvia în tábæræ, ræspundînd lui Şiahîn Aga solului turçesc Craiul cu scirbæ, pe'ntru stricarea si cælcarea pæcii, carea cu atîtea juræminte s'aũ fæcut la Hotin cu Sultann Osmand; si între açell sol citeva conaçe aũ mers spre Cæmenitiæ cu oştile, si cu açest ræspuns aũ pornit pre solul turçesc, carele da toatæ vina pre Abadiã Paşia, si eum cæ este gata de perire pe'ntru açelle fapte.

Fost'aũ açeastæ elætire a Leşilor în anul 7143 (1635) care oşti mai mari si mai bine grijite nu se pomennesc în toatæ crónica leşiescæ. Tin minte oamenii bætrîni, carii spun, cæ ajungeã tábæra de supt tîrgul Cæmenitiiei pînæ la un copaçiu la cîmp, mai mult de üç milæ mare de loc; cæ oştile erá gata çelle çe aũ fost asupra Moscului, si plinæ țiarã leşiescæ pre açelle vremi de multime de oameni. Earæ pînæ a sosire Craiul leşiesc la Cæmenitiæ, Conetiũ Polsei Hætmannul sosise cu üç samæ de oşti supt Cæmenitiæ, si veniã çærti pre'n Væsiliu Vodæ dela Vedirul Murtaðia Paşia, pe'ntru paçe, adeværinnd lui Conetiũ Polsei, cæ açeã cælcare de paçe, çe aũ fæcut o Abadiã Paşia, va plætí-o cu capul, ca un cælcætor de paçe, cite færæ scirea împærcetiei aũ fæcut aşiã. Si aşiã omorînd împærcetia pre Abadiã Paşia sugrumat, s'aũ ræscirat si gætirea Leşilor în vînt, hiind supçerati si şierbitorii lor de atita vreme cu oştile la Mose; si aũ stætut paçe earæ între Leşi si între Turci cu înnoirea legæfurilor dela Sultann Osmand, adæugînd si açeastæ

legæturæ între sine pe'ntru Tætari, sæ nu locueascœ în Bu-
gæac. Om Abadïa Pašia vestit cu ræsboaie asupra Persului si
ošteann drept.

La annul dupœ aœeasta aũ purœes Sultann Murat cu mare
gætire asupra Persului, si într' aœell ann aũ luat dela Persi œe-
tatea anume *Rævannul*, care apoĩ cĩnd s'aũ întors înapoĩ Sul-
tann Murat la Tïerigrad, ear' o-aũ luat Cœdïelbasii înapoĩ.

Earœ Væsiliũ Vodœ domniá cu mare lĩniœe si cu paœe,
fœrœ grije țara de toate pœrtile, sta toĩ de neguțetorfĩ si de
agonisite; însœ læcomœea niœe atunœia nu lipstá cu dœri grele;
œi, avĩnd locuitorii țereiĩ vreme de agonisitœ, biruiá toate aœelle
greutœti despre Domnie.

În țara ungureascœ erá mari amestecœturi între Racoti si
între Betlen Istfann, feœiorul lui Betlen Gabœr, pe'ntru Domniea
Ardealului. Ői aũ cœutat lui Betlen Istfann a dare loc domneiĩ
aœeia lui Racoti, neputĩnd a luare ajutoriũ dela împœrœțiea
Turcului pe'ntru gætirea lui Sultann Murat ear' asupra Persului.

În annul 7145 (1637) se ridicase Tætarii cu Pœviliue
Hœtmannul lor asupra Lesilor pe'ntru oprirea de pe marea nea-
grœ; pre cariĩ Pototici Hœtmannul lesiesc œell de cĩmp i-aũ
lovit, si încidĩndu-le tábœra, aũ dat Cœdïaciĩ viũ pre Pœviliue
Hœtmannul lor; si în annul aœesta aũ fœcut Lesiĩ ũœ œetate,
anume *Codacul* pre Nipru la pragul œell de'nțĩũ all Niprului,
oprind pre Cœdïaciĩ, sæ nu îmble pre marea neagrœ, stricĩnd
paœea cu Turœii, care oprealœ a lor aũ ræsufat spre mare pu-
stietate crœiei lesiesœi cu Hmil Hœtmannul cœdïœesc.

Tot în aœella-si ann esĩ Cantemir Pašia cu oardele salle peste
voea Hœtmannului, si, mergĩnd de'n Crim, s'aũ aœediat ear' în
Bugæac; care lucru nesuferindu-l Hannul, si mergĩnd dodeealœ
sĩ dela Lesiĩ, cariĩ legase a doũa legæturœ pre'n Conetiũ-Polsci
cu Mustafa Pašia Vedirul, sæ nu hie slobodĩ Tætariĩ a locuire
în Bugæac, fœcĩnd dodeealœ crœiei lor. Aũ esit poruncœ la
Hannul si la Væsiliũ Vodœ, domnul țereiĩ noastre, si la Mœteiũ
Vodœ (Bæsœrab) domnul muntenese, sæ meargœ cu Hannul
asupra lui Cantemir. Deœi aũ venit Hannul cu oști, si aũ pur-
œes si Domniĩ cu îmbe țerile asupra lui Cantemir, care temĩn-

du-se de Hannul, aŭ fugit în Tîerigrad, ear' oardele lui le-aŭ luat Hannul cu sine la Crim, si de pîra Hannulu aŭ perit sî Cantemir sugrumat în Tîerigrad.

Dupæ c̄e aŭ pornit de'n Buġeac Hannul pre Tætari, aŭ læsat pre doi Sultanni, fraŭi ai sæi sæ vilæ cu dînsiŭ; earcæ ell aŭ purc̄es spre Crim încæinte. Earcæ cînd aŭ fost la trecætoarea Niprului, s'aŭ ridicat Nohaiŭ si aŭ lovit færcæ veste pre Sultanni, si i-aŭ omorit pre amîndoi, si dupæ ac̄eastæ faptæ, aŭ purc̄es cu cósîurile salle spre tîara leŭieascæ, pohtind dela Lesi loc sæ se asied̄le supt ascultareá lor. Ímblá pre la tîrguri si pre'n sate toŭi cîte cu ũæ cruce de lemn la piept, semn de încincc̄iune. C̄i Lesiŭ asia loc desiert færcæ oamenî mai în læuntrul tîeriiŭ salle neavînd, le-aŭ dat cîmpii pre Nipru între *Crilav*, si între *Codin*, si erá aproape de 29.000 de Nohai oarda ac̄eea.

Care lucru întielegîndu-l împærcæticia Turcului, ear' cu a doua oarcæ aŭ pornit c̄iti-va Paŭi în preajma lor, la anul dupæ scosul lui Cantemir Paŭia de'n Buġeac; si i-aŭ venit poruncæ sî lui Væsiliŭ Vodæ sî lui Mateiŭ Vodæ, sæ meargæ sæ se împreune cu Paŭiŭ asupra Nohailor. De c̄i de noŭ aŭ purc̄es Væsiliŭ Vodæ cu osti all doile rînd la c̄etatea Albæ, la adunarea Paŭilor; ear' Mæteiŭ Vodæ aŭ venit pîncæ la mârġinea tîeriiŭ salle, si de acolo aŭ pornit un Særdar all sæu cu osti, ear' ell s'aŭ fæcut bólnav, si s'aŭ întors înapoi. Earcæ sî Væsiliŭ Vodæ sî Paŭiŭ færcæ dicebavæ s'aŭ întors dela c̄etatea Albæ înapoi; cæ pre Tætari îi træsese Hannul cu blîndetie si cu fægæduintie de ertare pe'ntru moartea Sultannilor; si-i trecuse Niprul, pre uniŭ în Crim, ear' pre altiŭ i-aŭ asied̄iat în Cîmpii Donului. Earcæ moartea Sultannilor mai pre urmæ tot n'aŭ læsat'o Hannul necæscumpæratæ. C̄i c̄iti erá de'n sîngele lui Cantemir mai cãpete întru una de dille cu meŭc̄esiug i-aŭ împærtit pre uniŭ la ũæ samæ de'n Agiŭ curtiŭ salle la ospætiiŭ, pre altiŭ la masa sa oprindu-i; si la ac̄ell ospætiiŭ pre toŭi i-aŭ omorit, c̄iti erá Cantemiresc̄i mai de frunte, si de atunc̄i s'aŭ stins ac̄ell neam la dînsiŭ, cariŭ erá mai de frunte decit toate oardele, precum pre ac̄este vremi sînt *Sirenesc̄iŭ*. Unul de'n Cantemiresc̄i, anume Adiamet Mirdia, pre care sî eŭ l'am apucat Dvoreann la Craiul leŭiese Vla-

dislaŭ, neprilejindu-se la aĉell ospætiŭ,  e f ecuse Hannul, aŭ sc epat de'n Crim  n  iara le easc e,  i  ierbi a la Craiul le ese  ntre Dvoren i,  i ave a la Craiŭ leaf e.

 ntr' a est ann aŭ luat C e ia ii Donului A iacul,  etate t et erasc e pre apa Donului, care apoi aŭ dat'o de bun e voe Moscul Tur ilor  napoi. Isariŭ aŭ îmblat la a est mijloc pe'ntru a e a  etate la Mosc, om pre a elle vremi ai ia  n  iar e vestit cu negu atorie  n  iara mosci easc e.

Ear e  ntorsul lui M eteiŭ Vod e de la m r ine, merg nd all doile r nd la  etatea Alb e, n'aŭ fost f er e pri ine.  i av nd mare neprietennie M eteiŭ Vod e cu Vasiliŭ Vod e, de'ndat e  e aŭ st tut V esiliŭ Vod e la domnie, f ecuse multe amestec turi pre a elle vremi la Pa ia de Silistra. Deși s'aŭ temut M eteiŭ Vod e a m rgere pe'ntru a elle amestec turi,  e-l amestecase V esiliŭ Vod e la Pa ia;  i, precum s'aŭ pomennit mai sus, aŭ trimis oaste  i s'aŭ  ntors la sc unul s u.

Er a la  mp er tiea lui Sultann Murat pre a elle vremi toate trebile  i lucrurile  mp er tiei pre doi oameni, cari  er  Mu-saip i lui Sultann Murat; unul Silih-tar,  e er   n l untru, care slujb e este de  mp er tie foarte aproape,  dec  Sp etar,  e poart e spata saŭ busdugannul dup e  mp eratul; all doile C es-lar Aga, care este preste toat e casa  mp er teasc e,  i pre fete mai mare. A esti doi purt a toate trebile  mp er tiei. Vedirica n intea lor er  foarte slab e; c nd se adun a Vedirul cu unul de a eia, spun, c e le s erut a poala h nelor.

De i pre unul de'n a elle c pete la  mp er tie, pre Silih-tar Pa ia  l cuprinsese M eteiŭ Vod e cu d erile, ear' pre C es-lar Aga V esiliŭ Vod e;  i es a ispr evi de la  mp er tie  i lui M eteiŭ Vod e  i lui V esiliŭ Vod e, pre'n c purile pomennite mai sus. Covr s a cu atîta M eteiŭ Vod e pre V esiliŭ Vod e, c e M eteiŭ Vod e ave a  i cu megies i mare prietennie, ales cu Unguri; ear e V esiliŭ Vod e ni e cu un megies u, precum am apucat  i noi a e a domnie, vieat e bun e n'aŭ avut de'n neb egare de sam e cu nime de'n megies i.

O! nes etioas e hirea Domnilor spre l etire si avu ie oarb e! pre cât se mai ad uge, pre at ta r hnes e! Pohtele Domnilor  i

Īmpæraīlor n'au hotar; avīnd mult, cum n'are avé nemicæ, le pare; pre cīt le dæ Dumnedīæū, nu se sāturæ; avīnd domnie, cīnste sī maī mare sī maī late tīærī pohtesc. „*Diēce dervīsī pot încæpé pe un covorasiū; ear' doi Īmpæraīi nu pot încæpé într' ūæ tīaræ mare.*“ Avīnd tīaræ, sī tīara altuīa cascæ a i-o cuprinde, sī ašīá læcomind la all altuīa, ajung de pīerd sī all sæū. Multe Īmpærætīī īn lume vrīnd sæ īee alte tīærī, s'au stins pre sine. Ašīá s'au stins Īmpærætīæa lui Dariū Īmpærat de Alesandru Mæcēdoneannul; vrīnd sæ supuīæ tīærile grecešcī sī toatæ Mæcēdonīæa, Dariū, au stins Īmpærætīæa sa, de au cædiut pre mīnile lui Alesandru Mæcēdoneannul. Ašīá sī Īmpærætīæa Cærtāgīniī, vrīnd sæ supuīæ Rīmul, au cædiut īn robīæa Rīmlennīlor. Ašīá Pir Īmpærat vrīnd sæ īa Itālicæ, sī-au pīerdut tīærile sille. Ašīá sī Mihaiū Vodæ (Viteadiul 1593—1601,) vrīnd sæ hīæ Craiū la Ungurī, au pīerdut sī domnīæa tīærīī Muntenešcī.

Ašīá sī Væsiliū Vodæ, avīnd tericītæ vreme, īn paçe de toate pærtīle, cæ necī tīara nu erá cu niçe ūæ dætorīe īngreuiatæ; færcæ niçe ūæ dodeealæ despre Turcī, carī aveá īncēputæ svadæ cu Persīī, sī īntr'acelle pærtīī sta cu vālurī, au īncēput svadæ cu Mæteīū Vodæ, Domnul muntennesc, pe'ntru domnīæa aaceī tīærī; orī cæ nu-l încæpeá Moldova, ca pre un om cu hīærea īnaltæ, sī Īmpæræteascæ maī mult decīt domneascæ; orī cæ siliá sæ vadīæ pre fiul sæū, Ioan Vodæ, ešit la domnīe, care aīre au pærintīī spre fečīorīī sæī, sæ-ī vadīæ īn vieatīa sa ešitī cīnste; Domniū la Domnīe pre fečīorīī sæī sæ-ī vadīæ pohtesc, boerīī laboerīī; dregætorīī se búcuræ sæ-sī vadīæ pre fečīorūl sæū hárnic de dregætorīe, pæmīnteannul de hranna pæmīntulūī pohtesece sæ vadīæ pre fečīorūl sæū destóinic; orī cæ ūū īndemnat pre Væsiliū Vodæ marea netocmealæ sī neprie-mīnīe, cæ aveá maī de demult īncæ de'n boerīæa sa: scosese mūnīæa dela Īmpærætīe pre'n mijlocīrea lui Cæslar Aga sī a sīīīī dela Silistra, fiulūī sæū, Ioann Vodæ, īn Tīara-Muntenešcæ.

Prostátec tīæá Væsiliū Vodæ pre Mæteīū Vodæ. Decī, ad sī pre Vedīrul īn partea sa, au fæcut ostī de tīaræ, sī au

purcēs în T̄iara-Munteneascœ asupra lui Mœteiũ Vodœ, læsînd aiçia în scãun pre fiul sæũ, Ioann Vodœ, ear' sîngur Væsiliũ Vodœ aũ înatrat cu oști în T̄iara-Munteneascœ cu scirea Vediruluf si a Pasii de Silistra; oști aveá cîte-va, earœ tot de țiarœ si lefeçii, si ațeealaltœ oaste, fœrœ puținii Sîrbî, țe aveá în leafœ cœllœri.

Earœ niçe Mœteiũ Vodœ, Domnul țierii-Munteneșci nu dormiá, ei, apœrînd all sæũ, aveá oști si strœine si de țiara sa, ales pedestrime, fiœ-cînd aveá cîte ũœ mie în leafœ fœrœ dœrœbannii de țiarœ, si cœllœri de ai noștri Moldovenni mersii acolo în leafœ, cœrora le erá numele *Levinți*, si Lesii cœllœri țineá púrurea cîte 200, si deosebii Ungurii cœllœri, si dedese de scire si la arcalele salle, țe aveá la împœrœție, de sila, țe-i fœçea Væsiliũ Vodœ. Deçi cu mijloațele lui Silihtar Pasia (s'aũ fœcut, de) bine n'aũ înatrat Væsiliũ Vodœ în T̄iara-Munteneascœ la ũœ apœ (riũ), țe se cteamœ *Rimna*, si l'aũ întîmpinat un țiausiũ dela împœrœție cu poruncœ, ca numaĩ decit sæ se întoarœ Væsiliũ Vodœ înapoi; si în urma țiausiului aũ sosit si ũœ samœ de oști de alle lui Mœteiũ Vodœ.

Numai țe aũ cœutat lui Væsiliũ Vodœ a se întoarœere înapoi, vrœdiînd cartea împœrœteascœ; si cine erá Sultann Murat, nu erá de a siuguire cu ell. Deçi purœdiînd înapoi Væsiliũ Vodœ, se simetise Muntennii, si în cipul goanei sæ goneascœ pre oștile lui Væsiliũ Vodœ, lovise în coada oștii; ei apoi s'aũ întors înapoi oștile de țiarœ, si sîngur Væsiliũ Vodœ, si aũ înfrînt pre Muntenni, si aũ prins cîti-va vii, si aũ si perit cîti-va de'n Muntenni.

Væsiliũ Vodœ dupœ ațeea îndatœ aũ eșit de'n T̄iara-Munteneascœ plinind porunca împœrœteascœ, si siediînd cîte-va dille la Plocutienni, de acolo aũ pornit pre țiausiul împœrœtesc, earœ ell aũ venit în scãun.

Erá pre ațelle vremi Vedir, anume Tœbanni Buic, carele țineá cu Væsiliũ Vodœ, si Pasia de Silistra earœ asia; si se puse, cu toatœ voea (nœsuintia) ca numaĩ decit sæ scoatœ pre Mœteiũ Vodœ, si fœrœ scirea împœrœției eșia isprœvi dela Vedirul de Domnea țierii-Munteneșci lui Ioan Vodœ, feçiorul

lui Væsiliū Vodæ, cum sī atunċi dacæ aū vœdċiut Vedirul ĩmpiedecate isprœvile de'ntċie de Silihtarul, aū fœcut altele la săngur Pašia de Silistra, sœ ducæ ell săngur (ănsu-să) pre feċċiorul lui Væsiliū Vodæ ĩn scăunul tċieriă-Muntennešċi, care lucru apoă aū măncat capul Vedirului, obliċănd ĩmpœrœċċiea pre'n Silihtarul rœsboăiele să vœrsœrile de săngœ ĩntre Domnă de unde se pogoarœ. Niċe te miră, cum de aū putut Domniă ĩmblă ĩn điarve fœrœ săcirca ĩmpœrœċċiei, să ales la un ĩmpœrat leă ca aċella; deċă sœ săciă, cœ tċerile aċestea pre atunċia nu eră ašăa supuse, ċi ĩntr'altœ voe veċetœ; să se temeă Turċiă sœ nu se dee țăara Moldoveă ĩn partea Lešilor, cariă eră pre aċelle vremă foarte tari, căt se săiă ĩmpœrœċċiea de svada Lešilor, să ales atunċia avănd ĩnċeput să rœsboăul cu Persiă, precum țăi-s'aū pomennit. Ći eră bucurošă cœ se svœdiă aċeste tċeriă ĩntre sine, să poăă priċepe să pre Domniăle aċestea ašăa de ĩndelungate, 19 anni Væsiliū Vodæ Domn, earœ Mœteăă Vodæ pănœ la moarte aproape de 30 de anni la Domniă. Alte veacuri socotesċe tċerilor aċestora pe atunċi.

§. 76.

Cănd aū trimis Væsiliū Vodæ pre fiăul sœă Ioann Vodæ la Pašia de Silistra, sœ-l ducæ la Domniăea tċeriă-Muntennešċi.

Cu a doăa ispravœ de domniăea tċeriă Muntennešċi, aū socotit Væsiliū Vodæ cu alltœ calle; avănd aiċăa să dela Vedirul săcăre, aū pornit pre Ioann Vodæ la Pašia de Silistra, cu căti-va boeri, sœ-l ducæ Pašia la scăunul tċeriă-Muntennešċi, să trimisese ĩnċeinte la Pašia pre Ioan Cœtœrċgiul Vel-Postœlnic, sœ mai ĩntereascœ lucrurile pănœ va venă Ioan Vodæ. Šiedănd acolo Pašia, Cœtœrċgiul ašċeptănd pre Ioann Vodæ, aū sămăit lucrurile ĩntr'alt cip, cœ-l ajunsese pre Pašia alte porunċi ĩmpœrœtesċi pre'n Silihtarul, să unsese œsăea la Pašia să Mœteăă Vodæ. Deċă vœdănd Cœtœrċgiul lucrurile ĩntr'alt cip, să aū mirosit, cœ căt are sosă Ioann Vodæ la Pašia, va sœ-l opreascœ să sœ-l trimiċăe la ĩmpœrœċċie, dat'aū Cœtœrċgiul săcăre la boeriă, ċe eră pe lăngœ

Ioann Vodæ, aproape de Dristor la un sat; si îndatæ s'aũ întors Ioann Vodæ, cam cu fuga de grijea Paşiei, si asiá aũ esit si a doãa ispitæ pe'ntru domniea țierii Munteneşci.

§. 77.

All doile rînd aũ mers Væsiliũ Vodæ cu oşti asupra lui Mæteũ Vodæ pînæ la (rîul) Práova.

Earæ niçe cu atîta nu s'aũ læsat Væsiliũ Vodæ, cî îndemnat si de Vedirul, si ca ũe nemicæ socotind a cælcare pre Mæteũ Vodæ, earæ aũ strîns oşti cu mai bunæ gætire, pedestrime si cu puşci, si earæ aũ purces în țara Munteneascæ asupra lui Mæteũ Vodæ; si cu aceá nebcægere de samæ de Mæteũ Vodæ, cît aicîa în locul sæũ pusese Domn pre fiul sæũ, Ioan Vodæ, în scáunul țierii, cu boeri, cu isprávnici, cu Domnie deplinæ, tiînd ca în palmæ Domniea țierii Munteneşci. Earæ lunecoase lucrurile ræshoaielor, si în puterea lui Dumnediæũ mai mult staũ. Niçi un nepriétenn, cît de slab sæ fice, cum sæ nu-l tiice nime, niçe-l tin ostennii cæi direpti; si bine aũ dis unul: „ræshoaiete staũ în clipeala ocului“; cæ atîta erá numai sæ iee acell ræshoiũ Væsiliũ Vodæ, si sæ se asiedie în Domniea țierii Rumineşci. Earæ roata lumii nu-i asiá, cum gîndesce omul, cî se întoarce în cursul sæũ.

De care silæ n'aũ mai putut Silihtarul a trimíttere alte isprævi lui Mæteũ Vodæ, sæ nu se descóperæ de tot cu imbletele împrotiva Vedirului, sæ se ræsaie ce-va împærcetiei cu scîrbæ în partea sa; cæ ales la Turci foarte cu sfiælæ sînt toate, si cu mare meşcesug, si taînæ stricæ unul altuia, cînd va unul pre altul sæ-l surpe; cæ, sæ pírasce la vedere, sie-si stricæ, cîne încæpe píra. De multe ori cu láuda mai curînd pogoaræ pre nepriétennul sæũ; si ales supt împærcetiea lui Sultann Murat, cu mare sfiælæ erá toti. Earæ tot de-auna trimateá Silihtarul pre'n taînæ la Mæteũ Vodæ, îmbærbætîndu-l sæ stea împrotiva lui Væsiliũ Vodæ, sæ-l batæ; ear' pe'ntru scîrba împærceteascæ sæ nu poarte grije, cæ este grijea lui. Decî si Mæteũ Vodæ si-aũ strîns oastea toatæ, si vædiînd pre Væsiliũ

Vodæ, cæ traġe oști spre Bucureșci, nu spre Tîrgovișce, aũ pogorît sî ell cu oști spre Bucureșci.

Væsiliũ Vodæ, dacæ aũ sosit la Práova, la sat la Ojoġenni s̄ciind de'n limbî de gætirea lui Mæteĩũ Vodæ împotiva sa, sî cu oști cîte-va sî stræine sî de țiaræ, aũ fæcut svat acolo la Ojoġenni socotind sî trecætorile apelor, sî lócuri încise cu pædurî de'n toate pærtile, sî bæhnîsiuri; întielegînd pre Mæteĩũ Vodæ, cæ anume la lócurile ačellea pohteșce sæ-i dea ræsboiũ, fie-cînd oștile mai tari hiind la locul sæũ sî la strîmtori împotiva oștilor cellor stræine; aũ ales cu svatul sæ nu treacæ Práova, cî sæ stea acolo la cîmp, sæ tragæ pre Mæteĩũ Vodæ cu oștile salle la cîmp; sî asîá alegîndu-se svatul, aũ purçes toate oștile lui Væsiliũ Vodæ, în jácuri la Podgórie pre supt munți, încætró erá bejennitæ toatæ țîara Muntenneascæ, depre'n toate ačelle olate pînce în Práova. Sî asîá cu ačell svat, (cæ svétnici or hi fost asîá bunî de ræsboaiæ pre atunçi), ræsçiratæ oastea pre la jácuri, în loc aũ priçeput Mæteĩũ Vodæ lucrul, sî îndatæ aũ purçes spre Práova, drept în preajma Ojoġennilor, unde erá Væsiliũ Vodæ cu córturile; aũ stætut la trecætoare, dînd s̄cire de'n cîte-va pușci, cæ aveá cu sine. Sî îndatæ aũ înçeput a trecere oastea în vad, sî tot cællæretiul aũ trecut cîte un pedestrașiũ dupæ sine, sî aũ stætut în tocmealæ cu oștile de'n-coače de Práova, tocmind oastea pedestrașæ, cu focul sî cu pușcile, între oastea cællæreatæ, sî aũ purçes cu toatæ oastea stolitæ asupra táberei lui Væsiliũ Vodæ.

Nu aveá de cê se apucá Væsiliũ Vodæ cu oastea ræsçiratæ în toate pærtile, sî asîá degrabæ veniræ asupræ-i a lui Mæteĩũ Vodæ, sî teméinicæ, cæ oștenui lui Væsiliũ Vodæ, unii veniá îngreutali cu pleann, neșciind lucrul cê este, alții spæimati de sosirea oștilor asîá degrabæ. Mai mult de gætirea la fugæ îndatæ aũ stætut decît de ræsboiũ, sî asîá spîrcuitæ oastea, cîtæ nu erá dusæ în pradæ, færæ de niçe ũæ tocmealæ aũ plecat sî Væsiliũ Vodæ fuga, sî toatæ oastea, læsînd sî córturile sî pușcile cu toatæ pedestrimea pe mîna lui Mæteĩũ Vodæ; sî de grijea gonașilor Væsiliũ Vodæ aũ læsat callea, pre care venise, sî drept la Bræila aũ nædiuit.

La Bræila d̄tebovindu-se Væsiliū Vodæ c̄fte-va d̄ille, ear' Mæteū Vodæ dedese s̄c̄ire de olac la Pašia ūdatæ de isb̄ndæ asupra lui Væsiliū Vodæ ašā de s̄rg lucrul. Ori cu s̄c̄irea Pa-siū, ori de'n tre sine, Agiū de'n Bræila si de'n Mæcin, svætuā s̄æ-l prind̄cæ pre Væsiliū Vodæ s̄æ-l trimit̄cæ la Pašia, si s̄æ nu-l h̄cæ dat s̄c̄ire Stamatiū, carele mai apoi aū fost Stólnic la Væsiliū Vodæ, ear' mai pre urmæ si Postélnic mare, are fi ūcæput Væsiliū Vodæ la prinsoare. Ci s̄ied̄ind sara la masæ, i-aū dat s̄c̄ire, si de la masæ s'aū sculat si ūtr' ūcæ grædinæ peste gard aū s̄erit, apuc̄indu-se de pre spatele unuia de'n slujitori, si acolo i-aū seos callul si aū ešit cu fuga de'n Bræila la Gælati læsind toate ū Bræila c̄fte nu ræmæsese ū Ojogenni.

Ūnteleḡind Ioann Vodæ, feçiorul lui Væsiliū Vodæ, de poti-cala tætime-sæū ū tiara Muntenneasæ, str̄ns'aū boeriū, c̄e erá pušit la boerie pe l̄ngæ ell, si le-aū d̄is, cæ ell de domnie nu este, pe'ntru slabæ s̄ncetatea sa, c̄e aveá (cæ erá Ioann Vodæ slab, si desnodat si de m̄ni si de peçioare, cum nu ar fi fost feçiorul lui Væsiliū Vodæ, care erá ca un leū si la fire si la trup) earcæ tætime-sæū aū læsat scæunul domniei: si aū venit Væsiliū Vodæ ear' ū scæun.

Earæ Mæteū Vodæ jæluindu-se si la ūmpærcætie de prada c̄e-l fæcuse oštile lui Væsiliū Vodæ, si la meḡiesi, s̄æ-si ūtoarcæ str̄mbætatea, c̄e-l fæcuse Væsiliū Vodæ tiærii Muntennesi, legase cu Racoti Cneadiul Ardealului, tatæl lui Ḡiorgiū Racoti lucrul, fiind si Racoti rænnit cu nebrægarea de samæ a meḡiesiei lui Væsiliū Vodæ; aū pornit nešcæ ošt̄i asupra lui Væsiliū Vodæ, cu Ioan Movilæ, feçiorul lui Simion Vodæ, carele erá ū Ardeal ašied̄iat, de dupæ ræshoiul de la Stefennesi, cum s'aū pomennit dupæ moartea lui Simion Vodæ, cæ aū fæcut ræshoiū feçiorul lui Simion Vodæ, si cu feçiorii lui Irimiea Vodæ pe'ntru domniea tiærii. Si s'aū pogorit p̄ncæ ū Trotusi Uugurii si oštile Muntennesi p̄ncæ la Milcov sosiū, aū scimbat svatul Racoti, cu Mæteū Vodæ, ori tem̄indu-se de ūmpærcætie, ūnteleḡind de pátima Ved̄irului, ori altæ socoteala le-aū venit. Aū ūtors pre Ioan Movilæ cu oštile ūnapoi, si s'aū ūtors cu Muntenni. Ešise casa lui Væsiliū Vodæ spre Husi de spaīma açeea;

și pre vremea pogoririi acestor oști aș perit Gorgann și Sœmœ-eisfe, capitanni, și Cœrstea Vistérnicul pe'ntru prepus de viclesiug Domniei.

Dupœ ačeste điarve numai țe i-aș cœutat lui Vœsiliũ Vodœ a stare la pœce, vœđiind și pátima Vedirului curiind dupœ ačeea; sœ nu se mai atitfe lucrurile asupr'a sa, cum n'are fi fost fœrœ primėjdie Vœsiliũ Vodœ atunœe-si, de n'are fi stœtut împœrœtfeea dupœ lucrœri, țe aveá cu Persii, unde dupœ ačeea curiind aș purœes cu toatœ puterea asupra Bœgdadului; ori dela œefialaltí doi međiesi, n'ar fi fost fœrœ rœsecoalœ, de nu s'ar fi spœimat Racoti și Mœteiũ Vodœ cu moartea Vedirului. Ši sta în cúmpœnnœ Sultann Murat asupra Adiacului va merđe, cœ în-cœ nu-l dedese Moscalii; aș purœes asupra Bœgdadului. Earœ pinœ a se înfœleđe purœesul, ačeste țœri erá sub grije, cœ va veni împœrœtfeea spre ačeste pœrți cu oști. Fost'aș ačeste điarve între Mœteiũ Vodœ și între Vœsiliũ Vodœ în anul 7144 și 7145 (1636 și 1637).

Earœ pátima Vedirului Tœbanni Buine cum aș fost de aș perit de Sultann Murat, este așfá: Dupœ rœsipa dela Ojogenni, a lui Vœsiliũ Vodœ, aș fœcut Mœteiũ Vodœ arđial saũ rœvasiũ de jalbœ la síngur împœratul, și aflínd om de ačeá treaba sœ dea ačeá jalbœ la síngur împœratul, aș purœes omul ačella cu cœrtile; și œeiind ríndul aș pœdit, cînd aș esit împœratul la primblare cu vînoetœrea la cîmp, atunœia s'aș fœcut omul ačella de a merđe de olac pe dinaintea împœratului, anume sœ-l vadíœ. Ši așfá vœđiíndu-l împœratul merđínd tare, aș trimis de l'aș oprít, și l'aș întrebat, de unde vine. Ell aș rœspuns, cœ vine de'n țíara Munteneascœ cu cœrti la împœrœtfe de mare pradœ și vœrsœri de sínge, țe aș fœcut Vœsiliũ Vodœ în țíara Munteneascœ, care aș venit cu oști asupra lui Mœteiũ Vodœ. În loc aș trimis împœratul de i-aș luat cœrtile, și aș œetit arđiul œell de jalbœ asupra lui Vœsiliũ Vodœ, pomennind, cœ se láudœ Vœsiliũ Vodœ, cœ are isprœvi dela Vedirul, sœ hiea domn și în țíara Munteneascœ și în țíara Moldovei. Atunœi aș avut vreme Silihtarul asupra Vedirului, cœínd țœrile cum se stricœ elle între sine și se pradœ. De care jalbœ foc s'aș fœcut Sul-

tann Murat pre Vedīrul, înțelegînd, cœ dela Vedīrul se poartœ aœelle amestecœturī. Ći întîiũ aũ trimis pre omul aœella cu toate scrisorile aœellea sœ le vadœ Vedīrul; earœ Silihtarul aũ dīs cœtrœ împœratul, cœ omul aœella îndatœ va peri de Vedīrul. Ći i-aũ dat hasiciĩ, si le-aũ dīs sîngur împœratul, pre aœest om earœ sœ-l aduœelĩ la mine. Sī ašĩá aũ fost, cœ dacœ l'aũ dus la Vedīrul, si aũ înțeles, aũ vœdĩut, cœ este rœũ de dĩsul, aũ vrut sœ opreascœ pre om: œi hasiciĩ i-aũ spus poroncea împœratului, cœ este sœ ducœ pre om ear' la împœratul. Scosese Vedīrul dȃrurĩ hasicilor sœ lase pre om la dĩsul; œi nu s'aũ cutedĩat șhasiciĩ pe'ntru Silihtarul, a fȃcere peste poronce. Earœ sœ nu fiœ fost omul de fȃtœ, putea dĩœ Vedīrul, sœ-sĩ tocmeascœ lucrurile salle, cum cœ aũ fost omul aœella un margiol de'n Tĩerigrad, si i-aũ spus minœiuni; cœ de aœestea multe se fac la Turœi, seaũ s'ar fi uitat la împœrœtĩe, care de lucrurile a toatœ lumea gĩndeșœ, œelle mai menunte le treœe cu gĩndul. œe pœdĩá aœest lucru Silihtarul, sœ nu scape vreme ca aœeea asupra Vedīrului, si înnoind scĩrba împœrœtĩei Silihtarul, aũ cĩemat Împœratul pre Vedīrul si dupœ muștrarea, œe i-aũ dat, cœœi stricœ tĩerile fœrœ scĩrea lui, l'aũ omorĩt. Deœi ašĩá s'aũ scos Vedīrul aœella cu dĩarvele aœellea între domnĩ. Aœestea le-am înțeles de'nfr'un Boeriũ bœtrĩn de svat, œe erá pre aœelle vremĩ.

Curĩnd dupœ aœeste dĩarve cu Mœteiũ Vodœ, pe'ntru sœ potoleascœ Vœsiliũ Vodœ vrajbele sunate, pre fiul sœũ Ioan Vodœ l'aũ trimis în Tĩerigrad, unde si-aũ sfĩrsĩt si vieatĩa. Nu apoi peste alĩi anni, œi într'aœesta-sĩ ann, si-aũ sfĩrsĩt vieatĩa, si doamna lui Vœsiliũ Vodœ œea de'ntĩœ, fata lui Boœĩoc. Dupœ moartea doamenei aũ trimis Vœsiliũ Vodœ pre Cœtœrgĩul în tĩara œercedĩascœ, si de acolo i-aũ adus doamnœ, pre fata unui Mirĩac de ai lor, cu care aũ trœit pĩnœ la sfĩrsitul sœũ.

În anul 7146 (1638) aũ luat Sultann Murat Bœgdadul cu mare vœrsare de sĩnge de la Persĩ, dupœ patru luni de'n œe dĩ începuse a bȃtere orașĩul. Spune istœria sœ fiœ fost acolo în Bœbilon saũ în Bœgdad 30.000. Ći aœeá gœtĩre fœcușe si Sultann Murat împœrotiva Persĩlor cĩt sĩngur Bœgdadul. Earœ tot Misĩrul si Pasĩi cĩtĩ sĩnt peste Arapĩ i-aũ pornit despre ma-

rea rósicæ, de aũ lovit si de'ntr'acolo țiara Persului, si le-aũ luat Turcũ si de'ntr'altæ parte ũæ scalæ foarte mare, si asiá ĩndoit Persul n'aũ putut sæ deie nice un ađitorũ Bæbilonuluĩ.

Sultann Murat ĩntr'acolo đĩæbovindu-se cu oștile, ear' ĩn pærtile aæestea sta fericite veacuri, linișce si paæe ĩntemeiatæ de'n toate pærtile, fiind ĩn paæe Væsiliũ Vodæ cu međiesiĩ. ĩntr'a-æesti anni aũ đĩdit Væsiliũ Vodæ, si læudatæ mĩnæstirea ĩn orașul Iasilor, ĩntiũ supt nume a trei ĩnvætiætori ai bisericiei, æe se đĩce: „*Trei sĩnti arhierei*“, mai pre urmæ a doũa mĩnæstire, æe se cĩeamæ *Goliea*, cu sæptura cum se væd peste toate mĩnæstirile aiciã ĩn țiaræ mai iscusite. *Goliea* se đĩce pre numele unui boerin anume *Golæea*, carele pre æell loc đĩdise ũæ bise-ricuitæ micæ de peatræ; si ĩntru aæesti anni aũ adus Væsiliũ Vodæ si moașcele sĩnteĩ Preacuvioaseĩ Parasciveĩ ĩn annul 7148 (1640), a cãriĩ sĩnte vieatĩa si de'n æe lócuri aũ fost, si cum aũ petrecut cu mare Dumnedĩæire, vei æetĩ la Optomvre ĩn 14 đĩlle.

Aæest domn aũ fæcut, ea de noũ curtile æelle domneșci ĩn Iași, casele æelle cuciniĩ, grædini, grájdiuri de peatræ, toate de đĩnsul fæcute, si multe lócuri aũ așiediat, care multæ vreme aũ stætat așiediate; æe de aũ fost cĩnd-va vremĩ fericite aæestor pærtĩ de lume, atuncĩa aũ fost. Plinæ țiara leșeascæ, voiũ đĩce de áur, la care pre æelle vremĩ isvorá đĩn Moldova cu boĩ de negotiũ, cu caĩ, cu miere, si aduceã de'n aæeã țiaræ tot áur si argĩnt. Puté-voiũ đĩce, æe særac nu se aflá pre æelle vremĩ, doar' care nu-sĩ vrea sæ aĩbæ. Țiara leșieascæ la aæeã scaræ de fericire se ĩnceltiase, precum si Leșit đic, si scrisorile lor, care nice ũæ cræie de pre æelle vremĩ nu-i erá de'n protivæ; asiá ĩn bine si ĩn desmierdæciune cu țiara leșieascæ si țiara noastræ.

Earæ de pre æelle vremĩ se cunoașce pæharul mĩnieĩ lui Dumnedĩæũ aproape de scimbare, si curĩnd spre alte mai cum-plate vremĩ, æe la mare sburdæciune erá țierile aæestea, si care pærtĩ se suie pre la mari bișiuguri, sburdeadiæ firea omeneasce, si sburdæciunea nașce pæcatul, si pre pæcat ĩl urmeadiæ mĩnfea lui Dumnedĩæũ. Asiá țiara leșieascæ erá la mare sburdæciune, asiá si țiara Moldoveĩ. Si ĩnsu-sĩ Domnul Væsiliũ

Voevod, cu silă a cîte-va case de boeri luîndu-le fetele peste voea părintilor la țitorie, eară oamenii de casa lui, nepoții lui Væsiliū Vodă, mai mare silă făcēă, luînd bœtîi oamenilor în silă la curvie, care fapte toate mai pre urmă s'au arătat cu mare osîndă asupra casei lui Væsiliū Vodă.

Într' ačestîi anî după cē aū aședîiat Sultann Murat Babilonul spre Împăratiea turcēască, s'au întors în Tîrigrad, și gœtiă tare asupra Lesilor sœ-sî răsucîmpere rușinea lui Sultann Osmann, descîdîndu-sî callea pre'n Ardeal sœ lovească drept peste muntî spre Liov.

Çi atuncî curînd putérnica mină a lui Dumnedîorū i-aū țeriat dîllele; și în locul lui Sultann Murat aū stœtat Sultann Ibrahim fratele lui, om plecat cu toată firea spre sburdœfiune, și cu Împăratiea lui eară aū hœlœduit țirile ačestea de răscoală.

Încēpuse în cœstîi anî Racoti cœll bœtrin svadă cu Nemtîi, cœruia eră orînduită oaste, și de aicîa de'n țiară și de'n țiară Muntennească, cî n'au ținut mult ačēă svadă; curînd aū venit la tomeală cu Împăratul Nemțesc; eară prœdase cît-va loc cu ai noștri în Ungurimea de sus. Apostol de Orheîu aū fost Særdariū cū Racoti într'ačēă oaste.

În anul 7158 (1650) aū fœcut nuntă Væsiliū Vodă fiței sãlle cœi mai mari, doamnei Mariei după cneadiul Rașivil, om de casă mare și de'n Cnediea Litvei. Numai cu cē inimă, și svat aū fœcut ačēă casă după om de leģe cœlvinească, care leģe este scornită de un popă de Flândriea, de supt ascultarea papei Rîmului, peste legătura sœboarœlor cu multe minunî dumnedîoșcîi legate. Eară Cœlvinul numai prin sîngure poftele sãlle trupeșcîi osebite de sînta sœbornicească biserică, aū scornit ačēă leģe, la care, ca la ũă leģe slœbodă în pulină vreme aū curs toată Flândriea și Englștera. De mirat aū rœmas veacurilor ačeastă casă, cum aū putut suferi înima lui Væsiliū Vodă sœ se facă; și multă vreme s'au frœmintat ačest lucru în svat și cîti-va pe atuncîa apœră ačest lucru sœ nu fiă, ales Toma Vœrnicul și Iorgaci Vistérnicul; care cãpete de ačellea abîă de aū avut țiară cînd-va, seaū de-va mai avé. Ei dîcēă lui Væsiliū Vodă și pe'ntru leģe rœtœcîtă și un lucru

au țeræ de grije despre împæracîia Turcului. Earæ Tode-
rașcul, Logofætul și Urecie Vórnicul sta asupra aēstei nunte
sæ se facæ.

Aveá Væsiliū Vodæ încuviintiare de la Turcîi, însæ erá
aēeá încuviintiare de'n hanni nu de'n inima Turcîilor.
Și asiá s'aũ fæcut nunta aiēia în Iași, la care cîți-va dom-
ni de'n țara leșeascæ sînguri cu cîpurile salle, cu curțile lor
aũ fost, și Pætrașcul Movila Metropolitul Cievului, fečiorul lui
Simion Vodæ. Earæ soli trimiși de la Racoti Cneadiul Ardealu-
lui, Cémeni Iánæșiũ cu dáruri, și de la Mateiũ Vodæ Domnul
muntenses, sîngur Stefann metropolitul țærii muntenses, și
Radul Logofætul, și Dinul Spætarîul, cæ se împæcase domni
între sine. N'aũ lipsit nimicæ de'n toate podoabele cite trébuie
la ũæ veselie ca aēeea, cu atîția domni și oameni mari de'n
țæri stræine; mészeri de bucate aduși de'n alte țæri, dîcæ-
turi, gîocuri și de țaræ și stræine, curtea împodobitæ toatæ
și strînsi boeri și cæpetenniile țærii, fečiori de boeri, oameni
tineri la aláturi pre cai turcésæi, cu podoabe, și cu petienne la
slîce. Și asiá cu petrecenniũ tregænînd s'aũ veselit cite-va sæp-
tæmini; și aũ purcæs Cneadiul Račivil cu doamnæ-sa în țara
leșeascæ cu diestre foarte bogatæ.

La annulsimîndu-se cræia leșeascæ în virtute, îndemnatæ
de Papa de Rîm și de Venečieni, cari aveá dodeealæ de Turcîi la
Ostrovul Critului, aũ fæcut svat senatorii, Craiul Vladislau (numai
sæ înceapæ svadæ cu împæracîia Turcului; de care gætire a lui
și la cæ aũ esit mai apoi ačell svat, veĩ ceti povestea mai jos la rîndul
sæũ. Earæ soli trimetiînd la toti craii creștinescîi craiul leșese,
Væsiliū Vodæ pre cneadiul Račivil aũ læsat soliea cu aēeastæ
aiēia la treabæ, fiind viitor Račivil la annul dupæ nuntæ la socrul
sæũ aiēia în țaræ, care cneđe aũ crediut Væsiliū Vodæ îndatæ,
și aũ primit sæ fie una cu Leșiĩ cît si birul oprise all annului
ačelluia, și pornise pre Aga birului færcæ bir, ræspundiîndu-i,
cæ nu s'aũ putut strînge birul pe'ntru særæcîia oamenilor. Či
deacæ aũ stætat la væroavæ cu boerii pe'ntru opritul birului si
într'un rînd si întraltul, spun sæ fie dis Petričeiũ Vórnicul de
țara de sus, pre care-l lineá ei mai prostátec de'ntræ alii de

svat: „Eŭ ašiu dīce, sœ nu oprim noi birul, pīnœ nu vom vedé, cœ trec Lesiū Dúnœrea“. Ši ačell cuvīnt aŭ īntrat īndatœ īn gīndul lui Vœsiliū Vodœ, šī aŭ rœpedit dupœ Aga birului šī l'aŭ oprit īn Gœlatī pīn'aŭ gœtit birul, šī l'aŭ īncœreat šī l'aŭ pornit. Ašīá feresc pre Domnī šī ūœrile voroava cu svat de priméjdie; cœ pe'ntru ačœea aŭ dat Dumnedīœŭ Īmpœrœtīi, crœtī šī domnī cœrmuitori ūœrilor, sœ aībœ svœtnīcī pe līngœ sine. cu cariū vorbind ūœ treabœ, sœ frœmīnte cu voroava lucrul; šī unul una altul alta rœspundīnd, se lœmurešœe lucrul, care-ī maī spre īndemīnœ. Ear œe fac Domnīi sīnguri den' gīndurile salle saŭ de'n šīoapte, rar lucru este de folos; cœ īncœ īn lume n'aŭ nœscut om pīnœ astœ-dī, ca ačella, sœ nu-ī trebueasœe voroava cu svat. Cœ de šī gīœšœe cœrmuitoriul cīte ūœ treabœ, īncœ tot sœ nu se īncœadīœ; cœ aŭ gīcit, pīnœ nu se īntœresœe pœrerea lui cu voroava šī altor pœreri. Dečī œe aī socotit cœ este bine, deacœ se maī tocmesc cu gīndul tœŭ, œe aī gīndit cœ este cu calle, īncœ cu a doi seaŭ a trei socotealœ, fœrœ grešīŭ pe ačell lucru sœ stai, cœ nu te va īnsiellá. Earœ œe-tī pare numai tie sīngur, cœ este bine, šī alīi toti dīe, cœ este īntr'alt cip, sœ nu credī ačœá socotealœ, cœ te amœgesœe. Multe lúcruri ne par, cœ sīnt gīcite; earœ apoi deacœ maī lašī vremea socotelei, ašli departe maī pre urmœ īntr'alt cip. La mulți Domnī mari, smintelele aŭ cœdīut de'n šīoapte, seaŭ nesvœtuit acum de'n veacul nostru; fœrœ svat aŭ fœcut Vœsiliū Vodœ, de aŭ lovit pre Tœtariū la Brœtulenni, apoi prada de Tœtari a toatœ ūara ne spuse cu cītœ robīe šī pleann de'n tr'ačœá faptœ aŭ venit asupr'a ūœrii. Ašīá sī Duca Vodœ svœtuind numai cu unul pe'ntru carte la Hannul, šī-aŭ stricat Domnīea, de'n care mœdīlīe, mare rœsipœ šī greutœti asupr'a ūœrii aŭ venit, carea erá īn stat bun pe atunčī šī gatœ lúcrurile sœ rœdīœe numai cu ūœ rīnduealœ dœtorīle ūœrii toate. Ear' de'ntru ačœá mœdīlīe de'ntīŭ a Ducei Vodœ, s'aŭ tīmplat trei īnoiturī de Domnī, un'a la Beligrad a Dœbijī Vodœ, dupœ care nepīnīnd annul, aŭ murit Dabija Vodœ; altœ Domnīe tot īntr'ačell ann, Domnīea de'ntīœ a Ducei Vodœ; a treia Domnīe a lui Īliasiū Vodœ cu marc respīœ. Dečī trei Domnī cīte 500 saŭ 600 de

punġi la înnoiturî tot întru'n ann cum aũ putut fi bine? Asiá cu sîoaptele cu unii, nu cu svat aũ fœcut Petriœiũ Vodœ de aũ læpœdat fœrœ de niœi ũœ nevoe domniea țærii, si s'aũ dus în țara læsieascœ, de'n care faptœ se stingœ țara Moldovei astœ-dî.

Cneadiul Raġivil dupœ dîcœbava sa peste cîte-va sæptœ-mîni în Suœeava la socrul sæũ Væsiliũ Vodœ, pre Doamnœ-sa o-aũ pornit pe la Sniatin spre țara sa, earœ ell aũ lovit, pre'n Ardeal pe la Racoti Cneadiul de Ardeal, tot cu aœelle trebî pe'ntru rœdicarea asupra Împœrœției turœesœi.

Întielœsem de'n boeri bætrîni cum sæ fîœ vrînd Væsiliũ Vodœ în Suœeava atunœi-si sæ-si despartœ fata de Domnu-sœũ Raġivil; earœ ea n'aũ primit, dîcînd tœtîne-sœũ; „*sœ fi socotit întîiũ lucrul; nu mai pre urmœ*“.

Si'cu vremile pîncœ aiœia am istorit ũœ parte de domnie a lui Væsiliũ Vodœ, cœ pîncœ aiœia pre cît aũ fost feriœitœ domniea aceasta, cu atîta mai cumplite vremi s'aũ înœeput de atunœi, de'n care aũ purœes de'n scœdere aœeastœ țarœ pîncœ astœ-dî.

§. 78.

Pe'ntru Cœdiaci, œe neam sînt, si pe'ntru Hmil, Hœtmannul lor, cîte prædi aũ fœcut.

De oarœ œe scriitorii œei strœini pre lîngœ poveștile salle, n'aũ trecut cu pomennirea neœi de lucrurile țærii noastre: *Moldova*, si œit sœim de lucruri trecute alle țærii noastre, mai mult de'ntru dînsii sœim, cu calle este si noœe de vremile lor a povestire, ales pe'ntru Hmil, Hœtmannul cœdiœesc, de care vremi, ah s'aũ înœeput si rœul nostru, în care pîncœ astœ-dî ne aflœm cu aœest pœmînt la cumplite vremi, si dumnediœũ sœie de nu-s si peste veacul nostru trecœtoarie.... isvorul tuturor rœutœților, si pustiirii aœstor pœrti, înœeputul cœderii si împuțînœrii crœiei læsieœi, rœsipa si pustiirea si cœdiaciilor stingere si țærei noastre.

Earœ mai nainte de œe vom înœepe de rœdicarea cœdiaciilor cu Hmil, Hœtmannul lor, asupra Lœșilor stœpînilor sæi, a povestire, de cœdiaci, œe neam sînt, si de cînd supt aœest nume

de Codiac, cu calle cæ va fi am socotit, audînd pre multî întrebînd aċest nume all lor, de unde sî de cînd ar fi? Deċi multî aũ đis, cæ numele lor ar fi de la un neam, ċe este pre lingæ apa Volgæi, anume: *Cæđiac*, ċi aċestea, desierte povești sînt.

Sînt cæđiacîi de neamul lor Ruși, ræmæsîiċe de'n ostenî ai Cneđilor Ruseșċi, pre cariî cu îndelungate vremî supuinđu-î Craiî leșiēsċi, sî cæđiînd sî Ciozul scăunul Rusiei pre mîna Leșilor, ċi pre Nipru în ġios sî pre de ċeea parte sî de aċeastæ parte trœiá supt ascultarea crailor leșiēsċi, slóbođi de vecînæ-tate în cipul ostenîilor cu hrannæ slóbođæ, aproape de Nipru în trei lócuri práguri așiá de'n firea locului fæcute sî cade apa de pre stînci, ċe sînt în fundul apeî la loc mai ġios, care lócuri niċe un felîŭ de vase a trœċere nu pot, færaæ vasele lor, sî aċellea încæ cu mare grije trec, sî de multe ori pre useat trag vasele pînæ trec aċelle práguri, sî așiá trœiá pînæ în đillele lui August Craiŭ.

Aċest craiŭ leșiēsæ væđiîndu-î oamenî cu vicalîæ dereaptæ de ostenî, i-aũ tras sî la leġe sî le-aũ fæcut sî cæpetenniî cu tocmealæ sî în rîndul sæŭ sæ fia vólniċi a se næluċire sî a se oștire împotiva Tætariilor, ca ũæ padîæ sæ fia cræiei leșiēsċi, cæ dodeiá Tætarii la mărġinea tîærilor sî pre atunċi. Sî pe'ntru cæ erá sprintenniî sî sælbáteċi, le-aũ đis: *codiaci*, ádecæ: *cæprași*, ádecæ capræ sælbáticæ, sæŭ cæ îmblînd ei la cîmp, pe'ntru capre sælbáteċe sî în lunæele Niprului le-aũ venit aċest nume de atunċi de le-aũ đis Codiaci, ádecæ cæprași, care nume sî la Leși, la ũæ samæ de oaste, ales steagurilor, ċe sînt mai sprintenne, le đic, steaguri cæđiacæsċi sî pînæ astæ-đi.

Apoi Stefann Batori, craiul leșiēsæ sî mai mari aședîeri aũ fæcut cæđiacîilor, đîndu-le sî hætmann, sî le-aũ încuviîntat, sî i-aũ întærit, sæ facæ sî vase pe Marea neagræ, sî sæ facæ cæđiaci, ræġistrætori, ádecæ de cætæstisîe, pînæ la 40.000 de oamenî, sî loc sæ aibæ scăunul lor într'un ostrov la Nipru, în care este ũæ mîncæstire cu cîte-va alte bisériċi mai miċi, anume Træhtmirov: sî aċeasta este încæpætura oștilor lor dupæ cæderea Cneđilor ruseșċi de 130 de anni.

De pre aċelle vremi multæ nevoe fœċeá cœđiāċiī Crimulū si ſiærilor turċeſċi, pīnæ niċe Anadolul nu hælæduſiá; Sænopol si Trapediundul, ċetæſi mari, le-aſ luat in ċite-va rīnduri, si alte oraſie maī miċi de'ncolo de marea neagræ; si de'neoaċe Varna, Miſirica, Ahilo pīnæ la Atos si la Prevádica púrurea prædá, si aſ lovit ſi pīn' aproape de Tīærigrad, la Eniciuī pe Boadiū, unde euræ marea neagræ in marea Albæ, supt ċetatea Tīærigradului. Si aſiá dodeind Īmpæræſiei turċeſi, veniá dela Turċi ponoslu, pe'ntru prædi, ċe fœċeá cœđiāċiī in ſiærule lor. Aċellea ſocotind dela ſæ vreme Leſiī, pe'ntru sæ nu ſtriċe paċea cu Īmpæræſiea Turculū, fœċeá Cœđiāċilor mare ſtrīnsoare, oprindu-ī de pe Mare, care hramæ o deprinsese ei cu mare dobīndæ, si averea ċe seoteá de acolo, si cu aċelle avuſi diđiá hiſeriċi, mīnæſtiri de peatræ; ċit ſæ mīnæſtire de'n Ciev, eæriiā ſi die Arhangel, stæ ſi pīnæ astæ-di cu ſæ boltæ in mijloc foarte mare, si toatæ bolta acoperitæ cu table gálbine de aramæ si poleite cu áur. Si pe'ntru sæ-ī opreascæ de tot, sæ nu imble pre Mare, aſ fœcut Leſiī ſæ ċetate, anume *Codacul* la pragul ċell de'ntiū all Niprului si lineá acolo ċite 2000 de nemī pedestrime cu puſċe pe'ntru opreala lor, care erá foarte cu mare ſilæ Cœđiāċilor, ca unor oameni, cariī altæ hramæ nu ſċiá færæ oſtenniea; si di'ntr'aċea oprealæ s'aſ rædicat in ċite-va rīnduri Īmprotiva Leſilor, cu Pælevaie hætmannul, apoi cu Sulima, maī apoi cu Cudīma hætmanniī lor. Ći tot ſi ræſipiá hætmanniī leſieſi, pīnæ ċe, væđiīnd netieneala cu diſiī, le rædicaseġ Hætmanniea, sæ nu ſiæ, si le trimiteá ċite doi Domni Comisari, sæ le ſiæ maī mari, si aċei comisari le fœċeá judetiċe, si-ī ċirmuſiá, si cu vreme ſi alte volniċiī le-aſ ſtricat toate, ċit nu erá Cœđiācul cu nemic vólhic.

Aſiá s'aſ tras asuprelele lor pīnæ la Craiul Vlædiſlaū. In annul aċella Vlædiſlaū væđiīndu-ſi Cræiea dupæ atitea isbīnde asupra Moſculū, cumu-ſi erá aſiá cæ maī feriċitæ Cræiea leſieascæ ſi in tærie, si in tot binele si hiſiūguri niċe la un Craiū n'aſ fost, cum aſ fost atunċi. Pe'ntru aċeea bine diċeá un dáſeæl: „*Ćei ċe ſint, in scara vīrtuīi ċea maī de sus neputīnd sta tot intru aċeá stæpennæ, cad fourte la mare slæbiċiune*“.

Ašjá sī toate Impæræfīle, cīnd prea se suīe la mare tærīe, ne avīnd loc sœ se maī suīe sus, cad, sī purcēd īndærcept, cum vedem sī Cræīea lešīeascœ.

Avīnd aĉell Craiū, Vlædislaū, sī praesœ, ádecœ sēiintīæ, ēe sīnt Turcīi, cu ræsboiul de la Hotin cu Sultann Osmann, la care ræsboiū erá sīngur ell trimes de tættæ-sœū Sigmont Craiul lešīesc īndemnat de Papa de Rīm, sī de Venetiennī, cu mare fægædu-intīe sī cu banni gata dati de Papa de'n ann īn ann pe 12.000 de oaste leafœ dela sine, sī Venetiennī avīnd cu Turcīi īncēpute ræsboaiē la Crit, aū pus gīnd Craiul lešīesc numaī sœ īncēapœ svadœ cu Turcīi. Pe'ntru care treabœ sī sīngur īmpæratul Nemtīesc aū mers de s'aū adunat la Vrætislav īn țīara Silésīeī, care țīarœ a īmpæratului Nemtīesc se hotæræsœe cu Lešīi. Sī acolo dupœ ašīædiatœ voroavœ cu īmpæratul, i-aū orīnduit Neamtīul oaste nemtīescœ 12.000, fœcīnd sēire sī Papa sī īmpæratul pre la toti Craiī creštīnesēī, cum este ales Craiul lešīesc sœ fīe General peste toatœ Creštīnætatea, ádecœ purtætor de oštī īmprotīva Turculū.

Deĉī īntīū Ispannū ũe sumœ de banni i-aū orīnduit la cræīea sa de la Neapol, cœ se rudiá Vlædislaū cu īmpæratul Nemtīesc, sī cu Craiul Ispānieī, fīnd fecīori dintr'œ nepoatœ a īmpæratului Nemtīesc. Svedul earœ-sī fægæduise 6000 de oaste, sī īmpæratul Moscœesc 20.000. Aĉelle toate vædīīndule gat'a Vlædislaū, aū trimis sī la Cædīacī sī aū cīemat la sine pe un cædīac bætrīn, anume Bærœbašīū, sī pe Hmil, care erá atunĉī pisar oštīlor. Deacœ aū venit Bærœbašīū, sī cu Hmil la Craiul, cu dīnsī aū tœīnuit multe voroave Craiul pe'ntru gætirile lor de Marea neagrœ, pe'ntru lœcurī pe līngœ mare, sī aū ašīedīat cu aĉeia amīdoi sī de'ntr'acolo toatœ gætīrea, dīnd cu Uric lui Bærœbašīū Hætmannīea cu steag pre obiĉeīul vecū, sī lui Hmil pisærīea de oaste, dīndu-le sī cītœ-va sumœ de banni gata, sœ facœ vase, sī ēe ar trebūf de aĉeá calle. Sī ašīá gætīnd toate Craiul, īnsīellat de Domnī, cari toti īī fægæduīá, cœ vor primī aĉell svat; sī oastea Nemtīescœ erá sosītœ pīnœ spre Liov, ear, ascuns judetīul lui Dumnedīœū toate gīndurile omenešēī le stræmutœ. Lipsīá numaī seimul pre obiĉeīul Cræi-

mii sœ fiœ cu svatul tuturor, sî pe'ntru cieltuele, sî pe'ntru încellecatul Lesilor. Deçi la sœim aũ stœtut Lesii împrotivœ lui Craiũ, întrehînd pe Craiũ: *œe priwînœ are avé începœturiũ de svadœ cu Turcîi, aducîndu-i aminte de priméjdia strœmo-sîu-sœũ la Varna; si bœnuind pre Craiũ, œe aũ hœgat œstî strœine în țiarœ fœrœ de scîrea lor, si cumœe aœelle țiarî strœine numai de ũœdataœ țî vor da ajutoriũ, apoi va cœdœ svada numai pre dînsiũ*. Sî se prilejise de murise sî Hœtmannul lor œell vestit, *Conetîũ Polsci*. Sî asîa împiedecat Craiul cu lucrurile gat'a, sî-aũ postit la Lesii sœi încuviințiare cu cieltueala lui cu oaste strœinœ sœ meargœ asupra Turcului. Au strigat cu toții în gur'a mare: „*Cœ cit va treœe hotarul, or rœdicã alt Craiũ*“. Deçi numai œe aũ cœutat a se surpare toate nevoințele lui Craiũ si a mœrgœ în vînt.

S'aũ tras' cuvîntul în țiar'a leșieascœ pînœ astœ-dî, cum craiul, deacœ a vœdiut, œe-i staũ Lesii împrotivœ la aœell gînd all lui, în pisma lor sœ fiœ îndemnat pe cœdîaci, sœ se rœdiœe asupra Lesilor, cum sî-ar puté a-sî œercare lucrul. De fatiœ am fost la Bar, îmblam la scoalœ, cînd a trecut pe la Bar cîncellariul œell mare anume *Osolinski*, om foarte dela înima lui Craiũ, si mare cap, întorcîndu-se dela Cîev, unde s'a fœcut a mœrgœre la moasœele sîntilor, œe sînt la Cîev pe'ntru boala lui de piœioare, si dela Cîev a îmblat la cîte-va orasîe cœdîœœsœi, si, la întors, a venit pe la Bar, unde erã scãunul Hœtmœnniei. Erã Hœtmann mare pe urma lui Conetîũ-Polsci. A sîediut vr'œe trei dille acolo la ospœtiũ la Hœtmannul; si se miraũ oamenii, œe eraũ mai cœpetennii, cum nu țin minte sœ viœe un cîncellariũ, sœ îmble pre'n Ocrainœ. De este asîa, œe a îmblat cu aœeã treabœ, nu scîũ, earœ de aœellea, œe am fost de fatiœ, scriũ.

Cœdîaciũ, mœearcœ alte œstî streine, dupœ œe s'a rœsîpit lucrul, s'aũ întors œine-sî în țiarã sa, tot pœdîã treaba lor, si fœœeã vase bœrbœtesœe cu banniũ crœesœi, si se gœtiaũ de mœrea neagrœ, pînœ obliœind Hœtmannul Potoțici, œe tot se gœtesc cœdîaciũ, si sub mîna Hœtmannilor sînt toate pœrtile aœellea, a scris la Bœrœbasiũ sœ pœrœeseascœ aœest lucru, si sœ-sî aducœ aminte de pãtima lui Pauliuc si a lui Sulima. Deçi Bœ-

ræbašū, ca un om bætrīn, væđīnd cartea Hætmannulū, a læsat lucrul maī în slab, socotīnd ċelle deapoī; caræ Hmil îndemnă bærbætesċe sī pre Bæræbašū sī pre alī Polcōvniċī, pīncæ ċe aū trimis Hætmannī lešċesċī Potolīci sī Cœlinovsei de le-aū ars toate vasele; multe eraū gata de apæ. Ši aū înċeput a venire dela starostī lešċesċī de la mārġine pīrcæ la Hætmannī pre Hmil pisariūl.

Aveá Hmil pisariūl dánnie dela Craūl, līngæ Ćehrin, un loc de odae; acoló fœcīndu-sī sī bisericæ līngæ odae sī adæugīndu-se oamenī de'n đī în đī s'a fœcut slobodīe, anume: *Sobotoū*, loc de ūe milæ de la Ćehrin, în cīmp pre apa Tismœnnulū sī stærostīea fiind a Ćehrinulū pre sama lū Conetīū-Polsci Horundīi, feċīorul lū Conetīū-Polsci Hætmannul. Isprāvnicul lū, anume Ćeplinsei, tot deauna pīră pre Hmil pisariūl la stæpīnul sæū pe'ntru slobodīea aċeea *Šobotoū*, đicīnd pe'ntru ċe sæ tīæ un mujie tīrgurī? Ši asiá pilejīndu-se lū Horundīi stæpīnulū lū Ćeplinsei a trċere eu oštī asupra Orulū, unde mult pleann aū luat dela Tætari, sī a prœdat atunċ pre Iohai, ċe eră līngæ Or, sī la întorsul lū aū venit pe la stærostīea sa în Ćehrin. Ši acoló šiedīnd peste eīte-va đille, pe gura isprāvniculū, lū Ćeplinsei, aū încis pre Hmil sī i-aū luat sī slobodīea lū, carea maī sus s'a pomennit sī *Sobotoū*, sī o aū dat în sama lū Ćeplinsei. Ši de nu l'are hi scos un Leah de'n šierbī lū Conetīū-Polsci, šierb bætrīn anume Đīah Fīfīlovsei, il pusese în proašæ sæ-l omoare. Ći hælæduīnd Hmil pre'n rugemītea lū Đīah Fīfīlovsei de moarte, deacæ aū purċes Horundīi, feċīorul lū Conetīū Polsci de'n Ćehrin în sus, n'a ræbdat Hmil, ċi a đis: „*luatu-mī-aū Ćeplīnsi Sobotoūl sī tot, ċe am avut, caræ sábvica de amīnæ nu mī-aū luat*“. Ši preste puīne đille aū læsat Ćehrinul sī s'aū dus preste Nīpru în olatul Periaelvulū. Acoló oblicīndu-l Hætmannī lešċesċī, aū seris la Polcōvnicul de Perieaslav sæ-l prīndīæ. Će Polcōvnicul fiindu-ī priċtenn i-aū dat calle. Ši asiá neavīnd loc neċī peste Nīpru, aū scœpat la Cœđīaċīi dela prágurī, sī de acolo færcæ neċī ūe đīcæbavæ s'aū dus în Crīm la Hannul, sī la adunarea sa aū đis Hannulū aċeste cuvīte:

„Crăiea leșienscā cîte, sî cē slujbe are dela noi, nime cu Crîmul nu este mărtur. Cu noi Leși sî-aũ lætīt crăiea, cu noi nu bagæ în samæ necī ũæ împærætie; în nædejdea noastræ mai mult se rædicæ asupra împærætiei turcēsēi, sî Crîmul sæ-l iu dela Turcēi cætræ crăiea lor, acum sînt gata. Earæ cē bine aũ Cædiaciũ sî volniēie de la diſiũ? Robiũ în Crim aũ mai bunæ vieatīæ. Cî-lī adæ aminte, luminate Hanne! de slujba noastræ, cærea am fæcut moſiu-tæũ, lui Œiawrangirei Sultann. Nu lepædå dela tine mari isbînde sî în toatæ lumea vestite. Nu te lipsi de multe averi sî dobîndi carile în puſinæ vreme pre'n noi veni-ti-vor lu minæ. Nu læså sæ se mai întæreascæ nepriētennul tæũ sî cælcætoriu de volniēiile noastre, Leahul. Aũ nu vedeti cæ aũ înçeput a væ cælcære sî pre voi Leahul? Cimpũ între Nipru sî între Nistru, ei cu cetele lor stapînesc. Buŕeacul oamenii lor în toate dillele pradæ. Concliu Polsci Horundi v'aũ prædat pînæ în Or în ceste dille. Aæesteæ toate sînt înçepæturī. Eatæ cærtile craiului, cæti-le sæ lovim Crîmul, sæ cuprîndem marea. Earæ de te vei îndoĩ Hanne, sî nu voiũ avé la tine credinſiæ, voiũ pune pre feçiorul mieũ dæwlog la curtea ta“.

Mult aũ stærut Hannul îndoit dupæ aæeste cuvinte alle lui Hmil, sî-l cæutå la cē are eſi solſea aæeea. La Hmil eraũ cærtile ermæſei, cælle cē le dedese Cædiacilor pre'n Bæræbaſiũ sî pre'n trînsul, la Varsîovia sub vremea gætiriũ Leſilor asupra Turcilor, præcum s'a pomennit mai sus sî le furase Hmil dela Bæræbaſiũ. Earæ tot nu-l primia Hannul. Cî Tobai Bei, carele erå pe atuneci Beiũ la Or, a luat asupra sa luerul, dæicînd Hannului. Di, cæ færcæ scîirea ta aũ fuŕit niſce Nohaĩ. Sî asia aſcædînd Hannul cu Hmil toate legæturele, aũ purcæs împreunæ cu Tobai Bei de ũæ dataæ cu 7000 de Tætari, tot într'ales oſtenni.

Pototiei Hætmannul leſiese întielegînd de scularea lui Hmil la præguri, sî de turburæri, care aũ înçeput a fæcere între Cædiaci, pînæ nu s'are îngloti Cædiaciũ, sæ se lætieascæ în amestecæturī, aũ purcæs de'n Bar sî cu all doile Hætmann Cælinovsei dæicînd aæest cuvînt. „Pre ſierpe pînæ nu rædicæ capul de'n earbæ sæ-l loveſei,“ spre Cerceji pre Nipru. Cî aæeea

earnæ i-aũ apucat acoló, cõt n'aũ putut atrágere oštile neċi într'ũce parte. Ći a cœutat a ernare pre Nipru pre'n olatele Ćercejului ŝi Cœnovului pĩnæ în primœvaræ, ŝi cõt s'aũ desvœrat, îndatœ de'n 8000 de oameni, œe-i aveau Hœtmanniĩ lesiœŝci într'ales, aũ orĩnduit 3000 cu feċiorul sæũ cu Stefann Potofici pe uscat ŝi cu 1000 de nemti, ŝi 3000 de cœdiaciĩ de pre'n oraŝiele Niprului cu Bœrcœbaŝũ, pre apa Niprului în vase asupra prágurilor, sæ strĩngœ pre cœdiaciĩ dela práguri sæ dea pre Hmil, Care atuncĩ erá Hmil bulucit cu 8000 de cœdiaciĩ de pre'n ostroave ŝi œu 7000 de tœtariĩ cu Tobaĩ Beĩ.

Vœdiĩnd Hmil cu Tobaĩ Beĩ, cœ vine Stefann Potofici cu puĩnœ oaste asupra lor aũ svœtuit întĩũ pre œei de pre uscat sæ-i loveascœ. Ŝi asiá aũ fœcut la un loc, œe se cœamœ „*jolta voda*“, aũ dat rœsboiũ Lesilor, carii fiind în númœr cu mult mai puĩni ŝi în lœcuri depœrtate, în cĩmpĩ dela temeĩul sæũ, ŝi Tœtarii cu cœlœrimea, earœ cœdiaciĩ cu pedestrimea de'n sinetie împresurĩndu-i, aũ slœbit în loc Lesiĩ; ŝi, sæ se ápere de nœvala lor, s'aũ pedestrit toatœ oastea. Earœ puĩn loc aũ tinut de multimea, œe erá cu cĩnci pœrti mai mult decit dinsii. Toatœ aœeá oaste lesiœascœ ŝi însu-ŝi Stefann Potofici, Sapiha ŝi Bœlœbann, carii eraũ cápete, toti acoló în cĩmp s'aũ topit. Stefann Potofici rœnnit a murit în rœsboiũ; Sapiha ŝi Bœlœbann aũ cœdiut robi la Tœtariĩ.

Hœtmanniĩ lesiœŝci aũĩnd de nevoea œellor 3000 de oaste a lor, ales Potofici, avĩnd de feċior grije, aũ purœes într'ajutorĩũ cu œelle 5000 de oaste, œe mai rœmœesese. Ći a doũa di dupœ œe a eŝit la cĩmp, i-aũ tĩmpinat vestea de la oameni de'n rœsboiũ scœpaĩ, de resipa oŝtiĩ salle ŝi de perirea în rœsboiũ a lui Stefann Potofici, ŝi întielegĩnd ŝĩ de puterea lui Hmil, la carele cureá de pre'n toate ostroavele cœdiaciĩ, ca la Mesiea jĩdovii, ŝi se adœugeau ŝĩ tœtarii, aũ svœtuit sæ se întoarœe ínapoĩ. Ći ŝciĩnd Hmil de puterea Hœtmannilor slabœ, ŝi îndrœsnetiũ dupœ isbĩnda de'nfiĩœ, în loc a purœes în urma oŝtiĩ lesiœŝci, ŝi la un oraŝiũ anume: *Corsun*, ajungĩnd pre Hœtmanniĩ aũ œerit toate satele cœdiœœesci, uniĩ adœugĩndu-se la Hmil, altiĩ tiĩnd trœcœtorile ŝi sæpĩnd drũmurile dela strĩmtori, aũ

venit și ceea oaste a hertmannilor în primăjdie, de carea puțin leși aș secepat. Hertmannii amindoi aș cordit la robie, Sinezaveci, și alte căpete toate. Gloata ciltă n'a cordit pe mîna tatarilor, aș perit de țărannime.

Eară oastea, țe eră trimisă pe apa Niprolui, deace a înțeles de perirea oștii ței de pe uscat cu Stefan Potolci, s'a burdîlulit pre bietul Bărbășii, cap lor, vrînd să țită credința sa, că eră ceadiac bătîn și vestit Bărbășii; și de mirat, și nemții cu ceadiacii aș vielennit, că erău nemții aceia numai cu nume de nemți, cară toți de'n ceadiacii erău făcuti. Aș legat țe peatră de grumadii lui Bărbășii și l'aș aruncat în Nipru, și pre ciltă-va căpete nemțiesci, țe mai erău cu dînsul; și după acea faptă s'aș dus toți și s'aș încinat lui Hmil.

Să seriū de acum, țe pojar a purces de'ntr'această scîntee? În multe părți de lume țe vearsare de sînge, țe puștiatate țărilor? Țe surpare și slăbiciune puterii crăiei leșiesci? Țe respă amare și nedobîndite țetăci? Țe robie și pleann de creștini în mînilor păgînesci?

Noi să ne întoarțem la alle noastre și de așii avé la țineva pe'ntru aceest lucru vre țe hulă, că această scrisoare, mai mult de lucruri streine pomennesce, decît de loc și de țiară, răspundiū, că am făcut aceest curs pe'ntru ca să se deslețe mai bine lucrurile țării noastre, carile la acea vreme s'aș prilejit, și aceea să scîce, că țara aceasta fiind mai mică neci un lucru sîngură de sine fără de amestecare cu alte țări n'aș făcut.

S'aș cutremurat, toate țările pe'm prejur de neprăsnice turburarea crăiei leșiesci. Ci țara noastră cu norocul, cu cîrma și vilva vestitei Domni a lui Văsiliū Vodă, ciltă-va anni și după țe se rădicase Hmil, aș stăut neclătită de nime pîncă la anul 7157 (1649). Într'aceest ann începătorū spre marea scădere a țării, întorcîndu-se țetarii de'n țara leșească cu robii și cu pleann, Bugășennii și țe samă de Crîmennii aș lovit la întorsul lor pre'n țară, și ca țe oaste, țe treceă, nu poate să nu și strice țe-va. Aș venit Prutennii și de pe alte vof de pre lîngă Prut cu jălohă la Văsiliū Vodă, diețnd că-i pradă țetarii și le strică pînilor. Și întru una de dille, prilejindu-se

Væsiliū Vodæ la masæ véssel, si viind earæ jálobæ pe'ntru Tætari, cæ stricæ tiara, cum erá la masæ véssel, índatæ aū ciemat cæpitannií, dîndu-le poruncæ sæ purcæadīæ ínr'aceá datæ, cu slujitorii sí de'n slugī boerescī, sí de'n tírg, cīne va vre sæ meargæ ín dobîndæ, sæ loveascæ pre Tætari. Aū fæcut índatæ prorunca cæpitanniū sí neamul Moldovennilor de'n firea lor la dobîdæ lácomi, care cum a putut sí de'n orásiū a dobîndire caí fiind orásiul plin de toatæ sama de oameni pre atuncī sí de'n slugī boerescī ũe multime, sí aū mers ímpreuncæ cu slujitorii de aū lovit pre Tætari færcæ veste, necī ín gînd avînd Tætarii de una ca ačeea.

Erá descælicatæ oarda cu temeíul la un sat anume *Bræ-tulennií* la Rædina încercali Tætarii de robí sí de pleann de'n tiara lesieascæ. Nefiind gata Tætarii aū íntat ai nostri índatæ cu sæbiile ínr'ínsii. Perit aū multí Tætari, sí le-aū luat ai nostri sí robii sí pleannurí; carii numai cu fuga aū scæpat de'ntr'-acell feredeu spre Buğeac. Cī sí pre calle ín multe lócuri pela Læpuşna le-aū tinut callea ai nostri.

Mult aū stætat boerii, carii se prilejise la ačea masæ, mai mult Cætergiul, sæ nu se facæ cu grabæ acell lucru sí de'n nesocoteala dela masæ; earæ cæ este sæ nu treacæ, cu anevoe se mutæ cu svatul. Tætarii, deacæ aū scæpat la Buğeac, índatæ pre'n cíte-va cápete aū fæcut scīre la Hannul cu mare jálobæ, cum i-aū lovit Moldovennií færcæ veste trecînd ei pre lócurile lor, færcæ de necī ũe stricæcīune tíerii, sí le-aū luat ačíta pleann sí atííia robí. S'aū ímplut índatæ sí Hannul sí toate cápetele Crímului de mare vræjmæşie, fiind sí sumeti pre acelle vremi de ísbîndele asupra Lesilor. Índatæ aū dat scīre la ímpærcæíe pre Væsiliū Vodæ sí pre toatæ tiara cu pírcæ, cæ este haínæ; sí Turcilor la mare socotealcæ erá Domníle acestor tíeri asíá de tari sí de teméiničæ. Sí índatæ aū ínvoit Hannului sæ fie vólnic a prædare tiara Moldovei pe'ntru ačea faptæ.

Væsiliū Vodæ, dupæ ačea faptæ, se pædíá foarte cu grije sí la ímpærcæíe sí la curtea Hannului. Cī de ímbe pærcile i-aū venit cu ínsiellæcīune; ales dela Sefir Gadí aga, vedírul Hannului. Asíá-l aštediase pre Væsiliū Vodæ pre'n cærci cu cuvinte

blinde, cît s'are pœreá cœ neċi în gînd nu are Hannul, neċi alte cÁPete alle lor pe'ntru aċeá pátimœ a Tœtarilor, œe petre-cuse în țiarœ, earœ vrœjmœšiea acoperitœ mai mult rœũ aduœe.

În anul 7158 (1650), svœtuind Crîmul sœ rœscumpere páguba fœcutœ de Vœsiliũ Vodœ oardelor lor la Brœtulennĩ, šĩ sœ curmedie šĩ sumešiea pînœ în cîtœ erá în Vœsiliũ Vodœ, aũ pornit pre Calga Sultann cu ošti, cu aċell glas, cœ merge sœ loveascœ țiara Moscicœascœ, šĩ Hannul dede de šĩire šĩ la Hmil sîngur sœ fie gata, sœ purœeadiœ asupra lui Vœsiliũ Vodœ. Šĩ cît a sosit Sultannul, earœ Hmil mai nœinte cu oštile gata ará anume spre pœrile Moscului. Aũ purœes ímbe oštile cu mare taînœ spre Nistru; sosind, índatœ aũ ínpœrtit oastea, œe parte dela Soroca drept spre Suœeava, earœ altœ parte spre Orheiũ šĩ Lœpušna pînœ'n Prut oaste Tœtœrascœ cu cœ-dicœeascœ amestecatœ. Nespusœ pradœ ea aċeasta este țierii, šĩ de prada dela Ioann Vodœ cu puțin mai micœ, alegînd de aċestea cumplite vremi de acmũ, cu care toate primœjdiile aċestuĩ pœmînt covîršite sînt.

Nu šciá nemicœ Vœsiliũ Vodœ šiedînd la divann. Una dupœ altœ veste viind, cum pradœ Tœtarii țiara, aũ vœdiut atunċi la œe aũ ešit svatul dela masœ, šĩ índešiert proœetînd cœrtile lui Sefer Gadi aga, în nœdejdea cœrora cœrti se læsase Vœsiliũ Vodœ.

Drîmba œea de ošti, carea erá orînduitœ spre Suœeava aũ cuprins cît íne Soroca šĩ ínutul Iašilor pînœ în țîrg în Iași, Hotinul, Dorohoiul, Hîrlœul šĩ Ćernœuții pînœ în œetatea Suœevei apucase Gavrilasiũ logofœtul šĩ cîti-va boeri dela țiarœ de se íncisese acolœ; aũ dat Tœtarilor šĩ cœdiacilor œe sumœ de banni, earœ de'n afarœ la țiarœ, aũ aflat toatœ țiara pe acasœ, šĩ dobitoaœele, cu hergelii, de care erá pe atunċi plinœ țiara. Robi, pleann, aũ luat fœrœ samœ muli šĩ case de boeri aũ robit, atunċi aũ luat pre gîupîneasa lui Miron Ćiogole stólnicul cu œe cucoanœ a lui, care n'aũ mai ešit de'n robie în veċi. Šĩ aũ perit šĩ Stefann Murgulešii, la Ćernœuți, pœmînteann vestit íntre curte. Satele, orašiele toate ardînd šĩ prœdînd; cu aċeá vrœjmœšie erá Tœtarii țierii. Earœ œeealaltœ drîmbœ de oaste aũ

lovit Orheiul, și Lăpușna, și Fălciul pînă în Prut; atunîi aŭ robît casa Sturdîi Jitnițeriului, carele apoî aŭ fost și vistiernic mare, și multe case întemeiate le-aŭ dus în robie. Eară codrul lui Cigeșului la Fălciu, foarte puțină păgubă aŭ făcut Tătarîi atunîi, că îndată aŭ nădîuit la codrișorul lor anume Cigeșul, pădure nu așîă înaltă în copați, că puținî copați sînt, cum este deasă și ripoasă și spinî mai mulți decît alt lemn în pădurea aceea; și deacolo Cigeșennîi s'aŭ apărat de nu le-aŭ putut strică nemică.

Calga Sultannul sîngur cu cósîurile și Hmil Hætmannul cu tábăra dela Soroca, drept aŭ traș la Țiuțora, unde Sultannul cu cósîurile tătărășci aŭ descălecat, eară Hmil cu tábăra cędîăcească aŭ stătut pre Clămpie.

Văsiliu Vodă vędîindu-se la grije și spaîmă ea aceea, că luase Tătarîi pînă sub țîrg herghile, și a slujitorilor cei aŭ apucat, aŭ pornit pre Doamna-sî, împreună cu casele hoerilor pre'n frînturile codrilor pre la Căpoteșci spre cėtatea Neamțului, apoî și sîngur Văsiliu Vodă n'aŭ ținut multe dille scăunul, cî s'aŭ mutat de'n Iași în nișă poennî în codrul Căpoteșcilor și s'a asădiat acolo în codru cu curtea, lăsînd în Iași puținei dărbănnî de apărarea curții, cari deacă aŭ vędîut mullimea de Tătarî de'n țeas în țeas adăugîndu-se și cu cędîăci amestecați, aŭ lăsat cu noapte curtea pustie, și aŭ eșit și aceea. Și aŭ ars atunîi tot orașul, unde și unde aŭ rămas cîte ūe dugennită; curtea domnească, casele hoeresci, tot orașul într'ūe mică de țeas țenușă saŭ făcut, eară mîncăstirile aŭ hălăduit, că n'aŭ voit cędîăci să dodească de'n porunca lui Hmil Hætmannul, și tătari n'aŭ putut, că eră și oamenî cu sineli înciși pre'n mîncăstiri. Numai la mîncăstirea cęllor trei sfînți Ierarși oamenîi țe-aŭ fost acolo înciși, acolo le-aŭ venit primăjdie, că ardînd țîrgul de'n para focului s'aŭ aprins și mîncăstirea. Decî aŭ cęutat ūe samă de oamenî de ărsită și de groadîa focului a cșire pe ūe portită, țe este pe'n did, pe despre Bahlui, și acolo aŭ luat pre mulți oamenî în robie Tătarîi, și mulți și în heleşeul Bahluiului s'aŭ înecat de groadîa robiei.

Aũ obliĉit Sultannul si Hmil Hætmannul de fuga lui Væsiliũ Vodæ si aũ trimes un mirdiãac la Væsiliũ Vodæ întrebându-l, cœ tœ aũ fugit de'n scãun? De siãgœ este întrebare ca aĉeasta la vreme ca aĉeca. Deĉi si Væsiliũ Vodæ dæruind bine pre mirdiãacul aĉella, aũ trimes dela sine boeri la sultannul, pe Gica vörnical de țãara de ġios, earœ la Hmil pre Ćiogolel Vel Spætar, si aũ toemit lucrul cu Sultannul cu dãruri si nu cu puține cietuealœ. Si de atunœi aũ legat Væsiliũ Vodæ bannii tœ se daũ Sultannilor de'n ann în ann si cœbœnniãe. Earœ lui Hmil Hætmannul de mai nõinte de aĉeste vremi, întrase în ġnd euseriea cu Væsiliũ Vodæ, pomennind si mai nõinte pre'n Ćiogolenni cu solie pe'ntru fata lui Væsiliũ Vodæ a ašediãare atunœi si logodna fetei salle Ruesanda dupœ Timusiũ, feĉiorul lui Hmil Hætmannului, cu cîte-va dãruri si lui.

Atunœi aũ purœes si Sultannul si Hmil dela Truitorã spre lœcurile salle; earœ țãara aũ rœmas prœdatoe si pre multe lœcuri pustie, scimbatoe de'n fericiãrea ei tœa de'ntiu. Aũ ešit si Væsiliũ Vodæ de'n codru în scãun. S'aũ prilejit atunœia în bejennile aĉella si moartea lui Toderasiũ logofœtul. Fœcut aũ Væsiliũ Vodæ multœ jãlobœ la împœrœtie, tœ neĉi un folos n'aũ putut faĉe pe'ntru stricœãitunea țãerii.

Dœrœbannii la aĉeã fugœ a lui Væsiliũ Vodæ de'n scãun, erã gata sœ jœcucœscœ carœle tœlle domnešci; earœ dupœ tœ s'aũ ašediãat Væsiliũ Vodæ, s'aũ fœcut a le fãĉere cœutare în tœins cu sãbie, si Nemtiũ, tœ aveã gata cu sinetiele pline. Întiu aũ luat dœrœbannilor armele, apoi pre toti i-aũ încis în temniãe, pre unii i-aũ trimis în ocnœ, si pre unii cu alte pedepse i-aũ pedepsit. Si de atunœi aũ purœes țãara tot spre rœũ de'n ann în ann pãnœ astœ-dĩ.

Nunumaĩ cu ũœ tœrtare tœartœ direapta minie a lui Dumnediœũ, deacœ se pornešcœ spre vre ũœ țãarœ, cœ dupœ ešitul Tœtarilor aũ lovit mare omor în oameni, si aĉeca în lași si în toatœ țãara.

La annul Hmil Hætmannul cu mare multime de oști, si sîngur Hannul cu 70.000 de Tœtari strînse oaste si de pre la Ćercedi si de'n toatœ Dobroġea, aũ purœes asupra craiului le-

șlesc, cæror osti craiul leșiese Cæsimir le-aũ eșit încæinte la un tîrgușor anume Berestičico, calle de trei dille de'n sus de Cæmenițæ cu 40.000 de oaste leșeascæ, în care oaste m'am tîmplat și eũ.

Nu eraũ toate voevodile sosite, neçi litfa aveá de Cædiacii de peste Nistru mare dodæalæ; și aũ eșit Craiul cu acell ræsboiũ biruatoriũ și asupra Tætariilor și asupra Cædiacilor, eșt aũ cæutat Cædiacilor cu Hmil Hætmannul a luare fuga, și a-șilæsare toatæ tábæra cu totul. De care ishîndæ a leșilor, deacæ aũ întleles Væsiliũ Vodæ de Ionæscutiæ pîrcelabul de Hotin l'a înbræcat cu hainæ cu soboli, avînd nædejde, cæ cu açeá ishîndæ a leșilor va hælædui de cuseriea lui Hmil. Earæ nu s'aũ curmat cu atîta ræutætile țærii leșeșei, cæ earæ la anul dupæ ishînda dela Berestičico, așîá ræũ aũ perit oastea leșeascæ de Cædiaci și de Tætari læsatilæsii în nædejdea pæcii, cæ se fæcuse la bisericã Albæ (belatiercov), eșt neçi Hætmannul, neçi un cap, neçi un sîflet, voiũ dîce, de'n 8000 de oastea cæa pedeastræ, cæ erã, n'aũ hælæduit, și de'n oastea cælæreatiæ, cæ erã pîncæ la 12000 de oameni, foarte puțini. Încæ de cæi de gîos, de vor fi scæpat cæine-va încunșurati de Tætari de toate pærtile; earæ cæ erã frunte tot subt sãbie aũ mers. Cæ așîá aũ dîs Hmil cu Sultanniũ, și așiedîase, cæ la acell ræsboiũ un rob sæ nu ia Tætarii, cæi tot sub sãbie sæ puicæ sæ se inputinedie oamenii de oaste de'n țara leșeascæ. Și acolo aũ perit și sîngur Hætmannul Cælinovsei, și cu un feçlor all lui, cæ numaĩ pre acella aveá. Și într'acest ann aũ cæutat a fãcere Væsiliũ Vodæ și veselæa fiçei salle Rucsandei dupæ Timușiu feciorul lui Hmil Hætmannul cædiæcesc. Mare netocmealæ în de potriva caselor și firilor. Açeastæ parte erã uæ domnire de 18 anni, și împærcæției cu bișug și cu cînste scæmænnætoariæ; earæ cæea-laltæ parte de 2 anni eșitæ de'n țærcænnie. Rușcile cu Lado, Lado pr'en toate ungiurile. Gînerelæ numaĩ sîngur cip de om, earæ toatæ firea de hearæ.

Încæ cîte trebuia la uæ nuntæ domneascæ, nemicæ n'aũ lipsit și dupæ cîte-va scæptæmîni, cæ aũ șiedîut Timușiu aiçia în lași cu asaliũ, polcovniçii și atæmannii sæi și nepotiũ lui Væsiliũ Vodæ,

feċloriġ luġ Gævriġ Hætmannul ſi aġ luġ Ġiorgġiŭ Hat. ſi de'n feċloriġ de boeri de țiaræ Nicolaiŭ Buhuſiŭ ſi Ioan Prædiæſcul, toti acoló in Ċehrin pe'ntru Timuſiŭ erá dīælog, purċes'aŭ cu doamna la Ċehrin, earæ Væſiliŭ Vodæ aŭ ræmas îndatæ in prepúſuri la Turċi pe'ntru urit numele Cædiæcilor la dīnsiġ; ſi la meġieſi, îndatæ la dīarve, ales la Mæteŭ Vodæ nepriétennul veciŭ, care ſfiindu-se de unirea luġ Væſiliŭ Vodæ cu Cædiæciġ, ſi la Turċi amestecá domniea luġ Væſiliŭ Vodæ, ſi cu Racoti aŭ stætut îndatæ in sváturi, cæ amīnduror erá invræjbit Væſiliŭ Vodæ, ſi amīdoi se ſfiá de aċeá unire, ales cīnd audiá ſolſi ca aċellea Racoti dela Væſiliŭ Vodæ, cæ I-aŭ trimis pre Ġiorgġiŭ Stefann logofætul intr'un rīnd porunċindu-i sæ ſiæadīæ molcum Racoti, cæ-l va faċe de va værsá niſċe galbenni Tætariġor, ſi la ċe va veni lucrul, ell va vedé. ſi prilejise ſi ſolul unul ca aċella, care neavīnd cuconi, de atunċi luase gīnd spre domnie; ſi mai multe adœuġeá spre vrajbœ ſi in locul trebilor stæpīnu-sœŭ in ſolie, aŭ aſiædiat trebile ſalle spre domnie ſi la Racoti ſi la Mæteŭ Vodæ.

Precum muntii ċei nalti ſi málurile ċelle nalte, cīnd se nœruesc de vr'œ parte, precit ſint mai nalti, pre atita ſi dúrœt fac mai mare, cīnd se pornesc, ſi copaċii ċei mai nalti mai mare sūnet fac, cīnd se oboaræ, aſiá ſi casele ċelle nalte ſi întemeiate cu îndelungate vremi, cu mare respiœ purċed la cædere, cīnd cad. Intr'aċell cip ſi casa luġ Væſiliŭ Vodæ de atitã anni întemeiate, cu mare cædere ſi respiœ ſi apoġ la deplinæ stīngere aŭ purċes de atunċi.

Stefann Ġiorgġiŭ, logofætul, ċe erá la Væſiliŭ Vodæ logofæt mare dupœ moartea luġ Toderascul logofætul, ſciind pre tatœ-sœŭ Dumitraſcul, logofætu, la atitea domni boeriŭ vestit cu óċine întemeiate, care neċi ŭæ casœ in țiaræ moſit, ca aċellea, oċini, sate, curti n'aŭ avut, dupœ ċe ſi-aŭ gætut lucrul spre domnie, precum s'aŭ pomennit mai sus, la Racoti ſi la Mæteŭ Vodæ, aŭ legat voroave ſi cu ŭæ samœ de boeri de țiaræ, anume: cu Ċiogoleſciġ ſi cu Stefann særdariul, cuprīndiindu-i cu jurœmīnturi sæ țitœ taina. Aŭ ales cu svatul lor numaġ sæ aducœ oſti unġureſci ſi muntenneſci asupra luġ Væſiliŭ Vodæ.

Sunase cîti-va la urecile lui Væsiliū Vodæ aċestea, si întiū dela un ture de'n Focsianni si de la Muntenni încæ i-aū seris; ei n'aū crediut Væsiliū Vodæ.

Spun istoriile de Pir împæratul epirotilor, cæ fiind într'un ræsboiū la țara Itáliei înprotiva Rîmlennilor, îmblînd Pir împæratul în fruntea oștilor salle tocmind oastea si mutîndu-se sî într'ũe parte sî într'alta, un copill de cæi cæ pædiá pre împæratul s'aū apropiat si i-aū dîs: „*Sæ iaī aminte împærate pre cæll Rîmleann pre un call negru de'n toli oštenui; altæ nemicæ nu pædiēsēe, numai si-aū pus ocii pre împærcæliea ta, ori încætró te întorci, ell tot aċeea pædiēsēe si cearcæ cînd sæ viiæ asupræ-ți cu siliția gata*“. Aū ræspuns Pir copillului: „*Cu anevoc este fiæ-cui a se ferire de cæ este sæ fiæ*“. Asiá se poate diċe si lui Væsiliū Vodæ, fiind domn cu padîc pre la toate pærtile si în toate pærtile nu s'aū putut feri de cæ erá sæ-i viiæ asupræ si mai ales de priméjdicæ de'n casæ, foarte cu anevoc este a se ferire fiæ-cui, mæcarecæ întrase la un svat ca aċella si Ćiogolesci, si Stefann særdariul, earcæ siagæ le pærcæ a svætuire nisēe lîcruri ca aċellea; cæ siedeá uitaī gîndind, cæ nu va nasēe nemicæ de'ntr'aċelle svaturi. Earcæ Stefann Ćiorgiū logofætul vædiînd cæ soī aū dobîndit la aċell svat, asċeptá de'n di in di sæ se vædeascæ svatul lor despre Ćiogolel spætariul, la betie, cæ la cite-va mese bat mai vædiá lucrul, cæ nime nu luá aminte un lucru, cæ neċi în gînd nu încæpeá. Deċi aū pædit singur Stefann Ćiorgiū logofætul treaba, care o luase si însæmnase diūa oștilor unguresci si munteneși, sæ eascæ în țiarcæ tocmæ în særbætorile pașilor.

(*Cînd si-aū luat diūa bunæ Stefann Ćiorgiū logofætul dela Væsiliū Vodæ, si apoi aū venit cu oști asupræ-i*)

Îsi trimisese Stefann logofætul giupineasa la țiarcæ, în pildæ, cæ o trimete pæntru trebile casei, earcæ ell tocmæ în diūa cînd se cîntá în bisericæ canonul sintului Andreiū dela Crit la 11 cæsurî de noapte, gætîndu-se Væsiliū Vodæ de bisericæ, încæ nime de'n boeri nu venise la curte, aū mînecat sæ-si ia diūa bunæ dîndu-i sēire de acasæ cæ-i este giupineasa despre moarte, cu hîrtie scornitæ. Si întrebînd Væsiliū Vo-

dæ postélničii ței de'n boeri, ține este afară, i-aũ spus postélničii, cæ este logofætul țell mare, doreșțe sœ ia diũa bunœ, cæ i-aũ venit veste de boalœ foarte grea a ġiupînesei. Sœ fiœ đis Væsiliũ Vodœ: „*Țe om fœrœ calle logofætul, sœiĩndu-sĩ ġiupîneasã boleacœ si a nu o ținere aiția cu sine*“. Si aũ đis sœ ĩntre sœ-sĩ ia diũa bunœ. ĩntrat'aũ Stefann Ģiorġiũ logofætul cu fãtia scornitœ de mare mœhnițũne, si si-aũ luat voe sœ meargœ spre casœ-sĩ. Spun sœ fiœ đis Væsiliũ Vodœ, sœ afle luerul pe voea sa. Nesœiutoriũ ġĩndul omului spre țe mennesțe. ĩndatœ fœrœ nemicœ đĩcbavœ eșĩã țelle cu grije, si nu fiœ-țe grije aũ purțes ĩndatœ de olac; si ĩntr'ațeeã-sĩ đĩ aũ sosit la Bogdanna, la satul sœũ sub munte, si atunțĩ erã si oastea ungureascœ toatœ cu Cẽmini lãncesiũ pre'n potițe, si oastea Muntenneasœ la Rĩmna cu Dicul spœtariũ.

Spun de Væsiliũ Vodœ, cæ de'n bisericœ l'aũ lovit ġĩnduri de purțesul logofætului, așĩã fœrœ de nœdejde. Si așĩã si a doĩa đĩ dupœ purțesul lui aũ ĩnceput a sunare aieve de Unguri si de Muntenni, la care sũnet vœđĩĩndu-se Ģiogoleșții cuprĩsi si læsafi de logofætul, cu care-sĩ sœiã voroava, aũ stœtut la grije ca ațeeã, cĩt pre pișitul lor si pre cœtœturœ, ține le-ar fi luat sama, le-ar fi cunoscut ĩndatœ vina. Țe mirĩndu-se cum vor fãțe sœ fugœ sœ-sĩ lasœ casele, carii eraũ cu totul aiția ĩn Iasi, cu, greũ si adoĩa moarte este si dillele lor fișite poate hi cum đĩțe: S'aũ apucat de altœ ĩndreptœturœ, scriĩnd un rœvașũ Ģiogoleã spœtariũ la Væsiliũ Vodœ ĩntr'ațest cip:

Milostive Doamne!

„*Eũ unul de'n slujitorii mœriei talle ței strœini mincĩnd pineã si sarea mœriei talle de atĩlia anũ, ferĩndumœ de osĩndœ sœ nu-mĩ viãe asuprœ pe'ntru pineã si sarea mœriei talle, care o minũnc de'nt'r'atĩlia anũ, itĩ fac sœire mœriei talle pe'ntru Stefann Ģiorġiũ logofætul țell mare, cœ-țĩ este adevœrat vicleann, si s'aũ ajuns cu Racoli si cu Domnul Muntennesc, si sĩnt gata oștile si alle lui Racoli si alle lui Mœteiũ Vodœ sœ viãe asupra mœriei talle, de care lucru adevœrat, sœ credĩ mœrieãta, cœ nu este ĩntr'alt cip*“.

Si deacæ aũ scris rævasiul Cîogolea spætariul, aũ cîemat la sine pre Iosaf egúmennul dela Aron Vodæ, care erá pre ačelle vremi duhóvnic tuturor boerilor, si cu ispovedánnie gîurînd pre egúmennul sæ nu-l vædeascæ čine este, si întîiũ sæ aræte rævasiul la Iordaci vel vistérnic, apoi la domnie, l'aũ legat cu mare gîurcémînt asiá sæ facæ. Mirîndu-se cælúgærul de un lucru ca ačella, aũ mers cu rævasiul ačella la Iordaci vistérnicul, care deacæ aũ întieles, si sčîind cum s'aũ sunat ačestea si de'n alte pærti, îndatæ aũ stætut la mare voe rea, ca un om întreg la toatæ firea. S'aũ lepædat îndatæ de rævasiũ si aũ dis egúmennului, numai sæ meargæ sæ dea rævasiul la Domnie, si aũ mers si l'a dat la Væsiliũ Vodæ. Si îndatæ, če l'aũ întieles s'aũ simtit cuprins de priméjdie si aũ stætut cu mare strînsoare asupra egúmennului sæ-i spuicæ dela čine aũ esit ačell rævasiũ. Aũ stætut de'nŕiũ cælúgærul foarte tare, primind si moarte, earæ a vædire nu poate, cæ erá dat cu tainæ de ispovidánnie rævasiul. Earæ deacæ s'aũ strîns boerii la svat, si arætînd cælúgærulei si munca Væsiliũ Vodæ, ca pe'ntru un lucru ca ačella, če se atînge de domnie si de atitea case, dečî luîndu-si egúmennul si dela Vlædica Værlaam, če erá pe atuncî Mitropolit, deslegare, aũ spus cælúgærul anume čine aũ dat rævasiul. Si îndatæ cîemînd Væsiliũ Vodæ pre Cîogolea spætariul, i-aũ spus toate deamænuntul, si cum este si Stefann særdariul tot într'ačell gînd si la ačell svat.

Cu putine cuvinte i-aũ muştrat Væsiliũ Vodæ pre amîndoi Cîogoleşci. Či amîndoi se apærá, cæ n'aũ primit ačestea, či i-aũ fost tot cu credintæ, si de ar trimite mæcar pre unul de'n-tre dînsii, sæ aducæ de grumadiũ pre Stefann Gîorgiũ logofætul, sæ fiæ dis Væsiliũ Vodæ: „*Îndiædar ačeastæ slujbæ acum, sæ-mi fili spus ačestea pînæ erá în Iaşi logofætul*“. Dečî pre Cîogoleşci i-aũ pus la încisoare, earæ în urma logofætului aũ ræpedit pre Sculi, apoi pre Jacomi, če erá vætav de aprodi, si pre Alesandru Costin, cu carte la Stefann Gîorgiũ logofætul, numai sæ viæ cum mai curînd la curte, pe'ntru mari trebi če aũ nimerit dela împærcetie. Înce la mai mari griji erá Væsiliũ Vodæ pe'ntru Stefann særdariul, fiind atitea oşti pre

aċellea vremi, si mǎrginea toatǎ pre sama lui. Si ĩndatǎ aũ scris cǎrŃi sŃi la Stefann sǎrdariul, sǎ viǎc ǎft mai de sŃrg la curte. Se prilejise mai nǎeĩnte de ǎceste ĩncǎpũturi ũc treabǎc, de care ĩnvǎtǎse Vǎsiliũ Vodǎc pre Stefann sǎrdariul sǎ gǎctǎde niŃcǎc steaguri de slujitori, si ǎĩnd i-ar da ŃcŃire sǎc pur-
 ǎeǎdŃc cu ũc samǎc de oameni la ǎĩmp preste Nistru, cǎ-sŃi descisese callea neguŃtǎtorŃi greċi, cariŃ umblǎ la Mosc pe'n-
 tru sobolŃi pre la Tiginea, pe'ntru greul vǎmiŃ, si se fǎcǎeǎ scǎ-
 dere vǎmiŃ aiċe ĩn Ńfarǎc. Si socotise Vǎsiliũ Vodǎc sǎc-i spǎrie
 de pre ǎelle drũmuri de peste ǎĩmpŃi cu prilejul ǎcǎi trebŃi,
 scriind Vǎsiliũ Vodǎc la sǎrdariul sǎc viǎc cum mai de sŃrg la
 curte. Si pornind cǎrŃile, dǎderǎc ŃcŃire, cǎc eatǎc sŃi sǎrdariul la
 curte soseŃcǎc. Spun cǎc deaccǎc s'aũ apropiǎt de orasiũ Stefann
 sǎrdariul, sǎc-l fiǎc timpinat ũc slugǎc a lui de i-aũ spus de
 toate, ǎc se sunase ĩn Ńrg si la curte, si cum aũ purċes logof-
 ǎetul ǎell mare de'n IaŃi, si multe amestecǎturi si cuvinte sŃnt
 de Unguri. Sǎc fiǎc stǎtut mult ĩn gŃnduri sǎrdariul ĩntrǎ-va
 ĩn Ńrg, aũ ĩntoarce-se-va ĩnapoi; si-i dŃcǎeǎ ũc slugǎc a lui:
 „*ĩntoarċe-te gŃrupŃine, cǎc nǎcŃi la un bine nu mergŃi*“. Earcǎ
 osŃnda traċe la platǎc; aũ biruit gŃndul, sǎc ĩntre ĩn Ńrg; si ĩn-
 datǎc cum aũ sosit la gasdǎc, nemicǎc dŃcǎbovind aũ mers la curte.

Vǎsiliũ Vodǎc, cum aũ ĩntǎeles de venirea sǎrdariului, nu
 s'aũ ĩncrǎdŃit de ũc datǎc, ǎi ĩn 2 trei rŃnduri aũ trimes sǎc
 vadŃc sosit'aũ adevǎrat. ǎi deaccǎc aũ ŃcŃiut cǎc este ĩn divann,
 ĩndatǎc aũ esit Vǎsiliũ Vodǎc ĩn spǎtǎrie si l'aũ cŃemat la adu-
 nare, unde i-aũ sŃi spus Vǎsiliũ Vodǎc, cǎc sŃi cǎrŃi i-aũ scris
 sǎc viǎc pe'ntru treaba ǎcǎea, carea s'aũ pomennit mai sus. ǎi
 bine este cǎc ǎi venit sŃngur. L'aũ ĩntrebat dupǎc ǎcǎstea de
 lŃcrurile, ǎc se vǎdesc despre Unguri, cu amestecǎturele lui
 Stefann logofǎetul, ŃcŃie ǎc-va aũ ba? Tare s'aũ apucat sǎrdar-
 riul, cǎc nu ŃcŃie nemicǎc cu mari gŃurǎminturi, si cum sǎc fiǎc
 ell amestecat la unele ca ǎellea spre rǎel stǎpŃnului sǎcũ, dŃ-
 cŃnd cu glas: „*Doamne! ǎine aũ fost mai crǎdŃit la mǎriea
 ta si ǎĩnstit ca mine, si mai scos de'n obiǎle, si de'n sǎrac
 m'ai ĩnbogǎlŃit?* Si i-aũ dŃis Vǎsiliũ Vodǎc; „*AsŃd ŃcŃiũ si eũ*“.
 Dupǎc ǎcǎea i-aũ dŃis sǎc mearċe sǎc grǎeasǎc cu ǎiogolea,
 sǎc audŃc, ǎc spune ǎiogolea spǎtariul.

Cum aũ intrat særdariul în visterie, si aũ vædiut padice de seimenni, s'aũ spæimat sãciutoaria de vine a sa fire; si indatæ aũ încẽput a-i spúnere de toate de falice Cio-golea spætariul. Se apærá særdariul de toate aellea. Ci ea un vinovat intr'acelle sváturi se apærá slab. Deçi aũ cunoscut Væsiliũ Vodæ tot lucrul; earæ n'aũ vrut sæ-l omoare indatæ asãceptind æe s'ar mai innoi despre Trotusiũ, unde aũ mers logofætul. Ci neapesitæ vreme sosi de'n fugæ si Alesandru Costin dind scire de perirea lui Jacomi vætavul de aprodi, de strøjile unguresci esite în țiaræ; atunçi aũ vædiut Væsiliũ Vodæ toatæ cumpænna æe-i venia asupra, nefind gata de ũæ primjdie ea aæcea asiã degrabæ.

Jacomi vætavul de aprodi deacæ aũ sosit la Romann, n'aũ mers pre caii lui, cari aveã si huni si de agiuns. Ci si-aũ læsat caii lui în Romann la hranæ, si aũ luat cai de olac, ca un om desãceptat tot în bine si de toatæ primjdiea nesãciutoriũ. Si i-aũ dis Alesandru Costin, sæ nu-si lasæ caii de lingæ sine. Ci n'aũ vrut sæ asculte prietennesc svat, si aũ purces pre caii prosti; si la Bæcæũ indatæ s'aũ intimpinat cu strøjile unguresci, care strøji est l'aũ diærit, i-aũ luat în goannæ si indatæ i-aũ agiuns, si asiesi gonindu-l i-aũ omorit de'n pistoale. Earæ Alesandru Costin, si cine aũ fost pre caibuni, aũ scæpat de perire.

Agiungeã fruntea ostilor unguresci la Romann, si dela Focsianni aũ dat scire pe'ntru ostile Muntennesci, cæ aũ trecut Focsianni cu Dicul spætariul. Atunçi aũ dat pre amindoĩ Cio-golesci si pre Stefann særdariul pre mina Seimennilor de i-aũ omorit noaptea denaintea jitmitei, æe erã în lontru în curte. Adusese si pre Mogelde, fiind uncii lui Stefann Giorgiu logofætul; ei nu l'aũ omorit, numai l'aũ legat la pusci pinæ la Hotin cu sine.

Mult aũ stætut boerii mai virtos Iordaci visternicul æell mare sæ nu peãice Cio-golesci si Stefann særdariul. Ci temindu-se Væsiliũ Vodæ, ca dupæ apropiatul ostilor unguresci sæ nu facæ si ei vre ũæ diærvæ în curte, i-aũ omorit. Eram eũ pũrura în casæ la Iordaci visternicul, si adormise foarte tare de mare scirbæ, æe aveã; cind aũ fost pre la meadiæ-noapte, s'aũ desãceptat dindu-i scire dela curte de perirea Cio-golescilor si

a særdariului. Ši, deacæ i-aũ spus, aũ suspinat de greũ, dicind : „aũ perit boeriũ“ ! ŝi deacæ aũ ŝciut de perirea boerilor, aũ dis : „Oh !  e saũ fæcut !“

Se mirá Væsiliũ Vodæ unde va n ediuf; la Tur i se temeá de p ra  ieriũ, ŝi de lunecoasa fire a Tur ilor ŝi cu grije, la c d ia i se feria s e nu-ŝi mai stri e numele dela Tur i, ear' a stare înprotiva o tilor,  e venia asupr e, nu erá cum, neavind ne i oaste gata, ŝi  ara toat e cu ur e, ŝi gata la lucru noũ; c  Orheul,  e erá c pete, erá toți de a  lui Stefann Vod e.  i aũ ales cu svatul, s e n ediueasc e la  etatea Hotinului, r pedind  ndat e la euserul s eũ, la Hmil H etmannul c d i esc, d ndu- i ŝc ire de toate a este  ncep turi pre'n Stamatiũ Had emul vel post lnic.

La  etatea Neamtului erá toat e  nima avu ei lui Væsiliũ Vod e; de i acoloá aũ r pedit Væsiliũ Vod e pre Stefanni a p h rnicul, nepotu-s eũ, s e apu e averea, ŝi ori că n'aũ ŝciut Stefann  iorgiũ logof etul de averea a eea  n  etatea Neamtului, ori aũ st tut dup e lucrurile,  e începuse, ŝi aũ socolita eea avere, ear e erá mai aproape de ell a eea avere, de t de Væsiliũ Vod e.

Erá o tile ungures i cu Cémeni I nc siũ H etmannul lui Racoli, ŝi cu Stefann  iorgiũ logof etul la Romann, c nd ŝi Væsiliũ Vod e s'aũ sculat cu toat e casa lui, ŝi curtea, ŝi cu boeri  de curte, ŝi aũ pur es de'n Iaŝi spre Hotin. Atun i  e slujb e am făcut lui Iordaci vist rnicul pre'n multe cuvinte nu lungese; ear e  nima agonisitei lui am trecut'o la Cămenița ŝi o am dat la un pri tenu all t tine-mieũ, anume Mihaiũ Stegariul. Ši deplin a eá avere mai apoi la mina lui Iordaci aũ venit.

Solul, carele trimisese Væsiliũ Vod e la Hmil H etmannul, precum s'aũ pomemnt; Had emul post lnicul, ori că l'aũ  npiedecat Stefann p re labul de Soroca pre a elle vremi, ori de bl st emat e hire de had em s'aũ  ntors  napoi, ŝi allind pre Væsiliũ Vod e în casa Hotinului, aũ p rit la Væsiliũ Vod e pre Stefann p re labul de Soroca de vicleann. De i aũ c utat a trim tere pre alti  dela Hotin ear, la Hmil H etmannul, pre  iorgiũ comisul ŝi pre Stefanni a p h rnicul nepotul s eũ ŝi pre Nicolaiũ Buhusiũ j tნიერიul, ŝi lor le-aũ dat porunc e pe'ntru Stefann

pîrcelabul de Soroca sœ-l prindîc sî sœ-l trimiſc legat dela Soroca la Hotin; sî asiá aũ fœcut. Eî sînguri aũ trecut la Hmil Hætmannul; ear, pre Stefann pîrcelabul de Soroca, l'aũ dat în sama unora de'n Hœnceſcî, cariî se ſineá pre lîngœ Stefœnniſc pœhárnicul, sœ-l ducœ la Vœsiliũ Vodœ. Œi pe'ntru læcomîea sa, aducœtoriî, sœ fiœ a lor, œe luase, sî œe mai erá pre lîngœ dînsul, l'aũ omorît pre calle.

Om de mirat la întregîmea lui de sváturi sî de întielep-
cîune, cît pre acelle vremi abiá de erá pemînteann de potriua
lui, cu carele sî Vœsiliũ Vodœ sîngur osœbi de boeri fœcœá
sváturi sî multe œeasuri voroavœ, asiá erá de întreg la fire.
Ear la statul trupului sœũ erá gîrbov, gîebos sî la cap cucuiat,
cît puteai sœ dîci cœ este adevœrat Isop la cap.

Deacœ aũ sosit Vœsiliũ Vodœ la Hotin, s'aũ aſedîat cu tá-
bœra aproape de œetate deasupra.

Earœ Stefann Ĝiorĝiũ logofœtul cu Cémeni Iánœsiũ sî cu
Dicul spœtariul lui Mœteiũ Vodœ, cuprindîind scáunul ſærîi,
la Iaſi, îndatœ aũ alergat multî de toate pœrtile dela ſiarœ la
Iaſi, si glotindu-se aũ mers la Cémeni Iánœsiũ, strigînd: „*Sœ
ne fiœ domn Stefann Ĝiorĝiũ logofœtul*“. Le-aũ rœspuns Cé-
meni Iánœsiũ: „*Pre voe sœ vœ fiœ, precum poſtîi?*“ Spun
pe'ntru Dicul spœtariul Muntennesc, cœ se ispitiá sî cu acœá
nœdejde ca sœ fiœ ell domn.

Deœi dupœ obiœeiũ aũ mers Stefann Ĝiorĝiũ logofœtul în
biséria sîntului Nicolaiũ cu cîtœ-va gloatœ, sî i-aũ œetit mo-
litva de domnie Ĝedeon vlœdica de Huſi, fiind Vœrlaam mitro-
politul eſit la munte. Sî asiá stœtut-aũ *Domn, Ĝiorĝiũ Stefann
Vodœ*.

XIII.

Logofœtul, Nicolaiũ Costin († 1712).

(Fiul lui Miron Costin logofœtul. Sî-a fœcut cursul invœſiœtorelor
la universitatea de'n Crœcoviea. Dupœ mîntuicîunea stúdielor a purtat
mai multe deregœtoriî înalte în pátrie-sî, pîncœ la eápœtul vieſiei, carele
s'a timplat în ſieptemvre 1712. Scriptele lui sînt:

1. Întîiul descællecat all Moldáviei;
2. Istória Domnilor Moldáviei dela 1662—1711; si ádecæ; dela 1662—1708 dupe scriptele lui Væsiliü Dæmiann, logofæt all 3-le, si alle lui Tudosiü Dubæü logofæt mare; ear' dela 1708—1711, de la sine. Sint tipærite în tomul I. si all II.; all cronicarilor Moldavi publicati de *M. Cogælniceannul*).

§. 79.

Preñiul si însemnætatea istóriei.

(Precuvintare la istórie-si.)

Nime mai bine si mai pre scurt toatæ desfætarea istóriei n'aü cuprins, iubite cõtitoriule, decît aæella domnul voroavei Rîmlen-nesçi, Cîcerune, carele o-aü numit ocîrmuitoaria vieñiei; cæ cu aæeá voroavæ a lui toatæ roada a tuturor bunætæñilor si a învætætaturilor cuprindîindu-o, aü desæeptat vieatã oamenilor cætræ giudecætile istóriei a le ticsi. Întru aæeastæ pære-rost' aü si Tuçidide, carele istóriea o numesçe a fi cæll mai ales si mai mare all vieñiei omeneçi vistierü, mærturisind, ðice, cumcæ neci üæ dinioaræ sæ nu fie istóriea osæbitæ de'n mînule stæpñitorilor si a svétnicilor ðærilor, ca üæ înfrînare cællor desfrînati, agiutorîndu-se cu cõtirea ei sæ poatæ isprævi trebuñtiele, si a se ferí de tîmplærice primejdioase, cînd se prevæd priçini ca aæellea. Cæ neci üæ înñielepçiune omeneasæ altæ nu-i, decît luarea aminte priméjdiilor si lucrurilor viitoare de'ntru cælle trecute, ca de'ntr'un isvor scoasæ sçiintã; care sînguræ istóriea mai mult, decît alte sçiintie, se socotesçe a fi. Cæ istóriea, precum pre toate sçiintie cu nemurire înpodobesçe cu înñielepçiunea sa; asiá pre cæi tineri întru ocîrmuire îi înñielepçiuesçe, drept cu cæi bætrini îi potriveşçe; earæ pre cæi bætrini întru ispita tîmplærilor si vremilor de priméjdi cu dovadæ întæresçe-i, si pre cæi neînñielepçi cu cunosçiintã vremilor cællor primejdioase trecute la cælle cæs de fatæ mai treji îi façe. Cæ noroçit se socotesçe aæella, pre carele îl fac priméjdiile streine treadiü. Vede-se dar' ispita istóriei asiá întru scoale de svat, cum întru lucrurile si ispræ-

vile ræsboaielor, cæ poate mai mult adeverit lucru este, decît ùæ mie de întrebæri softeseci.

Istória intii învatice pre svétnicul cum sæ svætuascæ binele de obsce cu urmarea acellor de mai næinte trecute giudecæi, obieciurile priméjdiilor si invætiaturele, care aduc mare folos cætræ pærerile salle si ori ce greutæti întru alle giudeciilor si alégere svatului a deslegá poate. Asjderea pre ocîrmuitoarii ostilor în ræsboate tari si norociti fi face cu pildele si ispitele timpærilor si vremilor trecute, agiutorindu-i de vremea cea ca ùæ tablæ diugrævitæ a cellor prea puternici împæraii, a cellor prea viteji Hætmanni si a multelor næeroade isvorul si lucrurile isprævite, mutæriile, stæpinile ræsipite cu tæria si vielesiugul vræjmasilor, ostile mescesuguite, mijloacæle mescesugurilor, vielesiugurile, aflæriile, însiellæciunile vræjmasilor, dobînda orasilor si a cetærilor, istória dæ socotealæ. Asjderea a nædæjdui, a nu se teme si pre norocul (carele niceæuri multe siedere la un loc nu are), cum se mutæ biruitoriul, cum se veselesce de isbîndæ, gonind pre cei biruiti, pre urmæ cea ce fug, cum se fac biruitori asupra cellor biruitori mai intii, cum bucuria de sirg se întoarce în scîrbæ, si scîrba în bucurie; toate acestea de ntru ceteala istoriei se cunosc. Mare Lucul neseciind neci un mescesug all ræsboaielor færæ numai de ntru singura cetealæ nepæresitæ a istoriilor, asiá de mare Hætmann all Romannilor aũ esit, cit acellui prea puternic Mitridat all Ásiei si all mærii albe, si a lui Tigrane tærilor armenesci împæraii ostile cu sâbie si cu foame de tot le-aũ stins, si pre singur Mitridat stæpinind neamuri 22, a cæror si limbele scia, le-aũ isgonit dela mare si de n Ásiea si de n tæriile armenilor, supuindu-le locul sub stæpinirea Rimului.

Uite-se toti ostasii cu cæpetenniile lor la istorii, si sæ-si aducæ aminte de acei vestii oare cînd Hætmanni si ostenni sæ se descepte; cu oare care nevointice a laudelor cellor trecuti, si cu veste a numelui nemuritorii, cæ istória desceaptæ si pre cei lennesi si neseciuti spre mari lucruri si pre cei ræi si fæcætori de ræu cu certæri si cu griji a numelui cellui ræu fi opresce istória de ræutæti, earæ cellor buni pintenni le dæ istória:

și necă pildele acellor veci și dedemult cefiti mai de folos sînt spre a-i deșceptá, a-i aplecá, și a le aprinde inimile, decît prá-vilele lui Solon și alle lui Licurg, cæ toti ne trágem dupæ ne-voinția láudei și a numelui cellui bun și vécînic, și fiæ-care mai bun dupæ láudæ se povætiuescæ, precum sí acell Alesandru Mæcedoneannul, cînd s'au tæbærît la Siget la mormîntul-lui Ahil, suspinînd de'n piept sæ fiæ strigat Alesandru dicînd: „*O! nærocîte tîncærule! carele a vîrtuților talle Cráinic și mártur ai aflat pre Omer. De nu ar hi fost Omer, mormîntul acella, care cu trupul și faptele și numele nunumai a lui Ahil, cæ a tuturor Greçilor și a vitejilor Elini, de tot le-ar hi îngropat și astupat cu liærnæ. a cæroro bunætæti, vîrtuți, cu scrisorile lui Omer și alle áltora sînt apærate de uitare; precum dîce oare care Lacon: „O! sîntæ și mare a prorocilor ostemealæ. toate cu sorti le apuçi și dæruesci oamenilor muritori væcuire“.* De ar stinge cîine-va numai istória lucrurilor fæcute și faptele cælle arætate de toti cæi muritori oameni, abia de s'ar cunoascæ vieatia oamenilor de'n dobitoacæ, cæ, de nu ar fi istória, mare greșealæ și întunérec a tuturor lucrurilor ar fi în lume și în veacul acesta, și vieatia oamenilor puțin s'ar despærti de dobitocul cæll mut; cu care și nemurirea sústetelor s'ar stinge, de nu am avé în cúget lucrurile trecute și cælle viitoare cu socotealæ întreagæ, și de cæi mai bætrîni cu pildele trecute de nu i-am socoti, asia mare și nespucæ greșealæ ne-ar cæutá a avé. Asia de didirea lumii și a omului cellui de'n-tîiu, a stræmoșului nostru Adam, și de Dumnediæu, și de poruncile lui, și de nvætiætura mîntuirei noastre, neci uæ scîintæ nu am avé, de nu ne-ar fi descoperit și arætat nouæ Moisi de'n duhul sînt. Istória, sînta bíblie și pe urmæ Esdra și alii proroci, de nu are fi læsat vecilor urmætori, și mai pre urmæ de acæea minunatæ de curata întrupare a domnului și Dumnediæului nostru Isus Crest și de pátima și læudata înviere de'n mortî, și alte prea mærite lucruri mîntuitoarie, cîine de'ntre noi ar avé scîintæ de nu ne-ar fi scris istória de acæstea cæi patru Evangeliști? Cîine ar scîi faptele troadennilor și alle Greçilor, de nu ar fi scris Omer cu stfhuri nemuritoare? Cîine îndræs-

nirea lui Ieraciū, cine vitejica marelui Alesandru intru stăpînirea lumii ar tînă minte? Cine ar sēi astă-dî alle Hætmannilor Romannilor vestite răsboaiē și de ocîrmuirea lor cēa de obsēe și a altor împărați, și de căderile împărcăților, și de strămutarea vremilor? Adevărat toate aēeste odoarē și sēițiile s'ar fi stins la aēestī veți de pre urmē, de nu are fi istōrica. Sī ar fi cutediat aēell Tareviniū, craiul all cīncile all Romannilor dīeēe milioane de gālbennī de āur, nu trei sute a da pre cārtile *Sibilei Cumea*; care cārti le-aū aruncat Sibila Cumea în foc de aū ars, vādīind, cē pe'ntru mare ostenneala ei aū luat plată dēla Tareviniū cu pretiū numai 300 uncii. De ar fi sēiut Tareviniū cē taīne se încideā în taīna aēēea a Sibilei Cumei, care mai pre urmē într'alte cārti cunoscīndu-se le-aū plētit cu mare jalea sa și a toatei repūbliēi a Romannilor, și pre noi cu neīndēmīnē ne-aū fēcūt, cācēi fiul lui Dumnediāū erā sē se intrupēte și scrieā de cāderile și scimbāerile stăpīnēi cēi deobsēe a Romannilor, Sibila aēēea de'n duhul sīnt, prea deamēnuntul și pre orīnduealē aū fost scris. Care carte pre urmē cu mare cīnste erā tīnutē în visterfile Rīmului. Cu adevărat nunumai cu mare pilde și de cīnste, cē deosēbit de'nsuflarea duhului sīnt erā povētiuit ai veacului cēllui večiū. Oamenii cēi īnvētiati, și mai pre urmē femeile și multe feciōare lucrurile și faptele strāmosilor sēi așiā la rāsboaiē arētate, cum la paēe, aū scris cu mare socotealē și focmealē.

Aēēasta dar' sīngurē nemurirea de laudē a lui Ieraciū, a lui Abil, a lui Cīr, a lui Filip, a lui Alesandru, a lui Temistoēle, a lui Leonida, a lui Alcibiade, a lui Epaminonda, a Sēipiunilor, a lui Annibal, a lui Mariū, a lui Sileiū, a lui Pompeiū cēll mare, a lui Juliū Cēsar, (scrise cu mare cārti faptele rāsboaiēlor, de unde sī astă-dī, nu așiā de'ntru biruintiele adese alle lor, cum de'ntru scrisori le cunoāsēem) aū alītiat la mari și cīnstite lucruri sī pre alīi mulți pre urma aēellora ne-numērați, și īndrāsneți bāerbați, cari s'aū īpins la mari hērnici și laude, a cōrora pomennire neēi nē dinioarē vecitura vremilor nu o va stīngē de'n cārtile vieței. Cē aēei bāetrīni și veēi oamenī īn vredniēfile salle de s'ar fi īndoit, cu nepomennirea

lor în veșii cęști viitorii nu s'ar fi læsat viealĩa sa întru atĩa primėjdiĩ, si grije, si cu cúmpænna vieliei lor; ci erá încredințiatĩ si înterilĩ, cę dupę ostenneala si arętarea faptelor vrędnice de lãudę si bine mennite alle salle vor luá roadę de'ntru scrisoarea a oameni învęfiati si cu pomennire de dınsii la veșii viitorii, precum nu s'aũ înșielat în socotelele lor. Se pomennescę în istoriile unguresci, cu mare lãudę Mętiassũ Huniad, craiul unguresc sę fię avut acest obișeiũ la ospęțile salle, dupęce pæręsiá de oștit, avınd oameni învęfiati, le ascultá voroavele; si mai mult pre cei cę erá prea șciuti întru istorii, fęceá voroave cu așeia, de lucrurile împęraților si altor oameni aleși si vrędnici; seáũ porunęiá cınterętilor de cıntá în canoane faptele a oameni bine numii si îndręsneti la ræsboalele cu Turciĩ în stihuri serise pre limb'a lor de moșie. Care obișeiũ si în Itáliea si la Turci si în țara sırbeascę si în alte țeri, si aici la noi în țarę vedem si pıncę astę-di la męcele domnilor, cęntınd læutarii cınteșele domnilor trecuti cu nume bun si cu lãuda țellor huni; earę cu ocarę țellor ræi si cumpliți. Așeașta si Ahil aveá obișeiũ șiedınd sub cort fęrę altę dıebava cıntá în cobuđiũ faptele oamenilor viteji.

De vreme darę cę am arętat lãuda si rodul istoriei, socotit'am, iubite țelitoriule, cę si aici în țara noastrę mai mult tolos va fęce istoriea țerii noastre, arętınd descęlecareá țerii noastre, de ține-i descęlecatę, si pe cę vreme aũ venit Tręiann împęratul Romei întru așeste pærți de loc, si de'n cę pıncę si cum o-aũ aședıat'o. Așıjderea vom sę arętęm mai nęinte de venirea lui Tręiann împęratul, cę neam aũ locuit pre așeste lócuri si cę nime aũ avut, si de unde aũ nimerit pre așeste lócuri, cu care vom arętá sęmințile si altor popoarę, înčepınd de dupę potop, si vom arętá si cę steam aũ avut țara încę de mai întiũ de venirea lui Tręiann, męcarecę mai pre scurt decum ar fi dętorfea sę scriem; cę nu puține ostenealę este a luá de cıte-va sute de anni trecuti preste mie. În care anni nime n'aũ amelıtat cu scrisoarea, fęrę șcę samę de basne a unui Misail cęlúgęrul, si a unui Simion, de pre carii s'aũ fost lunecat si rępęusatul Grigoriũ Urecie Vórnicul. Earę mai

pre urmæ tatæl nostru Miron Costin logofætul, cu multæ ostenealæ, si în oare cîti anni aũ înþeput a scrie descælecarea țærii de Træiann, earæ mai prescurt de cum veĩ aflá aþeastæ istórie a noastræ; cæci vremea nu l'aũ læsat a o scrie mai pre larg. Înse delá dînsul avem înþepeturæ, si lui i-aũ fost milæ a arætá ocærele si basnele lui Misail cælugær, si alle lui Simion; si dupæ þe vom arætá descælecarea țærii noastre, cum s'aũ pomennit mai sus, arætá-vom pre urmæ, cîtæ vreme aũ træt pre aici descælecarea lui Træiann, si pre urmæ þine o-aũ pustiit; si pre þé vreme; si de aũ mai træt pre aþeste lócuri vre un neam, dupæ þe s'aũ pustiit. Pre urmæ vom scrie si descælecarea țærei cu Dragoșiũ Vodæ, pe þé vreme s'aũ împlat, încieĩnd si istóriea scrisæ de Urecie Vórnicul pînæ la domniea lui Aron Vodæ; însæ mai pre larg vom scrie, pomennind si alte stæpînii megiãsiþe, si þé s'aũ lucrat în pærtile megiãsilor nostri; si delá Aron Vodæ de unde aũ înþeput a scrie Miron logofætul pînæ unde ne va lungi Dumnediæũ vremea si vieatã.

Earæ a pomenni de niþe istorii pre urmæ scrise de þæ samæ de boeri de țaræ, nu socotesc altæ, fære cît ocæræ li se faþe la veçi viitori de i-a si pomenni, cæ si la istorii a le scrie deplin si pre larg træbuie si învætãtura, si sþiinþia altor țæri, care aþeia nu o aũ avut.

Asiá þe am putut, nu cu puþinæ ostenealæ, þi cîti-va anni am înpreunat toate si de'n toate una aþeastæ istórie. Neþi sæ socoteascæ oare þine, cæ este puþin lucru a scrie si a læsá în veçi scrisoarea cu faptele a stæpînilor; si de veĩ þeti letopiseþiele altora, si uifindu-te si la aþesta unul si întru unul toate veĩ cunoaþe pre larg osteneala noastræ, si ca pre'ntr'þæ oglindæ veĩ privi si la a megiãsilor lucruri.

Primesþe dar, iubite þetitoriule, aþeasta a noastræ ostenealæ, care o încin cu bunæ priinþæ si voe plecatæ; pre lîngæ care rog pre Dumnediæũ sæ-þi dæruescæ cúget bun, sæ þetesþi cu inimæ bunæ, si cu îndemnare privind ca pre'n oglindæ vieatã Domnilor trecuti, si a noastræ trudæ neuitînd'o pûrurea.

§. 80.

Domniea lui Dumitrașcul Vodæ (1710—1711).

Domniea lui Dumitrașcul Vodæ într'acesta-sî cip aŭ fost : Fiind ell om istețŭ, s̄ciind sî carte turceascæ bine, se vestise acmú în tot Tîerigradul numele lui, de-l ciemá Agiŭ la ospetele lor celle turceșci, pe'ntru prietesŭg, ce aveá cu dînsii. Altiŭ die s̄ciind bine în tombur, il ciemá Agiŭ la ospete pe'ntru di-ceturi. Sî ales aŭ fost legat mare prietesŭg cu un Daul Ismail Aga, care fiind Capicihæ Hannului la Poartæ, deçi ciemindu-se Hannul Devlet-Gerei, precum s'aŭ pomennit sî mai sus, pre'n Cuțue imbrihorul Împærætesc la Poartæ; si acmú Hannul avînd a ocí pre Nicolaŭ (Maurocordat) Vodæ, aflat'aŭ vreme acell Daul Ismail Aga, pre'n mijlocul Hannului fiindu-i Capicihæ, de aŭ scos domniea țerei lui Dumitrașcul Vodæ, s̄ciind Turciŭ sî credinția tæťne-sæŭ, lui Cantemir Vodæ bætrînul, si fiind acmú sî pațea stricatæ între împæræțiea Turcului cu Moscaliŭ. Deçi dupæ ce aŭ luat Dumitrașcul Vodæ domniea, nemicæ diæbavæ n'aŭ fæcut, ce de sîrg aŭ purces de'n Tîerigrad spre Moldova încai de mendil împreunæ cu Scimni Aga, fære túfuri, fære sîngeac, fære tubulhannaŭa împæræteascæ, si pre urmæ tîrdiŭ i s'aŭ trimis dela împæræție túfurile. Sî aŭ sosit Dumitrașcul Vodæ la Iași în scáun în luna lui Dîcæmvre 10 dille. Însæ dacæ s'aŭ apropiat de Orasiŭ, i-aŭ eșit boierii țerii, sî cu slugitori, sî cu tubulhannaŭa țerei de i-aŭ fæcut alaŭ dupæ obițeiŭ, ce în loc de oare care semn venia înaintea lui un Turc cu ŭæ gigæ lungæ de lemn fiind amîncæ; si asiá întrînd în orasiŭ aŭ mers la biserică lui sfîntul Nicolaŭ, unde i-aŭ țetit molitva de domnie Gedeon Mitropolitul țerii si de acolo mergînd la curțile domneșci s'aŭ țetit fermannul împærætesc, si dupæ obițeiŭ i-aŭ særutat boierii mîna si poala, ca unui domn tîncæ în divannul cæll mare.

Dupæ aceste toate sî Dumitrașcul Vodæ aŭ fæcut voroavæ sîngur la toți de obsce, cæ erá învæțiat la acestea, diçînd sæ fiæ unŭ cætræ altiŭ întru drágoste, postînd pre cei bætrîni, ca pre nișce pærinti, pre cei de vîrsta sa, ca pre nișce frați, pre

cei mai tineri ca pre nisce si, aretind ce ar fi folosul unirii boieresci; si dupa aceea au imbrecat pe Caimacamii cu cæftanne, multiamindu-le de slujba. Peste trei dille au boierit si pe boierii cei mari; eara Diecemvre in 23 dille au sosit la Iasi si doamna lui Dumitraşcul Vodæ anume Cæsandra.

Aice in Iasi acmii venise vr'ua 3000 si mai bine de Lesii a lui Halitcie, era mestecati si Lipcanni si Tætarii si Cædiaçi; asupra cærori era mai mare Grudinsci Ståroste Rav ci. Iernatecul lor era de'n tiaræ orinduit, care au luat boierii cu poronca lui Dumitraşcul Vodæ pungii de banni dela neguitorii Turci de le-au dat lesilor pe'ntru iernatec; ce iernind Lesii in Iasi, multe ræutæii au fæcut oamenilor, ce bætæi si mortii la betia lor cum li-i obiæful lesilor, carele nu le putem lungi cu scrisoarea.

Earæ cind au fost in luna lui Feurariu di intia, de'n poronca ce au avut, au purces toti Lesii din Iasi la gasde, si ca sæ se impreune cu Tætarii la Nistru la tinutul Sorocei, si cu Stæpinul lor cu Halisci; ce atita au fost de ger vr'ua 4 dille, cit pince la Sorocea multii Lesii si cædiaçi au înguætiat; earæ pe unde le-au fost callea din Prut pince in Sorocea cite sate au fost, tot au mincat, de au ræmas pãjiscæ.

Tætarii încæ le-au fost poronca sæ meargæ pe de ceea parte de Nistru; ce ei, ca nisce pægini crudi, n'au bægat samæ si au trecut peste oameni pe'n tinutul Læpuşnei, si a Orheiului, si a Sorocei, care sæ nu lungesc cu vorba (voroava), cæci numai cæ n'au robit, earæ alte ce au gæsit, tot au mincat si au prædat pre oameni pince la Sorocea, de n'au ræmas cu nemicæ. Prinseese oamenii de veste pe'ntru ostirea Tætariilor, si s'au cærcat si la domnie ca sæ se dee in laturi de'n callea lor, ce Dumitraşcul Vodæ, avind fermann dela Hannul si dela Vedirul si dela Sarascerul, cum sæ nu treacæ Tætarii pe'n tiaræ, si intr'aceea nedejde au poroncit æcellor locuitorii sæ siadiæ pre loc, cæcarele se va clæti de pedepsæ va fi, si nu s'au clætit, si la mare stricæciune au ræmas æci bietii oameni.

Si asiã impreunindu-se ostile, dela Sorocea, au tras Halitcii cu Sultannul la Nemirova la moşea lui; ce bietii Crestini, locu-

itorii de pe'n sate de pe acolo, vǣdīind atīta spuđime cǣđiind asupra lor, s'aũ ĩncinat de aũ ernat Tǣtarii ſi Leſiĩ peste đfn-siĩ, pīncǣ ĩn primǣvarǣ; cǣcī oſtile Mosciċeſċi aũ fost depǣrtate ĩn ĩara leſiascǣ ũǣ samǣ la Litva, alta la Riga cu ſieremet la ernátec aſiċiate, earǣ Tiarul Petru la Sīnt-Petersburg; cǣcī cīĩ Moscali oſtenni aũ fost de'n Nistru pīncǣ ĩn Nipru, ſi cǣđiācī de cēĩ neviclenni, deacǣ aũ ĩntieles de venirea Tǣtariilor, aũ pǣđit de s'aũ dat toli spre Ciov.

Aſiđderea tot atunċea, ſi dela Crīm s'aũ sculat Devlet Ge-reĩ Hann cu mulime de Tǣtari ſi cu cǣđiācīi điaporojenni, eariĩ s'aũ fost rocoſit, ſi de frica Moscalilor fuđise la partea Tǣtariilor spre Perecov, pre carii ĩncǣtǣrīndu-ĩ Hannul, ĩ-aũ luat cu sine fiind apele ĩngietiate, mers'aũ Hannul cu toatǣ greimeā pe dincolo de Nipru pīncǣ aũ ĩntrat ĩn ĩara Moscului, unde se cīamǣ la Slobodiĩ, la tīrg, la Harcova, care niċi acolo nu se tīmplase din oſtile Mosciċeſċi fiind depǣrtate cum s'aũ đis mai sus; cē ũǣ samǣ de tīrguri mai slabe, vǣđiind nevoea s'aũ ĩncinat, ſi earǣ-ſi aũ ernat ſi acolo Tǣtarii peste đĩnsiĩ, ſi multǣ rǣutate ſi robie aũ fǣcut.

ĩntielegīnd Moscaliĩ de aċeasta, cǣcī ei aũ ſċiut cǣ aũ pǣcē, s'aũ buluċit un Voevod cu oſti, ĩmpreunǣ cu Hǣtmannul Cǣđiǣċese anume Scoropadsci, pre care l'aũ pus Moscaliĩ Hǣtmann ĩn locul Madīepeĩ, ſi aſiā aũ mers acolo de aũ dat rǣs-boiũ Tǣtarilor vitejeſcē; care vǣđiind Tǣtarii focul Moscalilor, aũ dat dos, ſi cīt aũ putut aũ robit pre Crēſtini, ſi s'aũ ĩnvīrtē-jit earǣ la ĩara lor, la Crīm, cu mulime de robi.

Earǣ Galga Sultann ſi cu Haliĩci tot pre aċeā vreme, sculatu-s'aũ dela Nemirova, ſi de prin toate tīrgurile ſi satele cēlle ĩncinatǣ, strīngīnd oaste, ſi mojiċiĩ cu sape ſi cu hīrleċie, ſi cu alte mǣieſtriĩ, ſi aũ mers de aũ ocolit cētatea Biala-tīre-cov; unde numaĩ acolo se ĩncisese puțineĩ Moscali de oaste, ſi cu orǣſienniĩ de loc, ſi mare nevalǣ le-aũ dat cīte-va đille; fǣcut'aũ ſi meteređie, cē n-aũ putut isprǣvi nemica. Deċi de-ſfǣtīndu-se Tǣtarii tot pe acolǣ pen pređiur, spun cǣ nu fost 30.000 de Tǣtari ſi cu oastea lui Halisci, ſi aũ venit Galicīn Voevodul cu 8000 de Moscali, ſi cu niſcē steaguri de Moldo-

venni de cēi slugiī in leafæ, care eī s'au lovit intiiū cu stræjile tæteræscī; între cariī au fost cap Grigoraşū Ivanenco Polcǒvnicul, si frate-sæū Ionitīæ Rocmistrul, carele l-au fost robit Craiul Suedului færcæ veste dela Iuhurluc, si apoī fusese scæpat. Cē Tætariī cum li-i firea cēa vicleannæ, au stætat intiiū a dare ræsboiū, earæ apoī au dat dos a fugire. Moldovenniī au dat intr'insii a-i gonire tæiindu-i, pīncæ au dat asupra tuului, si atuncea i-au impresurat Tætærimæa, si multī au cædiut sub sâbie, si robi pre mīna Tætærilor. Atunce au perit si Ionitīæ fratele lui Grigoraşū Polcǒvnicul, fiind viteadiū bun, numaī avīnd smintealæ de i-s'au poticnit callul si au cædiut jos, si asīa fiind impresurat de pæginī, au perit de suliitæ. Earæ alii putini au scæpat; cē sosind si Galiēin Voevodul cu Moscaliī, au dat ræsboiū faitæ Tætærilor, cē Tætariī neputīnd suferi focul Moscalilor, au dat dos inapoī; niē Moscaliī fiind oaste grea nu i-au gonit. Si asīa Tætariī implīndu-se de robi si alte jâcuri, prædiind si robīnd s'au invirtejit earæ inapoī pe la Tiginea la Bugiæ, plini de robi. Acest bine au fæcut Halitici Crestinilor.

Lucrīndu-se æestea intr'æelle pærti, eatæ acmū venise dela impærcetie poroncæ la Domnul Muntennesc Bæsærab Vodæ si la Dumitraşcul Vodæ, ca sæ facæ pod mereū peste Duncære la Oblucitīæ; deē Dumitraşcul Vodæ orīnduise pre Ioan Buhuşū biv vel Logofæt, fiind maīil sæ meargæ la Putna pe'ntru sîrgueala lemnului; si ell fiind om bætrin si cam bōlnav, si neavīnd niē caī in grabæ sæ purceadæ, s'au mīniat Dumitraşcul Vodæ de au pus copiii de casæ de l'au seos dīn tīrg numaī pe un call cællaræ, færcæ slugi færcæ nimicæ, (ocârnicæ faptæ, pe'ntru priēncæ micæ, au ocærit pe boierū mare). Earæ pre urmæ nu se scie de'n cē priēncæ au venit poroncæ dela Poartæ ca sæ poarte de griē Dumitraşcul Vodæ pe'ntru Craiul Racoti sæ nu treacæ pin tiaræ la ostile mosciēscī; datu-s'au tare poroncæ la stræji pe mârēine, cē ell cīnd au fost la cēa de apoī, au esit pe de altæ parte pintre muntii tæerii ungurescī, si s'au dus la Impæratul Mosculi, fiind la Iavorov. Cē de æestea destull.

Domnīnd Dumitraşcul Vodæ tiara Moldovei, de æædatæ se pæreá tuturor cæ ar avé de grije pe'ntru civerniseala spre

folosul țării țe-va; s̄ciindu-se ell pre sine foarte a fi invēliat, n'aũ socotit ca s̄e întrebe svat de boierii ței b̄etrîni, țe cu mintea sa țea crud̄e aũ socotit de aũ trimes pe Procopiũ C̄epitannul pin țiara leșieasc̄e la împ̄eratul Moscului ca s̄e vad̄e, țerc̄indu-se cu c̄erți înc̄e de cu earn̄e pe c̄ind se afl̄a Hannul în prad̄e în țiara Moscului, și Sultannul cu Haliscie la Bilatiercov, pe cum s'aũ pomennit mai sus, d̄ind parol̄e, c̄e de va cobor̄i împ̄eratul Moscului cu oștile în jos asupra Tur̄ilor, va fi s̄i ell tot una, d̄ind a înțielege, c̄e d̄indu-i-se hann̄i, va face s̄i ell vr'ũe 20.000 de Moldovenni c̄ell̄erime Ás̄ijdere s̄i B̄æs̄erab Vod̄e domnul Muntennesc înc̄e s'aũ fost mai de demult țerc̄ind, c̄e aș̄ișũ aveá red̄ident acolo, ca s̄e fīe s̄i ell tot una la ațeá t̄implare cu oastea Muntenneasc̄e.

Împ̄eratul tur̄esc̄e înc̄e ḡetise oaste împ̄otiva Moscului cu Ved̄irul s̄eũ Mehmet Baltagiolu, ca la 150.000, alții d̄ie c̄e aũ fost s̄i mai mult; țe lui Dumitrașcul Vod̄e dac̄e i-aũ venit adev̄erint̄e dela împ̄eratul Moscului, aũ înc̄eput s̄i mai tare a îmbl̄a, și în țe cip ar face s̄e se haineasc̄e și s̄e nu-i prind̄e Tur̄ii de veste; țe de ũe parte trimeteá vestile la Poart̄e, de alt̄e parte trimeteá cu jurem̄inturi la Moscali despre sine ca s̄e vīe mai tare, și țe se lucread̄ie la Tur̄i.

Ear̄e s̄im̄ind s̄i pe'ntru Nicolaiũ Vod̄e, precum nu doar-me, și se țearc̄e la poart̄e pe'ntru domnie, aũ s̄i or̄nduit c̄it̄i-va boieri, s̄e mearḡe la T̄ierigrad cu p̄r̄e asupra lui Nicolaiũ Vod̄e, anume: Ioann Sturđia vel V̄ornic de țiara de sus, M̄enolaci Ruset biv vel V̄ornic, Dabija Bannul, Ḡiorgițc̄e biv vel Vist̄ernic, V̄esiliũ H̄eb̄es̄iescul Medeln̄iceriũ, și pre alții mai de jos Fevruariũ 13 aũ pur̄ces de'n Iași. Ear̄e pe Lupul Costaci vel V̄ornic, cu ũe s̄ept̄em̄in̄e înainte l-aũ trimes la Tiginea la Cara Mehmet Paș̄ia Sarasc̄erul, de aũ f̄ecut s̄i Paș̄ii ard̄iũ cu p̄r̄e asupra lui Nicolaiũ Vod̄e; țe c̄ind aũ sosit boierii la T̄ierigrad, n'aũ apucat pe Ved̄irul acolo, fiind acmũ eșit și pur̄ces la Odriũ, Deț̄i nefiind Ved̄irul, dat'aũ boierii ruga la s̄ingur Împ̄eratul, aprind̄iindu-s̄i s̄i ũe rogojin̄e în cap, c̄e despre Ved̄irul își tocmise acmũ lucrurile Nicolaiũ Vod̄e, c̄e înțielesese cum vin boierii cu p̄r̄e; țe nițe de un folos nu i-aũ fost,

fiind Vedirul la Odriiū, și mœcarœe aũ fost poronœit Vedirul la Cœimœcamul de Tïerigrad, sœ trimatïœe boierii tïerii cu jãlobele lor la Odriiū, œe n'aũ avut cum faœe Cœimœcamul poronca Vedirului, cœcï acmũ intrase în urecile Împœratului jãloba asupra lui Nicolaiũ Vodœ, și aũ dosit cïtœ-va vreme de la casa sa. Cœ esise poronœe dela Împœratul la Baltãgi-basïa, de i-aũ cœlcat casele pïncœ în trei ori œercïndu-l, și aũ celtuit boierii cïte-va dille acolo, și nemicœe isprœvind s'aũ înturnat earœe în tïarœ; și încœ mare noroc aũ avut, cœ nu i-aũ apucat acolo pe loc vestea, precum s'aũ hainit Dumitraœul Vodœ asupra Împœretïei, cœ n'ar fi mai vedïut Moldova în veçi.

Într'aœesta-sï, ann, 7219 (1711) Aprile 6 dille, murit'aũ sï Iosif Leopold Împœratul nemïesc, fiind sï Împœrœtul Moscului la Iavorov în tïara leœieascœe cu oœtile la ernãtec. Earœe pre lingœe aœeasta, iũbite œetitorïũ, sœ sœcïi cœ ammaïadãus la aœeasta istœrie, sï niœœe rœspũsurï de'n niœœe trœtagœe (mïnuncïe scrise cu mïna) moscïcœsœi tipãrnice, precum aũ scris Împœrœtïea Turcului la Împœratul Moscului, și apoi sï Împœratul Moscului la Împœratul Turœesc, pe'ntru priœinile pœcïi, cum s'aũ fost întœrit, și pre urmœe cum s'aũ stricat; care aœeste rœspũsurï s'aũ purtat mainte, pïncœ a nu se coborï oœtile moscïcœsœi de'n sus în jos.

(Aici s'ar veni aœelle curespudintïe, care s'aũ lœsat a farœe, apoi urmeadïœe istrœiea mai departe.)

Si asiã pre aœeste scrisori, fiind sï solul Moscului, care s'aũ pomennit mai sus, pus de Turœi la încisoare la Edicule, n'aũ mai mers niœi un rœspuns la Împœratul Moscului. Si mergïnd sï Tœtariï în pradœe la tïara lui, precum s'aũ dïis mai sus; fœcïnd multœe stricœcïiune și robïe, pïncœ œe i-aũ gonit Moscalïi pre Tœtari de'n tïara lor, tocma atunœea aũ vedïut Moscul, cum s'aũ rupt despre Turœi paœea.

Deœi dupœe aœeaste stricare de paœe, s'aũ pornit sï oœtile Moscului toate în jos de pre unde aũ fost la ernãtec, unele trecïnd pre la Cœmenitïœe în jos, altele aũ lovit pe la Nemirova, ïmpœrunïndu-se drept Soroca de œœea parte la Tïcaneuca. Earœe Boris Sïeremet veniã mai în urmœe; œe dela Tïganeuca aũ orïn-

duit pe un polcǒvnic de aũ mers cu polcul lui de strajǒe înainte tot pe Nistru în jos pînǒe la Rascov, unde acolo s'aũ apucat a face sî pod mereũ peste Nistru, pe'ntru ca sǒe treacǒe ũǒe samǒe de oști de ceasta parte, sǒe meargǒe în jos. Earǒe ũǒe samǒe, spun cum erǒe sǒe meargǒe pe de ǒeea parte de Nistru sî tot asupra Tiginei, sǒe o batǒe, sî asupra Bugǒiacului; ǒe Turǒii dacǒe aũ prins de veste trimis'aũ de sîrg Pașia de Tiginea, vr'ũǒe 1000 de Turǒi, ca sǒe nu dee vreme sǒe facǒe Moscalii pod peste Nistru; ǒe n'aũ putut folosî nemicǒe ca sǒe-i poatǒe sprijinî; sî aũ cǒedîut multî den Turǒi acolo. ǒe vedîind, cǒe nu pot sta împrǒtivǒe, s'aũ învîrtejit înapoi, earǒe Moscalii fǒecînd pod aũ trecut ũǒe samǒe de'n coaǒe; sî de ar fi mers tot cu aǒell svat asupra Tiginei, doarǒe vrea fi sî fǒecut ǒe-va isbîndǒe sî rǒescumperare într'aceǒe parte de loc asupra pǒegînilor. Cǒe acmú se trǒeǒeǒe cuvîntul dela ũǒe samǒe de Tǒetari a lui Ĝiaun Mîrdîa, cǒe ǒine a biruf, lor tot li-i un Stǒepîn, sî de aǒella se vor tiné; earǒe sî Craiul svedîesc, sî Orlic Hǒetmannul cǒedîǒeǒesc cu Polcǒvnicul Prelusci sî cu Lomicovsei obusnicul, sî cu, alte cápete de ai lor, acmú totî fugise din Tiginea de frica Moscalilor pînǒe la Hilia spre Dúnǒere; sî Tǒetarii ǒesti de márgine fsî dusesse muierile cu copiii toema la giuluri, în coturi dupǒe ǒetatea Albǒe despre marea Neagrǒe. ǒe earǒe-sî sǒe dîcem cǒe norocul ǒell rǒeũ a țierei noastre aũ curs așia ca sǒe nu scape de pradǒe sî robie, pecums'aũ sî tîmplat. S'aũ premennit svatul lor într'alt cip, cǒe Dumitrașcul Vodǒe niǒe cum nu se pǒerǒesîa, ǒe púrurea ǒercǒe împrǒtiva Moscalilor pe la Soroca, cǒe acmú întrase sî în ǒetatea Soroǒei Moscali, sî ǒercǒe sî spre Rascov, avînd la Moscali pe Procopiũ Cǒepitannul. Earǒe mai înainte trimisese pe Stefann Luca Logofîetul, cumnatul lui Ioan Neculǒea Hǒetmannul sǒeũ la sîngur împǒeratul Petru Alecsievicîũ, pela Ĝernǒeũti în țiarǒe leșieascǒe, toema la Iavorov, de aũ întǒerit lucrurile mai tare cu jurǒemînturi, cǒe Împǒeratul venîa cu obuđiul sǒeũ pe urma tuturor Ĝeneralilor sǒei. Sî așia i-aũ ademennit sî pe Împǒeratul, sî pe Șieremet de aũ læsat callea spre Tiginea, sî aũ socotit sǒe treacǒe Nistrul sǒe viǒe spre Prut la Iași.

Dumitrașcul Vodǒe aveǒe poronǒe dela Mehmet Pașia Sarsacerul de Tiginea, prin poronca Vedirului, sǒe purǒeadîǒe mai

de sîrg la oaste; c̄e ell aveá maí mare fric̄e s̄e nu vīe niscá spahî s̄e-l iaie s̄e-l duc̄e f̄er̄e de voea lui. S̄i acmú mađilise s̄i pe Antiohi Jora din H̄etm̄enn̄ie, de pusese pe Ioann Necul̄ea Sp̄e-tariul; c̄e nu s'aũ putut alta prēepe, f̄er̄e c̄t pomennise ínt'run rînd Dumitraşcul Vod̄e cum cu ş̄irea Paşii de Tiginea l'aũ mađilit, c̄e ínt̄ielesese c̄e sc̄ieá Antioci H̄etmannul c̄erti la Ġeneralîi moscīeş̄c̄i, ear̄e poate fi aũ fost s̄i alte prīcini. C̄e f̄ec̄nd Dumitraşcul Vod̄e taíne numaí cu sv̄etnic̄ii s̄wi c̄ei tineri ca ş̄id̄n-sul, s̄i pre urm̄e ved̄índ c̄e nu se va put̄e t̄eínuí despre Tur̄c̄i s̄i despre boierii c̄ei mar̄i lucrurile, s̄i ímbletele lui, c̄e aveá la Moscali, aũ poronc̄it lui Ioann Vtori Ş̄ietrariũ, de aũ tins s̄i c̄urturile línḡe Bahluĩ den jos de morm̄nturile jidoveş̄c̄i, Maĩũ 20 d̄ille la Dum̄ineca sf̄intului Duh, ca s̄e duc̄e s̄i túturile de oaste acolo a doūa d̄i; s̄i āeasta o f̄ēeá tot pe ntru Tur̄c̄i, s̄e nu prēeap̄e h̄eínefa lui. S̄i ínt̄r'āeá d̄i la c̄ind̄e aũ mers s̄i s̄ingur Dumitraşcul Vod̄e la c̄orturi s̄e vad̄e; ear̄e la apusul soarelui aũ s̄i sosit un c̄el̄er̄aş̄iũ de la Prut dela Str̄eji, s̄i ne afl̄nd pe Vod̄e la curte, aũ alergat spre c̄orturi, s̄i i-aũ dat un r̄evaş̄iũ scris cu vesteá, cum vine un Aḡe cu 20 de Tur̄c̄i s̄i aũ sosit la Prut vr̄índ s̄e treac̄e dincoáe. Dēci cum aũ ínt̄ieles de Tur̄c̄i, ín dat̄e s̄i-aũ prepus c̄e-i vine mađil̄ea, s̄i de s̄îrg merḡnd la curte índat̄e s'aũ ínt̄rarmat, s̄i aũ dat ş̄ire s̄i la boieri s̄i aş̄iá aũ dat spaim̄e tírgului, fiínd ínt̄r'amurgul, de s'aũ fost n̄eđuş̄índ oamenii pe portile m̄n̄eş̄tirilor fuḡínd noaptea cu copiii s̄i c̄ine cu c̄e aveá, s̄i nu ş̄eíá de c̄e fugiá. Ínt̄rebatu-l'aũ unii de'n boierii c̄ei mar̄i d̄ic̄índ, c̄e este M̄er̄fea ta? ell aũ dat sam̄e, cum aũ venit veste dela Prut dela Str̄eji, c̄e vin vr̄ũe 50 de Tur̄c̄i s̄e loveasc̄e ín laş̄i pe la gasdele boierilor s̄e-i prind̄e pre toí. C̄e aş̄iá h̄ietii boieri unii s̄i-aũ pornit casele ínt̄r'āeá noapte ín sus spre Tírgul-frumos, alii ínt̄r'alt̄e parte numaí Vórnicul Jordaci aũ st̄etut cu totul pe loc. (D̄icu c̄e numaí ell aũ ş̄eíut c̄e poveste aũ fost.)

S̄i aş̄iá aũ pur̄es Dumitraşcul Vod̄e de cu sar̄e, cu Ioann Necul̄e H̄etmann sv̄etnicul s̄ew, s̄i cu B̄enariul vel c̄epitann, s̄i cu vr̄ũe 100 de sluḡitori, la m̄n̄eş̄tirea lui Aron Vod̄e. Deacolo aũ c̄ercat pre āei Tur̄c̄i c̄e veniá dela Tiginea, s̄i afl̄ndu-i dea-

supra stíncei la mas, aũ dat poroncæ de i-aũ lovit noaptea într'-adormit, si pre doi Turc̃i i-aũ omorít pre loc apæríndu-se; earcæ pre c̃eialal̃i prind̃índu-i, i-aũ dus la Dumitraşcul Vodæ. Dacæ le-aũ c̃etít fermannul, atunc̃e aũ adeverit, cum n'aũ fost viind cu mađilfe, c̃e i-aũ trimis Særascerul de Tiginea, c̃e se fœcuse ai c̃e în Ias̃i mare g̃l c̃eavc̃e între Turc̃i si între nişc̃e Tœ-tari Abalgibaş̃i de se rœnnise uni, si al̃ii omorise, c̃e aũ fost s̃i nişc̃e Ieni c̃eri adunaťi; c̃e fœcuse Dumitraşcul Vodæ jálobc̃e, cum fac ac̃ei Turc̃i jácuri si nebuñi, si pe'ntru ac̃ei Turc̃i trimisese Paş̃ia ca sœ-i prindc̃e sœ-i ducæ la Tiginea. C̃e ved̃índu-se Dumitraşcul Vodæ la ac̃eá greşialc̃e, de ũdatc̃e aũ împc̃ecat pre Turc̃i cu banni, aduc̃índu-i în Ias̃i si fœc̃índu-le tain, earcæ de altc̃e parte aveá maĩ mare grige de ai c̃i înainte de mađilfe. S̃i as̃iá fœc̃índ spaĩnc̃e s̃i maĩ mare c̃e vin Moscaliĩ, si aũ es̃it cu toatc̃e curtea lui si cu doamna la c̃etœtiue. Earcæ țiara cum aũ audit, aũ s̃i purc̃es toatc̃e în rœs̃ipc̃e la codri în bejennĩ cine încotró aũ socotit, maĩ virtos boierimea la munte. Earcæ Lupul Vórnicul c̃ell mare cu nepoťi lui aũ luat în jos, si s'aũ bejennit la m̃inc̃estire la Bursu c̃i.

Turc̃ii de'n cœrvœsœrie uni erá duş̃i la țarmaroc la ota c̃e, al̃ii dacæ aũ ved̃iut c̃e s'aũ bejennit Ias̃ii s'aũ încœrcat si s'aũ dus în jos. Earcæ Mehmet Iad̃iagi Efendi, si cu al̃i Turc̃i c̃e aũ fost maĩ frunte pri c̃ep̃índ lucrurile, mers'aũ la C̃etœtiue de at̃te-or̃i de aũ dis lui Dumitraşcul Vodæ în fœti c̃e strig̃índ: de vreme c̃e nu purc̃ede la oaste este hain. Ell puneá pri c̃inc̃e c̃e se hainc̃e țiara, si n'are cu cine merge la oaste, si ell va pune s̃ing̃eacul Ímpc̃œtesc̃e în s̃in si se va duc̃e la Ved̃irul. C̃e acmú se aud̃iá c̃e s̃i Ved̃irul Mehmet Baltađi se aprópic̃e sœ soseasc̃e la pod la Dúnœre, si tot încœ nu puteá întieleg̃e de Dumitraşcul Vodæ cum este hain, c̃e ell tot virtos trimetœá c̃œrťi, cum este gata sœ purc̃eadc̃e la oaste c̃e întinsese acmú cœrturile în s̃iesul Bahluĩului despre c̃etœtiue, si scosese s̃i túiurile; earcæ s̃ingur m̃ineá tot la C̃etœtiue.

Earcæ dacæ aũ întieles cum aũ sosit s̃i Ș̃ieremet cu Moscaliĩ la Nistru, într'ũc̃e đ̃i acolo la cœrturi s'aũ fœcut cu busduganul a bate pe all sœũ Agœ de dœrcœbanni, anume pe Dumitru,

fœcîndu-se, cœ l'aũ lipsit sî de'n boierie, sœ nu-l mai vadœ în curte suduindu-l, care vedînd sî Turcîi, le pœrea cœ-i întru adevœr. Earœ pe de altœ parte l'aũ rœpedît la Șieremet, sœ-i trimatœ niscaî Moscalî mai îngrabœ la lasî sœ-l cuprindœ, sœ nu-l apuœe niscaî Turcîi sœ-l ducœ la oastea lor, sî peste cîte-va dille aũ sî venit Dumitru Aga, spuind lui Dumitrașcul Vodœ cum soseșœ sî Cropotul Væsiliũ Brigadir cu 3000 de Moscalî la Prut, sî Cigeçi Polcõvnicul cu polcul lui cu cœllœrime, cu Moldovennî de cœi slujîti în leafœ.

Deçi cînd aũ fost în luna lui Iuniũ dî întiœ, vîneri, desdemîneatœ, aũ esît sî Dumitrașcul Vodœ înaintea Moscalilor la Prut la Dîagaranœea la adunare. Earœ în tîrg aũ dat poroncœ lui Ioann Neculœ Hœtmannul de aũ dat învœtîeturœ Cœpitannilor sœ dee jae în Turcîi. De acî înainte sœ vedî ispravœ; îndatœ aũ dat de aũ jœcuit toate cervœseriile, sî pe Turcîi îi purtã tot legaî pre úliiœ hœtîndu-i sœ-sî spunœ bannî pe la cîne sînt. Asîjderea sî pe la alte tîrguri aũ purcœs din slujitori cîne cum aũ putut pe'ntru Turcîi, pre unî i-aũ tœiat, alii s'aũ postit de i-aũ botedîiat, carii pe urmœ earœ s'aũ fœcut pœgîni dacœ s'aũ întors Moscalii. (Sî apoi aũ pœtit rœũ despre dînsîi sî nœnașii lor.) Deçi cînd aũ fost îndesarœ, aũ sosit sî Brigadirul Cropotul, sî Cigeçiũ Polcõvnicul, sî s'aũ tœhœrit pe șiesul Bahluiului despre Tomeșci. Atunœ aũ vedîut toî boierii sî țîara cum s'aũ hainit Dumitrașcul Vodœ, sî aũ adus Brigadirul sî cîte-va miî de ruble bannî de argînt tot copeiœ dela Împœratul, de aũ dat lui Dumitrașcul Vodœ ca sœ dee leafœ Moldovennilor sœ facœ oaste.

Și asîã Dumitrașcul Vodœ luînd acœi bannî, fœcú pe Stefann Luca Logofœtul Vistœrnic mare, fiind cumnat lui Ioann Neculœ Hœtmann, carele de curînd atunœ venise cu rœspunsul dela Împœratul Mocului dela Iavorov, sî adusese lui Dumitrașcul Vodœ un left de áur cu diamánturi cu cipul Împœrœtesc, sî cu lanțîl sî un ocadiũ seaũ cum dîcu universal, seriînd cum sœ fiœ Dumitrașcul Vodœ domn vœcînic, sî pe urma lui feçîtoriî lui nescimbatî.

Deçi Dumitrașcul Vodœ, dacœ aũ vedîut veniî acœi Moscalî cu Cropotul, i-aũ pœrut bine (ca cînd aũ vedîut pe Dum-

neđ œŭ cu miđ de fngeri) și îndatœ ađ dat aœei hannŭ luŭ Stefann Luca vel Vistérnic, sœ dee leafœ la slujitorŭ carŭ se vor scrie de-ŭœdatœ. Așiá ađ dat cuvŭnt cŭte 5 ruble de om pe lunœ, care fac 50 lei prostŭ și un tult, fœcŭnd din boŭerinașiŭ curtiŭ și de'n œepitanni, tot Polcŭvniœŭ și Rocmistri, dŭndu-le hannŭ œine pe œftŭ oamenŭ ađ poronœit sœ se facœ la steag. Deœŭ Moldovenniŭ cum ađ luat hannŭ de leafœ, cum ađ ŭnceput a-ŭ bœ pe la œœrcime đŭŭa, earœ noaptea se duœeá la drŭmuri de jecuŭá pre oamenŭ de œe aveá, sŭ la drŭmuri, sŭ la bejenniŭ, sŭ furisŭŭ, earœ apoi sŭ fœtisŭŭ. Altiŭ ŭmblá de stricá priseœile oamenilor. Ši așiá ađ purœes toate lŭcerurile ŭœeriŭ dintŭŭași datœ spre resipœ și fœrœ so-cotealœ.

Earœ Dumitraœul Vodœ ađ sŭ ŭnceput a scrie œœrœile salle pe la toate ŭnŭturile dŭnd sœire tuturor locuitorilor, cum se scrieá sŭ la titulușiŭ, cum este domn vœœinic ŭœerilor Moldoveŭ, și carele din boeri s'ađ dintr'alte œete și breslași, nu va venŭ la oaste asupra pœgŭnilor, și-a pierde sŭ moșiŭle și va fi sŭ podann. Ši nu-sŭ aduœeá aminte cum a fi sfŭrsitul, și cum grœeœe pro-rocul David la Psalmul 21: „*Eŭ darœ sŭnt vŭerme, earœ nu om ocara oamenilor, și defœŭmarea poporuluŭ.*“ Cœ numai Sŭn-ŭŭea sa Dumnedŭœŭ este vœœinic; earœ tu, om astœ-đŭ eœœŭ, earœ mŭne nu eœœŭ, și rœmiŭ defœŭmat.

Earœ cŭnd ađ fost la 5 đille alle luŭ Iuniŭ ađ sosit sŭ Boris Šieremet Feldmarœŭal cu vr'ŭœ 30.000 de oaste, și Dolhoruci, și alti Ĝenerali la Prut la Đŭagaranœea œe cum ađ ŭntœles Dumitraœul Vodœ, ŭdatœ ađ luat cu sine pe Hœtmannul sœŭ pe Ioann Neculœe, pre Constantin vel Pœhárnic feœŭiorul luŭ Iordaci Ruset Vœrnic, și pe Stefann Luca vel Vistérnic, și ađ mers la Prut de s'ađ adunat cu Šieremet, și cu Senior Sava, care tot prin mijlocul luŭ s'ađ isprœvit lŭcerurile luŭ Dumitraœul Vodœ, đespre ŭmpœratul Mosculuŭ. Aœest Sava erá de neamul luŭ Do-bro-venetic, om mŭndru și trŭfasŭŭ. Dupœ aœeea ađ sosit la Prut sŭ alt Ĝeneral cu oaste anume Iánœșiŭ.

Iuniŭ 24 đille, sŭmbœtœ, ađ sosit sŭ Petru ŭmpœratul Mo-sculuŭ cu obudŭil sœŭ la Prut, la ŭŭŭŭora, și atunœe ađ venit sŭ Savin Bannul, și Pavel Ruĝinœ Sulĝerul pribegŭŭ; unde acolo la

Prut i-aũ ešit înainte Ġedeon Mitropolitul iħerii, si Iordaci Vórnicul si cu alți boiħeri, cœ Dumitrašcul Vodœ nu se tímplase la Iași, fiind dus la obudīul lui Šieremet. Deçi cum aũ trecut Ġmpœratul Petru Prutul de'n coaœe, i-aũ urat Mitropolitul, binecuvântīndu-l cu cruœe, si cu agiasmœ stropīndu-l, si boiħerii toți i-aũ sœrutat mīna Ġmpœratului. Œe atunœe la trecœtoare i-s'aũ înneecat un mœscœrœgiũ Ġmpœrœtesc, œe aveá, vrīnd sœ facœ šiagœ pre apa Prutului, înnotīnd callul, si mœscœrœgiul stīnd în peœioare pre spatele callului, si fiind poate fi ši bat, s'aũ cufundat.

Deçi Ġmpœratul, cum s'aũ adunat cu boiħerii, dela Prut aũ purœes numai cu curtea lui si aũ venit la Iași cīnd apunea soarele, si aũ mers în curtea œea domneascœ; earœ pre urma lui aũ sosit ši Ġpœrœteasa lui ca la un œeas de noapte. Apoi aũ sosit ši Dumitrašcul Vodœ încœ mai tīrdiũ; œe acmũ Ġmpœratul veniá dela feredeũ, si în curte la sœeri s'aũ adunat cu Ġmpœratul de i-aũ sœrutat mīna, si Ġmpœratul l'aũ sœrutat pe cap, luīndu-l în brațe si redicīndu-l sus cu œœe mīnœ, fiind Dumitrašcul Vodœ om seund, si Ġmpœratul om de fire întru tot ši fáešũ. Ši doamna lui Dumitrašcul Vodœ atunœe se adunase cu Ġmpœrœteasa, si i-aũ dœruit Ġmpœrœteasa un left de áur cu lanțug si cu petre scumpe de i-aũ pus în grumádi.

Dumīnicœ Iuniũ 25 i-aũ fœcut Dumitrašcul Vodœ mascœ mare Ġmpœratului, si aũ ospœtat pre toți Ġeneralii cīti se tímplase; œe Petru Ġmpœratul n'aũ vrut sœ šiádœ în capul mesei, œe aũ pus pe Vedīrul sœũ pe Gœvriil Holovœin, carele numai aœesta nu mīncá earne, fiind post. Earœ din dreapta pe scáun aũ šiœdiut ši Ġmpœratul, si mai sus de cīt sine pus'aũ în capul scaunului pe Dumitrašcul Vodœ; si cīnd aũ vrut sœ šiádœ i-aũ sœrutat mīna Ġmpœratului; încœ l'aũ sœrutat pre cap, si la pœharul de'ntiũ cīnd i-aũ încinat Dumitrašcul Vodœ, earœ ašíá aũ fœcut sœrutare. Dela Ġmpœratul, all treile mai jos aũ šiœdiut la mascœ ši Toma Spœtarul lui Bœsœrab Vodœ domnul Muntennesc, si līngœ dīnsul alt boiħerũ de ai Muntennilor anume Ġiorgiũ Castriot comis. Ši ašíá întraœeea dī s'aũ veselit în casa œea mare, cu toți cu tabulhannaũ; si Ġmpœrœteasa ašíjdere cu doamna lui Dumitrašcul Vodœ în casa œea micœ s'aũ ospœtat.

A doăa di lunī demīneafīa, aū ešit Impæratul færcæ veste pe poarta despre grájdurī sīngur pe jos, si aū mers pīncæ la Trei-Sfetitele de s'aū încinat în mīncæstire, særutīnd sīntele icoane, si moaşcele sfīnteī Præpædoamnei Parascivei. Acole atunce s'aū tīmplat sī Mitropolitul Gedeon, si-l poftiá pe Impæratul ca sæ šieadæ în scáunul cæll domnesc, si n'aū vrut, cæ tot în peçioare aū stætu pīncæ cæ aū cīntat Psalīi; acsion, si ecténiea. Esīnd din hiséricæ s'aū suit la trapediarea Egúmennului; atunce aū sosit sī curtea lui cu un povódnic, si apoi sosit sī Dumitraşcul Vodæ, cu curtea lui, dupæ cæ aū mīncat dutcæi, si ešīnd din trapediare. Ear' Dumitraşcul Vodæ acmušī tocmise de aū fost stīnd de a rīnd toī Polcóvniçii si Roemistrii, cæ-i fæcuse Dumitraşcul Vodæ din Moldovenni. Ši trecīnd Impæratul pe'ntræ dīnšii, arætīndu-i Dumitraşcul Vodæ sī Impæratului, si spuīndu-i cæ-s cu leafæ, si i-aū særutat mīna Impæratului toī de a rīndul. De acolo aū mers tot pe jos sī pīncæ la Mitropolie de s'aū încinat, si aū mers sī la casa Mitropoliei. De acolo ešīnd aū încælecat cu toīi si aū mers la Góliea de s'aū încinat; de acolo învīrtejīndu-se aū mers sī la sfīntul Nicolaū si apoi la curte, si pīncæ în saræ aū purcæs earæ la obudiū la Prut de cæea parte la Tiūflora cu impærcæteasa cu tot.

Earæ Iuniū în 28 de dīlle miércuri, aū fæcut masæ mare sī Petru Impæratul, de aū cīnstit pe Dumitraşcul Vodæ, si pre toī boieriū ūçerii, si acolo s'aū iscælit boieriū de aū primit domn vécīnic pe Dumitraşcul Vodæ si pe semīntiea lui. Earæ mæcar cæ aū fost postul sīntului Apostol Petru, cu toīi aū mīncat carne, si mare bencet aū fost toatæ dīūa açeea, si acolo aū mas, earæ peste noaptea açeea n'aū scæpat færcæ págubæ mai niçi un boieriū si nefurat de Moscali, cui pistoale cui rásturi, cui apīngæle, niçe boier, niçe slugæ. Deçi apoi Impæratul tot acolo aū fæcut sī Sīn-Petrul.'

Earæ Boris Šieremet, cu obudiul sæū, tot clætiá de'n dī în dī înainte pe de cæea parte de Prut în jos, încet cīte ūæ milæ de loc, pe'ntru earbæ, cæ erá sécetæ si locuste multe, peste samæ de multe, de acoperise locul. Earæ Tætarii aū sī lovit færcæ veste la tábæra lui Šieremet, si pīncæ în pærcanne aū mers;

esit'ău îndatæ la hartiŭ Polcównicul Gligorașiŭ Ivannenco cu Rocmistrii lui și cu továræsi dela steagul lui, Moldovenni slugiți în leafæ, și cu ũæ samæ de Cædiaci Donti. Cæ Tætarii, cum li-i firea lor cæa vicleannæ, s'ău arætat întiŭ putini, și s'ău fæcut a da dos. Ei dupæ dînsii a-i goni, și nesocotiți mai multî devin ametiți. Cæ cînd s'ău tredit earæ Tætarii cæi supuși de'ntre vœi, ca vr'ŭæ 2000, i-ău sî cuprins de'n dos, și asiá s'ău întors și cæi de'n frunte cæ fugiá, și asiá i-ău luat la mejloc pre Crestini; cæ Gligorașiŭ Ivannenco Polcównicul, fiind om viteadiu și cu alți Rocmistri s'ău luptat cîtva, și ău esit de'n toiul Tætariilor. Earæ pe stegariul lui Eni Munteannul cu steag cu tot l'ău luat, și vr'ŭæ 100 de továræsi dela steagul lui, færcæ cîti ău perit, de ău adus și la Iași vr'ŭæ 6 oameni de acoló, de i-ău îngropat. Cæ asiá de'ntiia-sî datæ li s'ău arætat vitejia Moscalilor împrotiva Tætariilor, și mai bunæ limbæ de ar fi cærcat Tætarii, nu ar fi luat, cæ ău fost apucat și pe cîtiva cædiaci, cæ le dicŭ Donti. Locustele încæ istovise earba de cæea parte de Prut; se ducea Moscalii gloate cu corneturi pe de parte drept earbæ, earæ Tætarii tot le dá nœvalæ de-i apucá. Și la acest hartiŭ cu Tætarii reŭ s'ău fost rœnnit Gligorașiŭ Ivannenco în spata de'n a stînga.

Vedîrul încæ sosiá cu toate puterile lui în gura Jærcetii de cæea parte de Prut, și Hannul cu Tætarii asijdere.

Întielegînd Împæratul Moscului acestea cum se poartæ lucrurile înainte, și gætindu-se sæ clæteascæ în jos dupæ Șieremet, cæ nu se scie de'ntr'a cui svat ar fi fost, ău de frica primêjdiei ău læsat calle de'ncolo și ău trecut cu tot obudiul sæŭ de aæeastæ parte de Prut, și ău luat Prutul în jos. Șieremet încæ ău fæcut pod mereŭ peste Prut drept tábæra lui din jos de gura Jijiei, unde acolo sî oștile lui ău încæput a trece Prutul de'ncoacæ.

Earæ Dumitrașcul Vodæ nu se scie din cæ priçinæ alta ar fi vrînd a purcede la oaste, ău clevetit la Petru împæratul pe cus-cru sæŭ pe Iordaci Ruset Vórnicul, și de grab ău venit 50 de dragoni, și Nicolaiŭ vel armașiŭ cu steagul sæŭ și l'ău ridicat din Iași, de l'ău dus la cætate, la Soroca, de l'ău dat pre sama

Moscalilor, cari pǣdiá ǣtatea; si ell jurase lui Dumitraşcul Vodæ pîncæ în de trei ori, care şî Dumitraşcul Vodæ sîngur aũ mǣrturisit ǣtræ boieri, dupæ ǣe l'aũ luat Moscalii din Iasi şî l'aũ dus la Soroca. Ǣe unii dîc, ǣe mai nainte, pîncæ a nu-l ridicá Moscalii, s'aũ fost puind improtiva lui Dumitraşcul Vodæ Vórnicul Iordaci, de n'aũ fost primind ca sæ fiæ şî feǣlorii lui Dumitraşcul Vodæ la domnie véǣinicæ pe urma lui: ǣe s'aũ fost scos cuvîntul la socotealæ pecum: de s'ar tîmplá sæ moaræ Dumitraşcul Vodæ, si neavînd alţi feǣiori, si rǣmîînd doamna lui îngrecatæ, sæ se aşǣepte pre aǣella prune pîncæ a naşǣe; fiînd fæt aǣella sæ fiæ moşǣeann domniei Moldovei, ear' altul ba. Şî Iordaci Vórnicul neprimind l'aũ pîrît Dumitraşcul Vodæ, pecum are fraţi în Tiarigrad, si sînt amestecætori de domnii, si poate fi şî pisma ǣea veciæ ǣe s'aũ læpædat cupæresǣii de jurǣmîntul, ǣe aũ fost legat cu tatæ-sæũ Cantemir Vodæ si cu frate-sæũ Antioc Vodæ; aũ poate fi, şî blæstemul tîerii l'aũ ajuns, ǣe apoi dupæ esitul Moscalilor de'n Soroca, l'aũ luat şî pe Iordaci Vórnicul de l'aũ dus toema la Cioy si tot în padîce; si mirate-vei, de a mai vedé tiara Moldovei. Ǣe sæ læsæm de aǣesta si sæ venim la rînd, precum aũ mers Moscalii de s'aũ lovit cu Turǣii.

Dupæ ǣe aũ trecut Împæratul Moscului si Şieremet cu oştile lor Prutul dincoace, aşîjdere şî Dumitraşcul Vodæ puind pe Savin Bannul Postélnic mare si pe Pável Ruǣinæ comis mare, care fiînd pribegî si venise cu împæratul Moscului, pecum s'aũ pomennit mai sus, si aşîá aũ purǣes de s'aũ tras toate oştile în jos pîncæ drept movila Ræbiei.

Turǣii si Tætarii, aşîá se trægeá cuvîntul, cum aveá mare fricæ de Moscali, întiũ, ǣe tot mai veniá de'n urmæ Moscalii cu dîǣhærele. Earæ deacæ aũ prins pæginii de veste, cum aũ trecut toate oştile creştinilor Prutul de'neoace, îndatæ s'aũ sumetit, puind la socotealæ cum de frica lor aũ trecut. Ǣe cum mergæá oştile Moscului în jos, earæ Tætarii si Turǣii treǣeá Prutul în not ǣælæri sprintenni numai cu cæmesile si desculti, cu suliþe, si dá nævalæ de apucá oameni si dobitoacæ ǣe puteá, si earæ dá peste Prut în ǣea parte.

Ear' dupœ cē s'au scurs oștile Moscœleșcī de'n urmœ despre Iași, Tætariī aū sī cuprins drúmurile din urma lor despre toate pœrtile, de n'au mai putut rœsbí nime cu nemicœ la obudīū, si multī sī-au pus cápetele sī aū cœdiut la robie pe'ntru agonisitœ, cœ acmú ajunsese sacul de fœincœ cîte 10 rube, ear' la obudīū pînea de 60 de dramuri 6 copeiœe, ádecœ 12 banni, si începuse oștennii a hœmesí sī a se bolneví. Aveá slugitoriī banni multī cœi de oaste, dar' cœ folos cœ pîne în țiarœ nu erá, cœ o mîncase locustele de trei patru anni, si aœeea toatœ sminteala aū fost Moscalilor.

Strinsese Moscaliī cîteva miī de boi de negotiū turcœscī de'n țiarœ, si cumpœrase sī cu banni împœrceteșcī, de le-aū dus dupœ obudīū pe'ntru ca sœ fie de hránna oștilor, cœ nu se biruíá cu pînea; cœ toate aœelle bucate aū cœdiut pre mîna Tætariilor si oștennii, cariī duœeá, si n'au ajuns la obudīu niœi uniī.

Orînduise Moscaliī înainte cu ũœ samœ de oști pre Íanosīū Ġeneralul ca în cip de strajœ sī cu Tansci Polcœvnicul cu polcul lui, si cu ũœ samœ de cœdiacī, cœ le đic Dontī, cœlœrime, de aū mers ca sœ stricœ podul Turœilor, cœ-l fœcuse pe Prut în gura Sœrœtīi la Vetrisioae, si sœ nu lase pe Turœi, ca sœ treacœ dincoace, cœ acmú ajunsese si Vedirul Baltăgiul cu toatœ puterea acoló. Cœ acmú Moscaliī asiá se socotise încœ despre Iași purcœdiind, aū numera, cu Dumitrașcul Vodœ toate conaœele cîte sînt pîncœ la pod la Dúnœre, ca sœ meargœ tot pe de aœestœ parte de Prut; cœ poate fi, cœ i-aū pœrut, cœ Turœiī dorm.

Ínsœ deacœ aū trecut toate oștile de movila Rœbŕei, ales'aū Moscaliī pre un Ġeneral vestit de rœsboaie, anume Ren-Bour, cu 12.000 de oaste cœlœrime, si l-aū trimis împreunœ cu Toma Cantacudino Spœtariūl munteannul, ca sœ loveascœ la cœtatea Brœila; apoi sœ treacœ peste Dúnœre în cœea parte si sœ stricœ podul Turœilor în urma Vedirului, sœ nu mai poatœ scœpá Turœiī înapoi, niœi alțiī sœ mai poatœ treœe de'n coacœ, si asiá oastea cum erá aleascœ, asiá vœá fœcut poronca deplin, de na'r fi fœcut smintealœ din urmœ despre temeul oștii, precum vei íntelege la rîndul sœu.

Earæ purtindu-se lucrurile ašlá, spun cœ mare necivernisealœ s'aũ fœcut între Moscali de ši-aũ împœrfit oštile în multe pœrti, cœ la Soroca læsase ũc samœ de oaste; aiœe-ši læsase pe lîngœ Doamna lui Dumitrašcul Vodœ pre Polcœvnicul Gîngaul ši pe un Maïor, cu vro trei patru sute de Moscali, pe'ntru padia curtiĩ ši a tîrgului ši vr'œ 180 de cœdĩacĩ, cum d̄icũ eĩ Horodoviĩ, ši nišœ seimenĩ de aĩtœrgului Iašilor. Maĩ sosise acmũ ũc samœ de Moscaliĩ la Iaši în urma oštilor, ca la 3000 de cœrũte cu d̄iœcœreá carii erá mergœtori dupœ obudiu ši aũ tœbœrĩt supt curtea œea doamnescœ pe šies pĩn' la pod la Bahluĩ; œe deacœ s'aũ întieles cœ aũ cuprins Tœtariĩ callea din urma oštilor, n'aũ maĩ cutediat sœ meargœ, œe aũ stœtut pe loc pĩnœ la întorsul obudĩului de'n jos.

Ašjderea ũc samœ de Moscali, ši pre Polcœvnicul Cigeacĩ cu polcul lui l'aũ fost trimis, de aũ cuprins tábœra œe erá lamfnœstire la Bursucĩ, sœ fiœ de padĩœ acolo, maĩ vĩrtos pe'ntru Lupul Costaci Vœrnicul cu fratĩ ši nepotiĩ lui, ši alĩ boieri josenĩ, cœ tot nu-l credeá pre Vœrnicul Lupul niœ Dumitrašcul Vodœ, fiind aproape de Tœtari; cœ ašlá-ši deacœ aũ dat vrajba în țiarœ cu Moscaliĩ, aũ fost trimis Vœrnicul Lupul rœspuns la Dumitrašcul Vodœ cum cœ sœ sœiœ, cœ aũ scris cu jãlobœ la Vedirul, œe eĩ cu țiara nu sint hainĩ, œe de nevoia Moscalilor s'aũ bejennit. Ši bine aũ fost socotit Lupul Vœrnicul pe'ntru aœea-sta, ca sœ nu dee în pripœ Tœtariĩ cu prada în țiara de jos, de carea apoi totu-ši n'aũ scœpat sœraçii Creštini, cœci doarœ cœrtile Lupului Vœrnicul pre œine s'aũ trimis n'aũ putul rœsbĩ sœ ajungœ la Vedirul. Ašjderea ši Lupul Vœrnicul fiind îndoit, temĩdu-se din jos despre Tœtari, ši de Turœi, cœ nu erá de šiaœ, de'n sus se temeá de Moscali; alta deacœ aũ vedĩut, cœ aũ venit degrabœ de l'aũ cuprins ši Moscaliĩ, deçi i-aũ cœutat numai a tiné cu d̄nšii; cœ-ši dedese ši d̄iœlog pre fiul sœũ pre lordaci, ši ell tot aũ rœmas cœ-i erá casa bœlnavœ. Fœcuse Vœrnicul cu joseniĩ ši ũc slujbœ spre Moscali, ca sœ aibœ credințœ cum cœ tin cu Creštiniĩ, de aũ fost apucat vro 700 de epe dela Tœtari pĩnœ a nu se lovf oštile de le-aũ adus la Šieremet de le-aũ încinat, carea apoi aœelle epe le-aũ luat Tœtari

de'n spatele țierii cu multæ celtuealæ; earæ şî aĉeia ĉe le-au fost luat dela Tætari, pre urmæ la multæ pedeapsæ aũ ajuns, şî multæ vreme aũ tras nevoe şiedîind la încisoare.

Earæ Codrenniî dela codrul Cigeaĉiului, deacæ aũ vedîut, cæ se aprîpîe Vedîrul şî Hannul cu oştile, îndatæ aũ ajuns la Hannul de s'aũ încinat; şî cu atîta apoî aũ hælæduit de pradæ şî de robîe.

XIV.

Ioann Neculĉe († 1743).

Dela 1693 a fost tot în deregætoriî alle statului, pînæ la 1711, dupæ trista esitæ a ræsboiului lui Petru țiarul cu Turcii. Atuncîi merse cu prîncipele Cântemir în Rusia. Însæ neplæcîndu-î acolo, se despærli de prîncipele Cântemir, şî, neputîndu-se întoarĉe în patrie-şî merse în Polónia, unde petrecu în ræstîmp de şapte anni (1712—1719) în lipsæ foarte mare; fiind cæ Constantin Lupul primise dela Domnul Nicolaiũ Maurocordat (întîiul domn fæneriot în Moldáviea) moşile lui Neculĉe pe sama s'a, şî nu-î dá nemica de'n venitul lor. La 1719 îşi rædobîndî Neculĉe moşile, şî ræntorcîndu-se în Moldáviea, træi rætras la moşie-şî pînæ la 1730. Dupæ aĉeea purtæ scurt tîmp deregætoriî de alle statului; ĉi træi totu-şî mai mult rætras la moşie-şî, pînæ la moarte-şî, carea se tîmplæ la 1743. A scris istória Moldáviei dela 1662—1743 într'un stil mîedîos, putérnic, curgætiv, ræspundîctiv firii limbei rumînescî.

§. 81.

Domniea a treia a lui Дѣка, Домнѣя Молдавїей (1679—1684).

Benit'aũ Дѣка Водѣ ку а treia domnie ꙗн ĉiara Молдовеї, de'n ĉiara Мунтеннеаскъ ꙗн annул 7187 (1679) шî аꙗ ꙗнтрат ꙗн Іашї ла скáунул домнѣск Зїечемвре ꙗн шїесе зїлле, ꙗн зїѣа сѣжнтѣлѣї Николаїѣ. Benit'aũ шї кѣѣї-ва воїерї Мунтеннесчї аїче ꙗн ĉiарѣ ꙗн Молдова ку Дѣка Водѣ, де фрїка лѣї Шїервann (Кантакѣзѣнн) Водѣ, прекѣт с'aũ

скріс маї сус. Атунче ера греѣ ꙗн цїарь пе'нтру зїахереле, шї меzilурї ла друтѣа Каменїцеї, шї келтѣеалъ кѣ скїмватѣа Памїлор de Каменїцѣ, шї de'n Іашї пѣлѣ ꙗн Каменїцѣ ера локѣа пѣстїѣ, ꙗнкѣ дїн ернатѣа Тѣтарїлор дїн зїлеле лѣ Дѣмїтрашкѣа (Рѣсет) Водѣ шї ашїезїанд слѣжїторї ꙗн тѣбѣрѣ шї ꙗн Стефѣннесчї, Антонїѣ Водѣ цїеа меzilурї дїн Стефѣннесчї пѣлѣ ꙗн Каменїцѣ; еарѣ маї пе урїмѣ аѣ ашїезїат оаменї ꙗн Хотїн шї ꙗн Перїрѣта; атунче венїа подгезїурї дїн цїара Лешїеаскѣ ла друтѣа Каменїцеї de ловїа пе Тѣрчї шї пе негоцїѣторїї, карїї мерѣа ла Каменїцѣ шї ле фѣчеа тѣлте пѣгѣве шї стрїкѣчїурї.

Еарѣ дѣпѣ че с'аѣ ꙗнторс солѣа челл Лешїеск дела Поартѣ, че трекѣсе ꙗн зїлеле лѣ Антонїѣ Водѣ, аѣ алес лок Каменїцеї, шї аѣ хотѣрѣт тоатѣ Подолїа сѣ фїѣ олат Каменїцеї, дїн Ністрѣ дела Бѣчечї пѣлѣ ꙗн Ъкрѣїна, шї кѣ Ъкрѣїна кѣ тот пѣлѣ ꙗн Чехрїн, шї пѣлѣ ꙗн вобїа ꙗн цїос, аѣ рѣмас сѣ фїѣ тот сѣпт аскѣлтареа Тѣрчїлор. Шї аѣ ешїт тѣлцїме de рѣшї дїн лѣунтѣрѣ дїн цїара Лешїеаскѣ, шї с'аѣ ашїезїат ꙗн олатѣа Каменїцеї de с'аѣ фѣкѣт сате шї рае, шї аѣ пѣс Тѣрчїї пїн сате сѣвпашї дѣпѣ овїчеїурї лор, тї ꙗтѣлѣ Тѣрчїї ла Лешї, шї Лешїї ла Тѣрчї фѣрѣ de пїчї ѣѣ грїжѣ. Атунче шї ꙗн Молдова с'аѣ ашїезїат слѣжїторї пре ла меzilурї шї пре ла тѣрцїї шї аѣ ꙗнчепѣт а се фаче шї словозїї, пре ла Чернѣвцї шї пре ла Хотїн.

Еарѣ ꙗн алл доїле анн алл домнїеї лѣї, аѣ тѣїат Дѣка Водѣ пе треї воїерї анѣме: пре Вѣсїлїѣ Геѣка вел Вїстѣрнїк, шї пре Цїорѣїѣ Богданн вел Ъїкнїчерїѣ, шї пре Лѣпѣа сѣлцѣрѣа, карїї аѣ фост фѣкѣт кѣрцї Вїклеанне, кѣ їскѣлїтѣра лѣ Дѣмїтрашкѣа Водѣ ла Орхееннї шї ла Лѣпѣшпennї сѣ се рѣдїче кѣ оасте сѣ теарѣ сѣ прїндѣ пре Дѣка Водѣ кѣ тоатѣ каса лѣї, шї пре ѣѣ самѣ de воїерї аї лѣї, шї кѣ їсвод, кѣ че морцї сѣ-ї отоарѣ пре тоцї; шї трїмецїїанд картеа ачееа кѣ Лѣпѣа сѣлцѣрѣа ка кѣш ар фї фост дела сїнгѣр Дѣмїтрашкѣа Водѣ, ла кѣлїтаннїї

дела ачелле цїжнүтурї: ear' yn кьпїтанн ануше Декусарь, деакъ аѣ ѡцїѣлес че скріе ѡнтрү ачеа карте, с'аѣ фькүт а трїмете поронка ла алці кьпїтаннї; ear' пре де алтѣ парте аѣ шї пүрчес де аѣ венїт ла Іашї, күм маї де гравѣ, шї аѣ мерс ла Бүхүшіѣ Хьтманнүла де л'аѣ ѡнтреват: кү а күй штіре есте? Ear' Бүхүшіѣ Хьтманнүла, нештїнд нїмїкѣ де ачестеа, ѡдатѣ аѣ мерс ла күртеа домнеаскѣ, шї аѣ спүс Дүкї Водѣ, шї Дүка Водѣ аѣ трїмес пе Георгїцїѣ Чїудїн-Сардарүла, шї аѣ прїнс пре Лүпүла сүлцерүла кү ачеа карте Віклеаннѣ; ear', Геўка шї Богданн нү штіа нїмїкѣ, че күм л'аѣ адүс пре Лүпүла сүлцерүла ла Дүка Водѣ, л'аѣ ѡнтреват Дүка Водѣ пре Лүпүла сүлцерүла, кү а күй ѡвѣцїѣтурѣ аѣ фькүт ачестеа. Ear' елл аѣ спүс кѣ л'аѣ трїмес Геўка шї Богданн, шї ѡдатѣ Дүка Водѣ аѣ трїмес нїште вүлүвашї кү сеїтннї де ї-аѣ лүат де пре ла гасделе лор, шї ї-аѣ ѡкїс; шї а доўа зї ї-аѣ скос ла дїванн ѡнтре тоатѣ воїерїмеа, шї нїмїкѣ п'аѣ маї нүтүт сѣ тьгьдүеаскѣ фаутеле лор, шї ї-аѣ спүс дрент Дүкї Водѣ, кѣ сжпт вїноваці. Децї Дүка Водѣ мүлт ї-аѣ мүс-трат, шї аѣ оржндүїт пре Тоадер Флїондор велл Арманшїѣ, порончїндү-ї де ле-аѣ тьїат канетеле ла түстрїї, зїѣ амеа-зїѣ-зї, ла фжнтжнѣ де'нїптеа порції күрцілор домне-штї. Шї ѡн локүла Геўкї, аѣ нүс Вістэрнїк маре пре Тодерашкү Кантакүзїно, фечїорүла лүй Іорданї челлүй вь-тржн. Фостаѣ цїүнїнеаса Геўкї варѣ прїмаре кү доамна Настація а Дүкї Водѣ, дар', нїмїкѣ нү ї-аѣ нүтүт фолосї.

Еарѣ дүнѣ че с'аѣ пїнїт дої аннї де домнїеа Дүкї Водѣ, аѣ мерс ла Цїарїград ла ѡмпьрѣцїе, авжнд пжрѣ кү Стефанн Беїзїадеа фечїор Радүлүй Водѣ, пе'нтрү логодна че аѣ фост фькүт кү фїїкѣ-са Катрїна, кѣ фїїнд фечїорүла Радүлүй Водѣ грозїав ла фацїѣ, нүнеа прїчїнѣ Дүка Водѣ шї нү вроїа сѣ ї-о деа. Децї аѣ рѣмас фечїорүла Радүлүй Водѣ пре Дүка Водѣ де ла дїваннүла ѡмпьрѣтеск. Атүлче аѣ келтүїт Дүка Водѣ мүлці ваннї ла Поартѣ, апроане де ўѣ мїе де нүнці де ваннї, шї ї-аѣ дат Түрчїї шї Хьтмьннїеа Ъкрьїнеї, кафтанн шї шлїк, шї вүе-

dugann, ші yn тѹйѹ: ші аѹ пѹрчес дін Ціаріград дін преѹнѹ
кѹ фечіорѹа Радѹлѹї Vodъ ціпере-сѹѹ, кѹ треї тѹйѹрї ші
кѹ бѹсдѹгann, де-л дѹчеа ѹпaінtea лѹї, кѹ mare алаїѹ ѹп-
трѹнд ѹп Іашї.

Љндатѹ-ші с'аѹ апѹкат де аѹ фѹкѹт mare ші фру-
моасѹ пѹнтѹ. Трїмес-аѹ ѹп тоатѹ цїара де аѹ пофтїт
не тоатѹ воїерїмеа ші maziimea дела мїк пѹнѹ ла
mare, ші де алте кѹпїтѹнїї, че нѹ поропкѹ, че кѹ пофтѹ;
ші дѹпѹ че с'аѹ стрѹнс кѹ тоцїї ла Іашї, фѹкѹтѹ-ле-аѹ
овороаче тѹтѹрос дела domnie, де ле да де тоате че ле
тревѹїа, де нѹ келѹїа nime пїчї yn ванн.

Ашїждере маї адѹс-аѹ опт солї, дої дін цїара Мѹн-
теннеаскѹ, ші дої дін цїара Ънгѹреаскѹ, ші дої дін цїара
Лешїеаскѹ, ші дої дін цїара Кѹзїѹчеаскѹ чеа mare де
песте Ніпру; ші аѹ адѹс солїї мѹлте дáрѹрї ші фрумоасе
де аѹ ѹпкїнат Дѹкѹї Vodъ. Шї с'аѹ веселїт доѹѹ сѹп-
тѹмѹнї кѹ фѹлїѹрї де фѹлїѹрї де мѹзїчї ші де цїóкѹрї
ші пейлївannї ші кѹ пѹшче; ші цїѹкá доѹѹ danцїѹрї пїн
ограда кѹрцїлор domneshтї ші пре ѹлице кѹ тоцї воїерїї
ші цїѹпѹнпеселе, ѹпподовїцї, ші тоцї пегѹцїѹторїї, ші
тот тѹргѹл, ші yn Вóрпїк mare пѹртá yn кап де danцїѹ,
ші алт Вóрпїк mare пѹртá алт кап де danцїѹ ѹтѹрѹкацї
кѹ шїарваннале domneshтї. Нѹмаї мїреле ші мїреаса фїнд
фечіорї де domнї, нѹ цїѹкá ѹп danцїѹрї не афарѹ, че нѹ-
маї ѹп касѹ; ear' ла danцїѹ нѹмаї че цїѹкá воїерїї; кѹт нѹ
ерá пѹнтѹ, ші ерá мїнѹне. Шї дѹпѹ че аѹ пѹнтїт, аѹ мѹл-
цїѹмїт солїлор, ші с'аѹ дѹрѹїт вїне, ші с'аѹ дѹс ла цїѹ-
рїле лор.

Пе ѹртѹ с'аѹ гѹтїт ші аѹ пѹрчес ла Ъкрѹїна ла Ne-
mїрова, ші с'аѹ стрѹнс тоатѹ кѹзїѹчїмеа аколло ла Дѹка
Vodъ ла Nemїрова, ші аѹ алес дін кáпете дїнтре дѹншїї,
ші аѹ пѹс цїѹдекѹторї, ші полкóвнїчї, ші сóтнїчї; ші
ле-аѹ пѹс ші ѹп локѹл лѹї namésнїк ѹп лок де Хѹтmann,
ка сѹ ле поарте де грїѹѹ лор, апѹте Енї Гредїневїчї, ом
слѹжїт, штїнд ші лїмѹѹ Кѹзїѹчеаскѹ, де neamѹл лѹї Грек
фїнд, ші аѹ фѹкѹт ші кѹрцї лѹнѹѹ Nemїрова, ѹп máрцї-

неа Бухулуї, ші аў фькут ші алте курці ꙗн тѣрѣнеа Ніструлуї ла Цікановка ꙗн потрѣва Сорочії, ші де аколо с'аў ꙗнторс ꙗн тоамнѣ ла Іаші ші стѣпжніа. Дука Водѣ ші Ъкрѣіна, ші цѣара Молдовії, domn фїнд ку треї тѣ-іурї; ші аколо кжнд аў фост ла Ъкрѣіна тѣлѣ чїнсте аў фькут кѣзіачілор.

Дупѣ ачееа терс-аў ꙗнпрїмѣларе ла ҃н сат алл лѣї, че есте ꙗн цїнугул Неамцїулѣї а҃нме Прѣжѣштїї, авжнд ші курці аволо, ку тоатѣ каса лѣї, ку цїнерїї ші ку фечїорїї лѣї, ші ку тоатѣ воїерїмеа ші куртеа лѣї; ші аў зїѣвовїт аколо вр'ѣѣ доѣѣ треї сѣптѣмжні, ꙗтѣлжнд пре ла вжпѣтурї, ші пре ла алте сате алле лѣї. Кїемату-л'аў ꙗн чїнсте ші ҃н воїер пре а҃нме Константїн Постѣлнїкул Чїованнул ла ҃н сат алл лѣї а҃нме ла Сѣлїште де л'аў чїнстїт доѣѣ зїлле, ші ашїа еарѣ-ші с'аў ꙗнторс ла Іаші ла скѣ҃н.

Кѣтїлішашеа Домнїцїеї лѣї Дука Водѣ.

Дука Водѣ вржнд сѣ-ші скоатѣ ванпїї че аў келт҃їт ла поартѣ пе'нтрѣ хѣтѣмнїса Ъкрѣїнеї, ші авжнд ші касѣ греа ку таре кїелтѣеалѣ, ші ну кїелтѣїа ка ҃н domn дупѣ пѣтїнцїа цїѣрїї, ші вреа сѣ кїелтѣеаскѣ ка ҃н країѣ, ші вѣзїжнд ші вїклешїугул воїерїлор челлор че ї-аў тѣїат, де к҃м ерѣ рѣѣ де фелїул лѣї, ꙗнкѣ ші маї рѣѣ с'аў фькут, ші маї гроазнїк ас҃пра воїерїнїї ші ас҃пра цїѣрїї. Скос-аў нїште хѣртїї пе цїарѣ тарї, кжте де шїесе, кжте де опт гѣлвеннї ші кжте п'аў ꙗтѣврѣкат пре фецїе, ле-аў дат пѣпѣштї пре'н сате. Шї дупѣ че аў дат тавлеле ꙗн вїстерїе, аў ар҃нкат оржндѣелеле пе хѣртїї де ҃н гѣлвенн шїесе-спрѣ-зїече гѣлвеннї : ші карїї лѣсѣ хѣртїе де шїесе гѣлвеннї, лї се фѣчеа маї вїне де с҃тѣ; ші деакѣ пѣ гѣсїа ку че плїнї де ла ом, лѣа а алтѣїа пе'нтрѣ ачелла, ші пре ҃нде ерѣ пѣсгїїѣ фѣчеа пре злоташї де плѣтїа дела каселе лор, ші вѣтеа пре злоташї ку вѣсд҃уганнул, де аў оторжт вро дої, треї. Дечї вѣзїжнд кѣ мор зло-

шії de бусдуган, аў фькут ын вьціў de опт тукї, de
 втеа пре воіерї шї пре злоташї ку вьціул, шї пўнеа пе
 оіерї дьждї шї Ампрүмүте песте пүтинція лор, кжт пү
 е: маї пүтеа плътї, къ ера воул дої галвепнї шї вака ын
 алвепн, шї істовїа злоташїі тот; шї печї ку одоарьле, че
 ле зїглоція пре ла пегүціьторї пү се пүтеа плътї, че ера
 плїне Анкїсорїле de воіерї, шї грóсүрїле de чеї сьрачі,
 ше-ї вьтеа шї-ї къспїа, ку кáпетеле пе'н гáрдүрї, шї ле-
 шїнаці de фоаме, шї вьрваці шї фемеї, шї түрїа пре'н
 грóсүрї; шї пре цїуцжнесе сьраче Анкь ле легá ла пүшче
 шї ле Анкїдеа ла сеїменнї пе'нтрү баннї. Пе'нтрү ачеа
 връжтүшіе шї гроазїь, че Аї Амплүсе ínima díáволул de
 лькомїе, че аваа, үржтү-л'аў тоці пе Дүка Водь, шї се
 ругá тоці лүї Дүмнезїь сь-ї жптуеаскь de'н жвеле лүї,
 шї-л вьлстүмá дела мїк пжнъ ла mare, de аузіа слүціле
 лүї ку үрекїле. Атүпче фуціт-аў түлці воіерї шї мазїлї,
 de гроазїа лүї пїнтр'алте цїьрї de шї-аў пүстїит каселе
 аүте: Түдосїў Дүльў вел Спьтарїў аў фуціт Антр'ўь
 поапте дїн тжрг дїн Іашї Ан цїара Лешїеаскь; ашїжде
 шї Савїл Імүчілъ вел Меделнїчер, шї ку фрате-сьў Геор-
 гіціь Постелнїкул, шї ї-аў ацїүне гонашїї Лїпканнї Ан
 кодрүл Херціей, шї с'аў вьтүт къ джншїї, шї пү ле-аў пү-
 түт стрїка немїкь; шї Моціок шї алції түлці.

Мерсхл лүї Дүка Водь ла Анкнцїьрбчїх- неа Віепней къ Түрчїї ла 1683.

Еарь Ан апул 7191 (1683) гьтїтү-с'аў Bezırүл de
 оасте, сь теаргь асүпра Немцілор; венїт-аў поронкь пї
 ла Дүка Водь сь теаргь Ан оасте; фькут-аў атүпче
 Дүка Водь mare гьтїре de оасте, шї аў адүс шї кжте-ва
 пóлкүрї дела къзїачї de Ъкрїна шї къльрүшїмеа шї Ле-
 фечїї шї күртепнї шї жнсарї шї пе цїарь аў оржндүит
 оаменї de оасте, шї воіерї шї мазїлї кжте ку зїече доўь-
 спрь-зїече слүці, шї аў пүс шї пре ын Бракь къпїтанн de
 аў фькут ын стеар de оаменї тот дїн вьтажїї воіерїлор,

ші а цїупжеселор челлор съраче. Ші аў пурчес ку тоатъ оастеа са де айче дїн Іашї ꙗн доўъ-зїечї де зїлле алле лўї Априле. Боїерїї шї цїара, тоцї ерá вукурошї съ пурчеадъ Дўка Водъ ꙗн оасте, съ се тжнтўеаскъ шї съ хълъдўеаскъ де врѣжтѣшіеа лўї, шї-л влѣстѣмá тоцї съ ну се маї ꙗнтоаркъ де ҃нде мерцеа, къ шї атўпче ла пурчес тўлтъ стржисоаре фѣчеа пе'нтрў рѣтѣшіцїа ванпїлор вїрулуї съ їстовеаскъ воїерїї, шї ну путеа їстовї, къ ванпї ну ерá пїкїре; вжнзїаре ꙗн вїте ну ерá. Че шї пре калле пжлъ ла Фокшїеннї мергжнд ку оасте, тот зїпчїїтурї ерá. Атўпче трекжнд Ханпўл ку Тѣтърїмеа пре ла Фълчїїў ꙗн оасте, тўлте жакурї аў фѣкут пїн цїаръ; словозїндў-се Тѣтарїї прїн сате шї пре ла каселе воїерештї, де аў фѣкут тўлтъ стрїкѣчїўне пжн-аў трекут ꙗн цїара Мўнтеннеаскъ мергжнд ла оасте; шї деакъ с'аў стрекурат Тѣтърїмеа де прїн цїаръ шї апої аў трекут шї Дўка Водъ пре ла Фокшїеннї ку тоатъ оастеа лўї. Н'ар хї фѣкут Тѣтарїї атжта стрїкѣчїўне прїн цїаръ трекжнд, де ар хї дат Дўка Водъ поклон деплїн прекут череа; нўмаї Дўка Водъ п'аў врут съ деа.

Рѣмас'аў атўпче Каїмакам ꙗн Іашї Николаїў Раковїцїѣ Логофѣтул шї Паладі Снѣтарўл шї Тодерашкул Вїстернїкул, карїї ла пурчесул Дўкѣ Водъ с'аў сфѣтвїт ку ўъ самъ де воїерї де чеї, че аў мерс ку домнїеа ꙗн оасте, ка де с'ар маї ꙗнтоарче Дўка Водъ, еї съ ну вїїѣ ку джнсул, къ пїчї еї ну-л вор маї аштептá ꙗн Іашї, чї се вор дўче съ-шї прїнзїѣ кáпетеле прїн ꙗнтр'алте цїѣрї, къ ну-л маї пот сѣтурá. Мергжнд Дўка Водъ ку оастеа прїн цїара Мўнтеннеаскъ аў трекут престе тўпте, шї аў мерс алѣтўреа ку цїара Жїгўреаскъ пре ла Сївїїў, пре ла Лўгошїїў, пре ла Темешвар, пре ла Сарвашїїў, пре ла Сóлнок, че есте ла апа че се кїатъ Тїса, шї де аколо ла Дўпѣре ла четатеа Бўда; шї аў трекут Дўпѣреа пре под дїн цїос де Бўда, шї аколо ꙗнтр'ўн кжтп аў ацїўнс пре Шїербанн Водъ, Домнўл тўнтеннеск ку оасте; шї аў венїт Шїербанн Водъ де с'аў адўпат ку Дўка Водъ. Еар'везїрўл

ку оасте ши ку Хапхуаку Тътърімеа ера Апзінте ла Стоп Беліград; атунче Bezir ера Кара Мустафа Пашіа, ши ку ачеа гътіре мерцеа, ануме съ довжндеаскъ четатеа Епж-кул, че есте Ап марцінеа цїзріі немціешті, ку Андемна-реа лві Тїукїа Гроф, ши алтор domnї Țигурешті, че Андемнасе пе Bezirya съ теаргъ. Дечї Немції авжнд весте де веніреа оштілор Търчешті, ла Епк, аў грїжіт четатеа ку оасте ши ку въкате; еар' Bezirya сосінд ку оасте ла Епк, аў прїнс лїмвъ, каре аў спус, къ четатеа Епкул есте грїжітъ фоарте віне, ши ку търіе маре, ну о вор пуге довжндї. Еар' четатеа Бечїуа есте фъръ де пічі ўб грїжъ: пічі оасте, пічі въкате ну аў, ши сжнт пумаї чеї де лок Ап четате; де ва мерце, преа лесне о ва довжндї. Bezirya лжнд ачеастъ весте, немїк лжнгъ Епк п'аў зїъ-вовїт, чи аў ши пурчес ку оасте Ап сус, пре лжнгъ Дў-пзре ла Бечїў, ши аў тъвържт лжнгъ Бечїў; ши Ап чїнчі зїлле алле лві Іуліў аў Апчепут а ватере четатеа дїн тўпурї.

Аппзратуа Немціеск ера атунче ку ошті Аптр'алтъ парте, де се вътеа ку алці меціешї аї сзї: еар' Ап Бечїў ера пумаї ѱн генерал ануме Старїмберг ку доъ-зїечї ши чїнчі де мїї де Немці, ши аў зїъвовїт Търчії прецїур четатеа Бечїулуї, дїн чїнчі зїлле алле лві Іуліў, пжпъ Ап доўъ зїлле алле лві Септемвре, ши непърсїт да дїн тў-пурї, кум ши чеї дїн четате се апзрa вървѣтеште, ши ера Ап маре стржнсоаре чеї дїн четате, кжт ера Ап кўмп-пзпъ де пеїре, невіндѱ-ле ажурорїў пічі де ўб парте: пжпъ че аў венїт Іоанн Совїескї країуа Лешїеск ку оасте, ши аў вътут пе Търчії, ши аў жжнтїт четатеа Бечїулуї де пъвала Търчілор. Ши Апторкжндѱ-се Bezirya фъръ де пічі ўб їсвжндъ л'аў сугрумат Ап Беліград, ши ї-аў дѱс капул ла Аппзрѣціе; къ ел се апукасе, къ ва адѱче кїеїле четзїї Епїкуллуї ла Аппзрѣціе, апої ши алле Бечїу-луї. Еар' Дўмнезїўъ ну ї-аў ацїутат, дѱпъ сѱмеціеа лві, че аў рѣмас цїара немціеаскъ прѣдатъ ши арсъ, кжт пумаї пѣтжнтїа аў фост рѣмас пе ұрма лор. Деакъ с'аў Ап-

торс оастеа Търчeаскъ дела Вечѣѣ, аѣ венѣт ла Буда, шѣ погорѣндѣ-се шѣ оастеа Лешѣeаскъ не Дѣнѣре ꙗꙗ цѣос ла Острогон, еар' Търчѣѣ с'аѣ сѣтецѣт шѣ с'аѣ ꙗꙗторс ꙗꙗноѣ, шѣ аѣ ловѣт пре Лешѣѣ; шѣ Лешѣѣ ѣѣнд негѣтѣцѣѣ, нѣ ѣ-аѣ нѣтѣт спрѣжѣнѣ пре Търчѣѣ, че аѣ ꙗꙗдѣрѣптат ꙗꙗноѣ а фѣцѣре. Атѣнче аѣ перѣт фечѣѣорѣл Хѣтманѣнѣлѣ Полнѣѣ шѣ алѣѣѣ нѣлѣцѣѣ, шѣ нѣ ерѣл нѣлѣт сѣ нѣарѣ шѣ краѣлѣ Собѣескѣ; нѣмаѣ порочѣреа лѣѣ аѣ фост, къ л'аѣ ꙗꙗнтѣмпнѣнат нѣште полкѣрѣ де хѣсарѣ де л'аѣ маѣ рѣтѣѣт, пѣнѣ аѣ аѣѣнѣс шѣ педестрѣмеа Немѣѣлор. Дечѣ еар' ѣ-аѣ ꙗꙗфрѣлѣт не Търчѣѣѣ, шѣ аѣ рѣмас ѣсѣнда ла крештѣнѣѣ; еар' кѣ таре скѣдереа онѣтѣѣ лешѣештѣѣ, шѣ пѣнѣ а венѣ пѣреа Bezѣрѣлѣлѣ шѣ зѣѣвонѣнд ла Буда, нѣчѣ пре домнѣѣ ачестор цѣрѣѣ нѣ вреа Bezѣрѣл сѣ-ѣ ласе. Пѣрѣтѣ-с'аѣ атѣнче Дѣка Водѣ кѣ Шѣербанѣ Водѣ ла Bezѣрѣл, пѣ'нѣрѣ ѣѣ самѣ де ваннѣ, че аѣ фост рѣмас ла Дѣка Водѣ аѣ цѣрѣѣ Мѣнтенештѣѣ, кѣнд аѣ фост домн ꙗꙗ цѣара Мѣнтенеаскъ; шѣ аѣ рѣмас Шѣербанѣ Водѣ пре Дѣка Водѣ, сѣ пѣлѣтеаскъ тоѣѣ ваннѣ ла вестерѣеа ꙗꙗпѣрѣтеаскъ. Дечѣ лѣхндѣ-шѣ зѣѣа вѣнѣ Дѣка Водѣ дела Bezѣрѣл сѣ вѣѣѣ ꙗꙗ цѣарѣ, аѣ лѣсат зѣѣлог ла Bezѣрѣл пѣ'нѣрѣ ачѣѣ ваннѣ пре Апѣстол Катарѣѣѣ вѣл Комѣс, шѣ пре Тѣнасѣѣ де Сорока пѣнѣ а трѣмете ваннѣ; шѣ Дѣка Водѣ аѣ нѣрчес ꙗꙗ цѣос де аѣ венѣт ла цѣнѣтѣл Пѣтнеѣ, ла сат ла Домнештѣѣ; еар' пре доамна кѣ каса лѣѣ аѣ лѣсат'о ꙗꙗ Фокшѣеннѣ; къ фѣцѣсе доамна дѣн ѣашѣ маѣ ꙗꙗпѣнте де Лешѣ ла Врѣла, шѣ ѣ-аѣ енѣт Дѣка Водѣ ꙗꙗпѣнте ла Фокшѣеннѣ. Bezѣрѣл ꙗꙗкъ деакѣ аѣ нѣрчес Дѣка Водѣ, ꙗꙗкъ ѣ-аѣ венѣт скончѣнѣе, прекуш с'аѣ скрѣс маѣ сѣс де аѣ перѣт; еар' воѣерѣѣ, карѣѣ ерѣѣ зѣѣлог атѣнче, перѣнд Bezѣрѣл, аѣ фѣцѣт; че н'аѣ венѣт ла Дѣка Водѣ, че с'аѣ дѣс ꙗꙗ цѣара Ънѣреаскъ, къ ле-аѣ фост каселе аколо, кѣ алѣѣ воѣерѣ че прѣвѣѣсе дѣн Молдова.

§. 82.

*Къдереа лѣи Дѹка Водѣ, шѣ осѣнда дѹтне-
жѣеаскѣ, венѣшѣ асѣира каиѣлѣи лѣи шѣ алл
Доатнеѣ салле пѣ'нарѣ фаишеле кѣтмилѣ-
шѣциѣ лор.*

Еар' Дѹка Водѣ дела Домпештѣ, скрѣсе ла Каѣма-
канѣ ла Николаѣ Раковѣцѣ вел Логофѣт, шѣ ла Годо-
рашкѹл вел Вѣстернѣк, шѣ ла алтѣ воѣерѣме сѣ ѣасѣ дѣн
Хангѹ, дѣн беженнѣи, сѣ теаргѣ ла дѣнсул ла Домпештѣ сѣ
нѹ се теамѣ де Лешѣ, кѣ Лешѣи сѣлѣт нѣште тѣлхарѣ. Еар'
воѣерѣи кѹм ѣ-аѣ вѣзѣѹт картеа, лп датѣ аѣ фѣкѹт пѣ-
тѣштѣи, шѣ аѣ фѹцѣт пе потѣкѣ лп цѣара Ънгѹреаскѣ лп
Цѣурѣед, кѹ тоате каселе лор, ка сѣ нѹ маѣ де лптр'
окѣ кѹ Дѹка Водѣ.

Еар' кѣнд шѣ-аѣ лѹат зѣѣа бѹлѣ, Дѹка Водѣ шѣ кѹ
Шѣербанн Водѣ дела Безѣрѹл шѣ ѣ-аѣ лптѣрѣкат Безѣрѹл
кѹ кафтанне, аѣ фост зѣкѣнд Шѣербанн Водѣ, Дѹкѣи Водѣ :
*„Еакѣ лп цѣара Молдовеѣ се аѣде, кѣ аѣ ешѣи Лешѣ:
Блѣт пе ла тѣне кѣ лѹѣ еште шѣ доатна ла Брѣила,
шѣ-ѣ шѣде кѣшѣ-ва врете аколо, шѣ те воѣѣ грѣжи де
копаче, шѣ лѣлѣ веѣ веде кѣт а маѣ фѣ; шѣ де аколо
те веѣ аѣше кѣвернѣси шѣ веѣ терѣе кѣ шетеѣѣ.“* Еар'
елл п'аѣ врѹт сѣ факѣ ашѣа прекум лп зѣчеа Шѣербанн
Водѣ, шѣ аѣ трекут Дѣлѣреа лп чеастѣ парте де аѣ венѣт
дрѣнт прѣн цѣара Ънгѹреаскѣ, де аѣ мерс пе ла Анафѣ
Мѣхаѣлѣ краѣѹл Ънгѹреск, ла Белѣград, шѣ ѣ-аѣ фѣкѹт кра-
ѣѹл масѣ фрумоасѣ Дѹкѣи Водѣ, шѣ л'аѣ чѣнстѣт таре, шѣ
аѣ цѣѹкат амѣндоѣ шѣ кѹ тоцѣи воѣерѣи; шѣ краѣѹл Ънгѹреск
лпкѣ лп сѹнѣеа Дѹкѣи Водѣ, сѣ нѹ вѣѣ лп цѣара Мол-
довеѣ, кѣ аѣ венѣт лп цѣарѣ алт domn де ла Лешѣ, че сѣ
антенте аколо ла дѣнсул шѣ-ѣ ва да де тоате, че ѣ-а тре-
вѹѣ, с'аѣ де а врѣ сѣ-ѣ де лп кѣте-ва мѣи де кѣтанне сѣ-л пе-
треакѣ пѣлѣ ла скѣѹл. Шѣ елл нѣчѣи ашѣа п'аѣ прѣмѣт, шѣ

пърчегънд де аколó ші ацїуѣгънд ла Котеле, лжгъ Брашїов, ѣъ самъ де воїерї аї Дукъї Водъ, кърора ле ерá цїуѣжеселе ꙗн цїара Мунтенеаскъ кѣ доамна, ші ерá ла ѣн сват кѣ чеїалалцї воїерї дїн Молдова кѣ Каїмакамїї, сѣтъгїá пе Дѣка Водъ съ треакъ дела Брашїов ꙗн цїара Мунтенеаскъ гъндїнд къ-ші вор апука цїуѣжеселе ші съ вор ꙗнкіна ла Лешї кѣ чеїлалцї воїерї, че ерá Каїмакамїї.

Еаръ Мірон Логофътул, ші кѣ Бѣхѣшїѣ Хътманѣул, ші кѣ Константїн Постелнїкул Чїованѣул, фїїнд маї апроапе де каса Дукъї Водъ, п'аѣ прїмїт ачелл сват, съ треакъ дела Брашїов ꙗн цїара Мунтенеаскъ зїкънд: „*Деакъ п'ат терс ѣн цїара Мунтенеаскъ кънд пе ꙗтбїá Шїербанн Водъ, еар' де аїче че сѣ къѣѣт? че маї бїне еште сѣ терѣет дреаш пе Оїѣѣѣѣ, ші деакъ от ведé кѣ п'от аѣше терѣе ла Іашї де рѣѣл Лешїлор, пої от лѣá пе Трощѣшїѣ ꙗн цїос ші от терѣе ла Фокиѣеннї.*“ Шї пе ачелл сват аѣ пърчес ші аѣ ешїт пе Оїѣѣѣѣ. Дечї оастеа Дукъї Водъ, фїїнд сѣѣѣратъ дела сѣжлѣул Георгїе пѣѣъ ла сѣжлѣул Ніколаїѣ с'аѣ ші рѣсїпїт, карїї ꙗн котрó аѣ пѣѣѣт, пре ла каселе лор; ші аѣ рѣѣас пѣмаї доѣъ стеагѣрї де Лїпканнї, ші пѣѣїнїї сѣїменнї; дечї ла Іашї п'аѣ авѣт кѣ чїне терѣе, ші аѣ лѣат ꙗн цїос, де с'аѣ дѣс ла Домпештї.

Боїерїї карїї сѣѣѣгїá пе Дѣка Водъ дела Брашїов сѣ теаргъ пїн цїара Мунтенеаскъ, деакъ аѣ вѣзїѣѣт кѣ пѣ ле аскѣлѣт сватѣл лор, еї с'аѣ рѣсѣѣѣїт де Дѣка Водъ дела Брашїов, пї с'аѣ коворѣт ꙗн цїара Мунтенеаскъ, де шї-аѣ гѣсїт цїуѣжеселе аколó, дѣпъ кѣѣт ле ерá сватѣл кѣ чеїлалцї воїерї, кънд аѣ пърчес дїн Іашї ла оасте, ка сѣ-л пѣрѣсеаскъ пре Дѣка Водъ, сѣ пѣ-л маї вазїѣ ꙗн окї; апуѣе Гаврїлїѣѣ Костакї вел вóрпїк, ші Іоанн Раковїѣїѣ вел Пѣхáрпїк, ші Георгїѣїѣ третї-логофѣт, ші алцїї с'аѣ дѣс ꙗн цїара Мунтенеаскъ, прекуѣт маї сѣс с'аѣ скрїс.

Вїїнд весте ꙗн цїара Лешїеаскъ прекуѣт країѣл Сѣвїескї ші кѣ Немцїї аѣ бѣѣѣѣт пе Тѣрчї ла Бечїѣ, аѣ шї

Анчепут а се словозіре подгіазіурі Ан Подоліеа, Ан Раеаа Турчеаскъ, а тѣіаре ші а ровіре пре Турчі. Дечі Турчіі кжці аў пугут прінде де весте, аў фудіт, ші с'аў Анкіс Ан четате, Ан каменіціъ; еар' прости́меа, сателе, с'аў рѣсіпїт, каріі Анкотро аў пугут, ші аў Анчепут а се словозіре ла тжлхѣріт Ан Молдова, ші Брѣнештіі дела Черпѣці, ші аў Анчепут оаменіі дела кжтп а се вежѣіре спре тугте.

Атупче воіеріі Каімакамі Аші фѣчеа спаітѣ маі тугт еі декжт алціі; Аші гѣсісе време де аў спѣріат пре доамна Дукѣі Водѣ, де аў фудіт Ан ціос ла Брѣла, ші аў фудіт ші воіеріі ла тугте, съ ну маі деа окі ку Дуга Водѣ, съ-ші маі дее сама де атжта тугціме де рѣтѣшица, че ле череа аспру, прекут маі сус с'аў скріс. Атупче ші оаменіі каріі ера Анкіші кжте де ун анп ші маі віне, пе ла тѣргурі мі гросурі с'аў словозіт, ші аў дат лаудѣ лугі Дугнезіѣ.

Рѣдікату-с'аў Петрічеіко Водѣ дін ціара Лешіеаскъ ку воіеріі, каріі ера пріведі ку джисул, ші аў веніт ку оасте Ан Молдова, ші с'аў коворжт Петрічеіко Водѣ ла Сучеава ку Демідецкі ші ку Копецкі ші ку пугінтеа оасте кѣзіѣчеаскъ съ теарѣ съ ватѣ Буѣеакул, фінд Тѣтаріі дугі Ан оасте ла Бечіѣ; ші дела Сучеава с'аў коворжт Петрічеіко Водѣ ла Іаші, ші аў трімес пе Савіл Меделнічѣрул Стугілъ, кареле пе ұртѣ аў фост ші Вапп, ші пре алціі прїп вежѣніі де скотеа оаменіі ла оасте пе Молдовені, пе угіі де вое, пе алціі де невое, ші с'аў дус Анпреупѣ ку кѣзіачіі ші ку Копецкі Ан Буѣеак. Еар' Петрічеіко Водѣ аў рѣмас Ан Іаші; дечі тот тѣіа ші ардеа Буѣеакул; Тѣтарчеле челле бурдугхоасе ле спїн-тека ші пугеа копіі пїп парі, ші словозіа ровіі де пїп обезіе, ші-ї луга ку букателе челле Тѣтѣрешті ші адугеа дугіугурі тугте, кжт пугаі пугеа съ ле-іа сама, къ ну авеа чїне съ ле стеа Анпротівѣ, ші ашіе аў Амьлат кжтѣ-ва време, арзіжнд ші стрїкжнд Буѣеакул.

Дука Водъ, дакъ с'аў ашїъзіат ꙗ ꙗ Domneshті, аў трїмес пе Бухуші Хътмануа, де аў вѣтут пре нїште адупѣтурї, че ера ку Васїліу Хъвъшїескуа; се стрѣсесе муае къпетѣннї шї оаменї де цїаръ, ла Мовїленнї ꙗ мауа Сїретїуауї деспре Текучї, шї ера шї ачеї мергъторї ла Буцїеак, шї ї-аў рѣсїнїт кѣт ну с'аў путут апука де нїмїкъ.

Петрїчеїко Водъ дакъ аў сосїт ꙗ ꙗ Іашї ꙗдатъ аў словозіт подгеазурї де Къзїачї шї Лешї ку Demїдецїкї, шї ку Константїн Туркулецїу Полкóвнїкуа, шї ку Баїнскї сърдаруа, съ теаргъ съ ловеаскъ пре Дука Водъ ла Domneshті; шї пурчегнд подгеазїуа дїн Іашї, аў мерс пе Сїретїу ꙗ цїос, шї лужнд мазїлї шї къпїтаннї шї служїторї шї пре чїне афла нїн цїаръ, съ се ꙗглотеаскъ кѣт де муацї.

Дука Водъ ꙗцїелегнд къ вїне подгеаз пе Сїретїу, с'аў свѣтуїт ку воїерїї, кум вор фаче. Вухуші Хътмануа свѣтуїа, съ се ковоаре Дука Водъ дїн Domneshті ла Фокшїеннї ла тãрїне, къ есте маї фъръ де грїжъ, шї се вор гъсї шї служїторї ꙗ лесе, деакъ ор' тревуї, къ ꙗ Domneshті есте ку грїжъ. Доамна Дука Водъ ꙗкъ Venice дела Брїла ꙗ Фокшїеннї: еар' Мірон Логофтуа аў свѣтуїт съ ну се клїнтеаскъ нїкїрї дїн Domneshті, къ ачеї че вїн сѣнт нїште тѣлхарї. *„Че азѣперв аў еї съ вїѣв асѣара тѣрїеї шїлле; съ нѣ дѣт локѣл, къ автѣкн шѣл ачестшї еште фрѣтѣншїш къ сѣнцїеле тошїлор шї алл сѣрѣтошїлор пошїрї!“* Шї ку ачест сват ꙗ шїелъторїу, ну с'аў клѣтїт Дука Водъ дїн Domneshті, че аў фѣкут къутаре служїторїлор, сеїменнїлор, шї с'аў афлат нумаї шїесезїечї. де сеїменнї, шї ї-аў вѣгат ꙗ курте, къ пѣлѣ атунчїа ера дїн афаръ. Ера шї Лїпканнї, оптзїечї де оаменї ла доўъ стеагурї. Ачеста аў фост луї, ꙗ зїа де ацїунуа де крѣчїун, шї аў трїмес Дука Водъ дої-спрѣ-зїече. Лїпканнї ку Мухаречко къпїтануа лор, ꙗ сус спре Рѣкъчїуннї ꙗтру ачеа саръ, аў прїнс пре Лїпканнї аколо ꙗ Рѣкъчїуннї, шї ї-аў тѣїат пре тоцї; нумаї

жпуга аў скъпат, ші вїнд поаптеа съ деа штире, аў дат
месте нїште оаменї ла Копъчештї не апа Тротупїулї; шї
джндѹ-ї ын ом съ-л дукъ ла Домнештї, елл л'аў дѹс пїн-
тр'ѹъ дѹмбравъ рѣтъчїндѹ-л пжпъ ѱп зїѹъ. Шї кжнд аў
сосїт Лїпканпуга дрепт Домнештї пїн дѹмбравъ, атунчїа
шї подгїазїул аў фост аїѹпгжнд ла кѹрте ѱп Домнештї
фѣръ де весте, шї ѱкѹпцїѹржнд кѹртеа, ерá съ ѱптре
не поартъ ын Рокмістру, че венїá ѱпаїнте. Че ѱптжм-
пжндѹ-се ѱп поартъ ын вѹлѹвашїѹ апуме Черкез, аў
вѣзїѹт къ сжпт Лешї, шї аў дат кѹ пушка, шї аў ловїт
пре ачелл Рокмістру де нѹ с'аў маї клѣтїт, шї аў апукат
поарта де о-аў ѱкїс Сеїменнї кѹ таре греѹ, къ пѣвълїсе
Лешї ла поартъ съ ѱптре. Дѹка Водъ атунчїа шїезїѹсе
ла масъ; Лїпканпї лѹжнд ванпїї де лесе, ерá тоцї ла гасда
кѣпїтанпуглї, де ле ѱппѣрцїá лесе; аў плекат фуга чїне
ѱп котрó аў пѹтѹт съ скапе, каїї лор фїїнд пре ла гасде
прїн сате, н'аў апукат съ се ѱпкълърезїе. Мірон Лого-
фѣтѹл шїедеá кѹ Дѹка Водъ ла масъ, шї кѹ Константїн
Постелнїкул; еаръ Бѹхѹш Хѣтманпуга ерá ла ѹъ касъ де
нарте де кѹрте маї ѱп цїос, шї деакъ аў аѹзїт гжлчеава
ла кѹрте, пѹмаї кѹ Дедїул Сѣрдарїул, шї кѹ вре-ѹъ чїнчї-
шїесе Лїпканпї че скъпасе кълърї, аў пѹрчес спре кѹрте.
Че тжпїпжндѹ-се кѹ Кѣзїачї шї кѹ Лешї, н'аў пѹтѹт рѣ-
свї спре кѹрте, шїїїнд къ ла кѹрте ерá слѹжїторї Сеї-
меннї, шї ѱпкѹртеа лѹї Водъ таре се вор апѣрá, че шї-аў
ѱпторс цїѹпжнеаса де аў фѹцїт ѱп лѹпкъ кѹ саниеа; еар'
елл хѣрѣцїндѹ-се оаре-че, аў дат дос, оаре-че спрїжїїпн-
дѹсе, аў дат Лешїї кѹ Молдовеннїї а-ї гонїре, шї нїмїкъ
нѹ ле-аў стрїкат, къ нїчї гонашїї нѹ преа ѱпдрѣспїá.

Аў трїмес Хѣтманпуга ѱп Фокшїеннї ла Доатпа пре
Молаки Сѹлцїерул, съ деа ванпї съ факъ оасте де аколо
дїп Фокшїеннї, шї съ вїїъ ла джпсѹл; съ теартъ съ се ватъ
кѹ Лешїї, съ поатъ фаче вреѹъ їсѣжндъ; шї деакъ аў терс
Молаки ла доатпа, н'аў нѹс съ стрїце ѱп лефї пїскаї
слѹжїторї, че аў ѱпкълекат Стефанн Водъ цїпереле Дѹ-
кѣї Вѣдъ кѹ нїште Сеїменнї шї кѹ слѹцї де пре ла воїерї,

че ера́ ку доатна, ши́ ђнтру́ ачеа́ поапте аў веніт ла Хътманпул ђн Зіъврѣуці ла Шіолдешті. Еар' Хътманпул деакъ аў възіут пре ціпереле Дукѣі Водѣ, нумаі че с'аў чіудіт пе'нтру́ че аў веніт, къ ела вреа съ теаргъ ку глоата че ера́ съ деа рѣсвоіѣ кум ар фі пугут, еар' челла вреа фі стѣтут ђн латурі, ши́ лжгъ джнсул вреа рѣтжне чеі че венісе Хътманпулуі ђнтру́ ацівтуріѣ.

Пурчес'аў ку тоціі дін Зіъврѣуці, ши́ аў мерс де поапте ђн корпул думвравеі дрепт Домнешті, п'аў врут съ ловеаскъ поаптеа, темжндѣ-се съ ну рѣпугъ оаменіі; че аў сокотіт съ аштепте пжлѣ ђн зіѣъ; съ вазіѣ чіне сжлт. Еар' неждрѣспінду-ле съ-ва ђнтроаче ши́ ва стржце оасте, штінд къ ђн курте ера́ шіесе-зіечі де Сеімепні ши́ воіерінаші де курте, ши́ алтѣ глоатѣ; се вор апѣра́ кжте-ва зілле, къ ши́ букате ши́ хрпнѣ де каі, ши́ еарѣ де пушкъ де ацівне авеа́. Ши́ деакъ с'аў фѣкут зіѣъ, с'аў апроплат прин аріні лжгъ сат, пре дін ціос де курте, ђнтр'ѣъ ріпѣ, ши́ аў ешіт де аѣ принс лімѣъ, пре ѣн челédнік леах, ши́ ачелла аў спѣс кжте стеагурі сжлт де Кѣзіачі, ши́ кжте сжлт де Леші ши́ де Молдовепні, де тоці ка чіпчісѣте де оамені. Лешіі ста дінантеа порціі курціі, цінд каіі де фржѣ, къ авеа́ гріжѣ де Бухуш Хътманпул, съ ну вііѣ ку Тѣтаріі съ-і ловеаскъ. Хътманпул Бухуш възіжндѣ-і къ стаѣ столиці, аў скос пре Dedѣл Сардаріѣл ку вреѣъ доѣъ-зіечі де служіторі аі луі, де аў мерс спре оастеа Лешілор, ка доар ар ђнкѣлека́ Лешіі, ши́ с'ар словозі асупра лор; ши́ атупче депѣртжндѣ-се Лешіі де курте съ деа пѣвалѣ ши́ Хътманпул ку аі сѣі, съ апѣче деспре курте ши́ ешінд ши́ чеі дін курте, се вор' вате ку Лешіі, къ чееалалтѣ глоатѣ де ціарѣ, че ера́ лѣатѣ ку деасіла ђн подгеаз, ера́ тоці гата де фугѣ, кжт ор vedé пре Хътманпул. Че мергжд Dedѣл Сардаріѣл пжлѣ апроапе де джншіі, аў ђнкѣлекат нумаі треі іпші дін глоата Лешілор, ши́ ле-аў ешіт ђнапнте ђнтрѣвжндѣ-і, че каутѣ? Dedѣл Сардаріѣл аў рѣспѣс ђн лімба турчеаскъ. Еар' еі аў зіс: въ штім поі чіне сжлтеці, маі віне съ веніці съ

фѣм тот-де-униі. Ші с'аѣ ѿторс ѿпапоі ла аї сѣі; еар
 темеіуа лор, а Лешілор ста некѣнтїці денѣнтеа кѣрціі.
 Хѣтмануа ѿкѣ с'аѣ дат ѿ цїос спре гжрле, трїмеціжнд
 сѣ-ї маї вїѣ ацїутор, шї де ачі сѣ вїѣ асупра Леші-
 лор, ануте кѣ Сеїтениї дїн кѣрте вор ста пе'нтрѣ Domn.
 Еар' еї кѣм с'аѣ клѣтїт Хѣтмануа де аколеа, аѣ шї де-
 шкїс порціїа де с'аѣ ѿкїнат ла подгеаз ѣн вѣлѣвашїѣ
 ануте Dedїуа, нїчі де ѣѣ невое, нїчі де ѣѣ стржнсоаре
 нутаї де вїклеанн че ера. Шї ѿнтржнд Лешїї шї Кѣзїачїї
 шї Молдовениї, аѣ лѣатпе Дѣка Водѣ шї пре алці воїерї
 пре тоці; десѣрѣкжндѣ-ї ї-аѣ лѣсат кѣ пеїле гоале, шї
 с'аѣ ѿторс подгеазїуа кѣ добжндѣ. Шї аѣ дѣс пе Дѣка
 Водѣ ѿ цїара лешїеаскѣ, шї аколо аѣ турїт. Кжнд ѿї
 дѣчеа пе дрѣт, ѿї пѣсесе ѿнтр'ѣѣ сѣппїе кѣ дої каї, ѣнуа
 алѣ шї ѣнуа тург, шї кѣ хѣтурї де теїѣ, ка ваї де джн-
 суа, окѣрї шї сѣдѣлнї де аѣзїа кѣ ѣреїле, шї ацїупжнд
 спре Сѣчеава ла ѣн сѣт, аѣ пофїтїт пѣцїнтелл лапте сѣ
 тжнжнче; еар' фемееа гасда, ї-аѣ рѣспѣнс: „*N'авет
 лаше сѣ-цї дѣт, кѣ аѣ тжнкат Дѣка Водѣ вачїле дїп
 цїарѣ, де л'ар тжнка вїертїї їадѣлѣї чѣїнеадортїцї!*“
 кѣ ну шїтїа фемееа ачееа кѣ есте елл сѣпгѣр Дѣка Водѣ;
 еар' Дѣка Водѣ дакѣ аѣ аѣзїт ашїа, аѣ ѿнчепѣт а сѣспї-
 наре шї а пѣжнцере кѣ атар; кѣ елл се цїеа шї воровїа
 ѿн касѣ лѣї, шї се їспїтїа сѣ фїѣ країѣ ѿн цїара ѣпгѣ-
 реаскѣ, шї ѣн фечїор алл лѣї ѿн цїара Молдовеї domn;
 шї алтфечїор domn ѿн цїара Мѣнтеннеаскѣ, шї цїпере-сѣѣ
 Хѣтманн ѿн Ѣкраїна, кѣ елл ѿшї цїеа лѣкѣрѣ пре сѣс.
 Кѣртеа лѣї, тѣса лѣї, кїелтѣеала лѣї ка ѣн країѣ цїеа,
 шї кжнд ешїа афарѣ ѿн пород, тот посоторжт кѣѣтѣ ка
 сѣ їа оаменїї де фрїкѣ, кѣ елл апѣкасе ѿнѣѣцїѣтурѣ дела
 Вѣсїлїѣ Водѣ, фїїнд кѣтѣрашїѣ тѣре ла Вѣсїлїѣ Водѣ.
 Ера от ну преа ѿналт, шї грос, вѣрдѣхос шї вѣтржн;
 нутаї ѿшї черпїа ѣарѣа; пе атжтѣ се кѣпошгѣа кѣ ну аѣеа
 акѣтаре мїнте с'аѣ фрїка лѣї Дѣтнезїѣѣ. Шї че гжндїа
 елл сѣ факѣ, шї ла че се їспїтїа, шї ла че л'аѣ адѣс пѣ-
 кѣтѣ шї осжнда дела Дѣтнезїѣѣ! Шї ашїа л'аѣ дѣс пе

Дука Водъ ꙗко цїара лешїеаскъ де аѣ турит аколо; ашїа шї-аѣ агопїсїт де лѣкомїеа ванпїлор че авеа!

Ера љн воїерїѣ аѣмте Ърсакї, богат ꙗнтрѣ ачеастѣ цїарѣ а поастрѣ; деѣї кѣнд венїа вірул дела ꙗнпѣрѣцїе, де тѣлте орї кѣнд ера ꙗнграбѣ, ꙗ ꙗнкѣркѣ дела каса лѣї шї-л порпїа ла Поартѣ, шї маї пе ѣрмѣ ꙗншї лѣа Ърсакї ванпїї дела цїарѣ; шї пѣ л'аѣ пѣтѣт сѣ-л равде Дука Водъ пре ачелл воїерїѣ, преѣм сѣлт тѣлцї пїнтр'алте цїѣрї воїерї богацї; че дїн домпїеа а доѣа аѣ ꙗнченѣт а се аколїсїре де дѣпсѣл, шї а-л прѣдаре. Шї непѣтѣнд рѣвда ачелл воїерїѣ Ърсакї пе Дука Водъ, л'аѣ пѣрѣт шї ла Поартѣ, преѣм маї сѣс с'аѣ скрїс; еар' маї пе ѣрмѣ, акнѣ штїїнд Дука Водъ пе Ърсакї кѣ аѣ авѣт гѣлчеавѣ шї пѣрѣ кѣ љн пегѣцїѣтор маре дїн цїара Лешїеаскъ аѣмте Балаванп, шї аѣ авѣт шї жѣдекатѣ аколо ꙗко цїара лешїеаскъ тѣлте пе'нтрѣ нїште вѣде, трїмес-аѣ Дука Водъ ла ачелл Балаванп, де аѣ венїт ꙗко цїарѣ аїче, де аѣ пѣрѣт пре Ърсакї, шї ї-аѣ фѣѣт стрѣмѣвѣтате лѣї Ърсакї Дука Водъ, кѣ л'аѣ дат рѣмас пре Ърсакї сѣ деа лѣї Балаванп р'ѣѣ патрѣ-ѣїнѣї сѣте-де пѣпцїї, шї ашїа ї-аѣ лѣат тот лѣї Ърсакї, шї л'аѣ ꙗкїс ꙗко тѣмпїцїѣ кѣ тѣлхарїї, шї-л скотеа ꙗко тоате зїлеле де-л вѣтеа ла талпе, пѣлѣ че ї-с'аѣ сѣрѣїт вїпеле, шї аѣ рѣмас олог пѣлѣ ла моартеа лѣї, шї ла моартеа лѣї, дїн чеа богѣцїе тѣлте че авѣсесе, п'авеа кѣ че-л грїжї; аѣ вѣндѣт љн сат ла Бакѣѣ аѣмте Фѣлпѣлелеле, де л'аѣ грїжїт. Ашїа аѣ фѣ-кѣт Дука Водъ лѣї Ърсакї, шї пе ѣрмѣ ї-аѣ пѣлѣтїт Дѣмпѣзїѣѣ шї Дѣкѣї Водъ.

Фост-аѣ шї треї семне марї ꙗко зїлеле Дѣкѣї Водъ, кѣнд аѣ пѣрѣс ла оасте ла Бечїѣ, ка с'аѣ арѣтат ѣѣ стеа пе чер кѣ коадѣ, де с'аѣ вѣзїѣт тѣлте зїлле. Мѣлѣ шї лѣпїї оаменї. Фост-аѣ шї кѣтрѣмѣр преа маре; кѣзїѣт-аѣ атѣпѣїа шї турпѣл челл маре дїн четатеа Сѣчевеї, че-ї зїчеа оаменїї Турпѣл Невїсїї.

Еарѣ доамна Настасїеа Дѣкѣї Водъ, дѣпѣ че аѣ лѣат Лешїї пе Дука Водъ, аѣ рѣмас де ѣѣдатѣ ꙗко цїара

Мунтенеаскъ, ші аў умьлат мулт пе'нтру Дька Водъ, ка съ-л рьскѹмпере дела Леші; ші-л пегуціасе ку Лешіі дрепт шіенте-зіечі де пунці де ванні съ деа.Лешілор ші съ-л ласе. Ші тріміціжнд ванніі пре'н ціара Ънгуреаскъ: і-аў попріт Ънгуріі ку ʎndemparaе лѹі Шіербанн Водъ, те: тжндѹ-се, къ ва еші ші-л ва смінті дін домніе. Дька Водъ атунчі ера ʎн Ліов слѡвод, ші овлічінд; къ аў попріт Ънгуріі ванніі, л'аў ловіт катароїѹ де вое реа ші аў му- пріт ʎн лок. Еаръ doamna Дѹкѹі Водъ възіжнд ашіа, с'аў дѹс ку тоатъ каса еі ла Ціаріград, ші ашіа аў ʎнченѹт. а о апѹкаре дѣторнічіі, ѹніі де ѹъ парте, аціі де алта, ку феліѹрі де феліѹрі де причіні, ші а о ʎнгрозіре, ші а о ʎнкідере ші а о жѣкѹіре, каріі кѹт пѹтеа, аціѹн- гжндѹ-о осжнда крештінілор, каре маі пе ѹрмъ аў веніт ші ла маі mare осжндъ ші окаръ, къ аў амѣціт'о ѹн Грек де с'аў мѣрїтат дѹпъ джнса; авжнд еа доі фечіорї ші патрѹ фете, п'аў сокотіт чінстеа еі, къ ера маі мулт вѣтржнъ декжт тжнъръ. Ші дѹпъ че аў мерс дѹпъ ачелл Грек, аў амѣціт'о де аў дат ванні ші одоаоаръ кжт аў маі авѹт, де аў дат Тѹрчілор де л'аў пѹс Беїѹ ла Manіа, ші аў маі шіезіѹт вр'ѹъ сѣнтъжнъ ку джнса, пжнъ ші-аў фѣкѹт кіефѹл, ші с'аў дѹс ла Manіа, зіжжнд къ о дѹче ші пре джнса, ші ашіа вр'ѹъ доі треі annї аў шіезіѹт аколо, ші п'аў маі трімес ла джнса съ о іа, пжнъ с'аў җаїніт ші елл дела Тѹрчі. Еар' еа ла вѣтржнеціе аў рѣмас ші сѣракъ ші окѣржтъ де вороава оаменілор, ші ку ѹъ касъ плінъ де копії. Ашіа аў плѣтїт ші Дѹмнезіѣ Дѹкѹі Водъ, прекѹт аў фѣкѹт ші елл алтора!

§. 83.

*Domniea lui Constantin Cantemir, Domnul Moldăviei
(1685—1693).*

Venit aŭ dumn țierii Moldovei Constantin Cantemir Vo-
dă, pre carele l'aŭ ales la domnie boierii țierii Moldovei în lo-
cul lui Dumitrașcul (Cantacudien) Vodă, cu nevoînța și cîel-

tueala lui Șierbann Vodæ domnul Muntennesc, precum mai sus s'aũ scris. Acest domn Cantemir Vodæ aũ fost de oameni prosti dela ținutul Fælciului; și dacæ s'aũ ridicat la vrîstæ, s'aũ dus în țara leșieascæ, de aũ slugit la oaste, pînæ aũ ajuns de aũ fost Rocmistru; apoi viind în Moldova, s'aũ dus cu Grigorașcul Vodæ Gica în țara Muntenneascæ, și aũ fost acolo cîiașu spætæresc; și erá om viteadîu și cu svat bun. Dupæ ačeea viind aiče în țaræ în Moldova, și slugind bine, l'aũ pus Cæpitann mare și apoi aũ fost și Særdar și mai pe urmæ aũ fost și Clučer mare; fost'aũ și Capi-Cihaie la poarta împærcetiei, sçiind limbî, și fiind om bætrin. Cu alesul tuturor boierilor, če erá pribegî în țara Muntenneascæ, l'aũ ridicat domn cu cîeltueala lui Șierbann Vodæ, domnului Muntennesc, precum mai sus, s'aũ scris, și titulusul lui nu scrieá Cantemir Voevoda, če numai Constantin Voevoda.

Carte nu sčieá, če numai iscælitura invetiase de o fæceá practicæ bunæ aveá; la voroavæ erá sînçetos; mîncá bine și bea bine. Semne multe aveá pe trup dela ræsboaie, în cap, și la mîni depe cînd fuscse slugitor în țara leșieascæ. La stat nu erá mare; erá gros, burduhos, rúmenn la fatiæ, buđiat; barba-i erá albæ ca dîcpada. Cu boierii træia bine pînæ la ũæ vreme, pe'ntru cæ erá om de țaræ, și-i sčieá pre totî, tot anume, pre carele cum erá; și nu erá mîndru, niči fæceá cîeltuealæ țierii, cæ erá un moșneag færcæ doamnæ, și aveá doi fečiori Beđia-delle, pre Antociu, și pe Dumitrașcul, și ačesta erá dîclog la Poartæ și cu alți fečiori de boieri. Și erá bine în țaræ dintr'altæ; numai nu puteá træi oamenii de podgeadîuri leșiesci, cæ erá țara pusticæ din lași în sus. Din totî boierii erá mai ales la ačest domn, Gavrilitiæ Vórnicul și cu fečiorii lui, cam færcæ de ispravæ, sglobivi, Lupul și Solomon și Costaci; aveá slugi tilhari la casele lor de țineá drúmurile, de učideá Turčii, și furá bucate din Buđiac, cai, epe, și se fæceá færmutable totdeauna și slímuri cu Tætarii, pe'ntru faptele lor, și nu puteá sæ dîce nime nimicæ de frica lui Gavrilitiæ; și domnul de și sčieá, ræbdá.

Venit'aũ atunčia și Miron Logofætul din țara leșieascæ, foarte scepat, și l'aũ avut Cantemir Vodæ în milæ și în cînste; și

avind trei feciori, i-aũ boierit; pe Ioniŭ l'aũ fœcut Særdar, pe Nicolaiũ Logofœt all treile, pe Pœtraŝul Cœmœraŝiũ mare; ŝi ŝi-aũ logodit Cantemir Vodœ ŝi ũe fatœ cu dñsul, pre anume domniŭta Safta. Ear' pe Miron Logofœtul l'aũ fœcut Staroste la Puŭna; pre aœea vreme pusese Cantemir Vodœ Hœtmann pe Veliœico, œe erá frate cu Miron Logofœtul; ŝi într'aœea vreme eŝit'aũ Hœtmannul Veliœicu cu putinteá oaste œe aveá spre tinutul Suœevei, împrotiva a multe podgiádiuri lesiesœi, œe ímblá de stricá în ŭiarœ; gœsit'aũ atunœe un podgiádiũ mare la Baie, ŝi s'aũ lovit Hœtmannul Veliœico cu dñŝii prea tare, œft l'aũ lovit pe Hœtmannul dintr'un sineiũ, de i-aũ rupt dñáua de pe língœ grumádiũ. Veliœico nævœliá în rœsboiũ síngur cu súliŭta a-mñœ, ŝi altul l'aũ lovit de i-aũ rupt spogœrniœeala dela fríul callului, ŝi altul i-aũ lovit din sineiũ dñrlogul dela ŝiea. Ŝi n'aũ putut œe ísbíndeascœ, ŝi aũ purœes Moldovenniĩ în rœsipœ, ŝi aũ fugit Hœtmannul Veliœico, ŝi multe stricœciune aũ fœcut acell podgeádiũ lesiesœ; ŝi alte multe podgeádiuri lesiesœi loviá pe alte lœcuri de stricá în ŭiarœ.

Maĩ lovit'aũ un podgiádiũ lesiesœ pe Veliœico Hœtmannul între vii la Copoũ del'aũ gonit pínœ în Iasi. Veliœico Hœtmannul erá un om de fire, ŝi de treabœ la toate socotelele lui, ŝi îndrœsnetiũ, bun; numai ne-avind niœi cu œine, aũ doarœ niœi noroc la rœsboiũ n'aveá œei slugeascœ, œœ pe unde mergeá fl tot bœteá.

Atunœe avind Nemtiĩ oaste cu Turœii, încœ de pe œínd s'aũ fost bœtut la Beœiũ, ŝi tot bœteá Nemtiĩ pe Turœi ŝi se lætiá; dœœi ŝi Leŝii erá la un cuvínt cu Nemtiĩ, ŝi da lefe Moldovenniilor, ŝi se dusese maĩ totiĩ Moldovenniĩ la Leŝi, boierœnaŝi, slugi boieresœi, slugitori, ŝi veniá de jœcuiá în ŭiarœ în Moldova.

Venise trei Sírbii la Duca Vodœ, aiœe în ŭairœ œe slugeascœ, cariĩ aœei Sírbii, maĩ nainte vreme fusese cesœgiĩ, anume Ilie ŝi Stanœiul, ŝi Dumaiuruc; ispoveduitu-s'aũ la un cœlúgœr Grec, la Galaŝi trecínd Dúnœerea; ŝi acell cœlúgœr i-aũ pírit la Duca Vodœ de le-aũ luat Duca Vodœ ŝiepte-dieœi de pungi de banni, ŝi multe odoarœ scumpe, ŝi pe urmœ ŝi-aũ gœsit vreme aœei Sírbii, de s'aũ dus în ŭiara lesiesœœ, ŝi aœeia aũ bœtut pe

Hætmannul Veličico la Baie, si fœceá multe podgiádiuri si rœutœfi tœerii; cœ erá oameni foarte hárnici, si asiá s'a timplat într'un podgiádiu de i-aũ impresurat mullime de Tœtari. Stanœiul aũ perit acolo în rœsboiũ, earœ œeialalti aũ œœepat cu multe ranne; deœi dintru acelle ranne s'aũ spœriat si s'aũ dus în țara Nem-țeascœ, de aũ ajuns acolo Ilie si cu Dumitraœul, de erá cápete mai marila împœratul Neamțului, pe doũœ-dieœi de mi de Sirbi. Ear' Dimaiuruc mai pe urmœ si-aũ fœcut paœe, si aũ venit aici în țarœ în Moldova, de aũ fost Baœi-bulubasi la Constantin Duca Vodœ, si aũ perit si ell de foc împreunœ cu Totoeœul vel: Cœpitann, cind s'aũ aprins erbœrœa în Iaœi. Vedeli acum œe aũ fœcut acell ducóvnic Grec; drept dragul œe te ispovedu-eœi la dinsi!

Coboritu-s'aũ atunœe si doi Hætmanni leœeœi cu oœti pe Prut în jos pine la sat, la Boiann. Esitu-le-aũ Suleimann-Pasia Sœrœscerul înainte si cu Cantemir Vodœ, si le-aũ dat Leœilor rœsboiũ prea tare si frumos; cari Leœii n'aũ putut tine rœsboiul, si peste noapte pintreg aũ tœiat lunca, si aũ trœcut peste Prnt si aũ fugit. Earœ Suleimann-Pasia si cu Tœtariu, si cu Cantemir Vodœ, s'aũ întors înapoi, earœ Cantemir Vodœ de atunœe aũ dobândit dela Turœi mare œinste si láudœ si credinœe, cœci merœeá prea bine si frumos la rœsboiũ, cœ asiá merœeá în frunte de nu se puteá tine œei țineri de dinsul.

Deœi Leœii dintr'acœea aũ prins si mai mare pismœ pe dinsul de slobodiá podgiádiuri în toate pœrtile de stricá țara; si țara erá tot bejennitœ. Lipsœ de pine cœ nu puteá ará oameni, earœ stupii si vinul se fœceá, cœ erá om norœit. Țara bir nu da, cœ erá ertat birul tœerii dela Poartœ. Numai nu puteá trœfi de vrajbœ, cœ si cai lui Cantemir Vodœ din œeair i-aũ luat Crupensci cu un podgiádiu leœiese care pe urmœ acell Crupensci aũ ajuns de aũ fost Jitniœeriũ mare. Si Domnœa în Iaœi dupœ œe i-aũ luat cai n'aũ putut siœedœ, œe s'aũ mutat în œetœ-ție; cœ de nu s'ar fi mutat în œetœție, cind aũ bœtut podgiádiul pe Veličico Hætmannul la Copoũ, l'ar fi luat si pe Cantemir Vodœ din Iaœi.

Dupœ voroava ƕe aũ avut Šierbann Vodœ, cu Cantemir Vodœ, prins'aũ Cantemir Vodœ pe Iordaci Postélnicul Rusœt de l'aũ încis si l'aũ munċit, cœ i-aũ ƕetuit capul si l'aũ fœcut de aũ dat vr'ũce trei-dieċi patru-dieċi de pungċi de banni, si pe urmœ l'aũ luat Gavrilĩtœ Vórnicul si cu Veliċiċul Hœtmannul în ciċiœ-sœ, cum cœ nu va fugċi din Moldova, si l'aũ slobodit; earœ mai pe urmœ i-aũ dat veste lui Iordaci Veliċiċul Hœtmannul, cœ-i stœ cu priċe Šierbann Vodœ, si este sœ peaiœ. Ši înŃelegĩnd Iordaci Rusœt Postélnicul, aũ fugit în Ńiara ungureascœ.

Atunœ cĩnd aũ mers Suleimann-Pašia cu Cantemir Vodœ înaintea Lešilor la Boiann, venit'aũ si Šierbann Vodœ cu oaste din Ńiara Munteneascœ pĩnce în Iași; si aũ descœllecat cu oastea la mĩncœstirea lui Aron Vodœ; si aũ šiedĩut vre ũce patru cĩnċi dille si si-aũ isprœvit dela Suleimann-Pašia, avĩnd grijœ de NemŃi de s'aũ întors înapoi, si aũ mers pe Birlad tot vĩuĩnd vinãturi si pešœ.

Earœ în all doile ann all domnei lui Cantemir Vodœ coborĩtu-s'aũ Craiul lešesc Sobiesci cu toatœ puterea sa si cu toŃi Hœtmannũ Ńierii lešesci, si cu toatœ reċi-pospolita si cu multe podgiãdiuri în toate pœrtile, în toate Ńiara Moldovei, pre la Ocnœ, pre la Birlad, pre la Bujorenni, de n'aũ rœmas un loc neprœdat si nestricat. Tœiat'aũ atunœ Lešii si cu Cœdiãcii pre domna Rucsanda fata lui Vœsiliũ Vodœ la ƕetate la NeamŃiul, si pe Andriešioae, si pre Enaci Grœmaticul, fiind Cœmœrašũ la Ocnœ, si pre alti mulŃi; cœ se fœcuse tĩlhari nunumã dela oastea lešeascœ, ƕe si din muntii ungurešci ešia tĩlhari, de jœcuiã mĩncœstirile, si alti tĩlhari despre Bugiac; în cotró cœutai, tot tĩlhari erã în toate pœrtile.

Atunœ mulŃi boieri si jupĩnese sœraœe si-aũ lœsat casele, si aũ fugit în Ńiara Munteneascœ de rœul tĩlhœritului. Atunœ Craiul Sobiesci s'aũ coborĩt în jos pin tĩrg pin Iași, si aũ mers în jos pe Prut, pĩnce la Pagul, si dela Pagul n'aũ putut mergœ mai nainte, si s'aũ întors înapoi, cœ i-aũ ešit Turċimea si cu Tœtærimea înainte, si s'aũ întors încuġlurat de Tœtari. Carele cum ešia din obudĩul lešesc, cum il si luã Tartarii de gruma-diũ. Ši s'aũ întors earœ pin Iași înapoi, si erã si Petriċeico Vo-

dæ cu dñsul; si aũ lovit pe la Tîrgul-frumos, si n'aũ ajuns cailor obudîului lešiesc apæ hælesc̃eul c̃ell mare dela Prigorenni; si aũ luat Siretul în sus, si aũ lovit pe la Cernœuți la Snetin în țîara lui. Ear' Cantemir Vodæ l'aũ gonit pe Craiul cu Tætarii pînæ la Hærmœnnesc̃i pe Siret.

Atunœe aũ ars Leși si Tætarii multe curtî boieresc̃i la țiaræ si la Iași. Ars'aũ în Luncanni, în Obrejenni, în Popi, în Doroscanni, la Leca, în Cæcærædienni doœe pæreci, în Podobiți, într'alți Luncanni, în Albesc̃i, în Bræesc̃i, în Prigorenni, în Ginesc̃i, în Tîrgul-frumos, în Crivesc̃i, în Petriși, în Hælæstienni, în Hæbæšiesc̃i, în Ruginoasa, în Hælœuœesc̃i, în Cosmesc̃i, în Purc̃elesc̃in Stolnicenni, în Pašcanni, si pe alte lœcuri multe; tot curtî sindilite boieresc̃i aũ s atunœe, fiind oamenii înciși pin Mincestiri de frica Leșilor si a Tætariilor; erá în Goliea atunœe oca de apæ un potronic.

Atunœe aũ luat Craiul si pe Dosofteiu Mitropolitul de'n Iași cu toate vesmintele si odoarœle S. Mitropolit, si aũ luat si moasœele s̃fintului Ioan-Novi, c̃e aũ fost la Suœeava, care aũ fost adus aœeste s. moasœe din țîara turcœasœe Alesandru Vodæ (1401—1433) c̃ell mare si bun; si le-aũ dus aœelle s. moasœe, împreunœe cu Dosofteiu Mitropolitul în țîara leșiascœe, la un tîrg all Craiului Sobiesci anume Jolefa, de staũ acolo si pînæ în diũa de astœ-di. Si Dosofteiu Mitropolitul încœ acolo aũ murit.

Aœest Dosofteiu Mitropolitul nu erá om prost de feliiul lui; erá neam de mađill prea învœliat; multe limbi sc̃ieá, elinesc̃e, lætinesc̃e, slovinesc̃e, si alte. Adînc din cœrti sc̃ieá, si deplin cœlúgær si cucérnic si blînd, ca un miell în țîara noastrœe pre aœeste vremi nu se afla om ca aœella. Dupœ c̃e aũ mers la Jolefa, îl puneá Craiul Sobiesci de se îmbrœcá cu vesmintele c̃elle scumpe si odoarœle Mitropolitel țîerii noastre, si slugiá Liturgie la diille mari, si Iordann la Boboteadiœe cu c̃eremonie dupœ obiceiul țîerii noastre, si se mirá Craiul si toti domnii lešiesc̃i si læudá frumoasa c̃eremonie, c̃e erá în bisericã țîerii noastre.

Cantemir Vodæ s'aũ fost miniat rœu pre aœell Mitropolit si i-aũ fost fœcut afurisennie dela Patriarși; dar'nemicœ de dñsul nu s'aũ atins; cœ diœ oamenii cœ-i s̃fint. Ear'de Cantemir

Vodæ dīc oamenī cœ s'aũ atins, cœ l'aũ gæsīt legat; *ĕe nu se s̄cie* dintru aĕeea p̄riĕinœ, aũ dintr'altœ p̄riĕinœ. Cantemir Vodæ cīnd aũ venit Craiul lešiese Sobiesci, *rœmœsesē mai sīngur*; boierimea, slugitorimea, fugise carī încotrô aũ putut; numai p̄rea cu putintei oamenī de curte rœmœsesē, *și-l îndemnă ūœ samœ* de boieri sœ se încine la Leși, *și-i scieă sī Șterbann Vodœ sœ* se încine, cœ s'a încina sī ell cœ se scoboarœ sī Nemtiī despre țiară nemțiescœ, sī Moscaliī încœ merg la Crīm, *și se vor face* tot una.

Earœ Cantemir Vodæ nu s'aũ potrivit; una cœ s̄cieă rīndul Leșilor, cœ slugise la dīnsiī; a doũa îi eră feciorul la Poartœ dīcolog, Antioc Beīdiade; *ĕe nu-l da mīna într'alt cip*. Ēe ell cu ĕīne aũ avut pe līngœ dīnsul, s'aũ tras spre Fœlcīiũ asupra Tœtarilor, precum mai sus saũ scris; *și cu aĕeasta aũ nimerīt bine*, cœ i-aũ eșit mare lăudœ dela Turĕi.

Pre aĕea vreme eră vre ūœ patruđieĕi sī mai bine de Codrenni țilhari, de țineă drūmurile în țiară de jos; ajuns'aũ aĕei Codrenni la Cantemir Vodæ de i-aũ ertat, *și aũ venit toți în Iași*, și i-aũ dus pre toți în mīncēstire în Galata, de aũ jurat cum vor slugi lui Cantemir Vodæ *și țicērii cu dreptate și le-aũ dat leafœ cīte patru lei pe lunœ*, și aũ pus căpete dintre dīnsiī, pe Dīaharia și pe Sandul, și le-aũ dat cœrti de volnicie, sœ strīngœ oamenī de oaste cīt de mulți. Și aũ purĕes spre muate, și cum aũ sosit la Peatrœ, aũ gæsīt un podgiadiũ de Leși și cu cœđiaĕi vre ūœ doũe sute sī mai bine; și așīă i-aũ lovit fœrœ de veste pe ūœ negurœ, de i-aũ spart și i-aũ spīrcuit. și i-aũ prins pre unī sī viī, de i-aũ dus la Cantemir Vodæ de i-aũ înțēpat și i-aũ spīndīurat. Deĕi dintru aĕea isbīndœ au încēput Cantemir Vodæ a făĕere steaguri de Lefecīi în Romann și în Cosmesĕi, și în Tīrgul-frumos, în Hirloăũ, la Podul-lloaei, în Iași; și aũ încēput a biruire pre țilhari, și a-i prindere de-i duĕeă la Cantemir Vodæ, de-l tot omoră cu fel de fel de casne.

Așījdere sī Miron Logofœtul, fiind Staroste la Putna, aũ fœcut Seimenni și Hœnsari, și aũ încēput sī dintr'acolo a resipire țilharii, cœ numai ūœ datœ la ūœ bœtae aũ prins patru-dicē de țilhari, și i-aũ tot tœlat cīte în patru bucœti, și i-aũ pus p̄ia

prepelece pe la drumuri. Pus-aũ Miron Logofetul, de aũ lergeit si drumul la lunca Mndruscei; ce fiind drumul strimt, nu putea oamenii sa imble de ruel tilharilor. Si asiã cu acestea, aũ inceput a se mai stirpire tilharii, ce de ce-i omorã, de ce se facea mai multi, in dillele acestui domn.

Asijdere atunce cind aũ venit Craiul Lesiesc Sobiesci mai nainte, dupa ce aũ facut Cantemir Vodæ slugitori, vadiind Sierbann Vodæ, ce imble tilherit mult in Moldova si n'are cine sa le stea improtivæ, si Cantemir Vodæ n'aũ tinut parola, cum s'aũ apucat, cind l'aũ pus domn, sa umoare pre Iordaci Rusæt, si Iordaci Rusæt aũ fugit in țara ungureascæ, trimis'aũ si ell pre Mæncetæ Cæpitannul cu Saraģele, sa prindia pre jupineasa lui Iordaci Rusæt. Deci aflindu-se jupineasa lui Iordaci Rusæt, cu multe begennii pe Oitudiu la un sat anume Grodiesci, de frica unui podgiadiu lesiesc, ce venia din sus, aũ apucat numai ea Iordæcioæ singuræ cu rædvannul numai de aũ fugit, si aũ scepat de n'aũ prins'o Saraģele; eara altæ, ce aũ avut agerlic, i-aũ luat tot Saraģele, si peste noapte s'aũ întors Saraģele peste munte in țara Muntenneascæ; si begennarii cine aũ fost acolõ, aũ scerit dupa dinsiũ a doũa di pe sleah de i-aũ gonit, si nu i-aũ putut ajunge, si s'aũ dus cu paçe.

Trimes'aũ pe Gavrilițæ Vornicul in țara Muntenneascæ la Sierbann Vodæ, Cantemir Vodæ, ce vadiuse, ce s'aũ miniat Sierbann Vodæ pe'ntru Iordaci, si pe'ntru cæci nu s'aũ incinat la Lesi, dupa cum se adeverise, cind l'aũ pus domn; si întorcindu-se Gavrilițæ Vornicul inapoĩ, indatæ aũ si murit; die sa-l fie otrævit Sierbann Vodæ. Cautæ de acum inainte de vedĩ, ce s'aũ lucrat din diavistie si din ræutate in Moldova si in țara Muntenneascæ, din pisma lui Sierbann Vodæ si a Cupærescilor, ce aũ avut pismæ veciæ dedemult.

Indatæ si-aũ facut paçe cu Cantemir Vodæ, de aũ venit dela Tiarigrad in Iasi Cupærescii, si aũ pus pe Iordaci Visternic mare de i-aũ dat Cantemir Vodæ cæea țerii in minæ, si i-aũ dat si ũe samæ de banni, pe'ntru cei ce-i luase; ear' pe'ntru ũe samæ de banni ce i-aũ fost mai ræmas, i-aũ dat țirgul Sæea, si satul Drægsianni; si pe frate-sæũ Manolaci l'aũ pus

Staroste la Putna, pe'ntru ca sæ se mai adáugæ vræjbile cū Muntennii. Pus'aũ sī pe fratii aēestor doi boieri, pe Scarlataci, si pe Lascaraci, si pe Mihalaci sæ fiæ capi-cihæi la Tiarigrad. Tine-te særacæ țiaræ Moldovæ de acum înainte de jácurile si de mîncæturile a toți aēestī tusēinēi fečiori ai Cupariului țellui betrin, carii nu se sæturá unul acŭte cu ũæ sutæ seaũ si doũe sute de pungī!

Dat'aũ toatæ taĩna Cantemir Vodæ, țe aũ avut cu Șierbann Vodæ, Cupæresēilor; bucurat'aũ Cupæresēii pe Cantemir Vodæ cæ l'or faæe domn ĩn țiara Muntenneascæ, si așia tot se pīră si se mîncă uniĩ pre alții.

Murind Gavrilĩițæ Vornicul țell bœtrĩn, pus'aũ Cantemir Vodæ Vornic mare pre fiul sæu Vasilaci, dar'nu aveá tręcere la domnie, ca tatæ-sæu; si pe țeialalți frați ai lui aũ ĩnceput a-ĩ mai scædere din volnițea țe aveá cĩnd trœiá tatæ-sæu. Scos'aũ atunœe sī pe Veličico din Hætmœnnie, si l'aũ pus Vornic mare de țiara de sus; si Hætmann aũ pus pre ģinere-sæu Bogdann. Deçi Iordaci aũ sī legat frætie cu Bogdann Hætmannul, vedĩnd cæ este ģinere lui Cantemir Vodæ, de țineá la un cuvĩnt, si pe țeialalți boieri aũ ĩnceput a-ĩ cœlcare din obițeturile lor, si scoteá multime de orĩnduele pe țiaræ, si pe madili dæjdi grelle, si pe hreslași greutate, de s'aũ stins de atunœe, cæ erá breslași mulți ĩn țiaræ atunœe cu miĩ de stupi. Și Cantemir Vodæ carte nu sēiá; sama nime nu le luá, cæ-ĩ supusese pe țeialalți boieri, cæ birul țierii erá ertat dela ĩmperætie. Ear' Lascaraci Capi-cihaia tot trimetæá la sute de pungī de banni, de luá ni' cu ũæ priēinœ ni cu alta. Oare țe sta ĩmprotivæ pe'ntru țiaræ Miron Logofætul, si cu frate-sæu Veličico Vornicul; ei điceá lui Cantemir Vodæ la masæ: „*mai des cu pæharæle, mæriea ta, si mai rar cu orĩnduelele; cæ birul țierii este ertat dela Poartæ; si-ĩ vre sæ-ți dai mæriea ta sama ũæ datæ si nu-ĩ putæ*“. Și Veličicu sī mai tare totdeuna se sfædiá cu Cantemir Vodæ, si cu Iordaci Vistérnicul, carii dintru ačelle voroave, avĩnd fricæ, aũ cœdiut la prepus, de si-aũ pus sī cápetele.

Șierbann Vodæ sæcuse ģetire mare de oști ĩn țiara Muntenneascæ, si sæcuse cĩte-vá vase, siēițe, la Arĝeșii cu đæhæ-

reá, de sta gata sæ se scoboare pe Dúnære, si se ajunsese cu toate cápetele Sírbitiú pe de c̄ea parte de Dúnære, si trimisese sí la Nemti pe frate-sœú Iordaci Spœtariul, si pre ḡinere-sœú Aga Bælœceannul, ca sæ viœe cu ũc samœ de oaste nemt̄ieascœ. Ajunsese sí la Mosc sæ se scoboare Moscaliú, sæ meargœ la Cr̄m; si st̄ind ímprotiva svatului un Cneadiú mare la Mosc, c̄el-tuit'ãú Šierbann Vodœ de l'ãú otrœvit, ca sæ nu mai fiœe protivnic svatului. Ajunsese sí cu Craiul Sobiesci ca sæ se scoboare ínjos la Bugiac. Ši asiá sí ell sæ purœeadœ cu ac̄eastœ gœtire, sæ apuœe Tiarigradul, c̄ind or fi Turciú la Beligrad la Nemti. Nu-mai erá piœdecœ Cantemir Vodœ, si cu Cupœresciú, cœ-l tot pírá la Poartœ. Decí Šierbann Vodœ ved̄iind ímpiedecarea lui Cantemir Vodœ, ãú strins c̄ifti-va boieri Moldovenni, c̄e erá ín țiara Muntenneascœ pribegi, unii de frica lui Cantemir Vodœ, alții pe'ntru frica podgiádiurilor lesiesci; sírinsu-i-ãú pre tofi la d̄insul, la svat la Bucuresci, si ãú ales pre Ilie Dragutiescul sæ-l facœ domn ín Moldova, cu toatœ c̄eltueala lui ca sæ se m̄intueascœ de Cantemir Vodœ, sæ nu-i mai fiœe piœdecœ. Ši n'ãú d̄iœbovit dupœ ac̄est svat prea mult Šierbann Vodœ, si ãú sí murit. D̄ic unii sæ-l fiœe otrœvit fraii lui, Stolnicul Constantin si Spœtariul Mihaiú; cœ erá un om groasnic; nu vegiá nimœruí voea; erá om mare la stat, cu oei ca de boú, hárnic si dárnic, milœ fœœeá mare la c̄ei strœini si la slugitori; c̄eltuiá mult, ca sæ-sí facœ nume, ear' nu sæ str̄ingœ.

Cantemir Vodœ íncœ de ac̄estea obliœind de toate, pírise la Poartœ pe Šierbann Vodœ, si Turciú nu puteá sæ-l mœd̄ileascœ, cœ se temeá de numele lui Šierbann Vodœ c̄e scrisese la Hannul sæ se gœtedie, sæ meargœ sæ ervedie ín țiara Muntenneascœ sæ prindœ pe Šierbann Vodœ; c̄e gœtindu-se Hannul, i-ãú sí venit veste, cœ ãú murit Šierbanu Vodœ. C̄e ḡíndesœe omul, nu dœ Domnul: cœ c̄ine sc̄ie, la c̄e cúmpœnnœ ar fi venit si țiara Muntenneascœ, de n'ar fi murit Šierbann Vodœ atunœe.

Ridicat'ãú fraii lui Šierbann Vodœ Constantin Stólnicul, si cu Mihaiú Spœtarul domn atunœe pre un nepot all lor de sorœ, anume Constantin Br̄ncovannul Bœsœrab, ín locul lui Šierbann Vodœ. Aveá Šierbann Vodœ fœœior mare, si n'ãú vrut fraii lui

Šierbann Vodæ sæ-l puiã pe dñsul, pe'nfru cæ nu trœiá bine cu doamna.

Dupæ cæ s'aũ ašiediat Brñcoveannul Vodæ in scáun, in Bucurešcī, gĩlœeava si dñavística cu Cupærescīi tot aũ rœmas si la Brñcovannul Vodæ, cum erá si la Šierbann Vodæ, de se tot pĩrá unul pre altul la Poartæ, de se tot fœcœá cieltuealæ amĩnduror ũerelor.

Ĩncœput aũ Brñcovannul Vodæ a supærare pre doamna lui Šierbann Vodæ, cu fœluri de fœluri, si a-i luare bannii de pe unde erá mistuĩi; cæ siindu-i nepot lui Šierbann Vodæ si in cĩnste la dñsul, ũi scĩá bannii pre unde erá. De cĩ Aga Bœlœcœannul gĩnerele lui Šierbann Vodæ, dacæ aũ ĩnũeles de a cœá supærare, n'aũ vrut sæ viœ dela Nemũi; si aũ rœmas acoló la Be cĩũ. Ear' Iordaci Spœtariũ fratele lui Šierbann Vodæ aũ venit la Brñcovannul dela Nemũi, de unde ũi trimisese Šierbann Vodæ. De cĩ doamna lui Šierbann Vodæ cœdiuse in mare prepus, vœdĩnd, cœ aũ rœmas gĩnere-sœũ Aga Bœlœcœannul la Sibĩũ, si pusesse trei steáguri de Lefecĩi Moldovenni cu Cœpitannii lor pre anume: Bešleaga, si Vicol, si Tatul, de o pœdiá pre dñsa si pre fecĩorul ei pre Gĩorgĩũ Beidĩade la sat la Drœgœnnescĩ, sæ nu fugæ la gĩnere-sœũ la Nemũi.

Earæ dupæ cæ aũ trecut un ann all domnei Brñcovannului Vodæ, coboritu-s'aũ Aga Bœlœcœannul cu ošũi nemũiescĩ si cu Heiser Ĝeneralul, de aũ venit in ũirg la Bucurešcĩ.

Dar' fecĩorul lui Šierbann Vodæ, cum aũ ĩnũeles, cœ aũ trecut Nemũii in ũiara Munteneascæ de vin la Bucurešcĩ; ĩntr'ũe saræ s'aũ ĩmbrœcat in haine proaste si aũ ešit prin strajea dela Drœgœnnescĩ, cœ-l pœdiá necunoscĩndu-l strœjariũ, si s'aũ dus ĩnainte ošũii nemũiescĩ, si aũ rœmas numai doamna singuræ la Drœgœnnescĩ in padĩæ.

Brñcovannul Vodæ, deacæ aũ vœdiut, cœ se aprœpiæ ošũile nemũiescĩ de Bucurešcĩ, aũ læsat Bucurešcĩ, si s'aũ coborit la sat la Rušĩ cu toatæ casa lui si boierii si boierennasũ de'n curte si slugĩtorii, si aũ siediut acoló la Rušĩ vr'ũæ douæ trei sœptãmĩni. Ell siedeá in Rušĩ, si Nemũii in Bucurešcĩ, calle de opt nouœ ceasuri unii de alũii; si purtá de grijæ Brñcovannul Vodæ

de dīæhæreá de le da tot de ajuns, de æe le trebuíá, ear' pe de altæ parte áu fœcut s̄cīre la Poartæ s̄i la Tætari s̄æ vineæ.

Trimis'áú atunœ Generalul Heiser pre un colonel vre ũe sutæ de Nemīi la Drægænnescī, de áú luat pre doamna lui Šierbann Vodæ, de áú dus'o în Bucurešcī; cu voea Brīncovannului Vodæ erá, cœ Drægænnescīi de Rušī nu s̄int departe calle de douœ cœasuri

Dupœ cœ áú ridicat pre doamna de'n Drægænnescī, venit'áú numái sīngur Generalul Heiser cu capul lui cu vr'ũe sutæ de oamenī dela Bucurešcī la Drægænnescī, s̄i s'áú sculat s̄i Brīncovannul Vodæ, de s'áú dus la Generalul în Drægænnescī de s'áú împreunat cu dīnsul, s̄i áú mīncat s̄i áú vorovit cīncī-sīese cœásuri, cœ le-áú trebuit, s̄i ásīá s'áú întors la obuđīul lui la Rušī. Ţiara nu o læsá s̄æ se beġenneascœ; cœ pe cīne ūi prindeá, le tœiá nasul s̄i urecīle, de sta pe loc, ca s̄æ poarte de grijœ dīæhærellei oštilor.

Atunœ toti boierīi Muntennescī îndemná pre Brīncovannul Vodæ s̄æ se încine la Nemīi: numái unciu-sœũ Stólnicul Constantin n'áú primit ac̄est svat, s̄i nu l'áú læsat s̄æ se încine; cīnd va Dumnedīœũ s̄i omul nimerešcœ svatul.

Atunœ fiind domniea nouœ, si viind ošti, s̄i neavīnd cu cœ se civernisī, ūngrabœ trebuīnd banni áú scos vœcærit ūntīia-sī datœ, un tult de vitœ s̄i doi orūi de call, de áú rœmas obiœeũ, de áú fost în mulūi anni, s̄i de acolo dela Muntennīi, peste cīūiva anni la domniea lui Constantin Ducœi Vodæ, áú særit scīnteea s̄i la noi în Moldova, de s'áú aprins ac̄est pojar de obiœeũ rœũ.

Deœī în scurtœ vreme áú purcœs s̄i Tætariī a venire în ūiara Muntennescœ, Brīncovannul Vodæ îndatœ atunœ áú dat s̄cīre ūiereī s̄æ se dea în láturi la muntī, s̄i sī-áú trimes Doamna la mīncæstire la Brad, la munte; si ell áú purcœs ūntu ūntīmpinarea Sultannului la Buđīœũ, s̄i numái ūntaœeá dī s̄æ nu se fiæ tīmpinat cu Sultannul, erá s̄æ prade ūiara.

Earœ Nemīi deacœ áú ūntīeles, cœ vin Tætariī s'áú ridicat cu doamna lui Šierbann Vodæ s̄i cu toti de'n Bucurešcī, s̄i áú trecut muntīi la Brašiov; s̄i Tætariī cu Brīncovannul Vodæ ū-áú gonit pīncœ áú trecut muntīi, s̄i nemica nu le-áú putut stricá.

Ear' pe țiaræ aũ stricat'o foarte ræŭ Tætarii, cæ numai cæci n'aũ luat robi, ear' altæ cæ aũ gæsit tot aũ luat, cæ acolo sînt muntii goli, nu pot sæ se ascundîcæ oamenii si dobitoacæle, si erá vreme de earnæ; de aũ ræmas oamenii numai cu sũfletele.

Earæ de varæ 'dupæ cæ s'aũ fæcut, trecut-aũ Tætarii doũe trei rînduri pin țiarã Muntenneascæ, si la mers si la întors tot pin țiarã Muntenneascæ treceá, de mergeá la Beligrad, unde se bæteá Turcii cu Nemii, de fæceá bogatæ stricæciune țierei Muntenneeci.

În all doile ann all domniei Brîncoveannului, rînduit'aũ Împæ-ræțiea Turceascæ pre Muntenni, si pre Moldovenni si pre Tætari, si pre un Serascer cu Turcii, ũcæ samæ sæ duce pre Tiucel Grof sæ-l punæ Craiũ în țiarã Ungureascæ. Decî de aiçe din Moldova aũ mers Hætmannul Bogdann, cu ũcæ samæ de Moldovenni, si un Sultann cu Tætarii, si Brîncovannul Vodæ, cu capul sæũ cu Muntenni; si ajungînd la mârșinea țierei Muntenneeci, unde se clamæ Cîmpina, eșitu-le-aũ Heiser Generalul înainte si cu Aga Bælæceannul, si cu cîte-va mi de Nemii, si si-aũ dat ræsboiũ foarte tare de îmbe pærtile si groásnic cîte-va ceasuri; si pe urmæ aũ spart pe Nemii si aũ purces Nemii în ræsipæ. Si atuncæ aũ prins pre Heiser Generalul la mîna lui Tiucel Grof; si Aga Bælæceannul aũ perit în ræsboiũ; dar' aũ perit si Sarascerul Turcesc, cæ l'aũ lovit un glontiũ tocmaî în guræ. Dic cæ la açell resboiũ sæ fæ fost maî mult isbînda despre partea Cædiacilor Brîncovannului, cærorã le erá cap un Moldovann anume Costin Cæpitannul de Focșienni, feciorul Nennului.

Dupæ cæ aũ aflat Brîncovannul Vodæ pe Aga Bælæceannul mort în ræsboiũ, trimisu-i-aũ capul la Bucureeci de l'aũ pus într'un prepeleac în mijlocul ogrædii lui, de i-aũ siediut vr'un ann capul în prepeleac, si aũ învætiat de i-aũ resipit si curțile si ograda, de aũ ræmas numai jærișcæ.

Dupæ isbînda, cæ aũ fæcut acoló întrat'aũ Tiucel Grof în țiarã Ungureascæ cu toate oștile, cæ scriũ maî sus, si aũ început a stricare si a árdere, si a robire pre care nu vrea sæ se încine lui; si asiá aũ îmblat cîte-va dille stricînd pin țiarã Un-

gureascœ, pînœ cœ s'aũ ridicat altœ oaste nemt̄eascœ ſi aũ pur-
c̄es asupra lor. De c̄i Groful cu Turc̄ii ſi cu Tætarii n'aũ cute-
d̄iat sœ stea împrotivœ-le ſi aũ fugit preste munt̄i înapoi în
t̄iara Muntenneascœ; ear' Bogdann Hœtmannul vrînd sœ easœ
drept pe Oitud̄iũ la t̄iara Moldovei, eſitu-i-aũ t̄ierœnnimea, Sœcui
înainte la Oitud̄iũ la strîmtoare, de i-aũ dat rœsboiũ tot noaptea,
ſi cu mare greũ aũ scœpat de aũ eſit din minele lor, cœ erá
sœ pearœ cu toũi. Ear' Tætarii s'aũ dus în Buḡiac acasœ.
Ear' Tiucel Grof cu oastea lui, cu Ungurimea, aũ rœmas în
t̄iara Muntenneascœ, de aũ ernat ſi aũ ſi vœrat, ſi multœ stri-
cœc̄iune fœc̄eá t̄ierei; numai pînœ a se ridicare Tiucel Grof de
s'aũ dus în t̄iara Turc̄eascœ, foarte cu puũinteá oaste Curuũ de
a-i lui rœmœsese, cœ pusese Brîncovannul Vodœ oamen̄i de
ai lui pre care Curuũ il gœsia în lâturi pe tainœ il ſi uũideá.

Fœcut'aũ Leſi atunœ la Svanœea ocop de'n sus de
Svanœea, de aũ aſied̄iat oaste. Trimes'aũ ſi în c̄elatea Soro c̄ii
pre un Polcõvnic ear' cu oaste. Aſied̄iat'aũ ſi în t̄inutul Cernœu-
t̄iului în c̄ite-va locuri de aũ fœcut parcane, de aũ aſied̄iat oaste
joimiri Moldovenni ſi Leſi. În Vœsileũ pe Nistru Drœganni; în
Orœſienni pe D̄iabarovsei cu Leſi; în Colimann pre Dubravsci
t̄ijiũ cu Leſi; în Bœnila pe Turculet̄iũ c̄ell mare cu Moldovenni;
în Hlîniũ pe Boted̄iũ t̄ijiũ cu Moldovenni, în t̄irgul Cernœuti
pe Brœnneſei; în Cuc̄iur pe Turculet̄iũ c̄ell mic cu Moldovenni.
ſi aſiá cuprinsese tot t̄inutul Cernœutilor de-l t̄ineá, ſi altœ
treabœ nu aveá; în toate d̄illele se bæteá cu Turc̄ii supt Cœ-
meniũt̄e, cœ pœdiá drumul Cœmeniũt̄ei; de c̄i c̄ine trec̄eá tot ſi
luá de grumadi ſi-i robia, ſi se slobodiá furisũ în Moldova ſi
în Buḡeac de apucá hergelii, alle cui gœsia, ſi luá ſi limbœ; ſi
cînd duc̄eá Turc̄ii d̄iœperele în Cœmeniũt̄e, le eſiá înainte, ori
la dus ori la întors, de-i lovia ſi de bogate ori ſi ſi sminliá.
Aſjderea ſi Lipcani de'n Cœmeniũt̄e ſi cu Turc̄ii eſiá ſi lovia
pre joimiri, pre unde erá aſied̄iat̄i fœrœ de veste, ſi de bogate
ori se t̄implá de-i ſi strica.

Tætarii de'n Buḡiac, Hannul, Sultanni c̄ite de trei patru ori
pe ann mœrgeá în t̄iara Leſicascœ de prædá c̄it le trebuia, ſi la
întors slœbindu-le caii fiind une ori earna, eſiá joimiri de pe'n

điæmœe de-ī loviá, pe urmœ sí scoteá duimuri si robī: ear' uinc-orī ī loviá Tætariī pe dīnsīi.

Ūædatæ ešind Turculeiū cēll mare la Stefænnešēi la drumul Cæmeniſiēi sœ ī-a limbœ, aū veđiut vre-ūœ patru-đieci de Turci pe Sleah viind de la Cæmeniſiœ, deci Turculeiū trecīnd Prutul pe giatiœ sœ meargœ la dīnsīi sœ-ī loveascœ, aū apucat de aū trecut numaī vre-ūœ trei-đieci de joimiri, si s'aū si rupt giatia, cœ erá primœvara, si aū rœmas oastea cœa multœ a lui Turculeiū de cœastœ parte neputīnd trece Prutul cœ se rup-sese giatia. Deci Turculeiū aū esit inaintea cēllor patru-đieci de Turci, si ašīá s'aū bœtut faſiœ la faſiœ vre-ūœ douœ cœasuri, cœ nu puteá cœea oaste sœ treacœ, sœ le dea ajutoriū; si ī-aū īnfrīnt Turculeiū pe Turci si ī-aū prins vii, cariī n'aū perit la bœtelie; numaī doi aū scœpat; ear' pre cēilali ī-aū luat robī de grumađi, de ī-aū dus īn ſiara Lešieascœ. Pre unii ī-aū trimes la Craiul de si-aū fœcut nume, si cīnste; pre alii ī-aū ſinut la dīnsul la Bœnila de s'aū rœscumpœrat. Si aū gœsit atunœ la aœei Turci negoſiœtori cīnci-đieci de punđi de banni, fœrœ de odoarœ si haīne si cai.

Earœ īn all ſiēsele ann all domniēi lui Cantemir Vodœ, co-borītu-s'aū Craiul Lešiesc Sobiesci, cu ošſi grelle ear' īn ſiara Moldovei, ſiind īndemnat si de Muntenni de Brīncovannul Vodœ, dupœ cum erá īnvœſiat ea sœ facœ rœū aœestei ſieri, de se tot acolisīa de dīnsa totdeauna; precum si mai pe urmœ de aū adus si pe Moscali cu faptele lui. Care Dumnediœū pe'ntru suspinurile sœraçilor ī-aū plœtit de s'aū stins pomenirea lui cu totul. Si aū venit Craiul cu obuđiul pe la Botošieni, si pin Cotnar pīnc la Tīrgul-Frumos; si de la Tīrgul-Frumos ear' s'aū īntors la ſiara lui, cœ erá vreme de toamnœ. Si atunœ, īntorcīndu-se, aū læsat oaste cu bucate īn cœtate īn Neamtiū, si īn Suçlavœ īn mīncēstirea Armenneascœ, si īn mīncēstire īn Agápie, si īn Sœcul, si īn Cīmpulung, si īn Hangu; si cīnd aū ajuns Craiul cu obuđiul lui pe Siret pe la Ropœ, ašīá ī-aū lovit ũœ ploae cu ninsoare de ī-aū ſinut aœell vicol vre-ūœ trei patru đille, de aū murit oastea mai bine de jumœtate īngeliatœ si lešinatœ, cœ erá pe la Noemyre; ear' cai le-aū murit toli de'n obuđiū de

le-aũ rœmas carœle ſi carœtele ſi puſœele œelle mai mari toate la Ropœ. D̄ic œe niœi Craiul mai n'aũ fost av̄ind call sœ incãleœe; de abia aũ mers p̄ncœ la Sniãtin, œe i-aũ fost lovit m̄inea lui Dumned̄icœũ, de nu erã numaĩ vicolul, œe-i lovise ſi œboalœ de muriã ſi oamenii ſi caii; ſi la anul de primœvarœ aũ trimes de'n tiara Leſieascœ de aũ luat puſœele dela Ropœ.

Tœtarii ſi cu Cantemir Vodœ n'aũ vrut sœ meargœ mai încœinte dupœ d̄insii de la Criveſœi, œe s'aũ întors înapoi; îndemnatu-i-aũ Cantemir Vodœ pe Tœtarii sœ meargœ încœinte; œe de ar fi mers i-ar fi luat pe toti de grumãdi; numaĩ Tœtarii n'aũ vrut sœ meargœ.

D̄ic unii, œe Sobiesci s'aũ fost ajuns cu Tœtarii, de aũ fost tot una; numaĩ în vedeala Leſilor se arœtã nepretenn. Cœ œedatœ s'aũ fost t̄implat într'œe noapte de aũ tœiat pre niœe Tœtari prea rœũ Turculetiũ all nostru cu Moldovennii; ſi a douã d̄i vœd̄ind Sobiesci, aũ fost jœluind pe Tœtari ſi aũ fost d̄icind, pœcat, œe aũ perit at̄ilia viteji; ſi aũ fost d̄icind lui Turculetiũ pe'ntru œe i-aũ lovit noaptea furisũ; œe ell aveã priœteſiug cu d̄insii încœ de'n Hœtmœnnie.

Dupœ œe s'aũ dus Craiul în tiara lui, scris'aũ cœrti la Împœratul Neam̄iului, ſi la Papa de R̄im, de se ſœliã pe cum aũ luat at̄ite œetœti de'n tiara Moldovei; ſi pe aœele scrisori Papa de R̄im, tot fl credeã ſi-i trimeteã banni sœ facee oaste asupra pœḡnilor; pe'ntru œe aſiã erã voroviã ſi cu Împœratul Neam̄iului, ell sœ meargœ pe de œe parte, ſi œellalalt pre de altœ. Trimes'aũ Cantemir Vodœ œe samœ de Tœtari ſi cu Moldovenni leſœi în Cîmpu-lung ſi în Hangu, de aũ prœdat ſi aũ ars, ca sœ ſœoãtœ pre joimiri; ſi nu i-aũ putut ſœoate; ear' duim ſi robi aũ luat mult̄i Tœtarii; ſi întorc̄indu-se înapoi pe la Iaſi, încœ le-aũ dœruit Cantemir Vodœ tuturor Mird̄iaœilor postavuri ſi atlasuri, ſi s'aũ dus în Buœeac.

În all ſiœptele ann all domniei lui, gœtitu-s'aũ Cantemir Vodœ cu oastea lui de a mers sœ ia œetatea Soroœe, împreunœ cu Daltabann-Paſia Sœrascerul Obluœiãii ſi cu Hœtmannul Steãiu a Ucrainei Hannului, ſi cu c̄ite-va mii de Tœtarii, ſi aũ stœtut pin pregiurul œetœti c̄ite-va ſœptœmini, de aũ hœtut œetatea

si aũ fæcut meteredīuri si lagumuri, si aũ dat nævæli prea mari si n'aũ putut luá cētatea, si aũ perit multæ oaste, atunċe cīnd nævælise Turċiī si Moldovenniī; si nu erá atīta oaste īn cētate, ca doċe trei sute de Dræganni si Cædīaċi. Numai cēi de'n cētate nimeriá tot īn om, ear' cēi de'n afaræ nu puteá sæ le striċe nimicæ; si s'aũ ĩntors ĩnapōi la Iasi færcæ niċi ũæ isbīndæ si cu multæ págubæ de oaste.

Tot ĩntr'aċell ann mai næinte de cē aũ mers la Soroca, strīnsu-s'aũ toī feċioriī lui Gavriiliċæ si cu alī boieriī multī de țara de jos la nunta lui Ioann Pæladi, la Bæcanni de'n sus de Birlad; si acolo aũ fost sī Vórnicul Veliċico fiind cumnat lui Pæladi; si strīngīndu-se acolo la aċeá nuntæ, aũ svætuit si s'aũ jurat cu toīi ei ĩnde ei, sæ fugæ īn țara Muntenneascæ la Brincovannul Vodæ, sæ le dea ajutor de celtuealæ, sæ meargæ la poartæ sæ pīreascæ pe Cantemir Vodæ sæ-l scoatæ de'n domnie sæ ridiċe domn de'nre dīnsiī pe Veliċico Vórnicul.

Deċi s'aũ sculat un boier de'nre dīnsiī anume Ilie Tīfæscul, pre carele īl porecliá mai pe urmæ de-i dīċeá Friċe-vacæ, si i-aũ pīrit la Cantemir Vodæ pe boieriī de le-aũ spus tot svatul lor; cæ erá boieriī de la ũæ vreme prea supæraī de Cantemir Vodæ; cæ erá la curtea domneascæ boierinași tot feċioriī de mojiċi, Codrenni, si Gælætienni; si dīċeá Cantemir Vodæ, cæ domnul faċe neámurile, domnul le stinge; si-i erá urīi feċioriī de boieriī sæ nu-i vádīæ īn oci, dupæ cum sī erá nætúra lui. Sī erá īn cīnste numai Hætmannul Bogdann ġínere-sæŭ, si cu Iordaci Vistérnicul Rusæt; aċesti doi cīvernisiá si míncá țara cum le erá voea. Deċi boieriī pre aċeá vreme numai puteá suferi sæ fiæ cælcaī de aċei doi boieriī. Sī de mojiċiea cællorlatī mai miċi de curte, cæ cīnd ešlá la țaræ cu slujbæ boierinași fæċeá multe næcadīuri caselor cællor mari alle boierilor.

Deċi Cantemir Vodæ, cum aũ ĩntīeles aċell svat all boierilor, de'n Ilie friċe-vacæ, aũ si repedit ĩntr'ũæ noapte boierinași de ai lui si cu slujitoriī sæ-i prindæ pre toī pre aċeia. Deċi unii aũ scæpat īn țara Muntenneascæ; ear' pre cariī i-aũ prins i-aũ dus la Iasi, si pre Veliċico Vórnicul dupæ cē l'aũ dus la Iasi, erá dīævístiea mai mare despre Cupæresċi, ĩmponċindu-se

cu vorbæ mai denœinte vreme, si aveá si sficalæ de dînsul, pe`ntru cæ erá mai om decît toti. Atunœe fngrabæ Cantemir Vodæ în mînie l'aũ bætut cu busdugannul, si l'aũ încis în Beçiũ. Deçi neprietenniĩ lui Veliçiico, atunœe aũ si aflat vreme, de aũ ðis lui Cantemir Vodæ: „*De vreme cæ te-aĩ græbit de l'ai bætut, nu-l læsá viũ; pæðiešcæ de-l omoaræ, cæ de va scæpa viũ, mîne poi mîne ell ne va omori pre toti.*“ Si ell încæ îndatæ aũ ascultat, si l'aũ scos noaptea, de i-aũ tæiat capul denœintea portii, pe`ntru binele, cæ aũ fæcut Veliçiico, de aũ dat scire lui Iordaci Vistérnicul de aũ fuðit în tiara Ungureascæ, cînd vrea sæ-l omoare Cantemir Vodæ; acum i-aũ mulitæemit si Iordaci întru acest cip ca un Grec. Si aftaræ atunœe neprietenniĩ vreme de ðiseræ lui Cantemir Vodæ: „*Acum de vreme cæ aĩ omorit pe Veliçiico; trimete de prinde si pe frate-sæũ Miron Logofætul, de-l omoaræ; ori vinovat, ori nevinovat, sæ nu scape, cæ apoi încæ a fi mai ræũ si de tine si de noi.*“ Deçi Cantemir Vodæ nu si-aũ socotit viealãa lui, cæ erá trecut cu betri- nešiele, om de šiepte-ðieçi de anni, de numai eit nu-i sosise cæasul moritii si lui; cæ s'aũ potrivit neprietennilor de nu si-aũ crušiat súfletul sæũ, cæ ca un tirann aũ trimes pe Macri Vætavul de Pæhærniçiĩ cu slugitori de'n Romann, de l'aũ luat de acolo, de la casa lui, de la Bærboši, de l'aũ dus pînce in Romann si i-aũ tæiat capul. Si cînd l'aũ gæsit Macri acolo la Bærboši, atunœe îi murise si jupîneasa, si nemica nu scieá de svatul frætime-sæũ, s'aũ de æellorlalti boieri, cæ nu erá amestecat cu cæilalti boieri la svat; cæ ell pornise atunœe pre un feçior allui, pe Nicolaiũ, sæ ia fata Duçæi Vodæ dela Tærigrad, si se gætise si cu cællalalt feçior, cu Pætrašeo Cæmærašiu, sæ ia fata lui Cantemir Vodæ, sæ se încusedie, si niçi cu gîndul nu gîndiá cæ i-a veni ũæ fortunæ ca æeea.

Ðisu-i-aũ slugitoriĩ cînd l'aũ gæsit la Bærbaši, cæ nu-i departe în Neamtii; earæ ell n'aũ primit sciiindu-se drept; gîndiá cæ l'or duce la Iaši si se va îndreptá. Ear' dupæ cæ aũ venit Macri, si viind ðiapçiũ dupæ ðiapçiũ sæ pæaræ, nu i-aũ mai îngæduit, si aũ pus de l'aũ tæiat in Romann; si mult s'aũ rugat lui Macri, sæ-l duce pînce în Iaši. Earæ Macri ca un om

rœū si de nimicœ, nu i-aũ fost milœ de sũfletul stœpĩnu-sœũ, si s'aũ grœbit de l'aũ omorĩt, cœ de l'ar fi dus ın Iasi, poate s'ar fi ındreptat si n'ar fi perit, cœ multe slugĩ se tĩmplœ la domnĩ vrėdniœe de nu se grœbesc si feresc pre stœpĩniĩ de pœcat, si mai pe urmœ cad la laude sĩ despre oameni, sĩ despre stœpĩni, sĩ despre Dumnedĩœũ. Ear' aœesta, ca un varvar, nefind de nemica, n'aũ socotit. Cantemir Vodœ dupœ aœeea mult s'aũ cœit, œe aũ fœcut, si de multe ori plĩngœá ıntre toatœ boieri-mea, si blœstemá pe œine l'aũ ındemnat de aũ grœbit de i-aũ tœiat capul; cœ dupœ aœeea n'aũ trœit un ann niœi Cantemir Vodœ si aũ murit.

Earœ pe Vœsiliu Vœrnicul, feœiorul lui Gavrilĩtœ, si pe frate-sœũ Solomon, si pe frate-sœũ Costaci, si pe Ĝeorgĩtœ Mitre, si pe Deđiul Spœtar Arbœnađiũ, si pe tustrei feœiorii lui Miron Logofœtul, pre toĩi pre aœestiĩ i-aũ prins, si i-aũ ıncis, pre unii ın turn la curtea domnescœ, pre unii la Siimenniĩ, pre alii prin bœœiuri, si pe Nicolaũ feœiorul lui Miron Logofœtul mergĩnd sœ se ınsoare la Tĩerigrad, l'aũ ıntors de la Birlad de l'aũ ıncis sĩ pe dınsul.

Earœ Lupul feœiorul lui Gavrilĩtœ si Constantin cumnatu-sœũ Pœhárnicul Lambrino, si cumnatu-sœũ Ivaœul, si Antioc jora, si Bujorœnnesœi, si alii de'n Bujorœnnesœi aũ scœpat ın țiara Muntenneascœ la Brĩncovannul Vodœ, si de acolo s'aũ gœtit si s'aũ dus la Udrĩu la Portœ sœ pĩreascœ pe Cantemir Vodœ. Sĩ le-aũ đis atunœe Brĩncovannul Vodœ, sœ nu se grœbeascœ sœ meargœ atunœe la Poartœ, cœ este Vedĩrul prietenn Cupœresœilor, si ei n'aũ ascultat si aũ pœđit, de aũ mers.

Earœ Cantemir Vodœ dupœ œe aũ ıntieles, aũ rœpedĩt sĩ ell pe Bogdann Hœtmannul si pe Iordaci Ruset Vistėrnicul, cu alii boieri multĩ de'n țiarœ, de s'aũ pĩrĩt cu toii la divann, si i-aũ dat pe toĩi de grumadi de i-aũ pus ın obedĩ, si i-aũ adus la Cantemir Vodœ ın Iasi. Deœi Cantemir Vodœ, dupœ œe i-aũ adus, i-aũ pus la ıncisoare, si nu i-aũ umorĩt, cœ aũ porunœit Poarta sœ nu-i omoare; si s'i-aũ adus aminte sĩ de jurœmĩntul, œe aũ jurat Cantemir Vodœ lui Gavrilĩtœ Vœrnicului œellui bœ-țrĩn, sœ nu-sĩ atingœ sábiea lui de neamul feœiorilor lui. œe aũ

pus banni pe toti, sæ-i întoarce cieltueala dela Poartæ, si i-aũ
pus pre unii cîte d̄iece punḡi de banni, pre altii cîte c̄inci, pre
altii cîte cum aũ socotit; si dupce ce si-aũ plinit banni, i-aũ dat
pe cid̄iæsie si i-aũ slobod̄it. Deçi carii aũ avut putint̄iæ si pri-
tenni, mai cur̄ind aũ dat, si i-aũ slobod̄it; ear' carii aũ fost maĩ
neputin̄ciosi aũ s̄ediut mult încisi, si pre unii i-aũ si b̄etut pi-
nœ si-aũ platit banni:

Ear' feçiorilor lui Miron Logofætul nu le-aũ luat nemica,
si i-aũ dat pe cid̄iæsie, si i-aũ slobod̄it. D'en toti boierii rœ-
mæsese Dediul Spæt̄ar Arbœnașiul, încis în turnul clopót̄niçei
la Trei-Sfetitele, si-i pusese d̄iece punḡi de banni, si nu aveá
cu ce plini, cœ erá un om mai scœpat; si poate aveá si pismœ
pe d̄insul, cœ-l scosese în doue r̄induri sæ-i taie capul. Deçi
ell într'ũc noapte aũ imb̄etat pre Siimenni, pe strejarii cœ-l pœ-
d̄iá, si saũ slobod̄it cu ũc fr̄ingie pe ũc fereastrœ de'n turn
pinœ jos, si aũ apucat de aũ încœlecat pre call, si cu doi fe-
çiori, si aũ fugit.

Dar Cantemir Vodœ a doua di, deacœ aũ obliçit, cœ aũ
scœpat, aũ porunçit sæ nu-l mai cáute nime, niçi sæ-l mai go-
neascœ, d̄ic̄ind: cœ de vreme cœ aũ apucat de aũ încœlecat
pre call, nu este nime hárnic sæ-i stea improtivœ, seaũ sæ-l
prindœ pre om pre açella, cœ-l sçieá cœ viteadiũ bun este, cœ
aũ fost cu d̄insul la rœsboiũ; si c̄ind alergá pe call c̄it puteá,
sçeriá de pe un call pe altul, si puneá trei cai alçeture si de pe
jos se reped̄iá, si-i sçeriá pe tustrei pe sus. Nu erá alt om în
țiarœ ca d̄insul hárnic si viteadiũ pre açeá vreme; si n'aũ d̄iœ-
bovit prea mult si si-aũ fœcut paçe si aũ venit în țiarœ, si l'aũ
ertat Cantemir Vodœ.

Dupce açeaa Cantemir Vodœ aũ stricat logodna cu Pœ-
trașco Cœmœrașiul feçiorul lui Miron Logofætul, si si-aũ ales
de'n toti feçiorii de boieri, pre Mihelaci feçiorul lui Ioann Ra-
covit̄iæ Vórnicul de l'aũ luat ḡinere, care açella mai pe urmœ
aũ ajuns de aũ fost si domn, cœruia fi d̄icũ Mihaiũ Vodœ; si
aũ fœcut, nuntœ cu d̄insul domneascœ, si l'aũ si boierit, l'aũ
fœcut Comis mare; ear' mai pe urmœ l'aũ fœcut Stólnic mare.
Numai n'aũ avut parte de d̄insul, cœ n'aũ trœit mult cu d̄in-

sa, si i-aũ murit fiice-sa (domniãa Safta), cœci Cantemir Vodæ erá cumætru cu cuscru-sœũ Ioann Racoviãe Vórnicul, cœ-i boteãise Cantemir Vodæ un copill lui Ioann Racoviãe mai mic de cît ġnere-sœũ Mihalaci, si pe'ntru aãeea poate fi, cœ n'aũ rœb-dat Dumnediœũ. Numaĩ Mihalaci mai pe urmæ la domnea lui Antioe Vodæ aũ luat altæ fatæ de boieriũ, a Dediului Spætariu-lui dela Gælaãi, si cu aãeea aũ vieãuit, de aũ fœcut coconi, si aũ fost si domn.

Cantemir Vodæ cu Cupæresãii, s'aũ mai apucat si de alt dantiũ, asupra Muntennilor, si Muntennii asupra lor. Tineti-væ sceraãilor ãeri, deacæ sintei putinãioasæ de acum sæ biruãti: nevoile, de'n pismile veci, la cæ s'aũ încæput sæ se lucredie!

Erá un boieriũ de mult pribag, de'n țara Muntenneascæ în țara Ungureascæ, pre anume Stoica Pæhárnicul, si cu alãt: mai miã, ear' Muntennii pribegi, încæ de pe cînd aũ fost luat domnea Șierbann Vodæ. Ciematu-i-aũ Cantemir Vodæ de la Bra-siõv, de aũ venit aici la dînsul în Moldova, si aũ încæput a fá-cere pîrce si hardiuri la Poartæ, a pîrre pe Muntenni cu fé-liuri de féliuri de pîre, cum sint haini si bogati. Cæ Poarta de'n-tiũ i-aũ înbucurat, si i-aũ trimes Cantemir Vodæ la Poartæ la Cupæresãii, la Spætariul Lascaract, fiind Capi-Cibaia lui Cantemir Vodæ, sæ pîreasæ pre Muntenni si sæ ispræveascæ domnea lui Cantemir Vodæ în țara Muntenneascæ.

Deci sciu cæ aũ isprævit Cantemir Vodæ bine; cæ dupæ cæ aũ oblicit Muntenni, aũ celtuit Brîncovannul Vodæ la Poartæ: ũæ mie de punã, si aũ luat Brîncovannul Vodæ pe boieriũ aãei Muntenesãii pribegi, cæ-l pîrise la Poartæ, pre toti de grumãdi; si pe Spætariul Lascaraci fratele lui Iordaci Vistérnicul, l'aũ fœcuturgiun la Rodos, si erá sæ mædileascæ si pe Cantemir Vodæ; numai aũ sosit vestea la Poartæ atunãe cæ aũ murit. Dusu-l'aũ pe Stoica la Brîncovannul Vodæ în Bucuresãii cu ũæ-lœcatæ cît un sliæ de mare la grumãdiũ, si l'aũ scos la divann: înaintea a toatæ țara, cæ s'aũ aflat în Bucuresãii; si apoi l'aũ purtat tot țirgul cu læcata de a grumãdi si apoi l'aũ spîndiurat: înbrœcat, încœliat, la Tîrgul de afaræ; si si pe cæia soãii aũ lui, pe unii i-aũ spîndiurat si pe alãi i-aũ ertat.

Într'aceá vreme vorovit'ău tustrei feċiorii lui Miron Logofætul, si cu Væsilaſco Spætarîul Cantacudîno, si cu frate-sœu Ilie, si cu Dumitraſcul Ursaci sœ fugœ de'n țiarœ, de grelle dœjdi si prepusurî; cœ nu mai puteá biruí de rœul lui Iordaci Vistérnicul, cœ se invætiase Iordaci de le tot cumpærá odoarœle si satele, fœrœ de preiſu, cœ-i tot îngreuá cu dœjdiule. Ear' Cantemir Vodœ obliċind, cœ vor sœ fugœ, trimes'ău steaguri de slugitori, sœ-i prindœ, deċi feċiorii lui Miron Logofætul ău prins de veste si ău scœpat la Comîndantul de țetatea Neamțului; ear' pe cœialalți boieri, ne avînd veste, i-ău prins Lefeċii si le-ău jecuit casele, si i-ău pus în fiarœ, si i-ău pornit la Iasi; si cînd ău ajuns în vallea Leticannilor, i-ău si întîmpinat vestea, norocul lor, cœ ău murit Cantemir Vodœ. Si i-ău slobodit de'n fearœ. Deċi ău mers în Iasi slobodî de ău fost si ei la îngroparea lui Cantemir Vodœ; cœ s'ău împreunat cu Beidiade feċiorul lui Cantemir Vodœ anume Dumitraſcul; si i-ău sîmbunat Dumitraſcul cu cuvînt bun, dicînd: cœ de va da Dumnediœu sœ fie pe voaia lui de la Poartœ, i-a milui si i-a boieri. Se rugá si ei sœ erte pe tatœ-sœu, si i-ău slobodit sœ meargœ a casœ; si cum ău mers a casœ; cum ău si fugit în țara Muntenneasœ, la Brîncovannul Vodœ, cœ le erá rudœ; si ău si repedit Brîncovannul Vodœ la Poartœ pe'ntru Constantin Vodœ, feċiorul Ducœi Vodœ cœllui bœtrîn.

Cantemir Vodœ, dupœ cœ ău murit, iinutu-l'ău mort tœinuit, ũœ di si ũœ noapte pîncœ s'ău gœtit cœrțile de ău fœcut hãrdiuri de la țiarœ, la Poartœ, de pœstia sœ puncœ pe un feċior all lui Cantemir Vodœ, domn în locul lui; si ău repedit pe vœtavul Pîrvul si cu Stefæniſœ Ruset feċior lui Manolaci Postelnicul; si dupœ cœ ău pornit cœrțile, a doũa di s'ău ajuns Bogdann Hœtmannul si cu Iordaci Vistérnicul si cu toți slugitori, sœ ridiœe pe Dumitraſcul Beidiade feċiorul lui Cantemir Vodœ domn in locul tœtfne-sœu. Deċi ău gœtit divanul cœll mare, si s'ău strîns toatœ boierimea si Metropolitul si slugitori la curte, si ău adus la curte si pre un Agœ a Vedirului Turc, cœ erá venit cu trebî Împæcœtesei în Iasi.

Atunċea aŭ spus la tot norodul, cœ aŭ murit Cantemir Vodœ; ċe slugitorii aŭ sî înċeput a strigare, cœ altul nu le trébue sœ sîe domu, ċe numai Dumitrașcul Beidîadea feċiorul lui Cantemir Vodœ. ċe boierii sî țîara nu cutedîá sœ dîcœ într-alt cip, cœ se temeá de slugitorii; ċe numai le cœutá sœ plineascœ sî sœ dîcœ cum dîcœá slugitorii. Turcul Aga vœdînd cœ strigœ cu toții într'un cuvînt, aŭ luat un castann sî aŭ pus în spatele lui Dumitrașcul Beidîadea; sî Beidîadea aŭ îmbrœcat pe Ture cu un contœsiŭ cu soboli, sî aŭ sîediut amîndoi în scáune sî aŭ înċeput a șlobodîre pușċele ċelle mari, sî a dîċere surlele, trîmbiċele, sî a bátere dobele pe obiċeii tabulhannaŭ; sî toți boierii sî slugitorii, cœpiténnele ċine-sî dupœ rîndueala sa aŭ purċes a sœrutare poala Turcului sî a lui Dumitrașcul Beidîade. Sî dupœ aċeea aŭ încœlecat cu alaŭ domnese sî aŭ purċes, de aŭ mers la sfîntul Nicolaiŭ, de i-aŭ ċetit molitva ċea de domnie dupœ obiċeii.

Scos'aŭ oasele lui Cantemir Vodœ boierii ċei mari afarœ supt cort, în ogrœdîoara ċea micœ la curtea domneascœ, sî l'aŭ țînut trei dîlle pîncœ aŭ grijit ċe aŭ trebuit, sî apoi l'aŭ dus la sfîntul Nicolaiŭ de l'aŭ îngropat, în gropiția lui Antonu Vodœ; sî s'aŭ țîmplat atunċe la prœhodul lui patru Patriarċi, unul de Ierusalim, sî altul de Antioċea, sî altul de Alesandriœa, sî unul mađil de Tîerigrad, Iacov. Sî aŭ domnit Cantemir Vodœ puțin nu deplin opt anni, sî sî-aŭ plœtit sî ell dœtorîea dupœ obiċeiiul aċestei lumi.

Dupœ ċe aŭ îngropat pe Cantemir Vodœ, aŭ sîediut în scáunul domnese sîiu-sœŭ Dumitrașcul Beidîade, de aŭ domnit trei septœmîni, sî aŭ venit un Capeđi-Bașia de la Poartœ de aŭ luat pe Dumitrașcul Vodœ Beidîade; ear' Bogdann Hœtmannul sî Iordaci Vistérnicul, întru aċelle trei septœmîni n'aŭ dormit, ċe s'aŭ gœtit, sî aŭ pus strœji, de'n Gœlaŭ pîncœ în Iași; sî cînd aŭ sosit Capeđi-Bașia în Iași sœ iaie pe Beidîade sî pe dînsii, ei aŭ fugit de'n Iași.

Pe'ntru cœ atunċe mergînd vestea la Poartœ cœ aŭ murit Cantemir Vodœ Brincovannul Vodœ domnul Muntenesc aŭ apueat înainte, sî aŭ isprœvit domniea lui Constantin fiul lui

Duca Vodæ țellui batrîn, de aũ imbrœcat castann dela Poartœ, de domniea Moldovei. Atunœ aũ fœcut sî pe Lascaraci Spœtarîul surgîun la Rodos sî aũ luat sî pe Stoica de grumadi; tot ũdatœ atunœ s'aũ tîmplat de aũ trimis sî la Dumitrașcul Beidide fiul lui Cantemir Vodæ, sœ-l ducœ la Poartœ, sî sœ prindœ pe Bogdann Hœtmannul, sî pe Iordaci Visternicul, sœ dea samœ pe'ntru œ aũ mîncat țîara. Deçi Bogdann sî Iordaci aũ fugit în țîara Leșieascœ, precum mai sus se pomennesœ. Pre acœste lucruri, poate sî alții sœ se încreadîœ cu Poarta Turœeascœ; cœ unele se gœtiã sî altele s'aũ fœcut!

Aœll Capegi-Bașia, œ aũ venit cu madîlea œ aũ luat pe Dumitrașcul Cantemir Beidide de'n Iași, aũ fost bun prietenn mai nœinte vreme lui Cantemir Vodæ, sî de neamul lui erã Cœcediũ sî fœrœ dîebavœ dupœ acœea aũ cœdiut, de aũ fost sî Pașœ, sî musaip la Împœratul, cœruia fi dîceã mai pe urmœ, Cœcediũ Mehmet-Pașia imbrîhorul. Erã sî un boieriũ atunœ aiœ la Moldova în Iași, Stefann Comisul Cœcediũ, deçi atunœ Stefann Comisul Cœcediũ, mult s'aũ rugat aœellui Capegi-Bașia, pe'ntru Dumitrașcul Beidide, dîcîndu-i sœ-i fiœ milœ de ell cœ este un copill; avînd ell cunosœintîœ cu aœell Capegi-Bașia, încœ dela domniea lui Cantemir Vodæ, fiind ei sî de un neam amîndoi Cœcedi. Ear' dupœ œ l'aũ dus la Poartœ, pe Dumitrașcul Beidide, stœtut'aũ Muntenni sî cu Constantin Duca Vodæ, cu multe priœini, asupra fecîorilor lui Cantemir Vodæ, de le œereã multe sume de banni; œi nimicœ nu le-aũ putut stricã, cœ s'aũ pus tare aœell Capegi-Bașia pe'ntru dînsii. Sî mai pe urmœ dupœ œ aũ ajuns mai la mare cînste aœell Capegi-Bașia, aũ fœcut sî aũ isprœvit sî alte lucruri mari, care la rîndul lor se vor scrie.

Dela Cantemir Vodæ nișcãl-va avere nu le-aũ remas Beididelilor, pe'ntru cœ œ erã venitul îl mîncã alții, precum mai sus s'aũ scris. Atunœ la moartea lui Cantemir Vodæ, cînœidîœci de punģi de banni le-aũ dat la Patriarcul de Ierusalim sœ le mistueascœ; sî Patriarcul pe'ntru voea Muntennilor, a Brîncovannului Vodæ, le-aũ spus Tanœilor, sî le-aũ luat, sî copiilor nu le-aũ remas mai mult de cît vr'œ dîœœ, cînspreœe punģi de

bannī; cē Dumnediēú unde vra nu trebuesc bannī; cœ aĉell Ćercediū Mehmet-Pašia fiindu-le prietenn le-aū prins mai bine de cēt miī de punġi de bannī; cœ unde vra Dumnediēú sīnt sī bannī sī prietenni sī de toate. Cœ nime nu mai ġndiá cœ vor mai eśi feĉiorī lūi Cantemir Vodœ la domnie, precum se va vedé ĩnaintē. Aĉestui Cantemir Vodœ i-aū rœmas ĩn urmœ doi feĉiorī Beīdiadelle anume Antioc sī Dumitraşcul, care mai pe urmœ aū eśit amīndoī domni ĩn Moldova, precum li se va arœtá ĩnaintē la rīndul lor istorīea lor.

XV.

Nicolaiū Mustea.

(Istoric moldav, a scris istorīea Domnilor Moldáviei 1662—1729.)

§. 84.

Domniea I. a lui Nicolaiū Maurocordat Domnul Moldovei (1709—1710).

Dupœ a doăa domnie a lui Mihaiū (Racoviĉiœ) Vodœ, aū venit domn ĩceriī Nicolaiū Vodœ feĉiorul lūi Alesandru Maurocordat Dragomannulū ĩmpœrœtesc. Aĉest Alesandru Terdimannul ĩmpœrœtesc, tatœl lūi Nicolaiū Vodœ, cīnd s'aū fœcut paĉē ĩntre Turĉi sī ĩntre Nemĉi, aū fost sī ell cu solul Turĉesc, cu Ibrahim Pašia, la Carloviĉiœ, unde s'aū adunat solii de prin toate Crœfile pe'ntru legœturile pœĉiī, de erá tœlmaĉiū; sī ĩntorcīndu-se de'n solīea aĉēea, fiind om de treabœ, l'aū ĩntrebat ĩmpœratul, cœ ar pofti ell dela ĩmpœrœĉiē sœ-i dœrueascœ; cœĉi prin măjlocul lūi s'aū aśiediat multe trebī a ĩmpœrœĉiēi, cœ aū avut cu Nemĉiū? Cœ ell ca un om bœtrīn aū poftit sœ se odihneascœ, ear' ĩn locul lūi sœ facœ Dragomann pe Nicolaiū fiul sœū. Deĉi fiind ĩn locul tœtīne-sœū Dragomann la Poarta ĩmpœrœtescœ prea lesne sī-aū scos domniea-ĩceriī, dīnd sī cītœ-va sumœ

de banni; cœ precum liescē cīne de cīnste nu se sáture, asíá sí Nicolaiũ Vodæ fiind îndemnat sí de oamenii sœi Greçi Tīæ-rigrædenni, cariĩ sīnt deprinsĩ cu toți Domniĩ a veni în țiarœ sœ se desfœtedīe unĩ pe'ntru agonisitœ, alții pe'ntru iubunceturile, aũ læsat Terdimœntea Porții Împærætescī, sí aũ luat domniea țierii cu multœ celtuealœ sí mīndrie greceascœ. Luatu-sĩ-aũ sí oaste Sīrbĩ, Arnœuli, de i-aũ adus cu sine, sí aũ venit nu ca un domn, cœ ca un leũ asupra tuturor. Esit aũ boierii încinte la Gœlati; darœ niçi cu ocii asupra lor nu cœutá, necum sœ greceascœ cu dīnsii, seaũ sœ mai întrebe pre cīne-va ver-un cuvīnt.

Atuncē sí Ilie Cantacuđino Vistérnicul, viind de'n țiara Muntenneascœ, aũ esit încinte la Nicolaiũ Vodæ peste Dúnœre. Erá acest boier în mare cīnste la Nicolaiũ Vodæ; cœ numai cu dīnsul grœiá Nicolaiũ Vodæ de'n toți boierii pœmīntenni cœ erá. Pre alții niçi în casœ nu-i primitá; mai mult este de socotit cœ nu pe'ntru voea lui, cœ pe'ntru voea Brīncovannului domnului Muntennesc fi fœcœá aœœá cīnste, cœ i-aũ fost scris încœ la Tīærigrad, cum aũ luat domniea.

Boierii sí țiara deacœ aũ vœdīut sœlbœtœcīca sí mīndriea lui Nicolaiũ Vodæ, s'aũ spœmīntat cu toții; cīt nime nu se mai țineá cu dīlle, vœdīindu-l domn strœin, limba rumīneascœ nesœiind; tot cu tœlmaciũ grœiá. Cu multime de Greçi aũ venit, cīt rœmæsese finariul pustiu în Tīærigrad, cīt numai muierile lor rœmæsese; earœ grec, imblai mult pīncœ dai de vre unul acolo. Earœ aiœ, sosind implut'aũ curtea domneascœ, prin toate odœile sí prin țīrg pre la gasdœ.

Nicolaiũ Vodæ sosind în Iași, la scáunul domniei, aũ pus boieri mari pre unĩ sí din pœmīntenni; cœ numai cœci se numiá boieri, dar' niçi ũc cīnste nu aveá; niçi în casœ la domn nu íntrá, mœcar cœ treabœ ar fi avīnd, pīncœ nu-sĩ luá rœspuns pre vre un grec, seaũ cīnd fi cīemá pre toți cu vre ũc treabœ. Cum sí banniĩ cœ se strīngeá de'n țiarœ, tot la mīna Greçilor se strīngeá earœ nu la visterīea țierii. Pus'aũ îndatœ banniĩ multĩ pre boierii de aũ dat împrumut, cu dīapœii strīngœtori de banni Greçi; sí îndatœ sí-aũ arœtat gīndul lui cœ aveá pre boieri, cœ fœrœ

de niċi ūc priċinæ aŭ ĩncis pre trei boċeri mari la Seimenni, cu mare padċæ, anume: pre Iordaci Ruset Vórnicul, pre Ilie Cartargiul Vistérnicul, si pre Sturdċia Vórnicul, færæ de niċi ūc dreptate s'aŭ judecatæ; færæ numai ċe i-aŭ luat Seimenni pre aċei trei boċeri si i-aŭ ĩncis, cċt toti se spæimfintaræ, cæ-i duc sæ-i omoare, si niċi unul nu se mai ċineá cu dċille, ċe toti aŝceptá de'n ċeas ĩn ċeas, ċe urgċie le-ar veni asupæ, si niċi a vorovi ĩn curte unul cu altul, nu cutedċi boċerii, seaŭ sæ meargæ unul la altul la gasdæ; ĩntr'atita padċæ si prepúsuri ċe erá. Dela boċerii ċe i-aŭ ĩncis aŭ ċersiut dċieċe pungċi de banni, Cartargiului si Sturdċiei; si cu mare groadċæ si strċnsoare pċncæ n'aŭ dat banni nu i-aŭ slobodċit, ĩnsæ cu cidċæŝie i-aŭ slobodċit, pe'ntru ca sæ nu lipseascæ de'n ċiaræ. Earæ lui Iordaci Vórnicul, i-aŭ luat trei-dċieċi de pungċi de banni, si tot ĩncis l'aŭ tinut cu mare padċæ pċncæ ċi veni mædċilċea lui.

Foarte erá stráŝnic si ræpit la mċnie, ca sæ se cutrémure toti. Uŝia lui erá ĩncisæ, tot pe'ntru mċndrċea Greċeascæ ċe o aveá; urċt si neplæcut erá tuturor Nicolaiŭ Vodæ; si de ar fi mai domnit, toatæ boċerimea se ridicá sæ fugæ din ċiaræ, si sæ meargæ sæ facæ jáløbæ la ĩmpæræŝie. ċe numai noroċirea boċerilor si a ċierii, i-aŭ venit madċilċea færæ veste, neplinind niċi un ann ĩn domnie.

Asċiá Dumnedċæŭ ċeartæ cċte ūdatæ tot pe'ntru ca sæ nu se prea volniċeascæ nime; cæ nu de putċnæ ċertare aŭ fost aċesta domn pæmċntului nostru, cæ neċmblċndċit, si stræin de firea moldoveneascæ erá. Cæ pċncæ la ūc vreme boċerii nu se mai sæturá de domni; unii cu un domn trægeá, alċii pre alt domn sæ rædċe de'n ċei mædċili ģmblá. ċe catæ Nicolaiŭ Vodæ peste nædejdea lor, si nepoŝtit de nime aŭ venit domn, si i-aŭ sæturat pre tot; cæ si ċierannilor aŭ fost dat voe de se redicá cu pċræ a supra boċerilor, de niċi ċi bægá ĩn samæ. ĩn divann suduiá mojiċii pre boċeri, si cum eŝiá la divann de se jeliuí un ċierann pre un boċeriŭ, ĩndatæ da pre boċeriŭ ĩn mċna ċierannului, færæ de niċi ūc judecatæ seaŭ dreptate. Care de ar fi fæcut aċeasta cu vre ūc dreptate eatæ cæ s'ar cædé a-l læudá, si a-l numi, cæ erá drept judecætoriŭ, nevegind nimæruí voie,

arætînd dreptatea tuturor cum se cade ca unui domn; darœ aœeasta o fœœeá ell, numai tot ca sœ defaime ŝi sœ ruŝinedie neamul boieresc, mirîndu-se œe ar mai faœe, sœ mai îngro-
dîeascœ pre boieri.

Aveá ŝi svétnic pe lîngœ sine ũœ arœtare de Grec anume Spandoni, un om urît podœgrios, carele ŝi de mai nœinte, în dillele altor domni, aũ ŝiedîut tot aiœe în tiarœ; un blœstœmat ŝi de nemicœ, fœrœ de niœi ũœ meserie, numai cît îŝi tîneá capul cu minœiunile ŝi cu milostœnniile œe-i da; darœ dupœ œe încœpuse la cînste mare la Nicolaîũ Vodœ, fiindu-i ŝi nœam de toate, ell aũ fost svœtuind pre Nicolaîũ Vodœ, ŝi pre svatul lui ímblá Nicolaîũ Vodœ. Tîara erá îngreuiatœ cu dœrile œe scoteá Nicolaîũ Vodœ, ŝi erá ŝi mare greũ de olœcœrile Craiului Svedîesc, fiind scœpat la Turœ de'n bœtaia Moscului; ímblá oame-
nii lui spre tîara Leŝieascœ, ŝi spre tîara Ungureascœ. Dea pû-
rure erá ŝi aiœe în Iasi cœti-va Svedî, ŝi oaste Leŝieascœ de a lui Stáruste Halîsci, œe erá ŝi aœella pribag la Turœi, unde erá ŝi Craiul Svedîesc, œe tot la un svat erá cu dînsul; de erná aiœe în tîara aœeá oaste prin sate cu multœ supœrare ŝi cieltu-
ealœ a tîerii.

Naũ dîœbœvit lucrurile aœeŝtea cu primirea Turcului pre Svedu, œe aũ stricat paœea între Moscal cu Turcul; cœci la legœturile lor œelle de paœe erá tocmealœ sœ nu primeascœ unul pre neprietennul altuia în tîerile salle, niœi sœ-i dea ajuto-
riũ de oŝti. Deœi Moscalii aũ încœput tare a se gœti de oaste sœ viœe asupra Turcului, ŝi s'aũ clœtit cu oŝtile salle spre márgine pre'n tîara Leŝieascœ.

Atunœ Turcul aũ ciemat pre Hannul Tœtœresc la muŝia-
verea ádecœ la svat, fiind în mare grijœ Turcul, aũdînd de gœtarea Moscalului. Earœ cu cemarea Hannului la Poartœ aflînd vreme Dumitraŝcul Beidîade, feœiorul lui Cantemir Vodœ, aũ ajuns la Hannul pe'ntru domnîea tîerii ŝi prea lesne l-aũ isprœ-
vit; œe aũ dis Hannul: de vreme œe acum este de oaste, trœ-
bue scîmbat domnul din Moldova Nicolaîũ Vodœ la aœeste vremi, œe nu-i hárnice de domnie, fiind grec, precum ŝi adevár aũ grœit. Ŝi índatœ aũ ímbrœcat pe Dumitraŝcul feœiorul lui

Cantemir Vodæ cu castann de domniea țării, cu mijlocul Han-nului, și aș madilit pre Nicolaiū Vodæ, Dumitrașco Vodæ îndatæ aș ræpedit oamenii sœi cu un Agæ împærætesc încæinte aicæ în țiaræ, și aș madilit pre Nicolaiū Vodæ, pornindu-l la Țierigrad spre moștea lui.

Nici în gînd nu erá lui Nicolaiū Vodæ de madilie așia de grabæ, și færeæ veste, cæ nici un ann nu plinise la domnie, și prilegindu-se la divann întru ũcæ di, numai cum sosí ũcæ slugæ a lui Dumitrașcul Vodæ încæinte, și aș discælecat toema la ușia unui beciū, cæ este la capul scærii cæi despre casele doamnei în ograda curții domneșci, unde erá încis Iordaci Ruset Vórnicul, și îndatæ aș stricat ușia și l'aș scos færeæ vestea nimæruí. Care îndatæ s'aș cunoscut lucrul și madiliea, și alergære Greçii deacæ vædiuræ așia, la Divann de șioptiræ lui Nicolaiū Vodæ, și redicîndu-se degrabæ dela divann aș mers acasæ. Atuncæ boierii toti aș multicæmit lui Dumnedicæu, cæ l'aș ridicat deasupra-le, pærindu-le bine tuturor. Nicolaiū Vodæ remase în mare grijæ sæ nu se ridice Moldovennii asupra lui sæ facæ diarvæ, și mai mult se temeá pe'ntru Greçii lui cæ-i vor oprí și nu-i vor læsa în pacæ; nu mai serieá Dumitrașcul Vodæ sæ nu se atingæ nime de Nicolaiū Vodæ nici de oamenii lui.

Greçii lui Nicolaiū Vodæ s'aș vîrit toti pin casele Domneșci și nici unul afaræ nu cutedia sæ casæ; earæ acæá pogibalæ spurcatæ Spandoni, svétnicul lui Nicolaiū Vodæ, s'aș îmbræcat muieræșcæ cu tarpudi în cap, cum poartæ muierile greçe, și aș intrat într'un rædvann, cu doamna, într'un loc cu muierile pe'ntru ca sæ nu-l cunoascæ nime, pre carele cu ocii mei l'am privit, arætîndu-l alt Grec. Și așia aș esit din Iași cu acæá cînste acell Grec cînstit, și svétnic cæ erá; cæ într'alt cip de ar fi esit la ivealæ, ales acella, pre loc il va fi omorît denæintea lui Nicolaiū Vodæ, færeæ de nici ũcæ fricæ. Așia s'aș mfntuit țiară și boierii de Nicolaiū Vodæ și de Greçii lui; și aș domnit diecæ luni, și viind domn țării Dumitrașcul Vodæ Cantemir, și acæsta mai mare perire și robie aș fæcut țării, precum se va scrie pe rînd. (Vedi §. 79.)

§. 85.

Domniea a II. a lui Nicolaïu Maurocordat Domnul Moldovei (1712—1716).

Venit'aũ Domn ūcerii Moldovei Nicolaïu Vodæ în locul lui Dumitraşcul Cantemir Vodæ în anul 7220 (1712). Pœtind una ca aœeasta la Poarta Împœrœtiei Ionaci fratele lui Nicolaïu Vodæ, fiind Dragomann la Împœrœtie, pre lesne aũ ešit domn Nicolaïu, ales la ūe vreme ca aœeea, œe se rocoşise Dumitraşcul Vodæ. Earœ pîne a veni Nicolaïu Vodæ în Scáun aũ trimes pe frate-sœu Ionaci Dragomannul aiœe în Iaşi pe'ntru nişœe banni; si luĩdu-si banni s'aũ întors earœsi la slujba lui.

În anul de'ntiũ all domniei lui Nicolaïu Vodæ, erá multœ nevoe în țiarœ de oamenii Leşilor pribegĩ œe erá cu Švedĩul în țiarã Turœeascœ Lipcanni, Leşi si altœ adunceturœ orĩnduiĩ la tinutul Romannului, all Neamtiului si all Suœevei, sœ-i hrœneascœ dĩndu-le provianturi, œe dupœ firea lor nu-i puteá sœturá bieŧii oamenĩ; œe prœdá si jecutá cum le erá voea. Ši aœeasta erá de'n neascultarea lui Nicolaïu Vodæ, cœ boierii ůl svœtuia, sœ-i baœe aiœe în țirg pre la gasde, precum aũ fœcut cĩnd erá Dumitraşcul Vodæ, si sœ le dea proviant sœ nu-i sloboadiœ prin țiarœ, earœ ell n'aũ vrut. œe mai pe urmœ nu-i puteá scoate de'n țiarœ, pĩnce n'aũ esit ei de bunœ voea lor. Nicolaïu Vodæ tot ca ši in domnŧea dentiiœ ůsi țineá lucrul; pe nime de'n boieri nu credeá, ušia lui ůncisœ. Unde domniĩ ůncid ušile supușilor sœi, acolo ši supușii ůncid ůnimele domnilor sœi. La județii așia-si nimœruĩ nu aleœeá, niœi limba țierii șciĩnd. Turœii erá slobođi cu voea lui a apucá pre unii si pre alții pe'ntru boiĩ de negoții, si pe'ntru alte jácuri de'n rescoala Moscalilor, si ůnciđĩndu-i ůi fœœeá de plœtia Turœilor. Pe'ntru nime nu vra sœ se punœ, mœcar cœ aveá fermann împœrœtesc de ertat greșialele tuturor din rocoșirile de atunœe. Deœi Nicolaïu Vodæ ca un domn strœin, si pe'ntru ca sœ ůntre în voea Turœilor, de nime nu-i erá milœ; si mai mult Romœda nn Postelnicul ůl svœtuia sœ plineascœ págubile Turœilor, sœ nu ši-i facœ neprietenni, cœ

apoi Turcii îl vor apucá oare cînd în Tîcorigrad, si va avé gîl-
 ceavæ. În anii 7221, all doile ann all domniei lui Nicolaïu Vodæ,
 aũ venit Turcii de aũ luat Hotinul cætatea si cu tot tînutul, într'-
 acest cip: fiind Craiul Svediesc în țara Turceascæ, cu Le-
 scînsi, domn leșiesc, cæ vra sæ-l ridice Craiũ leșiesc, si cu
 Stárustele Halîsci, Voevoda Ciovsci cu ajutorul Turcului, cæ
 toatæ gîlceava Svedîului cu Moscalul pe'ntru cræfea Leșiescæ
 erá, cum s'aũ dîs mai sus; Leșii acestui cæ erá cu Svedîul, în
 țara Turceascæ, aũ încinat sæ dea Turcului cætatea Cæmeniția
 în țara lor, numai sæ fiæ pre voea lor pe'ntru Cræse, si por-
 nîndu-se oști Turcesci, sæ meargæ sæ între în Cæmeniția sæ
 asiedie și pre Craiul în țara Leșiescæ, si cu privilegiũ de oști
 Turcesci, sæ meargæ si Svedîul prin țara Leșiescæ la țara lui
 se hæleducascæ de Moscul, Leșii de'n țara lor sîmînd de ve-
 nirea Turcului la Cæmeniția, aũ trimes soli cu cærti, în tîmpina-
 rea Særascerului Abdi-Pasîa, cæ erá cu oștile, sæ-l întrebe unde
 merge cu aelle oști, si sæ-i dea ræspuns sæ nu meargæ la
 Cæmeniția. Si tîmpinînd soli Leșiesci pe Turc pe Prut la Dia-
 garancea, aũ întrebat pe Pasîa unde merge cu atîtea oști. Pa-
 sîa le-aũ ræspuns cæ merge în țara lor în Cæmeniția, datæ de
 Leșii cæ erá cu Pasîa acolo în oaste. Solii aũ ræspuns cæ în
 țara Leșiescæ estæ Craiũ asiediat, carele are de grija Cæme-
 niții si a toatæ țara lor; cæ sæ se întorcæ cæ n'aũ cæ cutá
 la Cæmeniția, avînd ei paçe asiediatæ cu împærcætæa, si Cæ-
 meniția de bunæ voie le-aũ dato Turcii Leșilor nu de mult.
 „Earæ Leșii acesti pribegî cum sæ poatæ ei înciná voie Cæ-
 meniția, cu care ei n'aũ nici ũæ treabæ, cæ nici pre dînsii sîn-
 guri nu-i primeșcæ reçipospolita.“ Turcul vedînd acell ræ-
 spuns dela Solii Leșiesci, sæ se întorcæ înapoi le erá rusine;
 cæ aũ luat pre Leșînsi si pre Stárustele Halîsci, si i-aũ hægat
 în nișce fere, si i-aũ întors la Tiginea, earæ cu oastea toatæ aũ
 mers Pasîa pe Prut în sus, si aũ mers de aũ descælecat în Ho-
 tin, si s'aũ asiediat lucrînd înpregiur cætatea, cæ le-aũ trebuit,
 unde si pîncæ astæ-dî didesc si înteresc cu mare scædere a
 țærii. Dic cæ si venirea Turcilor în Hotin tot cu îndemnarea
 lui Nicolaïu Vodæ aũ fost. Pre Leșînsi si pre Stárustele Ha-

lisci i-aŭ slobodit Turcīi, si s'aŭ dus in țara lor. Earœ Craiul Svediesc fiind in Tiginea il țineá Turcīi cu multœ cieltuealœ, om desmierdat in avere, cieltuitor fœrœ samœ, cît nu-l mai puteá ține Turcīi. I-aŭ mers carte dela Împœratul Turciei sœ se ridice de'n Tiginea sœ meargœ la țara lui, ell n'aŭ vrut sœ margœ. Apoi aŭ trimes de l'aŭ luat fœrœ voea lui de'n Tiginea si l'aŭ dus in Tîerigrad. Earœ pînce a-l luá, ell se apucase de rœsboiŭ din casele de unde siedeá ell, sœ nu sœ dea Turcilor sœ-l ducœ la Tîerigrad. Cœ incunġiurînd Turcīi casa, aŭ nœvœlit sœ-l i-a de'n casœ; earœ ell aŭ sœrit pe ũœ fereastœ cu spaga aminœ in gloata Turcilor, si apucîndu-l Turcīi l'aŭ dus la Tîerigrad.

Domnul Blagorod, si vestit, mœcar cœ ar cœdé de'n cînstea sa, earœ cu inima sa tot se pare a fi nebiruit. Asiá si Svedîul sumetiŭ se țineá Craiŭ nebiruit, cœrînd oști dela Turc intr'ajutoriŭ sœ-l petreacœ prin țara Leșieascœ, pînce in țara lui, ca vedîndu-l lumea mergînd cu gloatœ mare sœ-l slœveascœ ca pre un Craiŭ nebiruit. Earœ Moscalul n'aŭ primit aœeá pompe a Svedului; cœ aŭ dis sœ meargœ Svedîul cu putîntea gloata sa, ca un om fœrœ putere, si abiá a scœpat cu dille; si asiá fi va da calle prin țara Leșieascœ, fiind oștile Moscalului prin țara Leșieascœ, si pre la cœtœțile cœ le luase dela Sved. Svedul sœtull de binele Turcului, mai pre urmœ erá bucuros sœ scape cum ar puté, sœ se ducœ la țara s'a; si i-aŭ dat calle prin țara Ungureascœ; si aŭ mers de nu l'aŭ cunoscut nime in gloata lui; cœ cœi cœ mergeá inœinte la conaœe, da veste cœ sosesœ Craiul; earœ cœi cœ ventá mai pre urmœ la conac, diœeá, cœ aŭ trecut Craiul inœinte. Si asiá de'n conac in conac trecînd prin țara Ungureascœ nime l'aŭ cunoscut. Earœ deacœ aŭ sosit in țara lui, îndatœ aŭ fœcut oști si se bœteá cu Moscali cœ erá prin cœtœțile cœ le luasa dela Svedî, si pre apœ si pre uscat, pînce si ell si-aŭ pus capul, lovindu-l de'ntr'œc pușcœ.

Nicolaiŭ Vodœ domnind aiœe in țarœ cu multe nevoi alle țærîi, plinind porunœile împœrœției, si mai mare greŭ erá Hotinul, trebuind Salahori, si mendiluri, si alte cieltuele multe; si oamenii de'n țarœ aŭ trecut toti in olatul Turcesc in ținutul Hotinului.

În all treile ann all domniei lui Nicolaiŭ Vodæ aŭ mers ostile Turcēsċi la Moreea: venit aŭ poruncæ Împæræteascæ la Nicolaiŭ Vodæ, de aŭ daŭ ċinċi sute de cai de oaste de pre la boieri si de la mædili, tot cai aleſi. Si mergînd Turċii aŭ luat Moreea; si vestita ċetate Anapol cîteva dille hætînd ũæ o-aŭ do-bîndit, si alte ċetæti aŭ luat cu multæ avere, prædînd si robînd tot ċe aŭ gæsit. Nu putem treċe cu scrisoarea pe ntru maðilċea lui Constantin Vodæ Brîncovannul, domnul Muntennesc, ċe i-aŭ venit dela Turċi; cu mare jale a scribe de ũæ fortunæ ca aċeea ċe i-aŭ venit aſiá færæ veste, fiind acum de 27 anni Domn aċei tîeri cu feċiori însurati, cu fete mæritate, întemeiat cu atîtea moſii, case frumoase prin toate satele, avuċie nespuse, avînd si boieri mari betriſi pre uncii sæi pre Cantacudînesci, oameſi foarte Vestiit ales spre pærtile Creſtineſci, anume Constantin Stolnicul si frate-sæu Mihaïu Spætariul; pre aċesti doi iſi læsá toate trebile domniei, si foarte cu bun cumpæt aŭ mers 27 anni, si aveá mare ċinste si drágoste la domn.

Dupæ ċe s'aŭ ridicat feċiorii lui Constantin Vodæ Brîncovannul si cu gînerii, aŭ început a face multe amestecæturî si lucruri neplæcute între aċesti boieri bajocorindu-i; cariî nu le-aŭ putut suferi îndelung; ċe din credinċioſi ċe erá domnului Muntennesc dupæ dætoriea sîngelui, ċe erá tot-de-un neam, si de'n credinċioſi adeværaſi, prea lesne s'aŭ scîmbat întru vræj-mæſie; cariî de'n di în di ċercá prilegiu cum si în ċe cip s'ar puté mîntui de aċell domn all lor.

Pre aċeá vreme erá Mihaïu Vodæ (Ræcovitæ, fost Domn Moldav 1707—1709), maðil dupæ a doŭa domnie în Tîerigrad, unde si ell încæ cît puteá luptá cu neprietenni pe ntru Constantin Domnul Muntennesc, pe ntru multe strîmbætæti, si pîri ċe-i fæcuse Bæsærab Vodæ, cum s'aŭ diſi mai sus, pîrîndu-l cæ Mihaïu Vodæ domnul den Moldova este hain si vra sæ fugæ la Moscali cu toatæ casa lui, si alte amestecæturî nenumærate, cînd erá Mihaïu Vodæ cu a doŭa domnie în tîaræ, ca sæ-l maðileascæ, si pre ũæ parte il cleveſiá, pre altæ parte værsá banni nenumæraſi, pînce aŭ si mædilit pre Mihaïu Vodæ; mæcar cæ-i erá prietenn lui Mihaïu Vodæ Ali-Paſia Vedirul ċe erá atunċe,

ȕe audĩnd atĩta pĩrȕe: cȕe-i hain, si va sȕe fugȕe la Moscali, si-aũ
 ĩntors prieteĩugul ĩn urgĩe: credĩnd pĩra minȕĩunoasȕe, aũ tri-
 mes oaste den Tiginea si aũ ridicat pre Mihaiũ Vodȕe de'n scȕau-
 nul domniei, si l'aũ dus ĩn Tĩerigrad ĩncidĩndu-l ĩn Edicula
 cu toatȕe casa lui. Apoi esĩnd de'n Edicula tot nu-l lȕesȕa domnul
 Muntennesc sȕe se odihneasȕe mađil cum erȕa, ȕe cu multe pĩri
 ĩl adȕeugeȕa sȕe-l face surgĩun si din Tĩerigrad; ĩncȕe si bannĩ aũ
 dat unor Ieniȕeari, sȕe-l omoare noaptea, unde le-ar da mĩna,
 care aȕeste toate sĩngur Mihaiũ Vodȕe ne spuneȕa, deacȕe aũ ve-
 nit cu a treia domnie aiȕe. Dupȕe ĩntoȕrȕerea Moscalilor, aflat'aũ
 vreme si Mihaiũ Vodȕe la Poartȕe a pĩri pre Constantin Vodȕe
 domnul Muntennesc, cȕe cu sȕirea lui aũ venit Moscali si i-aũ
 ciemat de aũ stricat ȕetatea Brȕeila, si ell le-aũ gȕetit đĩaharea
 si altele, precum va sȕe fugȕe la Nemti; carele toate erȕa ade-
 vȕerate cĩte aũ đĩs Mihaiũ Vodȕe. Earȕe atunȕe stricĩnd paȕea
 Turȕi cu Venetienni si gȕetĩndu-se de oaste, erȕa bucuros Vedĩ-
 rul sȕe prĩndȕe pre domnul Muntennesc la mĩna lor sȕe-l mȕe-
 đĩleasȕe; ȕe temĩndu-se cȕe nu-l vor putȕe prĩnde si se va duȕe
 la Nemti, ĩl lȕesȕa. Earȕe pre aȕeȕa vreme fiĩnd Ali-Pasĩa Vedĩr,
 om foarte cu cũmpȕet, si ȕercȕa pretutĩndĩne đĩurbalele si-i tot
 omorȕa, care Vedĩr aũ rȕemas de minune la Turȕi, cĩt se cutre-
 murȕa toti Pasii, si tot Resȕeritul de đĩnsul de mortii ȕe fȕeȕeȕa.
 Atunȕe aũ ciemat Vedĩrul pre Mihaiũ Vodȕe si l'aũ ĩntrebat, pu-
 te-va ĩntr'un feliũ sȕe face ori cu oaste, ori cu alt mijloc sȕe
 prĩndȕe pre Brĩncovannul domnul Muntennesc? Mihaiũ Vodȕe
 aũ poftit sȕe-l mai dea ȕe-va vreme pĩnȕe va ȕercȕa lucrul, si
 atunȕe fi va da rȕespuns; si sȕiĩnd Mihaiũ Vodȕe cȕe Cantacudĩ-
 nesȕi uncii aȕellui domn, s'aũ rȕeĩt si s'aũ depȕertat, de đĩn-
 sul, aũ repedit ĩn țĩara Muntenneasȕe pe un credĩnȕios all sȕeũ,
 cu scrisoare la Mihaiũ Spȕetariul, arȕetĩndu-i tot lucrul, pre cum
 mȕedĩlfeȕa domnului lor este gata, numai de'n țĩarȕe sȕe nu se
 face vr'ȕe sminteatȕe, sȕe nu fugȕe, seaũ sȕe nu se face vre ȕe
 đĩurbȕa; si poate sȕe nu-l dea boierimea si slugĩtorimea, si sȕe
 fugȕe toti cu đĩnsul. ȕe aȕestea toate Mihaiũ Spȕetariul le-aũ
 luat asupra lui; numai fermann de mȕedĩlie sȕe-i vice earȕe des-
 pre altele va da ell samȕe, si s'aũ apȕecat pre capul lui cu jurȕe-

mînt, cum va veni domnul lor la mînile Împæratului fœrœ de voea lui.

Viind aœest rœspuns la Mihaiũ Vodœ, îndatœ aũ mers la Vedirul si s'aũ apucat, cœ niœi œce dîurbá nu se va faœe, œe la mînele lui va veni domnul Muntennesc cu toatœ casa lui, si cu toatœ avuœia lui. Vedirul deacœ întielese aœiá, se ímplú de bucurie, œe tot nu s'aũ încrœdiut cu atîta, œe aũ dîs lui Mihaiũ Vodœ sœ-i facœ dîápis la mîna lui, cum se va puté luá domnul Muntennesc de'n scáunul lui, si-l vor aduœe mœdil la mîna Împæratiei: ear' de s'ar tímplá într'alt felíũ, sœ scape domnul Muntennesc Constantin Vodœ Brîncovannul, sœ dea sama Mihaiũ Vodœ la Împæratie; de care lucru i-aũ cœutat lui Mihaiũ Vodœ a faœe sí dîápis.

De mirat lucru este la cîte s'aũ bœgat Mihaiũ Vodœ si si-aũ pus vieatîa la mîjloc. Eatœ œe agoniseœce dîavstiea, cum aflœ vreme nepriœtennul, de-si isprœveœce trebile lui; cœ aœe stea toate de nu s'ar fi acolisit Constantin Vodœ Brîncovannul domnul Muntennesc de Mihaiũ Vodœ, nu s'ar fi fœcut niœi Mihaiũ Vodœ vrœjmasiũ asupra lui Constantin Vodœ Brîncovannul; numai aiœe s'aũ plinit cuvîntul Prorocului David œe dîce: „Sœpat'aũ groapœ si aũ cœdiut întrînsa.“ Cœ œelle œe gœtiá domnul Muntennesc lui Mihaiũ Vodœ, toate asupra lui i-aũ venit íncœ sí mai cu asuprœ.

Vedirul adevæind lucrul cum nime nu se va pune ímprotiva poruœcii Împæratiesœi pe'ntru domnul Muntennesc, œe-l vor da, de-l vor aduœe la Împæratie, îndatœ aũ rœpedîit pre un Agœ Împæratesc anume Mustafa Aga cu putîntei oamenî si cu doœe slugi alle lui Mihaiũ Vodœ ín port Turœesc ímbrœcati, cu fermann de madîlie, si alt fermann la boieri, si la toatœ tiara sœ-l dea de grumadî, cœ apoi toatœ tiara lor sub sábie vor da. Si a doœa dî dupœ aœell Agœ, aũ pornit pre Ímbrihorul Împæratului, si foarte cu mare tainœ, cît nime ín Tîærigrad n'aũ sœiut unde merg.

Constantin Vodœ Brîncoveannul neœciînd nemiœe de una ca aœeasta sœ se pœdîasœe numai œe aũ sosit Aga ímpæratesc miercuri íncîntea Paœcilor, si aũ descœlecat la curœile domne-

sći. Îndatæ întrînd în casæ prindînd toate uşile, aũ scos fermannul de madîlie, şi l'aũ cõtît, şi aũ încẽput a bate pre copiii de'n casæ în toate pørtile, şi a-i scoate de'n casæ afaræ. Atunçe dîc sæ fiæ strigat Constantin Vodæ pre fereastræ: „Sluġitori, Sluġitori unde sîntei? Numæ læsați!“ Cẽ nemic n'aũ isprẽvit, cẽ Turcîi prinsese pørtile, şi aũ peçetluit toate cømæriile, şi toate bécîurile. Boierii pre la gasdæ fiind, deacæ aũ prins de veste toti s'aũ spœimîntat.

Turcîi dupæ cẽ aũ prins pørtile curtii şi aũ peçetluit cømæriile şi bécîurile, aũ trimes de aũ cîemat pre boieri la curte, şi le-aũ cõtît fermannul împæretesc. Boierii întielegînd porunca Împæreteascæ toti s'aũ plecat poruncii cẽ scrieá în fermann; earæ pre domn l'aũ luat boierii în cidîcæsîe, cum va sta, nu va fuġi nicæiri; Împæratului. Mare jele erá a privi cîne-va atunçe un domn vestit ca acella înbætrînit în domnie; bóçete şi tîpete în fetele şi nurorile lui; cẽ pre toti i-aũ strîns cu mare padîc şi groadîc la un loc, şi pre feçiori şi pre ġineri; şi nemicæ diebovind, cẽ tot în grabæ l'aũ gætitsæ-l porneasæ maî curînd.

Atunçe Împæretæia ġiuruisse domniea tîerii Muntenneşci lui Mihaîu Vodæ, care şi oamenii lui erá trimişi cu Imbrihorul cu cærî pre la ũc samæ de boieri în tîara Muntenneascæ, cẽ n'aũ îngæduit boierii Muntenneşci lucrul acella, maî ales Cantacudînescii. Cẽ s'aũ ajuns cu Imbrihorul, şi aũ ridicat domn noũ pre Stefann Spætariul feçiorul lui Constantin Cantacudîno Stólnicul, şi îndatæ l'aũ dus cu alaîu la curtile domneşci, şi sîedîînd în scáunul domnesc, aũ dat de'n puşce, şi în dobe, în surle dupæ obiçeiul domnesc; şi toatæ boierimea aũ venit de is'aũ încinat; şi s'aũ adunat særutîndu-i mîna. Şi sculîndu-se domnul cẽll noũ din scáun, aũ mers în casæ, unde erá væru-sæũ Constantin Vodæ Brîncovannul, de l-aũ særutat mîna. O cẽ særutare cu cîudæ şi cu lácrimi, cînd sluga se domneşce în scáunul domniei stæpînului sæũ, cu însielæcîuni ca acestea, scoţîndu-l nunumaî de'n domnie, cẽ şi de'n tîaræ de'n moşile lui.

Atunçe cu multe lácrimi Constantin Vodæ Brîncovannul aũ mustrat pre væru-sæũ Stefann Vodæ, cum l'aũ încelat de

ī-aũ luat ċinstea ſi domnċea. Oare nu este mai mare ċiudœ sluga ģn locul stœpċnului, precum ſi Bœsœrab Vodœ sœracul priviá pre sluga lui cum ī-aũ luat domnċea! Heĩ lume fœrœ sa-tiũ; cum nu se puturœ ģndestulá, Cantacudċinesċii cu atċta ċinste ċe aveá la aċest domn, ſi cu avere nespuse, ſi-l viclennirœ ſi-l luarœ domnċea! Dar' ſi domnii cu ċine vor puté sœ se ģn-creadiœ cċnd ſi viclennesc neamul lor. Adevœrat cœ vrœjmasii omului, ċei de'n casa lui ſċnt.

 Aflat'aũ ſi avutiœ multœ fœrœ samœ, banni ſi odoarœ; ſi gœtindu-se, l'aũ pornit de'n Bucureſċi cu toatœ casa lui cu feċiorii ſi cu ģinerii lui.

 Earœ cċnd eſiá din Bucureſċi, tot norodul cu mic cu mare læcrimá ſi plċngeá dupœ aċell domn, ca dupœ un tatœ; ģind ģn mare biſiug tiara lor ģn 27 anni ċe aũ domnit ell; plċnœ erá aċeá tiarœ de oameni cu hrannœ ſi cu agonisitœ, precum se pomennesœe, cœ aũ fost ſi la noi ģn tiarœ ģn diillele lui Vœſiliũ Vodœ.

 Deacœ aũ dus pre Constantin Vodœ Brċncovannul ģn Tiœ-rigrad l'aũ ģncis ģn Ediculœ cu toatœ casa lui; earœ casele lui ċe le aveá ģn Tiœrigrad, le-aũ scos Turċii la vċndiare. ſi cum aũ sosit ģndatœ aũ venit oamenu ģmpœrœtesċi, ſi ī-aũ scris toatœ avutiœa, ſi o-aũ luat pre sama ģmpœrœtesċei, banni ſi odoarœ ſi haċne, ſi alte lucruri scumpe. ċe haċnele ſi alte lucruri le-aũ dat pin tċrg de le-aũ vċndut, cċt se ģmpluse Tiœrigradul de haċnele lor, ſi de cusuturile ċelle cu ſirmœ, care ſi pre aiċe aũ ajuns de le vindeá Turċii. Earœ pre dċnsul sœracul l'aũ pus la muncœ ca sœ-ſi spuċe avutiœa ċe mai are: ſi aũ spus tot ċe aũ avut, cœ aveá banni la Venetċea ſi la Nemti, ſi-ĩ fœċeá silœ sœ trimitiœ sœ-ſi aducœ banni de acolo; ċe aċeea nu s'aũ putut faċe. Earœ alti banni ċe aũ avut ī-aũ dat, cċt se mirá ſi Turċii de atċta avutiœ; ſi tot l'aũ munċit cu nesuferite munċi ſi casne de dupœ Paſċi pċnœ ģn diũa de Sċntœ-Mœriea-Mare; cœ de'n tiara Muntenneasœ tot ģl adœgeá ċu pċrœ Stefann Vodœ pċnœ ī-aũ mċncat capul. Earœ atunċe l'aũ scôs la divannul ģmpœratului cu tuspatru feċiorii lui, ſi muſtrċndu-l cu cuvċntul ģmpœratul fœcċndu-l hain, ģndatœ aũ pus de aũ tœiat cápetele

feċiorilor încœntea tœtine-sœũ. Earœ unul de'n feċiorii lui, vœdĩnd perđiarea frařilor, aũ fost đicĩnd, cœ se va turcĩ; œe l'aũ infruntat tatœ-sœũ cu cuvĩntul đicĩndu-i: „Maĩ bine-i sœ moarœ în leġea Creștineascœ, decĩt sœ se facœ pœgĩn Turc.“ Ši dupœ œererea feċiorilor lui, tœiatu-i-aũ șĩ lui capul. Jálnicœ privire șĩ nepovestitœ urġie! œe inimœ ĩmpetritœ ar fi fost aœea sœ nu plĩngœ atunœe! Trúpurile lor le-aũ aruncat în mare. Privĩĩ acum maĩ-marii țierilor șĩ œei œe stœpĩniĩ multimile, œe agoniseșœe læcomiea œea preste mesurœ, șĩ volniœea œellor œe poftesc șĩ se tind sœ supuie pre toĩ ĩmpregiurașii sœi: șĩ nu se pot odihni cu œelle œe șĩnt drepte alle lui date dela Dumnediœũ, œe va sœ supuie șĩ sœ apuœe œelle strœine. Precum șĩ aœest Domn Constantin Brĩcovannul sœracul, deapururea se siliá sœ supuie pre domniĩ de'n Moldova, sœ-ĩ fiœ supt ascultare, ádecœ œe ar poști ori de bine, ori de rœũ, sœ nu-ĩ easœ din cuvĩnt. œe cu greũ poate sœ se facœ aœeasta, avĩnd amĩndoĩ aœesti Domni țieri osebite, șĩ stœpĩnirea lor deatocma; œe maĩ bine œine-șĩ alle sale sœ pœđiasœ; cœ de-ĩ șĩ pare maĩ slab neprietennul tœũ de cĩt ține șĩ sœcĩndu-ĩ strĩmbœtate cu puterea averii talle, șĩngur Dumnediœũ se pune ajutoriũ aœellui maĩ slab ĩmprotiva bannilor tœi, șĩ te surpœ, cĩnd nu te ġĩndeșci; șĩ cĩnd socoteșci cœ te vei odihni pre averile talle, atunœe le resipeșœe șĩ le dœ în mĩnele altora; precum șĩ casa lui Constantin Vodœ Brĩcovannul ca ũœ nemicœ, șĩ de ũœ-date s'aũ stins, apucĩnd strœiniĩ averile lui.

Heĩ lume cum se ĩncœalœ oamenii, șĩ nu se pot seturá de drágostea ta; șĩ la œe șĩrsit fi aduēĩ pre œei œe urmeadiœ voci talle. Cu adevœrat fum șĩ umbrœ, vĩsurĩ șĩ pœrerĩ este œinstea ta.

Stefann Cantacũđino domnul Muntennesc, dupœ perirea Brĩcovannului cuġetá cœ se va odihni, șĩ va remĩne domn nescimbat în mulți anni; œe plata lui Dumnediœũ nu l'aũ ĩngœduit, cœ all doile ann i-aũ venit șĩ lui mađilœa, șĩ ducĩndu-l în Țierigrad aũ mers șĩ tatœ-sœũ betrĩnul Constantin Cantacũđino Stótnicul cu đĩnsul; șĩ cum aũ sosit i-aũ omorit Turcĩi, cu grósnicœ moarte; șĩ pre tatœ șĩ pre feċior pe Stefann Vodœ i-aũ sugrumat. Ši așĩá aũ plœtit șĩ ei moartea lui Constantin

Vodæ Brîncovannul; cu cē mæsurae aũ mæsurat, si lor li s'aũ mæsurat. Vedeĩ aiċe judecatee aeve si de sîrg dela Dumne-điœũ: pæditi-vœ cēi vielenni si rœi, cœ judeđiul lui Dumneđiœũ au va treċe niċi pre unul.

Earœ dupœ cē aũ omorît Turċiĩ pre Stefann Vodœ, aũ trimes aiċe în țiarœ la noi, si aũ luat pre Nicolaĩũ Vodœ (Maurocordat) cu toatœ casa lui, si l aũ dus domn în țiarœ Muntenneascœ: earœ aiċe în locul lui Nicolaĩũ Vodœ, aũ venit Domn Mihaĩũ Vodœ (Ræcovitœ) cu a treia domnie.

Nicolaĩũ Vodœ, isprævindu-si lucrul sæũ ca sæ meargœ domn în țiarœ Muntenneascœ, aũ scos mari greutœti pre țiarœ si pre boieri pre la ținuturi cu sume mari, peste putinția oame-nilor; si aũ luat mulți banni sumele aċellea deplîn cu mare sîrguealœ, cu điapċi, incidĩnd pre boieri, i-aũ fœcut de i-aũ istovit toti bannii. Apoi i-aũ sosit si scimbarea domniei de s'aũ mutat în țiarœ Muntenneascœ.

Boierii deacœ aũ înțeles de venirea lui Mihaĩũ Vodœ toti s'aũ bucurat; darœ si Nicolaĩũ Vodœ întru aċeastœ domnie a doũa erá mai blînd de cît în domniea de'ntiœ. Earœ mergînd în țiarœ Muntenneascœ Nicolaĩũ Vodœ, cum aũ domnit într'aċeã țiarœ am læsat sæ scriœ Muntenniĩ; earœ noi ne întoarċem la lucrurile țierii noastre.

Mihaĩũ Vodœ, imbræcînd cæftann de domnie, n'aũ đœbovit în Tîcerigrad, cē în mendil împæretesc l'aũ pornit numai cu slugile salle; fœrœ doamnœ-sa aũ venit, find lucrurile tulbu-rate, între Turċi si între Nemți, gætindu-se de oaste.

XVI.

Spøetariul, Ioann Canta.

(Istóric moldav, a scris istóricia Moldáviei dela 1741—1769.)

§. 86.

Domniea lui Mæteiu Gica, Domnul Moldáviei (1754—1756).

În annii 7262 (1754) a venit domn Mæteiu Gica Voevod. S'a a arøtat mult stråsnic asupra boierilor, darø nimarui nemica nu fæceá, numai cõt se mîniá pre vre un boier mare aruncá urgïea asupra boierinaşilor slugi de'n curtea dúmneascø. A a domnit 2 anni si 6 luni; mult bine a luat cu dæjdiile tïerii, dar' nemicø nu s'a ales, cø toti i-a mîncat Greçii, cø adusesse multime de Greçi cu dînsul. Acesta a asiediat veniturile boierilor. L'a mædilit, s'a dus la Tïerigrad, si domn n'a mai putut sæ vinø, fiindcø Greçii ce-i mîncase venitul domniei lui, mergînd la Tïerigrad l'a læsat toti, si încø i-a scos si nume de nevrédnic; eara aiçe a venit domn Constantin Çehann Voevod cu a doia domnie.

§. 87.

Domniea a II. a lui Constantin Racoviþa, Domnul Moldovei (1756—1757).

Acest domn intru a doia domnie, a arøtat mare milø si fæceri de bine tïerii Moldovei, si a mîntuit pøcatele pørintelui sæu lui Mihaiu Vodø, fost'a intia ùe dajde grea vøcceritul, scoasø încø de Duca Vodø cell bætrîn (intia oarø: 1666; a doia oarø: 1669—1672; a treia oarø: 1678—1684) care s'a fost legat Antioe Cantemir Vodø, cu toti Arciereii tïerii, si boierii socotind, cø açeá dajde rea si grea deapúrure este de mare stricøcïune pømintului. Earø Mihaiu Voevod pørintele

sœū, in a treia domnie avind Capicihæi Greċi la Tīærigrad, pre Aristare Postélnic, si Constantin Postélnic (mæcar cœ erá sī Beđiedelele salle la Tīærigrad, luŋnd Turċiġ aċest obiċeġū, dupœ dūċerea luġ Dumitraşcul Vodœ cu Petru împæratul Mosculuġ, ċe aveá obiċeġū de da domniġ dīċeloage la Poartœ in Tīærigrad). Insoe aċesti Greċi Capicihæi s'aū ferit de Beđiedelele luġ Mihaġū Vodœ, si aū scris multe minċiuni luġ Mihaġū Vodœ, cum cœ este ūe priċinœ la Poartœ, si den'a da atunċe sute de punġi de banni, i-a veni urgġe cu peirea capuluġ; si Mihaġū Vodœ nesċiind viclesġugul Greċilor ċe sœ facœ, cu alte dæjdi nu se puteá luá aċeá sumœ de punġi de banni, cœ šiara aċeasta erá pustioe si stricatœ de Tætari si de Leşġ, si aū socotiċ, cœ cu alt cip nu se poate, numai cu dajdea vœċærituluġ, si stringġnd pe toti Arciereġi si boġerii šiæriġ, i-aū svætuit sœ desleġe dajdea vœċærituluġ, si rumpġnd blæstæmul vœċærituluġ, aū luat cšte 90 banni de toatœ vita, si mæcar cœ aū mġncat Greċiġ banniġ aċeġa fœrœ niċi ūe direptate, dar' šimplġndu-se de s'aū mœdilit si Mihaġū Vodœ intr'aċell ann, aū rœmas slujba vœċærituluġ obiċeġū. Sġ de'n 90 banni de vitœ de'n Domn in Domn s'aū tot adáus pġnœ in 2 lei 30 banni de vitœ, pġne aū luat si Constantin Voevod in domniea de'ntġe cum sġ all doile. Indemnġndu-se de'n rġvnœ Dumnedġeeascœ, si prin duhovniċescul svat all preasġnġluluġ Iacov Metropolštul Moldoveġ, si socotind cum cœ toatœ šicœloşiea si stricœċiunea šiæriġ aċesteġa nu este de'ntr'altœ, fœrœ numai dintr'aċeá dajde stricœtoare si urštœ, cœ mæcar cœ vaċi nu rœmæsese la locuitoriġ šiæriġ, darœ de vreme cœ vœċærituluġ tot trebuġá sœ dea sumœ de banni, si ūe babœ seracœ ċe torċeá in furcœ sœ-sġ agoniseascœ hranna si comġndul sœū, trebuġá la aċeá vreme sœ dea sġ ea banni la vœċærit. S'aū svætuit cu Iacov Metropolštul šiæriġ, si Ioanniċiū Episcopul Romannuluġ, si Dositeġū Episcopul Radœušuluġ, si Inoċentiū Episcopul Husiuluġ, si stringġnd pre toti boġerii šiæriġ, fœcġnd sobor cu toatœ partea biseriċeascœ si boġereascœ de obsċe, aū fœcut legæturœ cu mare blæstæm, si aū stricat aċeá dajde a vœċærituluġ. Sġ indatœ cum s'aū ridicat aċeastœ dajde, aū inċeput a se šntæri, si a se šmulš locuitoriġ šiæriġ; si de atunċe prea

bine s'aũ îndreptat țara. Citi Domni aũ mai venit pre urmæ, în tot cipul s'aũ silit sæ striçe açeá legæturæ, si earæsi sæ scoatæ dajdea vœcæritului, aducînd si cærti dela Patriarçii Tîcerigradului, si fermannuri Impærætesçi; însæ întæring Dumnediæu credintia numitilor Arcierei, cari aũ fost iscælitii la legæturæ nici de cum n'aũ priimit sæ-si striçe legætura testæmintului, si aũ ræmas legætura vœcînice. În dillele aæstuĩ Domn aũ înçeput a diidi Mîncæstirea sîntului Spiridon în orașul Iașului. Aũ domnit 2 anni, l'aũ mædilit, si aũ venit Domn Scarlat Gica Voevod.

XVII.

Ioann Cogælniçeannul.

(Istorie moldav, a scris istoriea Moldaviei dela 1733—1774.)

§. 88.

Domniealui Scarlat Gregoriũ Gica, Domnul Moldaviei (1757—1758).

Dupæ ce aũ îmbræcat Scarlat Vodæ caftann de domniea Moldovei, si aũ întemeiat trebile la Poartæ la annul 1757 Martiũ 2, strîngînd si boieri Greçi de treabæ pe lîngæ Mærica sa, tot aleși: pe Bannul Moruđiũ pe Iacovaci Riđiul, pe Grigoriũ Gica Postelnicul, pe Alesandru, fiul Postelnicului Constantin, pe care l'aũ fœcut si Postelnic, pe Spætariul Dumitrașcul Sturdia, pe Spætariul Mænolaci Giane, pe Costaci Moruđiũ, pre care l'aũ fœcut comis mare, si pre Panailaci Bannul, ræpedînd îdatæ pe Spætariul Dumitrașcul Sturdia, Caimacam mare la Moldova, si asiá gætindu-se Domnul de toate cite trebuia unui Domn, luînd tuurile si cuca rînduind si Capicihaelele în Tîcerigrad, pe Spætariul Iacovaci si pe Spætariul Manoli Giane, aũ purçes domniea cu mare alaiũ si calabalic. Care sosind la Gelatĩ aũ fœcut otrac trei dille, esîndu-l cîtæ-va boierime înæinte, fœcînd divanuri

locuitorilor, fœcînd sî Pœrcœlab Gœlatilor pe Leon omul Mœriei salle. De acolô ea aũ purœes la lasî si i-aũ esit toti boieriî înainte la Sîanta cu mare alaũ, asîjderea si jupînesele înaintea Doamnei, întrînd în lasî cu mare pompœ; mergînd dupœ obi-œiũ mai întîiũ în bisericã Sîntului-Nicolaũ de i-aũ œetîr rugœ-œiunea Metropolitan Iacov, si de acolê aũ intrat în curte; œetînd fermann de domnie, înbrœcînd pe Salahorul œell împœrœtesc si pe Divann-Efendi cu blannœ de samur, si pe Vistœrnicul si Cai-macamii œei mari cu blannœ de sîngœap, ear' pe œefalaltî boieri cu feregelle, si cu cœstanne; car' pe Logofœtul Iordaci Cantacudîno fiind cœ se cœlugœrise încœ de'n domniea lui Cœhann Vodœ, l'aũ îmbrœcat cu reasœ, si în cap cu camilaft, fiind cœ erã cam cœit cœ se cœlugœrise. Atunœe aũ mers toate gloatele, de s'aũ împreunat cu Domnul œe venise; ear' a doũa dî aũ încœput a boieri; fœcînd pe Ion Bogdann Logofœt mare, pe Manolaci Costaci Vœrnic de tiara de jos si pe Iordaci Balsiũ Vœrnic de tiara de sus, si pe Dumitraœcul Sturdîa vel Hœtmann, si pe Vœsilie Ruset vel Vistœrnic, si pe Alistare vel Spœtar, si pe Alesandru vel Postœlnic, si pe Ioniœ Cantã vel Bann, si pe œelalalt Ioniœ Cantã vel Pahœrnic, si pe Iordaci Costaci Venin vel Stœlnic, si pe Costaci Morudîũ vel Comis, si pe alii, fiesi care dupœ rîndueala lui. Mîndrie peste samœ erã la aœeastœ Domnie atît Domnul cît si oamenii Mœriei salle, apucînd trebile cu mare strajniœie si jecuirî; cœci nu putini banni aũ luat dela Dumitraœcul Palade œe fusese vel Vistœrnic la Cœhann, si dela Bœsie œe fusese la Vesterie; dîc sœ fîc luat peste 30 de pungî de banni, cari boieri s'aũ stîns depe fatîa pœmîntului. Rusfœrturi si apucœturi nu se socotiã cîte luã toti în toate pœrtile, sfœrturi si dœjdi mai pe toate lunile, si mai de multe ori îndoite, avînd pe la lînúturî oamenî Greœi, la cari œei de loc nu cœutã prea bine, cœ n'aveã nici œe civernisealœ. Si asîã cu mare strœjniœie petreœeã aœeastœ Domnie; earœ dîcœturi, jœcuri si primblœri de ajuns. Aœest Domn si cu Ministrii Mœriei salle apucase pe pœrintele Metropolitan cu felîũ de felîũ de cuvinte dulœi, si cu multœ gîruintîœ, ca doar' il vor putê întoarœe sœ deslege vœœœeritul, dar' îndîœedar s'aũ ostennit, cœ nemicœ n'aũ folosit,

cœ le-aũ rœspuns, cœ sințiea sa nu poate faĉe una ca aĉeasta, ca șe facœ un lucru ĉe sîngur l'aũ legat cu atîtea blœstœmuri, nu poate ca sœ-l desleĝe rugîndu-se sœ nu-l sileastœ mai mult, arœtîndu-le Metropoliea și cîrja đicîndu-le; Luați-o și făĉeti ĉe șciți. Și vedînd cœ n'or isprœví nemicœ și aũ læsat de aĉeastœ socotealœ. Earœ de primœvarœ luîndu-sî mucœrelul de înoirœ domniea dela Poartœ, aũ venit Spœtariul Jacovaci cu castannul de înoirea domniei fœcîndu-se mare alaũ dupœ obiĉeiu; atunĉe Domnul aũ porunĉit lui Grigoriũ Gicœi biv vel Postœlnic, ca sœ meargœ la Tîerigrad, cœci remœsese Mœnoli Ĝiane sîngur, și așîá peste puține đille aũ plecat la Tîerigrad, carele viînd la Poartœ s'aũ împeunat cu toti ai Portii ca un Capicehae ĉe-l trimisese și mergînd șî la Vedîrul Ragup-Pașia l'aũ priîmit cu blindetie, vedîndu-l om de treabœ și întreg la minte, întrebîndu-l ĉine este, numîndu-se cœ-i feĉiorul lui Alesandru Terđi-mannul, ĉe aũ perit pe care îl șcieá Pașia, și de atunĉe îl luase la ocî buni.

În țîara Rumîneasœe încœ luase Constantin Vodœ muca-relul.

Pe aĉeá vreme la Crîm încœ se scornise ũœ mare ĝlĉeavœ între toatœ Tœtœrimea, cœci se sculase toti în peĉioare, și nu postîá pe Hannul lor, trimetînd feliu de feliu de arđiuri la Poartœ; Poarta încœ nu vrea sœ le dea ascultare, și sta lucrul așîá. Pe aĉeastœ vreme Împœrœțiea se mutase cu șiederea la un seraũ afarœ, ĉe se cîamœ Cara-Agaĉiu, și fiind cœ siedeá acolo, mai în toate đillele se primblá la cîmp scîmbat la straie, și cu puțini oameni care nu-l cunoșĉeá fie-sî cine. Și așîá intr'ũœ đî viînd Împœratul Sultann Mustafa din Seraul ĉe se ceamœ Daut-Pașia, care ĉe putem a đice nenoroĉirea lui Constantin Vodœ Maurocordat, eatœ șî Capicihaelele lui pornise cœlœrași la Bucuresĉi cu cœrti, care cœlœrași dupœ obiĉeiu, ĉe aũ înfiũ se ímbatœ și apoi pleacœ; esînd șî ei beți la cîmp, s'aũ întîlnit cu Împœratul, care stînd Împœratul i-aũ întrebat ĉe oameni sînt. Rœspundînd, cœ sînt cœlœrași de țîara Rumîneasœe, și merg cu cœrti dela Capicihaele la Domn, atunĉe aũ scos Împœratul ĉite-va pœrale noũe și le-aũ dat đicîndu-le sœ bea vin, fiind

aproape înceintea lor un sat cu crîsmœ. Ear' ei s'aũ dus la vin dupœ obiœeiu; ear' Împœratul viind spre Tîœrigrad la mǎrgine unde se cîeamœ Topœilar la un Seraiu veciu Împœrœtesc, aũ cîemat pe Usta, care pœdiǎ acolo, si l'aũ invœtiat sœ meargœ sœ prindœ pre cœlœraši, si sœ-i aducœ acolo la Seraiu, si sœ-i lînc ascunsi, pîncœ îi va trimete si-i va luá. Si mergînd dupœ poruncœ i-aũ gœsit la sat la Litros bînd vin, si i-aũ ridicat, luîndu-le gîanta, si i-aũ dus de i-aũ ascuns pîncœ aũ înserat; ear' deacœ aũ înoptat aũ trimes Împœratul altœ Usta dela alt Seraiu de la Ipœ, de i-aũ luat si i-aũ ascuns acolo cu caĩ cu tot, luînd gîanta cu cœrtile aũ adus'o la Împœratul la Cara-Agaciũ, la care nime n'aũ prins de veste. Earœ Împœratul aũ dešcis gîanta, aducînd oamenĩ, puînd pe tainœ de aũ cœtit toate cœrtile si Greœeši si Turœeši, întielegînd toate cîte scieá în elle. Atunci cîemînd pe Vedirul i-aũ arœtat toate cœlle cœ scieá; apoi aũ invœlit toate cœrtile într'un scœndal verde, si aũ peœet-luit scœndalul cu turaña; puîndu-le în gîantœ; aũ cîemat pe Usta dîndu-i gîanta, l'aũ invœtiat, ca sœ i-a cœlœraši si sœ-i ducœ calle de trei cœasuri, si sœ le dea mare poruncœ sœ nu se întoarcœ încœpoi cœ-i va spîndiurá. Atunci Vidirul îndatœ aũ aruncat pe Capicihaele la încisoarea lui Musru-Aga, ádecœ pe Arœpaci si pe Bannul Enaci, ridicînd si de'n Turœii cœi mari pe cîti-va, ales pe Veli-Efendi Uleama, care stœtuse Cadîascier, si pe urmœ aũ stœtut, si Muftiu l'aũ surgîunit, si pe Elingi-Bašia, cœci le gœsise cœrti de scieá lui Constœntin Vodœ. Atunci boiarii își pierduse vieatîa; ear' Terdimannul Porlii Enaci Calimac vœdiînd una ca aœeasta, aũ cœdiut la peœioarele Vedirului rugîndu-se, ca sœ-l facœ si pe ell un cîrac. La care sîmînd si Capicihaelele Moldovei de una ca aœeasta, aũ încœput a îmbli si ei pe'ntru țîara Rumîneascœ, gîuruind si dœruind în toate pœrtile, ales la unul cœ-i diœeá Agim-Ali-Aga; si asiá fœcînd toate Tœlhœdia la Împœratul, i s'aũ dat voie sœ facœ cœ scie. Atuncœ Vedirul aũ fœcut pe Terdimannul Domn la Moldova, dînd si Domnfea țîerii Rumîneši lui Scœrlat Vodœ, fœcînd si Terdimannul Porlii pe Grigoriũ Gica fiul lui Alesandru Gica Terdimannului. Si îndatœ aũ rœpedit Capicihaelele, dupœ cœ aũ îm-

bræcat cæstannul Domniei țierii Rumînescei, de aũ dat veste lui Scerlat Vodæ, atit pe'ntru Domnie, cît si pe'ntru Tærdimænnæa Portii de care nu putem spune cîtæ bucurie aũ luat cu toții ai curtii, ræpedind si pe Spætariul Iacovaci de olac la București Cæimæcam ca sæ facæ dïapt toate, începînd a se gæti Domnul cu toatæ curtea Mæriei salle. Ear' pe Ion Vodæ Calimac dupæ ce l'aũ îmbræcat cu castann de Domnie, îndatæ aũ ræpedit Cæimæcam la Moldova pe Vidale, scriînd la boiari, cæ l'aũ miluit Împeræticia cu Domniea Moldovei.

§. 89.

Domniea a IV. a lui Grigoriu Alesandru Gica, Domnul Moldovei (1764—1766).

Dupæ ce aũ luat Grigoriu Vodæ Gica Domniea Moldovei, la 1764 Februariu, si aũ îmbræcat cæstann la Poartæ, îndatæ aũ ræpedit cu olac în țiaræ, de aũ dat scire, orînduind si boiari Cæimæcami; si Domnul se gæti de toate cîte trebuia unui domn. Într'acelle dille s'aũ fæcut Domn si Ræcovitæ Stefann, fiul lui Mihaiu Vodæ la țara Rumîneasceæ, avînd purtætoriũ de grijæ si Basiu-Capicihæ pe Stæværaci, si Grigoriu Vodæ îl puneá la multe trebî, avîndu-se prea bine; însæ se numia si singur Capicihæ amînduror Domnilor. Si dupæ ce si-aũ asiediat toate trebile, cînd erá sæ purceadæ, eatæ si Neculaci aũ cædiut la Porti mari de s'aũ rugat ca sæ-l facæ Grigoriu Vodæ Capicihæ; la care neputînd într'alt cîp l'aũ fæcut Capicihæ, care erá pestevoiea lui Stæværaci. Si purcædînd Domnul de'n Tîerigrad cu mare alaiũ, si ajungînd la Gælati, i-aũ esit cîti-va boiari încæinte; pre carii i-aũ primit Domnul cu cînste, si pre carii întrebîndu-i Domnul de pæmint si de cæialaltî boiari, atunce aũ ræspuns, cæ toți i se încineæ cu sînætate, si foarte s'aũ bucurat de domniea Mæriei talle; numai pe de altæ parte toți s'aũ întristat, aũdînd cæ Mæriea sa ar fi luat pe Stæværaci pe lîngæ Mæriea sa. Atunce îndatæ n'aũ læsat ca sæ treacæ si aũ scris la Stæværaci, cum cæ nu-l vor pæmintenni, cá sæ le fie Capicihæ, si sæ pædieasceæ Capicihælicul țierii Rumînescei. Acolo

aū s̄eđiūt Domnul trei đille oturac f̄eđind mare Divann s̄erađilor cu mare dreptate. Deđi viind la Iași, i-aū eđit toat̄e boierimea înc̄einte cu mare alaiū; și ađiá aū intrat în Iași merḡind întiū în s. Nicolaiū de s'aū înc̄inat și i-aū ̄etit ruḡeđiunea dup̄e obīeđiū p̄rintele Metropolitul Gavriil, fratele lui Calimac Domnul. Și de acolo aū intrat în curtea Domneasc̄e, și aū ̄etit fermannul îmbr̄eđind pe Scimni-Agasi cu feređeá bl̄enit̄e cu s̄emur, și pe Divann-Efendi și pe toți boierii C̄eim̄eacami, merḡind toți boierii de aū s̄erutat m̄ina Domnului, đic̄ind: „S̄e fīe într'un ̄eas bun, și s̄e tr̄eș̄eđi M̄er̄iea ta p̄n̄e la ad̄n̄ci h̄etr̄neđie, în luminat scaunul M̄er̄ei talle; toți ne-am bucurat de bun numele M̄er̄ei talle, și s̄intem toți đ̄etori a slugi cu tot sufletul nostru M̄er̄ei talle. Numai un lucru ne ruḡem M̄er̄ei talle; de vređi s̄e aibi M̄er̄iea la od̄n̄e, și se fim și noi od̄niū, pe St̄eđeraci s̄e-l lipseđi de l̄nḡe M̄er̄iea ta“. Atun̄ci aū r̄espons Domnul ̄e este at̄ta vreme đeđind s'aū lipsit; și ađiá aū înc̄eput a da boierii, f̄eđind vel Logof̄et pe V̄esiliu ̄ilibiū, Vornic de țara de jos pe Ionit̄e Paladi, Vornic de țara de sus pe Ionit̄e Sturđīe, H̄etmann pe Ionit̄e Deleann, Iordaci Costaci Vistiernic, V̄esiliu Negel vel Bann, Iordaci B̄el̄esaci vel Postelnic, Il̄e Costaci vel Sp̄etariū, M̄enolaci Bogdann vel P̄eharnic, M̄enolaci Firali vel St̄ólnic, Alesandru Sulđeropol vel Comis, Iordaci P̄en̄eitaci vel C̄em̄erasiū, P̄en̄eđodor vel C̄eminariū, și ̄ellelalte fīeș̄eare dup̄e or̄nduelele lui, aleḡind și boierii de isprav̄e de aū f̄eđut isprav̄niđi pe la ținuturi, đ̄indu-le mare poron̄e, ca s̄e fīe cu mare dreptate s̄erađilor, nef̄nḡeđuind pe nime ca s̄e-i c̄al̄e, și s̄e-i nep̄estueasc̄e; c̄eđi de va ađi c̄it de puțin, c̄e aū p̄đit h̄et̄rul cuīva, și va veni vre un s̄erac s̄e jelūeasc̄e, atun̄e cu mare p̄deaps̄e fīi va p̄deps̄i, f̄eđind mari drept̄ti tuturor; aređind tuturor boierilor, ca s̄e se p̄điasc̄e fīe-s̄i-care, de a luá mit̄e de pe la s̄erađi, c̄it de puțin; și de va veni la uređile M̄er̄ei talle, s̄e fīe în s̄ciin̄tia tuturor, c̄e se va p̄deps̄i cu mare p̄deaps̄e, nec̄euf̄indu-i niđi pic de h̄et̄r, de va fi și boieriū mare, ori și rud̄e; de vreme c̄e Dumneđīeū l'aū trimes într'āest p̄em̄int, ca s̄e p̄điasc̄e pe s̄erađi, și s̄e-i fīe mil̄e de đ̄nsii? Satelor de pe la ținuturi.

încæ le-aũ pus bannĩ dupæ putinŧia lor, dĩndu-le ŧidule de cĩfi bannĩ sœ dea pe ann, si de cĩte ori ĩntr'un ann, si pe'ntru ęe sœ dea aęei bannĩ, atŧia pe'ntru hœraęiũ, atŧia pe'ntru sœrhaturĩ, si atŧia pe'ntru dĩœherele, cerestele, medĩturĩ si altele, dĩndu-le poroncœ, ca sœ-sĩ strĩngœ fiœsicare sat, cĩfi oamenĩ vor puté, si ĩntre ei sœ se ušĩuredĩe, si ispravnĩciĩ se nu aĩbœ voie nięi a-ĩ scœdé nięi a-ĩ adáuęe, nięi sœ vĩndœ nimœruĩ un capœt de aŧiœ. Si ašia ešia ũœ multĩme de bannĩ, si ŧiara foarte se tocmia, si se ĩmpleá de locuitorĩ, si le erá foarte de ušĩorare: cĩt nu le fusese de multœ vreme, nięi la un domn de ęei ęe aũ fost mai nœinte, care se mirá sĩngurĩ pœmĩntenniĩ la aęeasta. Aũ scos sĩ ũœ vamœ aęest domn, de luá de tot carul ęe venia ĩn Iašĩ cĩte ũœ pœrá de boũ, si cĩfi boĩ aveá carul, atĩte pœralle da, si orĩnduise oamenĩ de treabœ de strĩngœá aęesti bannĩ, si cu bannĩ aęestia plœtia podellele, si fœęeá pœdurĩ pe toate ũliŧiele.

Vœdĩnd Domnul aĩęe ĩn Iašĩ ũœ mĩndrĩe la pœmĩntenni, purtĩnd fiœsicare cumásiurĩ scumpe, si blanne, care nu erá fiœsicare hárnic de agonisire dupœ straele ęe purta, si stá Domnul de gĩndia ęe agonisitœ poate ca sœ le dea, ca sœ cuprĩndœ cĩeltueala lor, si nu puteá gœsi cu gĩndul Mœrĩei sálle, si cunošœeá cœ se stĩng cu straele lor si a femeilor, si stá de se mirá ęe va faęe. Socotia ca sœ dea poroncœ sœ nu poarte fiœsi-ęe strae; dar' ear' se læsœ, cœęi multĩ puteá ca sœ nu ħĩnce aęeá poroncœ ĩn seamœ, si apoi trebuia sœ se pedepseascœ, si sœ se arete Domnul rœũ cœtrœ norod. Dar' socotĩ Domnul mai pe urmœ si si-aũ fœcut sĩngur Mœrĩea sa un rĩnd de strae de postav libœdeá si ħĩubeá si ĩntr'ũœ dĩ fœr' de veste aũ ešit ĩmbrœcat cu elle la Divann; care ĩntr'aęeaa-sĩ dĩ, vœdĩnd oamenĩ Mœrĩei sálle, s'aũ rušinat cu toŧii; cœęi luase sĩ ei oare-care ĩnvœŧĩęeturœ dela pœmĩntenni, si ašia peste doũe treĩ dille aũ ĩncœput sĩ ei fiœsi-care a pune libœdelle de postav si jubelle. Aęeste vœdĩnd boĩarii pœmĩntenni, aũ ĩncœput sĩ ei a-sĩ faęe; si ašia ĩn scurtœ vreme s'aũ ridicat aęeá cĩeltuealœ nebuneascœ a straelor, nedĩcĩnd Domnul nimœruĩ nemicœ; ĩncœ multĩœmia Domnului, cœ aũ fœcut una ca aęeasta, cœęi multĩ rœmœsese sœraęi, ales de'n ęei ęe erá ĩnsurati.

Íntreg erá aċest Domn la toate, plin la minte ínvæċiat, sċieá toate trebile cum le va purtá, ales Porċile Turċešċi, cœ nu puteá nímine din Capicihaele ca sœ-l ínċele cċt de puċin, cœċi rínd vrea ca sœ trimeatœ pešċišċu-la vre ũœ Poartœ mare Turċeascœ, pe ċelluċa pešċišċul šċi meċtupul, šċi le trimeteá la Nicolaŭ Sutiul, šċi-i scieá sœ le dea la cutare šċi sœ-i scoatœ rœspunsul, šċi sœ i-l trimeatœ; šċi luċnd rœspunsul íl trimeteá šċi nu sċieá ċe scie, šċi pe'ntru ċe, šċi ċe i-aŭ trimes. Care nu erá puċin lucru, cœċi nu mai fœcuse alt domn ašċiá; šċi aveá mare pœrere de rœŭ Capicihaeŭa, šċi slugċiá numai cu ũœ leafœ, cœċi cui fœċeá leafœ nu le fœċeá mari. dar' ín toate lunile le plœtiá; nu puteá sœ đicœ ċine-va, cœċi nu šċi-aŭ luat leafœ šċi emiclicul. Nu erá om ímprœšċiitorŭ; toate sœmile le cœutá ínċeintea Mœriei salle; šċi cuvċntul ċe grœiá erá grœit, šċi erá læudat de cœtrœ toċi, šċi plœcut prostimŭ. Ear' boierilor nu atċt, cœċi nu puteá sœ mċnċe pe ċei miċi šċi sœraci, cœ nu-i suferiá Domnul niċi decum.

Aċest Domn aŭ cumpœrat šċi un loc mare língœ Metropolitœ, šċi aŭ pus de l'aŭ íngrœdit, šċi aŭ fœcut case mari šċi frumoase, orċnduindu-le trei scoale pe'ntru ínvæċetura copiilor, orċnduind šċi trei dáscali cu bunœ leafœ, de ínvæċiá Elinesċe šċi cinogreċeascœ, šċi moldovenneascœ, rœmċndu-i mare pomenire. Aŭ mai fœcut šċi alte pomenni multe; vœđċnd cœ s'aŭ ínmulċit poporul ín Iašċi, šċi apa le este puċinœ šċi peste mċnœ, aŭ socotit sœ aducœ apœ se aibœ sœraci índestull. Šċi ašċiá aŭ adus de'n trei patru lœcuri, cu mare ċieltuealœ, fœċċnd doŭe ċismelle minunate šċi frumoase, pline de apœ la Poarta sċntuluċi Spiridon, šċi altœ cismeá la Poarta Galiei, šċi aċeea šċi mai frumoasœ šċi cu mare hasnea, care adœpá tot poporul, šċi aŭđiá ín tot ċeasul rugċnd pre Dumnedċœŭ, ca sœ erte súfletele šċi pœcatele pœrintilor Mœriei salle, care nu puċinœ pomenire šċi odor aŭ læsat aċestui pœmċnt, de se va pomeni ín tot veacul aċestei ťieri. Šċi earœšċi nu se odihnŭ Domnul niċi cu aċeasta; ċe cœutá ín tot cipul, ca sœ poatœ gœsi ũœ mijlœċire, ca sœ facœ un lucru, care sœ nu mai fie fost altœ datœ ín ťiara aċeasta; šċi ašċiá aŭ socotit, cœ se va puté, ca se facœ postav aiċe ín tiarœ šċi índatœ

aũ scris pe'ntr' alte lĩeri, pe la prietenni în țara Leșieascœ și în țara Nemțiascœ de i-aũ trimes vr'ũce doi Mésœeri, ca sœ vadœ locul și apele, și sœ voroveascœ cu ei, ca de se va puté, sœ facœ cirhanná ádecœ postœvœrie. Ši asĩá trimiťiĩndu-i, aũ vorovit cu ei, dĩndu-le și oamenĩ de i-aũ purtat peste tot locul de aũ vœdiul lœcurile și apele; și de'n toate lœcurile le-aũ plœcut la Cipœresœi, unde ĩnrœ Bœhluĩul în jijiea, care este și jijiea editœ, cœci erá și morile unei mĩncœstiri Hrišcœi, care mœciná fœincœ. Mãi adusu-le-aũ și lĩcœ de tot felul de oi mari și de cĩrlanni de le-aũ arœtat, dĩcĩnd cœ se poate. Ši asĩá puid Domnul de aũ luat în scris toate cĩte trebuĩá, fie-sĩ-care lucru, madem cu preťiul lui aũ primit Domnul, ca sœ cĩeltueascœ ũc sumœ de banni, sœ facœ aœellea toate cĩte trebuesc, grœind și cu mœšœerii œe sœ le dea pe'ntru ostennealœ și munca lor, fœcĩndu-i de aũ scris și aũ venit și alĩi, aducĩndu-le toate mešœesiugurile. Atunœ aũ pus Domnul de aũ cumpœrat aœelle mari dela Cipœresœi, și aũ orĩnduit boieri credinœiosi ai Mœriei salle, dĩndu-le și cĩti banni le-aũ trebuit, ca sœ cĩeltueascœ de'n preunœ cu mešœerii, se facœ toate œelle trebuĩcĩoase, dupœ cum vor arœtá mešœerii cœ le trebuie. Ši isprœvĩndu-le aœestea toate, și strĩngĩnd și lĩcœ, s'aũ apucat de lucrul postavului, și aũ ĩnceput a face felũ de felũ de postav, și aũ fœcut și ũc balœ de postav preafrumoascœ, de aũ trimes'o la ĩmpœrœtie la Sultanul Mustafa pešœisiũ, ca sœ vadœ œe odor s'aũ fœcut aœestui pœmĩnt. Dar' la Turœi aœestea nu trec, cœ ei šœiũ numai banni sœ œearœ; ear' de acolo mãi mult nu vra ca'sœ šœicœ. Ői și aœest lucru aũ rœmas ũc pomenire pœmĩntenilor, cœci nu mãi fusese altœ datœ în țarœ, și se bucurá cu totii, vœdiĩnd nišœe lucruri cœ se fac în pœmĩntul lor, cœ erá pe'ntru folosul lor.

Pe aœeastœ vreme în țarœ Rumĩneascœ domniá Stefann Rœcovitœ, dupœ cum am dĩs mãi ĩncepoi, și fiind cœ aveá Capicihæ la Tĩerigrad pe Spœtariul Iordaci Stavaraci, aveá pre Domnul ca pre un vecil all lui, și la toate din cuvintele lui sœ nu easœ Domnul, avĩnd și cĩti-va oamenĩ ai lui trimesi acolo, de fĩneá toate trebile în mĩna lor; și ori œe dĩcœá ei erá dĩs și de Domnul, și ĩncœ il fœcœá de arœtá ũc mare strœšnicie în

lume cu atâtea bœtœi și încisorî, și mortî, care nu mai stœtuse la alt Domn, fiind cœ omorîse sî doi boîeri, pe Stefann Stólnicul și pe Iordaci Medelnițeriul Bœlsîescul, încœ în dîiua cœ erá sœ între cu alaîu Mœriea sa în Bucureșcî. La care nu se poate scie, cîtœ nevoie trœgeá biata țiarœ; și nu numai țiară, cœ și fișcœ obradiu, cœ ori pe care fl socotiá cœ are cœ-va civernisealœ, îndatœ trebuia ca sœ-i gœscascœ un mijloc, ca sœ-l desbraœe de averea lui; ori boierie fi da, ca sœ cieltueascœ, ori Isprávnic fl fœcœá cu sila. Multî s'aũ stins sî de'n boierî, și pe multî fi duœá la Tîerigrad de-i supœrá: și încœ nu se îndestulá cu atîta, și se apucá sî de capul Turœilor de pe mâr-ginea Dúnœrii. Și asiá desbrœcînd țiară rœu, cœrá banniî la Tîerigrad; care neputînd mœrgînnenî Turœi a suferî, în toate dîllele ajungœá prin prietennî de-l pîriá la Tîerigrad, ales Emaçîi de Vidin, cœ-l pîriá pe Stavaraci la Pasîa Moldovangîu, și la Eniœer-Aga; și asiá scriînd sî la Tîerigrad, la ioldașîi lor, trimetînd sî ardiul la Eniœer-Agasi de Tîerigrad, și nemica nu isprœviá cîte le arœtá ei. Ell le îmbucá cu darea bannilor; care vœdînd tovarœșîi lor, cœ nu pot isprœvi nemicœ, aũ încœput a scie tescerele, și a se jelui de ell, și lipîá tescerelele la gemie, și încœ serieá sî Moldovangîu de-l pîriá. Și aœestea toate mergînd la urecîle Împœratului, și pesemne sî dîllele lui cœlle sfîrșite, cœcî eșise de'n minte, apucîndu-se cu multî Turœi mari de se priœiá, și aveá pe toli dușmannî și-l pîriá; ear' cînd aũ fost 1765 August 12, vinerî demîneatîa, l'aũ ciemat Vedîr-Capicihaesi la Poartœ, și îndatœ l'aũ ridicat la încisoare la Muđîur-Agasi. Ear' la 9 cœasurî din dîi aũ adus Poarta pe Scœrlat Vodœ Gica, și l'aũ îmbrœcat cu cœftann, dî:du-i Dumnîea țierîi Rumînescî, și mœdîlînd pe Stefann Vodœ Rœcovițœ, sî redicînd sî pe oamenîi lui Stœvœraci în feare l'aũ dus la Tîerigrad, ádecœ pe Stati și pe seçiorul lui Fotaci, ca sœ mœrturiseascœ toatœ averea lui Stovaraci, cœcî ei o scîieá, atît banniî cît sî altele alle lui, fœcînd sî pe Stefann Vodœ siurgun la Mitileni. Ear' cînd aũ fost Martî noapte, fiind cœ-l dusesse la Bostangî-Basîa jnlœuntru, la 5 cœasurî de noapte, aũ pus Împœratul de l'aũ sugrumat acolo în întru și l'aũ trimes mort noaptea la casa lui la Arnœul-Cioi, unde se

ciamæ Megarema, si l'aũ spĩndĩurat denœintea casei lui, de aũ s̄iedĩut trei dille. spĩndĩurat. La care s'aũ rœsplœtit pœcatul lui Stefœnaci si a Bœljescului, pre carii fi umorfse fœr' de pic de vinœ, dupœ cum s'aũ d̄is mai ĩnœpoi. S̄i ĩndatœ aũ trimes ĩmpœrœtfea de ĩ-aũ cœlcat casele si ĩ-aũ ridicat tot œe aũ fost acolo, scœpfnd jupfneasa numaĩ cu sũfletul la soru-sa, la Cingel-Cioi, puind de is'aũ resipit casele pfn ĩn pœmĩnt. Ear' peste trei dille, trupul lui l'aũ aruncat ĩn mare, de nu l'aũ mai gœsit nime. D̄ic unũ, cœ ar' fi fost s̄i Neculaci Sũtiul, ĩndemnœtoriũ la moartea lui, cumpœrfnd de la Miri si locul casei lui, de aũ fœcut case frate-sœũ Enœcaci, rœmfĩnd Neculaci mare s̄i tare la Poartœ. Nefĩnd multicœmit de Domnul lui de Gica, fiind œe nu-l puteá mĩncá, dupœ cum mĩncase pre alfi Domni, tot ĩmblá cu marafet de-l scœpá pe Gica pe la Porti Turœœœci, aretĩnd pe Gregoriũ Calimac de vrœdnic.

ĩn dillele Gicœi Vodœ s'aũ d̄idit aice ĩn Iași œe mĩncœstire a s̄intului Ḡiorgiũ, care se numeœœe Metropolitœa œea veciœ, fœcĩndu-se mare si frumoasœ, dupœ cum se vede. D̄ic, cœ s'ar fi fœcut de Metropolitul Iacov, cœci ell aũ fost ĩn vedealœ; ear' ĩn tainœ poate sœ fiœ fost altul.

Ear' Domnul dupœ œe apropiase trei anni all Domniœi salle, aœœeptá de'n d̄i ĩn d̄i ca sœ-i viiœ mœdĩlfea. Pe aœeasta vreme ĩn țara Lesiœasœ erá multe amestecœturi pe'ntru Rigœ; cœci nu'l primia Diaporova si altele, pe'ntru care Domnul trimesese om ĩn țara Lesiœasœ, cu mare cieltuealœ de felĩul lui frantĩudiũ, ca sœ-i scoatœ hœvœdisuri, sœ dea sc̄ire Portii Turœœœci, ĩnsœ ĩnvœtĩndu-l, ca sœ nu-i scrie ell, œe sœ-i scriœ aœei œe ile vor spune. S̄i așia fœœeá pe aœeia de scrieá, carii eraũ adevœrat Lesi; si Domnul strĩngeá cœrũle lor si fœœeá surœturi Turœœœci, si le trimeteá la Poartœ de le œetiá, la care nu le pœreá bine, cœci le arœtá adevœrul.

S̄i fiind s̄i Capicihœia dupœ cum s'aũ d̄is, si ĩmplĩndu-se si œei 3 anni l'aũ mœdilit ĩmpœrœtfea, nenoroœirea bieților scœraœi, a locuitorilo r!

XVIII.

Nenumitul.

(Istóric rumînieann a scris istóriea țîcerii rumîneșci 1290—1689. Se vede că astce istórie e scrisă de mai mulți următori unul după altul; căci se dîce în testul următorii aci, că unul de'n scriptorii ațelleia a vœdiut cu ocii săi pre Nifon, pœtriarcul, cum șierbiá și făceá însu-și toate.)

§. 90.

*Радѣл Водѣ челл таре (1495—1508.)
Ачеста аѣ фрѣкѣт тѣнѣсѣреа де'н деал, ши
аѣ домниѣ anni 15. (Днѣжтларае иѣшриар-
кѣлѣ Нифон, кѣтѣтл дн Рѣтѣнѣеа).*

Дн зилеле ачестѣя се днтжтпласе, де скоасе дн скáвн Амѣра, днтпѣратѣл пре ст. Нѣфон, Пѣтриаркѣл Цѣъ-рѣградѣлѣ, ши-л трѣмѣсесе ла днкѣсоаре ла Ордѣѣ. Де а кѣрѣя сѣжнтѣ ши бунѣ пѣацѣѣ ешнд вестеа дн тоате пѣрѣѣле, с'аѣ аузѣт ши дн цѣара Рѣтѣнеаскѣ, ши аѣ дн-цѣелес ши Домнѣл Радѣл Водѣ де вѣрѣѣцѣѣле челе сѣфлестештѣ алле сѣжнтѣлѣ, ши аѣ трѣмѣс кѣ рѣтѣмѣнте ла ачест сѣжнт пѣрѣнте, ка сѣ вѣѣѣ дн цѣара лѣ, кѣ-л пофлестеште цѣара. Еар' сѣжнтѣл ѣ-аѣ дат рѣспѣнс, зѣкѣнд: „Мѣрѣеа ша днсѣ-ѣѣ вѣжѣ гоана ши днкѣсоареа теа, каре еште дела вѣрѣжтѣшѣѣ чѣѣ вѣжѣѣѣѣ аѣ лѣѣ Дѣтѣне-жѣѣѣ, дар' кѣт вѣѣѣ еепѣ дн ѣѣара ша?“ Еар' Домнѣл, каре ѣ-аѣ трѣмѣс кѣвѣжнт, зѣкѣндѣ-ѣ: „Нѣ ѣѣрѣѣá грѣжѣ де ачестѣа, кѣ грѣжа теа еште.“ Еар' сѣжнтѣл Пѣтриарк ѣ-аѣ дат рѣспѣнс, зѣкѣнд: „кѣт шшѣѣ, алѣѣá фрѣ.“ Ши дндатѣ аѣ трѣмѣс Радѣл Водѣ ла днтпѣрѣѣѣе, де аѣ черѣт пре ачест пѣсторѣѣѣ таре. Ши пѣ-ѣ фѣ престе вое, чѣ ѣ-се днтплѣѣ воеа дела днтпѣрѣѣѣе. Ши дѣ грав трѣмѣс

de aduce pre сфжпгѡл ꙗ ꙗ цїара са, ши-ї dede тоате пре
 тѡпъ, зїкѡнд: „Еѡ сѡ домпеск, еар' тѡ сѡ не ꙗндреа-
 шехї, ши сѡ не ꙗвещї леѡеа лѡї Дѡтпезїѡѡ, ши сѡ не
 сїї шашѡ ши ѡсшорїѡ тїе ши шѡшхрор оаменїлор ши
 солїшорїѡ ла Дѡтпезїѡѡ.“ Еаръ елл афлѡ тѡрта не-
 плекатѡ ши неаскултѡтоарїѡ ши вїсерїка їсврѡтїтѡ, ши кѡ
 овїчїѡрї релле ши несокотїте; ши кїемѡ пре тоцї Егѡмен-
 пїї дела тоате тѡпѡстїрїле цїѡрїї шѡнтенпештї, ши тот
 клерѡл вїсерїчеї, ши фѡкѡ собор таре дїмпреѡпъ кѡ Дом-
 пѡл ши кѡ тоцї воїарїї, кѡ преѡцїї ши кѡ мїрїенпїї, ши ꙗ-
 датѡ словозї їсвоарѡ де ꙗвѡцїѡтѡрѡ лїмпедѡ ши некѡр-
 матѡ. Ши ле сѡпнеа дїп сфжпга скрїптѡрѡ ши ꙗвѡцїа
 пре тоцї ши-ї адѡпїа кѡ апа мїлеї ши а крїдїнцїеї чеї аде-
 вѡратѡ. Ле грѡїа де правїлѡ ши де леѡе, де токмїреа вї-
 серїчеї ши де дѡтпезїеештїле сѡлѡѡе, де домнїе ши де
 воерїї, ши де тѡпѡстїрї, ши де вїсерїчї, ши де алте рѡндѡрї
 де тоате. Ши токмї тоате овїчїѡрїле пре правїлѡ ши пре
 токмїелеле сѡїнцїлор Апостолї. Дечї хїротонї ши дої
 Епїскопї, ши ле dede ши Епаркїї кѡ хотаре, каре кѡт ва
 вїрѡї, ши-ї ꙗвѡцїѡ пѡпѡтрѡ кѡт вор нѡрта грїѡѡ ши вор
 наште оїле, каре ле сѡпт date ꙗ сеамѡ, ка сѡ се ꙗн-
 дрептезїе тоатѡ цїара ачеѡа де ачеї треї Аркїерсї. Еар'
 Домпѡлѡї ꙗї зїсе: „Цїе Доатпѡ! цї се каде сѡ ꙗндреа-
 шехї пре чеї сѡрѡтѡї, кѡ жѡдекатѡ таре ши ꙗнгрѡзї-
 шѡ ши дреашѡ, дѡѡ кѡвѡпѡѡл лѡї Дѡтпезїѡѡ, каре
 зїсе кѡшрѡ Моїсе ꙗнѡдѡїшорїѡл сѡѡ, ши кѡшрѡ шѡцї
 сфїѡрїѡ лѡї Ісрѡїл, грѡїнд: Еатѡ вї ат даѡ леѡеа тѡа,
 ши жѡдекашѡ ши ꙗндрештаре ꙗ тѡпелѡ воастаре, пѡ
 сфѡцїѡрї нїчї а тїк, нїчї а таре, нїчї а вѡдѡѡ, нїчї а
 венїшїк, нїчї пре серак сѡ пѡ тїлѡештї кѡ жѡдекашѡ,
 нїчї челлѡї богаш сѡ сфѡцїѡрїештї, кѡ жѡдекашѡ еште
 а лѡї Дѡтпезїѡѡ. Еар' ꙗ сфжпгѡ Евѡнѡгїеїе зїче:
 Пѡ жѡдекареѡї ꙗ сфѡцїѡрїе, чї жѡдекаѡї ꙗ дре-
 шашѡ. Ши еар' аѡ зїс Дѡтпезїѡѡ лѡї Моїсе ши сфї-
 ѡрїлор лѡї Ісрѡїл, грѡїнд: Де вѡцї ꙗтѡла дѡѡ по-
 рѡпїле телле, ши еѡцї ѡѡзї леѡеа тѡа ши о еѡцї

ми пре боїарї, ка нѣ кѣм-ва съ порниці ми съ адъчеиці тѣниа лѣ Дѣтнезїѣѣ саре вої ми саре цїара воасарѣ, кѣ вежї, кѣ пе'нарѣ фѣрѣ-де-леїле воасаре кѣрѣнд ва съ се слобоазїѣ саре вої, еар' тїе немік' нѣ-тї еште де ачеа, че хїчеиці вої, кѣ азшереа ми тѣриа теа еште леаеа, ми фѣр' де рѣшїне ми фѣр' де фѣцїѣрїе грѣск ѣнѣишеа Мѣрїеї шалле ми а боїарїлор азшарор. Кѣ пре сора ша, каре о аї тѣрїшаш дѣаѣ Богданн фѣр' де леае, авѣнд елл тѣїере кѣ леае, ми о аѣ лѣсаш, фѣр' де нїчї о вїнѣ, ми аѣ лѣаш пре сора ша, елл еште кѣр-варїѣ, ми сора ша ка о преа-кѣрѣѣ, чї-ї деспарїцї, ми дѣ бѣрбатѣлѣї еар' тѣїереа са ми пошолеште тѣниа лѣ Дѣтнезїѣѣ, таї нѣїише аѣнѣ нѣ се порнеише пре вої.“ Еар' ачесте кувїнте фоарте ациїарѣ ми тѣнїїарѣ ініма Домнїлї, ми ѣндатѣ гонї пре сѣжїтїл дїн нѣїнтеа са, ми порїчї, съ нї-л таї ваце нїменї ѣ сеамѣ, нїчї съ нї-л сокотеаскѣ, нїчї съ нї-л чїпстеаскѣ. Еар' дѣтнезїеескїл Нїфон немік' нї вѣга ѣ сеамѣ, нїчї грїжá де ачеаа, чї-шї нїнеá нѣдеждеа пре Дѣтнезїѣѣ, дїпѣ кїм зїче пророкїл: „Нѣ вѣ нѣдеждѣїреиці пре фїїї отене-шиї.“ Дѣтнезїѣѣ трїмісе корѣл де хрїнїá пре Іміе про-рокїл кї Авланїм. ѣн кїп ка ачеста нѣзї ми пре ачеста кї ун феїлор де воїарїѣ, че-л кїемѣ Неагое, каре ерá таї таре престе вѣнѣторї, ми ашїá фѣкї Дѣтнезїѣѣ дїн чел-ле амаре дїлчї, ми дїн челле нїзташїе кї прїенїчїе, кѣ адї-чеá вїкате де хранна сѣжїтїлї ми аїеве ми ѣнтр'аскїнс, кї ѣндемпареа лї Дѣтнезїѣѣ, фѣр' де нїчї ѣѣ тѣмере. Еар' ферїчїтїл Нїфон ѣ ѣнтрїá кї рїцїле салле, ка съ креаскѣ шї съ се ѣналїе ѣн тоате фаптеле челле вїне, шї съ се рѣдїче ѣн порок вїн, шї съ фїѣ плѣкїт ѣнїїн-теа лї Дѣтнезїѣѣ шї а оаменїлор, кїм таї апої кї рї-гѣчїїнеа сѣжїнїеї салле се ѣнплїрѣ амѣндоѣе.

Еар' Радїл Водѣ тот цїнеá нїзмѣ пре сѣжїт, шї нї нїнеá фолосї немік', нїчї кї фїка нїчї кї алте амѣцеле, пѣлѣ еар' се плекá елл сѣжїтїлї кї смерѣнїе, шї-л кїемá ѣн таїнѣ, шї-ї зїче ачесте кувїнте амѣцїтоарїе, зїкїнд:

„Пѣринше, еаршѣ-тѣ сѣпінціа ша, ші аїбї ші сѣпінціа ша ершѣчїѣне дела пої, ші сѣ-цї дѣт авѣціе, кѣшѣ-цї ва шребѣї, ші сѣ п'аїбї аврере реа, нїчї пре тїне, нїчї про боїерї; ші пе'нарѣ мсѣрареа лѣї Богданн мкѣ пѣ ше маї атешекá, кѣ елл аѣ лѣаш благословѣніе дела алуї сѣпінцї Аркіереї. Еар' шѣ пасѣ кѣ иаче орї гнде веї вре, ші роагѣ пре Дѣтнезїѣѣ пе'нарѣ тїне, ші гнде веї локсі, еѣ шопа воїѣ шршá грїжѣ пе'нарѣ хрappa ша, ші че-цї ва шребѣї, шопа воїѣ шрїтїше.“ Атѣнче сѣжнтул рѣспунсе кѣ Андѣрснеалѣ, ші ка гнѣї ом прост лї зїсе: „Радѣле, Радѣле, шѣ ші прїешеннїї шѣї, кѣ тѣлше рѣгѣчїѣнї т'ацї шс, сѣ вѣ мѣвѣцїѣ лѣеа лѣї Дѣтнезїѣѣ, ші де в'ат мѣвѣцїаш че-ва рѣѣ ші шѣр' де лѣе, сакнецї вої, ші тѣршѣрїсїцї шѣрѣ-де-лецїле тел-ле; еар' де шачецї вої шѣр' де лѣе, кѣт ші ла арѣшаре ші аїеве вѣ ведецї, ші в'арашѣ шаштеле воашпре, кѣчї тѣ гонїцї шѣр' де дреашаше дїп цїара воаштрѣ, кѣчї в'ат сакс адеверїнцїа. Чї еѣ мсѣ тѣ воїѣ дѣче дѣ-шѣ кѣвѣншѣл воаштрѣ, еар' вої рѣтѣнѣцї м шѣкашѣл воаштрѣ, ші пре тїне еар' вецї сѣ тѣ кѣѣшашї м вре-теа, кареа пѣ тѣ вецї ашлá, чї вецї сѣ тѣрїцї м шѣкашѣл воаштрѣ, ші пѣ ва сѣ шїѣ чїне сѣ вѣ ажѣше мшр'ачеá време.“ Ші деакѣ зїсе ашїá, ешї дїп цїарѣ, ші венї м локул каре-ї порѣнчї Дѣтнезїѣѣ, кѣт ші лѣї Аврам ачелла м Елїп; еар' ачеста еар' треку прїп Мѣчедонїеа ші прїп Тегѣліеа, ші мерсе м сѣжнтул мѣн-те, каре се кеатѣ Ашоп, ка сѣ петреакѣ аколо м локул, кареле есте фѣгѣдѣїт кѣлѣгѣрїлор. Ші кѣт мерсе аколо, мдатѣ се прїнсе ла локашїї м сѣжнта ші таре тѣлѣ-стїре а Вошопедѣлѣї, ші чеї че дорїá, кѣштїгарѣ ші до-вѣндїрѣ пре челл жѣлвїт, ші се вѣкурарѣ ші тѣлцїѣмїрѣ лѣї Дѣтнезїѣѣ пе'нтрѣ ачелл лѣкрѣ, ші деакѣ ашзїрѣ, мерцеá тоцї дїнтр'ачелл сѣжнт мѣнте ла дѣнсул, ка ла гн їсвор кѣргѣторїї де вїеацїѣ, дела каре тоцї мшї тесчеá вѣгѣтѣра де веселїе тѣрѣаскѣ ші сѣфлетеаскѣ. Ші локѣї сѣжнтул мнтрѣ ачеá сѣжнтѣ тѣлѣстїре маї мѣлѣт де гн

анн ши Антр'ачеа време локвнд ела аколо, пре дої дін Фраці, каре мерсесе кѹ джисул, тримесе-ї кѹтрѹ Дѹмне-зїтѹ, еар' пре алл треїле лѹса-л съ теаргѹ Ан четатеа Солунулї, ши-л Антрї кѹ ругѹчїулїе салле, ка съ се сфѹршеаскѹ тѹлте тѹлчї, се сфѹрші пе'нтрѹ леце ши до-вжндї кѹпуна Аншлетїтѹ Ан 3 віціе кѹ постул ши кѹ аскѹлтареа ши кѹ тѹпка, еар' тѹлт пѹтїманїул съѹ тѹп алл лѹї Макáріе (кѹ ашїá кїема пре ачелл тѹченїк) Фѹ Ангронат Ан Солун еар' сѹфлетул акѹм джїцїѹеште кѹ жпцерїї Ан черїѹ.

Дечї дѹмнезеескул Ніфон прїченїѹ, кѹ ва съ фїѹ апроане ши петрекáніеа с'а, ши се вѹкурá сѹфлетеште, ши се веселї, ши лѹá кѹ сїне послушнїкул, каре-ї ремѹсесе, пре Іоасаф, ши треку тѹлтеле де чееа парте, ши мерсе ла тжїѹстїреа Дїонїсатѹлї, ши се прїнсе ла лѹкашїѹ, кѹ ши маї пїїнте аколо локѹїсе, ши Дѹмнезїтѹ Анкѹ врѹ съ-ші стѹжрнїсаскѹ сфжїтѹл вісацїа аколо. Еар' кжт петрекѹ аколо, Ан тоате ерá Ан токмаї кѹ алцї Фрацї ши кѹ тжї-кареа нї кѹ постул, ши фѹр' де прѹцет — атжта кжт ерá алтор Фрацї рѹшїне де смерѹнїеа ши де невоїнцїа лѹї, кѹ ерá тѹтѹрор кїп де Лѹвѹцїѹтѹрѹ ши де тѹстраре, ши се невоїá спре тоате послушїеннїїле, ши тѹтѹрор Фрацїлор ла тоате слѹжвеле ле ажѹтá, ла тоарѹ мерцеá де тѹчїнá, ла тѹгхѹрнїцїѹ ажѹтá, ши ла алте послушєннїї, ла тоате, атжта кжт стрїгá остєннїцїеле лѹї (кѹм ши еѹ л'ан вѹ-зїѹт фѹкжнд лѹкрѹрї ка ачестеа), ши че ашїѹ нѹтеá спѹ-не смерѹннїеа чеа тѹлтѹ ши остєннїцїеле лѹї, кѹ нѹ снѹп нѹмаї Фрацїї, карїї сжт локѹїторї Антр'ачеá тжїѹстїре, чї ши алцї де прїп алте тжїѹстїрї деспре Анпрежѹр, тоцї снѹп ши тѹртѹрїсєск, кѹ ерá невоїторїѹ спре слѹжвє нї спре їсповєданнїї, ши спре кѹрѹцїе, ши пре алцї пре тоцї Лї чертá, ши-ї Лѹвѹцїá, зїкжнд: „Атар Фрацїлор ши иѹрїнїлор, челлѹá, че-л ва афлá тоарїеа нево-кѹшї, кѹ Ан їад нѹ еште аокѹнїцїѹ.“

Дечї деакѹ ешї ферїчїтѹл Ніфон дїп цїара Рѹтжїнїей, нѹ трєкѹ време тѹлтѹ, ши кѹзїѹ Ігємонѹл (Домнѹл) Ра-

дѹ-л Ѡптр'ѹъ воалъ гроасникъ ши кѹмплѣтъ, ши алте реу-
тѣцѣ мѹлте Ѡл Ѡкѹпцѣурасе, ши нѹ і се пѹтеа маї ушѣѹра
невоїле, чѣ де че терцеа, де ачеаа терцеа грѣїле маї кѹ
греѹ, ши се скорпѣрѣ Ѡп цѣарѣ рѣѹтѣцѣ ши гѣлчевѣ ши ві-
сѣрїчеї неокнїре, ши се сѣжрші Радѹл Водѣ Ѡптрѹ пі-
ште Ѡптѣмплѣрї релле ка ачестеа. Еар' маї пайнте де
петреканїеа са, елл кѣѹтá пре сѣжнтѹл, кѹм зїсесе елл,
ши нѹ-л афлá, чѣ ерá сѹфлетѹл лѹї плїн де фрїкѣ ши де кѹ-
трѣмѹр. Ши атѹпчїа прїчеїѹрѣ тоцї, кѣ се ымплѹрѣ кѹ-
вїнтеле сѣжнтѹлѹї, каре зїсесе маї пайнте де Радѹл Водѣ
ши де цѣара Мѹнтеннеаскѣ. Еар' трѹпѹл Радѹлѹї Водѣ Ѡл
Ѡпгропарѣ Ѡп моржнтѹл, кареле фѣкѹсе Ѡп тїнда вісѣ-
рїчеї Ѡп тѣлѣстїреа дїн Деал, ҃нде есте храмѹл сѣжнтѹ-
лѹї Ніколаїѹ, фѣкѣторїѹлѹї де мїнѹнї, каре о зїдїсе де'н
темелїе Ѡп домнїеа са, тот де пеатрѣ чїоплѣтъ, ши стѣл-
пїї ҃шїлор ши ферестрїле тот де мáртѹрѣ, кѹм се веде
ши акѹм, вісѣрїкѣ фрѹмоасѣ ши мїнѹнатѣ, еар' а о зїѹ-
грѣві елл п'аѹ апѹкат, чѣ апої с'аѹ зїѹгрѣвїт кѹ порѹпка
лѹї Neagoe Vodѣ кѹ вѣпселе ши кѹ аѹр.

XIX.

Radul Greceannul.

(A scris istoriea țării rumineșci dela 1290—1700. A trăit pe timpul
Domnului Constantin Brincoveannul (1688—1714), cœruia i-a încinat
istoriea s'a.)

§. 91.

Domnıea лѣї Констаншїн Бѣсѣраб (1654—1658).

Мѹлте ши врѣднїче їсторїї фїїнд лѹкѹрїле ши Ѡптѣмп-
лѣрїле, че с'аѹ Ѡптѣмплат Ѡп зїлеле лѹмпнатулѹї ши

преакрештинълѣ Domn алл цѣрїї Рѹмънештї Ioann Константинъ Бъсърѣѣ Воевод, ши де време че алле алтор Domnї вїеці ши исторїї маї де пайнте Аптрѹ неїтаре де алїї аѹ рѣмас ла крѣпика цѣрїї: ашїа ши пої а поменї де вїеацїа ачествї Domn Ioann Константинъ Бъсърѣѣ вв., не-ам испїтїт, нѹмаї де кѣте а цїне мїнте ам пѹтѹт, каре Ап зїллеле поастре, ши прїн ведереа поастрѣ с'аѹ Аптѣмплат, дѹпѣ тѹлте врѣжвї ши тѹрѹрѣрї, каре дела ѹѣ време Апкоаче Аптре Аппѣрѣцїеа Тѹркѹлѣ ши а Neamцїѹлѣ с'аѹ Аптѣмплат, декѣнд рѣпосатѹл Шїерѡанн Водѣ ла Бечїѹ аѹ оштїт кѹ Кара-Мѹстафа Вїзїрѹл, дїнпурѣнѣ Аппѣрѣцїнд Султан Мехмед анѹл 7191 (1683), кѣчї рѣзѡоаїе ши-тѹрѹрѣрї Аптре ачесте доѹѣ Аппѣрѣцїї с'аѹ Аптѣмплат, каре ла вїеацїа ачествї Шїерѡанн Водѣ паре-мї-се кѣ скрїсе вор фї, еар' пої де аїчїа Апчѣпем вїеацїа ачествїа, к'аре маї сѹс ам зїс, кѹм ши Ап че кїп с'аѹ рѣдїкат ши Domnїеа аѹ лѹат, анѹкѣнд стрѣмошїѣскѹл скáѹн, де време че стрѣненот ѡтрѣнѹлѣ Мѣтеїѹ Бъсърѣѣ вв. се траѣе.

§. 92.

Domnїеа лѣї Шїерѡанн Водѣ, Капшакѹжїепн (1678—1688).

Domnїт-аѹ дар' ѹнїїѹл Мѣрїеї салле, Шїерѡанн Водѣ цїара Рѹмънештї анї 9 ши лѹнї 5, еар' кѣнд аѹ фост ла анѹл 7197 (1689), деспре сѡжршїтѹл вїеції лѣї, неїтаре челле Апкѹмплїте вїїтоарїе рѣѹтѣцїї ши прїмѣждїї, каре не тїкѣлосѹл пѣтѣнт ачеста сѣ вїїѣ ерá, кѹм Ап чеа де апої аѹ верїт, маї ѡжтос дїн вїкленпеле лѹкрѣрї, ши Апдемѣрїї алле ѹпора нѹмаї рѣї пѣтѣнтенїї, карїї Ап скѹртѣ време дѹпѣ ачееа дїн депѣртареа лѣї Дѹмнезїѣѣ врднїкѣ платѣ ши-аѹ лѹат, Аптр'ачеá време рѣпосатѹл Шїерѡанн Водѣ, тот спре окротїреа ши фолосѹл тїкѣлоасеї цѣрїї, сокотїнд кѣ нѹ каре кѹм ва вре ѹѣ прїмѣждїе

цѣрїї деспре немці съ вїѣ гѣтїт-аѣ солї ка съ трїміціѣ ла *Амператѣла* немціеск, а нѣме не *Фрате-сѣѣ Іордаке* *Кантакѣзіенн* вїв-вел *Кѣпітанн*, шї пре *Шїерванн* *кѣмісѣла* *Влѣдескѣла*, не каре ла доѣѣ зїлле алле лѣї *Оптѣмврие* ї-аѣ трїміс. *Еар'* дѣпѣ ачѣстор солї трїмітере *кѣзїѣт-аѣ Шїерванн* *Водѣ* *Ан* воалѣ, шї солїї мергжнд *пжлѣ Ан* *Ардеал*, нѣлте зїѣтїкнїрї шї пїедечї аколо лїс'аѣ *прїнс*, кжт не *пѣтжндѣ-се* нѣмаї *прїнтр'жншїї* тревїле а се *деслѣшї* шї *десвоалве*, трїміс'аѣ *Ан* *ѣрмѣ Шїерванн* *Водѣ* пре *непотѣ-сѣѣ* ачѣста че с'аѣ *зїс* маї *сѣс*, кареле а тѣпчїа се нѣ *меа* *Константїн* *Бржнковеаннѣла* вел *Логофѣт*, шї кѣ нѣлта са *преднїчіе* *деслѣшїнд* тревїле, че ерї деспре *Ветеранн* *Ценѣрарїѣла*, кареле ерї кѣ оштїле немціештї ла *Ардеал*, с'аѣ *дат* солїлор *калле*, *де* с'аѣ *дѣс* ла *Бечїѣ*, шї *Константїн* *Бржнковеаннѣла* еарѣмї *фѣрѣ* зїѣвавѣ с'аѣ *Ан* *вжртежїт* *Анѣпої* ла *Домнѣла*. *Шїерванн* *Водѣ*, дѣпѣ а *кѣрѣїа* *Ан* *вжртежїре* пре *Шїерванн* *Водѣ* *Ан* *кѣ* воала *Ан* *Ан* *греѣїасе*, маї тот спре *рѣѣ* *дїн* зї *мергжнд*, *пжлѣ* че шї *овштеаска* *даторїе* шї-аѣ *дат* ла *аннѣла* 7197 (1689) лѣла лѣї *Оптѣмврие* 29; лѣсжнд *цѣрїї* шї *полїтїеї* нѣлте *жале* *де* *вреднїка* *стѣпжнїре*, кѣ каре *Ан* *зїлеле* *Мѣрїеї* *салле* *аѣ* *домнїт*; еар' *челл* че тоате *стѣпжнїште* шї *де* тоате *грїжеште*, *Дѣмнезїѣѣ*, *п'аѣ* *стрїкат* *стѣпжнїреа* *де* *вреднїчіеа* каре аѣ *авѣт*, *чї* кѣ а са *Дѣмнезїеаскѣ* *прѣнїе* еар' ла *асѣменеа* *стѣпжн* о аѣ *Ан* *кредїнцїат*, каре нѣ нѣмаї кѣ *вреднїчіеа* *Ан* *подобїт* *есте*, *чї* шї кѣ *вѣпѣ* *фантѣ* а *вжнѣдеїелор*, пре *де* *плїн* *Ан* *корупат* *есте*, *не'птрѣ* каре *мѣ* шї *адѣверезїѣ*, *кѣ* *фантеле* *Мѣрїеї* *салле* *немїнчїнос* *мѣ* *вор* *скоате*.

§. 93.

Сваш *не'птрѣ* *алѣчереа* *лѣї* *Константїн*
Бржнковеаннѣла (1688—1714).

Атѣпчїа *дар'* *дѣпѣ* а *рѣпосатѣлѣ* *Шїерванн* *Водѣ* *петрѣчере*, *нѣмаї* *де* *кжт* *тоатѣ* *воерїмеа* *цѣрїї* ла *Метро-*

поліс адунанду-се ші сват не'нтрѹ алецере de Domnie
 фѣканд, ашїа ку тоціі de ла мік пжпъ ла mare, пре ачест
 Константин Бржиковеанула вел Логофѣт de Domnie аѹ
 нуміт, кареле неѣінд ші de фаціѣ, лжпгъ оаселе лѹї
 Шїерванн Водѣ афлжндѹ-се, ші de ачеллеа, че тревѹїа
 грїжінд de алле морції, еар' сватѹл ші тоатѣ адунареа
 воеримїї, че се афла ла Метрополїе, аѹ трїміс пре Преда
 Брѣтѣшїанула вел Спѣтар, ші Радѹл Голескула, de л'аѹ
 пофїт, сѣ теаргъ аколо, а кѣрїа кїемѣрї тѣкар кѣ прї-
 чїна ну о штіа, еар' нїчї дїп овїте а ешї ну пугеа, фѣрѣ
 кѣт мерце ші ашїа мергжнд тоці нѹмаї de кѣт ла ҃н ку-
 вжпт фїїнд, ка сѣ прїмеаскѣ стѣжнїреа цїѣрїї л'аѹ поф-
 тїт, не'нтрѹ кѣ ну ера овїтїї маї плѣкут de кѣт Мѣрїеа
 са, ну нѹмаї не'нтрѹ шѹлта вреднїчїе ші лїцїеленчїѹне че
 авеа, чї маї вжртос не'нтрѹ шѹлтеле влжндецїе ші de вїне
 фачерї, каре спре тоці лїкѣ дїп воерїе авеа, шї тоці de
 ачестеа алле лѹї вѹне фапте лїкѣлзїці ера.

Кѣрѹїа дар' фоарте ку греї жѹгѹл стѣжнїрїї а лѹа
 лѣржндѹ-ї-се лї шѹлте фелїѹрї с'аѹ апѣрат, лїдестѹлат
 фїїнд de тот вїтеле шї ку ферїчїт траїѹ лїтрѹ алле салле
 трїїнд; еар' нїчї лїтр'алт кїп сѣ ҃рмезїѣ пугеа, de вре-
 ме че дела Дѹмнезїѣѹ оржндѹеала ера дѹпѣ кѹвжпѹл ка-
 реле зїче: Кѣ тот дарѹл десѣвжршїт de сѹс есте пого-
 ржт, прекѹп лї ҃рмѣ авеа фаптеле с'аѹ вѣзїѹт, кѣ мїнѹ-
 пате шї марї кївернїсірї пѣмжпѹлѹї ачестѹїа шї окжр-
 тѹрї с'аѹ фѣкут лїтрѹ непорочїтеле ачесте времї, че аѹ
 фост, кѣт лѣлѹл ла кап шї ла сѣвжршїт ка ачелла лѹкѹр-
 рїле а адѹче п'ар фї пѹтѹт, каре маї жос пре ржнд ле вом
 зїче, пжпъ лї кѣт шї ла че степенпѣ тїкѣлоаса ачестѣ
 цїарѣ аѹ ажѹнс.

XX.

Radul Popescul.

(Istórie rumínicann a scris istóriea Rumíneî dela 1700—1729.)

§. 94.

*Domniea lăi Ștefan Vodă Kanșakxđenn,
Domnăl Rășknieî (1714—1716).*

Дупъ че аѣ венит Мустафа Ага ши аѣ адѣс ферманн де мѣзиліе, ши і-аѣ печегавит тоате аверіле лѣи Константин Водѣ, ши адоѣа зи аѣ венит ши Имѣрихорул чела маре кѣрѣѣа і-аѣ адѣс ку чинсте маре ѱн Бѣкурешті, копѣчиндѣ-л ѱн каселе лѣи Шѣрванн Спѣтаріѣл, кареле аѣ порунѣит Влѣдікѣи ши воіерілор, песте доѣѣ чеасѣрї сѣ се афле тоѣи ла дѣнсул, ши ашіа аѣ фѣкѣт, с'аѣ стрѣнс тоѣи, ши фїінд лѣкрѣрїле де домніе, прекѣт с'аѣ скрїс ѱнѣпої, ка сѣ факѣ пре Стефанн Спѣтаріѣл Домн, ѱндатѣ че аѣ мерс ѱнѣптеа лѣи, л'аѣ дѣс де аѣ сѣрѣтат мѣна Имѣрихорулѣ де домніе, ши нефїінд кѣфганн гѣтїт, с'аѣ десѣрѣкат Мустафа Ага де коптешіѣ, ши л'аѣ ѱмѣрѣкат ку копѣшіѣл лѣи, ѱн лок де кафтанн, грѣвїнд пѣтаї сѣ се факѣ ку ѣн чеас маї пѣпте, дечї Вѣжореанѣл аѣ трїмїс пѣтаї де кѣт дегеав де аѣ адѣс ѣн кафтанн, ши л'аѣ ѱмѣрѣкат ку дѣнсул, ши ашіа ку помпѣ домнеаскѣ ку тоатѣ тоїфаоа, ку зікѣтѣрї аѣ мерс ла куртеа Домнеаскѣ, ши ашіа аѣ фост ѱн зіѣа ачееа ла Жїїа маре, адоѣа зи ѱн вїнерїа чеа маре л'аѣ рѣдікат пре Константин Водѣ ку тоатѣ каса лѣи, ши ку цїнерїї лѣи, ши л'аѣ нѣрчес спре Цїѣрїград, мергїнд Мустафа Ага ку мѣлїме де тѣрѣи ку дѣнсул.

Еар' Имѣрихорул аѣ рѣмас аїѣа, де черкѣ ку Стефанн Водѣ авѣѣеа лѣи Константин Водѣ, че ретѣсесе пре ла

алціі, ші кѹ гроазіе марї, че да оáменїлор, тоатѹ авуціеа с'аѹ афлат, ші с'аѹ дат ла Імврїхорул, галбениї, баннї де арцінт, скуле де áур ші де арцінт, пре ла мулці с'аѹ гъсїт, пе'нтру кѹ де фрікѹ ші де гроазїа че ле пѹнеá Лѹн-їнте чеї че ну ле вор мѣртурїсі Лѹнші-ші ші пре урмѹ се вор афлá, фїеште каре че авеá дат де Константїн Водѹ, ка сѹ ле пѣстрезїе, ле дѹчеá ші ле да ла Стефанн Водѹ сѹ і се гъсеаскѹ тоатѹ авуціеа, ка сѹ ну ремжїѹ немїкѹ пегъсїт.

Дѹпѹ че дар' аѹ лѹат Домнїеа, пѹмаї треї зїлле аѹ трекѹт, ші аѹ трїмїс де грав пре Константїн Водѹ Бан-пул, ші пре Радѹл кѹмпату-сѹѹ, пре каре ші Логофѣт маре Лѹ фѣкѹсе, де с'аѹ дѹс ла Цїѹрград, зїкжндѹ-ле сѹ гъвеаскѹ се теаргѹ еї маї пѣнте де Константїн Водѹ, сѹ деа кѣрціле ла Лѹмѣратѹл, ла Везірул, ші сѹ фїѹ кѹ ачеá невоїнциѹ, кѹт сѹ ну скане Константїн Водѹ ші фечїорї лѹї вїї, каре с'аѹ фѣкѹт, кѹ прїн мулте арзїурї де пжрѹ, че с'аѹ дат, ла сѹжршїтул, каре аѹ пофїтїт Стефанн Водѹ кѹ аї лѹї, аѹ венїт лѹкѹл, кѹ кѹ атжта осѣрдїе ерá Стефанн Водѹ, ка сѹ стїнгѹ каса лѹї Константїн Водѹ, кѹт лїмѣѹ де ом ну поате повестї, ші ну пѹмаї каса лѹї, чї ші вїеаціа лор с'аѹ невоїт сѹ о стїнгѹ.

Кѹ Лѹтжмплжндѹ-се ші ҃н Хасїкїѹ че Venice аїчї пе'нтру требїле ачеллеа, де с'аѹ дѹс ла Тжрговїште, ші пе ла Потлоці черкжнд авуції, еар' спуркатѹл Стефанн Водѹ маї пѣнте аѹ трїмїс воїарї ші слѹці де алле лѹї, де стржнцїеá оáменїї де прїн сате, ші ешїá Лѹнїнтеа Хасїкїѹлѹї, де сѹ вѣетá де Константїн Водѹ, кѹ і-аѹ сѣрѣ-чїт, і-аѹ пѹстїїт, ші алтеле че-ї Лѹвѣціá, еї сѹ зїкѹ, ші Лѹнїнтеа Імарїхорулѹї Лѹкѹ аѹ скос мулці оáменї, де се желѹїá кѹт аѹ фост аїчїа Лѹ цїарѹ, ші лѹá арзїурї де ла джншії, дѹпѹ жѣлвїле тожїчїлор, ші ле трїметеá ла Лѹмѣрѣціе; ші ла дѹчереа лѹї ашїждереа п'аѹ лѣсат а ну скоате пре ла тоате дрѹмѹрїле тржмѣе де оáменї дела Бѹкѹрештї пжлѹ ла Цїурціѹ де се желѹїá. Ачест фелїѹ де ажѹторїнциѹ аѹ фѣкѹт Стефанн Водѹ вѣру-сѹѹ, лѹї Кон-

стантин Водъ, ꙗко локъ съ-ї факъ вѣне, пе'нтру вѣнеле че аѹ авут каселе лор де ла джисла, ела ку ачест фелїѹ де лѹкрурї ꙗко ажута шї-ї рѣсплѣтїа. Ку тоате ачестеа че се невоїа Стефанн пе'нтру стїнциереа вѣру-съѹ, лѹї Кон-стантин Водъ, н'ар фї пѹтѹт, печї ела, печї фечїорїї лѹї, нѹмаї хоцїѹ ачела вѣтрѣн, татъ-съѹ Константин Стóлникѹл, штинд тоате таїнеле непотѹ-съѹ Константин Водъ, пе'нтру къ ле спѹнеа тоате, авѣндѹ-л нѹ ка пре ѹн ѹнкїѹ, чї ка пре ѹн татъ, аѹ штиѹт шї кърциле де ла Нем-цї шї де ла Москалїї, каре-ї фѣксѹсе ачеї ꙗмпѣрацї Хри-соаве съ фїѹ ела шї фечїорїї лѹї Прїнципї (Кнезї), шї лѹ-жндѹ-ле де ѹнде аѹ фост, ꙗко съ-шї вѣтрѣнѹл ачела ле-аѹ адѹс ла Имѣрїхорѹл де ле-аѹ дат, рѹгѣндѹ-се ка съ ле деа ꙗко мѣна ꙗмпѣратѹлї, съ вадъ вїклешїѹгѹрїле лѹї Константин Водъ. Шї лѣнѣ алте пѣрї релле, че ва фї маї зїс шї ачестеа ї-аѹ пѹс ꙗнѣнте, къ де нѹ ва оторѣ ꙗмпѣратѹл пре Константин Водъ шї пре фечїорїї лѹї, одїхнѣ Домнїеа шї цїара нѹ ва авѣ, шї ва аместекá мѹл-те де ва фаче вражѣ ꙗнѣре ꙗмпѣрацї.

Ачесте кърцї лѹжндѹ-ле Имѣрїхорѹл шї асѹлтѣнд шї зїселе ачеллѹї рѣѹ вѣтрѣн, деакъ с'аѹ дѹс ла ꙗмпѣратѹл ла Цїѣриград ле-аѹ адѹс ꙗмпѣратѹлї, шї ї-аѹ спѹс шї дїн гѹрѣ кѣте релле аѹ штиѹт, децї ꙗмпѣратѹл таре мѣ-нїжндѹ-се аѹ порѹнчїт де аѹ адѹс пре Константин Водъ, шї пре фечїорїї лѹї кѣте патрѹ ꙗнѣнтеа лѹї, ѹнде шїе-деа ꙗнѣтр'ѹн фоїшїор де лѣнѣ маре, шї ле-аѹ тѣїат кá-петеле ꙗнѣнтеа лѹї, ꙗко съ ꙗнѣнїѹ алле фечїорїлор, дѹпѣ ачееа алл лѹї, ꙗко зїѹа де сѣнтъ Мѣрїеа маре. Шї ашїа с'аѹ сѣжршїт Константин Водъ ку фечїорїї лѹї, шї ку авѹ-цїеа лѹї, вїндѹ-ї пеїреа делла неамѹл лѹї пре карїї ї-аѹ чїнстїт, ї-аѹ ꙗнѣвогѣцїт, де ерá ка нїште Домнї, еар' еї ку ачест фелїѹ де мѹлѣнїтѣ ї-аѹ рѣсплѣтїт.

Еар' аїчїа ꙗко цїарѣ с'аѹ арѣтат ѣѹ нїнѹне маре, врѣд-нїкъ де скрїс, фїнд Доамна лѹї Стефанн Водъ ла мѣнѣ-стїреа де ѹплемн, мерѣнд пе'нтру Евлáвїе, ꙗко зїѹа де сѣнтъ Мѣрїеа маре, кѣнд аѹ тѣїат не Константин Водъ,

ші пре фечіорії лві ꙗ Цїзріград, ꙗнтр'ачееса-ші зі о аў ажунс ші пре Доамна ла тжпѣстїре ўъ невоїе таре де фъчеа тоате грозївїїле, шї еї пічі кум ну сокотїа къ аў венїт бѣтаеа лві Думпезїѣў, де ле пѣтеште дупѣ фаптеле лор, чї шї-аў бѣннїт пре ўъ сор а тжпесїї, тѣтушіе Доамнеї, ануме Олімпїада, кълугѣріціѣ де мулці аннї, къ еа ар фї фѣквт фѣрмече ку алте тѣерї, де о аў ажунс невоеа, чї пре тѣтушіе-са о аў трїміс ла алтѣ тжпѣстїре де кълугѣріціе, де о аў зідіт ꙗнтр'ўѣ кіліе, еар' пре доўѣ тѣерї, че маї ерá ꙗнпреуѣ, ле-аў спжнзїурат.

ꙗнтр' ачест анн ала Домніеї лві Стефанн Водѣ, країул Швезїеск фїнд ла Турчі де кжці-ва аннї скѣпат дїн рѣсвоїул, че аў анут ку Москалїї ла Полтава ꙗн ціара къзїѣчеаскъ, фѣрѣ порок умѣлжнд ꙗнтр'ачела рѣсвоїѣ, піерзїѣндѣ-ші тоатѣ оастеа шї авереа, аў фѣцїт ꙗн стѣпжнїреа Турчеаскъ ла Бѣндер, шї аколо кжтѣ-ва време аў шїезїут. Дечі вржнд ꙗнпѣратул туркулї сѣ-л дѣкѣ ла Цїзріград, шї ела не вржнд сѣ теарѣ, с'аў фѣквт таре турѣураре, къ вреа ку рѣсвоїѣ сѣ се апере, ка сѣ ну-л дѣкѣ фѣрѣ вое, авжнд шї ела нуцінтеї Швезїї ку джнсул, ꙗлсѣ фїнд Тѣтар Ханул ку оасте мулѣ, шї Сераскерул ку мулці Турчі, възїжнд къ ꙗнтр'алт кіп ну-л пот лѣа, аў дат каселор фок, ѣнде-ї ерá шїедереа, шї джнд пѣвалѣ турчії, шї ела де невоеа фокулї ешнд афарѣ, л'аў ꙗнпрекурат шї л'аў прїнс, шї пѣндѣ-л ꙗнтр'ўѣ кочїе рѣннїт фїнд ла ўѣ тжпѣ л'аў дѣс ла Цїзріград, шї ꙗнпѣратул л'аў ржндїт ла Дїмотїха де аў шїезїут аколо кжтѣ-ва време ку кіелтѣеалѣ де ла ꙗнпѣрѣціе. Дечі чержнд сѣ теарѣ ла ціара лві, ї-аў дат вое, шї аў ржндїт пре Мѣстафа Ага, каре аў лѣат пре Константїн Водѣ, шї алції дїн турчії, де л'аў дѣс ку копаче, кум с'аў къзїут, шї вїнд нжпѣ ла Цїурціѣ, аў фост порѣпкъ ла Стефанн Водѣ, сѣ-ї гѣтеаскъ копаче пжпѣ-ва трече ꙗн Ардеал, шї аў ржндїт Домнул воїарї пре Радул Ворнїкул Попескул пре Дрѣгїчіѣ Стржтѣеанул, пре Грїгорїѣ Кѣпїтанул, де л'аў дѣс ла Цїурціѣ прїп копачеле, че се

ровеаскъ, ши лпкъ аѣ дат паспичі пре ла тѣргурі ши пре ла сате де ле пѣзіа, чи дар' фѣкнд Bezirya ачеа ісвндѣ ла ѣъ ціарѣ че ну авеа ошті ши ажуроріѣ деспре нічі ѣъ парте с'аѣ лпторс ку вукуріе, примінду-л лппѣратул еар' ку вукуріе.

Дечі фінд лжнгѣ лппѣратул Кѣйтѣкам Рекіап Ім-врїхорул, каре лгасе дпн Букурешті пре Константін Водѣ ку тоатѣ авуѣеа лѣ, авнд Bezirya вѣлѣалѣ пре елл, къ-л ва пѣне пре джисул кнд-ва Bezir, къчі ѣвбндѣ-л лппѣратул, і-аѣ дат Палалжкул де ла Bender, ши мергнд пжпѣ аколо аѣ фѣкнт Bezirya арзіурі мпчпоасе депре ла копачеле лѣ Рекіап, прекум ар фі фѣкнт зѣлѣмѣурі марі, ши джндѣ-ле ла лппѣратул л'аѣ тжніат, ши аѣ порѣпчїт сѣ-л омоаре, ши ашіа аѣ триміс Bezirya ферманн де л'аѣ оторїт аколеа ла Bender.

Дечі авзнд Стефанн Водѣ де моартеа Аркалії лѣ, ши а пѣдеждїї лѣ, адекѣ а лѣ Рекіап Каїмакамѣлѣ, каре-л фѣкѣсе Домн, ши-л спрїжїніа деспре лппѣратул, с'аѣ лптрїстат пжпѣ лп сѣфлет, дар' породѣлѣ се арѣтá тот вѣсел, прекум есте обїчеїл Домнілор, пѣмаї ініма лѣ штіа къ ера черпїтѣ.

Ачеаста трекнд, еар' ку преа шѣлтѣ зѣбавѣ, пре ла Ценаріе 9 зїлле, венї ѣп кънеѣїѣ де ла лппѣрѣѣе, ши і-аѣ адѣс порѣпкѣ де тѣзіліе, каре авзнд еї де ѣпа ка ачеаста, п'авеа че сѣ маї факѣ, ка сѣ фѣгѣ ну пѣтеа, къ ера еарпѣ преа-греа зѣпадѣ маре, ши Рѣтжнїї лпкъ пѣ-л вреа лѣса, темжндѣ-се де вре ѣъ робїе, чи ачесте доѣъ прїчїні вѣзїжндѣ-ле елл, къ ну ле ва пѣтѣ скоате ла калле вѣпѣ, аѣ плекат канѣл сѣ теаргѣ ла лппѣрѣѣе, ши с'аѣ гѣтїт ку тоатѣ каса лѣ, ши ку татѣ-сѣѣ Константін Стóлнїкул, де с'аѣ дѣс ла Цїрїград, домпнд пѣмаї дої анї. Еар' пжпѣ а ну пѣрчедѣ де'н Букурешті де шѣлте орї аѣ мерс Константін Стóлнїкул татѣл лѣ Стефанн Водѣ ла ачелл Канїѣвашїѣ, че венїсе ку тѣзіліеа де л'аѣ дѣрѣїт, ши аѣ ворѣїт шѣлте че аѣ штіѣт елл, чи дар' лжп-гѣ алте ворѣе, че аѣ авѣт, вржнд ка сѣ се лдрептезіе пре

сіне, ші пре фійу-сѣѣ Стефанн Водѣ, кум еї сжнт ку дрептате Амперѣіей аѣ зіс ші ачеаста, къ елл Ам зіллеле фрѣціне-сѣѣ Шієрванн Водѣ, кжт л'аѣ купоскут къ есте ку дрептате кѣтрѣ Амперѣіе піміка п'аѣ зіс, еар' дупѣ че л'аѣ купоскут, къ се авате де кѣтрѣ Амператул, ші ва сѣ се ліпсаскъ лжгѣ връжмаші Амператулуї, л'аѣ отрѣвіт, ші аѣ муріт.

Ашіждереа ші ун фрате еар' алл луї, Іордаке Спѣтаріул, кареле аѣ фост ла Бечіѣ сол адѣпжндѣсе де ворвеле Немцілор, ші вржнд сѣ факѣ турѣурѣрі, ші пре ачелла л'аѣ отрѣвіт, ші аѣ оморжт ші не Константін Водѣ Ам чеа дупѣ урмѣ, че л'аѣ възіѣт, къ се алкѣтѣеште ку Москалі ші ку алці връжмаші аї Амперѣіей, л'аѣ дат Ам тжна Амператулуї, ші і-аѣ фѣкут, прекум і с'аѣ кѣзіѣт.

Ка де ачесте ворѣе аѣ спѣс кѣтрѣ канеціѣ Константін Столнікул, ші маї мулт де кжт кѣтрѣ ун Духовнік алл сѣѣ, ші пре джпсѣл се Амдрептá къ есте ку дрептате Амперѣіей, каре ачесте кувінте тоате ле-аѣ спѣс Bezірулуї ші алтор мецістанны аї Порції, де ле-аѣ аззіт мулці оашенї де кредінціѣ, маї вжртос Іордаке Драгоманул фрателе Мѣріей салле луї Ніколаїѣ Водѣ, кареле ажунгжнд маї пре урмѣ ші Домн Ам урмá фрателуї Мѣріей салле Ніколаїѣ Водѣ аїчіа Ам ціарѣ, аѣ мѣртурісіт кѣтрѣ тоці воїарії къ аѣ аззіт пре ачелл канеціѣ, спѣвнд Bezірулуї ші алтор турчі ачестеа, че с'аѣ скріс маї сѣс.

Ку ачеаста се адеверезіѣ, къ адевѣрат Столнікул аѣ оморжт пре Шієрванн Водѣ, къ Ам време че аѣ муріт Шієрванн Водѣ, аѣ ешіт ун кѣвжнт де зічеá чеї маї мулці, Константін Столнікул фрате-сѣѣ, ші ку Константін Водѣ Бранковеанул л'аѣ оморжт, еар' п'аѣ муріт де моарте вупѣ, ші атунчіа ерá амфіволіе (Амдоеалѣ), аѣ къ ва фі, аѣ къ ну ва фі, пештінд аскѣселе тоате алле оáменілор, еар' де време че Амсу-ші оморжторіул аѣ мѣртурісіт, къ аѣ оморжт пре фрате-сѣѣ Шієрванн Водѣ, тот отул сѣ креазіѣ, къ адевѣрат л'аѣ оморжт елл, ашіждереа ші пре Іордаке Спѣтаріул фрате-сѣѣ, деака елл

аў тьртурісіт Ансу-ші, че Андоеалъ ва съ маї фіъ ка съ ну маї креазіъ чіне-ва, къ ла амжндурора торці с'аў сводіт къ Константін Стóлнікуа і-аў оторжт, дар' кре-діңціъ тот ну ера некуноскжндү-се адевъруа кум с'аў зіс маї сус, еар' деака ші-аў тьртурісіт пькатуа кътръ турк, ну ла Духóвнїк, дестула есте съ фіъ кредіңціъ ла тоці, еар' де Константін Водъ, прекум къ еаръ-ші хоціуа въ-тржа ку фечіорїї луї ші Міхаїў Спътарїуа л'аў вжндут ла турчі ші л'аў дат Ан тжпеле лор, ну не маї трéвїе тьр-турїїле лор, къ пої ку окїї поштрї ле-ам възїут, ші ку тжпїле поастре ле-ам пїнзїт, ші ну есте нечі ўъ Андоїре, къ ну л'аў вжндут, ші ну л'аў оторжт, ші ну л'аў пүстїїт, чї еї адевърат аў фост стїпцереа віеціей луї ші а фечіорї-лор луї, ші а касей луї.

Де ва вре чіне-ва дїн чеї че н'аў възїут пре Стефанн Водъ, пїчі аў тръїт ку елл, пїчі аў ворвїт ку елл, ка съ афле че фелїў аў фост, ші че фелїурї де обїчелурї авеа, съ четеаскъ аїчіа Антр'ачесте треї патру ржндурї, че ам скріс прескурт, ші ва афла полїтіеа луї.

Стефанн Водъ Анкъ ар фї фост Домн лъудат ка шї алці Домнї, авжнд шї кїпуа шї цїермонїїле кум се каде, де н'ар фї фост ку тотуа нестатóрнїк ла тоате ворвеле шї лўкрурїле луї, фьгьдвїа мўлте дáрурї шї воїерїї, упо-ра, алтора, ші пре ұрмъ тоате ретжнеа ла дешїертъчїу-не, ші маї вжртос къ ера гїнеколатру, аскулта Антру челле маї мўлте пре Доамна са, кжт се дескїсесе поартъ маре деспре Доамна, шї каре мерцеа деспре партеа ачееа, се фолосїа мўлт; лаком де ваннї Анкъ ера фоарте, ші аў лват ваннї мўлці дїн цїаръ, маї мўлці пе'нтру треава луї, де кжт а Анпъръціей, ші маї вжртос къ аў сьръчїт пре воїарї, пре тжпъстїрї, пре Жупїнесе сьраче, де ле-аў лват мўлці ваннї ку фьгьдвелї мїнчїноасе, къ ле ва да астъ-зї тжїне, пї тоці аў рьмас пьгубанї шї нумай ку зїанїселе.

Дьждїї грелле аў ешїт: ну маї пүтеа оаменїї съ ві-руїаскъ, дар' аў фьквт хрісоаве де аў ертат вькьрїтуа

съ нѹ маї фїѣ, шї пе попї съ нѹ деа вїр, шї фѣкжнд со-
вор наре ла Мітрополїе, с'аѹ четїт ꙗн вїлеаг, де че фо-
лос фѣчеа цїѣрїї кѹ ачеллеа, кѣ деспре ѣѣ парте фѣчеа
ѹн вїне, шї деспре алта фѣчеа зїече релле, кѹ ачелле че
ацї аузїт маї сѹс кѣ фѣчеа.

XXI.

Nenumitul Necrologist.

Acest cuvint l'a aflat Domnul *Constantin Hurmusaci* la un boieru
in Bessarabia. Se vede de'n test anume de'n punctul 16. Partea a II.,
unde se dice: „*Ciar si pina astazi dupa atitea veacuri inca se tine
neara aceasta cu dreptele lui asedieri;*“ — si de'n punctul 18, unde se
dice: „*o! obiceiie de aur! o! dulce stapinire intru carea au petrecut
străbunii nostri! oare-ii mai veni vre uă data? oare ne vom mai in-
vrednici si noi a vă avé? Oare ai fost numai si ai trecut, lasindu-ne
noia numai uă amara aducere aminte de voi? alita-i de dulce drepta-
tea la uă stapinire, si alita-i strimbatarea de amara. incit noi dupa
atitea veacuri plingem pre un Domn drept,*“ ca acest cuvint este facut
cu multii anni mai tirdiu dupa moartea lui *Stefan Vodă Cell Mare*.

§. 95.

*Cuvint de ingropare veciului Stefan V. V. Domnul
Moldaviei (1457—1504), ce s'au numit Mare pe'n-
tru marile vrednicii si vitejii alle salle.*

Omul ca earba, diliele lui

Intru acest cip se tinguia prorocul si Impæratul David
uitindu-se la nestatorniciea vietiei noastre, si, ingreuiat de anni,
in putina romesitia dilielor salle, in multimea supæcerilor si
scribelor salle, plingea ticæloşiea firii omeneşci: si, intru du-
rerea sa, o aseamænne acum cu un fum, ce fl impræsçie suflarea
vintului, acum cu uæ umbræ, ce se întinde, fuge si se goneşce
de soare, mai apoi cu florile, carile dimineaşia se descid, la

ameadīcē-dī slæbesc si se pleacœ, si la apusul soarelui se vē-
 scēdīesc, se usucœ si cad; si vœdīfnd adesele prefāceri si pre-
 mennele alle lúcrurilor, iufile si oīcœritele lovitori alle întîmplœ-
 rilor, bucurfile amestecate cu suspînuri, puterile supuse slæbi-
 cœiunii, veselile sfîrsite cu scîrbe, suirile si pogorîrile, si ne-
 contennitele învîrtituri alle vietiei, mai apoi pœmfntul cu gura
 desciscœ, ca sœ ne îngitœ pre toti fœrœ alegere; minunîndu-se
 de orbirea noastrœ cœa întunecatœ, cœ trœim, ca cum n'am
 mai avé sœ murim, strigœ: *omul ca earba s. a.* Asiá cœind ticœ-
 losiea vietiei omeneŝci, tînguescœ. cu adevœrat sortîul acœllora,
 cœ mor în fœrœdelege si pœcœtosî; ear' pre cœi credinœosî,
 carii pœdiesc frica lui Dumnedīcœu în toate lucrœrile lor, cœin-
 stesc poruncile legii si le fac, isi întorc ocii dela strîmbetate
 si de la rœu, oerotesc pre sœrac si pre vœduvœ, petrec întru
 nevinovœtie si curœtie si pre cœi asuprii si sprijinesc, pre
 acœia ni-i aratœ ca nisœe finiœi înflorîti, nescuturaŝi de hœlburile
 vînturilor, putérnici pre pœmfnt, plini de mœrire si bogœfie,
 semintiea lor binecuvîntatœ, pomennirea lor læudatœ, neclintii
 în veac si îmbrœcati în nemurire. Cu adevœrat auditorilor,
 pe'ntru fiii legii cœi plœcuti lui Dumnedīcœu nu este moarte, cœ
 acœia cœlœtorind de aiœe ca de'ntr'œe tœmniœe, merg la locu-
 rile desfœtate gœtite cœllor cuviosî, unde se búcurœ în veac.
 Dar' pre cœi cœ sint în fœrœdelege, se cade a-i plînge, cœnd
 neîndurata moarte le curmœ dillele, si încœ a-i tîngui cu amar:
 carii îmbrœcati de poste urîte, cufundati în brœtiele trîndœvirii,
 si-aũ petrecut îngretiosiatã vieatœ dormitînd în spurcœciunii,
 pre carii, dic murind si ascœaptœ geena si pînteœele iadului.
 Ear' noi, laudœ lui Dumnedīcœu, întœriŝi de credintia lui Isus
 Crestos, nœdœjduim în fœgœduintieile lui, si sprijiniti întru îm-
 plinirea poruncilor lui, nu avem a plînge si a suspiná de moar-
 tea fraîlor noŝtri, cœi mai vîrtos sœ ne bucurœm, cœ, scœpînd
 de mrejiile pœcatelor, aũ mers în sînurile lui Avram, ca sœ se
 búcure în desfœtarea cœa nesfîrsitœ a raîului. Aũ doarœ socœ-
 titi, o auditorilor! cœ am venit aiœe sœ plîng pe vre un om
 lumesc, cœ în toatœ vieatia sa aũ îmblat dupœ mœririi desiertœ,
 pœftind mai ales œ umbra de mœrire decît sœ dobîndeascœ

mîntuirea adevêratæ? Vai mie! cînd de næintea aċestui sfînt altariũ, unde se ridicæ jertfa ċea færæ prihannæ în læcaſiul lui Dumnediæũ, aſiũ îndræſni sæ láud deſiertæċiunile lumesċi ori minċiunoasele mærirî alle aċestui veac sæ le alċeturediũ cu credinċia lui Dumnediæũ *Crestos!* Nu este niċi de cum aċeasta scopul mieũ, ċi, depærtînd dela mine toatæ minċiuna, pre tine ċerescule adevær te ċiem întru ajutoriul mieũ! Tu la láuda prea înċelliatului, prea luminatului ſi prea viteadiului *Domn Stefann Voevod*, sæ cumpennesċi gráurile melle, ſi însemnate cu peċetea ta sæ le adevereſċi; pe'ntru ca aċeasta sæ nu fiæ numai láuda unui mort, ċi ſi pildæ de îndreptare ċellor vii! Dar' ċe minte e atît de bogatæ în gînduri, ċe limbæ aſiá de îndestullatæ în vorbe, ċe meſċeſiug aſiá de iscusit la împlinirea cuvîntului, ca sæ poatæ împodobi atîtea ræſipe alle vræjmasilor, atîtea sfærmæri de ċetæti, atîtea didiri de læcaſiuri sfinte ſi atîta înċielepċiune, ſi încît aũ træit, aũ înflorit ſi voînċiea ſi fericirea noaſtræ, ſi carele toate lucrærile salle ſi le-aũ peċetluit cu credinċia în *Isus Crestos*: În ræſboatæ biruitoriũ smerit, în paċe *Domn drept ſi bun*, ear' în vieatîa sa în parte credinċios adeværat! Sæ luæm aċeſte cuvinte care vor fi împærtirea cuvîntului aċestuiã all noſtru ſi sæ alcætuiim láudele lui.

Partea întîia.

2. Obiċeiuł retoriilor este, cînd láudæ pre ċine-va sæ-i puĩce neamul între láudele ċelle ſtræluċite. Dar' noi de aċeasta n'avem trebuinċe; pe'ntru cæ mærima faptelor aċestui *Domn covîrſieſċe înċeltimea neamului*, de'n care aũ eſit. ċine nu ſċie cæ *Stefann* aũ odræslit de'n aċeá rædæċine domneasæ, carea a umbrit pæmîntul *Moldovei* cu marî vredniċii? Dar' în loc cæ neamul ċell luminat atîtiæ truſiea altora; aċeſta cu cît s'aũ vædiut mai de neam, cu atîta s'aũ nevoit sæ se facæ mai vrædnic. Cæċi judecá, cæ de'n fapte ori se ſtræluċeſċe neamul. Pe'ntru aċeasta nime nu l'aũ vædiut sæ se truſeasæ de aċeſt nume all neamului, depærtîndu-se cu totul de socoteala aċellora, cariî numæriînd moſi ſi ſtræmoſi læudati, urmeadiæ sub aċell nume

strœluçit, cœllor maī necuvioase fapte, gîndind, cœ hœrniçiea pœrintilor este a lor. Ear' açesta uîtînd faptele læudate alle strœmoșilor, de cum-va erá nișcari-va, nu-sî aduçeá a minte de elle, fœrœ numai ca sæ le facœ sî sæ le întreacœ. Așiá darœ la ostennealœ fœrœ préget, la odihnœ fœrœ desfrînare, la pri-mejdii fœrœ de fricœ s'aũ fœcut açella, cœ sî-aũ cînstît ell a sa semintie, ear' nu moșu pre dînsul.

3. Aduçeti-vœ a minte, auditorilor, de açelle tîmpuri turburate, cînd Domnii nu veniaũ în Moldova, fœrœ numai cu puterea armelor, întrînd ca într'œe țiarœ strœincœ, cœ sçieaũ, cœ nu va sæ le rœmîcœ, nu sæ cáute sæ ocîrmueascœ, cî jefuiá sî apuçá, cære cum puteá, fœcînd un teatru all ticœloșilor vrédnic de lácrimi. Dar' açeste lácrimi duioase, açeste suspínuri sî plînsuri alle pátriei, le-aũ potolit Stefann, dupœ cœ s'aũ întœrit în vírstœ sî le-aũ șters, sî, ca într'œe turbare de váluri sî de vífor, aũ adus linișcœ cu sine, sî s'aũ arœtat pre'n faptœ ca un drept fiu all pátriei, Domn bun sî creștin adevœrat. Aũ ușûrat țîara, aũ întœrit obiçei bune sî aũ pœdit credințîa dreaptœ. Dar' atunœe cînd toate le așiedîase sî smulsese' rœdœcina cœrtelœr, cînd încœpuse sæ gustœ œœ paçe plœcutœ sí lui Dumnediœu sí oamenilor, ear' țîara sî supușii lui sæ înfloreascœ, veacul cœll de áur sæ se înnoiascœ, eatœ demonul gîlçevelœr cu fœcliea dîœvstiei aprinsœ arde ínimile megîeșilor depre'n pre-gîur cariî privind cu ocîu rœu la sfedile Domnilœr de maī nœinte, sta gata sæ ne îngîcœ, sî vœdînd cœ aũ luat cîrma domniei açella, pre carele nu numai vólburile sî mînioasele váluri nu-l spariœ, cî sî fortunele le potoalé, sî sçindu-sî drumul drept, aleargœ cœtrœ scopu-sî, s'ar cu totî, rœsunœ trîmbîlîa, fûlgerœ armele, sî, ca œœ apœ de'n munte, se pornesc sæ ne íneœe cu multimea oștilœr.

4. Dumnediœule sfinte! tu eșcî împœrçitoriul biruintielœr, sî vœind tu, sçii alege organn, pre'n care sæ áperi pre cœi iubîti ai tœi, sî sæ rœsplœtescî açellœra, cariî nu tí-aũ plœcut!

Așiá Stefann, ca un alt Macaveiũ, ísî strîngeá ostașii língœ sine sî pre'n sîngurœ a sa îndrœsnealœ alinœ ínimelœ tuturor sî le ímplé de nœdejdea biruintiei, ese ínœintea cœllœr cœ nœdœj-

duiá în brațful lor și pre noi ne îngîlțeau mai înainte, bate pre unii cu tărîe, opreșce pre alții cu cibsueala svatului, pre țeialalți îi împrescîe ca ūe pûlbera și rəmîne biruitorii!

5. Oare țe socotiți, cœ aũ fœcut dupœ biruinția ațeasta? aũ urmat doarœ ațellora, carii dîc: „*eũ isbîndiũ! cu puterea mea am biruit! sâbiea mea aũ rœsturnat pre vrœjmași!*“ sœ strîge în bencături și sœ țineascœ? N'aũ fœcut așîá Steffann Voevod; țî îndatœ aleargœ cu mînele întinse la altariul lui Dumnediœũ, îngenuciœ și dîce: „*tu ai biruit Doamne! a ta este isbînda! eũ sînt ūe nimicœ înaintea ta!*“ — Cœci sãciá, cœ în dîedar se ostennesce țell țe privilegiadîe, deacœ nu pœdiesce Domnul țetatea. Veniți acum voi, carii vœ læudati în puterea brațfului vostru, și vedeți cu cît este viteadiul ațesta mai grođnic cu rugœciunea în gurœ, decît voi cu sâbiea în mîne! Și mai apoi vedeți trûpurile țellor asémene voũe mîncare cînilor, și sũfletele lor trimise la řad.

6. Dar' ațeaste biruinție, o auditorilor! nu fu decît dîorile de dî, carile ne vestesc lumina soarelui. La altele și mai mari și mai strœlucite îl pœdiá dumnediœeasca pronie, vrînd pre'ntri'nsul, ca oare cînd în vremile de demult, sœ arete lumii, cœ mulțimea și tărîea împrotiva dumnediœescii puteri nu folosesc nimicœ, țî miluesce pre care vre, și nu se îndurœ, de care îi este milœ. Departe de aice toatœ mœgulirea, care dœ voevodului láuda biruinției, și uitœ pričina țea mai de'ntîe și ajutoriul de sus, fœr' de care nimic nu se poate isprœvi. Dar' sœ gonim și ațeá mișieá slœbițiune și lenne, carea țere mîncarea fœrœ ostennealœ, ca și cum lui Dumnediœũ nu i-ar fi mai urfiți ței lenneși, decît ței obrádniči. Așîá dar' puřnd temeũ nœdejdea în Dumnediœũ, și adœugřnd și silinție omeneascœ spre sporirea lucrului, vom face ațeá biruinție creștineascœ, carea sdrobeșce armele nevœdiuților vrœjmași, și ca un cuvînt iute, rumpřnd, rœstoarnœ ței mai înrœdœciņați copači ai semîntsei lumeșci.

7. Intru ațeste cuvinte, țe am dîs, nu ați cunoscut cipul viteadiului, țe plņgem? Cine, ca dînsul, dá lui Dumnediœũ toatœ isprava lucrurilor? Cine asudá mai mult, ca sœ nu lase nimic

de'ntru ačellea, ȅe le-ar puté fače silinȅia omeneascȅe? Erá trebuintȅe de svat? gata erá sȅe asculte all tuturor. Folosȅia graba? somnul nu-l ȅineá, odihna nu-l ȅncȅlȅiá, sburá ca páserea. Erá ȅndrȅdneala de ajutoriũ? Vieatȅea nu-sȅ crutiá, cu sábiea ȅn mȅnȅ ȅnfruntá pre ȅn sa-sȅ moartea! Aȅiá dar' cu peȅioarele de apũru-rea pe pȅatra ajutoriului de sus, sdrobȅiá mȅsellele vrȅjmaȅilor sȅi. Sȅ ȅe trebuesc cuvinte? ȅn se-sȅ ȅntȅmplȅrile aũ dovedit! Pre voi lȅcuri roȅite de sȅngele vrȅjmaȅilor vȅ ȅiem márturi! voi spunȅti mȅrimea sũsletului lui! voi alle lui biruintȅe sȅ vrȅdnicȅi arȅtatȅi! Biruitoriũ l'atȅi vȅdȅiut, dar' neȅi ũȅdatȅ mȅndru, ȅiar neȅi atuncȅia, cȅnd cȅlcá ȅerbiȅea vrȅjmaȅiului, sȅ, cu sábiea ȅn mȅnȅ, jungȅiá pe neprietenni, plin de umilinȅie, nu de poȅtȅ de á vȅrsá sȅnge, ȅi pe'ntru cȅ ȅl silȅiá ȅndȅrȅtȅnicȅia neprieten-ilor sȅi! — Dar' ȅe vom đice pe'ntru a lui dulȅe milostivire? ȅe casȅe? ȅe sȅmȅlie de'n pȅmȅntul aȅesta s'aũ ȅernit de'n pri-ȅina lui? Plȅnsul sȅ lȅcrimele erá pe'ntru vrȅjmaȅii noȅtri! ear' noi, ca niȅȅe fȅi ȅn casa pȅrinteascȅe, petreȅeam ȅn bucurȅe. Acum ajutȅndu-ne neputȅntȅele, ridicȅndu-ne slȅbiȅiunile, pre ȅella ȅl muȅtrá cu durerea de maȅcȅ, pre aȅesta ȅl mȅngȅiá, pre unȅi ȅncȅldȅiá, pre alȅii hrȅniá! Dar' ah! aȅeste obsȅeȅȅi noroȅiri bune, aȅeastȅ dulȅe lȅniȅȅe, n'aũ fost stȅtȅrȅniȅe pe'ntru noi! Cȅȅi ducȅndu-l pre đȅnsul tȅinuitele orȅnduele de sus cȅtrȅ vȅrful mȅririi, goniá dela noi dulȅeatiá odihnei, sȅ cȅnd se fȅcuse ũȅ tȅȅere lȅnȅ despre turburarea vȅforelor, atuncȅi se aduná nȅurul ȅell negru sȅ gros sȅ puterea vȅnturilor se strȅngeá, ca ȅsbucnind de ũȅdatȅ cu rȅpejune, sȅ porneascȅe ȅute asuprȅ-ne ȅntunecata vȅjelȅe.

8. O fraȅi! O maȅȅe! O pȅrintȅi! Cȅte dureri sȅ lȅcrime se gȅtesc pe'ntru voi! Se aprȅpȅie tȅmpul, cȅnd pre voi va sȅ vȅ cuprȅndȅ ũȅ amarȅ jale. Soseȅȅe oara, cȅnd ȅei prea ȅubitȅi aȅ noȅtri perind de sȅmȅea de sábie, vor sȅ despartȅ de voi sȅ sȅi plȅngeȅi ȅndȅdar! Dar' vine sȅ clipa adáugȅrii mȅririi voastre; cȅȅi sváturele ȅellui prea ȅnalt se plȅnesc, sȅ biruintȅia o cumpȅrȅm cu sȅnge! Atuncȅia đic, cȅnd ȅn toatȅ lȅniȅȅea ne bucuram de ȅndurata, sȅ ȅntȅieaptȅa civernisire a viteadȅiului noȅstru Domn, eatȅ aȅeá groáȅnȅe fearȅ, ȅmpȅrȅȅia turȅeascȅe,

nevælešce asupra noastră. Acum trecuse Duncerea și ne amestecă în pământ cu singe, și cu cât ne gesiă mai slabī, cu atita ne sdrobiă mai cumplit. Spaīma īngiețiasc ininele tuturor, cutrēmur mare cuprinsese pre toī și eră potop de obsce, ūc tæcere surdæ în toatæ țara. Moartea sœ vedē dīugrævitæ în fețiele tuturor. Grija eră nu sœ trœim, cī cum sœ murim! Durere amaræ! suspine duioase, jale ascultæ se vedeă de toate pærlile și se audīa!

9. Įnsœ acella, carele prevegiadiæ pe ntru toī, și ține în mīnc-sī frīul împæraților, sīediīnd pe scăunul sœu cœll de foc în mijlocul înaltului cœriū, acella care cumpennesce toate lucræ-rile, supære pre cœi mīndri, sfarmæ pre cœi putérnici ai pæmīntului, ear' pre cœi rænniți și slabī fī ridicæ de'n mijlocul pœrii, și-i duce ca sœ sdrobeascæ cåpetele cœllor buiaçī, ca sœ cunoascœ toatæ fœptura, cœ nu se īmplinesc toate cîte-sī fægæduesce omul sie-sī, acest înalt Dumnedīcœ, dīc, carele vīnturæ ca pleava coroanele împæraților, ia pre Stefann, sīerbul sœu, de mīnc, īmbærbæteadiæ inimele poporului cœllui īnspeimīntat pīnc la moarte, și pune biruinția în mīna lui Stefann. — Purcœde cu toī ai sœi, īntīmpīnc pre vræjmasīi, lovesc fœara, o spariæ, o rænnesc . . . ne mīntuim!

10. Cine ar putē crede, audītorilor, de nu s'ar fī tīmplat așīă, cœ ūc țieræ micæ, ca acœasta, ar fī putut birui acœă împærațe, carea sī-a fost īntærit puterea preste multe scăune ræsturnate? Nu se poate asemīnă biruinția acœasta cu cœlle mai strœluçite isbīndiri alle poporului lui Dumnedīcœ? Aū nu se poate dīce, cœ sī aiçe īncœ aū ræsipit īngærul nevædiut pre cœi strœini de felū? Aū nu se cunoascœ mīna cœllui īnalt în īnima povæiuitoriului oștiri? Aū nu se vede, ca lumina dīlleī, bunœtatea cœllui cœ s'aū īnvredniçit ajutoriului de sus? Așīă este audītorilor! Mare este și īndurarea cœllui cœ aū ajutorat, și bunœtatea cœllui ajutorat, ear' umilinția lui de ridicat la cœriū!

11. O cât este de greū, audītorilor! a se pœdī umilinția în mijlocul biruințielor! Atuncīa cīnd sūfletul īmbætat de noroçirecā isbīndīi, plin de sine īnsu-sī, veselit de īmplinirea svatului, mai apoi sūnetul armelor, groásniçele strigæri alle biruitorilor,

duioasele glásuri și váete alle cēllor biruīti lovesc pe atītea pærti sufletul biruitorului, cît nu-î cu putințæ a nu-l mișcá, mai ales, cînd pre dînsul unul si socotesc pričina biruintiei, si întru acēlla-si timp însu-si, cînd cunoasce puterea cea nevæ-
dîutæ si plannul ostașilor flîncinæ lui Dumnediæu. Cu greú este, dîc, sæ nu ræmfæ atuncî pe ascuns în inima sa vre úæ mîndrie pe'ntru sine. În clipe ca acēstea, cei færædelege buicæin-
du-se cáutæ la cæriú cu mîndrie „*noi sintem, dîc ei, si cine poate sæ ne stea împrotivæ?*“ Ear' cuvioasa iscusințæ atun-
cîasi sloboade radiele salle mai tare, cînd nebuníea aleargæ mai desfrînat. Mîndriea joacæ implîndu-se de truffe, si-si pierde ju-
decata; ear' umilintia cu mînele ridicate cætræ cæriú, îmbræ-
cîndu-se în sfințenie, cîsçigæ plæcerea lui Dumnediæu.

12. Asiá fæcú Stefann viteadiul biruitoriu, Voevod pæ-
mînteann! De'ncolo biruesce mîndriea, de'ncoacæ sfarmæ pre
vræjmasi! pe de altæ parte povætiuesce oastea cu mare sîm-
tire, si se face peste toate ca úæ pavædîæ a țierei salle, spriji-
nindu-o si apærindu-o de toate loviturele. Si în loc ca de'n
isbînde sæ se înaltie, de'ntru acēstea mai mult cunoșceá slæbi-
cîunea omeneascæ. Nu în sâbie, ci în rugæ, nu în tábærcæ, ci
în bisericæ nædæjduesce, si cunosçînd sîntina biruintielor,
aleargæ cætræ ea. Aú nu væ aduceți a minte, cæ în noaptea
cea despre bætælie Stefann aú nædîvit la acell om, carele læ-
pædîndu-se de lume si de poștele lumesçi, se încisese în pu-
stiú numai spre láuda lui Dumnediæu, la acell loc necælcæat de
urme omeneșci, în mijlocul pædurilor în culcușul ferelor sel-
bâtece, la acell dîcæhastu, si plecînd armele næintea pætræhi-
lului, cæutæ si aduse de'n codri biruintie în táberi? Viæ acum
acæia, carii nædæjduesc în puterea brațului sæu! Viæ acæia,
carii dîc, cæ vitejia n'are amestec cu legea, si vadîæ pre cæll
mai mare biruitoriu cædiut pre fațæ-si de næintea uniú om
prost, pre cæll puternic în genunci næintea cællui slab, cu lá-
crimele pe fațæ, dîcînd! „*Pærinte! roagæ sæ biruim!*“, si
cunoascæ cæ biruintiele nu sint alle oámenilor, ci alle lui Dum-
nediæu.

13. Væd, audītorilor, cœ nu este cu putinție sœ sffr̄sim biruințiele viteadīului aċestuiã. Cœ ċe cūrġere de vorbœ poate fi așīã de îndestullatœ, ca sœ le cuprindīe pre toate? Pe'ntru aċeasta niċi eũ n'am de ġīnd sœ vi le dīugrævesc pre toate cu deamœruntul, ċi mœ mulțicæmesc, ca pomennindu-le sœ vi le aduc a minte. Care Voevod aũ avut mai multe rœsboaie? Care Domn aũ fœcut mai multe biruințe, și aċeștea ĩndeosebite tĩmpuri și lœcuri cu deosebite neamuri? Ca fũlġerul de la rœsœrit la apus aũ strœluminat: mærturi sĩnt lesii, cariĩ cu sĩngele lor aũ roșit pœmĩntul noștru; mærturi ungurii, cariĩ fsi vœdīurœ satele și ċetœile potopite de foc! mærturi tœtarii, cariĩ cu iuțimea fuġei n'aũ scœpat de fierul lui! mærturi turċii, cariĩ neċi ĩn fuġœ nu-sĩ puturœ afla mĩntuire! mærturi sĩnt muntenniĩ, cariĩ s'aũ sdrobit de cœlœrimea noastrœ. Mærturi sĩnt toate neamurile de pre'npregīur, carile aũ ċercat ascuțitul sãbiei lui! Dar' sœ læsœm sċestea, sœ nu mai lungim vorbele armelor sĩngerate! Cœ mœcar cœ ĩn mijlocul lor, ca de'nœintea altariului lui Dumnedīœũ, aũ petrecut, ĩnsœ aċeã idee, carea se faċe de'n supũnere, ne ĩmple de cutrœmur, și oticœrire; ċi sœ vœ arœtœm, cœ n'aũ fost numai la biruințe umilit, ċi și ĩn paċe drept; și aċeasta este partea adoũã, ċe vom sœ urmœm.

Partea a doũã.

14. Ćea mai ĩntĩe poruncœ, ċe dœ Dumnedīœũ, sœ o pœdīascœ Domnitoriĩ pœmĩntului, este dreptatea, prin carea petrecĩnd ca pre'n foc toate foloasele supușilor sœ le læmureascœ. Și așīã de ades li o aduċe aminte, cĩt le faċe cunoscut, cœ, de se vor abate de la ea, se vor osĩndĩ. Dupœ cum sĩ ċellor, ċe aũ pœdĩt'o, pre'n multele fericĩri, ċe le-aũ dœruit, deșcis, le-aũ læsat ĩn vedere, cœ nemic nu este mai plœcut ĩnœintea lui, deċft un Domnitoriũ drept. Și aċeastœ ĩnvœțieturœ aũ dat'o nu numai ċellor unși, nu numai ċellor mari și puternici, ċi și ċellor proști și sœraċi. sœ cœutœm dreptatea ĩn toate lucrœrile noastre, și cūrġerea traifului noștru sœ o ĩndreptœm dupœ ea: cœci numai fœcĩnd aċeasta sĩngurœ, putem și ĩnœintea ĩnfriico-

și ateî judecătîi sœ mērgem fœrœ fricœ, și aiċia sœ petreċem în odihnœ, de nu feriċiți, dar' multicemiti, de nu læudati, dar' îndestullati, și de nu vom avé deplin noroċire lumeascœ, încœ ne vom mīngœiã de feriċirea sufleteascœ; fiind încredintiatî de aċeea fœgœduintîe datœ dreptilor: „*cœ vor moșċeni pœmîntul și semintîea lor se va binecuvînta*“, petreċem în bucurie. — Încœ cu toate amerintîerile lui Dumnedîœu asupra strîmbilor, cœ-i va sfœrmã, cu toate fœgœduintîele, cœ pre ċei dreptî fi va feriċi, nu sċiũ cum se tîmplœ, de atunċi, cînd cu gura încel-tîem dreptatea pîncœ la ċeriũ, cu înima ne plecœm la strîmbœ-tœti, și uitînd alle noastre, cœutœm la alle veċinului, carile ne par mai frumoase decît aċellea ċe avem noi, și îndatœ cuprin-dîindu-ne læcomiea, orbîndu-ne dîœvistiea, ne trag vœlœtue cœtrœ strîmbœtate, uitœm omeniea, cœlcœm leċea, pre Dum-nedîœu nu-l socotim, și așiã ne facœm sîi pericîunii.

15. O voi, cariî v'ati spurcat în jãfuri și strîmbœtœti, cariî v'ati încœtiat a desbrœcã sermannul, cariî v'ati deprins a scurgœ pre nemérnici, si scurgœti sîngele sœraċilor! Spune-ti-mi! spuneti-mi! ċe așċeptati? ċe nœdœjduiti? Aiċia sînteti îngrețioșfarea sîrii, de'ncolo prada ne'nduratiilor demoni! Spuneti-mi, dic, ċe veti rœspunde nœintea judecœtoriului înfrico-șiat, carele încoroneadiœ pre ċei dreptî? Cîtœ va fi rușinea, și de'n protivœ ċiuda, cînd veti vedé pre ċei dreptî moșċenni îm-pœrœției lui Dumnedîœu, și vœ veti aduċe a minte, cœ aċeia și pre pœmînt încœ aũ fost læudati și ċinstiți?

16. Așiã este, audîtorilor. Dreptii nu numai de'n colo dobîndesc vieatîea veċinicœ, ċi și aiċia sînt læudati și numele lor este buċiumat spre ċinste pîncœ la ċei mai de pe urmœ. Și ċe ne trebuie altœ pildœ, cînd osebit de dovada istóriei veãcurilor trecute, destull este însu-si aċesta pre carele atfîia îl plîngem; carele încît aũ stœpînit pre poporul aċesta, nu s'aũ cunoscut Domn stœpînitoriũ vólnic cu putere, ca sœ facœ ċe se cuvine. În dîllele lui, nedreptatea erã încœdușitœ și legatœ; ċell bogat nu întunecã dreptatea sœracului, ċell putérnic nu o puté cœlcã, ċell de neam nu o puté negri. Cumpœna, pre'n carea se cum-pœniã, erã la mijloc de fatîe. Și ċe îmblã dupœ aċeste miċi?

Ciar sí pínæ astæ-ðī dupæ atítea veácuri încæ se fine țeara ațeasta cu dreptele lui așiedīcerī. Departe erá dela ell toatæ mægulirea; mințīuni în curtea lui nu puteá întrá; nepæstuitoariele pīri și elevetiri erá isgonite. Aței oameni fætiárnițī, carii se lipese pe līngæ Domnī și pre'ntr'ũæ ræutate ascunsæ, cum-pennindu-sī vorbele, se aratæ ca nișcæ șierbī dreptī, ear' în gīndul lor nu este alta, færcæ numai sæ însiele pe stæpīn, și, pe'ntru ca sæ poatæ sporī în meșcæșiugurile salle, întræ în înima Domnilor pre'n cuvinte dulțī și đīugrævite, și gonesc pre ței bunī și dreptī, și mai pre urmæ robind pre stæpīn, încep a-sī fațe ræutæțile la ivealæ, și nu numai cæ ei se ingrașīcæ de jáfuri și de búnurile țellor bunī, țī încæ șī numele stæpīnului il stricæ; și ațell stæpīn, care ar fi bun de fire, avīnd șierbī de ațestīa, se socoteșcæ tirann; ațest felū de oameni, đic, līngæ ell nețī tréçere nu avéa, nețī încointea lui se allá. Curtea lui deșcisæ. Særæimannul, asupritul și væduva își arætá dreptatea încointea lui! O! vreme ferițitæ! o stæpīnire luminatæ! o țiarcæ noroțitæ! unde dreptatea ta nu mai puțin decīt Domnul stæpīnæșcæ, și unde sțīindu-sī fiæ-care rīndul, nu se poate abate de'n cærarea orīnduitæ.

17. Cu greū este, o auditorilor! Ca stæpīnitorii sæ fiæ dreptī! Dar' cu cīt este mai grea, cu atīta este la ei mai de laudæ dreptatea. Pægīniī, pe'ntru cæ Minos împæratul Crituluī, se socotise, cæ aū fost judecætoriū drept, đīcæá, cum cæ đīciī lor l'aū fæcut judecætoriū súsletelor în țeea lume. Atīta de mare lucru le pæru judecata dreaptæ la un împærat! Dar' noi țe vom đīcæ pe'ntru Stefann, atunțīa cīnd il sēm judecætoriū drept, și dreptatea læudatæ de Dumnedīcū țell nemuritorū? Oare nu l'am socoti mai cu încredințiare, decīt ațeīa, cæ este în sīnurile lui Avram? Cu adeværat, auditorilor, nu trébuie altæ faptæ unui Domnitorū, ca sæ între în iad. decīt strīmbætatea. Pe'ntru cæ țe sábie tælhæreascæ poate sæ verse atīta sīngæ, țe otravæ poate sæ facæ atītea mortī, ca strīmbætatea la unul, țe nu se sfieșcæ de nime, țe fine în mīnele salle frīul tuturor? Cæci deacæ un judecætoriū nedrept poate fațe multe ræutæți, dar' pe'ntru un Domnitorū

nedrept ǣe socotiū? Aū nu poate omori? Nu poate jǣfuī? Nu poate asupri? Nu poate rǣcǣji fǣrǣ fricǣ, si cu atita mai amar, cu cǣt neǣi a te jǣluī n'ai cui? Asiǣ este, audiitorilor! Un Domnitoriū strǣmb facǣ toate faptele ǣelle-lalte alle legiū (mǣcar cǣe in strǣmbǣtate' nimic nu este bun); implǣ lumea de milostenniū, dǣdeascǣ bisǣriǣe cǣt de multe, aǣellea nu numai cǣe nu-i folosesc, ǣi inǣe intru pomennirea urǣiuniū lūi rǣmǣn, si bunǣtǣtile lūi le ţterg lǣcrimele si suspinele ǣellor asupriū si le inǣduţtesc si ţl duc fǣrǣ inǣoarǣere la rǣsplǣtirea osǣndiriū; dupǣ cum ţi ţingurǣ dreptatea ţterge toate ǣelle-lalte pǣcate, si pune pre om curat inǣintea lūi Dumnedǣū.

18. O Īmpǣrǣti! O Craī! O Domni! O ţtǣpǣnitori ai Po-poarǣlor! Ţineti-vǣ ureǣile deţcise si ascultati scripturile cǣnd strigǣ: „*ubili dreptatea ǣei ǣe judecati pǣmintul!*“ Audiū, si, de o faǣeti, bucurati-vǣ! Dar' cutremurati-vǣ cǣnd nu o faǣeti, neǣi ţǣe aţǣptati alta, fǣrǣ cumplitetele munci alle veǣiniculū iad! Luaū pǣldǣ dela aǣesta, ǣarele aū fost putǣrnic ǣa si voi, dar' puterea lūi n'aū ţierbit spre alta, fǣrǣ numai spre radǣmul dreptǣiū; au fost fericiū, pe'ntru ǣa pre ǣei buni ţǣe-i facǣ fericiū! Atita aū vrut ţǣe poatǣ faǣe, si atita aū putut, ǣa pre mulū ţǣe mǣngǣle si ţǣe ajute! Ţǣiū auditorilor! Cǣe ǣei temǣtori de Dumnedǣū si buni ţint de multe ori ruţinoţi si ne'ndrǣsneti? Ei ţǣiū ţǣe ţierbeascǣ Domnilor ţǣe-i, dar' ţǣe-i mǣguleascǣ n'aū deprins. Pe'ntru aǣeasta ţint depǣrtati, goniti si pǣrǣsiti cu strǣmbǣtate! Cǣci ǣei rǣei, minǣinoţi si neruţinati nu pot trǣei la un loc cu aǣestia, a ǣǣerora vieǣiǣe este muţtrarea nǣrǣvurilor! Ear' Stefann pre aǣestia nu i-aū lǣsat depǣrtati, ǣi aū fǣcut dǣrurilor lor dreptate, i-aū scos de la inǣunǣrec, i-aū scuturat de'n ticǣloţie, si cu atita aū fost domnǣea lūi mai fericiū, cu cǣt aveǣa pre ǣei buni pre lǣngǣ sine ǣa ţierbi, prietenni si svetnici. Departe de curtea lūi toatǣ minǣiuna, dǣǣevistǣea legatǣ, pisma ferecatǣ, inţţǣlǣǣiunea isgonitǣ, strǣmbǣtatea ĩmpilatǣ de tot: Dreptatea ĩmpǣrǣtiǣa pre ţǣaun, si nu ea lūi, ǣi ell erǣ supus ǣi ţi ţierbitoriū! De apucǣ armele, de ea se svǣtuia; de judecǣ, pre dǣnsa o

ascultá; de c̄instiá, ei f̄i urmá, si toate le f̄eá ca un sierb de'n porunca ei! C̄ei veci b̄esnuia, c̄e dreptatea aũ fugit de'n tre oameni; ear' noi putem adeveri, c̄e la noi st̄epnia! O vieat̄e fericit̄e! O obīeie de áur! O dul̄e st̄epnire, intru carea aũ petrecut str̄ebunii noštri! Oare-ti mai veni vre ũedat̄e? Oare ne vom mai invrednici si noi a v̄e avé? Oare ati fost numai si ati trecut, læsindu-ne noi numai ũe amar̄e adũcere a minte de voi? Atita-i de dul̄e dreptatea la ũe st̄epnire, si atita-i str̄imb̄etatea de amar̄e, incit noi dup̄e attea veacuri pl̄ngem pre un Domn drept, atunci c̄nd pre c̄ei str̄imbi s'aũ f̄i uit̄em, s'aũ nu ne adūem a minte de ei, f̄er̄e numai s̄e-i hulim.

19. Însc̄e întrebuv̄e auditorilor, c̄e s̄int c̄elle c̄e am dis p̄n̄e acum? Toti mi-ti r̄espunde: viteji lunate, ish̄nde vestite, fapte læudate, biruin̄te m̄erite alle unui Domn sc̄evirit̄e! Neci eũ nu d̄ic altm̄intre! Toate faptele lui Stefann, ori despre care parte se vor c̄eutá, s̄int minunate, toate dárurile lui covirsitoare. Dar' cu toate ac̄estea c̄e aũ r̄emas? Aũ numai un nume dešiert, aũ numai ũe ḡindire de lucr̄eri mari, dar' care aũ fost si s'aũ trecut? Ašia este c̄e toate lucrurile lumii s̄int dešier̄te, ũe umbr̄e, un vis, ũe ap̄e, care cur̄ge, si nu se poate opr̄i, neci a se intoar̄e, si toate supuse putrejunii. Unde-i C̄ir groad̄ia lumii? Unde-i Alesandru, carele aũ r̄esturnat Persia? Unde-i Sc̄ipiune t̄unetul Rumei? Unde-i C̄esar f̄ulgerul r̄esboaielor? Unde s̄int puterile, avūtea, m̄erirea si vilfa lor? C̄e s'aũ f̄ecut? Aũ nu se par, c̄e aũ fost un vis, ũe noelucire? Pin' aũ troit ac̄ei b̄erbaŃi vestiŃi, resuná lumea de r̄esboaiele lor: aũ murit, s'aũ ingropat . . . , abia le mai audim numele!

20. O moarte, moarte! Cit ešci de lacom̄e! Pre citi ne-numeraŃi ai ingiŃit, si ingiŃit, si tot nu te mai saturaŃi! Si ear̄eš o moarte amar̄e! O moarte groasnic̄e! O moarte infricosiat̄e, îns̄e numai pe'ntru c̄ei necredinc̄iosi, c̄e dup̄e ac̄east̄e vieat̄e nu le r̄emine nimic. Ear' noi, laud̄e lui Isus Crestos, de tine nu ne t̄emem. C̄e pre'n tine, nu ca ei c̄etr̄e osind̄e, c̄i ca drepti f̄ii legiŃi, dup̄e credint̄e si dup̄e fapte, mergem

çætræ fericire. Ašîá dar', de ræmîne sæ læudæm pre Stefann numai pe'ntru faptele çelle lumesçî, puținæ este láuda, care trecînd curînd, se vîndecæ în întunérecul uîterii. Dar' mæriea lui este cu atîta mai véçinicæ și mai luminátæ, cu çît nu aũ agonosit'o de'ntr'a lumii, çî de'n plinirea porunçilor lui Crestos, împæratul veácurilor. Šî toate açellea, care le-am vædiut pîn' acum, aũ fost odrasle fericite alle açellei rædæçine sfinte, çæçî legea nu aũ tinut'o ca alçii, pe'ntru çæ aũ apucat'o dela pærinti, çî find încerdinçiat de folosul ei. Šî açeasta aũ mai ræmas, care v'am fægæduit sæ væ arætæm!

Partea a treia.

21. Sfintele scripture, læsînd în scris pomennirea Împæraçilor poporului çellui ales oarecînd, lasæ mai sub tæçere pre açei putérniçi viteji, pecînd pre împæraçii çei binecredinçiošî ni-i aratæ cu toatæ desfætarea voroavei, diugrævind lucræriile lor pîn' și çelle mai miçi. Çæçî çærile, çe se numesc alle împæraçilor, întîia, a doũa și a treia ne aratæ numai pre Saul, pre David și pre Solomon. Ear' în çeia de pe urmæ rînduešçe pre atšia, arætîndu-le numai numele și istorînd vieația lui Ilie seaũ Eliseiũ. Dar' oare pe'ntru çe? Pe'ntru çæ Dumnediæũ nu are açeeste vitejii mari, puteri silniçe și avuții desfætate, neçi læudate, niçi primite, deaçæ nu purçed de'n isvorul credinçei. Ašîá dar' mai toatæ împæraçiea lui Saul cuprinde láuda lui Samuil și a lui David; ear' cartea a doũa este numai a lui David. Dar' sæ vedem oare cum îl láudæ? Çæ aũ sfærmæt çe-tæi? Çæ aũ dobîndit ræsboaiæ? Ba! çî întîiũ pune temeũ și diçe: „*prea plæcut este næintea mea copillašul*“ și mai pre urmæ aratæ çelle-lalte fapte stræluçite alle lui.

22. Oare n'am fæcut noi, aũditorilor, aiçia ũæ grešiealæ vædiutæ? Çæ læudînd faptele Domnului Stefann çelle lumesçî, alle credinçei, carile sînt și mai mari și-véçiniçe, le-am tæcut pîn' acum? Însæ çe façe açeasta? Noi am miroșit florile, nele-pædînd pomul. Am mærit dulçeatiã fruptelor și cu atîta am læudat mai mult rædæçina. Šî mæcarçæ la láuda viteadiului

aċestuġa am purċes ĩndærċept, ĩnsæ numai sæ nu læsæm ċe-va, grešieala nu va fi de cap. Dar' aiċia sġmt cæ puterea-mġ slæbešċe, amorġiesc cu totul, greutatea mæ atġrnæ, ši pe aċest cġmp lat ši desfætat all credinġiei aċestui ĩvingætoriũ, nu sæ alerg, ċi cu fricæ pæsġiesc. O! de mi-ar da mie duhul ĩntġielegeriġ, duhul priċéperġi, ca sæ pot avé aċell mešċešġug, ca sæ dġugrævesc ĩn ĩnimele voastre, nu numai láudele, ċi ši credinġia lui! Mare ĩmpærate! De a cæruġa clipealæ spġndġuræ lumea, ċe este cu neputinġie la tġne? Ši de nu-mġ dai mie aċeá ĩscusġinġie, rogu-mæ Doamne a toatæ fæptura, dæ audġitorilor aċestora ũæ parte micæ de'n ĩntġielepċiunea ta, ca de'n ne'nvæġiatul mieũ cuvġnt sæ nu ĩntġielegæ aċeea ċe dġic eũ, ċi aċeea, ċe ar trebui sæ audġe ei. Dar' sæ ĩnċepem, mæcar cæ cu greũ este, ši ori ĩncætro cáut, væd numai noiann, ĩnsæ sæ ĩnċepem

23. Pare-mi-se creštinilor, cæ patru lucruri trébuie sæ se ašle mai ĩntġiũ la un creštin; credinġie nesmintġe, nædejde nescimbate ĩn Dumnedġeũ, fapte bune necontenite, grije dupæ sfġrsġt hun ši dupæ leġe. Aċestea sġnt pe care rádġimæ toatæ leġea; aċestea de le vom avé, ne vom mġntui, ear' de nu, ne vom osġndi. Aċestea sġnt rádġimul, stġlpġi, ĩntærirea, acoperemġntul ši temeġul leġġi noastre. Sæ le cæutæm dar' pre fiecare de'n aċestea, ši sæ le vedem de s'au ašlat ĩn Stefann.

24. Dar' ċe ĩndoealæ putem avé de credġntġia lui, carele creštinæitatea nu numai cu cuvinte, ċi de'n ĩnimæ cu cælduræ au mærtarisit'o? Se ne ĩntoarċem puġin ocġi spre faptele lui, ši sæ vedem, au nu sġnt toate fapte alle unei credġntġie fierbinġi? ĩnsæ carea sæ o pomenim mai ĩntġiũ? Evláviea ċe o aveá cætræ membriġ lui Isus Crestos, ori ġubirea, cu carea se aprindeá cætræ ĩmplinirea porunċilor lui, curæġiea vieġiei, carea o aveá spre ĩntærirea leġġi, ċe voiũ dġice, cæ nu da somn ocilor sæi necġi ġenelor salle dormitare? Aċeasta ġġndġá, aċeasta cuġetá, cætræ aċeasta se nevoiá, ca bisérica lui Crestos sæ se mæreasæ ši sæ se læġieascæ. Apucá armele, nu ca sæ-šġ læġiasæ Domġiea, ċi ca sæ apere leġea. ĩnsæ ċe ne trebuġesc atġtea cuvinte, ca cġnd ar fi vre ũæ ĩndoealæ asupra credġntġiei

lui, cu carea s'aũ adœpat de'n curatele și neamestecatele isvoarœ alle bisériœei dreptredinœioase de'n copillœria lui; și neœi eresele œelle însiœlœtoarie, neœi focul vîrstei tinereœi n'aũ putut'o sminti, œi aũ rœmas întœrit pre peatra, carea este însu-și Crestos (dupœ Apostolul), a cœruia cruœe tiind'o pûrure îmbrœtisiatœ la pieptu-și, vieatîa sa aũ încinat'o lui, avînd pre'ntr'însul nœdejde nesmintitœ la pœrintele veœcurilor, pre'n carea pre toli dușmannii sœi i-aũ gonit, i-aũ înfrînt, i-aũ surpat. Aduœei-vœ, mœ rog, a minte, œe disem la isbîndeale lui! Aũ nu l'atî vœdiut desnœdejduindu-se de ajutoriul omenesc, aũ nu cu sîngurœ nœdejdea, œe aveá în Dumnediœu, eșiá numai cu putîni înœintea œellor multî? Aũ nu œereá biruîntîa de la sîerbitorii altarielor lui Dumnediœu? Orb trœbuie œine-va sœ fiœ, ca sœ nu cunoascœ aœestea!

25. Dar' pe'ntru cœ scîm, credinœioșilor, cœ credinîa fœrœ de fapte bune este ca un trup fœrœ de sîflet, și ell sîngur scîind'o aœesta, erá cu dorire pe'ntru fapte bune și cu nevoinîœ ca sœ le scœvîrsiœscœ, și cu cît mîntuirea sufleteascœ îi erá mai doritœ, cu atîta îi erá mai aprinsœ sî nevoinîa, și cœutá deapurure ori œe loc, ori œe timp is'ar fi întîmplat îndemîncœ, sœ nu-l lase sœ treacœ în desiœrt, și cu cît norocul îi dedese putere, cu atîta credinîa îi însuflase voire, ca sœ face bine. Scîá cît rœu pot sœ aducœ sîfletului bogœfiile, cînd ne stœpînesc elle pre noi, și de'n protiva, cît folos ni se ciœcîgœ, cînd le cieltuim bine. Așiá dar' dînd lumii cît se cœdeá se întorœea cu totul spre sporirea faptelor sufleteœi, și ca œe apœ límpede și reœe, rœcoriá pre œei topitî de arșitiele lipsei. Pre cîti de'ntre aœeia, pre cariî norocul i-aũ pus într'un loc înalt, într'œe treaptœ înaltœ, dar' în lipsœ și neavere, pe'ntru ca mai tare sœ-i nœcœjiascœ; cœci aœeia sînt nedepriîsi a lucrá sœ agonisœscœ, apoi a œere sœ se civernisœscœ li-i rusine, și cu atîta li-i starea mai grea, cu cît nevoea și lipsa lor este mai ascunsœ, — pre cîti dîc de'ntre aœestîa nu ajutá? Cîte feœioare sœraœe de pœrintî, mîngœiate! Cîte fœmilii hrœnnite! De'n sînul lui ca de'ntr'un isvor nesfîrsit, curgînd milele, adœpá pre œei œe aveá trebuîntîœ! Însœ aœestea potrivindu-se cu œelle

ce aũ fæcut pe'ntrn Dumnediæu sînt foarte miçe, si pier de'n ocii noştri.

26. Ce loc aũ læsat în pæmintul acesta, unde sæ nu fice ridicat altarie lui Dumnediæu? Pre cît suná pæmintul acesta de ishîndile lui, pre atîta ræsuncæ de slujbele ce se cîntæ în biserecife, ce le-aũ didit! Si de cîte ori aũ împilat pre vrajmaşi, de atîtea ori aũ didit, spre multãmitemæ case lui Dumnediæu; aşiá aũ didit patru-dieci de locasie sfinte, de unde se fnaltie neînçetat în toate dillele buna mireasmæ a rugelor cætræ Dumnediæu pe'ntru pæmintul Moldáviei. Aşiá Stefann pînæ aũ trøit, ne-aũ apærat cu armele, ear' dupæ moarte-i ne tin aelle rugæ sfinte pînæ astæ-di. O fericit sũflet, pe'ntru carele se ridicæ atîtea jertfe spre ertarea pæcatelor, si curætut locuesci lîngæ mîntuitorul! O pæmîteann binecuvîntat, carele ai trøit aşiá, ca vieatîa acesta sæ-ti fice uæ mijlocire usioaræ, pre'n carea sæ agoniseşti nemurirea! O Domnitoriu cuvios, cæruia puterea si averea i-aũ sierbit spre împlinirea legii lui Crestos, si mai pre urmæ, o crestin adeværat, cæruia în toatæ vieatîa i-aũ fost grigea sfîrsitului cellui bun!

27. Acesta, iubili ascultætori! Trøbuie sæ fice în cugetul nostru, nu cum sæ trøim, ci cum sæ murim! Cæ intr'aceasta se rádime, si de la aceasta atîrnæ toatæ mîntuirea noastræ. Aũ nu si în lucrurile lumesci tot de la sfîrsit atîrnæ toatæ isprava trebei, de unde s'aũ næscut si acell cuvînt iscusit: „sfîrsitul încoroneadîæ lucrul?“ Si de oarce ce la aste frágede si pûtrede pædim buna cuviintæ; cu cît mai virtos se cade sæ o pædim la alle sũfletului! Acesta avînd'o Stefann pûrure în ocii sæi: toata vieatîa fi erá uæ cûrgere spre bunul sfîrsit. Decîte ori în mijlocul táberei, atuncîa cînd putînce odihnæ are un Voevod, neclintindu-se si nemiscîndu-se de apropiarea ostilor duşmanne, stætórnice intru sine trimeitînd tømfea rugelor salle la Dumnediæu, cugetá cum ar învinge pæcatul. Decîte ori, die, cu pósturi lungi si seci isi slæbiá trupul, si-si curætia sũfletul, ca sæ-l dea færcæ de prihannæ în mîna acelluia, dela carele l'aũ luat! Dar' ce voiũ dice pe'ntru acell dor, si iubire, ce avæa mai deapururea; sæ se cuminece

cu sfintul și prea curatul trup și sânge all lui Crestos, și nu de'n nesimțire, ca mulți alții, ei de'n căldură ce aveá, ca să primească lovitura morții cu tărie, gătit și fărca frică? Și pe'ntru ce nu știeá oara aceea, carea îngite pre mulți, când nu gândesc: pe'ntru aceea prevegiá deapurure ca să fie gata. De mergéá la oaste, ca úe oae cetrăe cuít erá. De ptreceá în pace, ascéptá cu umilintăe și în tăcere porunca cellui de sus; urecile lui erá púrure la glasul bisericéi, ca să asculte și să facé cele trebuințioase pe'ntru sfirsitul bun.

28. Sfintii lui Dumnedíeú! Voi știți de câte ori se rugá voúe! Nu cecá vieatăe îndelungată, nu avúti multe, nu isbінде luminat, ei cum să savirsiească în bine! Voi sfinți îngeri! Audiați suspinele și plinsetele lui! Voi láti audit, die, și legiunile voastre cele nevédite le-áti pus împregiurul lui, și l'ati scos nevætemat de'ntru atitea răsboaié primejdioase: Ell á cunoscut ajutoriul vostru, și precum á fegédut, á fécut. Acum îngreindu-l anni și viind blindețiele trupeséi, își ascéptá diúá cea infricosiată în post și lácrime! Veniți, diceá, fii mei! Veniți ca să va dice voúe: Imblați în callea Domnului, apérali pre supúti voștri, ajutați pre cei slabi! Úe invătiatură aceea, carea se cade nu numai să se scrie cu litere de áur pre'n toate orásiele, ei și să se o tiporească pe lépdea inimei fie-care Domnitoriú! Vedeti mărimea acestui Domn! Vedeti-i cágetele sfinte! Vedeti-i cuviosiea creștinească! Deșceptáivă Domnitorií popoarcelor! Ascultați! Índemuați-vă! Urmați!

29. Acestea după ce le dié își pleacă grumadiul, și primeșce lovitura morții! Áú murit! Ásíá de iute sosim la acest loc de îngropare! Atitea láude și măriri se încieiară întru aceea; aičia se obirsiră toate lucrările lui. Acest viteadiú nebiruit, acest Domn vestit, acest stăpínitoriú putérnic, áú doară țierina va să se facé? Íntr'acést mormint să se incidă toate vrednițiile lui! Acest trup, carele fulgerá cu armele peste dușmanni, și íi oborá ca un trúsnet, ce? Acum pe náselie fărca mișcare, gătit spre putrejune și mîncarea viermilor? O! minut groasnic! O! Stîncă primejdioasă! De carea ne lovim toți, unde ni se sfarmă nádejtile pe'ntru puterea noastră, și cade

noročirea, moarte neînduratæ! Carea ne cernesçi pre toți, ne rumpi mai întiũ inimele, ræpind pre fiũ, frațiũ, pærintiũ noștriũ, si mai pre urmæ ne îngropi si pre noi în pæmint! Vieație amægitoariæ! Carea ne îndulcesçi toate simțirile, ca mai cu amar sæ te piærdem! Dar' ne-i mai deșceptá, sæ cunoásçem, cæ cæi cæ fac faptele legiũ træind si murind în Crestos Isus se invredniçesc nesfirsitei bucurii întru a lui cereascæ împærcetie! Amin.

XXII.

Ioann Væcærescul.

(Poet ruminicann.)

§. 96.

Ocupæcũnea la țiaræ.

(De'n poema intitulatæ: „*Ūæ ãi si ūæ noapte de primævaræ*“.)

1. Se întinde ūæ cimpie
De sub poale de cærpãti:
Cimp descis de vitejie
La Ruminiĩ læudați.
2. Surpæteri sînt de ūæ parte,
De-un orașiũ, cæ a domnit;
Ūæ girliiæ 'n coaci desparte
Un crîng foarte 'nveselit.
3. Acolo am eũ cæsçioaræ
Pe un vîrf de delișior,
Curge 'n valle-i ūæ apșioaræ,
Murmurînd încetisior.
4. Fație 'n fație smeltuite
Dealuri altele se væd,
Si 'n vælcellele 'nflorite
Miei pasc, alerg, se joc, siæd.

5. Læsind alle lumii mare
Cinsti, nædejdi si sumuri seci,
Amægiri cu 'ncredinziare,
Dušmanni caldi, prietenni reci.
6. Acolo cu sincetatea
Cu linišcea însoțit,
Toat'a vieției bunçetatea
Dobindiam eu înmultit.
7. Cind la vie, la grædinæ,
Cind la cimp de multe ori,
Cu uæ muncæ prea puține
Îndemn dam la lucrætori.
8. Cind cu mreji amægitoareie
Vii prindeam paseri de'n sbor;
Cind pre'n ievi fulgerætoarie
Cu plumb le-asyrliam omor.
9. Cind cu einii pre'n pædure
Vulpe, épure fricos,
Lupul nærævit sæ fure,
Îl rønniam mai cu prisos.
10. Trægeam multi de'n locuinția,
Çe-au adine l' all apeii fund;
Citi dind la 'nșielæri credinția,
Undiit lesne îi pætrund.
11. Muncæ, luptæ, cællærie,
Jocuri, imblete pe jos,
Mæ 'ntæriaü cu veselie
Și-mi da 'nvederat folos.
12. Curælicia și mæsura
Masa mea împodobia,
Multiçemiã stomac, oci, gura,
Dar' mæ sætura de-abia.
13. Muscle, çe-mi sint dragi foarte,
Aveäu minut hotærit,
Cind cu cei carii n'au moarte,
Mæ 'ntilniaü numai deçit.
14. Cu nespusa lor dulçeație
Mintile mi le 'nmulțiaü;
Minæ, duh, oci, limbæ, vieatice:
Toate mi le 'nsuflețiaü.

15. Atunci cu încredințare
Deslușeam un veac mai bun,
Cu a cărui așteptare
Răul oamenii supun.
16. De-amărunt privind noțura,
Plăneții, răsărit, apus,
Stam gândind: asiă făptura
Cine-ar fi 'nvirtind de sus?
17. Cita slavă se cuvine
La unul ea ell, i-o dam!
Și 'nsu-mi mulțămim cu mine,
Mă duțeam, de mă culcam.

§. 97.

Răsăritul soarelui.

1. Aurora se coboară
De'n brațele lui Titon,
Vesela și rumeoară,
Fără teamă de vr'un svon.
2. Pe-a ei calle seminata
De trândăfiri vii la felie,
Vine, porți descide 'ndata
Dîmbitoariei deminelie.
3. Focurile-și răspîndeșce,
Noaptea lor se supuînd,
Nūorii toți îi auresce,
Viația firii înnoind.
4. Beșicuțiile de roșă,
Ce pe carbă strălucese,
Cîmpului dau smălturi noie,
Florile l'enveselesc.
5. De miroase înmulțite
Balsam viu de'n elle dînd,
Diefir dulci sulfării trimate,
Iei și colo se jucînd.

6. Arætoriul se sileşee
Boii sæi cæi grei la pas,
Cintind, spune, cæ doreşee,
Tare ræsun' all lui glas.
7. Plæcute sbieræi de turme
Aerul il implu tot:
Tauri grei pe-alle lor urme
Apæsate mugiri scot.
8. Cælluşieaoa de-altæ parte
Lor ræspunde necedind;
Eco prelunġind in parte
All ei glas tot inælind.
9. Ociului s'arat' græmadæ,
Turnuri, case, vii, grædini,
Munți verđi, munți de ũæ dæpadæ
Luçitoariæ find plini.
10. Ducind apæ cint fetiie.
Maî incolo lingæ oi,
Spun, ca elle, cæobænniie,
Cæ sint bine, citi sint doi.
11. Eco prea cu ingrijire
All lor cinte ræscintind,
Drag il duce la simtire,
Şi desmæardæ ori cæ ġind.
12. Rindureaoa 'n sbor se 'ntrece,
Cu-ũæ aripæ ræđiueşee.
Unda cæ-si ia pe trup rece,
Ræcoritæ se 'ntæreşee.
13. Façe fluturi miî sæ zboare,
Cum va dæfrasiũ ũşior;
Albini fac de'n floare 'n floare
Furtuşag nestricætoriũ.
14. Se inaltiæ cu mindrie
Soarele pre ræcorit:
Toate lui cu bucurie
Pe loc incinæri trimit.

§. 98.

Cæpella.

1. Podoaba cæpellei
Îndeamnæ mærire!
Āidirea e veciæ
De'n pietræ sæpatæ	25. Cintarea încæpe,
Bætrinul presviter,
Cu ell glas înalîæ
Copii și fetiîe
În fâlnicæ hainæ,
6. C'a cæriului boltæ
Albastræ-î e bêlta.
Se lasæ în cæcuri
Pe stîlpi de porfiræ.
Stæ tatæl sæpturei	30. Nespus' armonie!
Sumetiū e đidariul,
Āiugravul, sculptoriul,
Poetul și music,
În eip jos mirare,
10. Întiia icoannæ;
De-argint sint serafii,
Mult vii l' încungioaræ;
Ard de-aur jeratic
Herubi, cæ n'adoarme;	35. Ori cæruia întræ,
Cu umile simtiuri,
Cunose, ori nu lucrul,
Væd mindru 'nîtelese
Frumoasele arte.
15. E capul de-a dreapta
All sintului mare,
Cæ-a mers încæinte,
Græind adeværul.
All lui e locasiul,	40. Jos pleacæ ġenunciul,
Sus inima nalîæ:
Pe nori de tæmie
Se urcæ cuvintul,
Ca jertvæ plæcutæ,
20. A lui særbætoarea.
Pe stîlpi lui de slacæri
Stilpese împletite
De flori și verdeîie
Cununi și ġirlande.	45. Petrece la sintul.
A rugæi cætire:
Vestind adeværul,
Pre om lumineadiæ.

§. 99.

Svætuire și rugæciune.

(Fæcutæ in annul 1821.)

1. Fraîi uniîi nu ca tilhari,
Āi ca Rumini, oameni mari,
Venii sæ ne svætuim,
Cum ar trebui sæ fim!
5. Næscuti de'n fire Rumini,
Fii de ai lumii stæpini,

- Pe străini, ca noi creștind,
 Dăvistică 'n noi creșind.
 Trufia ne amăgind,
10. Rusinarea nesimțind,
 Ne înarmăți, ne 'nvățați,
 Ciar de lege depărtați,
 Înșelăți, prea rătăciți,
 Am ajuns să fim robiți!
15. Pătimi, vietăți, tirani.
 Ne supun de-atîta ani;
 Ne 'njungia, ne tund pe noi:
 Fiii leilor sînt oi!
 Dar' eată ne-a deșeptat
20. Dumneșău desmîniat;
 Pre'n ell sîntem împăcați
 Ciîți ne sîm Rumîni și frați;
 Mina lui pe noi vedem!
 Veniți toți să 'ngenunțăm,
25. Lui laudă să năltăcăm.
 Și fierbinte să-l rugăm!
 Fia, fia depărtat,
 Tot duhul rău, necurat!
 Tu, ce pretutîndeni eșei,
30. Ce dîdirea-îi cîrmueșei,
 Care nălti împărășii
 Și eufundî cînd te minii,
 De'n toți sîntii eșei mai sînt,
 Te coboară pre pămînt!
35. Lumineadî-ne pre noi!
 Spune-ne-alle talle voi,
 Ce, jurăm toți a perii,
 În ceas, ce nu le-om pămîti!
 Neamul nostru-îi hărădim,
40. Tîe sîngur il sîntim!
 Tu ce-ai ales de'n păsări
 Pe-ai legi 'nvățători mari,
 Și-ai înălțat de'n eiobani
 Pe-ai noștri străbuni Romani,
45. Tu, Doamne! tu poli, tu șei,
 S'arăți c'ai lor sîntem fii!
 La tine noi nădîuim,
 Voind să ne desrobim.

§. 100.

Cîntec rumînesc.

(De'n 1821.)

Aîd Rumîne! aîd voinîce!
 Lasæ ripe, vœi colniçe!
 Aîd moşneann de vitejie!
 Lenea nu e datæ tie.
 Pe useat, ea şî pe mare,
 Şî pe jos tu eşei cællare.
 Şîr de veacuri tie-îi spune
 Cæ næscut eşei a supune,
 Şî cu lapte tot mærelie
 Lumi 'ntregi a-î da povelie
 Aîd Rumîne! cæci e vreme.
 De cînd liara ta tot gæme,
 Suferind ruşini şî groadîe
 Sub eumplirea multor loadîe.
 Aîd voinîce! te aratæ,
 Cæ tot eşei, ce-ai fost uædatæ!
 Cu unire şî cu mînte,
 Cu de arme dræpturi sînte.
 Cæriul slava ta voeşee:
 Aîd voinîce! birueşee!

§. 101.

Adûceri aminte.

(Sonet.)

Putérniçi, prea scumpe adûceri aminte,
 Pre'n voi all mieu sùflet sîntia-şî voeşee;
 Trecuî fericiîti-mi anni væd inæinte,
 Pre'n voi mie pomul nædejdi 'nverdişee.
 Ear' priçini de jale sæ-mi fiî de-am cuvinte,
 Cînd voiu, lingæ mine şî 'n cæriuri træesee,
 Prietennul, ruda, mæritul pærinte,
 Prea dulci voæ lăcrimi simîirea-mi jertleşee.

Spre ȃea de'n primejdii feriȃe-mi scȃpare
 Gindind, ũæ nespusæ gæsese mulȃemire;
 Dar' vrȃdnie am numai de pus la uitare,
 Cæ om ticæloasa-ĩ aȃea plæsmuire,
 ȃe fuȃe, cind fapta-sĩ in oci ũ ræsare,
 Postind: ori ȃe apæ s'aib' a Letei fire.

§. 102.

P a ȃ e a.

(Sonet.)

Cresȃi in sin pe Plutu, pæce mult bogatæ,
 Rámuræ mæslinu-ũi dæ veselitoarĩæ,
 Șierpe la peȃioare ai nevinovatæ,
 De-ori ȃe mæestrie sboaræ, iubitoarĩæ!

Cornu 'mbelșugærii adæ-ni-l indatæ!
 De-armæturi, de pavedi, vino ardĩætoarĩæ,
 Grasul, roditoriul, albul piept ne-aratæ,
 Puĩæ Cæduȃeu-ti, ear' negoliu 'n floare.

Scump insærcĩnatæ de flori, spiȃe, poame,
 Dæruȃe nouæ faȃeri mi de bine!
 Isgoneșe rellæ, boale, ȃiumæ, foame!

Prea întemeiate, fæ s'avem cu tine
 Sintele de neámuri právili econȃame!
 Feriȃirea noastræ nesmintitæ tine!

§. 103.

Simpætĩea.

1. La loc departe de nesimĩire
 Și de vicleanna, reaoa pornire;
 Un mæagnet dulȃe, ȃe are leȃe,
 Asemĩnarea firii s'o leȃe,
5. Muntĩ ȃe 'ntĩmplarea ũi despærtĩeșe,
 Pomĩ, carii soartea deosebeșe,
 Crescĩnd de'ntr'ĩnsĩi ũæ voe bunæ,
 Potrivæ-ĩ traȃe, si-ĩ împreunæ.
 Acolo locul e, unde firea
10. Vȃcĩnicæ-sĩ are toatæ 'nflorirea:

- Cu miî de smâlturî, cu miî de feîie
 Staû înflorite ori-êe verdeîie;
 Ca cristal unda lin şierpueşêe
 Feliul la feliu-î se însotîeşêe.
15. Alle lui dîefir aripî uşioare
 Duc şî cununæ floare eu floare.
 Dar' de'n ast numær nu vedî vr'ûæ datæ
 Vr'ûæ turturicæ plînsæ 'ntrîstatæ,
 Vr'un ræû acolo nu isbuteşêe,
20. Neçi ûæ putere nu despærîeşêe;
 Vedî ûæ iubire, toatæ mindrie
 De'n netemere statorniêie;
 S'aud tot glåsuri înveselite
 Privigiætorile multîæmite,
25. Sæltînd şî grierîi vésel în jócurî
 Sîmîiri dulêi êîrêiræ de draçe fôcurî.

§. 104.

Cumuna lui Cîrloavæ.

De unde aduêi dîefire Fæ-î desluçire vie;
 Suspînuri mîngæioase? Cum ori êe neam încêpe
 De-a lui Apolon lire Întîu pre'n poesie,
 Par sunête-argîntoase! . . . Fiintîa de-şî preçepe.

Nu sînt pærerî desîerte . . . Şî cît spre sævîrsire
 Neşcîne-l moşcenneşêe S'apropiæ poetîi,
 Febul a noastræ parte Cum vin cu græmædire
 Pe cînd o pæraseşêe. Mijloaçeale vieîi.

Tu! Eliade-mî spune, Pier proaste vîeşîugurî,
 Ce fiû eşcî? cum te-aratæ Se naliæ 'nvætiætura,
 Cu numele, êe-îi pune, Şeîintie meşcêsiugurî,
 Elîos all tæû tatæ? Næscînd literætura.

Plecînd ell sæ se culêe, Dæ-î astæ înverîitæ
 Spune-mî mai ai vr'un frate, De laure cununæ,
 Cæruî pe arpa-îi dulêe De mine împletitæ
 S'atingæ-î dæ dreptate? Cu obsêea de'mpreunæ!

Stæpîn de-a veştiî guræ! Şî di-î spre nemurire
 Tu faci de afu multe, . . . Cu cît pæsieşêe trepte,
 Êe sîmîiû preste mæsuræ, De lauri înflorire
 Cîrloavæ sæ s'asculte. Cæ are sæ aşcepte.

§. 105.

Soartea în viață.

Suflet altul n'are
Cin asfelîu de mare,
Foc asfelîu de greû:
Træese moarte vie
Færæ sæ mæ șciæ
Altul decit eû.

Alle lui slugî sînte
Miî de seîi cuvinte
Tot fægæduese,
La ciîi nu-î cunoașce
De vulpi, șierpi, seaû broașce,
Cē 'ndeșiert træesc.

Đioa nu am paçe,
Noaptea n'am cē-mî façe,
Ræû mi-î într'ascuns:
Unde cēr dreptate,
Surdæ ræutate,
Nu-mî dæ neîi ræspuns!

Viî la omenire.
Mai rea nesîmțire:
De pîatræ sînt toîi;
Mai de-aproape rude,
Mai rorû nu te-aude,
De-î strigă cit potî.

Mæ 'ntindîu în putere,
Cu glas, cu vedere
În sus și în jos:
Nu e neîi ũæ fire
Sæ aîbæ pornire
A-mî fi spre folos.

Nu gæsesêi sîntîæ,
Sæ aîbæ credințæ,
Neîi într'açell cæas,
Cînd pæharul morții
Stæ în pragul portîi:
Alt n'a mai ræmas.

Cē e sus, s'ascunde.
Cîne șciæ unde
Sub acea perdea.
Care n'o ridicæ
Đicînd cæ ni-î fricæ
Nu-l putem vedea.

Cæci nu am putere,
Sæ trec pintre sferæ!
Doar' va fi un loc,
Unde nime façe
Altui, cē nu-î plaçe;
N'am stæpîn noroc:

Un loc prea departe
De vécînica moarte,
Cē-acum pætimesc
Numai pe'ntr'un nume
Cæ mæ aflu 'n lume,
Și-ádecæ træesc.

§. 106.

Glusul lui Mihaiu Viteadul.

Ruminœe fii mærite voi în bærbaŋii voŋtri!
Voi binecuvîntate în fiii voŋtri fii!

De'n virful stîncei fiiul lui Rom,
Mihaiu nepotul lui Marŋiu vœ cîeamœ,
C̄e feliu virtutea-si rœpuse omul
Femei rumînœe, va sœ-i daŋi samœ!

Vœ dîce! 'n robul, œe il cunoaŋceŋi,
Cœtaŋi sœmintîœe cît ūœ scîntec!
Gœsiti-o 'n pruncul, carele-l naŋceŋi!
Pœstraŋi-o strînsœ eu dragi curmeie!

Bobul virtutii curînd se prînde,
Rœdœcîni sapœ prea' uriaŋie,
Râmuri încoardœ, prea nalt le 'ntinde:
Nu le doboarœ puteri trulasie.

Ear' tu Cœtinco! ca Egeriea,
Cîeamœ Rumîni! dœ-le de sœire!
„Unii cœ 'ndata: aŋ ei tœriea;
Si 'n ori œe arme: gata oŋtire!”

*Suflete œere, inimi aŋœeaptœ;
Buni, viteji nu pîeardîœ vreme!
Sœ treacœ stînce: tu ū deŋœeaptœ,
Sœ 'nœeapœ fapta, si-a nu se teme!”*

§. 107.

Prieteŋugul.

(La 1834.)

1. Annul aduœe
Bun timp trecut.
C̄ell rœu se duœe
Timp prefœcut.	3. C̄ine preœepe
C̄elle œe dîe,
Simte, cœ 'nœepe
Ann plin la spic.
2. Vine-aceã vreme.
C̄e o doriaŋ:
N'am a mœ teme,
C̄e mœ temeam.	4. Simte rodirea,
C̄e eũ gîndese,
C'o dœ 'nflorirea
De-un gînd œeresc

5. Carea uneșce
Prieteșug:
Stea, ce lučeșce,
Și relle fug.
6. Steaoa simțiri,
Ce pe simliri
L'alle uniri
Suie mærii.
7. Tu ducætor,
Tu eșci acum
L'all mieu de-amor
Rætæcit drum!
8. Tredie, nu bete
Mulțæmiri ai
Pe-aste tæblete,
Care tu-mi dai.
9. Cint eũ pe annul
Prea fericit,
Cind la limannul
Tæu am sosit.
10. De norocire
Nu mæ mai tem!...
Eũ fericire
Asta o ciem.
11. „Lira mea dragæ,
Urc' all tæu glas!
În samæ bagæ
Și ann si ceas!
12. Nu uitæ sintæ
Neçi un minut!
Ce este, cintæ
Și ce-a trecut!
13. Cît sint eũ, spune.
Mulțæmitor
De ceasuri bune
Și lui Amor!
14. Fortuni de'n vieaia
Nu pomeni;
Mærii de'n faia
Fæ-le-a peri.
15. Di! cum pætrunde
Lin potolind
Unde pe unde
Se prævælind!
16. Cum Leta spalæ
Urme de anni,
Urme de falæ
Și de tiranni!
17. Di! cum pot glåsuri
De tari uniri,
Ne 'ntoarse pæsuri
La nemuriri!
18. Cint' a mea liræ
Ann de belsiug,
Flori, ce rodiræ
Prieteșug!
19. Nu care trece
Færa folos:
Ce-mi e bun reçe
Un scump colos?
20. Dulce 'ngrijire
Desceaptæ 'n veçi,
Ce cu simlire
Simlirea 'ntreçi:
21. Emblema-ĩ cine
E credinçios;
Nemic de mine
Tu nu lași jos.
22. Giçeșci, faci toate,
Ce-mi trebuesc,
Tot de temi poate,
Dar' pætinesc:
23. Șciĩ mai naente,
Ce am s' așcept;
De-orĩ care minte
Judeçi mai drept.
24. Mæ silesc, bine
Sæ-li sæmucsc;
Mæ 'ntrec cu tine,
Dar' ostennesc.

25. *Așiã nearatæ
Figur' aici,
Cea însemnatæ
Drept frontispiliu.*
26. *Încipiure
De-unde răsær
Nepartinire
Și adevær:*
27. *E cursul vieții
De-aî noștri anii.
Cum îndræsnicii
Nu-l væd profanni,*
28. *Ear' ræsplætirea,
Care-mi gætesci,
Cu împletirea
De florî cæresci,*
29. *Ce-all minci talle
Dar minnat,
Pe-a vieții calle
Mi-a sæmænnat:*
30. *De-astæ cununa
Nu-s vrædnic îi-spui!
Cinste mincunæ
Pe cap nu puu.*
31. *Neci vrædnicî viii
De asta sint;
Locul ei scii-i!
E pe-un mormint.*
32. *Acolo, unde
Și îngropat
Nu se ascunde
Mare bærbat.*
33. *Unde cuprinde
Pe simiutori
Foc, ce-i aprinde,
Și reci fori:*
34. *Nu, c'aud muget
De vinovat;
Cî glas de cuget
Celi mai curat.*
35. *Șioaptæ adie
Lor în ureci:
„Fînîã via
Veți eroi veci!*
36. *Mulți sint cu svonul
Cît eroi par:
Cum Mæcædonul
Și cum Cæsar.*
37. *Ast mare nume
E trecætor;
Isbinde sume
Cu dinșii mor.*
38. *Modell nu-ți fiæ,
În Gengishann:
De cæri vecie:
Fii Uticann!*
39. *Veți! ell iubeșce
Adeværat;
Pæmint, ce-l creșce,
Ce l'a nælîiat.*
40. *Vede, aude
Ell pe'ntru mi,
Toți lui sint rude,
Toți lui sint fi.*
41. *În veci pærinte
Dorul simlind,
Budia-i nu minte
Fægæduind.*
42. *Pætriea are
Vre un suspin?
Jertfæ ori care!
Lui e puin!!!*
43. *Ell nu dæ coaste
La mæglisiri;
Singur stæ oaste
Cætræ ostiri.*
44. *Ell didul, leu
Scûturæ jugul,
Cæton e dieu
Prietesugul.*

45. *Scump ca mormintul*
Astui bærbat,
N'are pæmîntul
Loc læudat.

46. *Acolo Bunæ!*
La capul lui
A ta cumunæ
Merghi sæ depui!!!"

§. 108.

B a c u l.

1. Duhul Bacului în mine
 Simtîu aeum cæ lucrînd bine
 Mæ façe pre ell sæ-l cînt.
 Turnați si împleți pøharæ,
 Ras sæ fiæ fiæ-care
 Plin de darul lui çell sint!
2. Vinul limba mi-o desleagæ,
 Glasul a 'nceput sæ-mi dreagæ.
 Si minile-a-mi luminã,
 Çe-audiu? trîmbiția-i ræsuna:
 Semn de-apropiarea-i bunæ:
 Alerg a-l întimpinã.
3. N'apuc sæ es, ell în casæ
 Se apropiæ de masæ,
 Be, îi vine-a se seirbi.
 „Spune-mi, diçe, çe pøicina
 Te-a fæcut sæ bei la cîna
 Vin, otravæ? n'ar mai fi!
4. Împulit, fære dulçeaïw,
 Muçed, færa gust si fãïw,
 Dïamirçilor sæminînd,
 Çe eu nume-all lecuriï
 Daü dušmanniï omeniriï
 Neamul, ei sæ stingæ vrînd.
5. Çell mai ræu de'n toate este.
 Cæ eu ræul fære veste
 Çine s'a obiçinuï,
 Bun cæ e, nu va sæ sçia:
 Ciâr în nasul lui sæ fiæ,
 Nu çearcæ a-l dobîndi.

6. *Gura plinæ deacre spume,
Cum cutedi tu all mieu nume
Nesfit ca sæ-l hulesci?
Si ai fi avut dreptate,
Cind nu ti--asii fi avut date
Vitie mii sæ stæpinesci!*
7. *Care le-ai lasat de piere,
Si 'n loc sæ beî vin, beî fiere,
Ce-o numesci tu all mieu duh;
Vino-ti dar' in eunoscinia,
Cæci esci vrednic in credintia,
A fi træsniit de'n væsduh!*
8. *Inilege, te desceaptæ!
Nu face, ca cei ce-asceaptæ
La curti all nædejlii ban,
Si nu simt ce le e hranna,
De oliat c'au plinæ canna:
Tu nu fi, ca ei, nebun!*
9. *Intre credinciosi-mi vine,
Vicalia-ti toata mi-o incina,
De vreî sæ fi fericit.
Cine-i all mieu, vecinic ride,
N'are tirann, n'are gide,
De nime e stæpinit.*
10. *Si cui oare nu i-i frica
Mieu vorba rea sæ dica,
Celluia, ce-all mieu find,
De nemic nu va sæ scia,
Cu dreptatea va sæ lita,
Ori ce pe'ntru ea 'ndræsniind?*
11. *Ne nædæjduind nemica,
Are tot, lipsindu-i frica
Plin de jocuri si de cief,
Glume, risuri, veselie
Daû inimei lui tærie
Stæ 'ntr'all fericitii tiaf.*
12. *Rodu-mi cit se coace-acuma,
Mergi de-ti stringe insu-ti suma,
Ce 'n anni singur nu o sugi;
Si vedî ce-adeværi ti-arata
Cei ce nu 'nsical' neçi ûædata,
Vedî si credincioase slugi.*

13. *Veî vedé cǎll cu putere,
Bun la gust, miros, vedere,
Cǎ ai duhu-mî, care cǎi,
Must noî, veciû, ori cum îli placē,
Tot de'n viea ta se face,
Nu cǎea cǎ-îi daî, de veî.*
14. *Fii mei m'asceapt' afarǎ,
Ei în casǎ-îi nu intrarǎ,
Pinǎ tu nu te-î jurǎ,
Cǎ de-aci 'ncolo te-î drege,
Si 'nvǎliînd sînta mea lege,
În veci nu o veî calcǎ."*
15. *Încǎ dîcǎul nu tǎcuse,
Cînd eû, aûdînd, cǎ spuse,
În gǎnunci picat m'allam:
Jurîndu-i în veci credîntǎ,
Cǎ-am gresit de'n nesceîntǎ,
Tot sǎ-mi erte, îl rugam.*
16. *Atunci ell peai sǎi îi cǎeamǎ,
Rumenni toî de sînta-î dǎmamǎ.
Înrǎ, evoe! strigînd.
Toî de drojdii minjiî vin,
Fǎcîli, tirsuri în mîni tin,
Rîd, glumesc, trec toî pe rînd.*
17. *Sǎtiri, Fǎuni si Menade,
Pann, Silvann, Hǎmǎdriade,
Poeti, Eroî, Dîne, Dîei,
Care portul si-l scimbase,
Si port de Bǎcantî luase,
Se aflaû multî între ei.*
18. *Silin abiǎ mǎ dîcǎrescǎ,
Depe asin siovǎesescǎ,
Strig': „asiǎ drǎguîul mieû!
Escî all nostru, bine-mî pare,
În oastea învîngǎtoarǎ,
De mult sǎ te-avem, vream eû!"*
19. *Toî aproape-mî se aduncǎ
De éderǎ-mî pun cununcǎ:
Bacul spune, c'all lui sînt!
Cu neptar, îmi dîcǎ 'ncinǎ;
Sfirîû poloboaca plinǎ,
Prea voios pe Bacul cînt.*

§. 109.

Tipogræflea.)*

1. Întîiû Cinediî, e vreme multæ
Decînd fintîcæ slabæ mî-aû dat;
Gutenberg, Šefer, lăude-ascultæ,
Cæci de ispravæ m'aû fintiat.
2. Cînd omenirea isvoditoariæ
Încrede mie serise næscînd,
Cu îmulîrea lor pædîtoariæ,
Împart lumine mintîi curînd.
3. La cite neâmuri sînt eû primitæ:
Serise pierdute le înviedîi;
Învætiætura daû îmulîtæ:
Un veac la altul apropiediû.
4. Ši Rumîniei eû cunoscutæ
Dela ũæ vreme încoaœe-am fost,
Ši mintîi n'am fost puîn plæcutæ,
Necî omenirii de folos prost.
5. Acum isvoarcæ de isvodire,
Rumîniî noœe aû dobîndit,
Pre'n iubitarii de omenire
Pætrioiî multe s'aû întocmit.
6. Învætiætura se 'nsufletîeœe,
Prăvili, spităluri s'aû temeiat.
Dîelul spre bine se îmulîtieœe,
Încît e lucru prea minunat.
7. Ši eû acuma de trebuintîcæ
Nu apuc bine încæ sæ fiû;
Cînd pærinteasca a lor silintîcæ,
Eatæ 'ngrijeœe în grab sæ viû.
8. Locasiû teméinic îmi daû aproape
De minunatul acell isvor,
Maî cu 'nlesnire vrînd sæ s'adape,
Dûhuri, lumine de care vor;

*) Ca de'n partea ei, cînd s'a ašediât în anul 1818 Aprile 19, la isvorul tæmæduirii în Cîsmeaoa lui Mævroœeni, în diua acesteî særbæri a biseriœei de acolo.

9. L'astæ særbare, adi a mea muncæ,
 Ši tu 'nĕputul încæ-ŭi særbœli,
 Temeiũ vieŭiei dupæ poruncæ
 Právila 'nĕpe sæ 'nfinŭiedŭi. *)
10. În viitoaria de-acuma vreme
 Luptæ prea deamnæ noi vom aveá,
 Cînd bucuroase sub teasc vor ġeme
 Litere mîndre, laũde sæ dea.
11. Ŭellor ĕe obšĕea este detoria:
 Ca pe pærintŭi-si a-i læudá
 Næĕiunea 'ntrægæ cunosætoariæ
 Stîlpæri nevešĕedi le va næliá.
12. La dînsii astæ-dŭi færcæ sŭealæ,
 În hainæ proastæ mã 'nfælišiedŭi,
 Podoabe bune cu ferbintealæ
 Sæ ĕer acuma, n'apropiedŭi.
13. Voi! dar' spre læuda voastræ mai mare
 Daŭi ajutoarie pætrioŭešĕi,
 Pre'n detoria, ĕe școala are
 Podoabe 'n grabæ s'am ruminešĕi.
14. Atuncŭia vestea cu guri frumoase,
 Će e ušioaræ foarte la șor,
 Pre'n mine 'n lumea toat' o sæ lase
 Numele vostru nemuritor!

§. 110.

Peadiũ rea.

1. De padŭie bune, de padŭie relle,
 Multe-aũdisem povești, momelle.
 Le credeam ši eũ, care spun unii,
 Dîmbiam în ġindu-mŭi, diĕeam: nebunŭi;
5. Cum e putinŭiæ un om sæ creadŭiæ,
 Cæ ĕe se 'ntimplæ, vine de'n padŭiæ,
 Ca basnæ, padŭiæ despreŭiuisem,
 De-orŭi ĕe 'ntimplare cuvînt ġæsisem.
- Fæcînd ŭædatæ cællætorie
10. Ciemat la ĕinæ la ŭæ moșie,

*) Lucrarea s'a 'nĕput cu tipærirea prævilei ŭærii.

Minaşiu-mi nu sciu pe drum ce vede!
 Vadiu ce opresce, perit se crede!
 Isi bate pieptul! fruntea isi bate!
 In grab trăsura de'n calle-abate,
 15. Mereu, crestinul facindu-si cruce,
 Cu fulger iute pe-alt loc mae duce.

„Spune ce este? ce e Marine?

— Ce e Cucoane! nu este bine!

Ne intilniram c'ua vrejitoaria,

20. Fermeca luna, fermeca soare:
 La mormint urla, cu cirsniri plinge,
 De morii cind saul, falai, oase stringe.
 Aci facliea neadormita
 Dospeŝce-aprinde, cade uimita;

25. Apoi se scoala, fuje nebuna,
 In vas de noica fraii singe-aduna.
 De batrin cine culcusiu ia 'n giara
 Il rasframinta 'n turtu de ceara.
 De singer belie, de-alun muelle

30. Frige si fierbe pe trei ulcele;
 Fera rastimpuri toaca de'n gură,
 Descutec, hrana si cautura.
 De lup la unu git aratase,
 Cucosiell negru 'n sinu-i bagase;

35. Se despoiaze, se despletise,
 De trei ori casa ii ocolise;
 De trei-dieci poste in departare
 Pornindu-l fuga pe baiu cællare,
 In trei minute s'ajungæ-i face,

40. Cu neplacuta-i sa se impaice.
 Ucid'o toaca! bat'o pustica!
 De-alle ei fermeci mi-i rea solica.“

„Jupin Marine! cite mi-ai spune

De vrejitoaria-ii, le cred de bune.

45. Dar' scii c'am treaba? iann, te desceapta!
 Cata s'ajungem! caici mae asceapta.“

Meŝcer minasiu-mi, gindu-i la peadiæ

In ratæire il departeadiæ.

Mult ne abatem fer'a pricepe,

50. Gloduri, fægasiuri, un ering inæepe,
 Intræm in desul unei pædure,
 Blæstæmæ omu 'næepe sa 'njure!

- Nu avem mijloc de năintare:
 Ţearcă să 'ntoarecă, şî loc nu are.
55. Adică vîntul, urlă, muḡeşce,
 Vijeie, şîueră, tună, răentşce.
 Vădîu ūă scîntee, ūă slăcăruc,
 Cît se lăfîeşce ca, şî se suie.
 În clip' ūă mare de-aur s'arată,
60. Toată pădurea e 'nvăpăiată.
 Unde de slăcărî implu tot locul,
 Alb, verde, gălbenn, roşiu e focul.
 Glăsurî multime s'aud departe,
 Pădurarî, sate s'ar de-orî ce parte;
65. Muncesc mic, mare cu hărbălie,
 Ca elementul în triu să-l fiie.
 Épure cată ne stă în calle!
 Ne ese-un popă mai dela valle!
 Mărin în sinu-şî scupă cît poate,
70. Mîncă năinte, dă peste toate!
- „Stăi! mai nebune! stăi! stăi! opreşce!
 Desham' Arapul! friu-î găteşce!
 Drept şică încingă-î perna de piele!
 Lasă-le naibeî peŭiele relle!*
75. *Ţe-a vre să facă, lasă pe soartă!
 Cum şcîi, trăsura cu trei căi poartă!
 Strigaŭi pe oamenî, tu, şî feŭorul,
 Cu bannî rugăŭi-î, cu binişorul!
 La drum întoarce, ca om de treabă!*
80. *Eŭ sbor, ca gîndul, căcî mi-î degrabă.“*
- Neŭi ūiece urme nu trăpădăsem,
 De-unde trăsura în foc lăsăsem,
 Cînd răsvrătire de năori cu vîntul
 Negurî răvarsă pe tot pămîntul.
85. Urlărî detună, rostogoleşce
 Sgómot de groadîă rău sforăşce.
 Fúlgerul focu-şî des îl întinde,
 Áerul iute tot îl aprinde.
 Se toarn' şiroaie, riuri de ploae,
90. Răsbese din crésceŭt în tălpî mă moaie.
 Se 'ngroaşăcă vaelul şî de 'nşerare;
 Las friu 'n trapăd, în fuga mare.
 Urmăredîu drumul cu îngrijire,
 Fără sperinŭă de-adăpostire.

95. De-ūæ datæ callul se încordeađīæ!
S'aruncæ 'n laturi, se spæiminteađīæ!
Se svîrcoleşēe! De frica multæ
Neċi bold, neċi glasul nu-mī maī ascultæ.
Îute descălee, væđiū jos turtitæ,
100. Albind ūæ trîmbæ invæluitæ!
Vîntul stætuse, ploaea 'nċetase,
Ūæ radī 'a lunei se arætase:
Ĉea cît ūæ minċe stîrcitæ, micæ
Ūæ bleasnæ mare 'n sus se ridicæ:
105. Pe fađiæ are cærunte plete,
Ca şierpī atîrnæ încovoiaċe;
Neagræ la fađiæ, de'n oci selipeşēe,
O 'ntreb: „*aproape de-aicī aī casæ?*”
110. *Satul departe e jupineasæ?*
Ear' maī næinte de-aċestea toate,
Iann! spune-mī drumul unde mæ scoate?
— „*Sæ-ġi fia milæ! sæ-ġi faċi pomeannæ!*
Cu ūæ særacæ, cu ūæ sæermannæ,
115. *Cæriū sperîniā şi tot avutul,*
E ajutoriul, ċe-i dæ ċerşitul.
Sînt ūæ străinæ prea oropsitæ,
Unde-ajung, m'aflu crud isgonitæ;
Cæċi adeværrul eunosc din stelle:
120. *Spuġiū ċe-a sæ viā, bune seaū velle.“*
Nu pot descrie, ċe 'ntipærire
Faċe asupræ-mī astæ 'ntilnire!
Îi întindīū mina cu dærniċe;
Spre særutare vre sæ mi-o ġiæ.
125. Ūæ 'nşiorare, un trémur reċe,
Ca ūæ seġealæ mæ ræspetreċe!
Îmi rætrag mina cum pot maī bine:
Ascundīū cu grije ċe sîmġiū în mine.
„*Mæ rog, ræspundæ-mī la întrebare!*”
130. *Voġiū sæ şċiū drumul, am grabæ mare.“*
— „*Unde-ġi e ġindul, e mult departe!*
De ċe dorinġiæ aveai, n'ai parte.
Însæ aċeastæ nedobîndire
De reá te scapæ nenoroċire.
135. *Điūa de astæ-đi ġi-a fost fætalæ,*
Ĉe-ġi fæċi soarta, n'ai bænnuealæ!
Eşċi însu-ġi omul, care-l cæiseşi.
De-aċea vedere cînd te uimiseşi.

- E pe moșie-ți arsa pădure;*
 140. *Dar' ca norocul să-ți se 'ndure,*
Șterge din minte-ți ori ce 'ntristare,
În lupta vieții fii cu răbdare.
Răbdarea este marea sâcînîe,
De segur carea dă biruinîe.
145. *Omul, ce pate ranne și taçe,*
Sileșce striscea să i-se 'mpaçe.
De vrei să-ți fie bun viitorul,
Nu lasă mure, nece amorul!
Ține-te liber, nu te supune,
150. *L'alle mairii lucrî nebune!*
Încipîrea-ți, ce-ai de-astă țară,
Înneac' o 'n tine, fă-o să peară!
L'aceasta gîndu-ți n'o să m' asculte,
Văluri, și pătîmî vei ave multe!
155. *Acum aproape-ți este locașul,*
Și cu trăsura-ți vine minașul.
Mergi astă noapte, te odihneșce!
Mine cu diina cǎllatoreșce!
Să fii de vreme în cǎpitală
160. *La miedîul nopții de bal în sală.*
Începe-omega iubiri-ți, care,
Mare ca alfa-ți, putere are ;“
Foarte ciudat' a peției minune
E, ce Sibilla minciuni nu spune.

§. 111.

Peația bună.

1. Cum Sibilla îmi prețise,
 Cite îmi erau preserise,
 Rău 'n drum se despreună,
 Și rămîne peația bună.
5. Asfelîu se întimplă mie,
 În altă cǎllatorie.
 Un lup îmi ese în calle,
 Dar' sémennii dumisalle
 Ori unde pot să se vadă.
10. Eū nu-i am de bună peația.
 Vas pe drum see nu găsirăm,
 Cu buti pline ne 'ntilnirăm.

- Mocann ne trecú nœinte,
Opri callul, om eu mînte,
15. Stătú, luîndu-sî mœsuræ,
C'am s'abætú de trœsuræ;
Sî pare c'aveá vr'úcæ vinæ
Umil pînæ jos se 'neinæ.
„Calle bunæ! mæi voîniçe!”
20. — *„Mulî annî sæ trœsœci!”* imî díce.
Sî bîctul mocann, særmannul,
Are peadîa, ca ligannul.
Întîlîndu-î omul, creadîa,
Bunæ amîndoî c'au peadîa.
25. *Cisœig bun cu ferîcîre,*
Cu noroc s'aibæ 'ntîlnîre!”
„Sî cû îi-urêdîi astea toate,
Sî mai mult deacæ se poate,
Na! sæ aibi de cieltuealæ!”
30. *Ja, œe-îi daü, n'avé sfealæ!”*
„Mulî annî Dummedîaü te îiie!
œe doreœci, de'n œerîü sæ-îi viæ!”
Ræpede 'neurîndu-sî callul,
Coboaræ sî suie dealul,
35. Sî de'n vîrf încæ úæ datæ,
Multiæmîrea sî-o aratæ.
Îmî œœreuræ 'n singe-úcæ viæ,
Úæ sglobivæ veselîe.
„Aidi!” strig, avînd presîmîre
40. De ferîce dobîndîre,
„Aidi! încællecæi! aidi! Giîæ!
Tu eœci suruîü de viîæ;
Na! bæsiüü! îl bat pe spete,
Îute! sæ te vædîü bæiete!”
45. *Minæi s' ajungem ca vîntul!*
Nœci sæ atingeli pæmîntul!”
Lulêllele scúturæ,
În clipæ încællecaræ.
Ca lei amîndoî ræcnîræ,
50. Bîcîele 'ntreit plesnîræ.
Sburæcem îfuga mare,
Ca prin de áburî mîscare.
Cînd ajungæam, spre noi vine
Un olac, îf drum ne îine,

55. De praf, negru ca arapul,
Sare, dae sa-si spargae capul.
Costacie e'un saemn mi-aratae,
C'are tainae insaemnatae.
Se apropiae-mi vorbesee,
60. Din budiae abia sioptesee.

„Acum mērgeli drept la vie?
N'o sae dati pe la mošie?
Fiind ca posta-i vecinae,
Acolea v'am gatiit cinae:

65. Am sae v'aræt uae minune.“

— „Ce este minunea? spune!“
— „Vae rog n'o luati drept glumae!

Trei arieei faerae mumae,
I-am incis cu ingrijire,

70. Sae n'aibae loc de esire.

Numai prin usie se poate,
Ei de-acolo a se scoate.
Lacatul nu se descuiae
Neai cu ciece, neai cu cuie.

75. Ariecasa miniatae

A fierelor earbae catae.
In tot cipul se muncesee,
Pinae 'n urmae o gasesee.
Buruanna e micsoarae,

80. Ca rubinul rosioarae,

Descide, cum o aduce,
Iai ia puii si se duce.
Lingae usie vrind sae casae,
De'n bot erbuliiae lasae,

85. Carea nouae ne ramine.

Apoi, bine scii stapine,
Cum joaca la vie focul,
Cunosei all comorii locul.
Nu mai credii si astae datae

90. S'o lwsaem nedesgropatae.

Necrutiind neai uae siliniiae,
Credii, cae ne-a fi cu putiniiae!“

— „Tu ai voe, foarte bine,
Mergii desgroap'o faerae mine!

95. Pleae' acum, pleacae degraba!

Eu la postae drept am treaba.“

- Cum ræmine vésced pomul;
 Ašiá trist ræmase omul.
 Strig! „bæicli! mai daii ñæ goanæ!”
 100. *Cum veniræm inc'ñæ toanæ!*
 Ca Erete, minæ Gitiæ,
 În goanæ de porumbitiæ.
 Soarele voios apune,
 Radiele-i pre nûori supune,
 105. Focuri ræværsind mæreliæ,
 Serei dæ de di albetiæ.
 Purces, cipu-i se ræsfatiæ
 Pe a lunei linæ fatiæ.
 Tot væsdubul s'alineadiæ:
 110. E si diuæ, si 'nsæreadiæ.
 În bolta de cëriü seninæ
 Cu miü glöburi de lumi plinæ,
 Privese tainica misæare,
 Ca eum n'ar fi 'n depærtare.

§. 112.

Tinærul.

Tinær nu poate	Cæci sinta armæ,
Sæ birueasæ	Tarea ræbdare,
Rellele toate,	Carea desarmæ
Ce sæ 'ntilneasæ	Ræü cit de mare,
Are 'ntr'all vieiiei	Neçi bætrineliiei
Drum strimtorat.	Deplin s'a dat.

§. 113.

Soartea rea.

Munceasæ-se cit va vrea,	Si toemaï lingæ folos
Cell næscut sub steaüa rea,	Sæ fiæ mai ticælos.
Îndeştiært se va sili	Numai ell sæ simliæ mult
Ce-a dori a dobindi	Si nime de'n citi l'aseult'
Cæci all lui noroc cumplit	Sæ n'aseulte all lui dor,
L'are asfeliü osindit.	Cind cu foc cære-ajutor.
De ce-a fi apropiat	Nu poate soart' a-si scimbá,
Sæ fiæ mai depærtat,	Neçi poate murind sæpá.

§. 114.

Ūelle patru vīrtuṭī.

Įfrinarea callea vīctīeī stræluċīt įpodobešċe.
 Pe credinċiæ 'nċielepċiunea, ca ūæ pavædiæ pædiēšċe.
 Sīnguræ dreptatea ūese adeværul fericiṭiī,
 Vitejīea 'n grab produċe dulċe rodul isbīndiriī:
 Omul aste vīrtuṭi hārnic cultivīndu-le įn sine,
 Lui-ši, pātriei ši lumīi scump e fæcætoriū de bine.

§. 115.

La pæhar.

Te binecuvīnt pæhar,
 Sæ dobīndesċi aċest dar;
 Cu tine ċe-oīū ċeīnā,
 Toate a le 'ntīmpinā.

Sævīrsīrea voū deplin,
 De acum la ċite 'nċin:
 Toī s'avem prea bunī. multī anni!
 Vin, amor, priċetenni, banni!

Ear' tu tot sæ te 'ntæresċi,
 Ši darul sæ-ċi įnmultīesċi,
 Įn veċi įmplut de neptar,
 Sint, nemuritoriū pæhar.

Sæ faċi fericiṭi sæ poīi.
 Pe noi ši pe strænepoīi,
 Līngæ tine adunāi
 Toī sæ ne cunoaşċem fraīi!

Ši ċīnd n' om fi sīnċeri toīi,
 Tu din tine glas sæ seoīi!
 Sæ strīgī: „*deplin fericiṭiī*
Cæ sīnt numāi ċeī unīi!“

§. 116.

Floarea la 'ncisoare.

La rea 'ncisoare
S'afle ūa floare,
Ĉe pismuita
E de-orī ēe soartae;
Caei ciī se 'ncina
L'a lor luminæ;
Pe ling'a florii
O ved puīnæ.

Și-orī ēe-a vre poate
Ūa nedreptate,
Ĉe e'n veēi gata
La ræutate!
Viīa eu mine
Acum orī ēine,
De e vre unul
Ĉe sīnte bine?!

Daī ajutoarie,
Vedeī ēe floare!
Ĉe pætīmeșe!
Și in ēe stare!
*La faptæ bunæ
Puīni s'adunæ
Mult pot puīni
Buni împreunæ!*

Ah! lueru mare
E-a ei scæpare!
Fæpturii scumpæ
Dæ innæliare.
Fæce pe fire
Tot sæ se mire
Vrīnd dreaptæ florii
Sæ dea mærire.

XXIII.

Demetriū Cantemir, Domnul Moldovei (1710 —1711, annii vieții lui: 1673—1823=50).

(S'a næscut la Orheiū în 26. Optomvre 1673, cīnd tatæ-sæū Constantin erá înecæ numai Særdar. Tatæ-sæū se fæcú Domn Moldovei la anul 1684, și se îndætorá sæ trimeatæ pre unul de'n fiii sæi ostætiçū (dīcælog) la Constantinianna: ell trimese pre fiul sæū ēell mai mare, pre Antioe, cu sīese fi de boeri. Dar' dupæ trei anni. la 1687 merse Demetriū și scimbæ pre frate-sæū Antioe. Demetriū a petrecut în Constantinianna pīnæ la 1691, în care ræstīmp se ocupæ cu limba și mai ales cu musica turceasæ, pre carea ell a adus'o mai întiū la oare-care deplinæ-tate, puīndu-o în note, de carile erá lipsitæ pīnæ atuncīa. În anul 1692 a însolīt cu tatæ-sæū pre Særæscierul Deldæbann în' bætæliea dela Soroca. În anul 1693, murind tatæ-sæū. se învoiræ boerii sæ-l aleagæ

Domn Moldovei în locul tătăne-său, însă nu isbutiră. La 1700 s'a în-surat cu Casandra, fata lui Șierbann Cantacudienul fostul Domn al Rumi-niei (1678—1688). Curînd după aceea detronîndu-se frate-său Antioe de'n Domniea Moldovei, merse cu dînsul la Constantinianna, unde pe-trecu pînă la 1710, cînd Petru, Tîarul Rusiei, decîeră răsboiul Turcilor. Sultannul alî de cuvîntă a trimete în asémennî împregîurări pre De-metriu Cantemir Domn Moldovei, în locul lui Nicolaie Maurocordat. Cantemir primi Domniea mai mult de'n îndemnul lui Devlet Girei hannul Tætari'or, amicul său, și mai ales cîșcigînd dela marele Vedîr Bæltagi Mohæmet promisiunea, că nu i-se vor cere dările acelle mari, cî se în-dætinau a se plæti la numîciunea Domnilor. Însă abiă sosi în Iași, și în-datæ îi și veni poruncæ de la Vedîrul, ca să trimeatæ bannii pe'ntru Domnie.

Astæ nestætornicie de'n partea Turcilor supæraræ pre Demetriu Cantemir într'atîta, cît îndatæ a intrat în trætæciune cu Petru împæra-tul Rusiei, pre'n dõstorul gree Policala, pre care i-l trimisese Petru în-adins, și sæcú invoealæ cu ell, ca să se desfacæ de Turci, și incieie ali-anîæ cu Petru. În urma acestei legæture, Cantemir însæiniie pre Petru despre toate misæerile Turcilor, și întîrdia înadins sæcerea podului pre-ste Dúnære, cum avei poruncæ dela Vedîrul. Cu toate acestea, Petru veni cu ostile prea tîrdiu; Turcii træcuse Dúnærea și ocupæseræ itara de jos. De aceea Petru pierdu bættælia dela Prut, și ræscumpære pæ-æa dela Turci cu odoaræle împæretæsei. Cantemir trecu cu Petru în Rusia. Petru îi fu destull de recunoscætori, cæci printr'un uric dat de'n 1. August de'n Movilæu, numi pre Demetriu Cantemir, și pre toi urmașii lui Cnedi rusesei, cu titulæ de „preu înalîi”, îi sæcú pen-siune însæmnatæ și îi dæruî moșii întinse în Ucræina. Cantemir se asæ-die cu locuinia în *Harcov*, unde petrecu pînă la 1713, ocupîndu-se cu literætura. La 1713 merse la Moseva, unde-i ræpæusæ soliea Casandra. La 1714 fu cîemat la Sîn-Petrina (Petersburg) unde fiul lui, Șierbann fu primit în gærdiea împæretæseæ. Aiçi petrecu Demetriu pînă la 1715, cînd se întoaræ la moșile salle, unde sfîrși istoriea turcæseæ, încæputæ încæ la Constantinianna.

La 1718 se însuræ de a doia oaræ cu fata Cneadiului Trubescoi, și petrecu la Sîn-Petrina pînă la 1720, cînd insoi pre împæratul în ræsboiul cu Persii. În acest ræsboiul purta Demetriu Cantemir și Tolstoi grija trebilor poliîice. În Iuliu 1721 sosiræ în Astræhann. De atuncî încæpú Cantemir a simli durere la rærunçi, împærunatæ cu friguri as-eunse, carea-l aducei une ori la atîta slæbiçiune, în cît nu se putea seculá de'n pat cîte trei, patru zile. În August, merse la Pærsiea; dar' boala îi mergei tot crescînd: de acæa își sæcú testæmintul, și-l incre-dinîæ împæratului. După acæa se întoaræ la moșile salle, unde se ocupæ cu didiciunea unei bisericî, pînă la 1723, cînd în 21 August se mutæ de'n viealîa pæmintæseæ.

Demetriū Cantemir erá la stat de mijloc, mai mult slab, de cit gras; púrurea vésel: vorba lui erá foarte blindæ si plæcutæ; se sculá de dimineaãe si se ocupá cu literætura pînæ la ameadîe-dî. Ell scieá limbele: rumineasca, lætina, itælianna, greaca, ruseasca, arabica, turceasca si perseasca, si întielegeá bine: elénica, frinliudîeasca si slævoanna. Se ocupá mai mult cu istoriea, de si îi plæceá foarte filosofica, mætemáteca si mecáneca.

Ca literætoriū ocupæ loc între cêi întii invætiãii ai veacului sæu. Pe'ntru Rumini are ell un preiū indoit, si ca Domnitoriū Moldovei, si ca istoric, cæci nime n'a scris mai cu foc pe'ntru Rumini si mai cu iubire de cit ell, cum aratæ „*crónicul Ruminilor*“ cumpus de dinsul.)

§. 117.

Veçietatea Rumînilor de'n Dáciea si nobiletatea seminãiei lor.

(Preeuvintarea la crónica Ruminilor.)

1. Cîcerune, marele aãella Demostene all Romannilor, pærintele limbei lætine, regula ritóriçei, îndreptariul cuvîntærii, esîmplariul neimitavær all vorbintiei frumoase si domnul mai tuturor scîinãielor, se vede, în toate cuvîntæurile scrise si dise ver læudælive vær hulilive, si în cêlleculte epistole si scrisori mai færcæ numær, puãin sæ se sîcæ ostennit si asudat cu toatæ isteãiea minãii, cæ i-o dedese firea, ear' mæestriea i-o desvoltase si ascutise mai departe: însæ pînæ a scie uæ epistolæ, pre'n carea cære de la Lucceiū sæ-i descrie vieãia sæu mai bine lucrurile tîmplate sub consulatul lui, si sæ le lase în cunoascîntia urmaşilor spre læudæ, nu numai se fræmintæ îndelung cu mintea deşcidînd toate vîntrellele ei în toate laturile, cî, precum se cunoascæ cîar de'n cuvintele lui descoperiive de icoanna inimci, si sudori de sînge a værsat, cugetînd: în cæ cip si mod ar înfætişia alora læudele salle, si ar dorî ca lucrurile sæcute de ell ori bine ori ræu sæ se dîugræveascæ si înfrumuseãiedie pre'n peannæ stræinæ færcæ de niçi un sæmn de ambiçione de'n partea lui; carile audînd încæ în vieãie cum le cætesc, si le læudæ stræinii, sæ poatæ gustá, de'n aãeea, nespuse bucurie sufleteascæ si desfætare. Deçi vrînd sæ se apuãe de un lucru

ca ačesta, își întinde toate coardele mintii, neei oștenele crutiă, neei șiroaiele sudorilor le sînte, și ca cum s'ar îfuriá asupra ritóriței, și ar probodí-o pe'ntru neputinția aflerii, îi ræstoarnæ toate sæcriele cu fundul în sus, și ca un alt ræspitoriũ aruncæ și împræșciæ toate avuțile cuvînterii, și neei pæuseadiæ pînæ cînd aflæ temeul precuvînterii, îl pune și stæveresce. Pe urmæ așiadîæ doũæ temelii ačestei dorinție: una ádecæ, cæ vrînd-ține-va sæ-si dea láudele salle în credinția altuia, nu trébuie sæ se șierbeasæ cu gura, ei cu peanna și cu hirtia; ear' a doia cæ sfiæla (cærea de altmîntre opresce pre flæ-ține a-si dori láudele salle), trébuie bægatæ în samæ, seaũ trébuie așia-si desfiintiatæ cu totul. Punînd ačestea, diçe, cæ scrisoarea nu se rușineadiæ. De aiciã næinte cæpætînd mæterie bogatæ, cu cærea sæ se espliçe, dæ drumul îndræsnetiei și liberei penne, cærea cutrierînd latii cîmpi ai retóriței, așia se sučeșce și sæ ræpede, cît se vede a nu læce dætoriea pennei scriitive, ei a lopætiũ vînturæfive, și se înyæpæadiæ de atîta ambiçiune, cît mæestriũ cuvînterii nu se sfiæse a judecá, cæ si serumul ínimeĩ arse încæ l'a vînturat în aerul mæeririi deșierte. Cariĩ de si láudæ și admiræ dupæ cuvîntiæ cipul lui de a vorbi dulce și plæcut, de a serie frumos, și mæestriea de-a vîná si áburii mæeririi; totu-si neei cum nu se pot cumpætá, ca sæ nu-l întîmpine cu un cip oare care de glumæ, și sæ nu însemne într'însul ce-va nerușinætare. Deei daræ deacæ cîar niei Cicerune (și care Cicerune? ačella, asemenea cæruia neei a mai vædiut cætatea Roma mai næinte, neei dupæ ačeea nu va mai vedé) încæ nu a putut scæpá de uæ judecatæ atît de aspræ și nedreaptæ, numai pe'ntru cæ a poflit, ca lucrurile tîmplate pe tîmpul cunsulatulei sæũ sæ se seriæ de cætræ altul; atunçi nu încæpe îndoealæ, cæ pe altul, ori ține ar fi ačella, cærele s'ar încumætá sæ seriæ cît de simplu lucrurile țierii salle și sæ le lase urmașilor sæi spre sçiintia, socotindu-l ca uæ momitæ imitæfive a lui Cicerune, nu-l v'or tiné neei vrednic de ris mæcar.

2. De si s'a luat privire la toate ačestea și s'aũ cumpennit dupæ cuvîntiæ: totu-si ræmîne neclætite și nestræmutatæ

aċea đisċ a bċtrĩnilor: „*luptă-te pe'ntru patrie!*“ Aċeċia, cariċ lucrurile salle le socotesc alle patriei Ńi alle patriei ori cum v'or fi aċellea, le socotesc alle salle, vor mai adăuċe ģncċ, cċ ģntru legĩnuta ģmpliniċiune a aċesteċ detoriċ trċbuċe depċrtatċ pe ģngċ sfiċalċ ģncċ Ńi frica; pe'ntru cċ nu trċbuċe a se nevoċ Ńi a asudă mai puċin pe'ntru apċrċċiunea sa prċpriċ, decċt pe'ntru a patriei; ba ģncċ ċe este lucru Ńi mai cumpċnitoriċ, ċeċ vecċ đċċeău, cċ ģn moartea primitċ ģn lupta pe'ntru patrie, ģndrċsneala, carea de almintre se nŃmċrċ ģntre rellele Ńi smintelele ċelle mai urċte, ģa Ńċeptrul Ńi ține locul vitejiei, ádecċ all regĩnei tuturor vċrtulilor, Ńi aċeasta aŃ đis'o foarte bine; pe'ntru cċ unde moartea este mai plċcutċ decċt vieția: acolo rċul Ńi sminteala se prefċc neapċravċr ģn vċrtute. ģntr'aċest cip s'a țĩmplat a dese ori, ca ģndrċsneala, ģmbolditċ de pĩntenniċ desperċċiuniċ, sċ aducċ ċellor ģnvĩnŃi triumful ģnvĩngeriċ nesperate, 'ear' ģnvĩngċtorilor pĩeriċiune neáċeptatċ. Decċ ģmbrċłisĩnd noi detoriċa „*de a ne lupta pe'ntru patrie, Ńi de a lăpċdă ģntru aċeasta toută sfiċala Ńi frica*“, cċċĩ amoarea toate le ģvĩngċ, ģmbrċłisĩnd, đċc, astċ detorie, ca un scut tare Ńi vċrtos, vom apucă cu tot dreptul arme drepte, Ńi eŃĩnd ģn cĩmpul istoriei, cu paŃĩ ģnŃĩptĩ Ńi cu fatċe ne'nfricatċ vom cĩċmă pre aspra țĩrċnnie a uitċriċ aspre vecie la luptă, Ńi astċ luptă pe'ntru aparċċiunea Ńi rċsbunċċiunea láudeċ Ńi mċririi patriei vom sustĩne-o cu bċrbċłie pĩncċ la vċrsċċiunea ċelleċ mai de pe urmċ picċture de Ńĩnge, Ńi sperċm, cċ ajutĩndu-ne Ńĩnta adevċrċtate, ģĩ vom rentoarċe tinereaģia lireascċ de'n năŃċere, asċmenne vŃlturului, sub a cċruģa scutĩnțċ s'a nċscut.

3. ģnsċ va đċċe, poate, ċĩne-va: ċĩne? Ńĩ de unde eŃĩ tu omulețĩule? Venetic, eŃĩt fċrċ veste eri alaltċ eri de'n mċjlocul bċrbarilor? Će cáutċ la țĩne arme ca aċellea? De unde? Ńĩ ģn mċestriċa luptei cĩnd te-ăģ ģnvċłĩat? Unde Ńi cari ģĩ Ńĩnt puterile Ńi alte mċestriċĩ trebunċĩoase la asfelĩ de trĩnțĩture, cu carile sċ poli mċcar da fatċe cu astċ țĩrċnnie ģnfriċoŃiatċ, ne cum speră Ńĩ ģnvĩngerea? La asfelĩ de ģntĩmpĩnċċiuni ne este respunsul la ģndemĩnċ; noi ádecċ vom faċe, pre-

cum se dīce, cæ a fœcut Elvefiannul aċella tīncær si nebægat in samæ de cœtræ cēi bætrīni, carele, vædīnd, cæ a venit peste tīara lor pe neaşteptate periciū de'n partea dušmannilor strœini, si bætrīni, sēiindu-se lipsiī de arme, s'aū svætuit îndelungat, numai in dešiert oare sæ încērce norocul ræsboiului cu mīnele goale, ori mai bine sæ dea urgīei dušmannului drum libær? Dīse cœtræ bætrīni; pe'ntru lipsa armelor nu trēbuie sæ purtæm atīta grije, pe'ntru cæ sēiū bine, cæ dušmanniī vin încercatiī cu tot felul de arme, carile smulgīndu-le de'n mīnele lor, vom puté preā ušior nu numai sæ-i invīngem, cē încæ într'un cip mai fericiī si mai læudat sæ-i nimiċim cīar cu armele lor inși-si, si fœcīnd asiā, spune istorīea, cæ nu s'aū amægīt.

4. Urmīnd' sī noi pre aċestīa, pre cīt va fi cu putīntīe, speræm încuntra tiraneiī uīterī a lucrurilor, nu numai cæ vom cīsċigā cununa invīngeriī, carea o dorim iubitei noastre patrii de'n tot sufletul; cē încæ vom faċe cum fœcū sī Trœiann, marele întemeietoriū all nostru, carele avuīfile lui Deċebal, regele Daċilor, cēlle strīnse de'n prædæcīunile provinciælor rumīnæ, si ascunse, le scoase la ivealæ cīar de'n fundul si de sub undele rīului sœrgēiei si le rœntoarse vīsteriei rumīnilor, alle cœriīa aū fost: într'aċesta-si cip, dīe, fœcīnd sī noi, ne vom da nevointīe, sæ scoatem la lumīnæ comoarele istoriilor vecie in-gropate in vecietatea tīmpurilor, si le vom produċe spre folsīntīa publice, demustrīnd cæ Rumīnilor li se cuvīn cēlle cē sīnt alle lor. Va socoti poate cīne-va cæ aċeste promise si pre-mise de noi, nu sīnt pocnituri de pušce ostæsīešcī, cē lætræture de cērberi, ori de tīncușiori fricosi; nu sīnt plātoșie si scute, cē besicūtie de aer inflæte inotīnd pe de asupra apeī, pre'n urmare cæ nu sīnt arme purtætoarie de invīngere, cē cuvīnte nebægate in samæ, si nevointīe celtuite îndeșiert pe'ntru mœrīrea deșieartæ: aċeasta o crédem si o sēim; însæ pe līngæ aċeasta mai sēim încæ sī aċeea, cæ pærerea nu poate ræsturnā adeværul, necī a-i cuprinde locul, pe'ntru cæ nu se cuvīne, ca adeværata sēiīntīe a lucrurilor sæ se pleċe pæreriī cēlleī cu îndoealæ, cē de'n cuntra, ca pærerea sæ se supunæ sēiīntīei întemeiate. Asémenne ne va fi ertat sī nouæ a ni se paré, cæ,

poate pre'n edwēiunea astei istorii despr vecietatea Rumīnilor, ne vom atraġe ura neīmpwēcāværw a vecīnilor de pre'n pregīur, cariī pe'ntru aċeea ne vor īmprowcā cu bajōcure, īmpu'tīndu-ne, cw, amelīfī de dulċea sī necumpwætata amoare cwtrw pātrie, am fi trecut mārġīnīle cuvenite adevwraulū istorīei. Cu toate aċestea mwrturim īn cunscīinŋīw curatw, cw afarw de īntīmplarea nesīinŋīei, carea se poate tīmplā preā ušior orī sī cui, nu am tīnut niċe de cum parte pātriei seaw nouw, ašīā cīt pe'ntru aċeea, sw aŋīfīcw focul pīsmei sī all urē cēll potolit acum de mult sī īnwelīt sub spu'dīw, seaw sw īntw-rītwm pre cīne-wa asuprw-ne. Cwēī cīne ar fi cw creeri ašīā cu totul de aramw, carele (nu dea Dumnedīwū) ar cwġetā, cw pre'n huliċiunea altora ar putē adāwġe mwriċiunea lāudelor salle? Nouw ne-ar fi fost lucrū foarte plwcut sī dorīt, ca sw nu fim fost nevoiī neēī a cērcā norocul aċestui cīmp, neēī a ašwptā cununa astei lupte legīuite. Dar' cīne este cētēlīeann ašīā de norocos, sī Cīcerune ašīā de ferīcē, carele s'o poate avē, ca aċesta, nu unul, cī ūw mie de Lucēei, sī lāudīndu-se pre'n oštennīnīele strwīne, sw īntre ciuīnd īn tīumf pe portīle Rumei cēlle dešcīse spre patru pwrŋī alle lumīi? Sī de'n cuntrow: cīne sw fiw ašīā lipsīt de mīntē, carele sw-sī poftewcw menīcīūmī ašīā de īnfrīcošīate, sī sw doreascw a cērcā ure ašīā de marī, sī a audī dejudecwēiunī atīt de stīngācē despre sine?

5. Dar' orī cē parere rwtwēitw o wa cumpwētā aċea dīsw a īntīleplīlor: „*amic e Plwtune, amic Socrate; īnsw maī amic adevwraul*“, cu astw leġe sī cu ast īndreptariū, vom ġustā cu plwċere orī cē amwrcwēiune, sī orī cīt de olīerīfīve vor fi sfwšīwcturīle citellelor, le vom suferī cu weselīe, numāi sw ne pwēdīm cunscīinŋīa nepwētate. Fīīndcw ea sīngurw ne wa arētā adevwraul istorīei maī lūminat, decīt radīele soarelū īmbra orarīulū de pwrīete, sī ne va demustrā, cw neēī unul de'n popoarele sī īmpwratīfīle, cīte tīne asta-dī Europa sī le nutrescē īn sīnul seaw, nu poate sw nu-sī rwcunoascw īncēputele cēlle tīnerelle alcturīndu-se cu nwcēiunea rumīnw, sī sw nu mwrtureascw, ca īn alcturwēiune cu vecīmea rumīnilor, elle sīnt numāi tīnerelle sī crudūfīe, seaw vorbīnd maī apriat, numāi nišcē strīnsure

vîrite între adevărații locuitori de loc færwæ de neçi un drept. Cæçi toate popoaræle Europei apusenne (departe ficæ dela noi ori tæ umbræ de sumetie), de si sint astæ-dî mari, tari si cultivate nu pot arætá alii pærinii, decit pre Goti, Vandali, Unni, Selævoni, popoaræ de alle scîtiei ingietate; si mai ales in Itáliea însa-si s'a værsat atita multime de bærbari de tot felul, cit astæ-dî sæ cauti pe ulitiele Rumei, ca oare cînd Diogenne cînicul, cu lampa aprinsæ pe la ameadîcæ-dî; totu-si anevoie vei aflá rumîn adeværat, si cu mare greutate il vei puté deosebî de bærbari. Una singuræ, næçiunea germinæ, ne spun scriptorii, cæ si-a pædit scæmintea curatæ si neamestecatæ de'n încæput. Ear' cællelalte popoare alle Europei de astæ-dî toate sint fetii climelor friguroase, carile fugînd de asprimea climatei, pæ-ræsînd tiara si locuintiele pærintilor sæi, si depærtîndu-se de elle, ca de nisce locuri sterpe, lipsite de mejoaæele vietiei, au încurs in pærtile Europei; apoi îndulcîndu-se cu frumseátia si fructuosetatea tîerilor locuite de rumîni, au luat de'ntr'însele mai întiû ca si pardii Ircánniei, cite-va pærti, dupæ aceea cuprîndîndu-le ca domnitori, lipseræ picior tîapîn intr'însele si-si asîcædiaræ trónurile acolo. Asîá regatul frîntiudiesc, carele tine locul all doile dupæ împæratie, si carele este foarte puternic si pe mare si pe uscat, s'a încæput in frînceia mai întiû pe la anul 420 dupæ nascerea mintuitorului, si neçi se scie cu segurætate de'n cine se trag, precum mærturesce Petaviu, istóric si cronolog foarte fæimos (in opul sæu: despre cumpu-tæciunea annilor, partea I. cartea 6, cap 13). Dicînd: „*pela avell timp (ádecæ 420) s'a pus temelica regatului frîntiudiesc, cælluî prea nobil in toata lumea; dur' încæpætura astei næçiuni este necunoscutæ cæçi nu se aratæ deplin in scriptele cællor veci*“. Asémenne dice, cæ toti aceia se aflæ in rætæcintæ, carii sustin, cæ frîntiudii s'ar fi trægînd dela ræmæsítia troiannilor; apoi adeværesce, cæ næçiunea frîntiudiescæ este uæ încægæturæ de'n mai multe popoaræ bærbare, carile prædaû Europa in decursul veacului all 5-lea dupæ Crest, carile sceturînd jugul domnietiei rumîne, întemeiaræ regatul frîntiudiesc in Gáliea. Asîá Longobardii esînd pe la

annul Domnului 668 de'n Scandiea, de unde esise Gotii; Vindaliu, Erulii si Gurilingii, au intemeiat atitea regate in Italia, carile infloresc inca. Asia Sasonii trecind pe la anul 449 in insulele Britanniei intemiarca regatul inglic-scotic. Lesii, fetii Tærtæriei sarmatece, carii sint tot una cu slævenni, trecind Vistula pe la anul 465 cu ducele lor Lec, dederca fericeite incẽpate regatului Polon cẽllui prea lælit si fæimos. Unni, popor de'n Tærtæriea asiãtece, venind pe la anul 432 in Europa, dederca itærii unguresci si numele si coroana regiã. Bulgarii, si dupca dinsi Slævenni si Sirhii, værsindu-se intoama ca arina riului Volga, cætræ anul 699 de'n cẽlle mai depærtate pærti alle crivætiului peste Europa, si trecind iute undele Duncærii mærhoase, au prædat Mésiea, Trãciea, Iliriea, Tribãliea (astæ-di numitæ Slævonia), itæ parte de'n Mæcedonia si pince la Dælmãtiea, au descælecat regatele Boémiei, Bulgãriei, Slævoniæ, Sirbiei. In scurt scriptele cẽllor veci si alle cẽllor noi ne mærturesc, cæ mai toate popoarele europene au fost mai de mult foarte bærbare si au intrat intr'insa ca duşmanni cuçeritori, prædætori si stricætori, si numai pe încet, voind asiã mintea cea nemærginitæ de sus, s'au mai imblindit unele de'ntr'insele, s'au poleit, cultivat, si au invætiat sciintie si mæestrii, esind domnitori blndi, cumpætati si drepti.

6. Asia ne spune istoriea despre cẽlle-lalte popoare europene. Insu despre næciunea rumine de'n provinciile de la Duncærea de jos ne spune alt ce-va. De vom crede mærturintielor istoriei: atuncã de vom judecã næciunea rumine numai dupca virsta ei cea mai de pe urmæ, adecæ de cind impæratul Træian, alegind cætæjenni rumini de'n Ruma impæreteasa cætærilor, i-a trecut si i-a asediat in Dãciea, o vom allã in iterele acæstea dela anul mintuitorului 106; cærtindu-i virsta de mijloc, o aflæm de pe timpul lui Romul, dela încæputul didiciunii cætæii Ruma, pe la anul 753; ear cærtindu-i virsta cea de'ntiu, o aflæm pe la anul 1184 næinte de Crest, pe timpul resipiciunii Troiei pre'n Grei si all venintiei lui Enea la Italia in Latiu. De vom cærcã adeverintia nobiletæii næciunii rumini, si sirul genealogiei ei, ne spun scriptorii grei si

lætini, cœ ea este rumîncæ næscutœ la Ruma de'n cœtœfienni rumîni, caris venitî dela Troia. De vom socotî faptele mai marilor lor: vom aslâ cœ ei n'au fost prædœtorii neci atœcœtorii împœrœtiei rumîne, neci vennetiçi într'aœeeá, ei læit̃torii si mœritorii împœrœtiei, cœi mai de'n lontru si mai nobili mœdulari ai aœelleia. De vom cœutá la firea, ínima si vitejia lor: ne spun totî istoriçi într'un glas, cœ ei au fost, ca ðiduri de arancœ, apœrœtorii cœi ne'nvinsi ai mârġinilor împœraŃiei cuntra seminiilor œellor mai sælbáteœe scite, si cœ în ei singuri s'a pœstrat într'un cip atit de rumînesc, precit de adevœrat s'a rostit de cœtrœ Séneca aœeá ðiscœ: „*Unde a ínvis Rumînul: acolo a si trœit*“.

Pe'ntru cœ nime va fi poate, care sæ nu scicœ, cœ Rumîni si-au dus coloniile în diferite timpuri, si si-le-au asiediat pince peste mârġinile lumii cunoscutœ. Înscœ de'n aœelle multe coloni neci unele nu se pot neci asemîna cu coloniile lui Trœiann, ca alle unu ostasiu ales si duœe iscusit, neci ajunge la culmea unei feriçiri atit de mari si asiá de eterne, cit, dupœ ðisa lui Séneca, unde au ínvis: acolo sæ fie si trœit. De aœeea este afarœ de toatœ îndocala, cœ Trœiann nu s'a nevoit în deŃiert a ínvinge pre Deœebal, a supune pre Daçi si a pœfaœe Dácia în provincie rumîncœ, cu atita vœrsare de singe, cit deŃiertindu-se toate teœeele doŃtorilor de pîndiœture, si ne mai avînd cu œe legá rannele ostasilor, si-a dat cîar si vesmintele salle si pîndiœturele mesei spre legœciunea aœellora, de care fapte umannœ nu se pot mirá destull veácurile œelle trecute si œelle viitoarie. Judecînd ell ádecœ, ca un grœdinariu iscusit, si împœrat întiept, cœ un asemene rœsad se cuvine sæ fie udat cu singe ca aœella, void ca sæ-si cisçige pre'n aœeasta numelui sæu mœrire-neŃtearsœ, a legat pre urmœtorii împœraŃi cu jurœmint nedeslegavœr, ca aœeastœ îiárinœ, atit de mannoasœ, sæ o prevegiðie cu ociu rumînesc si cu ínime rumîneascœ, sæ o ápere cu urme rumînesci, si sæ o lucre cu cœtœfienni rumîni. De aœeea Adriann, de almintre emulœtoriu neobosit nu numai all împœraŃilor, ei si all isteçiunii œellui mai de jos mœiestru, neputînd urmá vîrtuile lui Trœiann, nu se ruŃinœ a œeleá

pre'n blæstæmæfīle šalle laudele lui šī a le mieštorá. Drept ašeea Pæršilor šī altor bærbarī asienni le læsá Párlīea, Arménīea šī Mesopotánīea (trofeele lui Træiann šelle demne de amintišīune etearnæ) šī rætrase de acolo cu šea mai mare grabæ lægiunile rumīne, desvinovæfīndu-se næintea senatului nu într'atīta copilærešæ, precīt blæstæmæfīesšæ, cæ Træiann ar fi dus ostasiī peste mārġīnīle lumiī šī i-ar fi ašedīat între multīme nenumæravæcæ de bærbarī, unde nu s'ar puté apará nešī de cum. Dar' s'a temut foarte a fašæ ašea šī cu rumīniī ašedīati īn Dácīea: pre'n care lucru se fæcú, ca Dácīea, carea a fost un presemn ferišæ pe'ntru īnvīnġerīle urmætoarie, lui Træiann sæ ræmīnæ īn vešī ca ūæ coroanæ deamnæ de un īmpærat ca dīnsul.

7. Įntr'ašest cip daræ pre Rumīniī moldavi-rumīnienni, næseīndu-i Ruma maīea noastræ, i-aū aplecat šī i-aū crescut. Træiann pærīntele nostru īnvæfīndu-i cu obišæiele šī armele rumīnešī, i-aū fæcut adeværašī moššennitori ai Dácīei, šī pre'n curat sīnġele fiilor sæi aū nobilat Dácīea, šæ erá mai næinte bærbaræ. Ašea īn decursul šīmpurīlor ferišite aū ajuns la atīta putere šī bogæšīe, ešt Constantin Marele, alæturīnd la dīnsa Trácīea šī Mæšedónīea, o socotī, cæ fašæ a patra parte a lumiī rumīnešī. Asta se poate adeværi mai ales pre'n ašea īmpreġiurare, cæ Constantin Marele īmpærtīnd pušīn næinte de moarte-šī toatæ īmpææræšea īn patru paršī, šī vrīnd ea sæ-šī aībæ fiæ-care de'n fiī sæi partea sa, aū socotī, cæ mæcarcæ Dácīea īmpreunæ cu šelle-lalte doūæ provinšīe numite mai sus, īn privīntīa īntīnderīi šī a cuprīnsului este cu mult mai īnġuštæ šī mai štrīmtæ decīt šelle-lalte pæršī, īnsæ cu linætatea šerīului, cu šīmpæærætura áerului, cu ne'næetata cūrġere a rīurīlor, cu fruptuošetatea pæmīntului cu pædurīle šī cīmpīle šelle desfætate, cu numærosætatea šetæšīlor, cu omenšea poporului, cu vīrtutea šī vitejīea ostasiīlor šī cu multīmea locuitorīlor, nu numai cæ nu erá mai jos decīt šelle-lalte paršī, šī īncæ le covīrsīá cu mult pre toate, šī pe'ntru ašea aū šī asemnat'o parte de moššenire lui Constante, fiīului šellui mai mic šī mai īubit. Lui Constante nu i-aū pærut ræšī nišī de cum de partea

aċeasta, ċi ĩmbratĩsĩndu-o cu mare bucurĩe ca ũe moſie prea plæcutæ, precum i-o rĩnduise tatæ-sæũ, dupæ ræpæusarea aċestuĩa, ĩſi aſiedĩæ ĩnrĩnsa ſi ſeaunul ĩmpæratĩei. Dupæ aċeea, Constantin frate-sæũ, pornit de pismæ, ne'ndestulĩndu-se cu partea sa, veni cu minæ duſmannæ asupra lui Constante, ĩnsæ de cætræ aċesta fu ĩnvins pre'n oastea de'n Dăċiea ſi omorit, ſi aſiá se adăuse cætræ Dăċiea toatæ ĩmpæratĩea apusului. Deċi dupæ depærtarea lui Constante dela Dăċiea spre Ităliea ſi pĩnæ la timpurile ĩmpæratului Grætiann aũ fost Dăċiea noastræ ĩmpreunæ cu Trăċiea ſi Mæċedónia tot sub un deregætoriũ, ear' sub Grætiann ĩngreuĩndu-se mai mult ĩncursele Gotilor, ciemá ell dela Iſpăniea pre Teodosiũ Marele ſi-l poſti sæ o ápere; judecĩnd ádecæ foarte ĩntielepĩeſe, cæ ostennĩtiele ſi láudele lui Træiann nu poate altul sæ-le tĩw ſi sæ-le poarte, færæ numai unul ca Træiann ĩnsu-ſi, ádecæ Teodosiũ.

8. Teodosiũ luĩnd grija pærtilor aċestora, nu numai cæ a apærat Dăċiea, cum se cade, ċi ĩncæ ſi pre Gotii, cari se ræversase de'n Trăċiea pĩnæ la Don, atĩta i-a ĩngrodit cu armele, ſi pre'n paċe i-a ĩnduplecat pĩnæ la atĩta, cĩt Alanaric ſi Fritigerne, cunducætoriĩ lor, læſĩnd sælbætæċiea bærbaræ, trecĩnd cu piċior prietennesc pri'n Dăċiea, s'aũ ĩncinat cu plecæċiune ċetæliĩ lui Constantin, carea ĩmpæratĩá la ræserit. Earæ dupæ aċest all doile Træiann (ĩntieleg pre Teodosiũ Marele), cum se pare, cu lenevirea ĩmpæratĩlor, cariĩ aũ urmat dupæ dĩnsul, seaũ poate fi, aſiá vrĩnd Dumnedĩwæ ċell de'ntru nálturi, veſċejĩndu-se foarte puterile Rumĩnilor, Unniĩ, Bulgariĩ, Slævoniĩ, Sĩrbiĩ ſi Eruliĩ apucĩnd cĩte-va provincĩe rumĩneſci pre oare cĩte-va timp, ſi-aũ ĩnſipt peċiorul ſi ſi-aũ aſiedĩat scăunele ĩn Pænónia, mai pre urmæ (care a este Ungăriea ċea mare), ĩn Trăċiea, ĩn Mésiea, ĩn Iliriea ĩn Mæċedónia, ſi aſiá ſi cĩar ſi ĩn mærita Greċie. Dar' ĩn Dăċiea noastræ aċesta neċi de cum nu aũ putut faċe deplin, ċi de'n cuntræ, ne adevereſe scriitoriĩ veſtiĩ, pre cariĩ ĩĩ vom arætá la locul sæũ ĩn tĩæsætura istóriei mai de parte, cæ bærbariĩ aũ fost bætuĩ tot-de-auna, goniĩ ſi alungaĩ pre'n vĩrtutea Rumĩnilor ċe o stæpĩniá, ſi cæ astæ mo-

sîc a lor a fost pûrurea pãditã si tinutã liberã de îndelungata
 împresurare a hærbarilor. Cãcîi acestia sînt apei Rumîni, cariî,
 precum spun însc-sî annalele Slævonilor, pre semîntile Slævoane
 le-aũ alungat în scurt timp depe málurile Dúnærii, gonindu-le
 pîncã la rîul Vístula, si, bolîndu-le a colo, le-aũ nevoit a-sî da
 pre acella-sî loc începæturile domnirii lor. Acestia sînt apei
 rumîni, cariî pre duşmannii împærãtîei Romannilor, pre Polovî si
 Peçenegei i-aũ fœcut sœ-sî cunoascã hotaræle, pustietætile cêlle
 de preste Nistru, si în decursul timpurilor, precum se aflã
 seris la Stricovsciũ, ori ca pre supusi i-aũ domolit, ori ca pre
 nisœe sofi i-aũ avut, (cãcîi despre acest lucru nu avem scîintitã
 segurã): precît putem cunoascã, este, cœ cu îndelungata lor
 sîerbire atîta s'aũ sîerbit, cît sœ fîcã împrumutat cît-va si de'n
 limba rumîneascã, si pre'n aœcea sœ-sî fîcã toemit binişior limba
 hærbarã. Acestia sînt apei Rumîni, cariî pre timpul împæratului
 Constantin si all mãcœ-sa Irina, si-aũ aşiediat lucrurile dom-
 nirii salle pre'n solii trimişi la Carol Marele, carele aũ despærit
 scæptrul împærãtîei apusului de all ræsæritului, si aũ fost stræ-
 bætut pîncã la Dúnærea mejloãia. Acestia sînt apei Rumîni,
 cariî precînd merse Cunrad III. Împæratul apusului cu oaste de
 doũc-sute de miî de cruçiafi trecînd pre'n Polónia si pre'n
 provinçieles dunærenne, dederã hrannã si toate cêlle trebui-
 cîoase pe'ntru ùc oaste atît de numeroascã. Acestia sînt apei
 Rumîni, cariî aũ învins mãi mult decît în cînçi ræshoãie cum-
 plite pre împærafi ræsæritului Alesiũ Comnenul si Isaciũ An-
 gel, precînd acestia se încercarã cu tirænîe asupra Rumînului,
 si le-aũ arætãt, cœ precum rumînul liber si ştimat este sofiũ bun,
 aşiã într'atît este resbóinic cumplit. Acestia sînt apei Rumîni,
 cariî dupã cœ apuseniũ aũ apucat cu amœgealã Tîæerigradul dela
 Greçi, aũ purtat arme biruitoarie asupra lui Balduin ræpito-
 riului, si aşiã greçilor, cariî ræmæsese acum fierã neçi ùc nœ-
 dejde pe'ntru împærãtîe, le însuflarã îndræsnealã sœ apuœe
 arme; si mãi pre urmã le dederã privilegiũ foarte cu îndemîncã
 si ajutoriũ sœ-sî ræscumpere împærãtîea. Acestia sînt apei Ru-
 mîni, cariî împreunîndu-sî armele si puterile cu Sæcuii, între
 atîtea neãmuri vestite europenne si asienne, numai ei aũ îfrînt

cumpliċiunea lui Batiŭ și sœlbœtœċiea tœtarilor lui, și ferindu-și lœcurile mai neatinse de prada bœrbarœ, s'aŭ împrotivit adœvœrat rumîneșœ, a le da trecœtoare pre'n moșile salle. Și pe'ntru, ca aiċia sœ dîċem pre scurt œcellœ, carile aŭ sœ se pomenneascœ pe larg în Ńiesœtura C'ronicului, vom mai adœuge aiċia mai pre urmœ numai ũœ faptœ, însœ cu mult mai aleascœ decît œelle-lalte, carea precum s'aŭ fœcut cu mare laudœ, așîá stœ minunat încœ și pîncœ astœ-dî: Aœestîa œdecœ sînt œei Rumîni, cariŭ dupœ œe aŭ încœput prea putœrnicul Monarc all Turœilor, a supune atîtea împœrœtîi și crœfi alle rœsœritului și alle supusului și mai ales dupœ œe mai toatœ lumea pœrtilor cre-stinesœi o aŭ adus mai la œea de pre urmœ misiœie, așîá cît domniœie, carile erá ũœ dinioarœ prea înflorîte, astœ-dî de abiá, ba cîar neci œe abiá nu-și pot arœtá mœcar oasele însirate, ca un trup mort de demult; și ca putrigaŭl mistuit de viœrmî-œi, ei dîc, œœestî Rumîni singuri œsînd cu minunatul meșœeșîug all fierului și œurului, precum noœintea vrœjmœeșîei așîá și lœcomiœi lor, s'aŭ arœtat a fi icoana viœ a strœbunilor sœi Acileŭ și Ulise.

9. În dîllele lor erá prea mœrite și putœrnicœe împœrœtîile Greœilor, Persilor, Egiptenilor și Bœbilonului: pre œellea putœrniciea sultœneascœ atîta le-a scimosit și micșiorat, cît în dîllele noastre lucrurile lor, pre carile mintea omului nu puteá sœ le cuprîndœ, se par œe nu sînt fapte, œi vise, nu istorie, œi basne. Arábiea ferîcîtœ, œea pîetroascœ și œea pustie nu numai aŭ gustat neferiœirea și pustiiœiunea, œe i-aŭ mestit armele turœeșî, œi așîá-și pîncœ la belie și amelîcalœ aŭ sorbit'o. África, cu Cœrtáċinea s'a œea pûrurea rivalœ cu Ruma, atîta aŭ sîmîtit dintele viœrului omenœsc, cît ranna, carea aŭ luat'o în lôntrurile salle, în veœi i-aŭ rœmas nevîndecatœ. Bulgarii, Sîrbii, Scîavonii (între cariŭ se nûmœrœ și Bosnienniŭ), Albanniŭ, Boemiŭ și Dœlmaŭiŭ, neámurî, carile cu mîna și cu fierul îngrođise mai toatœ Europa, atîta le-aŭ îmblîndît Agœreannul și le-aŭ domolit, cît de'n veœia și fireasca lor sœlbœtœċie, mœcar ũœ pieœturœ nu le-aŭ rœmas, neci se pot numœrá între alte neámurî alle muritorilor cu altœ faptœ ori dîsœ mai cunoscutœ, decît numai cu una, și œœea foarte întunecatœ, œdecœ cu însemnarea

numelui. Prea putérnica, lunga, și lata domnîre ungureascæ la atîta strîmtoare o adusese, cît márgînile cræiei salle nu aiure puteá sæ le cunoascæ, de cît între cædiuîi și ræsipiîi sæi pærelî. Pre Ĝermîni, de almintre popor ne'nvins, atîta î-aũ înspæimat, cît sũlgerele și túnetele armelor salle, cu moarte și ræsipæ de doũæ ori le-aũ adus pîn'la portile Viennei, ear' în ĝiurul ei de nenumærate ori. Ći, pe'ntru ca aiĉe sæ nu mai pomennim cîte ræutæli și cumpliri aũ fæcut repũbliĉei veneîenne, de cîte însule vestite și ĉetæti tari pre mare și pre uscat aũ særcæit'o, socotim, cæ Itáliea ĉea mai de'n lontru aũ vrut într'adins sæ o lase neatinsæ pe'ntru ĉea mai depre urmæ a tirænniei salle minie; și pe'ntru aĉeasta sæ-si fæc întors mai întiũ armele spre crivætiũ, ádecæ asupra Polonilor, Rușilor, și Cædiacilor, pe'ntru ca si pe aĉeste țæri creștine într'ũæ sugiîcturæ sæ le îngiîæ, și-aũ acæscat spurcata-si guræ neșĉiutoariæ de salîũ. Carile, mæcærcæ n'aũ fost așiasî de tot învinse, neĉi și-aũ plecat grumadii jugului aspru all lui; însæ n'aũ putut scæpá færcæ nemæsuratæ værsare de sînge creștinesc, și færcæ nenumærate sũflete duse în robie; de care ræutæti, cîte și cîte aũ fost, și de cîte ori s'aũ fæcut, și încæ se fac, de am vre sæ pomennim cu de amînuntul, nu numai puterile nu ne-ar ajunĝe, ci încæ si timpul ne-ar lipsi. Însæ de'n ĉelle multe, de vom însemná numai una, pomennitæ a dese ori de istoriĉii poloni, socotim a nu fi færcæ treabæ. Ćic daræ ei „*cæ provedinîia ĉereascæ, purtînd grije de mintuîntia popoarælor crivætienne, s'aũ șierbit cu neamul Moldo-Vlahilor ca cu un did prea virtos si ne'nvins, pre carele, punîndu-l împrotiva dușmanelor særituri alle pæginilor, cu pieptul lor întreĝi încæ pinæ acmú, si în scáunele lor însplî si odihniți i-aũ pædit*“. Mai uitasem a diĉe aĉeca, ĉe mai denæinte s'ar fi cædiut sæ spunem. Neamul tætcærcæ, pre carele neĉi Persii, neĉi Greĉii, neĉi Rumîni nu l'aũ învins, si pinæ acmú s'aũ crediut, cæ nime altut nu-l va puté învinge, decît Dumdediæũ însu-si, seau aĉella, cæruia Dumnediæũ, cu un deosebit cip all voei salle fi va da putinĉele, — pre aĉesta-si neam tætcærcæ, diĉ, atîta l'aũ domolit poarta osmannæ, încît nu într'alt cip, ĉi toema ea

pre un vînătoriü gata de vînat tînîndu-l si ea pre un ogariü în prohadîü, îl sloboade dupæ voea sa, ori cînd vre, si încetro vre, ca sæ-sî împlinescæ pre'n ell duşmænniea turbatæ,  e o are de'n fire. Aşîjderea, ferindu-se ca de  æ fearæ muşcætoar e si necredin toasæ, îl umileş e cu premennirile, scimb erile, si, nu a rare ori, ciar si cu omor le Hannilor lor, (c eci toate a estea staü în voea Sultannului), si cu privilegiurile a estea îi împiedec  a-sî ridic  capul. Cum că toate a estea sînt a i , pare-ni-se, că nu va fi nime să nu ş c ; c eci at tea si at tea împ er t i aü supus sub puterea sa, aü c leat, aü pr dat si aü stins, ca cum n'ar fi mai fost: cât cu mult mai pre lesne ar fi cui-va a le pl nge ne'n etat, dec t a le num er  preste tot de'n c et log, a i  cum sînt, si ar alege mai bucuos t mpul plin-sorii de c t all scrisorii.

10. Suleimann, groad ia  erm nei, domolitoriul Ung riei, supuitoriul S rbilor si all Bulgarilor, Ulise all Tur ilor, si Licurg all osmannilor,  ntieleg nd de'n scrisele si d isele b tr nilor sæi; că, a mer e cu duşm nnie asupra Rum nilor, este  ea mai mare nebu ie; si a mer e cu arme si cu r sbo i asupra unui neam ca a esta ne'nvins, nu ar fi alta f r e numai lucru de baj cura si de prim jdiea gl riei Ali-Osm nnes i; s i nd de câte ori si c ti Moh med i, c ti Ba ad fe i, si c ti Mur ti se sf rmar e în c mpii Mold viei, c te mi  si mi  de Tur i se  ngi r e în v llurile D nc rii, Prutului, Seret lului, B rladului si alle Nistrului, — s i nd, d ic, a ell Suleimann mare toate a estea; si a i   nv t nd de'n p timile si prim jdiele  ltoara  ntielep iune: aü  mbr ti iat cu bucurie foarte mare, leg tura, carea  -o trimese Bogdann, fiul lui Stefann  ell Mare, (la annul 1513), si a i  a ella, care er  slav l comie i, si  n inat ei cu totul, în privin ia Mold viei s'aü ar tat a fi  ndestullat, a prim  dela Moldovenni  n cip de dar 4000 de g lbenni, dou -d c i de s oimi si patru-d c i de epe frumoase, care se pr sesese  n  iar .  ntr'a est cip dar  Părintii neamului Moldovennese,  arii pre a elle t mpuri purt  grije de P trie-s , cum se cade, m car c  aü f g duit d ruri,  ur, arg nt, animale si p seri, si s'aü obligat, a trimite a est dar' în tot annul pre'n solii lor la poarta

otomannæ; totuși șierbindu-se cu svat întreg și cu bunæ socotealæ, și ræscumpæringd tîmpul cu legæminte vîrtoase și tari, și-aũ așediãt neclintit puterea cea monarciãeascæ a domniñiei salle, și și-aũ ferit neimatæ și nespurcatæ cînstea biseriãeascæ, credinția creștineascæ și legea ortodocsæ. Deși aãestea toate nu numai dorinției Sultannului, cîi și Corannului erã cu totu-lui tot împrativæ: totuși i-aũ cøutat Sultannului sæ le primeascæ, preste voea sa: neci se poate aflã aãestui lucru altæ principinæ mai aeve, decît numai aãeea, cø aũ socotit, cø a-si plecã pre unul sîngur neamul Moldo-Vlacilor, deși cu tocmele amægelniãe, și cu cip de mpæciuire, nu este mai puñinæ mærire împræcãției osmannilor, decît aũ fost, cø aũ supus cu armele atita multime de altele.

11. Aãestea, și altele cu mult mai minunate de cît aãestea, carile se vor arætã în decursul cróniciei, oglindindu-le ca de ntr'ũe straje naltæ, unii de'n vecini, s'aũ nevoit, deși nu fære oare-care cip de vesmînt cînsteșu și arætos all dîevistiei, nu numai a înfæsiurã cu mrejulitie îpletecîte și încucate numele Moldo-Vlacilor, carele dîcæã greũ sub slova scriitorilor veci și gæmeã demult de'n luntrul inimei, și a-l acoperi cu poalele vecimii tîmpurilor, cîi așia-si de tot a-l ascunde, a-l rade și a-l șterge și de'n cætæstivul istoriei cellei mai șciute. Cî nu șcim, cu ce cip și-aũ ivit fruntea atita de nesfiitæ, socotind, cø vor puté sæ lipeascæ soarele cu tinæ, și cæriul sæ-l cøptușieascæ cu palma! Insæ cuntra aãestora gata ne sînt apæretorii atitia și atitia, ádecø: greçesçi, lætinesçi, gærmînesçi, frîntiudiesçi, itæliennesçi, unguresçi, lesiesçi, rusesçi, slovennesçi, și așia-si și aræbesçi și turçesçi, carii cu totii într'un sũflet apucînd armele dreptei scøpæri (rætiuri) se luptæ pe'ntru noi cu adeværatæ și aeve nædejde a învîngærii împrativa blojvitorilor, așia cît, tæcînd noi și odihnindu-ne, ei, întrarmîndu-se de'n armæturile salle celle veci cu tot felul de arme, strigæ și cæamæ la cîmpul luptei pre unii avînturæri și pismuitori fære de socotealæ ai læudelor stræine. Aãesti scriitori, dîc, fære-care însemnætoriũ all tîmpurilor salle, vor arætã, cø în pîndia pæingînului nu se pot prinde alte vietæti, fære nu-

mai musculiſie, ſi alte muſiſie nepuſinſioaſe aſemeni acēſtora; ear' cīnd ſe ſimplæ, ſæ cadæ într'ınſa niſcari-va pæſæruicæ, ori alte vietæſi mai vırtoaſe la fire: atunçi ındatæ ſe rupe, ſi nevointiæle pæingīnului ſe fac deſiærtæ. Acēſtia vor vinçi cu dovedī tari, (cæci noi dela noi neçi cītu-ī negru ſub ūngie nu vom dīcæ), cæ cæa de'nſiū deſcællecæturæ a Rumīnilor Moldo-Vlacī în Dăcīea a foſt de la Træiann, marele Īmpærat (la 106). Aſījderea vor arætá cæ anniī acēſtor Rumīni în ſiæriælor de aſtæ-dī ſīnt cu mult mai multī, de cīt ai altor neámuri, ſi vırſta lor mai veciæ ſi mai mætoaræ, cæ cæ ei ſe aſlæ aiçi de la annul 106 dupæ Creſt; ſi aſiá neçi unul de'n neámurile cælle-lalte nu ſe poate alæturá lor cu bætrīnæſiæle ſi cu vecimea (aſaræ de Ĝermīni, de carī am vorbit mai ſus). Vor mærturiſi cæ poporul Rumīnilor Moldo-Vlacī nu eſte næſcut de'n glogodīeala felituritelor neámuri, cæ curat numai de'n cætætienniī romanni, de'n oſtaſi veteranni ſi de'n fæmiliī mari. Apoī næſcutī ſīnd Rumīniī Moldo-Vlacī de'n Pærinti Romanni buni ſi tari, curæſiæa ſīngelui ſi nobiletatea neamului ſi-aū ferit'o (pædit'o) neſtricatæ ſi nebetæjitæ (necoruptæ, nedegeneratæ), precum ſi-o feræſc încæ ſi pīnæ aſtæ-dī.

12. Neçi ſæ gīndæſcæ cīne-va, cæ ſīntem cædiuti la atīta necunoſcīntiæ a lucrurilor, neçi ſæ-ſi prepuicæ, cæ doaræ am pretinde, cæ neamul Rumīnilor Moldo-Vlacī neçi un ſīngæ de all ſtræinilor în ſīngæle ſæū n'ar ſi ameſtecat; cæci acæaſta nu numai a o dīcæ, cæ ſi a o gīndi mæcar, încæ ar ſi færcæ ſocotealæ; de oare-cæ ſcīut eſte, cæ precum mai de demult cu încúrgerile multor neámuri, aſiá mai pre urmæ ſi mai vırtoſ dupæ ræſipa Īmpærcæſiæi Conſtantinopolitenne ſi a altor cræſi vecīne, ræſturnæte ſi nemiçite pre'n turbætura turcæſcæ, mai multe fæmiliī ſtræine de toatæ mīna, de bun neam, ſi încæ ſi Īmpærcæteſcī ſi domneſcī aū primit în ſīnul ſæū Moldávia ſi ſiæra-Muntenneæſcæ, aſiá ſīnt fæmiliile *Cīntæcuđinilor*, *Pæleo-logīlor*, *Sevaſtoſīlor*, *Glīlilor*, *Asannilor*, *Hriſovergīlor*, *Pætræliſilor*, *Hriſoſculeilor*, *Ruſetīlor*, *Eupranolīlor*, ſi alte multe florī alle nobilimiī grece, pre care pre toate le-aū sædit Dăcīea în ſiæra ſa. Pe līngæ acēſtia, aū mai primit Moldávia

între fãmsliile boerimii vecie, de la veċinii Poloni pre *Potoċienni*, de la Lituanni pre *Radivilii*, dela Ūnguri pre *Batori*, (dela carii se trãgeã Stefann Vodæ, cẽ-i ċic Burdulea), si ĩnceã mai de demult dela *Corvini* se trãgeã *Urecesċii*; dela Domnii, seaũ cum ĩsi ċic ei, Mirdii Crimesċi, *Cãtemiresċii*, si de'n Ćercesii Cabartaĩ cĩte-va cĩpuri de frunte, ĩntre carile aũ fost si Doamna lui Væsiliu Lupul Vodæ, de'n carea i s'aũ næscut Stefãniċæ Vodæ. Asiã craii sĩrbesċi aũ dat si aũ luat fetele si feċiorii sæi dupæ fetele si feċiorii Domnilor de'n Tĩara-Muntenneascæ. Asiã *Brincovenii*, se ċiċe, cæ se trag dela Bulgari. Asiã *vecii Bæsæræbesċi* aũ trecut de'n Bæsærãbiea la Olt. Tot asiã nu s'aũ ferit neċi Domnii si boiarii Moldavi a-sĩ da fetele dupæ Domnii si boiarii poloni, luĩnd tot deauna sama la bunætatea neamului. Asiã Iliasiiũ, feċiorul lui Alexandru cẽll Bun, aũ luat Doamnæ, pre Mæriea sora Sofiei Cræesei lui Vladislau Craiului lešiesc: Stefann cẽll Mare aũ dat pre fiċe-sa Ileana dupæ Ioann Vasilieviciũ Impæratul Moscoviei. Væsiliũ Lupul Vodæ si-aũ mæritat ũæ fiċeã dupæ Radivil, duċele de Letuãnniea, si pe alta dupæ Timusiũ Hmielnisci Hætmannul cædiãcesc. Pe'ntru lungime neċi cæ mai pomenim aicĩa de amestecarea sngelul Bogdaunilor, Movilesċilor, Constantinilor si a altor Domni cu all Pælætinilor, Voevodilor si Cæstellannellor lešiesċi; cæci, vrĩnd Dumnediãũ, despre toate aċestea se va ċiċe anume si pre larg ĩn tomul II., la locul si la tĩmpul sæũ, precum si ĩn cartea genealogiei neãmurilor Boiærimii Moldave, carea am scris'o ĩn limba lætinæ.

Īnsæ cu toate aċestea, legætura ĩnsuratului si a mæritatului fiind pærticularæ, numai ĩmpreunarea unor case mai de neam, nu se va cæde a se socoti, cæ doaræ cu aċest mijloc sĩrgele de Rumĩn sæ se fiæ stricat; cæci, precum sĩnguræ orĩndueala firii poštešcẽ: „*Partea cẽu mai micæ se supune cẽllei mai mari*“. Ći ca sæ nu treċem cipul si forma precuvĩtærii, pe'ntru cẽlle-lalte vredniċfi alle Rumĩnilor Moldo-Vlacĩ ĩnvitæm pre cõtitoriu la trupul istoriei.

XXIV.

Ioann Bœrac.

(Poet ardeleann; dela ell avem poemele épiçe: „*Argîr ši Ileanna cu pærul de áur.*“ „*Ræsîpirea Ierusælîmului*“ s. a.)

§. 118.

Cîntul II.

(De'n poema épiçe: „*Argîr ši Ileanna cu pærul de áur.*“)

1. Tîncêrul deacæ pornesêce,
Departê cællætoresêce,
Cîar numâi cu şierbul sæu,
Dînd rugæ lui Dumnedîcæu.
5. O! Argîre! lungæ calle!
Lunghi necædiurile talle!
la de-a lungul dealûrile;
Şi nûmcæcæ sgiâburile;
Tot prin lócuri necælcate,
10. Şi prin pæduri ne îmlate;
Tot prin væi necunoscutê,
Prin lócuri nepriçepute;
Ne dedat cu calle lungæ:
Cîte vor sæ-l mai ajungæ.
15. Cîte birturi, cîte sate:
Tot întreabæ de cêtate.
La toîi le pæreâ minune,
Necum ea sæ-i sæicæ spune.
Calcæ cîte lócuri toate,
20. Pîncæ mai necî nu mai poate.
Dar' în partea pusniçeascæ
Cînd erâ sæ nimereascæ
De'ntru ûc pêsêcæ mare,
Vede, fum cæ ese tare,
25. Şi într'acolo græbesêce,
În care, deacæ priveşêce,
Vede un om mare foarte
Cît s'âu spæimîntat de moarte.

- A se 'ntoarēe nu cutediā,
30. Gîndind: fricos sœ nu-l vadîa,
 Ći sî-aũ fœcut indrœsnire,
 Gîndind: ori traiũ, ori peire!
 Decî in pêsœerœ intrarœ,
 Dindu-î întiũ bunœ sarœ.
35. Earœ omul œell prea mare
 Da ũœ groásnicœ strigare:
 „Ćine este? œine vine?
 Ćine œe cáutœ la mine?“
 Sî pe cînd rostiã cuvîntul
40. Se cutremurá pœmîntul,
 Numai cu un ociũ in frunte,
 Sî pœreã œe-î eit un munte.
 Argîr tremurá de fricœ,
 Sî nu ascundeã nemicœ;
45. Ći se rugá de ertare,
 Numœrîndu-î tot œe are,
 Sî-l întreabœ de œetate,
 Nu sœie încœtro bate?
 Aũ rœspuns omul îndatœ
50. Cu vorbœ mai asiœdiatœ:
*Nu î-am audit de veste,
 Necum sœ sœiu unde este;
 Dar' sîedî pînœ deminealîœ,
 Cœ vin toîi sœtirîi falîœ;*
55. Sœiu œœ trœbuie sœ fia
*Vre unul, care sœ sœiœ;
 Sî care va sœi mai bine,
 Îl voiũ trimite cu tine.“*
 Atuncî Argîr mulîœmešœe
60. Sî frica-sî mai potolešœe.
 Aœest uriasîũ îndatœ
 Cu ũœ œinœ sœ aratœ,
 In frigare vrînd sœ tragœ
 ũœ œæprioarœ întreagœ
65. Faœe œinœ boicœreascœ,
 Ca pre Argîr sœ-l œinsteascœ.
 Masa lingœ foc o pune,
 La luminœ de tœœiune;
 Sî sîed toîi pe lingœ vatrœ
70. Pe cite un sgiab de peatrœ.
 Argîr pînœ sœ imbuœe
 ũœ ploscœ de vin aduœe

- De'ntr'alle salle merinde,
Care foarte bine prinde.
75. Uriasiul, deacæ-l gustæ,
Cu stomac ca de locustæ,
I-ar' si plæcut ca sæ tragæ
Pe gitu-si uæ bute 'ntreagæ.
Dar' tot se îndestulleadiæ,
80. Nefiind mai mult sæ cradiæ.
Asia pinæ sied la masæ
În sælbateca lui casæ,
Pe Argir il mai întreabæ:
„Cæ imblæ? si cu cæ treabæ?”
85. *Cântæ acæã cætate*
Prin iærüi asiá depærtate?”
La care Argir ræspunde,
Tot spune, nemic' n'ascunde.
Cit e lui Argir de dulce
90. Cind apoi merg sæ se culæe.
Demineafia se scularæ,
Sælirii se adunaræ,
Se 'ntreacæ care de care,
S' aducæ cînste mai mare.
95. Omul încæpe sæ faæ
C'a toti sælirii sæ tacæ,
Dicind: „sæiü, cum mi se pare,
Cæ aveü multæ imblare,
Nu sæiü de Neagra-cætate
100. *Unde-i si încætró bate?*
Nu væ întreb spre stricare,
Neci spre vre uæ supærare.”
Nu sæiü cæ, sæ ræspundiæ,
Mæcar cit carbæ si frundiæ.
105. Ear' un sætir sciop soseşcæ,
Si numai decit græesæe:
„Sæiü eü de Neagra-Cætate
Dar' eü! pe unde ca bate!
M'au purtat pre mine dorul,
110. *Unde mi-am frint si peciorul,”*
Atunci omu-i poruncæscæ:
„Numai decit te gateşcæ,
Cræisiorul de la mine
Sæ-l cælarusedi preu bine.”
115. Dar' sciopul se jæluesæe
Si dicind asia græesæe:

- „Eü nu cutediü a mæ duce ;
 Ca acolo sæ m'apuce ;
 Cæ cü, mæ rog ni'ascultæ,
 120. Am fæcut págubæ multæ
 Eram fearæ ræpitoariæ,
 Pielte de lup mincætoariæ,
 Si-aü de gînd sæ mæ beleascæ :
 Cine sæ mæ mintueascæ ?“
125. Dar' atunçi omul cëll mare
 Începü a strigá tare :
 „Mergî ! audî cînd ðic ñædata !
 N'asceptá vorbæ rugatæ !“
 Omul ajutæ de milæ ;
130. Ear' sciopul pleacæ de silæ.
 Argîr mai cu bucurie
 Scurtæ de'n cælætorie.
 Bæreuri, cîmpuri, væi, si deåluri,
 Peste ape multe välluri ;
135. Dille multe, calle lungæ :
 Nu puteá sæ mai ajungæ.
 Dar' ñædata mai pre urmæ,
 Si drumul mai li se curmæ,
 Într'un virf de deal sotiræ,
140. Si puñintell odihniræ,
 De unde li se aratæ
 Cõtatea de mult aflatæ.
 Acum sciopul nu mai mergé,
 Ci 'ndata næpoi se sterge,
145. Cæruí Argîr multiæmesce,
 Apoi earæ-si mai porneşce.
 Cînd în cõtate intraræ
 De locasiü bun întrebaræ.
 La üæ væduvæ sosiræ
150. Unde si locasiü gæsiræ.
 Væduva bogatæ foarte,
 Nu scia cum sæ se poarte,
 Avînd üæ ficeæ frumoasæ,
 Le-aü dat locasiü bucuoroasæ,
155. Si 'ntrebá : „de unde vine ?
 De la ce locuri stræine ?
 Si de ce felü de neam mare ?
 Si ce cæutare are ?
 Argîr la toate ræspunde.
160. Si nemica nu ascunde.

- Însă gimpul care-l are,
De ce îi eră mai tare.
*„Unde-i locul, ce se scimbă
În necunoscută limbă ?“*
165. Într'ăcest feliū o întrebă,
Dicind că are ūă treabă.
Aū răspuns văduva bine,
Nu linū nemica 'n sine,
Dicind: *„nu este departe,*
170. *Nunai un cîmp ne desparte.*
*E ūă grădină vestită
Și foarte împodobită,
În care ūă cuconită:
Ūă măeastră feciorită,*
175. *Pelrecindu-și, se arată
În toată diina nădată,
Și se preumblă într'însa
Cu sîese roabe cu dînsa.
Este măeastră crăeasă,*
180. *În lume cea mai aleasă.“*
Atunci ell nu are altă,
Înima precum îi saltă.
Văduva una nu uită,
Cî tot la dînsul se uită,
185. Șî se miră foarte tare,
Că trupșior voinicese are!
Tot întrebă ispitesce.
Cătră ell se lingusiesce,
„Cum ai răsbit să ajungă
190. *Calle atita de lungă ?*
Ell, precum i-aū fost imblarea,
Îi spuneă toată 'ntimplarea:
*„Am venit pe'ntru Ileanna,
Dela măică-mea Medeanna.“*
195. Ear' văduva ocii își face,
Și la inimă îi diace
Ūă sperinlă rotogolă,
Trăgîndu-și jarul la oală,
Cum ar puté ea să facă,
200. Ca pre fiă-sa s'o placă,
Ăcest crăişior nemernic?
Bogat și foarte cucérnic?
Gîndind asîă intru sine:
„Să mi se lovească bine,

205. *Diav! nu mi-ar pare de glumă,
Să mă vad, că sînt ūă mumă,
Seau ūă soacră norocită,
Unu craiu înrednicita!*
Cu acest propus se pune
210. *Ca să facă stricăciune
Unu crăisior cu minte
Dindu-i pièdeci înainte.
Deçi la cînă se așteadă,
Beu, minineă. ospateadă.*
215. *Precum este obiēcîul,
Măi dau la povești cu Craiul.
Se scoală de la mîncare,
Fac așternut de culcare.
Pleacă Argîr să se culce:*
220. *Ostennit, îi pareă dulce.
Văduya se socoteșce
Și cu șierbul lui grăeșce.
Apucîndu-l înainte
Cu tainuite cuvinte.*
225. *Urđiese cu jurămînt tare,
Lui Argîr împiedecare.
Cu feliărniče cuvinte
Așiă înșicală și minte
Pre șierbul, care se ține*
230. *De fægædueli străine
Cît vîndu, ca și pægînul
Pre Domnul său și stăpînul.
Đicînd: „Ascultă-mă fraté;
Să-ți dau ačeastă cėtate*
235. *Cu fičă-mea împreună,
Să trăeșci vieaiă bună;
Să nu măi șierbeșci atita,
Cî se îmbli cu carita;
Să fi Domn într'ūă cėtate*
240. *Să aibi neámuri încelđiate!
Să aibi așiă ūă solie,
Cum îi dau fičă-mea ție.
Ascultă-mă dulce frate!
Să te fac cu bogătate.*
245. *Ia ačest folcuțiu in mină,
Și întrînd voi in gradina,
Să suflă asupra-i foarte,
Să adoarmă ca de moarte.*

- Ca sã nu se întilneasã*
250. *Cu Ileana sã vorbeasã.*
Deacã va eãi afarã,
Apoi îl deãceptã carã,
Îa unsoare-asta la tine,
Unge-l pela genne bine,
255. *Și-l prinde de mina dreaptã,*
C'apoi pre loc se deãceptã,
Ascultã-mã dulcã frate!
Cã te fac cu bogãtate!"
Se însiealã cu prostiea,
260. *Necunoscind fãliãria,*
Cã ginere nu-l primeãce.
Çi pre Argir socoteãce.
Deçi se scoalã demineaãia
Argir si își spalã fãlia.
265. *Se îmbracã, se gãteãce.*
Și la grãdina pornãce.
În care intrind, își face
Cugetului semn de pace.
Încipindu-și în minte,
270. *Cã va fi de-acãi nãinte.*
Aãia ciudate frumãete,
Care plac la tinereãie,
Cit aũ cãleat cu peãiorul,
N'aã mai vãdiut crããșiorul
275. *Cã de flori împodobite.*
Cã de riuri limpedite!
O! eãi trandafiri miroasã
Cu foi rumene, frumoasã
Rosmãriniã aũ verdeãliã.
280. *Și gãroafele roãieãliã.*
Aicã crinul alb floreãce;
Coleã nadrul frumos creãce;
Cãdrul rãmurile-și tinde,
Care mare spããiu cuprinde
285. *La cãpru frunãia-ã verdieãce*
Și boarea i-o clãteãce.
Isvoarele eurg rãcite
Ca cristatul limpedite.
Seãune verdi doãã sute
290. *Tot de'n pãããce lãcute*
Cu lastre acoperite
Toate crãesei gããite.

- Arġir se eulea pre elle,
 Sæ-ī treacæ de ostennele,
 295. Ašceptind a sa iubitæ
 Cu inima de dor friptæ.
 Earæ sierbul blæstæmat,
 De vûduva inšielat,
 Cu leacurile gætite,
 300. Ši de vûduva vræjite,
 L'aũ adormit tare foarte,
 Cu ũæ putere de moarte.
 Atunēi šī eræasa eatæ,
 Vine, frumos imbræcatæ
 305. În minute cælduroase
 Cu šiese roabe frumoase.
 Precum dâtina îi este,
 Cætræ locul sæũ græbešæe.
 Cind inætisfor se duce
 310. Pæru 'n aur îi stræluce,
 Ši pre spate ši-l undeadiæ,
 De'n soare fæcindu-ši radiæ,
 Care la cæleſte bate,
 Neteđit in jos pre spate
 315. Clætii haine frumušiele,
 Ši tregea boarea cu elle.
 La trup dreaptæ ši subire
 Drægelašæ la đimbire.
 Pre cap diamant stræluce,
 320. Ce cu soarele aduce,
 Ciar toatæ-ī stræluçitoariæ
 Dela cap pin la pecioare,
 Væđiind cæ cine-va điaçe
 În locul ei, nu-i prea plaçe;
 325. Daræ, ce nece gindešæe
 Pre Arġir aei-l gæsešæe.
 Lîngæ dînsul se ašicadiæ
 (Cine va li se nu creadiæ?)
 Ši avînd sudori pre fætia,
 330. Ea cu elle se ræsfatîæ,
 Fiînd mærgelle stropite
 Pe fatia lui ræsipite,
 Le šterge, fæcindu-ī boare
 Cu a sa apærætoare.
 335. Cu næframa se ræsfatîæ
 Acoperindu-l pre fatiæ.

- Însă nu puteai să-l lase
 Inima cea de crăeasă,
 Mai mult să se odihnească,
 340. Și ea la ell să privească.
 Dară ell neei grije n'are
 De postita deșceptare;
 Că vrăjita adormire
 L'ău îngreuiat la fire,
 345. Și Ileana nu precepe,
 Cî numai așii începe:
 „Sculați ostennite brație,
 Să vă mîngăiî cu dulcăaliă!
 Oh! rost! graiul nu-î ascunde,
 350. Cî te scoală și-mi raspunde!
 Oh! oei! descideți vederea,
 Lăsați somnul cell ca mîerea,
 Ridicați cătră sprînceene
 Călle mai de-asupra jenne!
 355. Deacă ai ajuns limannul,
 Precum îi-ai fost făcut plannul.
 Fără pręget departate!
 Viî la îă străvîă parte.
 Oh! puțin mai ostennesăe,
 360. Cînd limannul se iveșăe
 Oh! scoală, îubite! scoală!
 Scoală, că mă bași în boală!
 Foarte mult lingă ell plîngă,
 Cit mai cu totul se stingă.
 365. Cînd alătea lăcrămî stoarăe,
 Cătră șierbul se intoarăe,
 Dicînd: „oare ăe minune?
 Aiăi nu sint lucruri bune.
 Eă precep, că nu e bine,
 370. Îl fărmeacă oare-ăine,
 Și-mi căută a mă duăe,
 Pînă soarele străluăe;
 Aăest somn putérnic are
 Cu moartea asămănare.
 375. Stăi aiăia și-l pădieșăe,
 Pînă cînd ell odihneșăe,
 Și sculîndu-se îi spune,
 Cit sint de eă-amăricăune,
 Și de doăă ori să șăia,
 380. Că mă viă, și să mă viă;

- Ear' mai mult nu e putinã,*
*Care vr'o spuiũ cu credinã.*⁴
 Și așã s'aũ dus a casã,
 Pre Arġir dormind il lasã.
385. Ear' șierbul seoate unsoarea
 Fãcutã de vrãjitoarea
 Și, ungindu-l pre la ġenne,
 L'aũ desãeptat sãrã lenne.
 Ear' Arġir cit se desãeptã,
390. Dãce: oh! eẽ feliu de faptã!
 Am dormit de prisosinã
 Fãrã neẽi ùã trebuinã.
 Și pre șierbul il întrebã,
 Sã-i spuiã cit mai in grabã:
395. „De aũ venit in grãdinã,
 Prea iubita lui luminã?”⁴
 Rãspunde șierbul și dãce:
 „Cu calle va sã te strice.
 Cit aũ plins ea lingã tine,
400. De dor cu brațiele pline,
 Dicindu-ți cuvinte drepte,
 Nu putũ sã te desãepte.
 Aũ dis apoi cã mai vine,
 Pin' de doũã ori la tine,
405. Dar' mai mult nu e putinã,
 Sã cunoãșcem in credinã;
 Cã legeã ù porãnescã,
 Și mai mult nu 'ngãducã.
 Atunã de vei dormi earã
410. Pinã va ești afarã,
 Mai mult nece nu-ũ mai vine:
 Vai! sã de ea, sã de tine!”⁴
 A doũã ði vin ei earã,
 Și in grãdinã intrarã.
415. Și tot aãcea-si imblare,
 Ca cea de cri supãrare.
 Deẽi cu inima amarã
 Ear' cãtrã locașũ plecarã.
 Vãduva, vãduind cã-i faãe,
420. Șierbul, ciãr precum ù plaãe,
 ði dã darurã, și-l cãnstesãe,
 Cãẽi alita ù șierbesãe.
 Deẽi sã a treia ði pleacã
 Arġir cu inima seacã,

425. De somnul  ell greu se teme
 Si osteadi  greu si  eme,
 Dicind: „Doamne indurate!
 Cerescule Imparate!
 Cella  e căci de'n ve ie,
430. Audi-m , mă rog  ie.
 Desicart  ca să nu-mi fie
 A cast  callatorie.
 Cu de parint  par snire
 Am cautat preb gire.
435. Rogu-m , dă-mi m ng ere,
 Ca să o văd cu pl cere.
 Că, de nu, mă scirbesc foarte,
 Si cad în groasnic  moarte!^{ca}
 Temindu-se de somn dulce,
440. Nu voi  să se mai cul e.
 Se preumblă prin gr din 
 Cu inima de dor plin .
 Dar' s erbul se n ceje e,
 Cu inima se topes e;
445. Căci nu poate să-si plineas e
 Plannul, ca să-l ameticas e.
 Ins  face ell  e face,
 M car  e Argir nu d ice,
 Că-l atinge de'n pe ioare
450. De'ntr'a folcu ului hoare,
 C t n'au pisit ne e siase
 Si-i c ut  să se las e
 Pre un pat plin de verdeîie
 Adormitind cu dul e ie.
455. Neanna, frumse ie plin ,
 Au fost intrat în gr din ,
 Carea mai de veste prinde,
 C  Argirul ei se vinde,
 Si  etr  d nsul gr be e.
460. C t adormit  l prive e,
 Oh! vai! nu se poate spune,
  e pl s si ameri iune!
 Strig  cu graiuri duloase
 De'n inima dr gostoas :
465. Oh! dragoste am rit !
 Si foarte bajocorit .
 Oh! vai inim  perit !
 Si dul e ie am rit !

- Oh! dragoste! te vād bine,*
 470. *Cæ tu īlī bātī joc de mine!*
Oh! Arjire prea īubite!
Ši in dešcært ostennite.
Cu de pærinī pæræsire,
Ši cu a ta prebegire
475. *Aflæsī dragoste amaræ,*
Cæ mæ pierdī de'n minæ earæ.
Oh! mæcar numāi ūæ datæ
Sæ-ī aud vorba curatæ!
Vai! inima mea ēea prinsæ,
480. *Īn cursa dorulū stinsæ,*
Cum ešcī de foc trist aprinsæ,
Ši de tot jungiul atinsæ!
Eū de aičī mæ voū dūce,
Čine sæ-mī dea vorbæ dulce?
485. *Cæ pæsere de sub soare*
Nu poate ašīū sæ sboare,
Care la mine sæ vīæ,
Oh! nu se poate sæ fiæ:
Cæ eū am putere tare,
490. *Ši venīi cu muncæ mare.*
Nu pot ræminé, īubite!
Mæ duc — oh! dureri simīte!
Oh! mæcar numāi ūæ datæ
Cu ūæ privire curatæ
495. *De ai māi privi la mine,*
Sæ vedī, cæ pling lingæ tine;
Sæ audī glas cu plæcere
Spre a noastræ mingæere.
Apoi mæcar, vai de mine!
500. *Aičī sæ morīū lingæ tine!“*
Ši cu særutæri in faliæ,
L'aū ridicat sus pe bratiæ
Ulīndu-ī de'n tot næcadiul
Cu laceræmile obradiul.
505. *Pinæ sara tot osteadiæ,*
Lingæ dīnsul læcræmeadiæ.
Cind ašīū se næcæješēe,
Cætræ šierbul lui græešēe:
„Prea īubitulū mieū spune,
510. *Cæ sīnt cu amæricīune,*
Neputīnd ca sæ-mī vorbeascæ,
Sinætos sæ odihneascæ!“

- Atunċia vrind sã se ducã,
Fãċeã ciar ca ùe nãlucã,
515. Cã ea de drãgoste mare,
Nu preã grãbiã la plecãre,
Cã se întorceã in datã,
Ca sã-l mãi vadã ùe datã,
Sã in brație il mãi strĩnge,
520. Sã cu sãrutãre plĩngã:
„Oh! de nãcadũ inãercãte,
Sã lãe-ã e greutate,
Cã nu poã grãci cu mine,
Sã vedã cã sãnt lingã tine.
525. Oh! deșicãrtã ostenealã,
Amarã cãvernisealã —
Oh! gĩndesãe-ã vĩndãtorũul.
Sã ù fi rãsbunãtorũul!“
Sã la șierb ù erã milã,
530. Vedĩnd cã amar sã silã;
Dar' se teme-a deșceptã,
Cã Heanna fãlãe stã.
Heanna la ell priveșãe,
Vede cã ĩngelbenesãe,
535. Sã prepunã cu tot gĩdul,
Cu ocũ urit eruntĩndu-l;
ĩnsã oare cã sã-i dicã
ĩn fãlã ù este fricã,
Ca sã nu tãgãducãseã,
540. Sã mãi rãũ sã-l pedepseãseã.
Drept acãea cu ostãre
ĩl strigã sã cu glas mare:
„Preã ĩubituluĩ mieũ spune,
Cã plĩns sã amãricãiune!
545. De va vrã sã-ã ĩsbĩndeãseã:
Acãest svãt sã-l ĩmplĩneãseã:
Sãbieã cãa acãlãtã
De'n cuĩul cãll mic aflãtã,
Sã o mute ĩn cãll mare,
550. Sã asãã ĩsbĩndã are,
Care de mãi ĩnãinte
Fãcãã, ar fi avut mĩnte;
Erãũ toãte foãrte bine,
Cã puteã grãci cu mine;
555. Nu am fi avut durere,
Cã-am fi trãit cu plãcãere!“

- Și aștă a casæ pleacæ,
Cu inima de tot seacæ.
Șierbu-l scoalæ: cu unsoarea.
560. Fæcutæ de vræjitoarea.
Se scoalæ: Argîr și diçe:
„Cu calle e sæ mæ strîce.
O! Doamne putere mare!
Cum am asudat de tare!”
565. Ear' șierbul: „ba nu-î sudoare,
Cî lăcrămî jăluitoarie,
Dela a ta præ iubitæ,
Tare te plîngeå scirbitæ.”
Argîr îl cærtă de silæ,
570. Pe'ntru cæ nu îi-aũ fost milæ?
Sæ mæ fi sculat pre mine,
Aũ nu ai milæ la tine?“
— „Cæ græscî cæ nu am milæ?
Cæ destull îi-am fæcut silæ;
575. Șî eũ, și a ta iubitæ,
Eũ amærit, ea scirbitæ,
Ca sæ te scolî nu-î dam pæce;
Deacæ n' ai vrut, n' am cæ fæce.”
Atunçi Argîr de durere,
580. Lésîncæ, plînge, mai pieræ,
Dicînd: „ah! groasnicæ soarte!
Eũ sînt vrédnic cîar de moarte!
Un somn ingreuîat tare,
Fæce supærvare mare.
585. Cînd eră sæ fæ bine,
M'am stricat singur pre mine,
Cît næcadîũ! citæ îmblare!
Acum næcadîũ și mai mare!
Eũ ei î-am fæcut minie,
590. Dar' încæ cæ næcadîũ mie!“
Atunçia șierbul: „stæpine!
Aũ dis aștă cætræ mine,
Cæ de poftesçi isbindire,
Aștă îi-aũ dat svæture:
595. Sábica cæa acæliatæ,
De'n cuîul cæll mic aflatæ,
Sæ o muî in cæll mai mare,
Cæ ei aștă i se pare,
De fæcæi mai înæinte,
600. Mai mult ai fi fost cu mînte;

*Cæ nu aīi avé durere,
 Ći aīi trāi cu plæcere.
 Šierbul gindīa cæ nu-ī bine.
 Unde sābiea īsī tīne.*

605. *Ear' Argir īntīeleptīesce,
 Intr'alt cip sī-o tilcuesce.
 Stæ puīn sæ socoteasce,
 Ca bine sæ nimereasce.
 Sābiea īn mīncæ tīne,*

610. *Ši gīndesce īntru sine.
 Cuīul cēll mare gīndesce,
 Ši pre sine tilcuesce;
 Earæ cēll mie, stricætorīul.
 Šierbul a fost. vīndicætorīul.*

615. *Pre acella īl descoase:
 Strigīnd cu sābiea seosæ:
 „Acum precep cū, cæ este,
 Oh! acum prīndcū de veste.
 Precum cuvīntele sunæ.*

620. *Tu cæcī fīntīamī cæa bunæ!
 Eū te-am adus sæ-mī prīndī bine,
 Tu m'āi īngropat pre mine!
 Cæ šierbitorū cu credīnīæ!
 Aū gīndīl' am sæ mæ mīnīæ?*

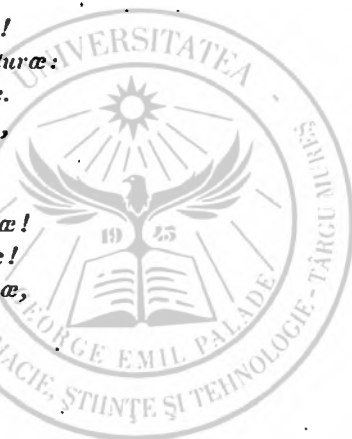
625. *Cīnd gīndīam a trāi bine:
 Atuncī m'āi strīcat tu cīnc!
 Mī-āi fæcut cāpæt vicīcī,
 O! dušmannul deveptæūū!
 Mæ jungūū! mor moarte amaræ*

630. *O! tu īnīmæ de fearæ!
 Dar' īntīū te jungūū pre tīne,
 Cæ tu mai vīndut pre mīnc!
 Ear' šierbul de frīcæ mare,
 Se tot rugā de ertare,*

635. *Ši plīngīnd se jæluesce,
 Ši tot lucrul ī-l sfetesce:
 „Cæmī-aū fægæduit mie,
 Fīica ei sī avūīte,
 Ea m'āū īnšīelat pre mīnc,*

640. *Numāi sæ te vīndūū pre tīnc.“
 Argīr strīgā cu mīnīe:
 „Aū nu mī-aū fost grīje mie,
 Ca sæ te fac ŷn om mare?
 Vāī! Iudo! īnīmæ tare!*

645. *Vai! cum m'ai mincat dușmanne
Vai! la mine cîte ranne!
Sæ-ți dau focul tînetului.
Pînæ 'n casa sîșfetului!*¹⁴
Și cînd așîa cuvinteadiæ,
650. *Capul încæ i-l reteadiæ.
Și turburat de minie
Spre vâduva cu urgie
De'n dinți stringe și injuræ
Dîndu-i tînete de'n guræ*
655. *„Cæ mi-ai fæcut tu strigoaic!
Tu inimæ de ursouc!
Tu cu fîrmecele talle,
Deacæ m'ai stricat de'n calle,
Adu-ți fata cea aleasæ,*
660. *Ca sæ mi o fac mireasæ!
Sæ-i dau sæmn de legæturæ:
Doiæ palme preste guræ.
Spunc-i sæ viiæ încoaçe,
Sæ o iaü peste mijloaçe,*
665. *Și ca sæ o logodeasæ
Såbica mea cea cræeasæ!
Batu, tu soacræ bætrînæ!
Adu-ți a ta dreaptæ minæ,
Sæ o særut tirænneșe,*
670. *Cu såbica, cum doreșe.
Și sæ îi-o 'nfig în gușie,
Ca sæ crepi aici la ușie.
Așîa sæ-ți mæriți tu fata,
Cum ai fæcut judecata!*
675. *Sæ pætieșci și tu ca mine,
Cînd va fi sæ-ți fæ bine!*¹⁴
Și așîa o pæcæseșe,
Și cætræ cîmpuri porneșe.
Ascultăi acum ce cinuri
680. *Rabdæ Argir, și suspinuri!
Între sgiåburî rætæceșe,
Și pre'n pæduri prebegeșe.
Lîngæ un isvor de apæ,
Ciar de'n gura mortii scapæ!*

XXV.

Pæris Mumuleannul.

(Poet ruminicann.)

§. 119.

Plūngerea sī tīnguirea patriei.

(Despre nedreptatea, ce i-s'au făcut de către străinii, pre carii i-a primit în sinul său, ca pre fiii săi.)

1. O! maică sfintă dreptate!
 Vin' din ceriū de unde ești!
 Vede-mi a mea strimbătate:
 Cellor rai sã rãsplãtești!
 Ceriurilor! din nãltime
 Rogu-vã sã vãdescideți!
 Și-a rãutãlii multime,
 Ce-i asuprã-mi s'o vedeți!
2. Arãtați milostivire,
 La all mieū cumplit suspin.
 Și, de este rãsplãtire,
 Spãlãti-mi all mieū venin.
 Nu mi-aū mãi rãemas putere,
 N'am unde sã nãdiuse,
 M'aū pãtruns a mea durere
 Și eunose, cã mãe topesc!
3. Eū fãrã fãlțarnicie
 Pe strejnī i-am priimit,
 Fãr' a sãi cã-s vrãjmãșie,
 Ca pe-aī mieī sī i-am iubit,
 Am vrut sã sī hrãnitoariã
 La nemãrniči bãrbari,
 Mãicã bunã 'ngrijitoariã
 Fãr' a sãi cã sint tilhari.
4. Nu din pismã cu minie
 Bãrbari pe ei îi numesc,
 Či de-a lor neomenie
 Sint silitã sã vorbesc.

Un neam veciū si cu sēintīæ,
 Nu-i decit un neam hærbar;
 Silitæ-s særæ voinīæ
 Ca sæ-i blástæm cu amar.

5. N'asiū vré sæ le daū ast nume,
 Dar' all lor ræū m'au silit
 Decit alti hærbari din lume
 Ei mai ræū m'au præpedit.
 La a lor ticælošie
 Pûrurea i-am ajutat;
 Si-a cum særæ omenie
 Ei pe mine m'au prædat.
6. Eū i-am primit pærintesæe,
 Pe flæmind, gol si 'nsetat;
 Si ei acum tilhæresæe
 De tot m'au dæræpinat.
 I-am ajutat cu mijloæe,
 In tot cipul de-ajutoriū;
 Socotindu-i fi de pæe,
 Ear' nu hoti ræsvrætitoriū.
7. Isgoniti, fugiti de silæ,
 Dintr'all lor loc stræinai;
 Au aflat la mine mila
 Ca si-ai miei cinstiti hærbari;
 Si mai mult decit se poate
 I-am inbrælisiat pe toti;
 Le-am fost scæpare la toate,
 Nesæiindu-i cæ sint hoti.
8. Le-am fost mumæ cu dorire,
 Cæstor hærbari blæstæmai,
 Nu le-am dat deosebire,
 De-ai miei si adeværaii.
 N'am sæiut cæ vre uæ datæ,
 Mi-s'or faæe vindætori,
 N'am sæiut c'oiu fi 'nsielatæ,
 Si-mi vor fi omoritori.
9. Toi in loc de multæmitæ,
 Prin tainæ au uneltit
 Sa mæ valæe præpeditæ.
 Dupæ cæ i-am fost cinstit;

A mæ ræni pin' la moarte
 Asupræ-mi aũ cuġetat;
 M'aũ slæbit eu totul foarte
 Cit nædejdi n'am de seæpat.

10. Ca niŝe lupi pre ũæ turmæ,
 Pe-aĩ miei ŝi i-a 'mpræŝiat,
 Gonindu-ĩ din urmæ 'n urmæ,
 Din mine i-aũ depærtat.
 Toĩ næválnieĩ cu urġie
 Asupræ-mi aũ fost porniĩ;
 Ai miei ŝi eu vræjmæŝie
 S'allá de ei ræsipiĩ.

11. Ī-aũ silit a se desparte
 Mumæ, tata, si feçior,
 Ī-aũ inŝtræinat de parte,
 Ši pe frate de-a sa sor.
 Aũ bæjocurit feçioare,
 Ši femei între bærbaii,
 Aũ næcinstit ori ce stare,
 Lesindu-i goĩ desbræcati.

12. Aũ prædatũ biseriçi ŝinte,
 Ši nimic s'aũ spæimintat;
 Aũ næcinstit in curvinte
 Pe çerescul impærat
 Læcaŝiul çellui præá mare,
 Bærbarii l'aũ desvælit,
 Færæ fricæ de 'ntrebare
 Açestĩ aũ neleġiuit.

§. 120.

Blæstæm pe'ntru neleġuirea lor.

13. Dumnediæule 'ndurate
 Dreptule judecætoriũ!
 Vedĩ-mi a mea strimbætate;
 Ši le ŝi ræsplætitoriũ.
 Drept a lor nemulliæemire,
 Dæ-le scirbe ŝi amar;
 Dæ-le dreaptæ ræsplætire
 Cæ m'aũ prædat in diædar.

14. Miniea ta sæ-i urmedie
 Ori si unde or imbla,
 Osinda ta sæ-i vindia,
 Veri pe ce locuri vor sta.
 Fricæ da-le sæ se teamæ
 Si frundia cind s'a misca,
 Privegind sæ baçe seamæ
 Ciaru de vint cind va sufla.
15. Da-le lor callea pustia
 Ca sæ imble rætæciti;
 Arata-le a ta minie
 Pe unde-or si pribegiti.
 Dreapta ta le ræsplæteasæ
 Cestor nemultæmitori
 Urgiea sæ-i osindeasæ
 Ca pe nisce 'mputætori!
16. Braiul taü viia sæ-i ardia
 Cu fœuri electricesci,
 Pomenirea lor s'o peardia
 Din gurile omenesci!
 Curse 'n callea lor le pune,
 Sæ cadia 'n pierdiare toti,
 Numai vadia dille bune
 Nemultæmitorii hoti!
17. Citi vor pribegi in lume
 Fia de neamuri huliiti;
 Unde-or mergæ, cu-all lor nume
 Sæ fia bæjocuriti!
 Ori mæear unde vor mergæ
 Da-le lor ræu dupæ ræu;
 Ocara lor nu o sterge,
 Ajungæ-i blæstæmul tæu!
18. Da-le spaimæ de-i uimesce
 Sæ imble din loc in loc;
 Pûrurea-i cælætoresce,
 In drum færa de noroc!
 Imble 'n pêsçeri fæ' de hrannæ,
 Færa apæ si 'nsætaii,
 Cûgetul le fia hrannæ,
 Insi-si ciar fiind mustrai!

19. Pásul lor li-l potienesēe
 Sæ n'aibæ unde scæpá;
 Adunarea li-o sdrobesēe,
 Ori unde se vor aſli.
 Sæ nu poatæ sæ gæseascæ,
 Loc sæ fiæ odihniti,
 Púrurea sæ rætæceascæ
 Ši sæ fiæ nææjiti!
20. Nu-ši gæsasc' unde sæ ſicadīæ,
 Citu-ši de puſintell loc,
 Čeriul ei neči cind sæ-l vadīæ
 Ši sæ ploae pe ei foc;
 Pæmintul de vii i 'ngiſie
 Ca pre Viron ſi Dæſtann;
 Ardīæ, ſtingæ-s'a lor viſiæ,
 Fiæ-le toate duſmann!
21. Nu-ši gæsasc' unde sæ ſicadīæ,
 La respintii ſi prin muntii,
 Doboare-i a ta minie
 Preſte póduri ſi sub puniti!
 Fricæ, ſpaimæ sæ-i gonescæ
 Ca sæ imble toti uimiti;
 Mortii grodiave sæi gæseascæ,
 Unde vor ſi rætæciti!
22. Trúpurile lor ræmiæ
 Stírurii goale pre pæmint
 N'aibæ parte de tæmiæ,
 Nicii de moarte cu mormint.
 Dæ-le lor soarte cumplitæ,
 Sæ nu-ši poatæ gæsi loc;
 Fæ-le vieatia ſfirſitæ,
 Moartea c'un minut soroc.
23. Viie peste ei putere,
 Groadīæ de biruitori,
 Ši peste a lor avere
 Alii fiæ stæpiniti!
 Casele lor sæ le fiæ
 Púrurea în veac puſtii,
 Sæ n'aibæ clironomie
 Neči ai lor preá iuhiti ſii!

24. Alle lor muierī remīā:
 Væduve fær' ajutor,
 N'aibæ cīn' sæ le mīngæie,
 La nevoi, næcadiū si dor.
 Dæ a lor episcopie,
 Altor a o stæpini,
 Fiæ subt epitropie
 Vēcīnic pīnæ ēe vor si!

§. 121.

Rugæciune pe'ntru a sa scæpare.

25. Dumnediæule prea sfinte!
 Cell ēe toate le priveŝci;
 Adu-ti de mine aminte.
 Nu 'n veçi sæ mæ pedepseŝci.
 Vedī næcadiurile melle,
 Cæ s'au foarte înmulit,
 Multe scirbe, nevoi grele,
 Cu totul m'au covirsit.
26. Vedī a mea dæræpænnare.
 Cæ-s aproape ca sæ pier:
 Nu mæ læsá 'ntru pierdiare.
 Ajutor la tine ēer!
 Cautæ din ēeriū la mine.
 Si-mi vedī focul cell aprins:
 Întoarē-te-acum cu bine.
 Cæ mai cu totul m'am stins.
27. Eram liberæ grædinæ
 Veri ēine ar fi venit:
 Cu tot felul de rod plīnæ,
 Fær' a fi nimic poprit.
 Si-acum am ajuns în stare,
 Mai de tot sæ mæ sfirsiesc
 Plīng, suspin færæ 'nætare,
 Din di 'n di mai ræu slæbesc.
28. Pīnæ cīnd a ta mīnie?
 Sæ petrec tot în oftat!
 Întoarē-ti a ta urgie!
 Vedī cæ m'am dæræpænnat!

Ūæ tīlhæreasæ pornire,
De-ūædatæ m'au prididit,
A mea toatæ mošcennire
Foarte ræu s'au ræspit!

29. Fricæ, spaīmæ de'ūædatæ
Preste mine au venit,
Ai miei fi, popor mult, gloatæ
Pribegind m'au næpustit.
Toi s'au ræspindit departe,
Prea ticælosii miei fi,
Sate si orašie sparte:
Au ræmas goale, pustii!

30. Trimete-mi milostivire,
Si-mi ridicæ acest nûor:
Ai miei fi, a ta didire,
Vedi næcadiurile lor!
Nu mai poçiu ave ræbdare,
A-i vedé instræinatii,
Aratæ a ta 'ndurare
Ca sæ-i vædiu ear' adunatii!

31. Pincæ cind sæ fi scirbitæ,
Si jálnicæ de-ai miei fi?
Pincæ cind voiû si mæhnicæ
Suferind ticælosii?
Eu eram cea ræsfæfiatæ
Cu tot feliul de-adunceri,
Eu eram cea desmierdatæ
In primblæri si desfætæri.

32. Si-acum podoaba mea toatæ,
Mai s'au stins de pre pæmint;
Nu gindesc cæ vre ūædatæ
Ce-am fost, ear' sæ dic cæ sint.
Casele cælle frumose
A lor miei prea iubii fi,
Cind sæ le vædiu luminoase,
De 'ntunerec sint pustii!

33. Eu mæ bucuram ūædatæ,
De-ai miei fi noaptea imblind,
Si-acum sint foarte 'ntristatæ
Noaptea de cini tot urlind.

Alle melle úliði toate,
 Sæltá noaptea 'n vesellí,
 Ši-acum plingē precít poate
 Væðíindu-se cæ-s pustí.

34. Úlítlele acum plingē,
 De sîngiuri cæ s'au værsat,
 Nu mai pot îngítí sînge,
 Fia cîar sî vinovat.
 Tînerí, bætríní, pruncí, fecíoare,
 Plîng, suspîn færcæ soroc;
 Întoarce a ta 'ndurare:
 Nu-mí poçiú potolí ast foc!

35. Ši pe voi, sîi væ rog foarte,
 De-acum næinte sæ fíi
 Înr'un cuvînt pin' la moarte,
 La úcæltæ sî uníi!
 Væ svætuesc pærintešcæ
 Cipul care sæ-l urmați;
 Træiti toti moræliçešcæ,
 Nume bun ca sæ væ dați!
36. Cæa de-acum împræjur-stare
 Sîngurí voi o judecâi
 Ši færcæ niçi úcæ 'ndreptare,
 Væ cunoaşcæti vinovâti!
 N'ați îngrijit pe'ntru mine
 Niçi de cum sæ mæ cînştiți,
 N'ați cunoscut all mieú bine
 Numele sæ mi-l mæriți!
37. V'ați dat toti la lennevire,
 La modîæviri sî plimblæri
 Nu ați avut îngrijire
 De-alle melle mædulæri!
 Numa 'n parte sîcæ-care
 Pe'ntru sine s'au silit,
 De cæll mic æcæll mai mare
 Niçi decum n'au îngrijit!
38. Nu erá între voi cîne
 Esimplu bun ca sæ dea,
 Cæll mai mare înrtru mine
 Moralul îl ræsvrætiú.

Se nælfiase 'n voi mindrlea
 Pín' la puntul cèll de sus
 Sæ lætise læcomlea,
 Cít nu e cuvînt de spus!

39. Toi cædiuî la desmierdare,
 Nu 'ngrijaî de-all mieu folos,
 Nu simiaî cæ sînt în stare
 Pe'ntru voi sæ port ponos.
 De 'nvæiaî pulinæ carte
 Crésçere de loc n'aveaî;
 De la voi erá departe
 Folosul, cæci væ trudiati.

40. Supuî toi la desmierdare
 Numai postele vinaî;
 Dela mie pinæ la mare
 În nelegiuri imblaî.
 Væ prihænniaî seçiorlea,
 Færcæ cugeî ne 'mputal.
 Neçinstiaî cæsætorlea
 Luerul cèll mai læudat!

41. Toi eiaî din dætorle
 Uitaî pre Dumnediu,
 Eat' acum mi-aû venit mie
 Pe'ntru voi acest foe greu.
 Uitaî pe-alt vostru frate,
 Cæruia eraî dætori,
 Si çinstiaî cit nu se poate
 Pe stræini linguitori!!!

42. Vedeî acum la cæ stare
 Nemernicî m'aû adus!
 La cæ rea deræpennare
 Pe'ntru voi ei m'aû supus!
 Færcæ niçi uæ judecatæ,
 Voi cu ei v'ati însolit,
 Vedeî acum cæ de-ue datæ
 Mai de tot m'ati pustiit.

43. Nu mæ socotiî de numæ
 Sæ-mi fiî fi, si voi toi frati!
 Væ numiaî fi drepî în glumæ,
 Ear' nu drepî adeværaî!

Niċi limba mea ċe vœ crešċo
 Voi niċi cum n'o invœċiati,
 Dœtoriaea ċe firešċe,
 Vi-s'ar cadé s'o urmaċi!

44. Nu aveali ģn voi unire
 Unul pe-altul sœ iubiċi;
 Eraċi plini de pismuire
 Ši de pãtimĩ stœpiniċi!
 Pe'nt'r'a voastrœ rea urmare
 Ćerc amare-astœ-di dureri,
 Astœ-di sint l'ãceastœ stare
 Slabœ fœrœ de puteri.

45. Darœ cu aċestea toate
 Eũ pe voi tot vœ dorese.
 Mumœ vœ sint, nu se poate.
 Trœbuie sœ vœ iubese!
 Ši voi svãturile melle,
 Trœbuie sœ le urmaċi,
 Nu vœ parœ dojenni grelle,
 Ći vœ rog sœ vœ 'ndreptati!

46. Ćea de-acum pildœ vœ fie
 Oglindœ ca sœ priviċi,
 Šeiti a voastrœ dœtorie
 Cum pe-ũœ mumœ s'o iubiċi.
 Vedeċi alte maiċe 'n lume
 Fiii lor cum le ċinstese,
 Ši voi ca aċelle mume
 Siliti ca sœ vœ mœrese!!!

XXVI.

Petru Maïor (1753—1821).

(S'a născut în Căpușiū, un sat în Cîmpiea Ardealului, la anul 1753; a fost fiul năbilului Gîorgiū Maïor de Sîn-Mărtinul Dicū, proto-populū de'n tînutul: *Căpușiul Cîmpicū*. Cursul învățeturilor si-l'a început în Oșiorheiū, l'a prourmat apoi la Clușiū și în urmă la Blășiū, de unde fu trimes la Ruma în așiedicămîntul: „*de propaganda fide*“ spre învățicēiunea șciințielor teolōgice. După mîntuicēiunea studiilor a intrat la cēlugărie în mîncăstirea de'n Blășiū; însă în urma decretului împăretesc Iosefiann, pre'n carele se micșurā nūmăerul cēlugărilor, părăsi noviciatul cēlugăresc, și, sînlindu-se prout, merse ca păroc în Sîn-Mărtin, lupă acēea se făcū protopop preste tînutul: *Regin*; în urmă se făcū revădicătorū seăū cēnsurătorū cārtilor ruminescī la tipogrăfia statului de'n Buda, cu care ocajune își tipări cārțile: „*istōria pe'ntru începutul Rumînilor de'n Dăciea*“; — „*istōria bisericăasca*“; — „*predicēle pe toate duminicēile și sărbătorile*“; — „*predicēle la morți*“; și „*învățeturile despre detoria părinților de a-și educā copii bine*“; ș. a. A răpăusat la anul 1821 în etate de 68 de anni. Afară de cārțile însirate mai sus a mai scris un tratat „*despre ortografia rumînă cu litere străbunescī (latine)*“, tipărit în fruntea vorbariului (dicționar iului) patru-limbariū (ruminesc, lătinesc, unguresc, gērmînesc), și un dialog între unciū și nepot „*despre începutul limbēi rumine*“, tipărit și în vorbariul patru-limbariū, și în a doă edăciune a istōriei pe'ntru începutul Rumînilor.

Petru Maïor a purtat dispută învingătivă cuntra tuturor cēllor cē aū scris despre Rumîni „*că nu ar fi adevărații urmași ai colonilor aduse de împăratul Trăian în Dăciea la anul 106 după Crest*.“

Petru Maïor a deșcēptat și a întemeiat mai mult în Rumîni șciinția despre adevărata lor origīne, cē acēea „*ei sint adevărații strănepoi ai colonilor rumîni aduși de marele împărat: Trăian de'n Itălie în Dăciea la anul 106 după Crest, și cē limba rumînă e limba lătină poporală neamestecată în finția sa neei de cum cu alte limbe*.“ De'n scriptele lui răsufă pretutîndinea cēlle mai curate și mai infocate simțiminte religioase, morale, năcūnale. Marele și copiosul literătorū rumin *Ioann Eliade*, dīcē în precuvîntarea la fābulole lui Tīcindeal, cē „*Petru Maïor este Moise al Rumînilor, carele pre'n istōria despre începutul Rumînilor de'n Dăciea, a scos pre Rumîni de'n robiea nescūinției*

originii salle cǣlleī strǣlučite.“ Tot ašią rǣcunoašce šī *D. Mihaiū Cogǣlniceannul* in cuvintul intruducǣtiv la istǳoria Moldǣvieī, cǣ *Petru Maīor a cuntribuit cǣl maī mult la desceptačūunca simlēmintuluī nǣ-čūnal in cunfrǣlīi sǣi Rumīnī.*“

Cǣrtile luī mǣritǣ, ca sǣ le atbǣ fie-care Rumīn. si sǣ le studiedie, insusindu-šī de'n elle invicǣtivul spiret all nemuritorīuluī lor autorīū!

§. 122.

Rǣsboǣiele Romannilor cu Dačīū inčezinte de Trǣiann.

Dačīī erǣ atīta de greī impǣrǣtfeī Romannilor inčǣ de'n dīllele luī Juliū Ćesare cu cǣlle dese rǣsbǣteri šī prǣdī alle lor, cǣ sǣcǣǣ in Trǣciea in Ilirie si intru alte invecinate īčeri alle impǣrǣtfeī Romannilor, cēt Juliū Ćesare, capul Romannilor, se gǣtīǣ cu grea oaste sǣ-ī infringǣ dupǣ učīderea luī Pompeiū, protivniculuī sǣū, cum serie Svetoniū in vieatīa luī Juliū Ćesare. De ačeastǣ primǣjdie scǣpǣ pe Dačī učīderea cǣa sǣrǣ de vreme intimplatǣ a luī Ćesare, sǣptuitǣ pre'n Romannī.

Pre August, urmǣtorīul luī Juliū Ćesare intru impǣrǣtfeia Romannilor, carele sǣcuse toate pregǣtirile spre a mīscǣ rǣsboīū asupra ačellora-šī Dačī, īl retrase pleaga, ǣdecǣ rǣnnirea, carea aū cǣpǣtat'o la cǣtatea Setǳovia in bǣtaea cǣa asupra Dalmaīilor, de a purčede cu oastea romannǣ asupra Dačīilor, si-ī ītoarse la Ruma.

īnsǣ M. Statiliū Tǣurul, pre carele īl lǣsase August maī mare peste oastea romannǣ, īturnīndu-se la Ruma, bǣtū pre Dačī, carīi trecuse Dūncǣrea in pǣrtile impǣrǣtfeī Romannilor spre a prǣdǣ dupǣ dǣtina lor, si īl strīmtorī a se ītoarčē preste Dūncǣre īnapoī. Atunčī furǣ intīū dūšī robī de'ntre Dačī la Ruma, pre carīi īl fǣcǣrǣ sǣ se lupte in teatru cu Svevī, cum serie Diune Casiū in cartea LI. a istǳorieī romanne cap 22.

Earǣ M. Crasul cǣll rīnduit de August peste īlara grečǣa-scǣ, si povǣlīutorīū peste Mǣcǣdǳonia, bǣtū foarte crunt pre Dačī, strǣbǣtīnd īnsu-šī in Dǣciea pīnǣ la cǣtatea *Genucla*; dupǣ cum serie Diune Casiū, cap 23 si 26.

Śi alte bætelīf aŭ fost între Romanni śi între Daċi, cœ Daċiī nu se înfrīnarœ niċe cum a treċe peste Dŭncœre în ūnŭturile împœrœċiēf Romannilor śi a prœdă. Vīrtos ruśinœtoriŭ fu Romannilor rœsboiul, œe-l avurœ cu Daċiī pre urmœ în dīllele lui Domiċiann împœratul. Cœ trimitīnd întiŭ Domiċiann pre Apiŭ Sœbinul asupra Daċilor; dupœ aċeea pre Corneliŭ Fuscul cu oștile romanne, amīndoī aċestīa furœ uċiși cu oștile aċelle mari romanne, cum scrie Eutropiŭ la cartea a VII. in Domiċiann.

Împœratul Domiċiann, îndemnat de aċeste grelle întīmplœri, se mœrgīni sœ meargœ însu-și cu capul sœŭ asupra Daċilor, cariī aveă atunċi reġe pre cumplitul Deċebal, bœrbat foarte iscusit śi priċeput în mœestriēa rœsboiului. Mergīnd deċi Domiċiann cu oastea romannœ pīncœ în Mésiea, se dede acolo spre deprinsele salle desfœtœċiuni, în loc de a purtă cīșċiġa rœsboiului, śi aċesta îl încredīntiċœ lui Juliann. Aċesta purtīnd foarte bine lucrul rœsboiului, se lovī cu protivniċiī la Tape, unde dumericœ mare nŭmœer de între Daċi, cum scrie Diune Casiŭ la cartea LXVII. cap 11.

Acolo vœdiīnd Vedīna, carele eră all doilea dupœ Deċebal, cœ nu poate sœ scape neċi cum viŭ cu fuga, se fœcŭ mort între œeċalalīf œœdiŭl, śi apoi aŭ fugit noaptea. Earœ Deċebal, temīndu-se ca sœ nu dee Romanniī asupra œetœtiī lui œei reġe-șċi, demīndœ, ádecœ porunċi, oamenilor sœi, ca sœ taie arboriī, cariī eră aproape de œetate, śi sœ înveascœ trupinele cu arme, ca vœdiīnd Romanniī śi socotīnd cœ sint ostași, sœ se spărie śi sœ se întoarœ înapoi, precum se śi întimplœ. Śi așiă Juliann nu dobīndī nemicœ, earœ Domiċiann, carele se dusese în Pannóniea, ca sœ isbīndeascœ asupra Marcomannilor, œœi nu-ī dœduse ajutoriŭ asupra Daċilor, învins de Marcomanniī śi fugerit, petrecŭ curīnd soli la Deċebal, śi-l înbiċœ cu paċe, carea vruse mai înainte sœ o dee, cerīndu-o nu ŭċdatœ Deċebal. În urma aċestora trimese Deċebal pre fratele sœŭ, Dieġiŭ, împreuncœ cu altiī la Domiċiann, śi se feċe paċe între ell śi între Domiċiann; cu aċeasta dobīndī Deċebal banni mulți śi mēsċeri de tot felīul, folositori în paċe śi în rœsboiŭ, śi dajde pe tot anul dela Romanni. Așiă Domiċiann cumpœrīnd cu nemœsurat

preiū paċea dela Deċebal se înturnó la Ruma, cum mœrturisešċe Diune Casiū în cartea LXVII. cap. 7. Ši Romanniġ plœtiá pœituita, ádecœ tocmita dare lui Deċebal cu grea rušine a lor ši cu scápœtul împœrœtešċiġ visteriġ în tot anul, pînœ cînd fu înceliat Trœiann la scáunul împœrœtei.

§. 123.

Rœsboiul Ńell de'nŃiū all lui Trœiann asupra Daċilor.

Vœdiind Trœiann, cum apucó scġptul împœrœtei Romanilor, cum se dešġcartœ višerġea Ńea împœrœteascœ cu darea dœjdiġ Ńea pre tot anul pœituitœ cu Deċebal, privind despre altœ parte, cœ Daċiġ iši înmultġesc oastea, ši de Ńé, de Ńé se mai sœlbœtœesc, cuġetœ sœ înfrîngœ sumeŃea lor ši sœ scape pre Romanni de rušinata pœituire, carea fœcuse mišġellul Domġiann cu Deċebal. Deċi porni cu oaste asupra Daċilor, cu cariġ a avut mai multe bœtœliġ; de'n ostasiġ Romanni cœdeá încœ asiá demulŃi ši se plœguíá de armele protivniċilor Daċi, cît neavînd acum cu Ńe mai legá plœgele ostasiilor Romanni însu-šġ împœratul Trœiann dupœ iubirea sa de oameni, cu carea erá cœtrœ soldatiġ sœi, ši-aš tœiat vešmintelee salle în buccœŃi, ca sœ se lege cu aċellea tœœeturile Ńellor pleguiŃi, cum se vede în columna lui Trœiann la númœrul 32. Ba Daċiġ puneá multe bajœcuri ši crîncenne tirœnniġ pe aœei Romanni, pe cariġ îi puteá prinde viġ în bœtae, pînœ ši muerile lor le ardeá cu fœclġi capul ši úmeriġ prinsilor Romanni, precum este de vœdiut întru aœea-šġ columnœ la númœrul 33.

Darœ în urmœ fú Deċebal strîmtorat de'n toate pœrtile, ši se rugó lui Trœiann de paċe, fœgœduindu-i, cœ va împlini toate tocmelee, la cîte îl va îndœtorá, carea Trœiann o dede lui Deċebal cu cînstitœ pœituire pe'ntru Romanni ši în urma pœituirġi seaš tocmelei aċesteia dede Deċebal Romanilor armelee salle ši mášinelee Ńelle de rœsboiš, înturnó lui Trœiann ši mœšċeriġ, cariġ îi cœpœtase dela împœratul Domġiann, ši rœspîndi, ádecœ rœsipi tœrile salle, carile erá fœcute pe'ntru apœrarea Ńœriġ, ši Ńellelalte. Asiá se înturnó Trœiann cu isbîndœ la Ruma.

Însæ Decebal se desvæli nu dupæ mult timp, cœ n'au fœcut cu aœell cûget legætura de paœe cu Romanni, œa sa se tinea de dinsa, œi numaî ca sœ se scape de primêjdia, cu œarea fl impresurase Romanni. Deœi se si feœe însœiintfare la Ruma, cœ Decebal fsi œfsœigœ arme împrotiva pœituirii, carea erá fœcutœ cu Trœiann si direge œetœtile; cœ invitœsi pre gintele ádecœ neamurile înveœinate, ca sœ se scoale împreunœ cu ell asupra Romannilor, œœ mesœesiugeœœ si altele împrotiva legæturci.

§. 124.

All doilea rœsboiũ all lui Trœiann asupra Daœilor.

Deœi se margini Trœiann, ca sœ meargœ earœ-si însu-si cu capul sœi, cu oastea romannœ asupra Daœilor si sœ poarte însu-si rœsboiul aœesta; cœœi fiindu-i cunoscutœ tœria si iscodirile violenne alle Daœilor si alte greutœti alle rœsboiului œellui cu Daœil, nu se încumœtœ a încredintiá altuia grija rœsboiului aœestuia.

Deœi ajungind ell la tœrmurii Duncerii cu oastea romannœ si priœepind tehnele œelle violenne, carile se ispiitá a le tœese Daœii, se temú a nævæli îndatœ asupra lor, œi se svœtuf sœ poarte aœest rœsboiũ mai fœrœ primêjdie, de œit mai rúpede. Deœi se porni sœ facee intiiu podul aœella de pœeatrœ preste Duncere, de carele s'au minunat toatœ lumea, cum se vede în columna lui Trœiann la númœrul 70. Earœ Trœiann amine, ádecœ dœbovi în Mésiea, pîncœ œe se fœcú podul. Gœtindu-se podul pîncœ la anul, purœese Trœiann asupra protivniœilor cu Romanni. Însœ nu lipsi neœi Decebal a faœe gœtirile folositoare.

Întru aœest rœsboiũ, carele se purtœ pe încet, dede Trœiann multe prea luminate semne de un împœrat priœeput si de un ostasiu viteadiu, cum serie Diune Casiu în cartea LXVIII. cap. 14.; si multí fsi agonisirœ de ntre Romanni mare strœlucire cu bærbætfea si cu suferirea primêjdiilor.

Virtutea armelor romanne strœbætú pre urmœ, dupœ multe bætæli crunte si împrumutate pierderi, cu multœ osten-

nealæ si trudæ pīncæ la *Særmisegetusa*, la cētatea regeascæ a lui Decebāl, carea aū fost la Haṭieg în Ardeal. Aḱi ajungīnd, vœdiū Trœiann spīndiurat de asupra murului trupul lui Longīn, all prea strœlucitului povœtiutoriū all unei legiuni romanne, pre carele l'aū fost prins Decebāl, si vedīind aḱeasta īngemú sī ell sī cœi cœ erá pre līngæ ell. Pe'ntru aḱeea īnverigaræ, ádecæ īncunḡiuraræ cu mai īnversīunatæ īntœritare cētatea, prind a o bate si a pune scœri la muri. Daḱii áparæ muriī cu arcœ si cu sœḡeti, Romanniī rœsbat si aprind cētatea, Decebāl se fermecæ ádecæ se īnveninæ pe sine neavīnd acum necī ũæ putere, ca sœ nu cadæ viū în mīnele Romannilor, asēmennea fœcuræ sī alṡiī mulṡi de ai lui. — Romanniī, dupæ cœ aū cuprins cētatea, trœmœseræ cœte de ostaṡi în toate laturile, cariī ucīseræ pre toṡi Daḱii, cīṡi īi puturæ prinde, le árseræ satele si le luaræ averea, prīnseræ mulṡi sī vii, pre cariī īi dúseræ apoī în Itáliea, ca sœ le sīerbeascæ pīncæ la moarte. Toate aḱeستا se vœd în columna lui Trœiann, carea se fœcú īntru adúcerea aminte despre īvīngerea rœpurtatæ asupra Daḱilor, la númerle: 87, 91, 92, 95, 101, 104, 106, 109.

§. 125.

Dáciea cu ocajunea ræsboiului Romannilor se deṡiertæ cu totul de locuitori.

Cīne va socoti mīniea cœa īnflœcceratæ a Romannilor asupra Daḱilor pe'ntru dese le lor īncurse si prœdi; fœcute cu sœlbætæcie în provinciile romanne, si pe'ntru cumplitele ucīderi, cœ le fœcuse în legiunile romanne, nemiḱind a oare legiuni īntreḡe; cīne va socoti, cœ aḱeasta turbare a Romannilor se īnvœpœiæ īncœ sī mai mult pe'ntru crudimile, cœ le fœcœaū Daḱii cu Romanniī cœi prīnsi în ræsboalele purtate cu Trœiann, cīne va luá aminte de altæ parte la urḡiea cœa īnveninatæ, cœ coceá în ficatul Daḱilor asupra Romannilor, vœdiīnd acum īvīngœtori pre aḱeia, cœtrœ cariī arœtase atīta necredīntæ si asupra cœrora descœrcase atīta despreṡiī, hajœcuræ si cru-

ðime: aĉella se va ĉonvinge neapĉrĉvĉr, cĉ Daĉii, ĩbulđiti de cunŝiintĳa rĉutĉtilor salle, n'aũ mai cutedĳat sĉ aŝĉepte a da fatĳe cu Romanniĳ, ĉi cariĳ aũ avut tĳmp, aũ fuđit de'n ĳiarcĉ-sĳ cu femei cu copĳ cu tot, ear' care n'avurĉ tĳmp sĉ scape se uĉisĉrĉ ei ĳn de ei, ca sĉ nu cadĉ ĳn mĳnele Romanniĳlor.

De'n columna luĳ Trĉiann la nũmĉrul 20 se vede, cĉ Daĉii ĉei de pe lĳngĉ Dũncĉre ĳn rĉsboĳul ĳntiũ cu Trĉiann fuđi-rĉ la apropiarea Romanniĳlor ŝi se trĉsĉrĉ mai ĳnlontru ĳn Dĉcĳea, lĉsĳndu-ŝi locuĳtĳele spre prada Romanniĳlor. Urmeadĳe darĉ neapĉrĉvĉr, cĉ aĉei locuĳtori aĳ Dũncĉriĳ pe tĳmpul rĉs-boĳuluĳ ali doile cu Trĉiann n'aũ aŝĉeptat niĉe atĳta apropiarea Romanniĳlor, ĉi s'aũ tras ĳn pĉrtile mai de'nlontru alle ĳiĉriĳ, apoi, strĉbĉtĳnd Romanniĳ pĳncĉ ĳn ĳnima ĳiĉriĳ lor, la reŝe-dinĳia regiĉa a luĳ Deĉĉbal, s'aũ tras ŝi de acolo tot mai spre meadĳe noapte, ŝi ĳn urmĉ audĳnd, cĉ Deĉĉbal a perit ŝi oa-ŝea dĉĉecĉ este ŝfermatĉ ŝi nemiĉitĉ cu totul, ŝi cĉ Roman-niĳ aũ plecat mai de parte spre prĉdĉĉiunea ĳntređei ĳiere: aũ fuđit cu totĳi, ĉĳti aũ putut, peste mĉrgĳine ŝi aũ alergat la ve-ĉiniĳ ŝel, la Sĉrmati, cari-i ajutase ŝi ĳn rĉsboĳũ asupra Ro-manniĳlor, cum se vede ĳn columna luĳ Trĉiann, la nr. 21.

Aŝtĉ ŝĉĉpare a Daĉilor ŝi fuđire peste mĉrgĳinile ĳiĉriĳ lor a fost cu atĳta mai uŝioarĉ, cu ĉĳt se purtĉ rĉsboĳul all doile cu Trĉiann mai pe ĳnĉet, earĉ de altĉ parte se ŝĉie cĉ bĉ-tĉlĳile rĉsboĳuluĳ aĉĉŝuĳa decũrserĉ mai ales numĳ ĳn Bĉnna-tul de aŝtĉ-đi, ĳn ĳiara-Rumĳneascĉ ŝi ĳn Ardeal. Aŝiĳ darĉ rĉmase Daĉilor ŝi tĳmp ŝi loc deŝcis cĉtrĉ meadĳe noapte, ca sĉ poatĉ fuđi ŝi ŝĉĉpĉ de ascuĳitul ŝĉbiel ŝeaũ de ŝĉlĉvĉa neaparĉverĉ.

Niĉe ŝĉ-tĳ ĳncĳueŝĉi rĉsboĳul de atunĉi all Romanniĳlor asupra Daĉilor ca rĉsboĳiele ĉelle de aŝtĉ-đi alle creŝtinilor de'n Europa. Cĉĉi ĳntr'aĉĉŝea fug numĳ oŝaŝi ĳnvĳŝi de na-intea vingĉtorilor duŝmannĳ, earĉ poporul ŝtĉ pre loc; cĉĉi de ŝi are a pĉtimĳ greutĉtĳ de'n partea duŝmannilor, ŝind ne-voit a le da toate ĉelle trebuĳnĉioase, precum: nutremĳnt, ĳm-brĉĉemĳnt, arme, locaŝiũ, ba poate ĉiar ŝi oŝaŝi ŝ. a., tĉtuŝi ĳi rĉmĳne ŝi luĳ avere spre ŝuŝtinĉĉiunea caŝei ŝi famĳliei; neĉi

este dátinæ a aprinde satele poporul linișcit, seaŭ a vortæná persoanele locuitorilor. Ći ræsbotul Romannilor asupra Daćilor se cade sæ ni-l încipnim, ca sí cînd ũæ multime de sælbáticel plini de mînie ajung la niscari sate, asupra cærorora e atîtstatæ mîniea lor, unde neĉi bætriniĉi ĉei neputinĉioși, neĉi prunĉiĉi ĉel nepriĉepuĉi nu ræmîn scutiĉi de ascuĉitul sábiei lor, satele se aprind și se prefac în ĉenușiæ. Asiá erá sí dátina Romannilor, sæ stingæ și sæ šteargæ cu totul de pe faĉia pæmintului pe dușmanniĉi nelinișĉiĉi, frîngætori de juræmint și cæcatori de învoele. Asiá fæcuræ ei cu Cærtáĉinea, cu Corintul și cu Ierusalemul, unde nu ræmase peatræ pe peatræ.

Cîte scimbæri de aĉestea nu s'aŭ întîmplat în lume, ca po-poaræ întregi, ori sæ-fiæ strîmtorite a eși de'n pátriea sa, seaŭ sæ se stingæ cu totul de cætræ dușmanni! Anume, ca sæ nu ne depærtæm de Dáĉiea, aŭ nu furæ Gotii de cætre Unĉi alungatĉi de'n Dáĉiea, în carea locuĉi acum de ũæ sutæ de anni, și trecuræ Dúnærea în anul 376? Asiá ne spune Constantin Por-firoĉenitul (în cartea de administræĉiunea împæriului cap. 38), cæ Unguriĉi furæ alungatĉi de'n ținutele lor de cætræ Rumini, și mérseræ ũæ parte în pærtile Pærsiei, ear' ĉeeallaltæ se asĉe-ďiæ în Ateleuși seaŭ Moldova. Înseæ fiind alungatĉi sí de'n Mol-dova, trecuræ în Moráviea ĉea mare, de unde scoaseræ pre locuitori și se asĉeďiaræ ei.

Afaræ de aĉestea, ĉe urmeadĉiæ de'n firea lucrurilor, se aflæ sí mærturĉi apriate prea vecle despre lucrul aĉesta. Asiá ďiĉe Eutropiŭ (în cartea a 8. în Adriann), „*ĉæ Trætann pe'n-tru aĉeea aŭ adus nemærgînitæ multime de oament în Dá-ĉiea, ca sæ locueascæ orașiele și satele Dáĉiei, carile eraiĉi desiertate cu totul pre'n îndelungutul ræsbotŭ all lút Deĉe-bal.*“ În-su-și împæratul Juliann, nepotul lút Constantin Marele, ne læsæ scris (în cartea despre Ćesarĉi), „*ĉæ Trætann sîngur aŭ cutediat a se sculá cu ræsbotiŭ asupra seminiĉetĉi ĉetĉice dela Dúnære, ádecæ asupra Daćilor, pre cariĉi în decurs de 5 anni de ďille i-aŭ nemĉiĉit și i-aŭ sters cu totul.*“

§. 126.

Întrarea Rumînilor în Dăciea spre a locui acolo.

Vădiînd Trăiann Dăciea desiertatæ de locuitorî, si pæmîntul ei ašîá de fructuos, cît poate îndestullá pre locuitorîi sœi cu toate cælle trebuinçioase spre ũæ vieŕuire desçetatæ, prefecú Dăciea în provinciæ rumîncæ, carea de aci nœinte sœ se tiîce de împærcætîea Rumînilor. Deçi trimese multime nenumæráværcæ de Rumîni de'n tot împæriul rumîn, cariî sœ cultivate Dăciea ši sœ o pošieadæ. Cuvintele lui Eutropiũ (în cartea a 8 de Adriann) sunæ ašîá: „*Desiertîndu-se Dăciea de locuitorî pre'n îndelungatul ræsboiũ all lui Deçebal, duse Trăiann în Dăciea, carea are dièce sute de miî de paši ġiur împregiur, multime nenumæráværcæ de oameni de'n toatæ lumea rumîncæ. ca sœ cultivate pæmîntul, sœ locueascæ satele ši orašiele*“.

Deçi Rumîniî açeia trimisiî de Trăiann în Dăciea la annul 106, ca sœ pošieadæ satele ši orašiele, cuprînsæ toatæ Dăciea dela Tisa pînæ 'n Dúnære, Ardealul, Rumîncea ši Moldova pînæ 'n Nistru ši pînæ 'n marea neagræ, De'n açești Rumîni pošiedîctorî ai Dăciei este açell numeros popor în diésele provinciæ, cariî pre limba sa se cîamæ: *Rumîni*, earcæ limbele sláveçe le diè: *Vlasi* seaũ *Vlahi*, ši greçiî: *Vlahi* seaũ *Blahi*, de unde ši lætinesçe s'aũ numit mai tîrdiũ: *Valachi*. Adece stræbuniî Rumînilor aũ tinut Dăciea dupæ stîngæçiunea Daçilor ši aũ pošiedîut-o, ši Rumîniî nu numai çei dençoacæ, çi ši çei de'ncolo de Dúnære sînt Rumîni adeværați.

§. 127.

*Întîmplæriile Rumînilor çellor de'n Dăciea dupæ moartea lui Trăiann.**Sub împæratul Adriann (117—138).*

Cum murî Trăiann frica bærbarilor, îndatæ se urdiræ relle asupra Rumînilor çellor de'n Dăciea. Pe'ntru cæ, precum

serie Eutropiū în cartea a 8, Adriann, urmætoriul lui Træiann, pismuind mæririi aċestuia, deşfæcú de cætræ împærcætîea Rumînilor ţierile: *Asírîea, Mesopotámîea* şî *Arménîea*, şî scoţîind oştile rumîne de'ntr'însele, puse mǎrgîne împærcætîei rumîne Eufratul, pe'ntru ca aşıá sæ se şteargæ mǎrîrea lui Træiann, cæpætatae pre'n cîşcîgæċîunea ţierilor aċellora. Aşıá voia sæ facæ şî cu Dáċîea, sæ scoatae oştile de'ntr'insa şî sæ o lase. Însæ dela aċest propus îl abæturæ amiċiî, şub cuvînt, ca sæ nu lase în mînele bærbarilor atîŋia ċetæċîenni rumîni, de carit am scris maî sus, cæ se aşıedîase cu locuinŋia în Dáċîea. Bærbariî, îndatae ċe auđîræ de moartea lui Træiann, pornîræ sæ cuprîndæ Dáċîea; Adriann însæ, ascultînd svatul amiċilor, fi re'împînce, precum se cunoaşċe de'n înscripċîunile, în carile se numeşċe Dáċîea ferîċîtae pre'n vîrtutea lui Adriann, şî de'ntr'un bann la Raşîŋ, în care se đîċe Adriann *ræstætorniċîtoriul şî mîntuîtoriul Dáċîei*.

§. 128.

Sub împæratîi: Antonin Piul (138—161) şî Marc Aureliul (161—180).

Sub Antonin Piul fu Dáċîea în paċe, cum mærturesc înscripċîunile ċelle de pe tîmpul lui. Pe'ntru dreptatea şî umænetatea astui împærat depúseræ popoaræle bærbare armele şî se adresaræ la ell pe'ntru împærcæċîune în ne'nvoele. De aċeea îşi cîşcîgæ ell gloriosul nume de: *pærinte all ċenului omnesc*. Însæ sub Marc Aureliul se scimbæ faŋia lucrurilor: ell avú în anul 169 a purta cu Marcomanniî un ræsboiŋ cumplit, carele semænné cu ċelle púnîċe. În ræsboiul aċesta se unîræ asupra Rumînilor toate popoaræle bærbare, cîte erá dela mǎrgîinile Iliricului pînæ în Gália, aċellea aŋ fost, precum scrie Juliŋ Cæpitolin (cap. 22): *Marcomanniî, Nærişċîi Amunduriî, Cuadîi, Sveviî, Særmatiî, Lætrinċîi, Buriî, Vitofaliî, Soċîbiî, Sicoboliî, Rusolanniî, Bæstarniî, Alanniî, Peuċîniî, ċîstobociî*. Cum cæ Dáċîa în aċest ræstîmp nu a ræmas neatæcatae de bærbari, se cunoaşċe de acolo, cæ Caiŋ Rutiliŋ Cocle pre-

septul legiunii a 13, trēm̄isul lui Marc Aureliul, fu onorat cu coroanna muralæ s̄n̄itæ, pe'ntru cæ se purtæ cu bærbæfie în ræsboiul c̄ell de'n Dáciiæ.

Marc Aureliul a ašiediat foarte multe semintii stræine, sæ locueasce în cuprinsul împærcetiei rumine; pe'ntru cæ popoarele bærbare fiind alungate de cætræ alii bærbari, amerintia cu ræsboiũ Rumĩnilor, de nu le-ar primi si nu le-ar da loc de locuintæ. Ašia nũmærcæ Ptolomeiũ Alesandrineannul (cartea III. cap. 8), în geogræfia sa 15 popoare stræine intrate în Dáciiæ sub împæratul Marc Aureliul si ašiediate acolo, si ádecæ: *Abariũ, Teurisciũ, Cistobociũ, Predævenniũ, Ræstæcenniũ, Cæucæsiũ, Biesiũ, Buruduenniũ, Cotenniũ, Alboçenniũ, Potulætenniũ, Senniũ, Sældenniũ Cïagisiũ, Piesiũ*.

Eatæ cæ abia trecu uæ jumætate de veac decĩnd se ašiediasæ colonile rumine în Dáciiæ, si furæ nevoite a primi în mejlocul lor atitea semintii stræine. Pe'ntru aæea nu poate fi neçi uæ mirare, cæ limba, carea aũ audus'o stræbunii nostri de'n Italia, n'aũ putut sæ ræm̄ie cu totul în curætia sa, ci cu tĩmpul a fost nevoitæ a mai primi cuvinte si dela noi venetici, si ašia a se pestritia cu cuvinte stræine. Tot ašia aũ pætit si cællelalte limbe ruminece, sororile cælei ruminesci, itælianna, ispanna, portugala, frĩnceasca de'n partea limbelor semintilor, cæ se stræcuraræ si se ašiediaræ cu tĩmpul în aæelle tĩeri. Ptolomeiũ ne spune, cæ cælle 15 semintii stræine nu aũ locuit în toatæ Dáciiæ, ci numai în partea ei cea despre meadia noapte, unde se 'ntilnia Dáciiæ cu Særmatia.

§. 129.

Sub împæratii: Comod (180—192), Septimiũ Sæverul (193—211), Antonin Cærcæcala (211—217), Mæcrin (217—219), Eliogæbal (219—221), Alesandru Sæverul (222—235).

Sub Comod pætimia Dáciiæ mult mai ales de'n partea Særmatilor; deçi Comod trimese pre duçi Albin si Fuscul în cuntra lor, si fi bæturæ crunt. De aæea fsi lucæ Comod numele

de *særmátec*, cum serie Cásiŭ (cartea 72, cap. 15). Sub Septimii Sæverul se vede a fi fost Dáćiea pœciuitæ, cœci nu se scrie sœ fiœ avut cu c̄ine-va ræsboiŭ în pœrtile ei. Sub Cærœcala nævælirœ Gotii întîia oarœ în Dáćiea în 215, pe carii îi învinse în bætæi iuti si-i alungæ. Sub Mæcrin si Eliogœbal încœ nu se aflœ scris despre c̄e-va turbæciuni în pœrtile dáćice. Sub Alexandru Sæverul se ræsularœ ostasiŭ de'n Panónia, si nu se puturœ aduc̄e la disćiplinœ de cœtrœ Diune Cásiŭ. Macrin însœ prefeptul Panóniei re'mpinse pre Mærcomanni si pre Cŭadi.

§. 130.

Sub Mæsimin (245—238), Gordiann III. (238—244), Filip (244—249), Dećiŭ (249—251), Treboniann (251—252), Emiliann (252—253), Væleriann (253—260), Gælienn (260—268), Cláudiŭ (268—270).

Masimin bœtú pre Særmatii în Dáćiea. Gordiann III. alungæ pre Særmatii si pre toti bærbarii de'n Dáćiea; Filip înfrinse pre Carpi si curœti Dáćiea de bærbari. Déciŭ bœtú în mai multe dœti pre Gotii si pre alti bærbari de'n Dáćiea, si mai aduse colonii noŭœ în trînsa, anume coloniea numitœ „*apúliea*“ si o ašiedic̄e la c̄etatea *Apulul*, ce astœ-di se ciamœ *Alba-Juliea*. Treboniann fœcú paœe rusinoasœ cu Gotii, însœ Emiliann îi surprinse pre neašcœptate, îi frînse si le lucœ prada. Sub Væleriann înœpurœ bærbarii de pre'n toate láturile a încurģe în împœrœćiea rumîne: Frînćii, Alemannii, Gotii, Persii si alfe semintii ocuparœ provinciile rumîne de pre márgini. Aœeasta se tímplœ cu atîta mai ušior, cu cît Gælienn isi petreœeá în desfætæri ca c̄emeile si nu-si bœteá capul cu trebele împœrœćiei. Gotii apu-
 —:arœ Dáćiea în soćietate cu alti bærbari, si strœbœturœ cu
 —:20,000 de ostasi în Mésiea si Tráćiea. Pe aœestia toti îi stinse
 —mpœratul Cláudiŭ cu totul, despre care lucru, precum se aflœ
 —nsemnat la Trebeliŭ Poliune în Cláudiŭ, ašia vorbešc̄e însu-si
 —Cláudiŭ împœratul: „*am šters 320,000 de Goti, le-am înne-*

ēat 2000 de nāi (corābii), acoperite sīnt apele de scīturi, liārmurii de spade si de lānci: niče ūæ calle nu e curatæ, carele cēlle multe sīnt pæræsīte. Alītea femeī goate am prins, cīt fæ-care ostasīū īsi poate luá cite doūe seuū cīar, cite trei.“

Astæ bætælie se întimplæ de'ncolo de duncære, in Mésiea. Dīosim istoriculus o descrie (cartea I. cap. 42, 43, 45, 46) cu de amæruntul.

Cláudiū împæratul murí dupæ invingerea repurtatæ asupra Gotilor.

Acum se întrebæ: oare reluat'a Cláudiū dela bærbari si Dáciea trœiannæ, pierdutæ sub împæratul Gælienn? Paul Orosiū dīce: cæ Rumīniū nu mai rœeisēigaræ Dáciea pierdutæ sub Galienn; earæ Pompóniū Letul dīce, cæ Cláudiū a reocupat'o earæ-si. Fiind însæ, cæ Trebéliū Poliune, carele a trœit in dillele lui Constantiū, tatæl lui Constantin cēll mare, serie cu deamæruntul faptele lui Cláudiū, si nu ne spune, cæ ell ar fi rœocupat Dáciea, de si ar fi avut interes sæ serie æceasta: urmeadiæ, cæ Pompóniū Letul, carele a trœit cu mult mai tirdiū, nu mæritæ crediæmint intr'æcæa spusæ.

§. 131.

Sub Aureliann (270—275).

Aureliann ræstætori unetatea împærcætiei rumīne, invingind pre Dīenóbica, carea domniá preste regatul siriac si preste cēlle mai multe provinŋie alle Asiei miçe, si pre Tetric, carele domniá la apus, si pre Gotiū, carii ocupase Dáciea. De æceea se si numi *ræstætoriorul împærcætiei*; earæ de cætræ Eutrópiū se asámænnæ cu Alesandru cēll mare si cu Jiliū Cæsare; earæ Rumīniū de'n provinŋiele dæcienne il amintese pīnæ astæ-dī in cīntecēle salle dela násçerea mīntuitorululū, numindu-l „Ler“ seaū „Oilerun“ „Domn“. Vrīnd Aureliann a mergæ asupra Persilor in 274 si vædīind, cæ de a si bætut si a invins pre Goti, tótuși æcæia nu mai înceteadiæ a incurgæ de cætræ marea neagræ in împærcætiea rumīnæ si a prædå, s'a desperat

de a mai puté liné Dáćiea, de aćeea a scos legiunile si ũa parte de locutori de'n Dáćiea, i-a trecut preste Dúnære si i-a ašediat în Mésiea, pe carea o-a numit'o Dáćiea sa; împærtindu-o în doŭæ pærli, ádecæ, în *Dúćiea rípeannæ*, carea merǵeá dealungul Dúnærii pínæ la marea neagræ cu cæpitala *Ræliária*, si în *Dáćiea meadǵælirannæ*, ǵe se întindeá pínæ la muntii Tráćiei si Mæćedóniei, cu cæpitala *Særdica*. Ūea mai mare parte a Rumínilor aduși de Træiann în Dáćiea, ræmáseræ acolo si parte, mai ales pela siésuri, se supúseræ Gotilor, ear' ǵei de pre'n muntii cærpaŭi ræmáseræ neatærnaŭi sub domnitorii, ǵe si-i aleggæu ei de'ntre sine, formínd mai multe repúblicæ.

Despre tréćerea Rumínilor de'n Dáćiea sub Aureliann în Mésiea la annul 274.

§. 132.

Autoriŭi ǵei veci, cariŭi aŭ scris despre tréćerea Rumínilor de'n Dáćiea preste Dúnære.

De'ntre Autorii, alle cærora scrieri aŭ ajuns pínæ la noi, sînt trei, cariŭi aŭ scris despre tréćerea Rumínilor de'n Dáćiea preste Dúnære, ádecæ: Flaviŭ Vopisc, Sest Ruf, si Eutrópiŭ. Flaviŭ Vopisc a scris în díllele lui Constantiŭ II. (337—363), ǵe se vede de'n cuvintele lui la cap 44, unde vorbind de Aureliann, díce: „*Si acum este împærat Constánliŭ bærbat de'n sínǵele aćelluia-si*“. Cum cæ Vopisc a træit sub Constánliŭ fiŭl lui Constantin cell mare, ear' nu sub Constánliŭ tatæl lui, se vede de acolo, cæci în Cærin vorbešce de Constánliŭ, tatæl lui Constantin, ea de unul mai næinte de sine. Ūeialaliŭ doi aŭ scris mai tot pre aćell timp, fiind cæ Ruf si-a încinat cartea sa împæratului Vælintiniann (364—375) ear' Eutrópiŭ pe a sa împæratului Vælinte (364—378), cariŭi aŭ împærelit de ũe datæ: Vælintiniann la apus, Vælinte la ræsærit, murind Vælintiniann cu trei anni mai næinte de Vælinte.

La Vopisc în Aureliann, cap. 39, se c̄etesc urm̄toariile despre tr̄c̄erea Rum̄nilor preste D̄unc̄ere: „*V̄eđiind Aureliann, c̄e Iliricul e pustiit ſi M̄esia pr̄dat̄, aũ desperat de a mai put̄e tin̄e D̄aciea: de c̄i o-aũ p̄er̄esit, car' oastea ſi locuitorii i-aũ trecut preste D̄unc̄ere ſi i-aũ aſīeđiat in M̄esia, carea o-aũ numit' o D̄aciea sa, ſi carea desparte acum c̄elle doũe M̄esii*“. Ear' Ruf scrie aſīa in breviarii: *Si trecind Aureliann de acolo, a f̄ecut doũe d̄acii in linutul M̄esiei ſi all D̄erd̄aniei*“. Pe urm̄e Eutr̄opiũ scrie in cartea 9. in Aureliann: „*Provin̄tia D̄aciea, carea o f̄ecuse Tr̄eiann de'ncolo de D̄unc̄ere, o l̄es̄e, v̄eđiind pr̄dat Iliricul ſi M̄esia, ſi desperind de a mai put̄e tin̄e D̄aciea. Pre Rum̄inii duſi de'n oraſiele ſi satele D̄aciei i-a aſīeđiat in m̄jlocul M̄esiei; pre carea o-aũ numit' o D̄aciea, carea desparte acum c̄elle doũe M̄esii, ſi e in dreapta, cum cur̄e D̄unc̄erea, fiind mai n̄einte in ſtinga*“.

§. 133.

Este lucru necrediv̄er, ca in d̄illele lui Aureliann s̄e f̄ie eſit toti Rum̄inii de'n D̄aciea preste D̄unc̄ere.

Duſmannii Rum̄nilor aũ vrut s̄e deduce de'n cuvintele c̄itate in punctul int̄iiũ, c̄e in d̄illele lui Aureliann aũ eſit toti Rum̄inii de'n D̄aciea ſi aũ trecut preste D̄unc̄ere, ſi pre'n urm̄are, c̄e Rum̄inii c̄ei c̄e ſint ast̄e-d̄i in provin̄tiile de ast̄inga D̄unc̄erii, nu se trag de'n Rum̄inii r̄emaſi in a c̄este provin̄tie de pe t̄impul lui Aureliann, c̄i de'n alii, aduſi in a c̄este provin̄tie mai t̄ir̄diũ. Cum c̄e ast̄e d̄is̄e a duſmannilor noſtri, este lipsit̄e de tot adev̄erul, se adevereſc̄e de'n urm̄toariile.

Imp̄eratul Adriann (117—138) pismuind m̄eririi lui Tr̄eiann c̄ellei ciſc̄igate pre'n subjugac̄iunea D̄aciei, precum a desp̄er̄it As̄ria, Mesopot̄amiea ſi Armeniea de c̄etr̄e imp̄er̄atiea rum̄in̄e, ſi le-aũ p̄er̄esit, ciar aſīa voīa s̄e p̄er̄eseasc̄e ſi D̄aciea; inſ̄e dela ast̄e fapt̄e l'aũ ab̄etut amīcii, sub cuv̄int, ca s̄e nu lase at̄itia c̄et̄eſienni rum̄ini in m̄inele b̄erbarilor. Acum int̄reb: oare vrut'aũ Adriann s̄e sc̄oat̄e de'n D̄aciea

numai oastea, ádecœ legiunile, seaŭ doarcœ sí pre locuitorí? Ræspunsul este învederat, cœ ell n'a vrut sæ scoatœ sí pre locuitorí, cî numai legiunile, pe'ntru cœ de ar fi avut de scop sæ scoatœ sí pe locuitorí, atuncî amiçii lui nu ar fi mai avut cuvint a-l desmintá de la aœea faptœ, pe'ntru cœ atuncî nu mai puteá díce: cœ cœtœíennii rumíni ræmín în minele bærbarilor. Mai încolo întreb: oare n'ar fi putut Adriann fáce destull sí pismuinçiei salle asupra lui Trœiann, sí cœrerii amiçilor? Ell puteá sæ facœ aœeasta, deacœ, pæræsínd Dácíea, ar fi scos de'n ea nu numai legiunile, cî sí locuitorii rumíni, sí ell aveá înteres foarte mare, sæ facœ aœeasta.

Decî deacœ ell s'a vœdíut nevoit mai bine a s'a ferí sí a coacœ în sine pisma, cœ colcœiá într'ínsul asupra lui Trœiann, decît a scoate pre locuitorii rumíni de'n Dácíea, a trebuit sæ fiœ ũc causœ mare, carea l'a împiedecat de a fáce aœeea. Astœ causœ a fost: cœ ell n'aŭ putut scoate pe locuitorii rumíni de'n Dácíea pe'ntru mulúmea aœellora, sí pe'ntru cœ n'aveá loc într'alte pærí alle împærçiei, unde sæ le deá pæmint sí sæ-í aœiedie. De aœeea se vœdíu nevoit a ascultá de svatul amiçilor, sí a nu pæræsí Dácíea, cî a o apçerá cuntra bærbarilor.

Decî dáce în díllele lui Adriann, îndatœ dupœ moartea lui Trœiann aŭ fost cu neputinçie a scoate pe locuitorii rumíni de'n Dácíea, sí a-í aœiedíá în provinciile de'n dreapta Dúncerii, cu cît aŭ trebuit sæ fiœ astœ neputinçie mai mare în díllele lui Aureliann, dupœ decursul unui tímp de 168 de anni (106—274)? Cît s'aŭ fost înmulçit aœea nenumçerávçerœ mulúme de rumíni în decursul unui tímp aœiá îndelungat? Aœest temeíŭ síngur færcœ aœellea, carile le voiŭ aduœe mai jos, încœ aratœ destull de învederat, cœ pe tímpul lui Aureliann n'aŭ putut treœe toí Rumíni de'n Dácíea preste Dúncere.

§. 134.

Partea cœa mai mare a Rumínilor nu a ešit de'n Dácíea pe tímpul lui Aureliann.

La 168 de anni trecuse, de cînd Rumíni cœi trimiŭ de Trœiann, erá aœiœdíatí în desçetata țiarœ a Dáciei sí lucráŭ

grasele și mămoasele ei pămînte. Rumîniî de'n provințiele de a stînga Dúnæriî cēi de'n dîllele lui Aureliann erá cu toții moșiári nœscuți și crescuți în Dáciea, pœrinții și moșiî lor vœdiuse acolo întîia luminœ a lumii. De cî darœ pátriea Rumînilor ačestora erá Dáciea, de și strœbunii lor venise de'n Itáliea; cîne este așíá de nesîmîtoriũ, carele sœ nu șcîœ, cœ oamenilor așíá li este de dulce și de plucate pátriea, în carea sînt nœscuți și crescuți, și în carea rœpœuseadiœ oasele pœrinților și alle moșilor lor, cît cîar de ar fi sí stearpœ ačea țiarœ, și de ar avé a se luptá într'însa cu multe nœcádiuri, totu-sî nu voesc a o pœrœsí, fœrœ numai deacœ sînt mînalî de cîne-va pre'n silœ de'n afarœ. Ačesta este un strœmur firesc, care trađe pe oamenî sœ-sî iubeascœ pátriea și sœ nu voescœ a se despœrîi bucurosí de dînsœ, precum scrie sí destîæratul poet rumîn. Ovidiũ „*nu șcîũ cu cœ dulœeatiœ atrađe și fármæcœ locul nâșcერი pre toți oamenii, și nu-i lasœ a-sî uitá cînd-va de dînsul*“. Ne cî un istóric nu scrie, cœ seaũ Aureliann ar fi dat poruncœ, sœ easœ toți rumîniî de'n Dáciea, seaũ vre un popor hœrbar încurgœtoriũ i-ar fi nevoit sœ facœ ačeasta. Lucru ačesta este așíá de adevêrit, cît cîar ne cî dușmanniî Rumînilor, cariî le pismuesc strœlucîrea viției și vecietatea necurmatei locuinție în Dáciea, încœ nu cuteadiœ a dîcœ în cuntra lui.

Afarœ de ačeaa, precum am vœdiut mai sus, Rumîniî scœpase Dáciea de'n mîncœ cu totul încœ de'n dîllele lui Galienn (260—268) și acum o țineaũ Goții, ca a sa, de mai multî anni, aũ doarœ socoti trœcœrea Rumînilor de'n Dáciea preste Dúnœre așíá de ușioarœ, cît dupœ ũœ sîngura poruncœ a lui Aureliann sœ fiœ eșit de acolo cu toții, seaũ hárem cœa mai mare parte? Aũ doarœ i-ar fi læsat Goții dupœ porunca lui Aureliann, așíá de ușior, ca sœ easœ de'n țiarœ, preste carea domniãũ ei atun cî? Vopisc scrie, cœ-i drept în Aureliann, cœ ell a bœtut ũœ datœ pre Goți sí de-a stînga dúnæriî, omorînd pre cunducœtoriul lor *Cannaba*, împreunœ cu cîn cî mit de oamenî. Însœ cu u cîdiœ cîunea astor pułini Goți, aũ puteá-se faœe calle la atîta multîme de Rumîni moșiesî, cîti erá preste toatœ Dáciea? Oare ar fi læsat Goții, ca Rumîniî lucrœtoriî pœmintelor,

mæstrii, carii le erá de neapæráværæ trebuintiæ, sæ easæ de'n tīaræ? Nu e îndoealæ, cæ de ar si fœcut Aureliann Rumînilor pe de ũæ parte calle, ca sæ easæ de'n Dácīea, Golīi i-ar si împiedecat de celledalte partī. Sī ašīá eširea tuturor Rumînilor de'n Dácīea nu s'ar si putut efœptui neċī în decurs de mai multī anni. Însæ despre Aureliann nu se cetešcē nicæiri, cæ dupæ cē aũ omorīt pre conducætorīul Cœnnaba cu celle 5000 de Golī, ar si rœmas în Dácīea, sæ facæ Rumînilor loc, ca sæ easæ, cī d'en cuntra se serie, cæ ell dupæ numita învingere, s'a dus pre'n Bidīanġiŭ la Bitīnia. Apoi de ar si rœmas Aureliann într'adevær, ca sæ facæ Rumînilor pre la toate întæriturile loc de a ešī de'n Dácīea, sī Golīi ar si vœdiut, cæ nu pot sta cuntra puterīi lŭi: atuncī, mai cred, cæ Golīi ar si omorīt mai bine pre toī locuitorīi nearmaī, decīt sæ-i lase, sæ-i ducæ Aureliann într'altæ tīaræ, si sæ-sī înmultīeasæ apoi oastea de'ntrīnsīi. Deċī toate împregīurærele adeveresc, cæ în dillele lŭi Aureliann partea cēa mai mare a Rumînilor nu a ešit de'n Dácīea preste Dúnære, cī a rœmas acolo.

§. 135.

Se respunde lŭi Engel.

Cristiann Engel, cæruia nu-i plæcēá, ca Rumīni cēi cē sīnt astæ-dī în provinīele cēlle de-a stīnga Dúnærii alle vecīeī Dácīi, sæ fiæ urmašīi strænepoīi ai Rumînilor aċellora, carii ar si rœmas în Dácīea pre tīmpul lŭi Aureliann, dīcē în adausul despre încæputul Rumînilor în comīntæċiunea spediinīielor lŭi Træiaun la Dúnære, în §. 2; „cæ nu se poate crede, ca vre unī de'n tre Rumīni de'n dillele lŭi Aureliann, pe'ntru asupriċiunīle, cē le venīá de la Særmaī si Golī, sæ fiæ voit a ræmīné în Dácīea“.

Engel nu aducē mærturīi de pe tīmpul aċell vecīŭ, pre'n carile sæ-sī întemeedīe dīsele. De aċeea sæ le socotim numaī alæturæċiunea cu împregīurærele si vom vedé, cæ cuvintele lŭi se ræstoarnæ înse-sī pre sīne. Engel dīcē, cæ poporul rumīn a trebuit sæ pæræseasæ pátrica sa, Dácīea, pe'ntru necádīu-

rile și asuprițiunile, țe le veniá de'n partea Goților însæ de'n ačest temeiu pus de Engel nu urmeadiæ, cæ poporul a trebuit sæ easæ de'n Dáciiæ, și sæ treacæ preste Duncære ți ciar de'n cuntræ, cæ ádecæ a trebuit sæ ræmiŕe în pátriea sa, pe'ntru cæ, precum ne spun toti scriitorii ačellor timpuri, încursele Goților, Særmaților și alle altor bærbari eraũ îndreptate asupra provinciilor de a dreapta Duncærii: Așiá daræ, voind locitorii Dáciiæi sæ se mai scape de næcádiuri, aũ trebuit sæ ræmiŕe în pátrie-si, carea, fiind ocupatæ de Goți, nu mai puteá fi prædatæ și asupritæ de ei însi-si, ți mai virtos apæratæ, pe'ntru cæ neçi ũæ næciune nu-si pradæ tiara sa própriæ.

§. 136.

Se adevereșce mai de parte, cæ partea cea mai mare a Rumînilor nu aũ eșit de'n Dáciiæ preste Duncære.

De vei lua aminte la împregiuræurile Dáciiæi, țele dupæ moartea lui Træiann, cæ ádecæ Rumîni pre'n desele încurse alle večinilor bærbari, se deprinsese a-i primi la sine și a-i suferi, vei præcepe prea ușior, cæ Rumînilor de'n dillele lui Aureliann le erá cu mult mai ușior a primi pre bærbari în pátriea sa: Dáciiæ, unde de'n moșile salle țele mænnoase aveaũ cu țe le sta næinte, decit sæ rætæceascæ pre'n alte țæri, unde sæ fie timpinați de ačeia-si bærbari cu mult mai mare bærberie și crudime.

Lor le erá cu atita mai ușior a suferi încursele bærbarilor, cu cit e știut, cæ ei erá într'ačellea-si næscuți, crescuți și îmbætriniți; apoi greutætile, cu carile s'aũ deprins oamenii de'n prunçie, le poartæ totde-a una mai ușior.

Ba încæ se crede de segur, cæ bærbarii ačeia avind de scop sæ se așiedie în Dáciiæ, o crutiá pe ačeastã; pe'ntru cæ, pe cind se înturná de'n țierele mai depærtate, unde eraũ deprinși a fače încurse, aveá ači loc de ræpáus færæ fricæ, și cind se întimplá de fugiá de pe aiurea bætuți și alungați, aiči își așlá scutiția și nutremint și toate țele trebuinçioase.

De'n desele încurse sî imblæri alle bærbarilor pre'n Dácîea, nu este îndoealæ cæ ei se cunoșceau personal cu Rumîniî de acolo sî-i numiaũ pe nume. Aũ nu cruțce sî tilharii pre ațeia, la carii abætîndu-se în drumurile salle sînt primiti sî ospetați?

Drept ațeea de sî erá Rumîniî, uriti bærbarilor, pe'ntru cæ erá Rumîni, precum este urit bærbarilor sî pînce astæ-dî numele de Rumîni, totu-sî pe'ntru foloasele țelle multe, carile le primiaũ dela dînsii de multe ori, ca dela nișce oamenî, carii nu erá deprinși, ca bærbarii, a fațe încurse într'alte țiere sî a prædá, țî a lucrá pæmintele sî a-sî pædî mæestriile salle: de ațeea aveaũ aplecare cætræ dînsii. Aũ nu se aflæ sî în dîiua de astæ-dî țiaræ, care sæ cuprindæ mai multe popoaræ în sînul sæũ, sî un popor de'n ațestea sæ fiæ urit la toate țelletalte, sî cu toate ațestea pe'ntru marele folos, țe-l aũ dela dînsul, sæ-l sũfere prea bucuroase, așîá cit, de ar voi unii de'n ațell popor sæ pæræseascæ țîara, sæ nu-i lase, țî sæ-i opreascæ?

Urmeadîcæ daræ, cæ țea mai mare parte a Rumînilor n'a esit sub Aureliann de'n Dácîea preste Dúnære. Nițe aũ ræmas Rumîniî în Dácîea numai pre'n munți, țî sî la cîmp sî pre la sițesuri. Ațeasta se cunoașce de acolo, cæci popoarcelè, carile s'aũ stræcurat pre'n Dácîea, se ocupaũ numai cu prædæciunile țierelor veține, ear' nu cu lucræciunea pæmintului. Deçi daræ aveaũ trebuințce de Rumîni la sițesuri, sî sæ lucre pæmintele, ca așîá sæ ajute famiiliile bærbarilor, pînce cînd se aflaũ ei în țierele veține la prædat. Așîá aũ custat Rumîniî în Dácîea cu Gotii, cu Unii, carii alungaræ pre Goti, așîá cu Ĝepidiî sî Avariî, carii esiræ toti de'n Dácîea sî periræ, topîndu-se de radîele culturei împæræției rumine, ear' Rumîniî ræmâseræ acolo nestremutați în toate timpurile, træind cu dreaptæ ostennealæ a mînelor salle . . .

Nu este îndoealæ, cæ multî de'n Rumîniî ræmasi în Dácîea, aũ fæcut caũsæ comunæ cu bærbarii, țe ocupașeræ Dácîea în decursul timpurilor sî aũ mers cu ei sæ prade în țierele veține. Ațeasta le-a ușurat lor petræțerea în pátrie-sî, sî i-a fæcut bærbarilor cu atita mai plæcuti.

Aceasta o mărturisese și scriitorul Ungur, Turotîu, carele de și are ură neîmpăcăvără asupra Rumînilor, totu-și scrie, după istoricîi veci, în crónica sa partea I. cap. 17: „*cæ venind Atila, aũ fugît toate c̄ellelalte popoaræ, ear' Rumîniũ nu s'aũ mișcat de'n pãtrie-si, c̄i steteræ pre loc*“.

Rumîniũ rømasi la sișuri, aũ fost supusi bærbarilor, c̄e ocuparæ țara, ear' c̄ei dela muntî aũ rømas neatærnați, cari vødiind, cæ bærbarii nu fac neci un røu fraților lor de pe la sișuri, aũ trøit în pãce cu ei, ba le-aũ dat de multe ori si ajutoriũ de arme si ostași. Rumîni de acestia aũ fost acẽia, despre cari ne spune notariul lui Bela la cap. 44, cæ aũ dat ajutoriũ lui Gladiũ principiile rumîn dela Tisa asupra Ungurilor. De acẽi principi aũ fost Menumorut la Mærømuræsiũ, si Gøhũ la Ardeal, despre care se va mai vorbi încø mai jos la locul sæu.

§. 137.

Se socotesce crediãmintul lui Flaviũ Vopisc în treaba trøceri Rumînilor de'n Dãciea preste Duncere.

De'ntre scriitorii c̄ei veci, cari mărturisesc despre trøcerea Rumînilor de'n Dãciea preste Duncere în dillele lui Aureliann, si eu cari iși bat capul protivnicii Rumînilor, ca sæ-si rãdime pærerea sa, după carea susțin, cæ „*Rumîniũ în dillele lui Aureliann aũ esit toti de'n Dãciea*“, c̄ell de'ntiũ este *Flaviũ Vopisc*, carele iși scrise: *istorica despre Aureliann*, în dillele împøratului Constãntiũ, precum se vede ciar de'n cuvintele lui Vopisc însu-si la cap 44 în Aureliann. Cuvintele lui despre trøcerea Rumînilor de'n Dãciea le-am cõtut mai sus la §. 132.

C̄ell c̄e va cõtî cu luare aminte capul I. de'n istorica lui Vopisc, unde ne spune ell, cu c̄e privilegiũ si de c̄ine a fost îndemnat, sæ scrie despre Aureliann: acella nu se poate îndoi neci cum, cæ Vopisc a trebuit sæ fiã în istoricã vieției lui Aureliann foarte interesat si pørtinitoriũ. C̄ell c̄e a îndemnat pre Vopisc, cu mare suspin, sæ scrie laudele lui Aureliann, a fost Juniũ Tiberiann, pøseptul cõtætii Rumei, bærbat prea

stræluçit si rudénne de sînge lui Aureliann: ell îndemnâ pre Vopisc sæ scriæ vieafia lui Aureliann atunċia, cînd, fœcfnđu-i ċinste foarte mare, il duċeá cu rædvannul sæu ċell prea stræluçit dela særbætori, si se tînguia cætræ Vopisc cu amærfiċiune, „*cæ un împærat asiá de hárníc, cum fu Aureliann, va sæ ræmínæ necunoscut tîmpurilor venitoarie pe'ntru lipsa scriitorilor*“.

Precum nu încape neċe ũæ îndoealæ, cæ Juniü Tiberiann numai pe'ntru aċeea omenia pre Vopisc, si arċetá iubire cætræ dînsul, pe'ntru ca aċesta sæ scriæ cu ċinste si cu láudæ despre Aureliann: asiá este de adeværit, cæ Vopisc, de'n parte-si se sîmtia foarte îndestullat si mægulit pre'n ċinstea si omeniea, ċe-i fœċeá Juniü Tiberiann; cæci ell însu-si ne spune cu mare falæ, cæ Juniü Tiberiann il purtá cu rædvannul sæu ċell de judefiü, cæ vorbiá cu ell cu mare iubire, si il îndemnâ sæ scriæ despre Aureliann.

Vopisc spune la cap II. de'n istóriea sa, cæ neċi un scriitorü de istórii nu este, carele sæ nu siæ minit ċe-va: de aici isi ia Juniü Tiberiann oċejune, sæ îndemne pre Vopisc, ca sæ scriæ despre Aureliann, cum si va plæċé, sæ dicæ fære fricæ ori ċe va vré, „*cæci minind, va avé sofi în minċinæ pre bærbatiċei mai stræluçiti, cum sint: Liviü, Corneliü Tãcit, Trog, cariü si ei au minit*“.

Ĉe însemneadiæ alta aste cuvinte alle lui Juniü Tiberiann îndreptate cætræ Vopisc, decit „*ca de si nu vor si rædimate pre adevær ċelle ċe le scrie, ell totusi sæ le scriæ, numai sæ fiæ spre láuda lui Aureliann*“, de'n care láudæ apoi erá sæ creascæ si mæirea lui Juniü Tiberiann, si a întregei fæmiliü Aurelianne, carea erá la Ruma, cum ne spune acolo-si Vopisc la cap XLII.

Citi sint si astæ-di, cariü, de-i va cîemá oare-care om mare a dese ori la prîndiü, si-i va omeni, scriü minuni de viŃia si semintfea aċellua, putin îngrijindu-se, de sint adeværate ċelle scrise, ori ba! Ĉi aċestia tot mai sint de suferit, mæcar cæ neċi ũæ fæficerie nu e scutitæ de pæcat, si cu scrisorile lor se însieallæ mîntea ċetitorilor, cariü primesc de acolo minċiunæ în loc de adevær. Dar sint alii si mai nesuferiveri,

carif, mîniindu-se pre oare-care bærbat all unei næcîuni, nu se sfiese a-sî vørsá urġiea asupra întreġei næcîuni sî a o defœimá fœræ crutiare. Cunoscut'am sî eũ pre unul de aċestia, carele, mergind în Tîara-Rumîneascæ, trœġeá nædejde, cæ acolo tofî Rumîniî i se vor înciná, ca unui nu sċiũ cē: ci, nešcîind ell limba rumîncæ, nu putú cœpœtá neċi ũæ deregætorie. De aċeea ešind mînios de acolo, nu sċiú cu cē sæ striċe maî mult Rumînilor în opiniunea públicæ, sî sæ-i micšireďie maî tare, decît scornî minċiuna ne maî auditæ pîncæ atuncî, pre'n carea suslineá, „*cæ Rumîniî cēi de astæ-ďi de'n Dăċiea lui Træiann nu sînt urmaši ai Rumînilor, cariî ar fi rœmas în dillele lui Aureliann în Dăċiea Træiannæ; cî veniræ de preste Dîncære pe la mijlocul sutei a trei-spræ-ďieċea dupæ Crest*“. Cunoscut'am earc-sî pre unul, carele, pe'ntru cæ un Rumîn pus în deregætorie naltæ, nu a mijlocit ca un frate all lui sæ încapcæ într'ũæ deregætorie, cē o cœreá, nu se sliî nu numá ell maî întiũ a primî de huncæ strimba pœrere a cœllui cē scieá, *cæ Rumîniî aũ venit cœtræ mijlocul sutei a XIII de preste Dîncære în Dăċiea, cî iši vørsæ veninul urġiei asupra tuturor Rumînilor atit cu peanna în scris, cit sî vorbal, ori unde i se da ocœjune pîncæ la moarte-sî. „Uniî oamenî ca aċestia sînt fere selbâteċe sî urġiea ġenului omenesc!*“

Vopisc se vede a fi fost de'n nûmærul aċellora, carif, lipsiti fiind de avere, sînt bunî bucuosi a læudá pre allî pe'ntru cē-va cîšcig. Cum cæ Vopisc a fost de'ntr'ũæ stare de jos, ne'nsemnatæ sî nebœgatæ în samcæ de nime, se aratæ nu numá de acolo, cæ ell spune cu mare falcæ, bucurie si îndestullare, *cæ Juniũ Tiberiann, preseptul Rumei, l'a purtat în rædvannul cœll de judeiũ, sî a vorbit cu iubire cu dînsul, cî se cunoašcæ maî ales sî de'n aċeá tîmplare, cæ ell, n'a avut voe sæ între în biblioteca Ulpiea, ca sæ cœteascæ cœrtile linteie; cî, cum mœrturešcæ însu-sî la cap I. Juniũ Tiberiann îi promise, cæ va mijloci, sæ i se arate ďisele cœrti. Ba încæ, cum cæ Vopisc a fost om lingusitoriũ, se adeverešcæ cîar de'n fapta lui; cœcî erá ũæ proroċie veciæ de maî næinte încæ, fœcutæ în*

diliele lui Aureliann, carea spuneá, cæ vitia aċestui împærat va domni îndelungat, si ell nu se îndoesċe a o esplicá în partea lui Constántiũ, carele împærcætiá în dillele lui. Deċi deacæ un om ca Vopisc a fost în láudele lui Aureliann mai dárnic decît súfere adeværul, pe'ntru ca pre'n aċeea sæ nãlċe mærirea pætronului sæũ, Jumũ Tiberiann si a întregæi fæmiliĩ Aurelianne, nu este mirare, fiind aċeasta ũæ neputintiæ, de carea aũ fost cuprinsi mulți púrurea, si mai sînt încæ si astæ-dĩ.

De aiċia vine, cæ Vopisc lucrurile, carile sînt spre láuda lui Aureliann, se nevoesċe a le adeværi de'n scriptori ori de'n documinte probate; ear' ċelle ċe se væd a fi spre ċe-va defæimare, ori le povesteċe cu îndoealæ, ori de le si spune, fiind cæ eraũ cunoscute tuturor, le acópere îndatæ, dînd lui Aureliann titulæ de *impærat prea bun*.

Însemnæm si aċeea, cæ Vopisc aratæ la cap I. cæ ċelle ċe le va scrie despre Aureliann, vre sæ le scriæ de'n cærtile greċesċi si de'n alte documinte probate. Ba însemnæm si aċeea, cæ Gerard Ioann Vósiũ, în cartea II. despre istoriċii lætini, adeværesċe de'n Vopisc însu-si, „*cæ de ar fi ajuns aċesta sæ scriæ vieatia lui Apolóniũ Tianeul, cum se fægæduise, ar fi croit la minċiuni cumplite*“. De unde límpede se vede, cæ Vopisc a fost un om ca aċella, cæruia nu-i erá greãtiæ a minți.

De'n aċestea de'n toate urmeadiæ, cæ în ċelle ċe greesċe. Vopisc spre láuda lui Aureliann færæ a le adeværi de'n vr'un scriitoriũ vrédnic de credintiæ, seaũ de'n cærtile linteie ċelle de'n biblioteca Ulpiea, ori de'n sæcriile prefecturei ċetætiĩ, ori de ațurea, nu se cuvine sæ-i credem.

De ásfeliũ este aċeea, ċe scrie la cap XXXIX *despre tré-ċerea Rumínilor de'n Dáċiea preste Dínære*, unde dîce, *cæ Aureliann a scos de'n Dáċiea si pre ostași si pre locuitori (provinciales) si i-a așediãt în Mésiea, dînd timutulũ aċelluia nume de Dáċiea sa*, de unde aċell ínut se cíæmæ „*Dáċiea Aureliannæ, Dáċiea mijloċiæ, Dáċiea ċea nouæ*“. Astæ dîsæ nu si-o adeværesċe Vopisc de'n neċi un scriitoriũ si cu neċi un documînt. Pe'ntru aċeea, de nu vom crede, cæ Aureliann împreunæ cu ostași ar fi scos si pre „*toți*“ locuitori

de'n Dáćiea, cu atíta mai puțin ne poate judecă ține-va a fi oamení nesocotíți, cæci aćeasta o scrise Vopise spre țea mai mare apæræćiune a láudei și mæririi lui Aureliann.

Cæci, precum am vædiut mai sus în §. 127. Adriann, urmașul lui Træiann, încæ voi sæ scoatice ostași de'n Dáćiea și sæ o pæræseascæ cu locuitorii rumíni cu tot; însæ, neputînd scoate și pre locuitorii, pe'ntru cæ erau multí foarte, și aședíati cu averile acolo, ascultæ de svatul amićilor, și mai bine voi sæ sũfere în sine pisma, țe coćeá în ficatu-i pe'ntru mærirea lui. Træiann, decît sæ lase pre locuitorii rumíni în prada bærbarilor, și pre'n aćeea sæ-si cîscige pomennire blæstæmatæ la toatæ viitorimea rumíne.

Dar' aćeea, țe nu sæcú Adriann, o ímpliní Aureliann. Ell læsæ Dáćiea de sub împæræćiea rumannæ, și scoíind ostași, partea țea mai mare a locuitorilor rumíni o læsæ sub bærbari acolo, precum arætaræm în §. 131. Astæ faptæ întunecá cu totul mærirea lui Aureliann. Deçi Vopise, ca sæ nu ræmíne aćeá neagræ pomennire pe numele lui Aureliann, „*cæ ell ádecæ desbinînd Dáćiea de împæræćiea rumannæ, a læsat atíta multíme de țetæćienni rumíni în gíaræle bærbarilor*“, de'n care faptæ urmá foarte mare micșurare și asupra lui Juniũ Tiberiann, și asupra întregel vilte a lui Aureliann, serie færæ neci ũæ mærturie ori documint, 1. *cæ, find Iliricul pustit, si Mésiea pierdutæ, nu mai erá neci ũæ nædejde de a se mai puté ține Dáćiea sub împæræćiea rumannæ*. Aćeasta o serie pe'ntru ca nime sæ nu júdeće pre Aureliann, cæ a fost om slab, și a pæræsit Dáćiea færæ cáusæ îndestullæćivæ; 2. *đice, cæ Aureliann nu a sæcut, cum vruse Adriann sæ facæ, ádecæ: sæ scoatæ ostași, cur' pre locuitorii sæ-i lase acolo; ți cînd a scos pre ostași, scoase împreunæ și pre locuitorii: apoi pæræsi Dáćiea pustie în puterea bærbarilor*.

Ínsæ mærcæ Vopise serie aćeasta despre scoaterea locuitorilor de'n Dáćiea numai spre láuda lui Aureliann: tótuși aćeea nu o đice, cæ Aureliann ar fi scos cîar pre *toți* locuitorii de'n Dáćiea. Aćeea și noi o credem cæ nu puțin de'n tre locuitorii vor fi eși cu ostași de'n Dáćiea; ți partea țea mai mare a

ræmas acolo. De unde cuvintele lui Vopisc cëlle cetite mai sus în căusa trécerii Rumínilor de'n Dácíea preste Dúnære, nu înfríng nečí cum adevérea noastră despre ačeea: *cæ nu toti Rumínií aũ esít în dillele lui Aureliann de'n Dácíea, çi partea čea mai mare a ræmas acolo.*

Ba încæ de vom četí cuvintele lui Vopisc, nu cum sînt în esímplariéle, care le-am vædiut eũ, çi cum le četiá Laurentíũ Topeltin, carele în dillele prinčipeluí Ardealului, Apasi, a scris cartea sa, numitæ: „*origines et occasus Transsilvanorum,*“ încæ virtos întérese đisa noastră. În numita carte la cap VI. asiá se četesc cuvintele lui Vopisc: *Aureliann, vædiind Iliricul pustiit ši Mésiea pierdutæ, íši scoase ostíle de'n Dácíea čea císvigatæ de Træiann, ši o læsæ locuitorilor, desperínd a se mai puté líné ačeea; ear' mullímea scoasæ de acolo, o asíediá în Mésiea.* Osebirea în cuvintele lui Vopisc, cum le četiá Topeltin, ši cum le četim noi în esímplariéle, če le avem acum, nu e alta færwæ pærtíciæ „*et*“ (ši), carea o aũ esímplariéle noastre, ear' esímplariul, če l'a četit Topeltin, nu o aveá. Ačea pærtíciæ, carea nu sčíũ de'n grešiealæ fu víritæ, ori de'n ræutate, scimbæ tot íntíelesul, ši fæce, ca Vopisc sæ se paræ a đlíce, „*cæ nu numai pre ostasi, çi ši pre locuitori i-a scos Aureliann de'n Dácíea*“. Dar' cipul vorbirii nečí cum nu čere æ se adáugæ ačea pærtíciæ; ba este lucru cu mult mai írese ši mai néted, sæ se četeasæ ačelle cuvinte alle lui Vopisc færwæ đisa pærtíciæ. Dečí læpædiind ačea pærtíciæ, æcum erá læpædatæ de'n esímplariul lui Topeltin: *urmeadiæ, Aureliann a scos de'n Dácíea numai pre ostasi, ear' nu ši pre locuitori.* Ear' de'n locuitori, carii aũ voit de bunæ voea, ši aũ avut rægadiũ, aũ esít cu ostasií. Unde đíce Vopisc, *popoaræle, carile le-a scos Aureliann de'n Dácíea, le-a wdiat în Mésiea, nu sînt altele, çi numai ačellea, če le-a scos în Dácíea, ádecæ popoaræle ostasiésčí seaũ ostasií.* Ear' *pre locuitori, sæ fíce esít de'n Dácíea, Vopisc nu pomenče nemica.* Asiá de se vre četí cuvintele lui Vopisc, mæcar æ nu le rádímæ cu nečí ũæ mærturíe, tótuší firea lucrurilor ši rægíurçerile Rumínilor de'n Dácíea de pre tîmpul lui Aureliann aratæ, æ atunčí Vopisc a græit adeværul.

Sînguræ sîuvæealæ pot sæ-sî nœluçeascæ aċi protîvniċîi nôstri, sæ ðicæ ádecæ, cœ poate sî esîmplariul lui Topeltin a avut pœrtiċica: „et“, ċi Topeltin o læpædæ cu viclesîug, sî mintî, ċetînd cuvintele lui Vopisc fœræ ðisa pœrtiċicæ. Ći locul, unde, sî oamenî între carîi a scris Topeltin cartea sa sî sî-a dat'o la tipariû, nu ne lasæ a avé de dînsul aċell prepus în lucrul aċesta. Cœċi Topeltin nu a dat læudata carte la luminæ în Ardeal, ċi în țiaræ ca aċeea, sî între oamenî ca aċeia propoziċi în scrisorile ċelle vecîe, cœrora esîmplariiele mînœscrise alle lui Vopisc le erá prea cunoscutæ. De unde, de nu vrea fi esîmplarie de aċellea de alle lui Vopisc, în carile sæ nu se alle pœrtiċica „et“: cum s'a ivit cartea lui Topeltin la luminæ, în-datæ l'ar fi demîntî învœtiatîi, sî l'ar fi rusînat ca pre un vicleann. Deċi daræ se cuvîne a crede, cœ esîmplariul, de'n carele a scris Topeltin aċelle cuvinte alle lui Vopisc, nu a avut pœrtiċica „et“. Alta ar fi fost, cînd Topeltin ar fi adus înœinte nescari cuvinte alle vreunui decret de all crailor unguresċi necunoscut întîieptîlor aċellora. Cu aċeea puteá sæ însielle pre aċeia ċe nu aveá cunoșċinċiæ în lucrurile unguresċi; ear' cu esîmplariiele scriitorilor ċellor vecî lætîni nu puteá faċe necî ũæ însîellœċiune.

Ći sæ ðicem, cœ pœrtiċica „et“ e întru adevœr a lui Vopisc, ear' nu vîritæ de mînœ stroînœ. Tótușî cuvintele lui Vopisc se pot întîiege néted sî firesċe așîá, cît sî partea ċea mai mare a Rumînilor sæ fiæ rœmas în ðillele lui Aureliann în Dáċiea, sî ðisa lui Vopisc încæ sæ nu fiæ deșieartæ sî lipsitæ de adevœr. Deacœ a vrut Aureliann sæ lase Dáċiea de tot de sub împœrœtîea Rumannilor: este lucru firesc, cœ ostasiî trebuîá sæ-i scoatæ de acolo. Dicœsteriile seaŭ judecœtorîile ċelle mari provincîiale seaŭ țîeranne, ádecæ ċivile, carile nu se țin de oaste, împreunæ cu arċivele, aŭ împœraċii dâtina, de a le scoate de'n țiaræ, cînd o pœrœsesc, seaŭ cînd e teamæ cœ va întrá dușmannul într'însa, sî a le duċe într'altæ țiaræ, carea e fœræ primêjdie. Deċi cînd a ridicat Aureliann oastea de'n Dáċiea, a demîndat tot ũædatæ, ca toate dicœsteriile ċelle mai alese cu arċivele lor, sî tot personalul deregœtorîlor aċellora

sæ easæ de'n Dáćiea. Ši eatæ. cuvintele lui Vopisc adeværite, cæ ádecæ Aureliann a scos de'n Dáćiea oastea ší multimea deregætorilor cívili (provinciales), ší apoi a pærcæsít'o, færcæ ca sæ fim nevoitĩ pre'n cuvintele lui Vopisc, a græf un lucru cu neputinĩæ, cæ ádecæ atunçĩ „toĩ” Rumĩniĩ seaũ partea lor cæa maĩ mare ar fi ešit de'n Dáćiea.

Ba încæ noi vrem în puntul aćesta sæ credem ší maĩ mult, cæ ádecæ împreunæ cu oastea ší cu deregætorii cívili vor fi ešit ší multĩ locuitori de'n Dáćiea preste Dúnære, pre carii apoi i-a ašedĩat Aureliann în Mésiea. De aćestia cred cũ, cæ aũ fost cæi de'n colonĩile romanne cælle noũe, venite în Dáćiea tĩrdĩũ dupæ Træiann. De'ntre aćestia multĩ nu erá crescuĩ în Dáćiea; de aćeea neçĩ puteá sæ aibæ cætræ Dáćiea aćeá aplecare, ca Rumĩniĩ cæi veci de'n Dáćiea, neçĩ eraũ dedaĩt cu încursele bærbarilor, ší, precum se poate crede, neçĩ eraũ ašedĩatĩ ší întemeiatĩ cu mošile acolo, ca locuitorii cæi veci: pe'ntru aćeea neçĩ cæ aveá vre un îndemn sæ ræmĩnæ în Dáćiea, pe cĩnd a ešit oastea de acolo. Deçĩ unĩ ca aćestia, avĩnd tĩmp, cred, cæ aũ ešit toĩ de'n Dáćiea. Ba pre cæi de pre lĩngæ Dúnære aũ putut sæ-i scoatæ Aureliann ší færcæ voea lor, pe'ntrucæ, fiind oastea lĩngæ Dúnære, a putut sæ-i sileasæ; neçĩ aveau bærbarii cum sæ-i împiedecæ; apoi poate ší ei eraũ prea bucurošĩ sæ easæ ší sæ treacæ preste Dúnære, fiind cæ aćestia pætimia greutæli cu mult maĩ mari, decĩt locuitorii cæi maĩ de'n lontrul Dáćiei: de oarcæ cæ bærbarii ší cĩnd întorcæa încolo preste Dúnære în provincĩile romanne, ca sæ orade, ší cĩnd se întorcæa, tot pre ei sæ rædimá maĩ întũũ. Dar' pre locuitorii rumĩni cæi veci maĩ de'n lontrul Dáćiei neçĩ necarea cæa fireasæ cætræ Dáćiea, ca cætræ pátrie-šĩ, neçĩ împirea cætræ mošile sãlle cælle grase nu-i læsá sæ se înducæe a eš de acolo. De unde dĩedávnicæ ar fi fost ší porunca Aureliann; cæçĩ parte nu ar fi voit ei însi-šĩ sæ easæ, ear nte nu i-ar fi læsat Goĩi.

§. 138.

*Se mai ȅern ȳncæ cuvintele lui Vopisc ȳn cauza trȅ-
cerȳ Rumȳnilor de'n Dȅciea preste Dȳncære.*

Celle ȅe le-am cuvȳntat ȳn §-ul de mai sus, despre trȅ-
cerea Rumȳnilor de'n Dȅciea preste Dȳncære, le-am vorbit nu-
mai cu aȅeá presupȳnere, „*ca sȳ cum aȅeá trȅcere s'ar fi
fȅcut ȳn dȳllele lui Aureliann*“. ȳnsæ, de vom socoti ȳmpregȳu-
rurile Dȅciei de pe atunȅi cu amæruntul, mi se pare, cæ aȅeá
trȅcere s'a ȳntȳmplat mai nȅinte de a ȳmpæræif Aureliann. Neȅe
Vopisc nu o dȳce aȅeea cȳr, cæ Aureliann ar fi seos oastea ro-
mannæ de'n Dȅciea.

Aȅeea se sȅie, cæ Dȅciea fu pierdutæ cu mult mai nȅinte
de a ȳmpæræif Aureliann (270—275), ádecæ ȳncæ de'n dȳllele
lui Gælienn (260—268), sȳ se domȳiá de Gotȳ. Urmeáðȳe
daræ, cæ *atunȅia*, cȳnd se pierdȳ Dȅciea, *ádecæ sub Gælienn*
furæ seosȳ de'n Dȅciea sȳ trecutȳ preste Dȳncære sȳ ostasȳ ro-
mannȳ, sȳ dicæstȅriile, sȳ deregætorȳ cȳvilt, sȳ locuitorȳ, cȳf
vruræ sȳ puturæ sæ easæ Dȅciea pierdutæ sub Gælienn, nu o-a
cæpætato ȳncæpoi neȅi Cláudiȳ (268—270), cum s'a arætat mai
sus la §. 130, neȅi despre Aureliann ȳncæ nu se scrie nicæiri
sæ o fi ræocupat dela Gotȳ, sȳ sæ o fi reȳmbinat de noȳ cu ȳm-
pæræifia Rumannilor. Drept cæ Aureliann a bætut pre Gotȳ
de'neoaȅe de Dȳncære, omorȳnd pre Cænnaba cunducætorȳul
lor cu cȳncȳ miȳ de Gotȳ; ȅi astæ bætælie o purtæ numai de'n
ȳntȳmplare, ear' nu anume pe'ntru Dȅciea, ca sæ o ia ȳnæpoi.
Ádecæ, pornȳnd ell cu oaste asupra Dȳenóbiei, cum mærturesȅe
Vopisc la cap XXII, ori cȳfȳ bærbarȳ ȳi esȳiá nȅinte ȳn aȅeá cæ-
lætorfe pre toȳi ȳi bæteá. Asȳiá feȅe ȳn Trȅciea, asȳiá ȳn Ilfrie,
asȳiá sȳ ȳn Dȅciea, sȳ de acȳ tinȳndu-sȳ drumul, se duse pre'n
Bidȳantȳȳ ȳn Bitȳniea. Deȅi, fiind cæ Rumanniȳ nu mai aveá
oaste ȳn Dȅciea ȳncæ de'n dȳllele lui Gælienn: urmeáðȳe, cæ
oastea, dicæstȅriile sȳ deregætorȳ cȳvilt nu s'áũ seos de'n Dȅ-
ciea atunȅi, cȳnd o pæræsi Aureliann, ȅi cu mult mai nȅinte.

De unde cuvintele lui Vopisc, care le-am cētīt mai sus la §. 130 trēbuē sē se înfēleagē ašīá: „*Væðind Aureliann Ilicul pustiit, si Mésiea pierdutæ, a pæræsīt provinſia Dácīea de-a stīnga Dúnærii ſea întemeiatæ de Træiann, find-cæ oastea si locuitorii s'aũ fost scos (acum de mult) de acolo*“ (sublato exercitu et provincialibus, idest: cum sublatus fuisset exercitus et provinciales). Aureliann, în provinſia Rumīnilor ešīt de'n Dácīea, nu a fœcut alta, fœræ numai, fiind eĩ dupæ fuga de'n Dácīea rœspīndiĩ care pre unde puteá de-a dreapta Dúnærii, ea în tīmp de rœsmiriſiæ, i-a adunat, dupæ cē a curælit pærſile ačellea de bærbari, si i-a ašēdiat în mijlocul Mésieĩ. Si fiind cæ ell pre'n ačeasta fœcú un mare bine ačellor ešĩt si fugĩt de'n Dácīea, adunĩdu-i la ſcelaltœ si dĩndu-le mošĩ: nu fœræ cœdĩntœ numĩ ĩnutul ačella Dácīea sa: si ašīá Dácīea cēa de-a dreapta Dúnærii s'a đis: *Dácīea lui Aureliann*, ear' cēa de-a stīnga Dúnærii: *Dácīea lui Træiann*.

§. 139.

Se socotešcē si credĩæmĩntul lui Ruf si all lui Eutropiũ în cauza trēceriĩ Rumīnilor de'n Dácīea preste Dúnære.

Nu este indoealœ, cæ Sest Ruf si Eutropiũ, cēlle cē le scriũ despre trēcerea Rumīnilor pe'n Dácīea preste Dúnære, le-aũ ĩmprumutat dela Vopisc; ba ĩncæ Eutropiũ ĩne cīar si cuvintele lui Vopisc si ĩesœtura ačellora. De unde urmeadĩœ, cæ ačeštia nu pot avé mai mare credĩæmĩnt în sausa ačeasta, decĩt are Vopisc; si cēlle, cēle-am cuvĩntat despre ĩnfēlesul cuvintelor lui Vopisc, aũ a se aplecá si la cuvintele lui Ruf si alle lui Eutropiũ.

Ruf se pare a đĩcē, „*cæ Rumĩniĩ furæ dušĩ pre'n Aureliann de'n Dácīea preste Dúnære*“, cē ačeasta nu o đĩcē Vopisc, precum am væđiut, de unde urmeadĩœ, cæ Ruf dœ cuvintelor lui Vopisc un ĩnfēles, pre carele nu-l sũfer ĩmpre-

gîrurerele Dáciei cēlle de'n dillele lui Aureliann. Întru a ceea încæ se depærteadīæ Ruf de Vopisc, cæcī Vopisc dīce: „*Aureliann a ašiediat pre Rumīnīi a cēia în Mésiea, care tinut desparte acum cēlle doŭæ Mésii*“, earæ Ruf serie: „*se féceræ doŭæ Dácii în tinuturile Mésiei si Dærdanniei*“. Cī a cēasta nu o putem dīce împrativire. Cæ, poate, Vopisc a avut în privire numai cuprinsul Dáciei a cēsteia noŭe, cum se întinde pre Mésiea pīncæ în Dúnære; earæ Ruf a privit sī cåpetul Dáciei noŭe cēll de'ncolo, carele e în Dærdannia. Ádecæ Dáciea lui Aureliann încēpīndu-se de la Dúnære taiæ Mésiea în doŭæ sī se sŭršiescē în Dærdannia. Seaŭ, poate, Aureliann a ašiediat pre Rumīnī mai vīrtos în Mésiea, cī înmulīndu-se, precum sīnt Rumīnī încæ sī astæ-dī foarte spórnicī, s'aŭ fost lælit pīncæ în dillele lui Ruf ašīá de tare, cīt aŭ fost cuprins pīncæ atuncī sī Dærdannia sī o-aŭ locuit.

Ba, încīt este pe'ntru împrativirea cēa de'ntīæ, se pot tilcui cuvintele lui Ruf prea nēted, cīt necī ũæ împrativire sæ nu se paræ între ell sī Vopisc. Ádecæ: „*si find acum dušī Rumīnīi de acolo (de'n Dáciea), se féceræ pre'n Aureliann doŭæ Dácii în tinuturile Mésiei si Dærdanniei*“. Ádecæ cuvīntul: „*pre'n Aureliann*“ sæ nu-l aplecī la Rumīnī dušī de'n Dáciea, cī la fæcutele doŭæ Dácii.

Însemnæm sī a ceea aci, cæ Dáciea lui Aureliann, încīt se întinde pre līngæ Dúnære, s'a dīs: *Dáciea rīpeannæ* (ripensis); earæ partea cēa de mai încolo, în carea se cuprinde sī ũæ parte a Dærdanniei, s'a numit: *Dáciea mejloīæ* (mediterranea).

Intîmplærille Rumînilor țellor de'n Dácîea Træiannœ de'n dillele lui Aureliann pînœ la venirea Úngurilor în Pœnnóniea (274—894).

§. 140.

Rumîni de'n Dácîea lui Træiann locuiræ cu Golii (274—376).

Dácîea pæræsîtœ de cœtrœ Aureliann fu ocupatœ de cœtrœ Golii ræsëritenni, carii locuiræ acolo pînœ la 376, cînd precum scrie Paul Oroșiü (III. 33) veniræ Unni cu mare turbœiune asupra lor, și-i alungarœ preste Dúncere în împæræîfeea Rumînilor, unde furœ primii de cœtrœ împæratul Vælinte.

Vopisc scrie despre Aureliü Probul, carele a împæræit (275—282), cœ a bætut în Ilirie pre Særmatî, și pre țelle-lalte popoarœ asiá de cumplit, *cit mai farœ ræsboiü luá înapoî toute, cite ræpise aœeia. Dupæ aœeea cælætori pre'n Trá-
cîea, și popoaræle jéteœe, spæimîntate de vestea lucrurilor
și strîmtorate de puterea numelui veciü, se supiseræ lui,
seai fæcuræ prietennie cu ell.* La cap 18 scrie Vopisc, cœ Prob dupœ œe a fæcut paœe cu Persii, s'a întors în Trácîea, și a așiediat acolo 100.000 de Bæstarni, carii și-aü finut credin-
ia datœ, și aü trœit de atunœia dupœ legile și dátinele Rumî-
nilor.

De'n aœestea vreü unii sæ deducœ, cœ împæratul Prob a domnit sf preste Dácîea pe'ntru cœ, precum scrie Pliniü IV. 12. Cluveriü și Hofmann în lesicon, Bæstarnii locuiá de-a stînga Nistrului. Deçi de n'ar si avut împæratul Prob Dácîea sub dominîia sa, œe ar si avut ell de-a faœe cu Bæstarnii de-a stînga Nistrului, care erá márginea meadiœ-noptialœ a Dáciei?

Însœ, precum se vede de'n cuvintele lui Vopisc destull de luminat, Prob a avut de a faœe cu bærbarii aœeia, carii întrase în pærîile împæræîfei Rumînilor sæ prade. Pre aœeia i-aü bœ-

tut Prob, si le-aũ luat ̄elle r̄epite, pre āc̄ia i-aũ sp̄eriat cu vestea lúcrurilor salle s̄i uniĩ s'aũ supus lui, bun̄e oar̄e ̄eĩ 100.000 de B̄estarnĩ, ear̄e pre alĩĩ i-a primit ın prietennie. Nic̄aire nu se ̄eteș̄e, s̄e fīe trecut Prob Dún̄erea, s̄i s̄e fīe ajuns p̄nc̄e la Tisa seaũ Nistru. Dar' s̄e presupunem, c̄e Prob aũ trecut pre'n D̄ac̄ia s̄i preste r̄iul Nistru ca s̄e se bat̄e cu B̄estarniĩ: aũ doar̄e pe'ntru ū̄e s̄ingur̄e tr̄ec̄ere ın t̄ımp de r̄esboiũ se poate d̄īe, c̄e ell a trebuit s̄e domneasc̄e s̄i preste D̄ac̄ia? Lócurile, pre'n carile trec̄e oștile ın t̄ımp de r̄esboiũ, nu s̄ınt tot-de-a una alle ımp̄eratului oștilor.

Despre Const̄antin ̄ell mare, carele a ımp̄er̄eıit dela 306—337, seriũ istóriciĩ Socrate I., 18, s̄i Paul Orósiũ VII. 28, c̄e a ınvins pre Goĩ la 319 cıar ın tinutul S̄ermalilor, s̄i a reocupat D̄ac̄ia ̄ea pierdut̄e, ıns̄e nu se afl̄e scris la nime, c̄e urm̄atoriĩ ımp̄eratĩ dup̄e Const̄antin ar fi ținut' o s̄i mai de parte.

V̄elinte ımp̄eratul r̄es̄eritului b̄etũ ın 369 pre Goĩi, ̄e trecuse Dún̄erea s̄e prade, s̄i-i r̄empinse preste Dún̄ere, gonindu-i cıar s̄i ın ținutele lor. Goĩi ıns̄e nu st̄eter̄e la b̄etae regulat̄e, ̄e se asc̄ınser̄e pre'n p̄edurile D̄ac̄iei, f̄ec̄ınd de acolo ıneurșıunı asupra oștii rumıne. V̄elinte nu a l̄usat pre ostașii s̄ei s̄e ıntre ın p̄eduri, cı a cı̄emat pre toĩ șierbiĩ oștenni s̄i pre locuitoriĩ țierei, s̄i le-a f̄uḡeıuit ū̄e sum̄e de banni pe'ntru fīe-care cap de Got, care i-l v̄or adūe. Āc̄estia, trasi de cıș̄eig, ınt̄rar̄e ın p̄eduri s̄i f̄ecur̄e atıtea stric̄eıunı ın Goĩ, cıt. At̄anaric domnul Goĩilor, v̄eđıınd p̄ıerderea ̄ea mare ın oamenı, se afl̄e nevoit a ̄ere pāe dela V̄elinte, carea i-se s̄i dede, cu āea cund̄eııune, ca s̄e nu mai cutedıe a ınt̄rã ın ținutele Rumınilor.

§. 141.

*Rumıniĩ de'n D̄ac̄ia locuir̄e ımp̄reun̄e cu Unniĩ
(376—455).*

Precum am v̄eđıut ın sup̄r̄escrișul de mai sus de'n Paul Orósiũ, Goĩi fur̄e alungatĩ toĩ de'n D̄ac̄ia vec̄e de c̄etr̄e

Unniū cunduſi de duĉele lor Bælímboer la annul 376, ſi Dáĉiea veciē o ocuparē Unniū, ſi o ſinurē pínē dupē moartea duĉelui lor Atila, tímplatē la annul 454, ádecē pínē la 455. Atila a domnit dela 434 pínē la 454, cum aratē Praiū în annalele Unnilor: deĉi într'ácest rœſtímp trebue sē cadē ſi ácea tímplē-ĉiune, cē ádecē Atila a luat dela strœbunul princípelui Rumín Menumorut, ſfósurile dela Tisa, de carea am vorbit mai sus la supræseris ſi de carea vom vorbi mai multe mai de parte la locul sœi.

Prise rœtoriul, carele în 438 a fost trimis de cœtrē Teodósiū II., ímpæratul, cu solie cœtrē Atila duĉele Unnilor, serie la Praiū în annalele Unnilor cartea II., cē ſind ell la ospæiū cu Atila ſi cu alī Unni fruntaſi, întré Diercune Maurúsiū în casē la ei, unde se ospætá ſi, ca sē facē. rís, încēpu a vorbi ſi a mestecá acum cuvinte ausóniĉe, acum goateĉe, cu care fœcú tuturor mesennilor voe bunē, cît toli crepá de rís; ear' Atila, n'a vrut neĉi de cum sē-ſi scimbe fáſia spre voe bunē, numai, cînd a íntat Irnac, ſiul lui ĉell mai mic, cœtrē ácella s'a uítat cu ocii blîndi ſi véseli, ſi l'a tras de fáſie. Mirîndu-mœ eū, dīĉe Prise, cē Atila pre ĉeialalī ſi ai sœi neĉi într'ŭe samœ nu-i bagœ, ĉi numai pre áĉesta il iubeſĉe, ſi are aplecare cœtrē dînsul, ímī dīse un bærbar, ĉe sta língœ mine, ſi ſĉiá lætineſĉe, dupœ ĉe m'ar ſi rugat sē nu mai spun nimœruia, cē proroĉiū i-aū proroĉit lui Atila, cē vilīa lui se va stîngē, ſi dela pruncul áĉesta mai mic se va ínuoi earœ-ſi.

Bine ínseamnē Praiū la locul arĉetat mai sus, cē Unni ſĉiá ſi limba lætinē ſi ĉea goatecœ, altmîntrelea cum ar fi .putut Diercune sœ-i ínvite la rís, de nu l'ar fi íntieles?

Otrocóĉiū dīĉe în partea despre încēputul Úngurilor cap. 4, cē limba áĉeea, ĉe o numeſĉe Prise „ausónicœ“, a fost limba ĉea „rumínœ“. De unde urmeadīĉe, cē Atila cu fruntaſi sœi, precum ſi ĉeialalī Unni aū ſĉiut limba rumínœ. Deĉi nu e mirare, cē Rumíniū nu se ſfiá nemica de Atila ſi de Unniū lui, ĉi petreĉeaū bucuroſi cu ei, cum am ĉefit mai sus, de oare ĉe Unniū grœiá rumíneſĉe cu ei, ſi aſiá în cipul áĉesta se íntiæle-geá íntu toate la ŭe laltœ. Dar' ca sē ſĉiœ Atila ſi ĉeialalī

Unni rumínešce, erá sí lueru de tot firesc, pe'ntru cæ ei eraŭ næscuī si crescuī cu toīi în Dácīea între Rumīni. De unde sí aċeea încæ urmeadīa, cæ în tîmpul aċella erá mare multime de rumīni în Ardeal si în toatæ Dácīea, si încæ cu mult mai multī, de cît bærbariī; pe'ntru cæ nu næċiunea ċea mai multæ si mai numeroasæ s'a luat a învæliá limba næċiuniī ċellei mai nenumeroase, ċi de'n cuntræ, precum vedem noi sí astæ-dī în Ardeal: unde, fiind cæ rumīniī sînt cu mult mai multī de cît Ūnguriī si Sašiī: atit Ūnguriī cît sí Sašiī vorbesc bine limba rumíneasce, earæ de'ntræ rumīni sînt foarte puīni, cariī sæ vorbeasce limba ungureasce, earæ sæsesċe, de se aflæ vre un rumīn sæ vorbeasce, este cīar mirare.

Praiŭ neplæċindu-ī ċeea ċe a scris Otrocóciŭ, cumeæ limba *ausónica*, în carea a vorbit Dīercune la ospætiul lui Atila; ar fi fost limba *rumíneasce*, se încoardæ, la arætatul loc de'n Anna-lele Unnilor, sæ adevereasce cu trei adevèrinċe, cæ limba *ausónica*, de carea vorbešce Prisc, n'ar fi fost ċea *rumíneasce*: 1. pe'ntru cæ pre tîmpul aċella încæ n'a putut fi limba lætineæ ašīá de stricatæ, cæ sæ se fīe fæcut rumíneasce; 2. pe'ntru cæ numele de *Vlahi* ori *Valahi* pre tîmpul aċella nu erá cunoscut scrietorilor; 3. pe'ntru cæ Prisc serie, cæ un bærbar, carele sīdeá līngæ dīnsul, a sċiut limba lætineæ, deċi de aici e cīar, cæ Prisc n'a fæcut neċi ũe deosebire între limba *ausónica* si între ċea *lætineæ*. De aċeea dīce Praiŭ, cæ gīcirea lui Otrocóciŭ n'ar avé loc.

Ræspundem la dovada întīia si la a treia: de nu a fost limba lætineæ pre la mijlocul sutei a ċinċia dupæ Crest ašīá de stricatæ, cît sæ se fīe fæcut de'n dīnsa ċea rumíneasce: cīnd, rogu-te, s'a næscut limba rumíneasce de'n ċea lætineæ dela tîmpurile lui Atila încoacæ? Vorbe goale vorbešce aci domnul Praiŭ færcæ neċi ũe dovadæ. Dar' se cuvīne sæ sċim, cæ la Romanii ċei de demult aŭ fost doŭæ limbi: *una a învæliãlilor, alta a poporului, carea se dīceá militæreasce si proastæ* (vulgaris); asta o învæliá prunċii dela mumele salle a casæ, ear' ċea învæliatæ dela græmateċi în şcoalæ. „*Alta este, dīce Cīntiliann, a vorbi lætinesċc, alta græmætiċesċe*“, ádecæ, alta

e a vorbî limba lätinæ c̄ea poporalæ, carea e a poporului, alta a vorbî limba c̄ea gr̄emætiçeascæ, ádecæ limba lätinæ c̄ea ñvæ-
 ñiatæ seaũ a ñvæñiãtilor. Limba poporului rumîn erá maĩ apu-
 sæ, ear' limba ñvæñiãtilor, carea s̄i astæ-ãĩ se vede ñn cærtile
 lätinesc̄i, maĩ iscusitæ; totu-s̄i s̄i una s̄i alta e lätineascæ. Nu
 mæ ñdoesc, cæ Prisc pre'n limba ausónicæ a ññieles limba
 lätinæ c̄ea poporalæ, ear' pre'n limba lätinæ a vrut sæ ñsemne
 limba lätinæ c̄ea ñvæñiatæ seaũ gr̄emætiçeascæ. S̄i cum cæ
 Prisc a fæcut descilnire (deosebire) ñntre aste doũe limbĩ,
 ádecæ ñntre limba ausónilor s̄i ñntre limba lätinæ, límpede se
 vede de acolo, cæ limba ausónicæ o aratæ ca cunoscutæ Un-
 nilor de obs̄cæ; ear' c̄ea lätinæ, pomennesc̄e ca ñcæ mirare, cæ
 á sciut'o bærbarul c̄ell de língæ d̄insul. De ar fi fost aste doũe
 limbĩ ñntre toate tot una, nu erá loc, sæ spunæ, cæ bærbarul
 c̄ell de língæ d̄insul a sciut lätinesc̄e: dupæ cæ a arætãt ñcæ
 datæ, cæ totĩ meseniĩ Unni aũ ññieles pre D̄iercune; c̄ind
 græiá ñn limba ausónilor. Necĩ ñcæ ñndoealæ daræ nu poate fi,
 cæ Prisc pre'n limba ausónicæ a ññieles limba lätinæ c̄ea po-
 poralæ. S̄i de unde ar fi putut ñvæñiã Unniĩ limba ac̄easta pe
 atunçia, decĩt numai dela Rumîniĩ, ñntre carĩ erá nescuti s̄i
 crescutĩ? Bine a judecat daræ Otrocóciũ, cæ ñn locul arætãt
 maĩ sus la Prisc, pre'n limba *ausónicæ* se ññielegæ limba c̄ea
rumíneascæ. La a doũa: atĩta ajungæ cuvñntarea lui Praĩ, ca s̄i
 c̄ind ar d̄icæ nesçine: „*Unguriĩ nu aũ fost cunoscutĩ sub
 ac̄est nume scriitorilor c̄ellor næinte de veacul all IX., c̄ind
 veniræ ñn Pannónia: asiã daræ c̄ei cæ vorbiã atunçia ñn
 limba ac̄estora, nu vorbiã unguresc̄e*“. Earæ. c̄ind aũ ñncæput
 Rumîniĩ a se numĩ de scriitorĩ greçesc̄i s̄i lätinesc̄i *Vlahĩ,*
Blahĩ, Valahĩ, vom arætã maĩ jos. Altmintre Rumîniĩ de cæ-
 træ neamurile slovenne tot *Vlasi* s'aũ ciemat de'n d̄illele c̄elle
 veci, de c̄ind le-aũ fost cunoscutĩ, care cuvñnt necĩ acum nu
 ñseamnæ alta la ac̄elle neamuri, decĩt: *Rumíni, Lätini, Itæ-*
lianni; de acolo fêçeræ apoi Greciĩ: *Vlahi*.

§. 142.

Rumîniî aû trœit în Dácîea împreună cu Ġepidî de la 455—553.

Jornande ne læsæ scris în cartea sa numitæ: „*de rebus geticis*“ (de lucrurile ġéticæ) la cap. L., cæ dupæ moartea lui Atila reġelui Unnilor, se sculæ Ardaric reġele Ġepidîlor cu ræsboiû asupra fiilor lui Atila, carii erá trei: *Elac, Irnac* și *Dengesicîû*. Elac, cæll mai mare de`ntre fiiî lui Atila, cædiû în ræsboiû; ear' cæialalîi doi furæ alungatî pînce la tíermurile mærii negre, unde sîedîuse mai nœinte Golîi. Si asîá în díllele împæratului ræsæriteann Mærçiann, ræmase Dácîea în domnintîa Ġepidîlor.

De`n novela a XI. a împæratului Justianniann, si de`n Pro-cópiû în cartea VI., cap 6, „*despre dîdirile lui Justianniann*“, se vede luminat, cæ Justianniann a fost ocupat nișæ cætæli de-a stînga Dúnærii în Dácîea Træeannæ, precum *Literata*, si alte mai multe. Ci, precum vom vedé mai jos, împæraliî urmætori pierduræ earæ-sî aæelle cætæti de sub împæretîea rumannæ, si le ocuparæ Avariî.

Nu e îndoealæ, cæ cætætile, care le numære Procópiû în partea cæa de-a stînga Dúnærii, aû fost în Dácîea noastræ, de oaræ cæ díce, cæ aæellea sînt în fatîæ cu cætatea *Nove*. cæ erá de-a dreapta Dúnærii în Dácîea rîpeannæ: ear' în fatîæ cu Dácîea rîpeannæ nu este alt tinut, de cît Dácîea noastræ.

§. 143.

Ræmîniî aû trœit în Dácîea împreună cu Avariî de la (553—568).

Pául Diaconul serie în cartea sa numitæ: *de gestis Langobardorum*, cartea I. cap 27, cæ la anul 553 dupæ Crest se uniræ Longobardîi cu Avariî, pre carii tí numese unii si Unni, si bæturæ pre Ġepidî de-i stînsæ, asîá cît mai neîi care sæ ducæ veste n'a ræmas, cu astæ tímplare se provæli Dácîea sub domnintîa Avarilor.

§. 144.

Rumînii de sine scæpatî de stræini, seaû Dácîea liberæ de la 568—896.

Pául Diaconul ne læsúe scris în cartea II., la cap 27, cæ Longobarðii, dupæ cæ ar fi locuit în Pannónia (seaû Ungária de astæ-ðî) 42 de anni, ádecæ dela 526—568 dupæ Crest, plecæræ cu tolii cu mic, cu mare si cu tot cæ aveau la Itáliea, ca sæ se ašiedîe acolo cu locuinþia, ear' Pannónia o læsaræ amiçilor sæi, Avarilor, cu açell legemînt, ca, de cum va ar fi strîmtoraþi oare cînd a pæræsî Itáliea, sæ-sî ræcæpete de la Avari earæ-sî mošile în Pannónia. Decî ešind Avari de'n Dácîea se stræmutaræ în Pannónia cu locuinþia. Nu mai încæpe neçi úæ îndoealæ, cæ atunçi aû esit toþi Avari de'n Dácîea, si aû migrat în Pannónia; pe'ntru cæ ašîá erá dátina bærbarilor, sæ locueascæ pînæ la un timp într'úæ țiaræ, apoî cînd se stræmutá aiurea de acolo, se duçea cu tolii.

Niçe úædatæ n'aû putut sæ resusle Rumîni de'n Dácîea ašîá de ušior de'n ðillele lui Gælienn (268) si pînæ atunçia; de oaræ cæ trecînd Avari în Pannónia, neçi úæ semintie bærbaræ nu a mai înatrat în locul lor în Dácîea, çi aû ræmas Rumîni sînguri de sine. Atunçi împæræțîile Rumînilor de'n Dácîea, cæ erá strîmtorate pînæ atunçi pe la munþi, încæpuræ a se læþi liber pe la siésuri si a se lærgî. De'ntr'acæstea erá împæræțîile, înatru carile ašlaræ Ungurii cînd veniræ cætræ cápetul veacului all IX., cæpetennii pre Gæliü în partea apuseannæ a Ardealului, pre *Memorut* în Mæræmúræsiü, si pre *Gladiü* în Bænnat.

§. 145.

Rumînii si dupæ timpul lui Aureliann aû ræmas în Dácîea neam deosebit, neamestecat cu alte semintii.

Engel în apendicea seaû adáusul despre încæputul Rumînilor, la §. 2. ðîce, cæ tocma de s'ar cunçede açeea, „cæ în

ḍillele lui Aureliann ar fi mai ræmas unii Rumîni in Dăcîea: *tôtusi anevoc se poate crede, cæ acëstia într'atita spurc de ġinte pribeġe, imblætoarie in sus si in jos, ar fi ræmas ġintæ deosebitæ, ádecæ sæ nu se fiæ mestecat cu altæ ġintæ pre'n cæsætorii, sæ nu se fiæ ræsipit, ci sæ fiæ ræmas pûrurea in locásiurile salle*, si acëasta, ḍicë, cæ cu atita mai vîrtos nu o poate crede, fiind cæ neci un scriitoriũ vrédnic de credintæ nu se aslæ, carele sæ fiæ læsat scris, cæ Rumîni, ræmînd in Dăcîea, aũ urmat a sta ġintæ deosebitæ, si nu s'aũ mestecat cu altæ ġintæ pre'n cæsætorii, neci s'aũ ræsipit. — La astæ îndoealæ a lui Engel ræspundem:

Deacæ lasi ũædatæ, cæ in ḍillele lui Aureliann aũ ræmas unii Rumîni in Dăcîea, pre eind cëialalii aũ trecut Duncærea; atunçi urmeadiæ sæ credi si acëea, cæ acëi Rumîni aũ ræmas ġintæ deosebitæ, neamestecatæ, si stætornicæ in locásiurile salle, precum erá si mai nõinte, de nu se va dovedi de'n cuntræ cu mærturii scoase de'n scriptori vrédnici de credintæ. Engel n'are drept sæ posteascæ mærturii de'n scriptori vrédnici de credintæ, carii sæ fiæ læsat scris, „*cæ Rumîni, ræmînd in Dăcîea, nu s'aũ mestecat cu altæ ġintæ pre'n cæsætorii, si nu s'aũ ræspindit, ci aũ ræmas in locásiurile salle*“, n'are, ḍic, drept Engel sæ cearæ mærturii de ásfeliũ; pe'ntru cæ acëlla, care spune cë-va faptæ nõuæ, e dætorii sæ adevereascæ, cu mærturii de'n scriptori vrédnici de credintæ, cæ acëa faptæ spusæ de ell s'a timplat intru adevær; ear' pre cëlla cë va aduce la îndoealæ acëa faptæ neadeveritæ, neci ũæ datæ nu-l îndetorescë firea, sæ dovedeascæ, cæ acëa faptæ, spusæ de altul, nu s'a timplat, ci de'n cuntræ firea si dæ drept a tægæduf acëa faptæ pîncæ eind cëllalalt nu-si va adeveri ḍisa cu dovedi temëniçe.

Drept acëea, de oaræ cë Engel spune ũæ faptæ nõuæ, „*cæ ádecæ Rumîni cëi ræmasi in Dăcîea s'aũ mestecat cu altæ ġintæ pre'n cæsætorii, s'aũ ræsipit, si nu aũ ræmas stætornici intru locásiurile salle*“, nu se cade sæ posteascæ ell mærturii improtivæ, ci însu-si trëbuie sæ-si adevereascæ ḍisa de'n scriptori veci, altmîntre ḍisa lui ræmîne ræsultatæ si

ſærcæ putere. Dar' indeſiert vom aſcēptá, ſeaũ dela Engel ſeaũ dela altul aſémenne lui, sæ producæ pre aċeĩ ſcriptorĩ vecĩ, cæcĩ neċĩ unul nu se aflæ în toatæ vecimea, carele sæ ſiæ ſcriſ, *cæ Rumĩniĩ cēĩ ræmaſĩ în Dáċiea în dille lui Aureliann s'ar fi meſtecat cu vre ũæ ġintæ pre'n cæſætorĩĩ, ſeaũ s'ar fi ræſipit de la ũællaltæ, ſi n'ar fi ræmas în locáſiurile ſalle*“.

Înſæ mæcar cæ nu ſintem dætorĩ a dovedi, cæ aċeĩ Rumĩniĩ ræmaſĩ în Dáċiea nu s'aũ meſtecat cu vreũæ altæ ġintæ pre'n cæſætorĩĩ, neċĩ s'aũ ræſipit, cēĩ aũ ræmas ġintæ deoſebitæ, ádecæ aũ ræmas „*Rumĩniĩ*“; tótuſi, ca mai cĩar sæ se vadæ deſpulpærea pærerĩĩ lui Engel, pe lĩngæ cēlle cē le-am ſcriſ mai ſus, mai ræſpũdem numaĩ atĩta, cæ Rumĩniĩ, græind preſte tot, s'aũ ġngreĩoſĩat pũrurea, ſi se ġngreĩoſieadĩæ încæ ſi aſtæ-dĩ a se cæſætorĩ cu muerĩ de alt neam. De ar fi foſt cunocutæ lui Engel aſtæ ſiæ a Rumĩnilor, cred, cæ nu ar fi værsat aſiá leſne oraclul, *cæ anevoc se poate crede, ca, într'atĩta ſpurc de ġinte ġmblætoarie în ſus ſi în joſ, sæ nu se ſiæ meſtecat Rumĩniĩ cu alte ġinte pre'n cæſætorĩĩ*.

Ræværsĩndu-se în Dáċiea ġinte bærbare nenumærate, pĩnæ cĩnd dĩæboviá acolo, ſi de acolo purtá ræſboiũ asupra altor țĩerĩ: aũ nu erá lucrũ fireſc, ca, vædĩnd ei pre Rumĩniĩ vĩnoſi ſi inimoſi, sæ-i poſteascæ, ſi sæ-i roage, ca sæ le ſiæ de aju-toriũ ġntru ġntreprĩnderile ræſboioaſe? Ba încæ, ca multĩ de'n-tre Rumĩniĩ, în carĩĩ ſierbeá mai tare ſĩngæle ſpre ræſboiũ, sæ se ġmbie ei ġnſi-ſi ca sæ ſiæ primĩĩ ca oſtaſi luptacēĩ? Cē lucrũ poate ſi mai fireſc, decĩt aċeſta? Dupæ cē eſiá ũæ ġintæ bærbare de'n Dáċiea, ſi veniá alta, Rumĩniĩ tot aſiá se purtá ſi cu aſta, ſvætuĩndu-i aſiá ġmpreġiurærele tĩmpurilor. De aċeæa *Catanċiċiũ* în cartea ſa: „*de Iſtro*“ cap VIII. §. 4., mæcar cæ ſi placæ a crede, cæ moſiennĩ Dáċieĩ aũ foſt ſċiailĩ sæi: tótuſi dĩcæ prea nimerit, „*cæ ũæ aſémenne ġnvoĩre ſi unire ġn-țĩelecaptæ cu ġintele cēlle ſtrævine țĩnũ pre Rumĩniĩ ſtætorĩniĩ în Dáċiea*“. Aũ ġmpærcæțieſc aſtæ-dĩ Rumĩniĩ de'n provințiele aſtrĩacæ? ſi tótuſi de'n aċelle provinție mai multĩ oſtaſi se aflæ de'n-tre Rumĩniĩ decĩt de'n cēllelalte næcēiunĩ ſub flámurele (ſteagurile) bunului ġmpærat all Aſtrĩeĩ. Aſiá e de credĩut,

cæ se fæcēá sī pe timpurile bærbarilor de atunċia: sī pe'ntru aċeea puteá Rumíniċ de'n Dáċiea sæ aibæ paċe de cætre bærbarii aċeia, sī bærbarii sæ-i lase cu atċta maċ vċrtos nesmintiċċ în locásiurile lor, fiind cæ bærbarii erá ginte nomade, ádeccæ ímblætoarie de'n loc în loc, carii se ímbogċċiá maċ vċrtos cu ræpiri sī præċċi de pre'n alte ċċæri, ear' nu cu lucræċċiunea pæmíntului, precum mærturesċe despre Unni anume Amiann Mærċelin în cartea XXXI. la cap 2, „*cæ ei neċi nu aræ, neċi nu se atíng vre ūædata de cournele pluguluċ*“; sī lor le erá de foles, sæ ræmíncæ Rumíniċ stætorniċċi în locásiurile salle, sī sæ-sī lucre mosfile, ca fæmiliile bærbarilor íncæ sæ se ajúture de'n sudoarea Rumínilor.

De aicċia vine, cæ în suta a noūa dupæ Crest, cind aū venit Ungurii cu oaste în Ardeal, aflaræ acolo, cum serie Notariul lui Bela, pre Rumíni sub nume de *Vlahi, Vlasi*, ca ġintæ deosebitæ cu Domnul lor: *Ġeliū*, língæ carii erá lipiċi Šeċaii. Deċi în suta a noūa erá Rumíniċ ġintæ deosebitæ în Dáċiea: în ūillele lui Aureliann íncæ ræmáseræ ġintæ deosebitæ. Cind aū ínċetat daræ Rumíniċ a fi ġintæ deosebitæ? Ši cind se aléseræ earæ-sī de'n spureul ġintelor bærbare, sī se féċeræ earæ-sī ġintæ deosebitæ? Deċi daræ este pus afaræ de toatæ índoeala, „*cæ Rumíniċ ŋei ræmasī în Dáċiea aū fost sī dupæ Aureliann píuræa tot ġintæ deosebitæ*“.

XXVII.

Væsiliū Aron (cam pe la 1770—1822).

(S'a næscut în Glogavætiū, un sat aproape de Blásiū cam pe la annul 1770. Pærintele lui a fost Væsiliū Aron, pæroc acolo-sī. Cursul ínvæċċiæturelor sī-l'a ínċeput în Blásiū, unde a ínvæċċiat sī ŋċiínċiele teológiċe, ínsæ neavínd aplecare a ímbræċċisíá cæriera preuċċiċi, precum doríau pærinċii lui, s'a dus la Clusiū, unde a ínvæċċiat cursul drépturilor suslíndu-se numái pre'n cundæċċiuni cu ínvæċċiæċċiunea altor ínvæċċiæċċi sî færcæ vreun ajutoriū dela pærinċi-sī, orí dela altul ċine-va. Mintuind

- Аї дат уре фїїл тѣ торції
10. Дѣл рѣндѣала сорції.
 Каре аѣ дат лок рѣдѣрїї
 Пре крѣча рѣскѣпѣрѣрїї.
 Трїміте-мі сѣлнтѣл дѣх міе
 Съ-мі рѣверсе дар'а скріе
15. А Домнѣлї міеѣ Крест соарте,
 Пѣтїмѣ, крѣче шї моарте,
 Ох маїкѣ! маїкѣ кѣратѣ!
 Дешѣл ла черїѣ дѣрѣлїатѣ!
 Каре л'аѣ пѣртат дѣн врацїѣ,
20. Шї аї фост ла тоате фацїѣ
 Кѣте де Іесе рѣвдате
 Шї де тїне лѣкрѣмате.
 Ох! чеатѣ! чеатѣ череаскѣ!
 Обїите сѣлнтѣ дѣнчереаскѣ.
25. Ажѣтацї-мі де ѣдѣтѣ.
 Съ кѣнт кѣнтаре кѣратѣ,
 Ка кѣте сѣлнт дате міе,
 Десѣваршїт сѣ почїѣ скріе.
 Шї амїа фѣкѣндѣ-мі крѣче!
30. Амїа воїѣ а-о адѣче.
 Іерѣсалїм мїнѣнатѣ
 Четате дѣн лѣмѣа тоатѣ,
 Мѣлт ерѣ дѣнїодовїтѣ,
 Кѣ тѣлте лѣкрѣрї вестїтѣ;
35. Еар' ѣѣ вїсѣрїкѣ маре
 Ерѣ 'н трѣнса, дѣкѣт каре
 Ніче нѣ с'аѣ азїт,
 Ніче нѣ е'аѣ поменнїт
 Съ фїѣ фост уре ѣдѣтѣ
40. Маї маре, маї мїнѣнатѣ.
 Де четате нѣ департе,
 Ерѣ ѣн деал дѣналт фоарте:
 Дѣн каре дѣнвїнгѣторїѣл:
 Шї лѣмїї Мѣлнтѣїторїѣл,
45. Мѣлтѣ време петрѣкѣсе,
 Де тѣлте орї авї фѣсе:
 Ба шї сѣлнгѣр се дѣчеа,
 Шї понцї дѣнтрѣї петрѣчеа
 Фѣкѣнд тѣлтѣ рѣгѣчїѣне,
50. Прѣкѣт скрїптѣра не сїѣне.

- Акъш кънд времеа сосі,
 Времеа де а пътімі,
 Ка лъмеа съ мѣнтъеаскъ
 Де'н ровіса връжтѣнїеаскъ,
 55. Гъндїнд мълте 'нтр' алл съѣ гънд
 Нѣтаї пре Іоанн лъанд.
 Кътрѣ саръ с'аѣ сѣт
 Дн мълтеле'поменїт.
 Іоанн ръцѣне таї жоє,
 60. Іесе дн върѣ преа петрос
 Дн върѣ преа петрос де мълте
 Се роатъ къ лѣкръті крѣте,
 Лѣкрѣ негрѣт де лїмъ,
 Фаціа тоатъ і се скїмъ,
 65. Шї тот дн фок се префаче,
 Іоанн де'н жоє таї морт зїаче,
 Еар' чеата херзѣмеаскъ
 Чеата алъ днцереаскъ
 Се апрѣпїъ, шї кантѣ
 70. Кънтаре фрътоасъ, сфалтѣ.
 Дї шїервеек тоці къ търїе,
 Дї шїервеек къ вѣкрїе,
 Серѣфїмії дн шїреек,
 Архангелїї дн сѣлвеек,
 75. Кад ла пълмѣнт, і-се 'нкїпъ
 Къ ѣъ глѣсѣре лїмъ,
 Де а кърора сѣвцїре,
 Шї фрътоасъ глѣсѣре.
 Іоанн каде ла пълмѣнт
 80. Неуѣтънд грѣ кѣвѣнт,
 Гласѣ челл серѣфїтеек,
 Гласѣ челл архангелеек
 Пре'н пълмѣнт дн жоє нѣтрѣнде
 Пѣл' ла лїмъ, ла локѣл, ѣнде
 85. Тоці дїрепції де'н вецїе
 Аштептá къ осърдіе.
 Ка ѣпїї къ гънд дѣїоє
 Дн статѣл челл лѣкрѣтмоє
 Пре'н а лѣї Іес Крест венїре,
 90. А са де-а коло ешїре,
 Сѣмт къ мълтѣ десѣтаре
 А пълмѣнтѣлї мїмкарє,
 Сѣмт къ таре вѣкрїе
 Мѣнтѣїреа, че-о съ ѣїъ.

95. Вѣд семне де тѣнтѣре
De'n локѣл де осѣндѣре,
Престе време пѣцѣнтѣкѣ
Исѣс тѣпеле-шѣ рѣдѣкѣ,
Ашѣа се роагѣ фѣрвѣнте
100. Ла ала еѣѣ чѣреск пѣрѣнте:
*„Пѣрѣнте атоаушѣрѣнкѣ:
Рога-тѣ ка шѣ неѣрѣнкѣ.
Еатѣ кѣ вреѣа сосеште,
Пре тѣне тѣ преатѣреште,*
105. Vine zīša azģīšāz
De dīreпѣї de тѣлѣ дѣрѣтѣ.
Фѣксѣшѣ де'н нетѣк пѣтѣлѣшѣл,
Тоаште пѣтаї кѣ кѣвѣлѣшѣл,
Соареле, рѣалѣа лѣнѣ,
110. Шѣ кѣште сѣлѣшѣ де'тѣреснѣ,
Фѣксѣшѣ-ле-ат атѣлѣдої,
Чѣ таї тѣрѣ сѣлѣшѣ рѣпѣпої:
Адат, кѣкѣ пѣкѣшѣсѣ,
Шѣ де'н гѣрѣѣе ешѣ,
115. Шѣ де'н раїš дѣлѣндѣ-л ашѣарѣ
Цѣ-се фѣкѣс тѣлѣ еарѣ
Шѣ-тѣ зѣсешѣ: їсѣшѣ фѣїš!
Еатѣ еš, ге сокошѣїš!
Адат а поаеѣрѣ зѣдѣре
120. Venī ла гѣа осѣндѣре,
Кѣ елѣ де'тѣреснѣ шоѣї
Аї сѣї вѣїшорѣ нешоѣї;
Кѣзѣсѣрѣ кѣдере гѣа:
О неаскѣлѣаре реа!
125. Мѣлѣ-тѣ е де-а тѣа зѣдѣре!
С'о лас рѣ вѣї ла перѣре.
Vino фѣїš-ле їсѣшѣ!
Vino фѣїš-ле дорѣше!
Vino с'о тѣлѣшѣсѣм еарѣ,
130. С'о скоаште де'н тѣнѣк' ашѣарѣ. —
Ла агесте дѣлѣї кѣвѣнѣше
Бѣксѣрос ат фѣостѣ пѣрѣнтѣе!
А лѣá кѣа отенеск,
А лѣá тѣрѣа пѣтѣлѣшѣеск
135. М'ат легаш, а фѣаге шоаште,
Ка де'н їад с'о пѣшет скоаште.
М'ат легаш, кѣт кѣ шѣ тоарѣше
Воїš сѣсфѣрѣї тѣрѣсѣшѣ фѣоарѣше,

- Моарте ирїстѣ де ѣ карѣ,
 140. Ка с'о скоцїѣ де'н кїп афарѣ
 Еашѣ пса врте vine,
 Прекст тѣ рїсѣ-цї шїї бїне.
 Треї-зїеї де annї аѣ прекстѣ
 Де ккнд сїшт еѣ от пекстѣ.
145. Штблат-ат де'н саш рн саш,
 Пре попор л'ат рнвїцїаш,
 Шї де'н гсташе 'н гсташе
 Рнвїцїкнд проастеле глосте.
 Каллеа геа саре покїпїцїѣ,
150. Каллеа ла бсна кредїпїцїѣ,
 Рн бїсерїкѣ, шї-афарѣ
 Рѣбдат'ат кїп шї окарѣ.
 Шї рн лок де тслїцїтїре
 Де тслѣ опї ісгонїре
155. Шї блѣстїтспї ат лсат
 Дела неатсл блѣстїтат.
 Рѣбдї-воїѣ бскспос фїорте
 Шї прїста пре крзге моарте,
 О! плаге-тї, кѣ т'ат пекстѣ!
160. Плаге-тї, кѣ от т'ат фїкстѣ!
 Престе скспї вор ешї поцї
 Бспї лсї адат непоцї,
 Де'н рнвїснїрек афарѣ,
 Шї де'н пара геа атарѣ
165. Шї де'н лїпїсрї ісбѣвїцї
 Ла ѣла.лтѣ рнсоцїцї
 Вор ккптї цїе тѣрїре,
 Шї лїсдѣ престе фїре.
 Ісда Іскрїотсепнсл,
170. Вкнзїпторїсл, шї вїклеспнсл,
 Акста вгзїѣ, кѣ се гатѣ,
 Сѣ-шї ісврѣсасекѣ ѣдатѣ
 Гкндсл, ге де тслѣ рл аре
 Саре а теа рн бпнї вкнзїаре,
175. Деї тѣ, о дрепте азрїпте!
 Іа ла алл тїеѣ кїп атїпте!
 Фїї аспрѣ рсслїтїторїѣ,
 Фїї дїрепт жсдекѣторїѣ.
 Фїѣ-цї тїлѣ де попоарѣ
180. Че рабдѣ соарше атарѣ.
 Дѣ-ле дар' сѣ се кѣаскѣ
 Шї леуеа сѣ о прїтеаскѣ,

- Ші а теа шрісѣ шіре*
Съ айбъ бснъ родіре."
185. Лчестеа Крест ле грѣ:
 Дн черіѣ сѣнет се порні,
 Сѣнет палт серѣѣтеск,
 Ші кѣптек арханѣлеск:
 „Бѣкспъ-ше, ші сѣлшезгѣ
190. Сіоане! кѣ таре рзгѣ
 Престе шіне сарѣлзгеште,
 Дн лзгсафър се івеште,
 Каре ва лсміна шоаше
 Попоаръ, неатспі ші глоаше.
195. Ах! ласъ Сіоане сомнѣ!
 Ші тѣреште дрешт пре Домнѣ.
 Фъ лѣсдѣ, тслѣѣтмѣ
 Мѣрпї неѣтѣрпїтѣ:
 Мѣрпѣа теа престе фїре
200. Лѣсдаѣї-о м псѣлшїре.
 Лѣсдѣ акѣт сіоане!
 Пре сѣлѣлѣл м органе!
 Сѣ кѣлше шоѣї пре пѣтѣлш
 Дстнезїѣескѣл кѣлѣлш.
205. Вої тѣрї! апе! лѣсдаѣї!
 Вої тснѣї бїнексѣлшѣї!
 Салш пѣкѣшоасъ фїре,
 Вѣзїлнд а ша тѣлшсїре,
 Кѣ сашъ кѣ Крест се дѣге
210. Сѣ се малѣїе пре крѣге,
 Ші сѣ тоаръ не'пѣрѣ шїне,
 Ка сѣ-ѣї деа вѣлнѣл бїне!
 Днтр'ачеста-шї нїн се кѣпѣ
 Дн черїѣзрї кѣпѣтаре сѣлѣтѣ.
215. Гѣврїл Архангел таре
 Жос де'п скѣлѣл сѣѣ саре.
 Дегравъ ші іѣте своаръ,
 Сѣврѣнд, ла лїмѣ се погоаръ,
 Днѣрѣл челл мїлѣнат
220. Деакъ дн лїмѣ аѣ днтрѣт
 Тот локѣл се лѣтїнаръ
 Де а стрѣлѣчїрїї паръ,
 Еатѣ вскїѣл пост пѣрїпте
 Адам лѣкрѣлнд фїервїпте,
225. Плѣлпгѣнд ла днѣр грѣвеште:
 Деакъ ла дѣлѣл сосеште,

- .Длѣиѣ каде ла пѣтѣнт
 Непѣтѣнд грѣи кѣвѣнт,
 Маї тѣрзиѣ .рн сѣс се екоалѣ
 230. Пѣин де лѣкрѣтѣи шѣ де етоалѣ,
 Мѣкар пѣлѣсѣ-л пѣдѣшеште,
 Кѣтрѣ Архѣнгел грѣшеште:
 „О! Архѣнгел тѣнсѣаш!
 Акѣт дѣтѣлѣт ашѣвѣшѣт!
 235. Чѣ лѣкрѣ поаше сѣ фѣиѣ?
 .Дѣперѣл .рн лѣтѣ сѣ вѣиѣ?
 Роѣз-тѣ ѣиѣ фѣиѣрѣиѣше!
 Сѣсѣне-тѣи Архѣнгеле сѣфѣиѣше!
 Доар' не-адѣзи ар'ѣвѣ есѣше бѣсѣ,
 240. Тѣсѣспора де тѣрѣсѣнѣ?
 Сѣтѣне бѣсѣ ат сѣтѣиѣиѣ
 Кѣнд пѣтѣлѣшѣл с'ѣ кѣлѣтѣиѣ.
 Дѣн сѣнѣшѣ фѣоарѣсѣ фѣрѣсѣтѣе,
 Дѣн гѣлѣсѣ вѣсѣел, тѣлѣнѣиѣе
 245. Пѣтѣрѣсѣе пѣлѣ ла пої
 Ла локѣл гѣ-лѣ кѣс неѣої:
 Чѣи пої шѣиѣ ат ѣре маї бѣиѣ
 А шѣиѣ .рнѣс-ѣї дѣла пѣиѣ
 Чѣ-ї агѣсѣт кѣшѣрѣтѣр тѣре,
 250. Шѣи гѣлѣсѣ тѣнсѣаш, де кѣре
 Лѣтѣлѣ шѣиѣ сѣ .рнѣрѣзи
 .Дн гѣ гѣлѣсѣ .рл азѣи?
 Ох! сѣсѣне-не бѣсѣ есѣше!
 Сѣсѣне-не, лѣкрѣ кѣт есѣше?
 255. Сѣсѣне-не .рнѣпер кѣтѣлѣиѣше!
 Сѣсѣне-не .рнѣпер дѣрѣиѣше!
 Дѣтѣлѣтѣс-ї, де кѣнд дѣрѣиѣ
 Де айїѣ сѣ ешѣиѣ;
 Дѣтѣлѣтѣ акѣт ашѣвѣшѣшѣт
 260. Де'нѣр' агѣсѣт лок сѣ сѣкѣпѣт,
 Дѣтѣлѣтѣ сѣлѣиѣшет шѣиѣ .рн пѣзѣиѣ
 Ашѣвѣшѣшѣнд дѣрѣиѣша рѣзѣиѣ,
 Кѣре сѣ не лѣтѣиѣнезѣиѣ
 Роѣа сѣ не рѣспрѣзѣиѣ,
 265. Ах! иѣиѣта кѣар .рнї сѣсѣне
 Дѣспрѣ лѣкрѣрѣиѣле бѣсѣ
 Чѣ сѣ лѣкрѣ прѣ пѣтѣлѣтѣ,
 Де прѣа 'ндѣрѣатѣлѣ кѣсѣлѣнѣтѣ,
 Иѣиѣта шѣре .рнї сѣлѣшѣ
 270. Кѣс бѣкѣрѣиѣ .рнѣлѣшѣ.

- О! де те-аиѣ пѣтѣ ведѣ!
 Крестоасе нѣждеа теа!
 Аи прѣа прѣа, шѣ отенеск,
 Дѣа кѣаа пѣтѣшеск,
 275. Прѣ'н каре воеитѣ пре ноѣ
 А не скоаше де'н невоѣ.
 О! Архангел тѣнѣаи!
 Сасне-тѣ шѣ таѣ априаи;
 Арашѣ-тѣ ѣсбѣша фортѣ,
 280. Арашѣ-тѣ дорѣша портѣ,
 Дѣа каре с'аѣ пѣкѣа
 Агелл фѣрѣ де'нѣсаш,
 Арашѣ-тѣ локѣа аи каре
 Се рѣгѣа кѣ сѣсѣи тарѣ,
 285. Шѣ герѣ паге ла шоѣ
 Де'н тѣне пѣкѣаѣ нешоѣ,
 Чѣ, о! ваѣ кѣаа Андрѣснеск?
 Кѣаа шѣкѣлоѣа пофѣшеск
 Кѣаа аѣ тѣѣ оѣѣ вѣноѣаѣ,
 290. Кѣаа грѣѣ пѣкаи аиѣаѣ
 А ведѣ пре агелл тарѣ
 Сашѣаи шѣ аиѣраи, каре
 Де пѣкаи неѣ кѣаа не шѣѣ,
 Ох ваѣ! ох ваѣ! ох ваѣ тѣѣ!
 295. Ох ваѣ тѣѣ шѣкѣлоѣа!
 Ох ваѣ тѣѣ пѣкѣлоѣа!
 Грѣшѣ'аи, шѣ грѣшѣеск тарѣ!
 О аиѣер! Архангел тарѣ!
 Еашѣ аиѣѣаа тѣ 'наѣсѣрѣ
 300. Аиѣ аиѣраѣ а теаа гѣрѣ.
 Адам вѣаа сѣ таѣ грѣаескѣ,
 Сѣ пѣаиѣ, сѣ се кѣаескѣ;
 Еар Архангелѣа де вѣде
 Ста аиѣаа, аиѣѣ-ѣ рѣсѣвѣде:
 305. „Леаѣвѣ, Адаѣе! фѣрѣа,
 Нѣ те таѣ шѣте неѣѣа,
 Сашѣ шѣ шѣ вѣсѣлѣшѣе,
 Кѣ еашѣ вѣрѣеа сѣсѣшѣе,
 Вѣрѣеа де-а терѣ ла раѣѣ,
 310. Ла дѣтѣаа дорѣшѣаа праѣѣ.
 Акѣаа се сѣвѣрѣшѣеск,
 Акѣаа се аиѣѣнеск
 Кѣаа аѣроѣоѣѣ гѣрѣ,
 Акѣаа вѣрѣеа сѣсѣрѣ

- Днес два' а ша дорире,
 360. Дваъ тарае ша пофшире
 Сасне-оїѣ сѣвакнє.лєі шоаше,
 Доар кѣт-ва се-ва абаше,
 Ши-цї ва да пре кѣт дорештї,
 Ка кїпє.л лєі сѣ-л прївештї.
365. Вєї ведє пре Дѣмнегїѣѣ,
 Дн кїпє.л робє.лєі сѣѣ,
 Ши вєї ведє, о! мїнсне!
 Кѣт гє.л.л вєїнїк ва апснє,
 Ва апснє, ва тѣрї,
370. Ши лн тортєнш поѣ ва фї.
 Атєнчїа тѣ.цїтє тѣ.лѣ,
 Се стрєнг, нїн, шї тоцї аскєлѣ,
 Се 'ндєасѣ 'н мїжлок се вагѣ,
 Ши де Архєнгєл се роагѣ,
375. Се роагѣ сѣ-лє грѣасєкѣ,
 Пре рєнд сѣ-лє їсторєасєкѣ.
 Сѣ їсторєасєкѣ апѣтє:
 „Че фазє-акѣт Крєстї .л лєтє?
 Че вїсєцїѣ а асѣт?
 380. Де кєнд кѣ тѣрє с'а нѣкѣт?
 Че лєкрєрї с'аѣ .лнш.кѣ.лє.лєш?
 Че спдє а .лнш.цї.лєш?
 Че мїнснї тєрї а фїкѣт?
 Днтр'алл Ісдєїї цїнсѣ?
 385. Ши .лн гє кїпє шоашє фї
 Крєстї сѣс а се рѣшїтї?
 Чїнє-ї прїгїнсїтєрїѣ.
 Алл шорцїї їсодїтєрїѣ.л?
 Чїнє-ї ашїа де шїрєнн?
 390. Ши ашїа тєрє дѣштєнн?
 Кѣш пре Крєстї пре Дѣмнегїѣѣ,
 Пре .лндєрєш Дотнє.л сѣѣ
 Фєрѣ вїнѣ сѣ-л рїпнєасєкѣ
 Пре крєгє сѣ-л рѣстїнєасєкѣ?“
 395. Де ачєастєа .лнтрєвє
 Чєї чє .лнтрєцїѣрѣ-ї сгє.
 Архєнгє.лє.л атєнчї тачє,
 Ши пре вєс нѣ лє фачє.
 Еарѣ єї сѣ роагѣ тарє,
 400. Авєнд фєартє поѣтѣ тєрє.
 Атєнчї Архєнгє.лє.л зїчє:
 „Сѣ нѣ фїѣ 'ншрє вєї прїгє,

- Прѣте, сеаѣ ср'ѣъ сѣпъраре
 Пе'пѣрѣ лѣкрѣл, дѣсарѣ карѣ
 405. Съ сѣ-л сѣсѣѣ, де тѣне сѣлацѣ
 Ши кѣ шоцѣѣ въ рѣгацѣ.
 О! аї тѣсѣ фѣїї мѣ.лѣ дорѣцѣ!
 Пѣцѣн тѣї .рѣгѣдѣцѣ:
 Фѣцѣ .рѣкѣ .рѣ ашѣпѣтарѣ,
 410. Асѣцѣ пѣцѣнѣтѣї рѣбдарѣ.
 Дѣтѣнезѣѣскѣл пѣрѣпѣтѣ,
 Чѣ.лѣ тѣ негѣ кѣт пѣ тѣнѣтѣ,
 Нѣгѣ а .рѣтѣїѣлѣ нѣ пѣашѣтѣ,
 Прѣтѣ сѣкрѣтѣ ѡа сѣсѣне шоашѣтѣ.
 415. Ши сѣцѣ кѣшоашѣтѣ шоцѣ бѣне,
 Кѣт аѣ фѣѡсѣ лѣкрѣл .рѣ сѣне.
 Акѣт! акѣт нѣ-ї дѣсарѣтѣ,
 Чѣа шѣрѣсѣск' а лѣї Крѣсѣтѣ шоарѣтѣ.
 Акѣт зѣѣа де пѣ срѣтѣ,
 420. Ап карѣ шоашѣтѣ сѣ кѣртѣ.
 Ведѣ-сѣцѣ ѡїѣ ѣъ 'пѣлѣтѣларѣ,
 Ши шп лѣкрѣл фѣѡарѣтѣ тарѣ.
 Пѣрѣпѣтѣ.лѣ тѣ.лѣ тѣрѣск,
 Кѣрѣсѣїа шоашѣтѣ-ї шѣѣрѣбѣск,
 425. Елѣл ѡѣ ѡа кѣтѣа афѣарѣ,
 Съ ѡдѣцѣї агѣа ѡкарѣ,
 Атѣарѣ шѣї шѣрѣсѣтѣ фѣѡарѣтѣ
 А лѣї Іѣс Крѣсѣтѣ крѣсѣтѣтѣ шоарѣтѣ.
 Апѣс п.кѣн' атѣсѣїа фѣїцѣ
 430. Ап пѣгѣ шѣї одѣлѣнѣцѣ,
 Сѣлацѣ кѣ фѣрѣкѣ, ашѣпѣшѣлацѣ,
 Асѣї Дѣтѣнезѣѣѣ ѡѣ рѣгацѣ!
 Ши кѣлѣд „ѡѣ рѣгацѣ“, грѣшѣтѣ
 Ап арѣнѣ тарѣ лѡвѣшѣтѣ,
 435. Ап сѣѣ фѣѡарѣтѣ їзѣтѣ сѡарѣ,
 Ка ѣъ пѣсѣрѣ хшѣѡарѣ
 Кѣт сѣѣ дѣ'н Лѣїтѣ аѡарѣ:
 Ап Лѣїтѣ .рѣтѣзѣпѣрѣк ѣарѣ;
 Аптѣзѣпѣрѣк, вѣѣтарѣ,
 440. Рѣгѣтѣ .рѣпѣтѣрѣ ашѣпѣтарѣ.
 Дѣсѣї ешѣнд дѣ'н Лѣїтѣ аѡарѣ,
 Тѡкѣтѣ лѣ ачѣ.лѣ лѡк сѡарѣ,
 Лѣ лѡкѣл ачѣ.лѣ пѣѣтрѡс,
 Ъндѣ фѣсѣсѣ Крѣсѣтѡс.
 445. Ап кѣлѣтѣ кѣ тѣрѣїѣ
 Воїнд тарѣ ка сѣ-л штѣїѣ,

- Дл гъсече дитр'ѣ валле,
 Nъ департе дела калле
 Фіинд ѣъ фортъ де крѣче,
 450. Че дн сѣс ла мѣнте дѣче,
 Ръзимат де зн рѣзіор
 Дорміа еар' фоарте шіор.
 Архѣнгелѣ деакъ-л веде,
 Ынде де сомн кѣиріне шіеде
 455. Стѣ дн лок, се мінѣсезіѣ
 Ші кѣ алле салле разіе
 Дл акѣпере-л пѣзіеште,
 Дл жѣрѣл лѣі стрѣжѣеште;
 Де'н трѣпѣл дѣшпсѣзіѣеск
 460. Дѣпъ кінѣл оменеск,
 Ера сшітѣ сѣдоаре,
 Бѣтѣнд фоарте лінѣ воаре
 Лакрѣші днѣ пре образ
 Ді кѣрсесе де пѣказ,
 465. Де пѣказ, де сѣпѣраре
 Пе'нтрѣ пѣтіма чеа таре,
 Че ера сѣ о петреакѣ,
 Кѣ ініма токма сѣакѣ.
 Фіинд кѣ гріжі днѣкрѣат,
 470. Ка зн ом адепѣрат.
 Гѣврїл апроане мерѣе,
 Лакрѣшіле і ле штерѣе,
 Колѣл кам де кѣтрѣ сарѣ,
 Дл време де прімѣварѣ.
 475. Лѣпгѣ дѣпсѣл време мѣлѣтѣ
 Шіеде, кѣм доарте? аскѣлѣтѣ :
 Маї пре ѣртѣ дл дештеантѣ
 Кѣм дорміа пре тѣла дреантѣ
 Зікѣнд : „о бѣн дѣшѣторіѣ!
 480. Де бїне ісворѣторіѣ!
 Челла ге шїї, шї вежі шоаше,
 Шї тѣкар ге ці се шоаше,
 Челл ге кѣ окївл гелл сѣлш
 Вежі гелле де свїш пѣтѣлш,
 485. Шї агеллса ге с'аѣ пѣс
 Шї де кѣш герїсѣл маї сѣс.
 Челла ге азї дормінд,
 Ка кѣнд аї фї ірїсегїжнд,
 Челле ге ті-аї порснїш,
 490. Еѣ шоаше ле-ат днїлініт.

- Еар' Адам шаре дореште,
 Ши де дор се маї шопеште,
 Кс шрса де от сь тв вагъ,
 Ши лънъ шине сь шлагъ.
495. Шезіжнд сь те 'н брѣцишегіе
 Мслап метжнд сь лъкрътегіе.
 Акст терескъл иъринте,
 Фоарте кс асаре ксвінше
 Амї асрнги пре'н вьсдсх,
500. Еаръ-ші ла геріѣ сь ть дск.
 Еар' вої, о! локспї зидіше!
 Анса-ші де фїре сьдіше!
 Че айїа вь афлаці
 Фоарте шаре шъкжнд стаці,
505. Фїѣ врте фоарте лїнъ,
 Кс де шоп бїнеле алїнъ,
 Фїѣ вртеа аспїшъ!
 Фїѣ бїне иъгїсїаъ!
 Гългеави ка ѣ нълкъ,
510. Де айїа сь се дскъ,
 Пагеа айї сь 'нфлораскъ,
 Лїнїштеа сь се мѣїеаскъ,
 Пагеа м прежср сь фїѣ
 Кс лїнїштеа 'нтр'ѣ соїе.
515. Фїї, о! врте иъгїсїаъ!
 Фїї преа бїне лїнїшїаъ!
 Акста кжнд доарте бїне,
 Челл те ш-саѣ зидїа пре шїне,
 Де і-аці маї шїербїа ер'ѣ датъ!
520. Ка сь авецї бсн платъ:
 Шїербїаці шї акст кс фрїкъ,
 Дортїнд врте иъцїншїкъ.
 Фїї лїн, о! аер шїор!
 Кжнд алл тѣѣ бсн фькъшорїѣ
525. Доарте шї се одїапеушше,
 Шї саре пїашїмї се гътеушше,
 Шї вої рїаезї вжншсрї жїкъ
 Дела ссфларе аджїкъ:
 Вр'єн теас доѣ жїтешїаці,
530. Сеаѣ, ссфлжнд, маї лїн ссфлаці.
 Шї вої порї жїашнекошї
 Фїтеці-вз акст грошї
 Сїжнд жїаїнше де соаре,
 Кълдъра теа аргїъшоарїе.

335. *Ksupinziand o depřtaçi,*
Ši lsi Křest stbr̃ ři daçi.
Ši voï kouađi de p̃dsre,
Nešđat̃ de s̃křre,
Kř a řřřnzđelop t̃iškare,
340. *Nř řágeçi g̃llgeas̃ tare,*
Ši s̃ zik kř řn kṽkřnř,
Toaše k̃kře-s pre p̃t̃křnř,
Řđ aks̃n ṽgđđše,
S̃ s̃tea řn geas nek̃křšite,
345. *Křnd gell̃a ge kř kṽkřnřs̃.*
Řk̃ř ger̃s̃l ři p̃t̃křnřs̃.
Ši toaše gell̃e ṽgđđše,
Šđšite, ři neṽgđđše,
Doar̃te řn křp oteneřk,
350. *Đđđ k̃řs̃l gell̃a řřřřřk.*
Doar̃te řos pre ear̃b̃ řoa.ř,
Nř řn uat̃ b̃řn kř uofal̃.
Ašđá řřřřřř řřřřřř :
Łłłłłł řřřřřř řřřřřř.
355. *Kř řn gl̃as řoar̃te řřřřřř.*
Đřřř řřřřřřřř řřřř
Łovesh̃te ř ar̃ři, ři svoar̃ř.
Ła řereřk̃ř řđ łok ear̃ř,
Sřřřřřř řřřřřř řereřřř,
360. *T̃ařnele đřřřřřřřřřř.*
T̃ařna řea de řřřřřřřř,
Pre řn řroas̃řka řřřřřřřř,
Če řreřte řkřřř va s̃ řđ.
Pre řn řarea řđřřřřřřřř
365. *A řeařřřř řđřřřřřř*
Řřřřřřřřř řeđa řereřk,
Ši a řđ řđa ṽk̃leas̃řřř,
Řřřřřřřřř ři đřřřřřřřř,
Pre řřřř řřřřřřřř řoaře,
370. *Če řđ řđ řđ řđ řđ.*
Łł řereřđ, řn Łřřř, pre řřřřřř,
Łłřřř de đřřřřř řřřřřř,
Ši řn řřřřřř řeas̃řřř.
Đđde Křest đor̃řřř řreas̃ řřř.

XXVIII.

Dæniil Scævinsci.

(Poet bucovinoann.)

§. 147.

Cælætorîea la Bôrsec.

1. Dar' precum culegînd rose seaü stringînd fâguri de miere,
Omul nu poate sæ seape de a gîmpului durere,
Asfelîu sî drumul aæsta fæcut pe'ntru sinætate,
De'n tovaræsi mai neçi unul n'au scæpat de greutate;
5. Cæci sosînd la Dealul-Deamnei, çaii ead de grea povoaræ;
Deçi ea sæ se mai ræsulle, boi la træsuri se 'njugaræ.
Toiî încep atunei pedestri la deal sæ cælætorescæ,
Ca Peregrinii çe pleacæ la Sinaü sæ se spæseascæ.
Pe coasta aæstui mare si bogat in veacuri munte,
10. Üæ stîncæ de oi se afla: cu turme la nûmæ multe.
Acolo nevinovata a oilielor sbierare
Si prostætica in buçium a pæstorilor çintare
Fac a veacului de æur plæcuta încipuire,
Unde gustæ cælætoriul mingæ-ioasæ liniscire.
15. Acolo sosînd eu toiîi ohositi de ostænnealæ,
Si pætrunsi de-açea frumoasæ si românticæ privealæ,
Stæturæ, si pe verdealæ începuræ a se pune.
Puterile 'mpræsciate void caræ-si sæ le-adune.
Întru aæastæ plæcutæ si-aleasæ solietate,
20. Primit aflîndu-mæ si eü de'n a soartei bunætate
La aæastæ poposire, in aæst loc de plæcere
Fiînd cæ nu-mi ræmæsese' mai neçi un dram de putere,
M'am depærtat subt un ærbur cu râmurile tufosæ,
La a çeruiæ tulpinæ, florî rævars' a lor miroasæ,
25. Si m'am læsat pe üæ coastæ, ea sæ gust in liniscire,
Nectarul çe-aü læsat firea la trudæ de întærire.
Abiá somnul mæ cuprinde, un frumos vis eatæ vine
Trimis de Morfeü, de Musc, seaü cine scie de cine;
Par' c'ævea imi aratæ üæ minunatæ grædinæ
30. Unde ðîmbîndu-mi mæ çiamæ üæ prea iscusitæ ðinæ.
Apoi mergînd pe-üæ alee üæ music' armonioasæ
Audiæm c'üæ melodie pætrundiætoaricæ, duioasæ,

- Maî încolo vǎdiū pǎlǎturi; ajungind, întrǎm în elle.
Strǎlučirea, bogǎțiea uimese vederile melle.
35. Cu ǎur șî pietre scumpe erǎ toate 'mpodobite,
Đina mea, đimbind, imi đice: astea-s a talle, iubite!
Ačeste alle nǎturei ǎșîá robitoareie glǎsuri
M'ǎu fǎcut sǎ dorm ca morlii vr'ũce trei nǎstrũniče čeasuri;
Dar' điefirul, če acolo, eind soarele se coboarǎ
40. Precum șî eind se înalțǎ, cu multǎ iuticalǎ sboarǎ,
Înčetind sǎ mǎ desmierde cũ-alle lui aripǎ de gieatǎ,
De'n moarte încipuitǎ curind m'ǎu adus la vieatǎ:
M'am tređit deči cu putere dupǎ odihna gustatǎ —
Če folos! cǎ pinǎ 'n sarǎ earǎ-șî am pierdut'o toatǎ;
45. Cǎei compǎnniea, če-acolo spre odihnǎ poposise,
Neșciindu-mǎ rǎslǎțirea de mult nǎinte pornise.
Sar de jos, cat împregiuru-mǎ. dar' vai! afarǎ de turme
Nu vǎdiū alta de cît numai alle trǎsurilor urme.
O! če necadiū mǎ cuprinse de'ntr'a unui somn pričinǎ!
50. Șî de'n'noptam pe-ačell munte, mǎ fǎceam urșilor činǎ.
Îngrođit peste mǎsurǎ de-ǎșîá dósniče 'ntimplare
Blǎstem somnul, apuc drumul, șî-alerg tot în fuga mare,
Strǎbat miđ de lócuri grele, de cotituri fioroase.
De vidĩunǎ adincate, mistuiri primejdiaose.
55. Tot pǎrindu-mǎ cǎ m'alungǎ urșii cu cirdul de goanǎ.
Dar', noroc, cǎ 'n vr'ũce trei čeasuri am dat peste cǎrǎvannǎ;
Ajungindu-mǎ deči trǎsura, če-mǎ fusese insemnatǎ,
Jur, cǎ de'n ea pin' la Bórsee n'oiū cobori neči ȳdatǎ.
Pe malul, če Bistričioara cu multǎ iuticalǎ curǎ
60. Un pod este peste đinsa de treče ori če trǎsurǎ;
L'all ǎcelluǎ pod cǎpǎet ȳ fǎcut Rușii ȳc poartǎ
Stǎtorničind lingǎ đinsa vr'ũce cĩti-va cǎđiači de vartǎ
Care, a nu treče vite, sint puși ca sama sǎ ȳee,
Dar' nu s'opreascǎ pe-ačeia, carii merg la feredee.
65. De holereǎ nesticatǎ doriũ ačei cǎđiači foarte
Opriserǎ toți boierii de a treče 'n čeea parte;
ȳc ǎșîá împrotivire de ačei ostași urmatǎ
Vǎđiind eũ, cale jurǎmintul, sar, șî-alerg la ei îndatǎ:
Điǎdǎrnicǎ ȳ fost însǎ a mea de'n car coborĩre;
70. Șî-a lui Vǎșilicǎ Milul lungǎ ruseascǎ vorbire
Pin' nu li-s'ȳ pus în minǎ cĩte de-ȳc bunǎ mǎsurǎ
De numita mǎi de-asupra mǎrita lor bǎeturǎ,
A treče în čeea parte n'ȳ fost neči cum cu putinĩcǎ;
Dar' fǎcĩndu-se ȳceasta, trecũrǎm cu ușurinĩcǎ.
75. Toți fiind slobodĩ atunčia, boierii trec înčainte
Ear' eũ apuc drumul sĩngur ca un rǎtǎcĩt de minte,

- Ši socotindu-mi træsđura, c'ar fi in urmæ ræmasæ,
 Merg eu toatæ indræsneala færæ de ċe-va sæ-mi pasæ.
 Mergind ašia ĩnæinte ca vr'un ċeas seađ Ńi mai bine
 80. Ši væđiind, c'a mea træsura de'n urmæ-ne nu mai vine,
 Am socotit eumæ poate s'ađ stricat ċe-va la dinsa,
 Deċi, sæ nu rætæċese noaptea, mæ 'ntore sæ mæ suiđ ĩnr'insa;
 Mæ 'ntore eu repediċiune, ajung podul il trec earæ,
 Dar' nu væđiđ neċi ũæ træsura, ċi væđiđ, cæ s'ađ fæcut saræ.
85. Ah! Ńi væđiđ, c'am fæcut earæ-Ńi ũæ mai frumoasæ ispravæ
 C'am cæđiut de'nr'ũæ ispitæ decit ċea 'ntiċi mai grođiavæ!
 Cæċi træsura-mi eræ dusæ, cum se vede ĩnæinte;
 Eatæ-mæ Ńi 'n altæ cursæ, o Dumnediæule Ńinte!
 ĩnæpoi apuc eu fuga, strig, rænese; ċine-mi ræspunde?
 90. Compâniaa ajunsese acum, ċine Ńie unde!
 Asfelċi alergind eđ singur pe-un drum, ċe pre'n munċi se 'ntinde
 Eatæ cæ pierdeađa nopliċi orindionul tot cuprinde.
 Fiind Ńi groadiā āċeasta decit ċea de'ntiċi mai mare,
 ĩncep sæ-mi blástæm pærerea, ċe mæ 'nšialæ ašia tare.
95. ċe mæ 'nšialæ de a crede, cæ mi-ar fi træsura 'n urmæ
 Aruncindu-mæ 'nr'ũæ cursæ care peċioarele-mi curmæ.
 ĩn astæ neaşċeptatæ, amæritæ alergare,
 Mæ mustram ĩnsu-mi pe mine, cuprins de grea desperare.
 ċicind: „ċe-mi trebuċi mie, sæ mæ cobor de'n træsura?
 100. „Ađ doar' m'ađ hotærit soartea pe'ntru a uršilor guræ?
 „De ċe-am cælcæ juræmintul, ċe-l fæcusem ĩn ivealæ,
 „Cum nu m'ađ mustrat Ńimũrea, sæ nu fac ašia grešicælæ?
 „Ah! a cælcæ juræmintul este ũæ nelegiure,
 „Pe'ntru care neċe unul nu scapæ de ræsplætire.
105. „ċe-o sæ mæ fac? amar mie! la ašia tristæ 'ntimplare,
 „La ašia nenoroċire færæ mijloc de scæpare!“
 ĀċeŃea ċicind, un sgómot Ńimt cæ næinte-mi s'aude,
 Stađ deċi pe loc plin de groadiæ, eu care noaptea pætrunde;
 Mæ 'mbærbætediċi pe'ntunærec, pe drum ģintesc ocii bine,
110. Dar' ċe væđiđ? ah! ċe-va negru, care pišiesċe spre mine!
 Adio! de acum lume! adio! lunæ Ńi soare!
 Cæċi asta e ũæ ursoaicæ, ċe vine drept ĩn piċioare.
 Ašia oftind vreme lungæ, væđiđ c'æċea, ċe negresċe,
 Stæ 'n drum Ńi neċi ĩnr'ũæ parte neċi de cum nu se urnesċe,
115. Mæ mai ĩmbærbætediċi earæ-Ńi ne-avind altæ mintuire
 Ši purċed drept cætræ dinsa, ċicind: seađ traiđ, seađ peire!
 M'apropiċi, tremurind strâŃnic, tomai de āċeā negreatiæ;
 Dar', o ċeriċi! ċe bucurie! eatæ-mæ scæpat cu vieatiæ.
 Āċeā neagræ næluċire, ċe mæ ĩmpluse de fricæ,
120. N'ađ fost altæ, decit butea euconului Væsilicæ,

Care pe'ntru cæ la hámuri oare-~~ce~~ i-~~șe~~ rupseșe,
De butecele cêlălalte mai în urmæ ræmæsese.
Pe jos! singur! pe'ntunerec! cînd dumnealui mæ dîcæresêc
Cu hóhot prinde a ride și în buteæ mæ primesêc.

125. *Și asfeliu scæpind de groadîa care mæ impresurase,
Am ajuns tovæcæșica, cê în urmæ ne læsase.
Un cæpitann Gîorge însæ, om træt mullî anni la munte
Cæruia acelle lócuri îi sint foarte cunoscute
Rînduit în drumul cêsta pe toli sæ cælæudîeasæc*
130. *Și vrînd toatæ adunarea bine sæ o odîlneasæc,
Ca unul cê pe acolo toatæ poliçile scie.
Ne-aũ dus la ũc casæ 'n codru, cê erá ciar sæhæstrîe;
Dar' cucoanele, cê 'n toate-s mai delicate de'n fire
Neputînd fi mullîcæmite cû-asémenne gæsduire*
135. *Pe cælæudîul acêsta încep sæ-l îndætoresæc
Ŭc gæsdæ mai de odihnæ numai decît sæ gæseasæc;
Bine ar fi fæcut însæ de primîa aicî sæ miicæ,
Sæ nu cate hudîur cásnie într'ũc läturæ pustræ,
Cînd la drum și împæraľii la 'ntimplæri deosebite.*
140. *Cu toatæ a lor mærire dorm și 'n colibî pæcæsite.
Acæstæ însæcînare vædînd Gîorge cæpitannul
Ræspunde: *Întru acæsta eatæ care-mî este plannul:
„Vrînd cucoanele sæ aște ũc mai bunæ mullîcæmire,
„Trêbuie sæ v'urmai drumul s'ajûnjeli la Minæstire.“**
145. *Decî særæ multæ dîcæbavæ, purced cu ræpedîciune.
Træsuriile încæreate spre satul numit Ræpçiune.
Aicîa Aga Costace de'n norocire dîcæresêc.
Cæ surugiul, cê minæ pe call se cam cumpænnesêc,
Și aflînd dupæ cum alii bine îl cidîcæsiuiræ.*
150. *Cæ cu bácia agiasmæ gitleju-și agîæsmuiræ,
Îl coboaræ jos și 'ncepe singur toli caii sæ miicæ
Cu ásfelîu de iscusinîcæ cu ásfelîu de vitejîcæ
Ciar ca Acil, care colbul îl améstecæ cu norî,
Pre'n goana cêa siorasæ cê 'ngrodise privitorî,*
155. *Cînd alungá 'n fuga mare caii spumali de'nfocare
În tîræirea lui Ector la a Troii dærimare:
Cum cæ sint eroi rumini, nime nu tægædueșcæ,
Dar' vr'un Tit seaũ vr'un Meçenna de'n ei tot nu se iveșcæ.
Surugiul de rușine vædînd așîa mîituræ.*
160. *Aũ ræmas mut de ispravæ, par' c'aũ næscut særæ guræ;
Privind așîa cibdîuire și plesniturî minunate,
Ofîa scîind c'acell plésnet va suná și pe-alui spate.
De'n callea noastræ în läturi în partea despre ameadîcæ,
Un drum plin de bolovanne la un scitișor urmeadîcæ,*

165. Scitisiōr ēe de'n vecime acolo se preamæresēe.
 Ši de anni trei sute scitul Pionului se numešēe.
 Loc, în care adeværul, odihna, faptele bune
 Ši sînta cučernicie aũ hotærit sæ s'adune.
 Acolo pe toĩ boerii cælæudiul îi pornešēe,
170. Ši ēea mai bunæ odihnæ într'un sfert fægæduesēe.
 Ašîá dar' într'ũæ unire ne-am pornit cu bucurie.
 Dar', ah Doamne! ēe necædiuri! ēe spaimæ! ēe grođiævie!
 Sfertul đis de cælæudiul într'un veac se prefæcuse,
 Ši all nopĩii întunerec la peire ne suppose!
175. Roatele pe de ũæ parte pe miĩ de stinēi se rædicæ.
 Poelitul în cap lovešēe cit puĩn de nu-l despiceæ;
 Acum coboræi ũæ valle cu cirniri prævælitoarie,
 De-ĩi pæreá. cæ mergi în tartar în veci sæ nu mai vedĩ soare;
 Acum merđeai tot pe ũæ coastæ pe-a bolovannilor virturi,
180. Unde prævæлинд ũædatæ ĩĩ fæceai tot capul hirburi.
 Će țipete în cucoanne! Će fringeri de mini! ostare!
 Ćerindu-šî una la alta ēea mai de apoi ertare.
 Eũ înmærmurit de fricæ, mai cæ plîngeam de durere:
 „Sæ mor noaptea ēe-ĩ læsata spre odihnæ šî plæcere!”
185. „Ši sæ mor mai ales încæ într'ũæ 'ntunecata stare,
 „Færa sæ aib necĩ duhóvnic necĩ cæpat de luminare.“
 Dar' de ašîá hal pætrunsæ ēereasca milostivire.
 Am ajuns særa priméjdiĩ pin' la sînta minæstire.
 Dupæ ũæ noapte țienitæ Ćeahlæu 'mbræcat cu ēeatiæ
190. Spre scit aruncændu-šî fruntea, ne-aũ dat bunæ demineatiæ,
 De aici ear' împreunæ dupæ sînta liturgie,
 În drumul care-l læsæsem ne-am întors cu bucurie;
 Am mers cu necontenire særa mai cætiá hodinæ,
 Ši-am ajuns pe dup' amædiæ la Tulgisiũ la cæræntinæ.
195. Aicĩ hætmannul Pælade ašēeptá cu bucurie,
 Sæ-šî ašle sosit šî pasul, ēe de mult erá sæ viiæ;
 Ear' fiind cæ aēeá voie încæ tot nu mai sosise
 Ši-a cæræntinei hordeie de trecætori se tiesise,
 Aũ pus la calle sæ-ĩ facæ ũæ casæ noũæ de scinduri,
200. Færa a se mai supune la supærare seaũ ginduri
 Într'æceastæ casæ noũæ ca 'ntr'ũæ cušæ jidoveascæ,
 Toĩ gustæm ũæ đĩ šĩ-ũæ noapte odihnæ cælætoresæ.
 A doũæ đĩ jæлинд ēeriul multa noastræ cinuire,
 Bucurá šî mie šî mare eu a pasului sosire.
205. Apoi dupæ ũæ 'ndelungæ a tuturor afumare,
 Ši dupæ ũæ amærunctæ întru toate ēerēetare,
 Dæruind casa acellui, ēe ne nædušîá cu fumul,
 Cit mai în grabæ eu toĩi earæ-šî ne-am apucat drumul;

Și-ajungînd în sîese cîasuri la apele minerale.

210. Am scîpat de astî lungî și ostennitoariî calle.
La Borsec, cu feredei, cu mese, cu adunare
Se uitase mai cu totul a drumului supîrare.
Adese ori lîcîcî hîluri nobilimea ungureascî.
Sî le parî mai plîcutî clima acea ciar urseascî.
215. Fîcîcî sî primblîri cu tolî pe jos pe la steclîrie.
Ba încî sî peste-un munte pîncî la ûcî viîtunîe
Sîvirîsînd decî toatî cura în cîncî sîptîmîni de dîlle,
Trîmîlîndu-nî-se cai de pîhîrnicul Vîsile
Ne-am pornî cîtrî Moldova cu nespuscî nerîbdara,
220. Ca s'ajîngîm pe a casî mai curînd sîscîe care.
Cum am venit la Rîpîiune pe'ntru sî mîrgîm mai îute
Fîr'a gîndî la primîjdîi, am plecît pe patru plute.
Șî-am sosit în dîcîe cîasuri la tîrgul Petrei la vatîe.
Încunjurînd Dealul-Doamnei sî-î lui bolovanni de peatrîe.
225. La tîrgul Petrei pe plute ajungînd cu norocîre
Cucoanele-î mers în datî la Donnîeasa mînîstîre,
Mulîcîmînd Treimîi sîntî c'ûcî înimîe umîlîe,
C'îu sosit fîrî primîjdîi la Moldîviea dorîte. —

§. 148.

Democrit.

(Dramîe.)

A lui Democrit cîll vesel întîmplare comîcîeascî.
De Regnard alcîtuitî în limba cîa galîcîeascî,
Eîr' astî-dî este trîduscî întîrî acîeascî rumîncî
Pe'ntru obsîcîeascî plîcîere de a unui tîncîer mîncî.
De un Dîniîl Sîcîvinsei cîll mitîtell la stîturîe,
Pe care plîcîu nîturîeî a-l luerî 'n mîniîturîe.

Persoane.

1. Democrit
2. Agela, regele Atenei
3. Agenor, printîu all Atenei.
4. Esmennica, printîeascî, logîdnicîe lui Agela.
5. Strabon, urmașîu lui Democrit.
6. Cleanta, urmașîe Isueniei.
7. Taletî, încîrann.
8. Cridisa, socotîe sîcîe a lui Taletî.
9. Un Vîtav.
10. Un Stîlnic.
11. Ofîciari ai regeîlui.

(Sîena seîu îapta se petrecîe la Atena.)

Actul I.

(Teatrul înfățișează o pădure pustietate și o pășune.)

Scena I.

Stræbon, (singur).

Blestemat să fie ceasul în care m'am înșelut
 A mă da filosofiei fără simbric argat!
 Căci de-atîta ani de dîlle, tot pre'n pustiuri-trăesc,
 Flămînd și lipsit de toate, dî și noapte mă muncesc,
 Sînt lui Democrit tovarăsiu dup' all vieții sale curs,
 Pre'n pustietai nemernic, par' că nu sînt om, ei urs;
 Pe'ntr'un om cu duh ca mine vrînd adevăr a grai.
 Cu petrecerea acesa prea rău poai hălădui.
 Însă cu toate acesea, cînd gîndesc de săvîrșit.
 La răutatea muerii, cu care-am fost însoit!
 Acuma vocăscă cîriul sufletul a i-l prim
 Credîu, c'a fi murit de-atuncă, care prea m'ar multămi;
 Căci îndrăcîta acesă, deacă nu ar fi murit,
 Neci aici scăpam de dînsă, și-aici m'ar fi nimerit.
 De doue-dieci de ani astă-dî asprimea ei m'au făcut
 De am pribegit de'n Árgos, de'n locul cę m'am născut,
 Și de-atuncă de'n climă 'n climă imblu, ca un rătăcit.
 Pînă 'n sfîrșit în pustiuri aici m'am stătornicit;
 Dar' ori cę necădie sîfăr, la acesă die și dîcă
 Că-s ęell măi norocit astă-dî, c'am scăpat de un soiu rău;
 Căci măi bine toatę vieții cu ursii a viețui,
 Decit cu ęă rea muiere un minut a lăcui.
 Eată și Tales cu mană, de care-mi este măi dor,
 Care măi sprijinesc de'necă de foamă nu mor.

Scena II.

Stræbon, Tales.

Tales.

E! Stræboane, bună dîna!

Stræbon.

O! Tales, bine-ai venit.

Tales.

Îu aduc tot într'ęă fugă ospătiul obiicînit.

Strabon.

Aceasta doriam atita încît nu-ți poeziu arăta,
Dar' încaî dupce dîcavavæ adus'ai mai bun ee-va?
Cæ 'n pirdálnicul ačesta de pustiü, ee læcuese
Sînt točmaî doi annî de dille de cînd ne 'nčetat postese,
Și-un post de doi annî de dille de aiçi am rædicat
Dæ ûæ foarte bunæ poftæ stomacului de mîncat.

Tales.

Da asiá gîndese. firtate, cæ de cînd ne-am cunoscut
Mai mult de mîncat, ca astæ-dî, neçi ûædatæ n'am avut.
Uitæ-te. ee traistæ plinæ, par' c'aveu nuntæ curat.

Strabon.

O! vestea ačeastæ bunæ foarte mult m'au bucurat.

Tales.

Ți-am adus sî nuçi sî poame sî prune de-un prea bun soiü
Și pe ling ačestea înca ûæ græmad' de usturoiü.

Strabon.

Of! mæi frate, usturoiul ee dracul f'ai mai adus?
Ah! filosofica asta imî dæ un necadiü nespus!

Tales.

Ți-am adus sî nisæ apæ de'n çell mai curat pæcæü
Uite-am împlut fedelesîul, doar' nu mi-i liné de ræü.

Strabon.

Un fedelesîu plin de apæ! Çe dracul! dar' pe la voi
Pesemme vin nu se façe, 'de cît numai usturoiü?

Tales.

Asiá! cum sæ nu se façe, ba 'næ se façe prea mult
Dar' nu-ți aduc neçi ûædatæ, pe'ntru cæ sî eü ascult
Çe Demoerit, ne vorbesæ, cæ de vrei lung sæ træsesçi,
Apoi vinu 'n toatæ vieatîa, sî-a-l gustá sæ te leresçi.

Strabon.

O Doamne! ee rînduire! sî toama a nu bé vin
Ea se bate în tot çeasul cu aprigul morlii cin;
Dîcæ cæ bætrinul ačesta, særæ ca sæ te greșiesçi,
Potî dîce, ca-i çell mai mare dușmann vietiei omeneșçi;
Eü o cunose foarte bine cæ ačeastă alta nu-i,
De cît vrea sæ mæ omoare cu filosofica lui!
Dar' deacæ dicta asta ell de bun' au hotærit
Pædieascæ-sî-o apoî singur, eü vieatîa nu mi-am urit.
Ba eü asiá, fræțioare, foarte vreü a te rugá,
Sæ-mî aduçî vin tot-de-a una cît vei puté rædica.
Dar' sæ te silesçi, iubite, çell mai bun a-l nimeri,
Ca pe'ntru un sermann bólnav ee vre a se 'ntari;
Și 'ndata cum le-i aduçe neçi de cum nu-l voiü gustá,

Pin 'n'oiũ bē int̄ia-si datæ pe'ntru sincetatea ta.
Audĩ Tales? Priçepu'tai?

Tales.

Bine, bine, am priçeput.

Stræbon.

Dar' Criðisa, mæ rog spune-mi, unde e?  e s'a fæcut?
Ea n einte neci ũadatat  de tine nu r et ci .
C ei si fetele-mi plac mie.

Tales.

Cred că ea ti-a cam pl c ;

Ea-i cum tr buie copill : si Democrit mai c  . . . Ðic  . . .

Stræbon.

Deac , cum cred, iti e lică, avind tot  erul t u,
Apoi cum să n'o iubeasc , ori  ine-o va 'ntimpin :
 ine la asi  frumselie si gratii nu s'a 'ncin ?

Tales.

Asi ! astea-s vorbe bune, c  eũ te sciu, că ești bun;
Ear' ea fata mea nu este, după cum unii o spun.

Stræbon.

Mare posn ! nu-ti e fat ?

Tales.

Nu, nu sint eũ tatăl ei.

Stræbon.

A! si la voi, va să dic , ac stea sint obicei, u,
Ca pre'n orasi le noastre,  e neci a crede nu poli
Cum solioarele noastre ne pun perdelle la toti;
Si apoi de la ũelalt  atita imp r tise
Cit in sam -ne eu alii fac la copii de-amefise,
De cind se r dic  prun i nu se pot destull mir ,
C  avind numai ũ  mam , talii nu-si pot num r .

Tales.

Sciu  e vrei să spui cu asta, dar' ian st i să-ti spui si eũ;
Eũ m  tot uit si v diu hojma cumc  Democritul t u,
Cind nu-i Criðisa, j les e, ear' cum o vede venind,
Unde-l vedi e'ũ  bucurie, unde-i vorbes e limbind,
Si cum văd, mai c  ginde e . . . dar' n'oiũ spune nimerui.

Stræbon.

Cum se poate! ell ginde e la filosofiea lui.

Tales.

 e imi pasă de-a lui toate sc puri si filosofii.
V diind  ine-va ũ  fat , cum di i frumoas' . . . asi  scit! . . .
Apoi erede-m , c  dracul e un duşmann foarte rău,
Că ell ori pe  ine 'ndeamn  a-si implini-gindul s u.

Strabon.

la las'! nu-ți mai bate capul cu gânduri copillărescî.

Tales.

Eū te tot vǎd lîngǎ dînsul, spune-mî cu ell cum trǎeșcî?
Și cît e dîia de mare, ȃe faci cu ell? ȃe lucredî?

Strabon.

la m'amǎrȃese șiedîind trîndav de voeșcî ca sǎ mǎ credî,
Și toata treaba mea este aȃcasta care ți-am dîs.

Tales.

Așî! ba cum vǎd eu asta Dumneata mǎ iaî în ris.
Se poate fǎcînd nemicǎ, s'amǎrȃescǎ ȃine-va?

Strabon.

Ba cū mai turb fǎrǎ treabǎ, orî de mi-i crede, orî ba;
Însuleit fiind însǎ de duhul filosofese
Socoțiam, ȃe într'ȃeste pustiiuri, ȃe mǎ jertfese,
Voîu puté mǎcar petreȃe cu oare care rǎgadiu,
Voîu puté sǎ-mî ȃpǎer trupul de-all simîrilor nǎcadiu,
Fiind de femeî cu totul desfǎcut și depǎertat;
Gîndiam, ȃe de ȃǎtrǎ pȃlimî nu voîu mai fi supǎerat;
Însǎ dupǎe cum vǎd astǎ-dî cu totul m'am amǎgit,
ȃȃcî simîrile cu trupul bat un rǎsboiū nesîrsit.

Tales.

Darǎ Democrit în groatǎ ȃe fǎȃe? nu-mî povesteșcî?

Strabon.

Rîde.

Tales.

Și de cine rîde?

Strabon.

De firile omeneșcî.

Ell pre'n a lui judecatǎe toîi oameni-î fǎȃe rǎi.
Desfrînatî și pismǎtǎrețî, desîeritî, vielennî, nǎtǎrȃi;
Și pe'ntru ca sǎ nu vadǎ om șî pe aiȃi vr'ȃa dat'
Șiede toatǎ dîia sîngur pre'n vidîuni înfundat.
Și numai noaptea cînd luna îșî aprinde-all sǎu fînar
Numei atuncî și ell ese de pre'n cotloanne afar;
Apoi pe stîncî și pe tûrnuri nalte mai pînǎ la norî
Ne ȃȃtîerǎem împreunǎ, încît mǎ cuprînd fiorî;
De-acolo stellelor fǎȃem a viditeî dǎtorîi
Privim pe Joe cu toate ȃeresȃile lui tǎrîi.
De pe care stîncî pre'n multa sprijinîturǎ 'n nǎerî,
Aflǎem cu 'n ann mai nǎente alle vremilor seimbǎrî;
Șî-am nǎedejde, ȃalîndare ȃe voîu șî fǎȃe curînd,
Și voîu fi pe lîng' ȃȃestea cu filosofîi în rînd.

Tales.

Cæлиндare! Dīwū de-açellean mai c'asīū vré sæ fae sī eū.

Stræbon.

Sæ scimbæm treptele noastre de vreī, nu e lucru greū,
Eū mæ due la tine-acasæ sī pe tine-aicī te las,
Unde inītlept, ea minæ, te vei façe intr'un ēeas.
Vei sēi sī tu cæ nemica de'n nemic nu e fæcut,
Sī ear' nemic in nemicæ neçī cum nu s'eū prefæcut;
Sī cæ nişee pærticelle, ēe nu poī sæ le dīæresēi, —
Cæçī sint atit de mærunte, eit numai le 'ncipuesēi;
Cæ atómurile toate, pre'n un cip necunoscut,
Se agaītæ pre'n desīérturī . . . dar' spune-mī ai priceput?

Tales.

Spune, spune înæinte, inīteleg eū vorba ta.

Stræbon.

Apoi dar' ascultæ bine, sæ-ī mai spuū inæe ēe-va
Súfletul nostru sī duhul tot una se socotese,
Sī adeværul, pe care toī oamenī il doresc,
Se aflæ ascuns la umbræ, toema 'n fundul unui puīū.

Tales.

Mæré, ēe spuī? Apoi daræ sæ sçiu, cæ nu o sæ eruīū
Neçī minī, neçī cap, neçī peçoare, deçit plec sæ-l scot îndat.
Dar' nu mæ amægesēi oare?

Stræbon.

Nu, poī fi incredinīat.

Dar' las' gluma sī m'ascultæ. De vreī sæ te pricopsēsēi
Cumpæra-mī dregætorīea sī de açī deacæ voesēi
Poī ea sæ façi ūæ ēercare. Mullī bannī, crede-mæ, nu vreū.

Tales.

Pe'ntru bannī, orī cīti mi-ī ēere, neçī cum nu mæ spariū eū.
Cæ mæcar cæ sint atita de prost, tot deac'asīū voi,
Mi-ar da minā sī 'n rædvanne pe ulīi'a mæ 'nvirtī.

Stræbon.

Mæré, færa sæ te súperī, cæ 'ndresnese a te 'ntrebá,
Spune-mī asīá sumæ mare cum ai putut cīscīgá?

Tales.

Cum cīscīgæi sī de unde, asta prea bine sçiu eū
Dar' sæ o mai sçie sī-aliū, drept īi spuū, cæ nu o vreū;

Stræbon.

Eū puū, de vreī, prinsoare, sī mai c'asīū puté sæ jur
Cæ-ī fi gæsīt vr'ūæ comoaræ pe aicīa pe 'mprejur.

Tales.

Poate.

Stræbon.

Ĉe spui? ŭæ comoaræ! cum ai putut s'o gæseŝci?
Spune-mi, mæ rog.

Tales.

Bine, daræ mæ tem, sæ nu mæ piresçi.

Stræbon.

Pre leġea mea, nu, mæ crede.

Tales.

Leġea ta eũ, Dīæũ, n'o crediũ.

Stræbon.

Crede-mæ. Cu bunæ seamæ, poçiũ sæ te incredinliediũ
La ĉine-va de voiũ spune, apoi sæ fiũ un mægariũ.
Unde e aceá comoaræ?

Tales (arætindu-i niŝee bræŝielle de brilant).

La mine in buđinarĩũ.

Stræbon (in parte).

Ah! sæ ŝciĩ cu bunæ seamæ, in aceŝt eodru vr'ũe dat
De'n drumeli pe oare care, ca un holiũ va li prædat.

(Lui Tales.)

O! æriũ! de unde la tine pietre cu un aŝiá foæ?

Tales.

Le am dela a mea fiææ.

Stræbon.

Mæ rog, pre'n æe teliũ de joe

Aũ eiŝigat a ta fiææ aŝiá lucru 'mpærætese,
Cæçi aceŝte pietre ŝeumpe mai eit ŭæ tiaræ plætese.
Cum le-aũ eiŝigat? ian spune.

Tales.

Bine. Eũ de mult doriaam . . .

Dar' par' eæ Democrit vine. Mæ rog, mæ rog, sæ tæcem.

Sĉena III.

Democrit, Stræbon, Tales.

Democrit (in parte).

Urmind vecilor popoaræ ŝi trædiĩilor lor,
Apoi die, eæ omul este un dobitoæ rĩdiætoriũ
Precum in faptæ se vede: Eũ insæ cum il privese,
Ŝi 'nsu-ŝi vrædnic de tot riŝul, inææ il mai diugrævese.

Stræbon (lui Tales).

ĩncepũ bine.

Democrit (in parte).

ĩn toate a timpului lunecæri
Ell pre sine se inŝealæ pre'n a lui miĩ de ŝimbarĩ;

Cînd plin de-amor, cînd de uræ, de sperintie mægulit,
 Cînd pîræsêe, cînd defaimæ, cînd rîde, cînd e scîrbit;
 Cînd mînios, cînd ear' vesel, cînd fuđe de ċe-aũ vædiut,
 Cînd faċe, cînd se cæesêe, cînd stricæ tot ċe-aũ fæcut.
 Măi nestætórnic de'n vâlurî, măi spulbæratæe de'n vînt
 Ši ĩncæ se socotesêe măi ĩntĳelept pe pæmînt!
 Nebun šî plin de mîndrie, ĩndærátnic, nætæræũ!
 Poċiũ dar' rîde, mi se pare, de-un ašîá dobitoċ ræũ.

Stræbon.

Īn astæ lăudæ mare de porecle ašîá vii
 Šæ aflæ, mæ rog, cuprinse šî-a damelor vrednĳiũ?

Democrit.

Færæ neċi ũæ ĩndoialæ.

Stræbon.

L'asta ĩscælese šî eũ.

Democrit.

O, eatæ šî bunul Tales, bine-aĩ venit, fætul mĳeũ,
 Dar' Credĳisa, a ta fiĳcæ, spune-mi unde aũ ræmas?

Tales.

Ši ea acum o sæ piċe. S'aũ ċerut, ea s'o măi las
 Sæ s' odihneasæ o leacæ pe malul unui pæræũ,
 Acum c'o læsæi, mi-ĩ grije, šî ĩmĳi pare foarte ræũ,
 Vædiũ, cæ ĩncæ nu măi vine, šî asta mæ faċe foe,
 Dar' a veni ea ĩdatæ, cæ mæ duc sæ eat pe loc.

(Ese.)

Sċena IV.

Democrit, Stræbon.

Stræbon.

Noi aiċi šintem cu totul de viđite apæraĩ,
 De-a nebunilor pælavre, nu vom măi fi supæraĩ;
 Neċi unul de'n ei vr'ũæ datæ n'a avé un ašîá nas,
 Ca de-all mesei nostre miros sæ fiæ aicĳa tras
 Vrei sæ te 'ndulċešci de gustul acęstor simple gætiri,
 Će sînt lucrate de'n ĩnsu-šî a firii alcæturi?

Democrit.

Numai la mĳncat ĳi-ĩ gĳndul, nu ċe-va măi de folos,
 Numai te 'ndopi ĩn tot ċeasul, dobitoċ nesælios!
 Sărcina ċea rušinatæ, trupul aċesta all tæũ,
 Īntru care bietul sũflet ĳi are læcašul sæũ,
 Numai l'alle talle poŋte te faċe ca sæ gĳndešci,
 Numai pe'ntru đĳnsul singur pe lumea asta træešci!

Stræbon.

Cînd îmi hrænese trupul bine, duhu-mî este mai voîos.

Democrit.

Sûflet înjosit sî gras!

Stræbon.

Vai de dinsul ticælos!

Gras e la a ta pærere, eû mai pier de istovit.

Ba aflæ, cæ pe'ntru mine s'aû trecut de sîuguit;

Pe'ntru cæ deacæ de aiçia nu te-oîu videá' depæftat

Apoi, Dîcæu, te las eu ursîi, sî mæ duc, î-o spuîu curat,

Cæci m'am fæcut par' cæ-s moaşee, slab, præpædit sî uscat.

Democrit.

Du-te, fugî de încæinte-mî, piei duhule 'mpeliîtat;

Deacæ-îi e inima plinæ de ašîa proaste simîiri

Mergî; ca tine, gæsesæ sute, fæcæ de-atîlea cirtiri.

Eû am vroit sæ te vîndec de orbirea 'n care ešti,

Sî sæ te petrec de minæ cætræ pæriile cæresçi,

Eû de pátimelæ relle voiam sæ te lecuesc;

Vædiû însæ cæ nu ešti vrédnic de trudele, cæ jertfesc.

Sæ mæ lašî tu aiçi singur, dobitoc desfætætoriû!

Stræbon.

Eû îi spuîu fæcæ de glumæ, de foame nu voîu sæ mor.

Dar' încai n'a diçe nimeni cæ-s inamorat sî eû.

Democrit.

Cæ voešçi sæ diçi cu asta?

Stræbon.

Cæ îmi placæ sî cæ vreû,

Ear' tu açeea cæ-îi placæ.

Democrit (în parte).

Nu cum-va oare-aû aflat

Slæbiçiunea în care astæ-dî sî-eû am alunecat?

(Cætræ Stræbon.)

Açeste a talle vorbe, credîu cæ pe'ntru alîi sînt?

Stræbon.

Înamorat tu ešçi poate, de nu-î placæ-açest cuvînt?

Democrit.

Cæ-ai dîs? N'am audit bine. Democrit inamorat?

Stræbon.

Atit de 'njosit te judeçi? atita de desfrinat?

Ca în obšçeasca orbire sæ fi sî tu rætæcit?

Democrit (în parte).

Cæ adevær e açeasta!

Stræbon.

Tu sæ vreî a fi iubit?

Sæ cáulí a fáce curte, de care-asiü muri de ris?
Nu estí nebun într'atíta: asta neçi este dīs.

Democrit (in parte).

O! ce supærare mare! cum m'amæresce cumplit!

Stræbon.

Ai filosofíea 'ntreagæ drept un díd de sprijinit.

Democrit.

Tot sînt ùæ samæ de pátimi, care ori cît te-ai luptá,
De a lor tristæ robíe, neçi de cum nu poti scæpá;
În dîedar cu 'uifelepîunea silesçi a te coperi,
Înima se desvælesce pe unde neçi poti dîeri,
Și ades bietul om fáce ce neçi gîndiá vre ùædat'.

Stræbon.

Du-te, fugi de încæinte-mi, piei! duhule 'mpeliãiat!
Deace-ú e ínima plinæ de asiá proaste simtîri,
Merçi, ca tine gæsesc sute, færa de-atítea cirîri,
Dobitoc desfætætoriü!

Democrit.

Poate credi, ce eü iubese?

(În parte.)

O, de-asiü puté astæ tainæ în vr'un cip s'o mistuesc!

Stræbon.

Dunnediæü sæ mæ fereasæ! Eü însæ cum am simtî,
Pociü dîce, ce cætræ fete ai un gust deosebit.
Firea ta eü tocmã bine nu o am fost cunoscut,
Dar' ce Cridisa îti plæce, adese ori am vædiut,

Democrit.

Asta-i nevinovæíeã, ce 'n sùfletul ei privesc,
Mæ silesce, ca vædiind'o, bucurie sæ simtîese,
Și cü-a bærbañilor încæ amestecul cell urit,
Înima ei cea curatæ neçi cum nu si-ai pingærit;
Într'ai ei ocî adeværul se vede prea læmurit,
Ea-i ùæ floare ce-abiá firea de'n sînu-si ai odræslit.

Stræbon.

Te-ai fost despærtit cu totul de neamul cell omenese,
Și-acum vædiü, ce te-anini earæ-si, încæ de cell femeese.

Democrit.

Tu mæ iaí în ris: dar' eatæ pe Cridis' audü viind.
Ce de nevinovæíe în fáñe-i vædiü strælucind!

Sēna V.

Cridisa, Democrit, Stræbon.

Cridisa.

Eū pe tatæl miēū il cāut sī nu pociū sœ-l māi gæsese:
 Pin' aproape de aicīa imī pœreā cœ-l tot privese
 Nu l'ai vādīut Dumneavoastræ pe aicī pe unde-va?
 Oare nu s'au dus acasæ fœræ a mœ ašcepta?
 Dar' nu crediū eū sœ mœ lase in pædure singureā.

Democrit (in parte).

O! cēriuri! ee turburare se viræ 'n inima mea!

Stræbon.

Mæ rog, iūbita mea, spune-mī primblindu-te ne'nēctat
 Pre'n codru tot singuricæ, in vr'ūæ ispitæ n'ai dat?
 Cœ 'ntr'alle codrilor sinuri se gæsese adese ori,
 Silvanni ēe de ašīā gūsturi sint foarte mult iūbitori,
 Carii sī diūa sī noaptea gonese ašīā un vinat
 Sī de fete rætæcite nu li-i milæ neci pœcat?

Cridisa.

Pre'n a codrilor desime crede, cœ nu mæ pierdiū eū,
 Sī neci ačest felū de oameni nu 'nlinese in drumul miēū
 Lingæ ūæ fintinæ rece c'un sūnet foarte plœcut,
 A cœrii limpedime numai decit m'au fœcut,
 De am rœmas lingæ dīusa, unde fatiam-am spœlat,
 Cu all undeī sinætoase cristalul acell curat.

Stræbon.

Asēmene toaletæ, ee tu intrebuintiedi,
 Sī mie-mī placē.

Democrit (cœtræ Stræbon).

Te uitæ, Stræboane, ca se mæ credi

Cœ 'n toatæ a ei finitæ, sirea curatæ privešei,
 Frågeda ei felisioaræ cu mešcēsiūguri obšcēšei
 Neci cum nu este atinsæ: ea pe'ntru frumseatīa sa
 Numai firii e dætoariæ muliēmiri a rœværsā

Stræbon.

Drept, cœ obradiul ei incæ neci cum nu e scimosit.

Democrit (cœtræ Cridisa).

Muliēmirea ačēā mare, ēe la isvor ai gæsit
 Prea curat dæ a 'nīæleģe dupæ virsta 'n care ešei,
 Cœ de cœtræ oare cine iūbitæ a fi dorešei.

Cridisa.

Ba acolo altæ grije mæ oprešce prea ušior.

Democrit.

Nu cum-va scii cum se ciamæ aceá grije?

Strabon.

Ia, amor.

Cridisa.

Ce diçi? amor?

Strabon.

Amor daræ.

Cridisa.

Ba.

Democrit

Eü ti-l tælmæesc.

(În parte.)

Mæ eutrémur! si neci nu sciu ce-o sæ-i diç, ce sæ-i vorhese

Strabon (luî Democrit).

Ce! tu, ce filosoficeşce critici toate si glumesci,
Care simirilor talle ca un monare poruncesci,
Si cu planetele toate stai pururea nas la nas,
Uæ fatæ acum te face sæ ræmii særæ de glas!
Trémuri? mære fii mai úger, nu fii copill fii bærbat.

Democrit (în parte).

Încea asiá turburare inima mea n'au cercat!

(Cætræ Cridisa.)

Amoru 'n adevær este, ce neci poate fi numit.
E uæ pátimæ, ce firea în om o au ræscedit;
Uæ postæ prea tæinuitæ, un gust prea desfætætoriü,
Care aliñæ uæ rivnæ în tot çell vieñiuitoriü,
A 'nnulli a sa finñæ spre a se înveçiniçi.

Strabon.

Cu tot duhul tæu, amorul nu scii bine a-l tælmæçi,
Nu bænuî; dar' amorul e toema un nu sciu ce,
Ce neci scii de und' te-apucæ si neci nu scii pe'ntru ce;
Care ades te împingæ si-acolo unde nu vrei,
Si ne imple de uæ postæ, ce simtim cætræ femeï;
Si-æcell nu sciu ce în urmæ, ce o atit de plæcut,
Ese de'n inima noastræ pre'n un cip nepriçeput.

Cridisa.

Precum vædñu eü, Dumneavoastræ limbæ stræinæ vorbiñi,
Si-astæ ne'nñielesæ tainæ si mai mult o 'mbrobodiñi.
Amorul acesta daræ nu e lesne a-l practisi,
De a asiá greutate pinæ si de a-l rosñi;
Eü mæ simñiu de duh lipsitæ, si dar' a 'nvæñis nu vreü,
Un lucru ce a-l înñielegæ inñi pare atit de greü.

Stræbon.

Ĉearcæ pre'n saptæ amorul cæ-l inŭtelegi maĩ ušior;
Ia-mæ de dascal pe mine, ši de nu te 'nvætiũ, sæ mor.

Sĕena VI.

Aĝelas, Aĝenor, Democrit, Stræbon, Cridisa.

Aĝelas.

Sæ maĩ stæm intr'æcest codru, vinætoarea sæ læsæm,
Pin' va treĉe ferbinteala, puĩn sæ ne ræsullæm.
Dar' ee vædiũ eũ?

Stræbon (cætræ Credisa).

Mi se pare, cæ toli æesti vinætori,

Sint de-acei ee ušioreadiæ de sårceini pe cælætori.

Cridisa (luĩ Stræbon).

Eũ in a lor cæutæturæ, nemic nu vædiũ spærios.

Aĝelas.

Ĉe lûcuri desfætætoarie! dar', o cæriũ! ee cip frumos!
Cum se poate intr'æeste întonecoase pæduri,
Sæ se alle ũæ persoanæ cu asiã plæcute nuri?

Stræbon (luĩ Democrit).

Ba cælætorii æeštia, dupæ cum æu-i privese.
Nu a pungilor ræpire æe-a inimilor rævnese.
Sæ ne-ascũndem.

Aĝelas.

S'avem voe in æost pustiũ nevædiũt.

A da desfætærii voastre æinstea, æe i s'aũ cædiũt.

Prea væ rog . . .

Democrit.

Maĩ multæ verbæ, e cu totul de prisos;

A drumulũ rætæaire v'aũ adus in æcest dos,
Æceasta prea se 'nŭtelegæ; de æceea de poftiũ,
Stræbon va arætã drumul orašiułũ, æe doriũ.

Aĝelas.

Un æerb, care de trei æeåsuri necontenit alungæm
Fæcũ pre'n a sa 'nvirtire in æcest loc sæ intræm,
Unde-am ræmas maĩ cu totul de cælduræ nædušili.

Democrit.

A! vinætori sinteli daræ?

Aĝelas.

De'n cei maĩ desævirsili.

Democrit.

Asiã dar' sinteli de-æceia, æe nu maĩ crutiãli necadiũ,

A vǣ obosí 'n tot cǣasul sī-a vǣ omorí cu hadiū;
 A stricá all dīmineliū somnul cǣll maī liniscit,
 A merǵe 'n pǣduri, a 'ntreče all soareluī rǣsǣrit,
 A ingreutá cu rǣenet eco de'n pustietǣfi,
 A treče inglodaī dīua pre'n sate si pre'n cǣtǣfi,
 A intrá 'n vǣi necǣlcate, ca cǣi desnǣdǣjduiti,
 A strǣbate intr'un súllet codrii cǣi maī indesiū,
 A nu scī in cotro merǵeli, unde statī, pe-all cui pǣmint,
 Alungind ūǣ beatǣ caprǣ, cǣ se teme sī de vint:
 Sī in urmǣ dobitoecul, dupǣ care alergaī,
 Pīnǣ cǣ maī vǣ es ocii, apoi inǣa-l sī scǣpaī,
 Sī vǣ 'ntoarǣeli tīrdiū noaptea oštenniū sī nǣcǣjīi,
 Scǣldaī in sudorí cu totul, adese orí sī stropsīi,
 Vǣ rog dar' toate ǎcestea cite-acuma vi le-am dis
 Judecǣli-le sī spúneli nu sīnt vredniče de ris?

Aǵenor.

Aceastǣ 'ndeletnicire, ǎcest lucru cǣ huliū,
 E petrǣcere plǣcutǣ Eroilor strǣluciti,
 Cǣ deacǣ dup'a lor rīvnǣ in rǣshoǣie nǣ invins,
 Mǣstǣc' intr'a lor dīǣbave cipul luptei, cǣ-aū deprins.

Aǵelas.

Fǣrǣ prea multǣ mirǣre eū sǣ vǣ mǣrturisese,
 Ašiū vrǣ sǣ scīū cīne ošte tinǣra, care privese?

Strǣbon.

Sī cǣ vǣ pasǣ de dīnsa?

Aǵenor.

Noī nu putem a privi,

Ūǣ asǣmene frumsǣliǣ fǣrǣ neamul a i-l scī.

Strǣbon.

Alungali maī bine cǣrbii ei veī face maī cu cap.

Aǵenor.

Cǣ?

Sǣii cu cīne vorbešcī oare?

Strǣbon.

Ba nu scīū pre legea mea!

Aǵenor.

C'un reǵe vorbešcī, sermanne!

Strǣbon.

Reǵe! fiǣ, sī 'mpǣrat,

Cǣ-mī pasǣ

Aǵenor.

Veī dobitoecul cit e de nemǣsurat!

Strǣbon.

Domnule, mǣ rog mǣ cartǣ, nu-i ašiū numele mieū!

Și ca să-l scii îți voi spune, că Străbon mă numesc eu.
 Filosof deplin, ba încă toamă de'n ceai mă slăviu
 Al lui Democrit tovarăși. ce este care-l privi.

Agelas.

Ce spui! omul acell mare, filosoful Democrit,
 Ce la duh și 'ntieptiune e 'n lume cell mai vestit,
 Acell, ce eu-a sa scinița se nălia pînă la cieri?

Străbon.

Așiă, Domnul mieu, acesta-i, și eu sînt all lui scoleru.

Agelas (cătră Democrit).

Să aib, mă rog, ertăciune, că 'ndresnesc a tulbură
 Înaltele talle critici, ce fac mîngăerea ta;
 Nu asiū fi vrut să te súpăr, dar' arșitia m'au silit.

Democrit.

Eu mă búcur, că la vremea cea mai bună ai venit.
 Te-i impertăși eu mine de-un prindiu foarte măsurat,
 Rog însă să-mi dai ertare, ca un oaspe neasceptat.
 Tot ce am îți stă spre slujbă, de vrei cinste a ne da.

Agelas.

Că de-i vré să-mi dai crediare, neci eum nu-mi e a mîncă.
 Însă cu toate acestea, voi ai dovedi să vedî,
 Că masa asta, cu care ai vré să mă ospetedi,
 Curînd îți voi răsplatí-o.

Străbon.

Năltimea ta rîdi de noi.

Agelas.

Ba nu, iubite, mă crede, pînă 'ntr'un ceas amîndoi
 Voi veni la amea curte.

Democrit.

Noi la curte?

Agelas.

Însu-și voi.

Străbon (in parte).

Acolo voi mînea bine.

Agelas.

Toi vom merge mai de-apoi.

Democrit.

Într'ua 'mpăratească curte, unui Rege să urmei?
 O cieri! apoi acolo ce-o să fac? ce-o să lucrei?
 Duhul mieu, care la multe neci de eum nu e plecat,
 All mieu caracter ca dreptul să nu fie 'ntunecat,
 Risul, alle melle critici, cipul de a mă purtá,
 Ūe lume 'ntreagă de dușmanni, mă vor face a-mi cîșeigá.

Agelas.

Te voiŭ apæra de toate, aceasta-ŭi ŭa:ga:duese.
 Înŭe eŭ ŭæ bunætare sæ-ŭi mai æer încæ voesc
 La care sînt eu nædejde, cæ nu te-I improtivi;
 Astæ tînære frumsealîæ vrédnicæ a se privi
 Întru ŭæ mai bunæ soartæ ea sæ viæe cu noi vreŭ.

(Cætræ Cridisa.)

Plecå-te-vei la accasta?

Cridisu.

Eŭ sînt a tatælui mieŭ,
 Si næintea unui tatæ eŭ alta nu poçiŭ sæ fac,
 Decit sæ-i împlinesc voea, si mai pe urmæ sæ fac,
 Mi-ar placé însæ a merge unde mulŭi imi povestesc
 Cæ sînt toate cælle mindre, toate-ŭi rid, te 'nveselesc,
 La un loc nou pe'ntru mine, cæ neei ŭædat' am va:diut,
 Unde-s bærbaiŭi fæcuti bine.

Stræbon.

Si femeii prea de placut,
Democrit (cætræ Cridisa).

Cit de ræŭ cunoŭei tu locul, de care acum vorbeŭei!

Cridisa.

În curînd il voiŭ cunoaŭce mai bine, deacæ voeŭei.
 Pe tatæl mieŭ il poŭi face, ca numai decit sæ vrea,
 Cæci ai putere asupra-i.

Democrit.

Nu ŭei, cæ diçi, fata mea.

La cærceteadiæ-mæ bine, si mæ jûdecæ frumos,
 Si in dub, si 'n stat, si 'n toate.

Cridisa.

Mæ rog, nu te 'mprotivi,

La un bine aŭia mare, cæ uŭor poŭi isprævi,
 Îpe'ntru care bunætare in veçi o sæ-ŭi mulŭiamesc.

Democrit (in parte).

Ŭ vai! cæ nenorocire! Cæ-aŭ trebui sæ iubesce!
 Dar poçiŭ cŭ?

Agelas.

A mea dorintæ sæ se 'mplinescæ voesc,
 Cæci, pe lingæ rugæmintæ, eŭ poçiŭ sæ si poruncesc,
 Decit îndatæ . . .

Democrit.

Destull este.

Agelas (lui Democrit).

Toate ŭi sînt in diædar,

Træsurile-mi sînt aproape; curînd va sosi un car,

Carele sǎ te încarce cu toate ce stăpinești.

(Cætræ Aġenor.)

Aġenor! tu te șileșce, ca îndatæ sǎ-i pornești,
Te însærcinediũ de'n toate cu tinæra, care vedĩ,
Ca, pornindu-o cu dñsĩi, foarte s'o ši privigedi.

Aġenor.

Asupra slujbelor melle, fiĩ bine incredinliat,
Cæ voĩu ĩnplini ĩntocmai poruncile, ce mi-ai dat.

(Aġelas ese, Tales intræ pe altæ lature.)

Scena VII.

Tales, Aġenor, Democrit, Cridisa, Stræbon.

Tales.

Vai de mine, cæ truditu-s, dar' trudit, cæ nu mai pot,
C'am stræbætut ĩn trei rinduri, ši 'n sus ši 'n jos codrul tot,
Și n'am . . .

Stræbon.

Tacæ-ți gura! ši mai fute poșjjea sǎ-ți gætesci.

Tales.

L'a reġelui curte?

Stræbon.

ndatæ.

Tales.

Asiã! tu mæ amæġesci.

Stræbon.

Ba, dñcũ, Reġele te cere, cæci dñce cæ-i trebuesci.

Tales.

Eũ, pre leġea mea, voĩu merġe; eatæ-mæ gata pe loc.
Poate m'oiũ façe om mare; dacæ voĩu avé noroc.

Aġenor.

Ia, sǎ nu ne piærdem vremea, sǎ ne silim la pornit.

Stræbon.

Sǎ merġem dar', eũ sint gata, ġiamandanna mi-am gætit.

Democrit (cætræ Cridisa).

Ce drum o sǎ fac, o Doamne! ši numai tu m'ai fæcut
Șæ fac un lucru ce-mĩ este atita de neplæcut!

Dar', Cridiso, pe'ntru tine, ce n'ar façe cĩne-va!

(ĩn parte.)

Vai mie! a ei frumseatiæ viealĩa ĩmi va curmã.

(Es cu totiĩ afaræ de Stræbon.)

Scena VIII.

Strabon (singur).

De-acum munților, stînci, codri, viđiunii, țe-am lăcut,
 Nesimțitorilor mărturi la foamea, țe-am suferit,
 Mai rămîneli sîncetoase, numai cū-all fierălor glas
 Căci eū cū-a Domnului milă, ađi de veči o să vă las.
 Și voi leilor și tigrii, urși, lupi, țerbilor fricoși
 Cum și porcilor sălbăteci, mai rămîneli sîncetoși.
 Primiți ear' în stăpînire groatele, țe-am desiertat,
 Care prea cu strîmbătate noi vi le-am fost apucat;
 Și de oiū veni vr'ūdată ear' aici să lăcuesc,
 Între voi să-mi petrec vîcālă, cu voi să filosofesc,
 Atunci, rog ca de'n toți, care mai groasnici dînti va avé
 Numai un ospătiū să facă de'n toată persoana mea.
 Decî, sluga Domniei voastre, de-acum vă las acest loc,
 Merg să mininc, să heū bine pe'ntru all vostru noroc.

(Sfîrșitul actului întiū.)

Actul II.

Scena I.

Esménnea, Cleanta.

Cleanta.

Dacă eū aștū Ńei secretul spre a puté să giđesc
 Pricina astei tristeție, țe în fală ta privesc,
 A melancoliei, care te lîne aștū cumplit
 Subt jugul pravilei salls atit de nesuferit,
 Noi am puté tot de-ūă dată de nu-i vré nemic s'ascundî
 Să scăpăm de două trude, eū să 'ntreb, tu să răspundî.
 Dar' sînd că sərə vorbe, sərə a te întrebă
 De întristarea, țe suferi, nu mă počiū înșciințá,
 Te rog dar', stăpîne dragă, ca să-mi lămureșci curat
 Cē nor a ta frumuseală atit' a innegurat?
 Cē pricină te sileșce, acest feliū a lăcrămá
 Cînd Regele cîar acuma se 'ncină 'n finlă ta,
 Crede-mă, ell te lubeșce, eft nu-ți počiū mărturisí,

Și e silit și de pravili cu tine a se 'nsoți.
 În sfîrșit cîar sœ se 'ntîmple, se voeasc' a se lœsã,
 Se-și calcœ parola datœ si fœgœduinlîa sa;
 Aġenor un princip este dupœ cum îl cunoscœ eũ,
 Îndestull vrœdnic, stœpinœ, de a fi bœrbatul tœũ;
 Șciũ, cœ ell te sî iubeșœ, dar' nu poãte cutediã,
 Pœdind respect cœtrœ Reġe, iubirea a-și arœtã.

Esmœnnica.

Pe'ntru Aġenor eũ însœ-mi a te 'ncredinlîa doresc,
 C'afar' de lipsa coroanei alt defect nu-i mai gœsesc;
 Și mœ crede, cœ ell foarte ar fi de mine mœrit,
 Cînd de-a mœririi iubire n'ar fi atît de robit.
 Dar' sœ lœsœm vorba asta, alta voiam sœ-lî vestesc:
 Eũ, iubita mea Cleantœ, nu poœiũ sœ mœ dumeresc
 Care sœ fie pricina întristœrii, œe simlîesc,
 Cœci m'ãũ cuprins lœrœ veste pre'n un cip, de mœ sfîrșesc
 Cu cit silesc de la mine s'o alung, s'o depœrtedîũ.
 Cũ-atîta mai mult mœ face, sœ suspin, si sœ ostedîũ,
 În sfîrșit diũa de astœ-dî e'ũœ fricœ m'ãũ coperit,
 Cœ in toatœ a mea vialitœ încœ nu am suferit.

Cleanta.

N'aibî neci ũœ grije, cœci sœptrul, œe œerul ti-ãũ dœruit,
 Nu poate de cœtrœ nimeni vr'ũœ datœ a-lî fi rœpit
 Si pricina, pe'ntru care, — dacœ cum-va nu o șciũ —
 Eũ lîi voũ spune-o îndatœ, ca 'ncredinlîatœ sœ fi
 Cœ œceastœ slavœ mare, œe curind o s'o primesci,
 O cîscigî mai mult prin mine, si trœbui sœ-mi mullîcœmœșci.

Esmœnnica.

Cum mœ rog?

Cleanta.

Ascultœ numã, si-i aflã intr'un minut,

Cîte pînœ astœ-dî încœ neci de cum nu le-ãi șciut.
 Pe cînd reġele de Argos, tatœl tœũ s'ãũ sœvirșit,
 Maicœ-ta, a lui solîe, de acolo aũ lipsit,
 Si cu a doũa 'nsolire earœ-si se cœsœtori,
 Cu Reġele œell de-aicîa care si-acella muri.
 Astœ însolire însœ, œe Reġin' aũ mai primit
 Pe œceastœ legœturœ ea aũ fost statornicit:
 Deœœ nu-i vor da odraslœ a lui ostenneli crœœșci,
 Atuncîa tronul Atennei tu însœ-lî sœ-l moșcœnœșci,
 Seãũ mœcar de i-s'ar nașœ vre un fiũ, precum dorîã,
 Acœstui urmasiũ solîe numã tu sœ fi, voîã,
 Reġina dupœ œceasta, ũœ copillœ aũ nœscut,
 Care pe'ntru cœ iubitœ, ca tine nu i-a stœtut,

Cu un copill de alt singe îndatæ o aũ scimbat,
 Şi cû-a fetei depærtare pe mine m'a 'nsæreinat.
 Aæest prunc însæ, şe vede, nu fu bine plæsmuit,
 Cæci a doia di imi pare, îndatæ aũ si murit.
 Eũ dar færxæ sæ întirdiũ slujba, care mi-s'aũ dat.
 Am dat spre cræsçere prunca intr'un codru depærtat.
 Unde un iæerann, îndatæ æe-am dis c'a fi multæemi,
 Sårçina-mi supærxætoariæ asupra sa aũ primit.
 I-am spus, æe aæeastæ pruncæ eũ însa-mi o am fæcut,
 Sæ cate, sæ se 'ngrijeasæ pe'ntru all ei bun crescut;
 Şi tægæduindu-i neamul, si numele-adeværat,
 Aũ crediut iæerannul toate, cite eũ i-am însirat:
 Şi astæ-di toemai de-atunciæ çinspreçe anni se 'mplinesc
 A întimplærii aæestei, de care ili pomennesc;
 Şi de-atit amår de vreme eũ nu crediũ cæ çine-va
 Aũ audit mæcar vorbæ de-aæeã pruncæ unde-va.

Esmænica.

De mult şciam eũ de tåina, æe tu æcum mi-ai vorbit,
 Şi cred, cæ încæ tu însæ-ii mi o aũ descoperit.
 Toemai de 'ntimplærea asta eũ mai mult mæ 'ngrijesc
 Aæeastæ este isvorul intristærii, æe simltesc.
 Vedi decind regele-a easæ aũ sosit de la vinat,
 Cum cætræ mine cu totul intru toate s'aũ scimbat?
 Aşia plin de neodihnæ si uimit ell n'aũ stætit,
 Par' cæ inima lui astæ-di in giatiæ s'aũ prefæcut;
 Çiar a lui cæutætura par' cæ-mi dice læmurit,
 Cæ drigostea cætræ mine de sævirsit i-aũ perit;
 Ah! si prepusul, cæ poate, are cu alta amor,
 Crede, iubitæ Cleantæ, c'o sæ mæ facæ sæ mor!

Cleanta.

C ind eũ cåut intristarea in vr'un cip sæ-ii linisçesc,
 Imi spuĩ ear' proasta priçire obiceiului obsçesc.
 Minunat lucru e asta, cæ ori æe amorediat,
 De a lui nenoroçire tot ell este vinovat;
 A deçe cæ amoredii, toii dieind intr'un cuvint,
 Nu-s voinçi sæ cate-aiurea deçit la çeriũ si pæmint;
 Cæci, deacæ de'n întimplare, care-va ar îndræsni,
 Asupra vre unei altei ocii sæi a-si pironi,
 Ori s'ar arætå, cæ este trist, seaũ vewel, seaũ uimit,
 Seaũ nu ride, ori nu plingæ, ori in urmæ n'aũ vorbit,
 Îndatæ si geloditea intr'acell çeas se næscu,
 Şi linitarul de uædatæ intr'un smeu se prefæcu.
 În datæ e bærbar foarte, o tirann nesimlitoriũ,
 E uæ fearæ ineruditæ, nu şcie, æe e amor.

Îndatæ acell e vrédnic a fi sters de'ntre cœi vii,
 Sî-a fi pedepsit cu toate a tærtarului urgii.
 În veacul acest de astæ-dî alt felîu trêbuî sæ træesçi,
 Cu ûæ blindeatîæ bærbatul trêbuie sæ-îi cibdîuesçi,
 Cîar de ar face vr'ûæ datæ vre un lucru neplæcut,
 Sî de l'ai privi sî însæ-îi, sæ te faci, cæ n'ai vædiut.
 Atuncîa veî trœi bine cu ori sî care bærbat,
 Cînd ell se va privi líber, nu ca un rob ferecat.

Esménnica.

Unei inimî delicate, pline de curat amor,
 Sî ûæ tæcere îi este un lucru otrævitor;
 Ear' prepusul tot-de-auna nasçe spre a o scirbi.
 Tu nu scîi, dragæ Cleantæ, cæ va sæ dic'a iubi!

Cleanta.

Asiá! Ba ca mine-amorul credîu, cæ nu l'ai mai gustat,
 Cœi eü fæcui nebunîa de m'am fost sî mæritat.

Esménnica.

Te-ai fost mæritat?

Cleanta.

În Argos nebunîa am fæcut,

Cæ pinæ 'n diua de astæ-dî nimene nu o-ai scîut.
 Încæ încointea vremii cæ soarta s'au îndurat,
 A mijloci pe'ntru mine la maicæ-ta de-am intrat,
 Astæ frumoasæ ispravæ eü am fost'o sævîrsit,
 Care, mæ crede, cæ 'n urmæ prea cumplitæ ai esit.
 Luasem un bærbat barbar, temætoriü, cfudat, poeit;
 Beiv, cærturarü, hærbæreü, cæprilios sî sgîrcit;
 Precum sint mai toli de obsce de la mare pin' la mic.
 Eü dar', ca sæ scap de dînsul, n'am fæcut altæ nimicæ,
 Decît numai di sî noapte ne'nçetat l'am amærit
 Sî-asîá de-a lui însotire abîá m'am cotorosit.
 Sfada, ocará, strigarea cæ-i trinîiam fæcæ soroc,
 L'au trimis la dracu 'n prásnic, sæ-sî cáute alt noroc.

Esménnica.

Cum? ai murit?

Cleanta.

Cîne-l scie! de cînd de-aiçi ai perit,

Sint douæ-dîeci de anni astæ-dî, de-atuncî nu l'am mai dîçerit;
 Cît dacæ de'n întimplare aiçi s'ar ivi acum,
 Cred, cæ cîar vorbind cu dînsul, nu ne-am cunoasçe neçi cum,
 Cœi eü, cînd mæ mæritasem, eram, cum sæ-îi spuü, sæ cre di
 Ia numai atitilica, pæreá cæ-s un titiredîu.

Esménnica.

Aerul tæu acest vésel nu puîn m'ar bucurá.

Dacæ inima in mine atit nu s'ar turburá.

Cleanta.

Pe'ntru ca sæ-îi ulîi in grabæ mæhnicîunea, cæ simtîesçi,
Vin' pîn' într'un loc cu mine, ca sæ te mai ræcoresçi.
Şciî, cæ regele aduse, cînd veni de la vînat.
De'ntru ûæ pustietate un dobitoc prea cîudat,
Care oare cæ aduce şî a om, însæ puîn
Cæ seamænnæ şî cu urşii, şî sæ vedî legat nu-l îin!
Dic, cæ dæ şî cite-ûæ vorbæ, şî ride necontennit,
Am uîtat cæ-î dic cæ este, mi se pare-un . . . Democrit.

Esménnea.

Cum vædîu înalta şciintîæ, tu neçi cum nu o mæresçi.
Acest dobitoc, pe care acuma mi-l dîugrævesçi,
Este-un filosof de'n lume de'n cœi mai mari şî vestiî.

Cleanta.

Filosof! toî dar' æestîa sint atîta de posniî?
Nu viî?

Esménnea.

Nu. Du-te tu însa-tî, ear' pe mine, te potlesc,
Sæ mæ laşi in linişcîre, c'æceasta mai mult doresc.
Toate cite tu aiçia a-mî vorbi te-ai nevoit,
A gælosiei durere neçi cum nu mi-aû potolit.

Cleanta.

Par' cæ s'aude neşcîne. Eu mæ duc sæ mai privesc
Acell dobitoc, pe care filosof, diçi, cæ-l numesc.

Scena II.

Stræbon (singur in haîne de curteîann).

Dupæ cum imî i-aû eû sama, şî færæ sæ mæ gresîese,
Un om, cæ-are duh mai mare, numaî de curte-l gæsesc:
Numaî aiçi fi e locul, unde fîi poate læfi
Duhul, cu care nætura voi a-l înbogæfi.
Are şî cu cæ stomacul cum trêbuie-a-şî multîæmî,
Vin destull, bucate multe, şî orî cite ar posti.
De cînd am venit aiçia maîele nu-mî cioræesc.
Cu ræsboiû ca mai næinte mai mult nu se asupresc.
Şî astæ-dî cu de mîncare, ca pe'ntru trei m'am pæstrat,
Mæ væd şî 'n îmbræcæmintæ, ca un Bæron de curat.
Şî toate mæ prind, dar' însæ par' cæ vine cîne-va.
Bre! bre! æesta e Tales! şî-a lui haîne fac cæ-va!

Sĕena III.

Stræbon, Tales (imbræcat in haine de curte peste alle salle
iærænneſci).

Tales.

Mœi, dar' aĕeasta! vædiut'ai! Ba eũ asta nu voese,
Toi la nasul mieũ sæ ridæ, si eũ sæ-i ingæduese?
Diæu de-a mai veni vre unul sæ mæ hliðieaseæ, ca ađi,
Ii lipese cu pumnul asta asiá-si toema in obrađi.

Stræbon.

Œe ai? mæ rog, de eſci astæ-đi asiá ſeirbit, ſætul mieũ?

Tales.

Cæ ĕe poate fi aĕeasta, nu pođiũ sæ mai ſciũ neđi eũ.
Œciũ, cæ vædiũ in toatæ partea tot ĕirduri de hlisitori,
De ſeliũ de ſeliũ de væpsele ca niſce diugrævituri.
Si tot imblæ dupæ mine, ca cind i-asiũ avé argati,
Si diæu uneori imi vine, ĕe-oiũ næpæđi sæ inhali . . .

Stræbon.

Asta ei o fac, iubite, pe'ntru cæ n'au apucat
Sæ mai vædiæ pe aiĕia un Domn asiá delicat,
Cu asiá ĕingasiæ fatiæ, si cu cip asiá frumos.

Tales.

Dacæ eũ, de-i ĕeđi bine, nu-s urit, cind sint voios.
Nu e asiá?

Stræbon.

Ai dreptate; ba diĕ diæu ſæræ pæcat,
Cæ neđi Reĕele aiĕia ca tine nu e 'mbræcat.

Tales.

Eũ sint, ſæræ sæ mæ laud, imbræcat, ĕit nu am soi,
Si am si eap ĕit imi placæ mai mai mult de ĕit ei toti.
Œe faĕe frumos sticleiul? ia numai pennele lui;
Fata ear' cind mi-i vedé-o, mina la oei o sæ-ti puĩ.

Mæré, eũ sæ-ti vorbese dreptul, eũ cu Reĕele mæ 'mpæc.

Cæ eũ dela dinsul ĕapæt ori cind toate ĕite-mi plac;
Aũ diſ, sæ-mi dea de mĩncare ĕe-a fi mai acru, mai bun,
Am mĩncat si ađi ĕit patru, de m'am ſæcut ĕit un tun,
E! bine e, cind li-i foame, sæ ai de mĩncat destull,
Sæ ai ſt-un pĩnteĕe sdrævænn, ĕe cu ori ĕe nu-i sætull!

Stræbon.

Eũ nu credeam, cæ aiĕia, in ast birt te-ai muliĕami.

Tales.

Ba diæu mi-ar placéé aiĕia sæ træese pin voiũ mari.

De vicatīa mea aċeasta mare multfæmire am,
C' acum nu mæ cunosc sīngur par' cæ nu-s ċell ċe eram.

Stræbon.

Cu toate hăinele astea în care ađi te privesc,
Încæ nætingul tæu áer are ċe-va liæ-rænnesc;
Ia stæi mai drept în pecioare, ađiá gogomann nu sta,
Reęele mai bine-ar faċe, un butuc de-ar îmbræcá;
Uitæ-te numai la dinsul, pieptul deċeis, desmæliat,
Cīnd merge par' cæ e liápænn, pare c'ar fi ingiæliat;
Îmblæ tot clætīnd de'n minæ, si de'n cap mai legænnīnd.
Fii deċept, joacæ, fii vésel, traęe tæbac cīnd si ċīnd.
Nu sta plecat înoante, burduful nu timburi.

(Îi dæ un pumn în pīnteċe.)

Tales.

Aleu! ræu eċei, dacæ ađfelu tu mæ-i faċe de-oiu murí!
Ađiá mai cæ mi-ai spart cođiul, ađiá tare m'ai lovit.

Stræbon.

Ċesta e numa 'næputul, nu e 'ntregul dæseælit.

Tales.

Ţi-l sfirşiesc sīngur.

Stræbon.

Vine Democrit, de nu greşiesc.

Tales.

Eú mæ duc sæ-mi mai vædiu fata, de-oiu puté s'o nimeresc.

(Ese.)

Sċena IV.

Democrit (urmat de un Vætav, de un Stólnic si de patru nalí Lacei),
Stræbon.

Democrit.

Si aici, pe cum ađuría, mi de plæcute đidiri
Pretutīndenni în tot ċeasul trag alle melle priviri;
Mari si miċi si toatæ curtea, si aċest orađiú bogat
Prieini de ris pe'ntru mine aú un cīmp îmbelsiugat.
Si eú væđiīndu-mæ astæ-đi într'aċest pælat cræesc,
Stræmutat de'n linişcirea, care încæ o jælesc;
De-atita ofliċerime si de slugi încunjurat,
Nu numai de ris sint vrédnic, ci si de-a fi şiuerat.

(Cætræ Vætav.)

Tu, care-mi urmæresci pasii, ċe vreí a şei, sint dorit?

Vætavul.

De'n a Reęelui porucæ la Dumeata am venit,

Care-aũ dīs, de-ī va fi roea, cu asta sœ mœ cīnstešcī,
Pe'ntru casa Dumitale de Vætav sœ mœ primešcī,
Ca eũ în trebile casei, œe aĩ, sœ te odihnesc.

Democrit.

Eũ n'am neçi un felĩu de treabœ, neçi a avé nu doresc.

Vætavul.

Venísem cu socotinĩœ sœ-ī fiũ minœ de-ajutoriũ,
Sœ-tĩ puĩu casa 'n rĩnduealœ, sœ-ī fiũ ocĩrmuitoriũ;
Sœ fac ši sœ desfac toate, venitul sœ īi-l primesc,
Sluĩilor œe-ī avé 'n casœ, la toate sœ poruncesc.

Democrit.

Asupra sluĩilor darœ daceœ ešcī stœpinitoriũ,
Apoi īĩ fac rugœminte nu-ĩ pot fi poruncitoriũ,
Ca pe toĩi acešti netrebĩnici sluĩi, œe aicĩa privešcī,
Cum te-ĩ priepe maĩ bine, în curĩnd sœ-ĩ mœtrœšiescī?
Cœci eũ nu maĩ poçiũ sœ sũfer pe acešti patru domni mari,
Necontenit lingœ mine, sœ stea 'nĩpĩ ca nišœ pari.

Vætavul.

Aœesta aduœe slavœ, a avé sluĩi ašĩu nalĩ.

Democrit.

Mœre eũ ašfelũ de slavœ n'o voiũ, īĩœ-se de alĩ.
Cĩnd tušiesc, īmĩ suflu nãsul, seãũ stupesc, seãũ œe šcĩu eũ,
La œea maĩ micœ mišcare œe-oĩũ faœe 'n lœcašĩul mieũ,
Sœ-mĩ iae cine-va sama, este bine, te postesc?

Vætavul.

De obšœe aœei mari oameni, toĩ ašĩu obiœĩnuesc.

Democrit.

Eũ obiœeĩul aœesta gœesec necuviĩncios,
Neĩnĩlept cit se poate ši sœrœ vre un folos;
Un om adese orĩ este în multe ĩmprejuræri
Cu slœbiçione, cu pãtimĩ, cu miĩ de relle plecæri;
Deçi e dœtoriũ sœ ascundiœ rellele œe-l stœpĩnesc,
Ear' nu sœ aduceœ scãndal la tot neamul omenesc,
Apoi cu ašĩa iscoadœ de-ar fi mœear aurit,
Scapœ nescos la ivealœ, ne ris, ne bajocurit?
Çi maĩ trebũ cite ũdatœ sœ plœtescī de unde n'aĩ,
Pe'ntru sœ īĩ nišœ mãrturi cusũrurilor, œe aĩ.
Ba eũ vœ rog, sœ-mĩ daĩ paœe, ši în seurt maĩ læmurit
Sœ vœ cœtatĩ de nevoe. Dar' tu la œe aĩ venit?

Stólnicul.

Eũ īĩ sĩnt trimis aicĩa de cœmœrašĩul crœesc,
Dicĩnd cœ de stolnicie foarte mult īĩ trebuesc.

Stræbon.

Aœesta-ĩ bun.

Democrit.

Astæ slujbæ, între noi îi vorovesc.

Pe'ntru filosofi cu totul nebuneasc'o socotesc.

Stólnicul.

Eü trægream bunæ nædejde, cæ mæ voiü puté cinsti
Vrednicíea bresliü melle aiçi a mi o vestí.

Ši neçi c'un feliü de grešiealæ nu mai fi 'nvinovætit.

Democrit.

O crediü, o crediü, cæ la toate ešci prea vrédnic, negresit.

Vætavul.

Ši eü în pričina asta færæ a mæ socoti
Cæ prietešügul nostru m'ar façe a-ï pærtini,
Pe'ntru tinerul ačesta sint ori cind ræspundiætoriü,
Cæ e bun, credinčios, vrédnic, ši economisitoriü.

(Înčet lui Democrit.)

Sæ nu te prea 'ncredî într'insul, cæ nu-ï šiü næravul ræü.

(Tare cætræ Stólnic.)

De n'asiü priví la ačesta, cæ sint prietennul tæü,
M'asiü silí ši di ši noapte, lumii toate sæ vestesc,
Cæ adí ca Dumneata oamení foarte pułini se gæsesc,
Asiü încercałi în trëburí la cunošeinlic 'nvætiati.

(Înčet la Democrit.)

Nu-ï prea încerdinčia toate, cæ e de frunte širet.

Stólnicul.

Dar' pe'ntru Dumneata earæ-ši, vrind dreptul ca sæ aræet,
Apoi ešci un om de-un merit cu totul deosebit;
Om cu asiü gust la mese mai cæ neçi s'au pomennit.
Ši mai virtos asiü grábnic la alcætuirea lor,
Cæci a da üæ masæ mare nu-ï prea un lucru ušior.

(Înčet lui Democrit.)

Ačest om, îi spun næinte, cæ-ï širet neasæmænnat,

Tot indoit te încarcæ la čelle če-aü cumpærat.

(Tare cætræ Vætav.)

Šciut este de ori čine c'asiü duh ši 'nvætiætori
A læmurí ori če pričini, ori če feliü de 'neurætori,
Afar' de Dumneata astæ-đi alii nu se mai gæsesc,
Færæ sæ diçi cu ačesta c'asiü vré sæ te mægulesc.
Judecæti, cu care alii în dičedar capul iší bat
Le ciscigi c'üæ inlesnire, če la alii nu s'au dat.
A 'ntocmi ori če mošie, üæ casæ a descurchá
De dætoriiile 'n care înglodatæ s'ar aflá.

(Înčet lui Democrit.)

Eü pe'ntru r mul ačesta îi mærturisesc cinstit,

Cæ-ï un širet færæ súlet, de-ï vei luá, te-aï gætit;

Ell dupæ æe la veniturī tī-a fi továræsiū deplin,
Apoi n'a sæ-ī mai lipseascæ de'n mīncæ plosca cu vin.

Democrit.

Nu puīncæ bucurīe, iubiilor mīei, simtīese,
Cæ aū adus intimplarea pe-amīndoī sæ væ privesc,
Și dulcea prietennīe, intru carea voi træitī.
Græbitī a nu pierde vremea, træbuīe sæ o vestīi.
Eū carele-a melle træburī sīngur numai le 'mplinesc
Væ rog, sæ mærgeli aiure; dar' insæ væ svætuesc
Ca in toatæ vieatīa voastræ, cit pe lume veī træi
Sæ nu 'nçetati neçi ūædatæ tot așīa a væ iubi;
Cæei prietesiugul vostru, açest rar, açest nespus
Mæresce all vostru merit decit este mai pre sus.
Calle bunæ!

Sçena V.

Democrit, Stræbon.

Democrit.

Ei, enn spune-mī mai vædiusi așīa minuni?

Spune-mī, nu-tī vine a ride de așīa prietenni buni?
De-așīa iubiri osebite, de-așīa caractere rari,
Și de'n açestī mīei, iubite, poti judecå pre çei mari,
Cæ-s toī mægulitori care pe de'n fatæ se çinstese,
Ear' pe de'n dos in tot çeasul de moarte se prigonesc.
Cæ-s nișee vielenni de frunte, diævistnici, minciunoși, ræi,
Çe rīvnesc nenoroçirea a prietennilor sæi;
Poti dar' cunoaşce eum este prietesiugul de ađi.
Nu-ī mai bine 'n pustii, færcæ prietenni cū-așīa obradi?
Și inc' açestīa, pre care noi aicīa ī-am privit,
Çei mai buni puteå sæ fiæ, çare çe-va s'aū iubit.
Dar' enn sæ mai scimbæm vorba, in care ne-am afundat.
Curtea açeasta cræeascæ, spune-mī eum o ai aflat?

Stræbon.

Eū o afu prea frumoasæ și plinæ de bunætæi,
Pe līngæ læcașul nostru açell de'n pustietæi.
Toçmai ca un raū o judec. Dar' tu cum o socotesçi?

Democrit.

Bucurīea mea intr'insa, poti sæ fi-o incipuesçi.
Poti sæ judeçi foarte bine, cit sint a melle plæçeri
Sæ fi in tre nișee oamenī ingimsali de-alle lor stæri,
Çe, numai sæ-și implæ punga, și all lor stomac, træesc,
Nu pe'ntru vr'un folos tiærii, la care 'n veçi nu gindesc.

Țe cū-a aproapelui hainœ pre sine se 'mpodobesc.
 Pre carele în necădiuri neçi cunosc, neçi îi vorbesc.
 Pe'ntru interes, Țe 'ngroașie alle lor Țefe cu sœu,
 Înșealœ si pre prietenni si pre însu-si Dumnediœu;
 Înflati cu totul în penne de treptele strœmoșiesci
 Întocmai cu Dumnediœu ciar vor si pre ei sœ-i mœresci.
 Te las dar' sœ jũdecî însu-ti aȚeștea, cite ti-am đis,
 Nu-mi daũ destulle mœterii a mœ tœvœli de ris?

Stræbon.

Drept în pricina aȚeștea tot așîá jũdec si eũ.

Democrit.

Ia sœ læsœm noi aȚeștea, alta a te 'ntrebá vreũ.
 Spune-mi în locul aȚeștea — cœ-i fi șciind negreșit —
 Țe face Cridis? Țe đice? si în scurt Țe-aũ hotœrit?

Stræbon.

De'n œerul ei imi pare, cœ aici i-ar fi plœcut,
 Mai bine de cît în satul, în carele s'aũ nœscut.
 Ea aũ deprins, ca si mine, œerul curtii ușor,
 Precum am înșeles încœ de-a fi iubitœ, i-i dor.

Democrit.

Mœró, Țe spui?

Stræbon.

Pe aiciã toti prinșeasœ o numesc,

Si ori si cind merg la dinsa, la oglindœ o gœsesc,
 Si c'ũœ muscœ omoritœ isi aprinde-all sœu obradiũ,
 De parc cœ-i desperatœ, par' cœ rabdœ un nœcadiũ.
 Apoi sœ-i vedî încœ pœrul, cœ asudî si-ti este frig,
 Cum il suseșce si-l pune pe dupœ ureci covrig.
 Si mœcar cœ-i dela țiarœ, dar' par' c'ar avé de gind
 Reșele ciar o priveșce cu un œer prea flœmind.

Democrit.

Reșele ciar?

Stræbon.

În persoanœ. Dupœ cum am vœđiut ieri,

De cite ori o đicœreșce il cuprind mi de oftœri.
 Si eũ, fœrœ vre ũœ grije, pun la mijloc capul mœiũ,
 Cœ ell pe'ntru dinsa simte Țe-va în stomacul sœu.

Democrit.

O Țeriule! așîá 'n grabœ?

Stræbon.

Aiciã-i lumea cu sporũ.

Vœsduhul curtilor este groasnic de molipsitorũ.

Democrit.

Dar' Cridisa într'aȚeștea cum s'aratœ? cu Țe pas?

Îi întielege ea oare limba acea sferă glas?
Nu are gând la aceasta vre un bun răspuns a-i da?

Străbon.

Ba dup' a mea cunoștință, care o cred, că-i asiă,
Că ea a oclor limbă, mai c'asiu puté să dică dău,
O 'ntielege mult mai bine decit tu, și decit eu.
Dîmbirea ei nebunește pe tot omul simțitoriū,
Ocii, grătiile, cipul sint lucru omoritoriū.
Ah, dău să trăească firea că ne dă gust la iubit!

Democrit.

Asiă de grabă să știe, e lucru nedumerit.

Străbon,

Dacă Regele-ar iubi-o, mă crede, că n'ar fi rău.
Audi? ce diți?

Democrit.

Asiă este.

Străbon.

Par' că ți-ar căde cam greu.

Îa spune-mi sferă țagadă, ce-ai dice să vedă curat,
Un lucru, ce neci ădată în cuget nu ți-a intrat.
Însu-ți cu ocii ței astă-di să vedă foarte lămurit,
C'un Rege de-ă pistoriță s'ar sili a fi iubit.

Democrit.

Eu asiū ride în glas mare, dacă această ar fi.

Străbon.

Însă de ar fi această, amîndoi ne-am nebuni.
Că-i și amorul acesta! dău ți spun adevărat,
Mai frumoasă nebunie pe lume alta n'au stat.
Nebuni sint oamenii astă-di, vrînd dreptul a cuvînta;
Pre totî nățărăi îi judecă mai pre sus de Dumneată.

Democrit (în parte).

De-acum voiū să rid de mine, ȳgelosiea, ce simțiesc.
Mă și silesc eu s'o nădușiū, dar' în dăedar, c'ametiesc.

Străbon.

Spune-mi, mă rog, că-i pričina, de ești atît de scîrbit?
Aū norocirea această Cridisei n'ai fi voit?
Îa spune-mi asiă 'ntristare tocmă aci cum potî să ai?
În vreme cînd tu a ride neci ădată nu 'netai?

Democrit.

Educăția cea bună, că Cridisa aū primit,
E rodul minelor melle, rodul celi mai fericit;
Subt a mea povățuire ea 'n acest loc s'au vădiut,
Trăbuie dar' s'aib asupră-i grijea, că i s'au cădiut.

Stræbon.

Mai bun purtætoriū de grije decit peste care-a dat,
De colindá lumea toatæ, cred, cæ n'ar fi mai aflat.
Ea aũ dat peste-un epítrop, cæ mai bun nu poate-a fi.

Democrit.

Ínsæ Aǵelas ūæ mare grešicalæ ar ímpliní,
Deacæ ell ín de áceste injosirí ar' lunecá,
De-a eí nevinovælie sæ vrea a o desbræcá.
Cit prunca áceasta daræ ín curtea lui va šjedesá,
Vreũ toatæ asigurarea a cínstei sæ i se deá.

Stræbon.

Áceasta ar fi, ímí pare, cipul ácell mai cumplit,
Ín protiva ospetiei, cæ aiciá am primit.

Democrit.

Orí cum, trebuie sæ 'mpiedec ræul, pin' nu este 'n spor,
Ši alt metod de oprirea ácestui urit amor;
Nu-í de'n a fugi de-aiciá ši cit mai curínd, cæ-í ræu!
Astfeliũ s'a næduší numai vœpaea focului sæu;
Deci ca sæ ne dec drumul merg la reǵe sæ vorbesc.

Stræbon.

Poĩ vorbí, dar' pe'ntru tine, eũ de-aici neci mæ urnesc,
Cæ aici mi-í foarte bine, mai bine neci cæ s'aũ dat.

Scena VI.

Stræbon (singur).

Mi-am cunoscut filosoful, precum sama am luat.
Altæ pricinæ nu este, cæ græbesce a porni,
Decit c'áceea, cæ simte, íncepú a ísbucni.
Daræ ši destull, sermannul, de cînd se luptæ mereũ,
A-ši innæduší ín taínæ focul amorului sæu.
Pínæ adí aũ fost sæ-l lítæ subt moral acoperit,
Cæcî ši moralul lui astæ-dí cîar la dracul aũ særit,
Orí cum, de pilda áceasta ši eũ voiũ sæ mæ slujese.
— Cine sæ fiæ ácesta pre care viínd privese;
Care se uítæ asupræ-mí atíta de spærios?
Par' cæ n'asíũ fi om, ea alíi, seaũ de'n alíi mai frumos.

Scena VII.

Cleanta, Stræbon.

Cleanta (în fund).

Ácesta-i eu bunæ samæ de'n ácei sosiíi acum,
Pe'ntru cæ cipul ácesta nu mi-í cunoscut neci cum.

Stræbon (in parte).

Portul micu, cred, cæ îi pare a fi mai deosebît,
 Şi cipul micu, cum se vede, oare ce o au uimit,
 Par' cæ prinieasa asupræ-mi are vre un scop prea bun.
 Trebuie sæ nu tac molcum, sæ mæ creadæ vr'un nebun.
 Ci ca un om cu duh mare, si innalt la 'nlielepçuni,
 Sæ-i fac cu toatæ 'ndræsneala alle melle 'neinæciuni.

(Cætræ Cleanta.)

Stæpina mea! Deacæ dupæ aksiomul, ce avem,
 Fæptura cæa omeneascæ de pe sfera ce sintem,
 E 'n adevær plæsmuitæ dupæ cum eũ o gæsesc
 De'n nisçe mici pærticelle, ce atomuri se numesc,
 Ori ce filosof atuncia, privind la finita ta,
 Altfeliu neci uædinoaræ nu va puté judecá,
 Decit c'atomii, de'n care trupu-ti e alcætuit,
 Sint de'n cælle mai alese, ce firea 'n lume-au ivit,
 Si c'au vrut sæ se intreaçæ firea a 'ntrebuinãia
 Întru a ei plæsmuire toatæ iscusinãia sa.
 Deplinætatea cæa mare a organelor, ce ai,
 Întru care all tæu suflet petrece ca într'un raïu,
 Mæ fac . . .

Cleanta.

Privind all tæu aer, ce-i atita de stræin . . .

Stræbon.

Cum? Aer stræin la mine? Vorbesçe, te rog, mai deplin,
 Cæci eũ de cite-va dille, curtediann mæ sciũ, cæ sint,
 Si 'ntr'all politiceï pricinã cell mai intiu pe pæmint.

Cleanta.

Duhul tæu, færæ 'ndoealæ, este foarte iscusit,
 Si-ori cæ curtediann, ca tine, ca sæ fi' ar fi dorit.

Stræbon.

Cred.

Cleanta.

Eũ sint foarte doritæ, a aflá pre'n all tæu glas,
 Care pricinæ sæ fiæ, ce-aici la curte te-au tras?

Stræbon.

De'n a Reçelui poruncæ, eũ aiciã am venit,
 Cu care, ca sæ mæ laud, sint prea înprietænit;
 Îubirea, ce-avem, ne face de ades ne adunem
 Si 'n astæ searæ, îmi pare, cæ 'mpreun' o sæ cînem.

Cleanta.

Asta-i uo cînste, de care prea puini se noroçesc.

Stræbon.

O cred, si açeasta este, dupæ cum eũ socolesc,

Cæ ſcīe a træf 'n lume ſi cæ nu-ī vr'un ticælos,
 Sæ nu cunoaſcæ pe oamenī, cæ-ī pot aduċe folos.
 Aſupræ-mī poate sæ aībæ vr'un gīnd mai deosebīt,
 Cæ-s urmaſiū unuī om mare: veſtituluī Democrit.

Cleanta.

Aſta ſe cunoaſcæ 'ndatæ de pre duhul tæū cell viū.

Stræbon.

Aſiā-i?

Cleanta.

'Tot cipul tæū eſte foarte nōbil ſi hæſliū.

Stræbon.

Cu-aċeaſta, ſeumpæ ſtæpīnæ, cam prea mult mai læudat;
 Eū īnsæ īlī jur pe vīcālīæ, cæ īnaltul cæriū mī-aū dat,
 Cæ prīvīnd a ta frumſealīæ, ſīnt īn ſtare-a nebunī.

Cleanta.

Pūline l'a ta vedere odihna-ſi pot ſtæpīnī.

Stræbon.

Sīnt īn lumea aſta oamenī, cæ aū acell īnalt dar,
 De vorbeſcæ eu vr'ūæ dāmæ, sæ nu vorbeaſcæ 'n dīcædar.
 Eī īntrebunīlīnd duhul cīnd prīlejul aū cærut,
 Sċiū a 'ndīcēī cīteūæ datæ plæcerea, cæ-aū foſt pierdut.

Cleanta.

Cum ſe vedeī aū dat ſīrea un ſuflet prea ſīmītorīū?

Stræbon.

ſi de guſturi delicate preſte ſamæ īubitorīū.

Cleanta.

Aſiā dar', færxæ 'ndoealæ, nu ūæ datæ-ī ſi īubit?

Stræbon.

Īncæ nīme dela mīne īubire nu aū prīmit;
 De cīt eū, færxæ sæ mæ laud, fui īubit e'un eip neſpus,
 ſi cūplīte amoredīe, nu pūline am ſupus.
 Crede-mæ, a mea ſtæpīnæ, cæ 'n vīcālīæ cīt voīū ſi,
 Īnīma mea pe'ntru ſlava, cæ am, de a te īubī,
 Pe-alle drăgosteī altarīe ſi jertfēlnīc cūvīos,
 N'a contenī a-īī aduċe jertfē de plæcut prīnos.

Cleanta.

Noroċīrea mea ſi ſlava nemærgīnīte ar ſi,
 Dacæ alle talle cærerī eū le-aſiū putē īnplīnī;
 Ūæ ſamæ de prīcīnī īnsæ, carē īn īnīma mea
 Nu īnceteadīcæ a-mī faċe ūæ dojannæ foarte grea,
 Mæ īmpīedecæ eu totul la rīvna, care-mī veſteſcī,
 A-īī putē aſtæ-dī ræſpunde īntocmai precum doreſcī.

Stræbon.

Poate de'n a melle rīvne ūæ ſamæ nu-īī vor plæcē,

Dar' la amor ori  e critici sint silite a t ec e;
 Unde vorbe e amorul, m ecar ori  i in  e  eas,
  ea mai mare 'n efepeune r mine f er  de glas.

Cleanta. (In parte.)

De-a i  av e noroc, un b erbar de b erbat s e-mi fi murit!

Strabon. (In parte.)

Ah un soi  r u de mu ere, de cumva ar fi perit!

Cleanta. (In parte.)

 e amor a i  put e face! eit de norocit' a i  fi!

Strabon. (In parte.)

 e bun e treab e e  ast e-d i mi-a i  fi putut ispr evi.

Cleanta.

Cit e ci de fraged, iubite,  i eit e ci de sim itori !

Strabon.

Ah! aerul feliei talle, eit este de robitori !

Cleanta.

Cit e putere a  nuri  u e inim a a r nni!

Strabon.

Cit de silit e ori  ine ling e line-a se uimi!

Cleanta.

E  sim iese,  e a mea  inste se lupt e cu tine r u,

(In parte.)

Trebuie s e fug de-aicia. Ah! dac e b erbatul mie 

U e inim e ca a easta in sine ar fi avut,

Cit de norocit e ast e-d i e  cu ell a i  fi stăut.

Strabon.

Adio, scump e st epin e; cred  e ne-om mai int elni.

(In parte.)

De mai  iedeam mult cu dinsa nu m e puteam st epini.

 e i a i  cu gust feme e in e nu am eunoscut.

S ena VIII.

Strabon. (Singur.)

Ah de-a i  av e u e feme e cu a i  aer pl cut,

 e norocire e  ast e-d i  i  e soart e intorceam.

In  e pl cere cu dinsa viealia imi petreceam!

Cum v ed e , mie aicia neci de cum nu-mi mer e r u;

Ahi  am sosit la curte.  i dac e nu-s n t er u,

A i - i de'n  ea 'nliia dat e dama, care-am int lnit,

S'a  p etrans de all mie  merit  i de amor s'a  r nnit.

Acum nu-mi r mine alta, decit s e m'ar et b erbat,

 i f er e trud e aicia m e voi  noroc i indat.

(Sfirsitul actului all doile.)

Actul all III.

S̄cena I.

Aḡelas, Aḡenor.

Aḡenor.

Dupæ inalta poruncæ, ce pe'ntru Criḡis' mī-ai dat.
 Înæintea ta aiḡia, ai sæ o priveḡci indat;
 Dar' însæ, all mieū stæpine, sæ-mī dai voe sæ-lī vorbese.
 Eū de vr'ūæ cite-va ḡille, dupæ cum toate privese
 Înima ta-mī vine-a ḡice, færæ a te mæḡuli,
 Pe'ntru Criḡis'o væd gata eu totul a se robi.

Aḡelas.

Cumeæ ūæ nouæ væpæe în inima mea simḡiese.
 Færæ sæ ascund de tine însu-mī itī mærturisese;
 Şi a cæriia putere, pot a te incredinḡia,
 Cæ la mai inalte grāduri nu se mai poate næliḡia,
 Îubese pre Criḡisa foarte; mæ 'nein în numele ei,
 Şi 'n ori ce minut privind'o næintea ocilor miei,
 Ūæ nouæ, deosebitæ frumseḡia 'n ea privese,
 Care mæ faḡe cu totul pe'ntru ea sæ mæ jærtfese.
 Spune-mī, mæ rog, de'n minutul, în care o ai ḡærit,
 Nu i-ai luat sama bine, n'ai cunoscut læmurit,
 Cæ frumuseḡiele, care în faḡia ei stræluḡese,
 Neḡi cum nu-s împrumutate de'n meḡeḡiugul obḡese?
 Duhul ei şii pre'n tæcere pare cæ s'ar ræværså,
 Nemie prost în ea nu are afar' de næḡerea sa.

Aḡenor.

Şi ce sfîrşit avé poate amorul, care simḡeḡci?

Aḡelas.

Şeii şii eū?

Aḡenor.

Ori cum, Stæpine; ce plånuri ai? ce gîndeḡci?

Aḡelas.

Sæ iubese.

Aḡenor.

Însæ prinḡesei ce soarte i-ai hotærit?

Înteresele Atenei, cum væd, par'cæ le-ai urit.

Atena te-aũ ales insæ, ca sæ o impærætlesci,
Subt legætura ačeasta, cæ cu ea sæ te 'nsołiesci.
Monarcul Atenei, care decurind aũ ræposat,
A tronului moščenire subt ačest punt ũ-aũ læsat.

Aġelas.

Înima mea pinæ astæ-đi færxæ de improtiviri,
Ačeste mægulitoariæ a právilei asupriri,
Le urmá cu bucurie, ši neçi cum se cæiná,
De dætorica, cu care soarta o însærciná:
Acuma insæ de'n čeasul, în carele m'aũ aprins,
Ūæ tînærxæ pæstorilicæ cu un amor necuprins,
Care færxæ sæ 'ngrijeasæ a-mi plæcé pre'n obicei
M'aũ adus întru ũæ stare, ca sæ fiũ numai all ei.
De atunçi iubirea Ismine-mi aũ perit desævirsit,
Și inima mea îndatæ într'aũreua aũ pișit.

Aġenor. (În parte.)

O! čeriule! če sçiũ toate, tu sçiũ ši amorul mieu!
Dæ čest amor sæ stee, de vedĩ în sufletul sæũ.

(Tare.)

De mult ũi sçiut ačeasta, ši de mult înæ s'aũ dat
Cæ pædurile ši čimpũ odræsele cile ũæ dat
Suflete cu asiá đâruri ši frumsealicæ îndiestrati
Čit ori ši cind pot fi yrædnici de cei mai mari impærati
Și soarta aflæ plæcere e'un cip de tainæ firese,
A unĩ uneari sęeprul cu čirligul pæstorese.

Aġelas.

Ačeastæ nepotrivire ši lipsa unei mærirĩ,
Mai mult aprind cætræ Criđis'a rívnei melle porniri.

Aġenor.

Asémene întimplare nu sçiũ če poate vesti;
Eũ m'am însçiintiat insæ, čite-va đille vor fi,
Cumeæ ũærxannul ačesta, cind stratele ši-aũ scimbat,
Ori uimit, de bucurie, cri poate, cæ fiind beat,
Aũ uĩtat în buđunariul straiului sæũ liærxænnese.
Bræițele, če cu-a lui stare neçi cum nu se potrivese,
Care-am đis sæ mile-aducæ, ši îndat' acum primind
Le-oũ infætisjá . . . dar' eatæ pe Criđisa væd viind.

Sčena II.

Criđisa, Tales, Aġelas, Aġenor.

Tales. (În parte.)

De scĩrbĩt, če mæ væd astæ-đi, mi se pare cæ-s nebun.

Fie ǣ-a fi despre mine, nu-mi pasǣ, eũ o sǣ-i spun —
 Dar' apoi gĩndesc ın mine, ca tot, ǣ am, sǣ-i descos.
 Eatǣlǣ-i si ell; dar' tare-i alb la obrǣdiũ si frumos!

(Cǣtrǣ Reġe.)

Ne rugǣm Mǣriei talle sǣ ne erli c'am cutediat,
 ın casa Mǣriei talle a ıntra asiǣ ındat';
 Si li-am stricat toatǣ vorba, ǣe cu Dumnealui vorbeai,
 Si poate pe lingǣ vorbǣ si niscǣi treabǣ aveai.

Aġelas.

Ǆe-i mǣ rog? ǣe ai?

Tales.

Ti-oiu spune, dar' prea multǣ ǣinste-mi dai
 Mǣriea tǣ! ia 'n cap cuşma, cu capul goll sǣ nu stai.

Aġelas.

Vorbeşce, ǣe ai?

Tales.

Aǣeasta, mǣ crede Mǣriea ta,
 ıi ǣinstea Mǣriei talle; nu trebue-asiǣ a sta.

Aġelas.

Ǆe prieinǣ ai? aratǣ.

Tales.

Ba n'oiũ s'arǣt ǣe voese,
 Pin' ǣe cuşma 'n cap nu-i pune, cǣ eũ şciũ cum sǣ trǣese.

Aġelas.

Eũ staũ ın starea aǣeasta pe'ntru 'ndeminarea mea.

Tales.

La Mǣriea ta-i dar' voea, ca sǣ ştedi cum ti-a plǣcǣ;
 Eũ neci de cum nu sınt vrǣdnic ca sǣ mǣ improtivesc.
 De cınd am picat aiciǣ, prea bunǣ ǣinste gǣesesc.
 Am ǣe mincǣ, ǣe bea, straie, si odihnǣ citǣ vreũ,
 Mulǣimim Mǣriei talle, si slavǣ lui Dumnediǣũ!
 Dar' tot am Mǣriei talle sǣ-ti arǣt si un nǣcadıũ,
 Ūş şiotie, ǣe-mi fǣcurǣ, care n'are neci un hadiũ;
 Care mai rǣũ neci ın codru nu mi s'ar fi ıntimplat.
 Oamenii Mǣriei talle, vrınd a vorbi desgietiat,
 Toii cili se aflǣ ın curte da ca pusederiea staũ,
 Neci cit e negru subt ungiũ omenie ın ei n'aũ.
 ın haına mea ǣealaltǣ, de'n grişealǣ am uitat . . .
 Cu tot capul mieũ aǣeasta ciar negiob m'am arǣtat.

Aġelas.

Ǆe-i mǣ rog?

Tales.

Ǆe este, este; dar' şciũ cǣ m'aũ potrivit.
 Cǣ straiele aste noiũ eũ foarte scump le-am plǣtit.

Agelas.

Ĉine?

Tales.

A Mæriei talle slugi carii m'au cunġurat,
 Si cu asiã hærniciẽ mæ'mbrœcã de m'am mirat.
 Unii m'apucã de minæ, alii cite de-un peĉior,
 Cind m'au gætit cu 'mbrœcarea m'au gætit si de-un odor;
 Mi-au scers niŝce pietre scumpe, ce in busunariu erã.
 De cinestea Mæriei talle ar' fi, toti a-i spindiuã.

Agelas.

Nu te intristã, iubite, s'a gæsi acell odor,
 Eu pe'ntru pãguba asta iiii voiu fi ræspundietoriu;
 Asiu daræ alineadiã-ti intristarea, ce aræti.

Tales.

Toii acii einstiti de-aicã, sint acii mai mari sireii;
 Dar' Mæriea ta, sciũ bine, ca Mæriea ta nu eŝei.
 Mæriea ta ciar de'n cineste pe atitã ræi hrænneŝei.
 Cunosc eu bine la oameni, si sciũ si cum sæ vorbesc;
 Cu Mæriea ta neei unul de'n cii acii se 'nvirtese
 Diæu asiã-si ciar la nimicæ nu samænæ neei ca eit.

Agelas. (Cætræ Agenor.)

Sæ-i cætati pãguba asta, sæ-i easæ numai decit;
 Si-ai indestulla cu toate de-a pururea væ siliti.
 Cæci acesti oameni sint vrædnici a fi bine-aiei primii.

Tales.

Diæu, Mæriea ta cæ cineste, caræ Mæriea ta-mi faci . . .
 (Cætræ Cridisa.)

Dar' tu eẽ siedi, ca uæ buhnæ, de numai te uii si tacii?
 Vedii, cæ eu is greu la limbæ, si vorbind tot mæ incure,
 Ear' tu te temi, sæ caŝei gura, par' cæ Mæriea sa-i ture.

Agelas.

Du-te, du-te si de astæ-ii sæ nu mai fi seirbit.

Tales. (In parte.)

Decit fæceam callea asta, mai bine asiu fi plesnit.

Sæna III.

Agelas, Cridisa, Agenor.

Agelas.

Cridis'! eu doresc sæ alu acest loc strælucitoriu,
 Ce pe'ntru toti de aicia e foarte desfætatoriu,
 Dæ oare privrei talle eit de puine plæceri,
 Iii intoaræe pægubirea liniscitilor plæceri,

Pe care numai la liaræ aflindu-se cine-va,
 Cu deplinæ multãmire se 'nvredniçesçe-a gustá?
 Cæci ašiũ vré în locul ásta atita gust sæ primeçi,
 Pre cit am eũ de'n minuta, în care tu-l læcuesçi.

Criðisa.

Bunætatea ta, stæpine, citæ viealïæ voĩũ avé.
 Întru a mea pomenire pæstratæ v'a ræminé.
 Si doar' færæ gust cu totul si proastæ sæ fi næscut,
 Ca sæ nu simtïesc plæcere într'un ašiã loc plæcut.
 Ba dupæ codrii si liaræ în veci nu-mi va mai fi dor,
 Cæci aici în desfætare isi aũ toti trebile lor;
 Mai ales damele curtiĩ, mæcar fie ori si çe.
 Întrebuintïeadïæ vremea numai întru a plæcé,
 Iši desvælese a lor dáruri, çe dela fire primese,
 Si numai de-a lor frumsealïæ elle se 'ndeletniçese.

Açelas.

De'n numærul æcest mare all curtediannilor mïei,
 Çe 'mpodobesc astæ curte si çe-i privese ocii tæi,
 Aflæ-se, mæ rog, vre unul alita de noroçit,
 Ca sæ poatæ fi de tine mai cu plæcere privit?
 Ori cu nebægare 'n samæ pre toti ii privesçi de-ũæ dat'?

Criðisa.

Se ðice cæ unei fete neci eum nu este ertal,
 Asupra unor de-æcestia privirea sa a-si oprĩ,
 Si-a inimeĩ salle taĩne cui-va a descoperĩ.
 Dar' de vreme cæ am voc sæ descopær çe simtïesc,
 Apoi cu toatæ sfilea dreptul iti mærturisese,
 De'n tot numærul acesta alit de imbelsiugat,
 Numai pre unul mai vrédnic de laudæ am aflat.
 A cæruĩ infælisiare pre'n un aer mingæios
 Pre toti ceilalți ii aratæ cæ-s decit dïnsul mai jos
 Si cu uæ deosebitæ umilintïæ si rïvniri,
 De'n toate pærtile-asupræ-si traçe-a tuturor priviri.

Açelas.

Va sæ ðicæ simti plæcere cu dïnsul a te 'ntilni?

Criðisa.

Ah, foarte mult. — Ell se vede, cæ-i næscut a stæpini;
 Ceilalți toti pïncæ la unul încæinte-i staũ smeriti,
 Færæ glas, cuprinsi de fricæ si sluti, de-s nesuteriiti,
 Cit nu se mai uitæ nime la cei de'nprejurul lui.

Açelas.

Pre noroçitul æcella, vreũ adeværul sæ-mi spuĩ —
 Simtïesçi oare care rïvnæ vre uæ datæ a-l iubi?

Cridisa.

Cum a-l iubi? n'am sc̄iinl̄iæ, aæesta æe poate fi.

Aḡelas.

Înima ta cætræ nime nu s'aũ aprins spre iubit?

Cridisa.

Nu cæ 'n codri se træeşce într'un frig deosebit.

Aḡelas.

Dacæ muritoriul cæsta vre ūc dat' ar indresni,
A-ti spune cæ te iubeşce, şi de-amor a-ti pomenni,
Mæ rog, oare la aæesta cu æe oci ai cæutã?

Cridisa.

Cæ mæ iubeşce? pre mine! in veci nu m'asiũ lunecã
Ūc asiã isteatiæ glumæ a o crede vre ūc dat'
Cæci aæeast' ar fi, stæpine, un lucru foarte ciudat.

Sc̄ena IV.

Democrit, Aḡelas, Aḡenor, Cridisa, Stræbon.

Aḡelas. (Cætræ Democrit.)

Nespusæ-mi este plæcerea, cæ in curte-mi te privesc,
Spune-mi cum petreci aiciã, cæci foarte a şci doresc.

Democrit.

Prea ræu.

Aḡelas.

Pe'ntru æe aæesta? Cind eũ poruncæ am dat,

De toũ intoemai ca mine sæ fi cinstit, respectat.

Democrit.

Însæ aæesta, stæpine, nu mæ 'mpiedecæ neci cum,
Cu toat' a ta bunætare sæ te las, sæ-mi cat de drum.
Toũ mæ judecæ c'aiçiã sint afar' de'n sfera mea,
De un dobitoc, æe numai pre'n vidiunfi læcueã.
De cætræ toũ curtedianni de urs mæ væd cunoscut,
Cæci de a læcuĩ 'n curte neci de cum nu m'am næscut.
Cæ vor sæ dæcæ de mine toũ aæei æe vor privi
Cæ toema 'n virsta de astæ-dĩ, am hotærit de a fi
Curtediannilor de-aicã ucenie şi urmætoriũ,
Ca sæ invæliũ a lor aer şi-obiæiũ olæritoriũ.

Nu, stæpine, intr'atita nu pot sæ mæ umilesc,

Ca pin' la gradul aæesta, a mæ 'ngiosĩ sæ primesc;
Vrind dar' a ne facæ bine, te rugæm ca sæ ne laşĩ
Sæ ne ducem la noi, earæ-şĩ, la all nostru veciũ læcasiũ;
Stræbon, Cridis' şĩ cu mine, foarte te rugæm lustrei.

Stræbon.

Mæ rog, numai pe'ntru tine vorbeșce ori si cit vreî;
Eû mai mult decît aiuria aici gæsese sfera mea.

Aġelas.

Væ daû voc dae' aċeasta si Cridisa o va vré,
Ĉe diçi, Cridis'?

Cridisa.

Eû, stæpine, vrind adevær a græi,
Pustiul cu-a mea prostie mai bine s'ar potrive;
Însæ cu toate aċestea, aċest loc desfætætoriû,
Par' cæ m'ar oprî aiciæ fær' a-mi fi olieritoriû;
Și dacæ asiû avé voe dorinlia a-mi împlini,
Apoi neçi ûæ dat' aïurea eû nu m'asiû stæorniçi,
Ĉi întregëi vieļieî melle locul ċell de petrecut,
Ar fi numai a ta curte, ċell mai ales si plæcut.

Stræbon (cætræ Democrit).

Cit aû noroċit'o firea cu un cææpteriû iubil!
Așia bun ræspuns eû însu-mi nu mi-asiû fi încipuit.

Democrit.

Dar'; aû ræspuns foarte bine. Curtea-i loc desfætætoriû.
Putëi voi așia plæcere într'un loc turburætoriû?
Unde pofta decind lumea s'aû deprins a locui,
Unde inima silitæ sæ se plece la birfiri,
Unde iscusinlia este a iscodi jefuiri,
Unde toli, si mie si mare de slavæ find dorii,
Nu mai aû timp de odihnæ cind de soarte-s asuprii.

Aġelas.

Aċeastæ icon' a curlii, care tu o diugræveșci,
Foarte læmurit aratæ, cæ nu te 'ndeletniċeșci
De'n aċelle mai slævite a ei pærti sæ diçi nimie.

Stræbon.

Toemaî aċeasta si mie imi venea 'n minte sæ-i diçi.

Aġelas.

Cu toat' aċea neplæcere ċe-lî pare cæ 'n curte vedî,
Și cu toatæ a ta uræ, tot trebueșce sæ credî,
Cæ duhul aċell mai mare, gustul ċell mai delicat,
Și politeafia aleasæ, ca 'n ea, nicæiuri n'aû stat.

Stræbon.

Asta e cu bunæ samæ.

Aġelas.

Și alta ilî mai vestese,
Niçi într'ûæ parte e' aiciæ, damele nu se ċinstese.
Elle-aiciæ la ûæ laltæ purure impærætiese,
Și trag slava frumuseļieî, ċe pe drept invredniċese.
Mai ales ûæ frumuseafia, ca aċeasta, ċe privese,

Grátii, carí aprind simtirea, ocí, ce atita robese;
 Dacæ s'ar puté aflá aicía orí sí 'n ce ceas ar dori,
 Cu toatæ cînstea regalæ s'ar puté împodobi.
 Ūæ priçincæ însæ este, un plann, ce eú am pornit,
 Care-îi va da bucurie, ce necí aî nædæjduit;
 Ši care cu toatæ ura, ce-asupra curtii simtîesçi,
 Mæ face sæ nu-îi daú voe de aicía sæ lipseçi.

Democrit.

Ce plann e, mæ rog, acesta mic-atit folositoriú?

Agelas.

Nimicæ alta nu este, decit numai un amor.

Democrit.

Un amor! si dar' mæ judeçi, e' asiú fi la pátimí supus?

Agelas.

Ba se mæ fereascæ cêriul de-un asémene prepus.

Democrit.

Democrit e om e' acella, sæ-l poatæ ce-va robí?

(În parte.)

Ši eú am ajuns în stare sæ nu mæ pot tæinui.

Agelas.

Šeiu, cæ de orí sí ce pátimí, si slæbiciuni negresit,
 Te-aflí desfæcut cu totul si liber desævîrsit;
 Šeiu cæ aî putere mare, întru a te stæpini,
 Ši inima-îi e fæcutæ, pe amor a-l prigoni
 Dar' ūæ asiá norocire, orí eú nætura n'au dat;
 De mine vorbese aceasta, cæçi eú sint înamorat.

Democrit.

Tu, stæpine, esçi . . .

Agelas.

Eú însu-mí.

Democrit.

Apoi eú în trebí de-amor

Nu-îi voiu puté fi, imí pare, atit de trebuitoriú;
 Cæçi, si lipsind eú de-aicía, în toatæ puterea esçi,
 Aceastæ fragedæ postæ orí cind sæ îi-o împlinesçi.

Agelas.

Eú însa iubese pe Cridis'; inima mea îi-am descis.

Stræbon. (În parte.)

Aha! am pælit'o bunæ.

Democrit.

Prea trumos ne iaî în ris.

Tu, un Monare asiú mare, putérnic, strælucitoriú,
 Te-aî puté înjosi toema la asémene amor!
 Ce va diçe la aceasta tot Arcopagul tæú?

Aġelas.

La aċeastæ hotæriræ pre nimene nu 'ntreb eũ.

" (Cætræ Cridisa.)

Asiá, iubita mea Cridis', un foc spre tine simtîesc,
Care prea cu bucurie acum îi-l mærturisesc,
Dar' ũæ inimæ cuprinsæ de-ũæ asiá pátimæ grea
Doreşce a fi iubitæ, precum iubeşce şî ea.
Tu taçi? nu-mi ræspundî nimicæ?

Cridisa.

Mirarea mea m'aũ uimit.
S'aud aċeasta de'n gura unui Monarc stræluçit;
La vestea, care, stæpine, tu acum mi-ai arætãt.
Tæcerea mea pe'ntru mine dæ ræspuns prea 'ndestullat.

Aġelas.

Tæcerea aċeasta însæ imi dæ şî mai greũ neeadîũ.

(Cætræ Democrît.)

Tu ce veđi rangul, ce-amorul îi fægæduesce adi,
Dupæ rivna mea. vorbeşce-i, mæ rog, în fævorul mieũ.

Democrît.

Eũ stæpine!

Aġelas.

Acest lucræ aşcept dela dũhul tæũ.

A talle sváturi aũ mare putere asupra ei;

Deci dar' inima ei astæ-dî eũ dela tine o ceũ.

Democrît.

La dregætoriaea, care acum m'ai însærcinat,
Stæpine, mie nætura vr'un talent bun nu mi-aũ dæt;
Te rog dar' de astæ slujbæ sæ voeşci a mæ ertá,
Cæci lingæ amoređiate ea ũæ státuæ voũ sta.
Meşceşugul æcell mare pe'ntru a brodi amor,
Mie cunoscut nu-mi este, neçi mi-aũ fost trebuitorîũ;
Amorul tæũ dar' cu care ai vré sæ mæ 'nsærcinedi,
În loc ea sæ îi-l apropiũ, mæ tem sæ nu-l depærtedîũ.

Aġelas.

Ori ce-mi vei pune næinte, toate îi sint în dîædar;
Nunai decit dela tine aşcept astæ-dî æest har.
Un interes mæ sileşce, puţin a mæ depærtá,
Ræmiũ dar' singur cu dinsa, şî cum vei şei vei lucrá;
Te las daræ.

Stræbon.

Naũ-o bunæ! Aċeasta o gindeam eũ.

C'a eşi filosofiei un silogism foarte greũ.

Sĕena V.

Democrit, Cridisa, Stræbon.

Democrit.

Āinstitæ dregætorie imi dæ reġele, privesc!
 Neċi nædæjdueam sæ capæt ċinstea, care o primesc;
 Cætræ ell, imi dæ poruncæ, sæ 'ndulplec inima ta,
 Ca pre'n a mea mejloċire sæ 'implineascæ pofta sa.
 Frumoasæ dregætorie! Neċi mai poate fi de-atit,
 Toeagul lui Mercur numai incæ 'n minæ mi-aũ lipsit;
 Spune-mi dar' intru aċeasta, ċe cuġeli si ċe ġindesċi?

Cridisa.

Eũ dorese intru aċeasta tu sæ mæ povætiuesċi.
 Tu la ūc ašiu 'ntimplare, rog sæ-mi fi intr' ajutoriũ,
 Sæ mæ inveti pærintesċe pre'n un svat folositoriũ.
 Će-mi diċi sæ hotærcæse daræ la un ašiu lucru greũ,
 Cæci hotærirea mea este sæ urmediu svatului tæu.

Democrit.

Svatul mieũ sæ urmedĩ?

Cridisa.

Daræ.

Democrit.

Si ċe svat pot eu a-lĩ da.

Decit sæ urmedĩ plecarea, ċe simte inima ta.

Cridisa.

Ah cit sint de norocitæ, cæ svatul, ċe am primit,
 Cu rivna inimei melle atita s'aũ potrivit!
 Cæci c'un cin tærcæ de mærgini inima mea se lupta,
 Earæ eũ l'a ei dorinŭcæ mæ temeam si-a cuġetã.
 Tot-de-a-una pe'ntru Reġe in inima mea simŭteam
 Ašiu mare neodihnæ, cit ades si amelieam
 Si-aċell cin si neodihnæ, cumplit, cit nu pot sæ spun,
 Nu scieam lucru ræũ este, seaũ este vr'un lucru bun.
 Inšciinliindu-mæ insæ cum trebuĩ adĩ sæ urmediu;
 Ca foarte cu ušuriniæ durerea sæ-mi alinediu;
 Aċea frægedæ simŭire, ċe alit mæ infocã,
 O voiũ potoli eu svatul, ċe-aĩ binevoit a-mĩ da.

Democrit.

Diæũ tu, dragæ, pe'ntru Reġe simŭteai aċest gust nespuns?

(In parte.)

Mai cæ intrebarea asta m'aũ aruncat in prepus.

Cridisa.

Tot-de-a-una, cînd pre Rege, mi-se 'ntimplæ a-l vedé,
 Ūæ necunoscutæ paræ inima imi cuprindea;
 Ši toate imi da plæcere, cite mi-ar fi cuvîntat,
 Cît îndate înæinte-î mæ apucá un oftat;
 Un ceas de nu-l vedeam însæ, începeam sæ mæ uimese,
 Cît nu šcieam de uimitæ, neci ce fac, neci ce vorbesc,
 Gîndul micu e tot la dînsul, ši-l visediu adese ori,
 Imi e drag, nu šciu æceasta-î æceca, ce-î die amor?

Stræbon.

Asta-î dar'. — Mæi, mare posnæ! abiu aiçi ai sosit
 Ši 'n vreme de ūæ di numai atîta te-ai procopsit?
 Cum væd, n'aveai trebuinæ de-alle noastre 'nvæicæ turi,
 Neci noi a ne mai înde cu-atîtea tileuituri.

Democrit.

Tu ešci dar' înamoratæ?

Cridisa.

Cine? cû? Eû cred, cæ nu-s.

Democrit.

Ba dupæ semnele toate, cite næinte mi-ai spus,
 Apoi prea cu læmurire în inima ta privesc,
 Simtome amoređiate, ce de'n fire se ivesc.

Cridisa.

Ši mæ rog, simlirea asta oamenii amor numese?

Democrit.

Negrešit.

Cridisa.

Crede, c'æceasta numai de adi o simlitesc.

Democrit.

Ai uitat fægæduinlîa, ce mi-ai dat de-atîte ori,
 Cæ eu neci un om de'n lume în veci nu-î face amor?

Cridisa.

Fægæduinlîa æceasta alunçia cînd ti-am fost dat,
 Oamenii, ca oamenii, încæ nu vædiusem neci ūæ dat';
 Ši gîdeam dup'a ta dišæ, cæ sînt toli nesuferili.
 Ši e'ar fi de la olaltæ toli, ca tine, plæsmuili.

Stræbon. (Cætra Democrit.)

Nevinovælica astæ cum îi pare? eum o credi?

Democrit.

O væd, cæ are dreptate, dar' îi vine sæ turheiti!
 Acum imi eunose grešicæla, cæ foarte nu luncet,
 De într'asémenea pricini oû mæ væd amestecut.
 Sæ-mi adun eû la loc mintea, eavel toate-mi slut tu dlædar
 Ši dupæ cum se cuvîne sæ încep a rido car. —

Mare nebun e tot omul dup' alle melle cercæri,
 Desiert, lipsit de simtire si cu mi de desfrinæri;
 Sæ primeasecæ ea de voe sæ-l ducæ alii de nas,
 Posta cea dobitoceasecæ numai pre'ntr'un singur glas:
 Cunoscind mai ales bine cæ-s lipsiti de 'ntielepçuni,
 Si plecarea lor e numai la mirsiave slæbiciuni.
 Cæci eũ cred, cæ 'ntoatæ lumea nu-i neci un cuvintætoriũ.
 Care 'n toat' a sa vieatæ, mæcar de-ũe sutæ de ori
 Sæ nu calce cu pornire intru mi de desfrinæri,
 Si sæ nu facæ la rælle, pinæ ce-i daũ si pe næri,
 Si totuși il privești earæ-si de nouæ væpæi invins,
 De cæpcanna, ce scæpase, earæ-si de nou il vedĩ prins,
 Si 'n primæjdiea, de'n care abiã intiiũ aũ scæpat,
 Earæ-si in ea nævæleșce, tocmã ea un desperat. —

Væ daũ dar' voe, æcestor sæ urmati, iubiti miei,
 Arætali-væ in toate si mai nebuni decit ei;
 Sæ nu-mi fie 'n diædar risul, cu care mæ diæhovese,
 Si 'ngreliosiarea, cu care toate æcestea privesc;
 Care 'n vremea viitoariæ vor aræti læmurit,
 Cæ neci inse-si vristei melle eũ neci cum n'am pærtinit,
 Cæci voiu dice, cæ tot omul, fæcæ eũ sæ fug in dos,
 De'n dobitoæcele toate este cell mai lieelos.

Cridisa.

Cit mæ bucur, cæ cu toate cæpriliile, ce ai,
 Te impærtæșieșei si insu-ti de cînstea, ce altor dai.
 Eũ daræ alerg la Rege, de-asiũ putæ asiasi sæ sbor,
 Sæ-i aræt rivna, cu care vorbiși intr'all lui fævor.

Sæna VI.

Democrit, Stræhon.

Stræhon.

Ce-i pricina, mæ rog spune-mi, de ești asiũ amærit
 Si nu ridi de-asiũ 'ntimplare, dupæ cum ai hotærit?
 Ai vædiut asiũ copillæ! Abiã aici aũ venit,
 Atita duh sæ cîșcige si-atita gust la iubit?
 Ce diçi? Eũ æceasta foarte posnașiæ treabæ gæsesc,
 Cæ fetele pre'n orașie asiũ 'n grab' se desvælesc.

Democrit.

Mirsiavæ amestecare a neamului omenesc,
 Pre care si decit eũma mai cumplitæ o gæsesc.

Sēna VII.

Democrit, Stræbon, un Stólnic.

Stólnicul.

Domnilor, mîncarea-î gata; oare la masæ se dæm?

*Stræbon.*Sæ daî dar' aîiaî indatæ, cæci noî abîá aîceptæm.
Aî însæ ce-va bucate cu niseai gústurî maî rari?*Stólnicul.*

S'aû silit pe'ntru aceasta douæ-dîeci de bucætari.

Democrit.

Douæ-dîeci bucætari!

*Stólnicul.**Daræ.**Democrit.*

Cæ puîni sint, drept sæ-î spun.

Stólnicul.

Dar' si-aû pus toatæ silintia, a face ce-or sei maî hun.

Democrit.

N'am eû dar' cuvint a ride, de-a omului nebunii,
Privindu-l cum se sileşce a scorni sute si mi,
De meşceşuguri, pre'n care fære a se oîeri,
Sæ poatæ maî cu plæcere, însul a se omori?
Pre'n mîncæri mirositoare si cite de pre pæmint
Îi vedî cæ însu-si eu dintii îsi sapæ all sæu mormînt;
Şcie cæ putinæ vîcaîæ e hotærit a gustá,
Si se sileşce 'n tot cipul inæ a o maî scurtá. —
Voî cu meşceşugul vostru, ce atila il slævîti,
Sintei ucigaşi de oameni, dela mine sæ o şciti;
Toî sintei pe'ntru aceasta de cætræ tærtar næscuti,
Si 'n adins de cætræ doftori sintei cu leafæ linuî.
Dup' uæ dreaptæ judecatæ vrédnicæ de pomennit,
Voî de pre'n îiæriile toate sintei buni de surgîunit.

*Stræbon. (Cætræ Stólnic.)*Mæri! lasæ-l sæ vorbeasæ; eû de astea nu ascult,
Spune s'aducæ pe masæ, si cit s'a puté maî mult.

(Sfîrsitul actului all treile.)

Actul al IV.

S̄cena I.

Tales, Cridisa.

Tales.

Dīcæ ori cine ce-a dīce, eū sciū c'am fæcut eu cap,
 Cæ m'am silit dela țiaræ cît mai de iute sæ scap;
 Și cine-aū dīs, aū dīs bine, cæ și eū asta o spuū:
 Omul noroc nu-și gæseșce neci ūce dat' in țiara lui,
 Ori cît de frumos sæ fiæ, și sæ vorbeascæ cu rost,
 Nimene nu-i faæe cînste, ba încæ-i dīce, cæ-i prost.

Cridisa.

Væd, cæ ai gust bun, mæ hūcur, și te și heritiseșce;

Tales.

Aicīa toți imi d'au cînste, ori și unde mæ gæseșce;
 Toți țși iaū eușma la mine, mæ væd, cæ nu-s dobitoc.

Cridisa.

Apoi va sæ dīcæ-ți placæ a træi intr'acæst loc?

Tales.

Sæ nu-mi placæ, dīcæu atuncīa așiu fi ciar un gogomann,
 Cum cædiu, imi vine-a ride hurduș intr'așiu bun hann;
 Și pīetrelæ cælle scumpe or sæ nu vie, le-asæcept
 Cæ-i cînstit hangīul nostru, acæca ce-i drept, îi drept.

Cridisa.

Acæst felū de vorbe, tatæ, aicīa nu se vorbesc,
 Acæste cuvinte numai cu țiara se potrivesc.
 Nu mai cuvintă de Rege vorbele, care le-ai dīs,
 Cæ de-a audī neșcīne, pe-amīndoi ne-a luă 'n rīs.

Tales.

Mæri, mare posnæ-i asta! Dī dupæ cum vorbesc eū
 Aū încæput sæ nu-ți placæ, te 'mpunge cuvintul mīeū;
 Dar' nu sciū tu, cæ ori cine vorbeșce cum a 'nvæliat,
 Și eū — ridæ cui îi placæ — vorbesc cum am apucat.
 Nu sīnt eū dīælud atīta dupæ cum tu mæ socoī,
 Eū de'n cap și gibæcie nu vreū sæ væ sciū pre toī.

Cridisa.

Eartæ-mi, mæ rog, îndræsneala, cæ acæst felū am vorbit.

Tales.

Tu sǎ mǎ înveți pre mine a vorbi ai fost  etit?

Cridisa.

E  a easta nu  i-am  is'o ca sǎ te fac minios,
Decit numai alt e dat e ca sǎ vorbe ei mai frumos.

Tales.

Pe'ntru c e e ei poleit e, de lu e ei ca un gindac,
Nu fi pristav e pe mine, c'apoi e  p n e tac, tac.

Cridisa.

 ci u prea bine.

Tales.

E  vre  cinste de la ori cine-a primi.

Cridisa.

 cea  e mi se cuvine, e  nu lipsesc a 'mplini.

Tales.

Cind vorbe e — bag -ti in minte — voesc s  fi  ascultat.

Cridisa.

Bine.

Tales.

S  fi  cinstit.

Cridisa.

Dar .

Tales.

Si slujit.

Cridisa.

Tales.

Ne ap rat.

Apoi dar' s'apue de'n c p et vorba,  e n'am ispr vit.
 i u  ci u, că 'n curtea a easta  i prea bine de tr it;
Pre domni   ei de aici a la rann e  i poli leg .

Cridisa.

Ear' lui Democrit nu- i plac e aici a a se află;
Ell doria demult de-aici a să se vadă dep ertat.

Tales.

A i  d i u! si de  e oare?  e-va i s'au intimplat?

Cridisa.

 ice, că toate a ellea, cite ocii lui privesc
 i sint prea nesuferite, si toate il am r ese,
Pe'ntru c e aici e h erbalii sint to i sireti, desfrin ti,
 i femeile de relle intrec in e pre h erbalii.
 i  ice, c  sint frumoase numai pre'n un me e siug.
 i-a lor inimi

Tales.

Tu cu olle nu intra 'n priete siug.

De toate-alle lor năravuri căută să te pădiesci,
 Și eu vr'un domn de aiția să nu te îngirluesci.
 Lor le dă mina să facă ori ce, că sînt Doamne mari,
 Lor de păcat nu li-i frică, că aș ce da sărindari . . .
 Însă nu știu, ce s'aude, par' că vine Democrit.

Scena II.

Democrit, Cridisa, Tales.

Democrit.

O, aiția mi-ai fost Tales? ce faci? bine te-am găsit.
 Știu că străinul tău șer te-arată și mai ciudat?
 Dîcșu ris și-aș făcut de tine, de-așă te-aș împopoliat.
 Dar' eată, frumoasa Cridis! ce diți de podoaba sa,
 Cu aste bogate haine poți dice că-i sica ta?

Tales.

Ba, cum ești la treaba asta socoteală nă-am făcut,
 Și acell mai bun de gură trebuși să rămîie mut.

Democrit.

O prînd bine aste haine, o împodobese nespus
 Și cipul cell mărētiu încă ce și-aș luat mai pre sus.

Tales.

Asta am cam priceput'o.

Cridisa.

Prea norocit'am năseut,

Dacă șerul mieu astă-dî vă este așă plăcut.

Democrit.

Alte plănnuri mai înalte îmi pare, că-i fi avînd,
 Ear' a-mi plăcēē vre ūă dată știu. că nu-ți trece pre'n gînd.

Tales.

Mărē, ce spuți? așă-i vorba? ești dîcșu asta n'am știut.
 Las' dar' că i-oîu da ești minte; bine că o-am cunoseut.
 Ești i-oîu porunci, ca tată am drîturi asupra ei.
 Să te aibă ca pre mine, și să facă, ori ce vreți.
 C'apoi știu ești

Cridisa.

Cît mă hucur, că porunca, ce primese

Se uneșce așă bine cu rivna, care simliese.
 Te-aseult de'n înima toată, și încēt voiū mai trăi,
 Ne'nčetat filosofiea foarte mult o voiū mări;
 Ear' cît pe'ntru alte priçini, ce înima-mi va rivni,
 Însa-mi îmi voiū luă voe de a le putē împlini,

Însæ færæ vre ūæ datæ cînstea sæ imi ponegrese,
 Seaŭ iubituluî micŭ tatæ næcadîŭ sa-i pricinuese.

(Ese.)

Sœna III.

Democrit, Tales.

Tales.

Ea par' cœ are, ce are, si ea sæ nu spun minciuni,
 Pare cœ 'n capul ei astæ-dî sunæ nesce gærgœuni.
 De cînd aŭ venit aiciã, nu-mi ascultæ vorba mea,
 Si imi vine cite-ŭæ datæ . . . dar' ear' mi-i milæ de ea.

Democrit.

Alte grijî mai mari pe dînsa astæ-dî o aŭ nævælit,
 Aî li credîut c'ŭæ mlædîliæ, cœ atîta m'am silit
 Însu-mi eu minele melle de fortunî a o pæstrî,
 Si eu ūæ erêsære bunæ inîma a-i indîestrî,
 Cœ-mi va amægi nædejdea si 'ntr'atîta s'ar plecã,
 Tot plannul, cœ-aveam asupræ-i, asteliŭ a-l desfinîã;
 Rægele ori cînd o vede, simte un foc de gîndit.

Tales.

Asiã dîcæŭ! Rægele însu-si? apoi dar' ne-am gæfit.

Democrit.

A curtiŭ salle podoabæ, all sæŭ rang mægulîtoriŭ,
 Tinæra sa inimioaræ aŭ invins'o prea usior.
 Si la a ei vitloarie nenorociri, ce-o pîndese —
 L'a cœrora mirsiævie mæ culræmur cînd gîndese —
 Numai si numai eŭ singur îi sint prieinutiloriŭ,
 Eŭ am adus'o pe malul acest inspæimintætoriŭ;
 Cœci tu poiî judecã însu-li færæ mai multe sæ-ti spun,
 Cœ felîŭ de-amor este-acesta.

Tales.

Sciŭ cœ nu-i vr'un lueru bun.

Democrit.

Trebuî noi sæ læsæm curtea, si-aceasta cit mai curînd.

Tales.

Sæ læsæm curtea?

Democrit.

Îndatæ.

Tales.

Eŭ, dîcæŭ! asta n'am de gînd.

C'aici sciŭ, cœ-mi orã bine.

Democrit.

Ori cum, trebuî a plecã.

Cît mai de grabæ pe Crîdis trebui de-aici a luá.
 Tu ešci dætorîu la ačeastá šî mai mult a te sili,
 Cæci de vei ūcæbovi, činstea Regele i-a fešeli.

Tales.

Væd eũ, cæ Regele-aratæ, cæ-i putérnic šî bogat,
 Cæ fær' de neci ūæ dreptate de fata mea s'au legat.
 Dar' apoi če socotešce, cæ pe'ntru cæ-i rege ell . . .

Democrit.

Sermanne îi sæ-îi pierli činstea, ca un nætæræu mišell.

Tales.

Pe'ntru ačeastá ei hojma cu bæaturî mæ 'ndesá,
 Cæ decînd venii aici, gura nu mi se uscá.
 Ačeastá le erá gîndul, sæ mæ facæ, mæscærá,
 Sæ-mi înštelle copillitîa, dar' or vedé če-or luá.
 Lasæ, bine cæ mi-ai spus'o; de-acum šciũ eũ če sæ fac,
 Un luera care, mæ crede, n'a sæ le fiæ pe plac.

(Esc.)

Sčena IV.

Democrit. (Sîngur.)

Ū čeriule! pinæ unde slæbičtunea m'au înpins;
 Pinæ unde înjosita drágoste-acum m'au învins!
 Pin' la atita grad astæ-dî eũ sæ mæ privesc uimit,
 Sæ-mi uít dreapta cunošcînîcæ! sæ uít, cæ sînt Democrit!
 Šî čé slæbičtune-i asta, če atît m'au ferecat,
 Če de'n callea sapteî bune într'atît m'au depærtat?
 E! nu pierde-acum prilejul pinæ če sîngur te vedî.
 Înima întru ačeastá bine sæ ū-o čerčeteđî;
 Trađe perdeaua în lîturî, cu care îli învælešci
 Rîvna simtirilor talle, če in înimæ simlîešci.

Nu pulinæ vreme este de cînd mæ 'ndeletničesc
 Ne'nčetat asupra altor pre'n un ris sætirîčesc
 Sæ ræværs cu 'nbelsîugare un venin otrævitoriũ;
 Ia sæ cam rid šî de mine, sæ rid, sæ mæ ræcorese,
 Fær'a mai cætá în aliũ pricinî de ris, čo dorese.

Sînt înamorat atita cit neci îli începuešci.

— Tu înamorat! se poate? filosof aspru, če ešci.
 De asémenne væpæ sæ te vedî tu biruit!

Šî care-i ačea đidire če 'ntr'atita te-aũ robit?

Care đidire ačest felîu te-aũ învæliat a iubî!

— Ūæ de činçi-spre-če annî pruncæ. — Credî, cæ ea te va 'ndrægi
 Fæčioaræ če-i ca ūæ rosæ, če abîd s'au desvælit,
 Sæ 'ndrægeasc' un bætrin girboy cu slutičennie mælit?

— Ah,  e s e fac, amar mie! dac e 'n cursa ast e grea,
  e putere necuprins e m'a 'mpins s ar e voea mea.

— O! inim e tic aloas e, de ris  ntre muritori!

Cum poi  av e cuted iare a te tolog i pe flori?

S e nu poi  tu av e ast e-d i ura e getului drept,

 e c etr e amor o simte tot s fletul  n flet?

De-asi  p tim e cumplit e s e nu te poi  infrin a,

 nsu-t i s e e u ti a est fel u fin ta a-t i ru in a?

Apoi nu-t i destull atita; tu care te  ngimfedi,

Cu a ta filosofte, pe care ați o urmedi,

La  e asi  nebungie  nsu-t i supus s e te dai,

S e adu ei pe Cridis, unde? toema 'n curtea unui Crai ?

Ah! eit de pu in se afl e în lume a est noroc,

C' amorul cu 'n ielepe iunea s e petroac e la un loc!

 ns e  ine-va s'aude, s e m e trag e  mai în dos,

 i s e continesc cu svatul  est asi  fantasticos;

 i pe'ntru s e-mi  p er  instea, trebu  s e m e lim eesc,

S e-mi t-a  eara- i de no  masea dup e cipul  ell ob eesc.

S ena V.

Democrit, Cleanta.

Cleanta. (In parte.)

S e cunoa ce dup e ha na, cu care-t i împodobit,

C'a esta-t i originalul, de care ni s'a  vorbit.

(C etr e Democrit.)

Tu care 'n toat e vieal a pre'n p eduri ai petrecut,

 i-afar' de filosofte alt e nu t i-a  mai pl cut,

M e rog carii de'n to i dra it toc aic a te-a  vrit.

S e ne  mpli toat e curtea de nepl eeri,  i urit?

Democrit.

La întrebarea aceasta,  e a est fel u ai pornit,

 n adev ar nu  ci   nsu-mi,  e trebu  s e-t  gl esuese,

De eit c e pl cut la Rege, e  aici s e l cuese,

 i pe'ntr'un filosof vr dnic  e  e clip e nu perdeam

M'a  răsădit toema 'n curte, s e fi  l ne i  curtidian.

Cleanta.

 ci  tu  ns e c e aic a cipul t u a est  udat,

Ne-aŭ pricinuit  e ur e,  e n'am simlit neci  e dat?

Democrit.

O cred  i pin' la atita nu-s de sl bi iun i orbit,

Ca de  ine-va vr' e dat e s e dorese a ti iubit.

Cleanta.

Ăi greșeală, căci nu-i nime, să-ți poată năinte sta,
Făr'a rîde de plăcere privind la persoana ta.

Democrit.

Risul îi un drit ce firea orî căruia om aū dat.
Și-a rîde unul de altul nu-i lucru de defăimat.

Cleanta.

Eū de'n porunca prințesei aici la tine-am venit,
Care pre'n a mea rostire îi vestește lămurit,
Că de cînd aici în curte necuratul te-aū adus,
Ne'nțetăt simte ūc scîrbă, ūc spaimă și-un cin nespuz;
Căci Regele, ce-a ei mină de mult i-aū fost juruit,
Astă-dî se află cu totul pe'ntru Crișisa robit;
La care a lui pornire tu ești pricinuitoriu,
Tu la intriga aceasta îi ești poveluitoriu.

Democrit.

Eū, dîci?

Cleanta.

Tu, Nu-ți e rusine tocmă în vîrstă ce ești?
C'un așă meșcesug mîrșar să te îndeletnicești.

Democrit. (Ridînd.)

Plăcută 'n vinovățire! cū-asémennăa turbureri
Nu credeam să vād vr' ūc dată așă posnașie 'ntimpleri.

Cleanta.

Ridî?

Democrit.

De-ai sîci cit la aceasta eū sint de interesat,
Șciū e' atuncî nu mi-ai da vina alita de apăsăt.
Drept, fiica mea, la această foarte rău m' ai cunoscut,
Căci eū pe'ntru așă pricină necî de cum nu m'am născut,
Tu eū-aceasta foarte bine acum m' ai încredințat,
C' aici pre cîll drept cu tolii il cunosc de vinovat.

Cleanta.

Ce dîci? nu șciū eū porunca, cērea Regele fi-aū dat,
Ca 'n favorul lui cu Crișis să vorbești neapărat,
Și n'ai silit în tot cipul spre a o înduplecă?

Democrit.

Ăceasta poate să fie, însă făr' a cūțetăi,
Ca Esmenniei aceste să aduc nenoročiri:
Căci de ar fi fost primite alle melle svătuiri,
Adî Esmennia de sigur tocmă după rivna sa,
Întrū-alle Regelui brație s'ar fi putut desfătă;
Cînstit îi spun.

Cleanta.

Te pot crede, de vreme cæ o doresci.

De vrei însæ ca aiciã cînstea sæ nu-ți ponegresci,
Apoi dar' asiã-si îndatæ du-te de unde-ai venit.

Democrit.

Eü, iubita mea, aþeasta încæ de mult am dorit.
Mæ voiü duce dar', si-oü ride dup' alle melle plæceri,
De toüi acesti de aiciã, si mai virtos de muieri.

Cleanta.

De cine, mæ rog, vei ride?

Democrit.

Îa, daæe a sæi o vrei.

Întiü de tine, iubit'o, de strate si obiçi;
Cæci toate cite-s pe tine de sus si pinæ în jos.
Toate sint alcætuite e'un meşceşug minciunos.
Tu, ca sæ aræti mai naltæ, sæ 'nşieli qci omeneşei
Cu elobanþie de üæ palmæ peþioarele cinuşei;
Si spre a puté sæ-ü easæ amægirea eu noroe
Ti-ai pus în cap legæturæ tocmæi est un ohoroe.
Scædiünd prisosul netræbnie dupæ socoteala mea,
Üæ pætrime de femee mai mult nu va ræminé.

Cleanta.

Tötuşi destull ne ræmine ca sæ facem pre barbati
Sæ imble, cind ne-a fi voea, dupæ noi asiã-si turhati.
Tu însæ mine de-aiciã sæ lipsesi, iü spun curat,
Cæci de-a ta înfælişiare curtea prea sæ satureat.

Democrit.

Dar' fica mea, la aþeasta prea bueros te ascult,
Cæci si eü de curtea voastræ m'am sæturat si mai mult.
De minä dar' sæ spui printiesei, cæ nu va mai suferi,
Cæci ivindu-se aürora de parte mæ va diæri.

Scena VI.

Cleanta. (Singuræ.)

All printiesei melle daræ interesul cæll dorit
Ciãr dupæ a ei plæcere acuma l'am isprævit:
Nu sæiü însæ ee voiü face pe'ntru interesul mieü,
Si foarte sint amæritæ, cæ se aflæ de tot ræü.
Ca sæ-mi pot alinã însæ neodihna, ee simþiese.
Numai decit pre scolarüi trëhui aici sæ-l oprese;
Cæci inima mea de'n cæasul în carele l'am diærit,
S'au pætruns si pætimeşce de un cin nesuferit.
Cind væd cipul lui cæll gîngasiü, duhul lui cæll mingæios.

Orî cē cērere mī-ar' făcē, î-asiū împlinî cu prisos.
Poate cēriul cu ațeasta a-mî răsplăti aū voit,
Cinuirea, cē cu 'ntiul bērbat mī-aū fost rînduit.
Dar' ah! eatō cō aiția sî pre ell viind privesc
O cit de mare-î plăcērea, cē, vādîindu-l, o primesc!

Scēna VII.

Cleanta, Stræbon.

Stræbon.

Ah, mare lucru-î șciința! cit este de norocit,
Cēl cē cu șciinție naltē se află împodobit!
După a mea eunoșciințā vād însă, cā necî ūdat'
Ōmul nu se procopsēcē fiind de tot înfriat.
Sistema mea e ațeasta: cō duhul numai în vin,
Crescē cu îmbelsiugare și se făcē mai deplin.
Căci eū vād, cō de cînd vinul am de-ajuns cîl'a bē pot.
Pe toți filosofii lumii î-asiū putō făcē cōpot;
Și 'n pisma filosofiei, cē ne'nētat aū stătuț
A oprî pre om sō gustē cē îi este mai plăcut.
De'n sistema mea afară a eși necî cum nu vreū.

Ah! sluga, scumpă prințesă, Doamna sufletului mîeu!

În prilejul, cō norocul aiția ne-aū întilnit,
Vedî un nōbil, cē în sine e și vēsēl și cînslit,
De'n ori cē ese de'n masă necî ūă datē nu-î lipsit;
Și-î heretisesc cu cîntea în care ađi s'aū vādîut.

Cleanta.

Nimōruî cîntea ațeasta atîta nu s'aū cādîut
Cit numai și nu māi cēllui cē-î vrēdnic a fi mērit,
Care este prea mēritul școlariū all lui Democrit.

Stræbon.

Ațeasta-î ūă mică cîncă cē Regele mī-aū trimes,
Căci noi cu mîncări alese ne trātărisim ades.

Cleanta.

Prea bine făcē la asta, māi bine necî s'aū putut,
Căci spre a făcē priētennî, lucru cē-î asiū plăcut,
Māi bun metod nu se află pe'ntru ori și care stări,
Decît a da mese bune și-a petrecē 'n desfătări;
Toți cîlî se iūbesc aiția, și de'n micî, precum de'n mari,
Nu iūbesc unii pre alii, cit iūbesc pre bucătari.

Stræbon.

De-î și mare cîntea asta, necî cum nu m'ar mîngăia
De n'asiū fi sigur de cîntea, cō am noroc a-ti plăcō.

De a te iubi, stăpînă, e lucru mult mai mărit.
Decît a fi sî la masa Dumnedîwilor primit.
Sî crede, a mea stăpînă, adevărul cē-î vestesc.
Că neî în dîllele care Dumnedîwii prăsnuesc,
Ei mai gustoase bucate neî ūadat' nu pot gustá,
Decît gustul, cē se află în scumpă persoana ta.

Cleanta.

Nu cum-va însă, iubite, eîci de'n acei amoređi,
Carii nu fac hadîu sã fiã vre un minut pe dî trei?
Cari all lor foc sî iubire, drăgostea cēa mai deplin,
O simt cãtr' amoređiată numai cînd aũ supt la vin;
Sî numai în aşıá stare se aratã simîitori,
Sî 'n ġenunci cad la pečioare intr'un cēas de miî de ori,
Rugînd, ca sã-sî potoleasã all lor dor sî înfocãri,
Daũ la rîġãituri hojma, numindu-le de oftãri;
Tînerii de-niçi de'n curte aũ acēst bun obiċeiu.
Poate sî tu de la mine asēmenea amor cēi?

Străbon.

Ba, stăpîna mea, iubirea, cē pe'ntru tine simîesc,
Nu-î de cãrpteriu, care în toti acēstia privesc,
Eũ pre Băcul neî ūã datã nu-l rog sã-mî dea ajutor,
La scoposurile melle intru a legá amor,
Sî pre ori care de'n Dame sēiu cum trēbui sã slăvesc,
De-a curtediannilor tineri esimple nu mœ slujesc;
Ci ling'a amantei melle frăġed sî prea iubit sîn,
Mœ port eu stãtornicie, ca un curtediann bãtrîn.

Înima mea dar' sermanna ori în cē cēas te-ar dîãri!

Neî cum a ei sbuċumare nu sî-o mai poate opri!
Ăer, grãtiile, duhul, dulcile tallo dîmbiri,
Mi-aũ rãpit aşıá-sî cu totul toate-a melle linișciri.

Cleanta.

Sî eũ respectul, cē astã-dî cãtră tine îl simîesc,
De'n ūã simplă dãtorie prea mult îl deosebesc;
Sî îfi mærturisesc dreptul, cã de cînd te-am cunoscut
Par' cã 'n cēa mai mare cursă înima mea aũ cãdîut;
Căci de cînd trăesc pe lume, ca pe'ntru tine amor,
N'am mai simîtit neî ūã datã cãtră un alt muritor.

Străbon.

Amorul, cē pe'ntru mine în inimă-îi s'aũ ivit,
Crede, cã de cãtră mine se rãsplãtesc 'nmiit;
Cã mai ardîãtoariã pară, decît care simîtesc eũ,
În minutul, cē mœ aslu aproape de cipul tãu,
Nu l'aũ mai simîtit vr'ūã datã în lume alt muritor,
Neî poate sã se mai simtã aşıá foc biruitor.

De vreme daræ cæ soarta a mijloci aũ voit,
 Sæ vœd ašîa frumsealiæ, æe-atîta m'aũ biruit,
 Te rog ca sæ-mi spui cu cine am plæcere sæ vorbese,
 Cui supun a melle arme, cui astæ-dî mæ hæcædiese?

Cleanta.

Ši ce folos de'n aæasta credî cæ vei puté allî?
 Mæ tem cæ de-i aflâ cine-s, poatæ ne vom întristâ,
 Dup'a slæbiciunii melle vestire æe li-am fæcut.

Stræbon.

Oh! ne'ndræsneala aæasta, focul æe 'n mine-aũ næscut,
 Ši mai tare mi-l atîtæ. Spune-mi, mæ rog, cæ plesneše.

Cleanta.

Maî bine s'ar cæde, poate, asta sæ-i tægæduese.

Stræbon.

Nemie sæ nu te opreascæ læmurit a-mi arætâ.
 Ši a-mi da uæ 'nerodiniare bunæ de persoana ta.

Cleanta.

Vai! æe fire aũ hærbatii! eu cit sînt mai umiliî,
 Cû-atîta-s mai næstætórniçi, mai tiranni ši mai cumpliî,
 Nime de mine mai bine nu i-aũ putut ūei vr'ûæ dat'.

Stræbon.

Se vede dar, cæ hærbatii adese te-aũ înšîellat;
 Cæci dup' a mea cunoşcinîæ, ašîa-ši pot dice ši ðtæu,
 Cæ ši-aici, præcum ši-aiurea, femeea-i tot lucru ræu;
 Pe'ntru pæcatele melle nu uæ datæ o-am æereat.
 Sæ læsæm însæ de-ûæ parte cite mi s'aũ întimplat.
 Mæ rog spune-mi ešei fecioaræ, cæ foarte a ūei o vreũ.

Cleanta.

Ba.

Stræbon.

Nerastæ.

Cleanta.

Neci atîta.

Stræbon.

Væduvæ dar?

Cleanta.

Šeiu eũ?

Stræbon.

Mæré, æe spui? va sæ dice c'a mæ luâ 'n ris vœešci?
 Fæ-mæ dar' a înūielege, æe felîu de ðidire ešci.

Cleanta.

Am fost uæ datæ fecioaræ, însæ eind, am ši uîtat.

Stræbon.

Cred.

Cleanta.

Ūincēi-spræ-đīeēe annī eū numaī aveam eīnd m'am mæritat
 Ši de-atit'amar de vreme, ēe færa hærbat træese,
 Asiū-sī neēi de cum nevastæ nu pot sæ mæ maī numese
 Neēi pot đīce eæ-s vædannæ, neēi pot sæ mæ maī mærit,
 Cæēi hærbatul mieū acella nu pot sæ sēiū de-aū murit.

Stræbon.

De si audirea asta e lucru deosebit,
 Cu a mea 'ntimplare insæ foarte mult s'aū potrivit.
 De ūæ potrivæ dar' soartæ væd, eæ avem amīdoī;
 Ši eū neēi insurat sint, neēi holteiu neēi vædævoiu,
 Care læmurit aratæ, eæ insu-sī cæriul aū vrut,
 De noi unul pe'ntru altul pe-astæ lume ne-am næscut.

Cleanta. (In parte.)

Neēi væduvoiu sæ nu fia! neēi holteiu! neēi insurat!

Stræbon. (In parte.)

Neēi fecioaræ! neēi femeē! neēi væduvæ! de mirat!

Cleanta.

Asēmenea intimplare eū inæ n'am maī vædiut!

Stræbon.

Istorie maī cīudatæ cred, eæ nu aū maī statut.
 Minutatæ intimplare! mæ rog sæ binevæseēi, -
 A-mi spune de citæ vreme færa de hærbat træeseēi?

Cleanta.

De astæ plæcutæ soartæ voiu đīce sæ nu gresiese.
 Maī doue-đīeēi annī sint astæ-đī, de eīnd mæ impærtæsiese.
 Pe'ntru pæcatele melle imi luasem un hærbat,
 Care, între alte dæruni, treadiū nu-l vedeai neēi ūæ dat;
 Ši care vr'ūæ læptæ hunæ in vieatæ n'aū cunoscut.
 Cæēi maī ræu soiū de cit dīnsul, altul firea n'aū læcut:
 Curvariū, siset, færa lægæ, færa friæ de pæcat.
 Pe'ntru care nu ūæ datæ la cæriū moarte i-am rugat.
 Pætrundiindu-se si cæriul de cīnurile, ēe-am tras,
 I-aū dat gīndul ca sæ facæ acest plæcut mie pas,
 De odihnæ mult doritæ, ear' ell s'aū dus pe pustiu.
 Ši spre a mea norocire, am ræmas færa copii.

Stræbon.

Acæasta este intoemai ca si intimplarea mea;
 Cæēi si eū numaī in urmæ de cit tot in vreme-acei.
 Insulat fiind de cæriuri, de femeea, ēe aveam,
 Seau, maī bine vrīnd a đīce, de fūricia, ēe priviam.
 Casæ, patrie, prietenni læsīnd, in lume-am fugit.
 Cæēi maī cumplitæ sætannæ tærtarul n'aū maī ivit.
 In duh necurat, in diavol pe minut se presæcæ

Țea mai bətrinə momilăe la minie n'o întrecă.
 Cu minciuni, diavistii, fărmecei diiva și noaptea imblă.
 Cît mai rău soiū de muicre alta nu se mai aslă,
 De miū de ori, nu ūe data, a o 'nneacă m'am jurat,
 Și-o 'nneacam, de n'aveam frică numai de un spindīurat.

Cleanta.

Șciū, cə femeea ațcea foarte te-aū îndatorit.

Străbon.

Cə un alt bərbat, ca mine, ea n'a fi mai nimerit.
 Sə o trătedie întocmai, dupre cum eū m'am silit.

Cleanta.

Unde-ai făcut insurare cu acell odor mərit?

Străbon.

În Argos.

Cleanta.

În Argos!

Străbon.

Toceai. Dar' tu unde ai primit

Însotire cu bərbatul cəll atit deosebit?

Cleanta.

Tot în Argos.

Străbon.

Tot în Argos? Și, mə rog, acell bərbat.

Țe nume areă? Ii minie?

Cleanta.

Țin. Străbon aū fost ciemat.

Străbon.

Străbon il ciemă? Dar' asta!

Cleanta.

Dar', mə rog, sotiea ta

Pot șci, fəre sə te sūperī, cə felū de nume purlă?

Străbon.

Cleanta.

Cleanta. (În parte.)

Țe aud? *Cleanta!* — Ell e bată-l Dumnediău!

Străbon. (În parte.)

Ea este! lua-o-ar dracii! ea este, pot diice diău!

Ear' am nimerit pre dracul! o vai mie! cə-o sə fac?

Cleanta. (În parte.)

Ai vadiut bərbatul aprig! duhul cəll cumplit de drac,

Cum aū dat ear' preste mine, ca sə nu mə odihnese?

O cə grăbnicə scimbare în sūfletul mieū simliese!

Străbon.

Oare nu cum-va, stăpina, vei fi tu femeea mea?

Cleanta.

Nu-mî eșci tu oare bærbatul cõll ce apa nu-i plæceá?

Stræbon.

Ba, dupæ cum væd, æceasta este așîá negreșit,
Pe'ntru cæ toatæ væpæa, ce pe'ntru line-am simlît
Aû început a se stinge, și iubirea cu noroc,
Antipætiçi indatæ încëpú a face loc.

Cleanta.

Ah, tiranne! tu eșci daræ și m'ascultai și tæceai?
Dupæ așîá vreme lungæ, ce cați la mine? ce vrei?

Stræbon.

Sæ fugi ear' cît mai în grabæ, dar' mirarea m'aû uimit.
De cæ, scumpa mea solfe, de-atuncia n'ai mai murit?

Cleanta.

De cæ, n'am murit de-atuncia? spureate amægitoriu!
Pe'ntru sæ-î pot scoate ocii, de-æceea n'am vrut sæ mor.

Stræbon.

Ah! sæ nu fii, præa iubitæ, cû-așîá asprime cærtal!
(În parte.)

Cæ prefåcere, o Doamne! în sùlletu-mi aû intrat!

Cleanta. (În parte.)

Ah! ce tîneræ iubire cû pe'ntru dînsul simtiam
Ear' ell (vai cæ mæ eutrémur! cæea ce 'n veci nu gîndiam.)
Aû fost all mieû bærbat åprig, særi-î-ar ocii de'n cap
Oh! de astæ rea tigoare neci aicia n'oiû sæ scap!

(Tare.)

Se fugi de-aici, blæstæmate, sæ lipsesçi așîá-și indatæ,
Și, cît voi træi, la mine sæ nu mai vii neci ûæ datæ.
Sæ te 'ntorci ear' în pustiiul, ce 'ntiû l' ai fost nimerit,
Cæ mæ jur pe-a mea vicalæ cæ nu scapi neopærit.

Stræbon.

Æceasta neci trebueșee ca sæ mi-o mai repelișci.
Cæci cû n'oiû șiedé cu tine mæcar sæ mæ polieșci.
Mai bine, ca un sæhastu, în pustijuri voiû træi
Și desfætæurile lumii n'oiû mai gustá cît voiû fi,
Cî în toat' a mea vicalæ voiû roade la rædæcini,
Și cu peçiorele goale voiû îmblá numai pre'n spini,
Decit sæ træese cu tine

Cleanta. (În parte.)

Vai tare l' am amærit!

Stræbon.

Vai cît se sæcú de slutæ! ce cip are oliærît!

(Sfîrsitul actului all patrule.)

Actul al V.

S̄cena I.

Strabon. (Singular.)

Măi posnașăe întimplare de cînd sînt n'am măi vœdiut,
 O vai! sî în cê uimire mœ privesc astœ-đi cœđiut!
 Femeea mea 'n așă haine aicîa s'o nimeresc.
 Ceriule! cê întimplare! imi vine sœ nebunesc.
 Șciũ cœ aicîa șireata pe'ntru depœrtarea mea,
 Va fi avut đi sî noapte cu cine se mingœiă;
 Șciũ, c'aceastœ vœduvie nu puțin i-a fi tienit,
 Dar' însœ dritul aœsta de adî i s'aũ implinit.
 Eũ asupra soartei melle așă júdec sî gîndesc,
 Cœ unde imi merđe bine, de-acolô sœ nu lipsesc.
 Destullœ vreme e astœ-đi decînd am fost prigonit,
 De ũe cásnicœ nevoe, cœ 'n pustii m'aũ surgunit;
 De vreme dar' c'a mea soartœ adî aicî m'aũ îndreptat,
 Și eũ darœ de aicîa nu m'oiũ urni neci ũe dat';
 Și dacœ femeii melle aœsta i-a cœđe greũ,
 Meargœ sî ea ea sœ facœ primblarea, cœ-am fœcut eũ.

S̄cena II.

Strabon. Tales,

Tales.

Drept sœ-ũ spun, cœ pe'ntru asta așă-sî de tot m'am scirbit,
 Cœ asta-i ũe posnœ mare, care neci fi de vorbit;
 Pe'ntru brœțielele melle atîta m'am jœluit,
 Ear' ei ha sœ mi le dee, dupœ cum mi-aũ juruit.
 Cum vœd, în curtea aœsta, numaĩ multe juruese,
 Și-apoi de'n aœelle multe măi neci una nu 'implinesc.

Strabon.

Cœ ai mœ rog?

Tales.

Nu șciũ oare peste cê posnœ am dat?

Strabon.

Nu.

—

=

A

D=

Intă

Și-

Așă

Și, d

Dar' }

Ca to

Și cum

Îndata

Într'aœ

Otrœvit

Eũ am i

Tu însœ

Nu, aicî

Cœ măi l

Cœ priet

Sœ mœ ũ

Unii imi s

Imi măi d

Care de'n

Și de'n sîe

Ei cu asta-

Și pe Rege

Tales.

Ræū faēi cæ nu scēi, frate,

Stræbon.

Ficæ. Će ū-s'a 'ntimplat?

Tales.

Īa bræŭillele acellea, de care te-aī fost mirat.

Stræbon.

Ī, mæ rog? ū-apoi?

Tales.

Īa, frate, de-atuncē mi le-aū ūi furat.

Stræbon.

Im se poate? mare posnæ! aceasta-ī de nebunit!

Tales.

ŭcmaī cīnd mæ 'mbræcaræ cu stræiul acest cīnstī,
īnd c'all mīeū nu stæ bine, este ræū ūi strēmīuros.
ncīa ūi eū, ca omul, væŭiīndu-mæ maī frumos
uitat de bucurie sæ-mī bag mīna 'n budīunariū,
eī aūiā mī-o bagaræ, de m'aū læsat cīar mægariū.

Stræbon.

plarea ta aceasta ūi maī prost te-aū arætat,
aa, ūinere de minte, bunæ festæ ūi-aū jucat,

Tales.

— ūirbit n'am fost īncæ de cīnd mama m'aū ūæcut,
— ūi-aūiū fi pierdut capul, maī ræū nu mī-ar fi pærut;
— ūiele pe-a lūi cīnste mī-aū ūægæduit curat,
— pæguba asta mī-a gæsi neapærat;
— ūi-oīū pune la mīnæ pæguba, cæ-am præpædit,
— ūi dīc curŭi, ræmīi precum te-am gæsit.

Stræbon.

— ælat, ūubite, loc de plæcerī ūi fiori,
— æle scorpīi staū ascunse pe subt flori;
— æ preste una, care prea m'a 'nveninat.
— N, cæ de nīme aīcī nu eūcī supærat.

Tales.

— ūntru asta, dīæū! a se plīngæ drept nu-ī.
— æ cīt mīe nu poate fi, te mirī cuī,
— æ aīcīa eū n'am avut de cīnd sīnt,
— æ aūta cīt maī sæ se dee 'n vīnt.
— æ ūte-ūæ palmæ, alŭi, cīt pot, mæ gonese.
— æ ūgenuciul, ūi peste nas mæ plesnese:
— æ mī tare ūi de urecīæ mæ trag,
— æ ūstea cunose, cæ le sīnt prea drag.
— æ ūæ cīnste, care eū n'am maī avut.
— æ mīnæ nu ūæ datæ l'am vædīut,

Și-așîá-sî cum te vǎd pre tine, așîá l'am vǎdiut frumos,
Cît fi-așîú puté spune cum fi de sus ciar sî pînǎ în jos.

Strǎbon.

Cé spui? aî vǎdiut pe Rege?

Tales.

Dar' l'am vǎdiut prea cu hadiú,
Stam sî mǎe uítam la dînsul așîá-sî toema în obradiú.
Dar' eram trist.

Strǎbon.

Pe'ntru cé?

Tales.

Pe'ntru cǎ-s un om cînstit.

Și Regele-a mea copilǎ, aud, cǎ mî-ar fi ocit.

Strǎbon.

Apoi e nenorocire?

Tales.

Și eú pot spune curat,
Cǎ așîá cînstitǎe casǎe ca la mine n'aú mai stat;
Decît femeea mea numái cite-údatǎe se greșîá.
Și apoi scîi, Strǎbon, lumea cit îi minciunoasǎ, rea.

Strǎbon.

Trebuie dar' sǎe nu te súperi, cǎcî sámǎennǎe mamei oi,
Și tot nu-î sǎe poîi preface acest obșese obiceú.

Tales.

Ar fi úe mare rușine.

Strǎbon.

Peste-asémenne 'ntimplǎri

Și eú frate-am dat aicîa, sî nu fac așîá strigǎri,
Nu te scirbí pe'ntrú-áeasta, gogomannule, ce eșcî,
Cǎcî de-a înǎlțîá-o soarta, sî tu îi sǎe te cînstesei.
Áeasta s'o scîi prea bine; erode, nu fii nǎetǎerǎú.

Tales.

Unii imî díe, cǎ-i prea bine, alúii imî díe cǎ-i prea rǎú;
Pre cîno sǎe mái cred darǎe, dac' amîndoî colidîli,
Și scîie dracu 'n áeasta, cǎe nu vǎe mái potrivíli.

Strǎbon.

Tu ascultǎe-mǎe pro mine; altor nu te potriví.

Tales.

Páguba de mî-așîú gǎesí-o, apoi cǎe-ar mái fi ar' fi.

Strǎbon.

Pe mine aicîa soarta altfelú m'aú îndǎtorat,
Eú am priçinǎe mái mare, de-a fi foarte supǎrat.
Tu-îi pierdî a talle brǎtífelle, un odor neprelúit,
Ear' eú imî gǎesesc femeea, lucru, ce n'așîú fi dorit.

Tales.

Ce spuî? ȕi-ai gæsit femeea? Ai fost daræ însurat?

Stræbon.

Însurat, ȕi sœrmænica de mult o am fost uitat;
Ear' aiĕi nu ȕiũ cum dracul l'asĩá 'ntimplæri m'aũ supus
De ȕi-acĩ, ca 'ntiũ, de dĩnsa eũ aminte mĩ-am adus.
Ah! ȕi eatæ o cæ vine, eatæ soĩul acell ræũ!

Tales.

Bre! ȕi bune straie are!

Stræbon.

ȕi nu i le-am fœcut eũ.

Sœna III.

Cleanta, Stræbon, Tales.

Cleanta.

Dar' tu inc' ai fost aiĕia, blæstœmatule, ce eȕi?
ȕi-ai putut indræsnĩ incæ nœinte-mĩ sæ te iveȕi,
În loc sæ te vœdiũ de-aiĕia cu totul adĩ depœrtat,
Sæ lipsesĩ de-aiĕi la dracul, pin' nu esĩ cu capul spart.

Stræbon.

Tu petrecĩ aiĕi prea bine, dupæ cum eũ te privesc;
Însæ ȕi eũ drag' aiĕia prea bine mæ nulliœmesc.
Deĩ dacæ a mea finĩtæ ȕi amœresœe-acest loc,
Apoi ai voe aiure sæ-ĩ cæuĩ all tœũ noroc.

Cleanta.

Ah! unde m'aũ putæ duce, ca sæ fug de acest soĩũ!

Stræbon.

Fœ doue-dĩeĩ de anni drũmuri, precum am fœcut ȕi eũ;
Orĩ dacæ la 'ntielepciune oaresĩ care gust simȕiesĩ.
Apoi cu Democrit astæ-dĩ in pustiu potĩ sæ pornesĩ;
ȕi cæ veĩ træi cu dĩnsul necĩ cum nu-ĩ voĩũ bænuĩ.

Cleanta.

Eũ ȕi die lipsesĩ de-aiĕia, cæ eũ ȕiũ ce veĩ gæsi.

(Cœtræ Tales.)

Dar' tu pinæ cĩnd la mine veĩ cœtá incemennit?

Tales. (În parte.)

De la muerea acœasta eũ oare ce am primit.

Stræbon.

Acolo 'nvaĩtæ nesĩcine, de pátimi a se 'ndreptá,
ȕi cĩȕigæ ũe ræbdare, minĩea a-ȕi infriná.

Cleanta.

Eũ ins' a fi minioasæ vreũ orĩ ȕi cĩnd mĩ-ar plæcẽ.

Tales.

Cit mæ uif maī mult la dinsa, eit'o væd cæ-ī toema ea.

Stræbon.

N'āi gīnd sæ-ī imblindiescī daræ erudīmea duhuluī tæū?

Tales.

Asta mi-aū adus ūc datæ, demult un copill all sæū.

Cleanta.

De ura, cæ am asupræ-ī, necī īī maī pot cæutá,

Bærbat trīndav sī becīsnic.

Tales.

Asta-ī dar' femcea ta?

Stræbon.

Ah! ašīá este.

Tales.

Īa n'audī, dumneata dīcī m'āi uītat!

Īa plætescæ-mī dæctorīea, cæ destull te-am ašceptat.

Cleanta.

Eū īī sint dæctoariæ lie?

Tales.

Dumneata dar.

Cleanta.

Eū nu te cunose, sī astæ-dī īn oci-mī īntīū te vædīū.

Tu vīsedī:

Tales.

Ba eū te cunose preā bine. Cīncī-sprece annī se 'mplīnese

De cīnd mi-āi adus la mīne ūc prūncæ ea sæ īī-o erese;

Sī de-atit' amar de vreme plata, cæ mi-āi juruit,

Necī pīnæ 'n dīūa de astæ-dī nu mi o āi maī plætīt.

Plætescæ-mī daræ aīcīa.

Cleanta.

Eū īī-am dat un prunc all mīeū?

Stræbon.

Un prunc all eī. Mare posnæ! cæ-aū fost sæ maī aud eū:

Sī necī un copill eu mīne ea n'āū fæcut necī ūædat',

Vāi īn cæ rušīne mare! eu asta m'āū cufundat.

Tales.

Dar' sæ mæ credī, cæ acella care ī l'ar sī fæcut,

Apoī cīnstea lūi acæasta nu pulīn l'ar sī īnut.

Stræbon.

Ašīá groasnicæ rušīne un filosof a pæī!

Sæ-sī vadīæ 'neoronat capul, dīæū cæ nu e de-a glumī.

Cleanta. (Cætræ Tales.)

Cum ašīá obræsnīcīe mojīe ploat īmī aræī?

Cīpul sæū īnsæ īmī pare, l'am vædīut sī alte dæī.

Tales.

Dar' sœ o scii bine darœ, cœ eũ minciuni nu ȕi-am spus,
Cœ tu intr'ũœ deminealœ un copill mic mi-ai adus;
Si ŕingurœ ai dis inœœ, cœ este copillul tœũ.

Cleanta.

Cine? eũ?

Tales. (Cœtrœ Strœbon.)

Dœũ minie-se; mœ crede ȕi die si dœũ,
Cœ toema tu ȕi eœci tata! cœ-i un copill minunat
De gĩgœt œe-i si de mindru.

Strœbon.

Cu asta mai ruŕinat.

Cœ sœ-mi faci ũœ asiã festœ pricĩnœ eũ nu ȕi-am dat.

Cleanta.

Vorbirea voastrœ v'aratœ, cœ ŕinteĩ bunĩ de legat.

Strœbon.

Sœ-mi faci tu copii cu alĩi, sœ mœ faci lumii de ris!
Si œe-ai fœcut, mœ rog, fata? ori fecior? aud? œe-ai dis?

Tales.

Sœ-ȕi spuiũ, ũœ frumoasœ fata, si toit oamenii-o iubesc.
Inœœ nu-ȕi sãmœnne: ȕie.

Strœbon.

De asta nu mœ 'ndoesc.

Sœna IV.

Aȕelas, Democrit, Cridisa, Strœbon, Cleanta si Tales.

Democrit.

Stœpine! mai multœ vreme nu trœbui sœ fiũ oprit,
ȕi te rog, ca sœ fiũ liber, sœ merg de unde-am venit.
Cœci ȕi-am fœcut toatœ vœea; toli scii cœ 'n pœlatul tœũ
Am jucat rolul œellui mai de frunte nœtœrœũ.
Scii, cœ nu mœ ȕi aicĩa ca sœ fiũ de vr'un folos,
Nœci pe'ntru vre ũœ pœrere, cœ asiũ fi vr'un om frumos.

Aȕelas.

Mœritul tœũ œell mare, œell rar si osebit
ȕi pricĩna, cœ aicĩa ȕn curtea mea te-am oprit.

Democrit.

Mœritul mieũ œell mare? mœritul œe 'n mine vedĩ,
De l'ai scĩ eu amœruntul l'ai vedẽ, cœ nu-i cum credĩ.

Aȕelas.

A ta finlœ aicĩa, prea trœbnicœ œ stœlut
Ca sœ vedĩ si tu sfirsitul pricĩnei œe-am inœeput;

Care interes prea 'n grabæ eũ însu-mĩ l'oiũ implinĩ.
 Šĩ-atuncĩ, de credĩ, cæ la mine nu te-ĩ puté odihnĩ,
 Apoĩ cu Stræbon šĩ Tales særxæ de improtiviri
 Væ puteĩ cætá šĩ-aiurea alle voastre norocĩri.

Democrit.

Če interes aĩ, stæpine?

Aġelas.

Interesul, če doresc

E cæ vreũ pre'n ũæ 'nsolire cu Cridĩs sæ mæ unesc.

Tales.

Cu fata mea? Mæĩ! dar' asta! imĩ vine de ris sæ mor,
 Cæ curtedianniĩ aistfelũ se buimæčesc de amor.

Cridĩsa.

Stæpine! Rog c'umilire a talle inĩtelepçũni,
 Sæ nu-mĩ ingrodiesçĩ in asfelũ alle melle slæbiçũni;
 Cæçĩ drågostea, čea cu care a mæ mingæĩá dorešçĩ,
 E pe'ntru mine ũæ spaĩmæ, če neçĩ itĩ incipuesçĩ.
 Eũ rangul tæũ cunosc bine. Deçĩ la alta nu gĩndesc,
 Decit l'a mea dætorie; ca in veçĩ sæ te mæresc.

Aġelas.

Hotærireá čea čereasçæ in diædar ne-aũ depærtat
 Pre'n nepotrivirea noastræ, cu nâscerea če li-aũ dat.
 Eũ insæ la greutatea, če tu 'ntr'æceasta socotĩ,
 Pre amor care-ĩ mãi tare decit Dumnediæĩĩ toĩ,
 Cu toatæ a lui putere l'am intr'ajutorĩul mieũ.
 Ell imĩ va ajutá astæ-dĩ a 'neoroná capul tæũ.

Tales. (Cætræ Cridĩsa de ũæ parte.)

Sæ nu te mušçe vr'un šierpe cu æceste mægulituri;
 Cæ æcestea nu sĩnt alte, de cit nešçe 'nšĩællæturi.

Sçena V.

Esmènniea, Aġenq, Aġelas, Cridĩsa, Democrit, Cleanta,
 Stræbon šĩ Tales.

Esmènniea.

Stæpine! un mare vũet aud sunind intre toĩ,
 Če-atĩgçe šĩ-a melle drituri šĩ slava care o portĩ.
 Se diçe cu tot adinsul, cumcæ te-aĩ fi lunecat,
 Fiĩnd pre'n ademennirea amorului inšĩellat,
 Ca in dillele æcestea ne-apærat sæ hotærxæšçĩ,
 Fæ'r' a mãi gĩndĩ la mine, cu Cridĩs sæ te 'nsoliesçĩ.

Aġelas.

Vúetel, ċe se aude in priċina, ċe-aĭ aflat
 Nu-i vr'ùæ píra pe'ntru mine, ċi-i lucru prea-deværat,
 De ùæ ne'nvinsæ putere astæ-dĭ silit mæ simtĭese,
 Sæ fac æceastæ 'nsoĭire, pre care atit doresc
 Ši cū-alégerea fœcutæ, insuslelit de amor,
 Înællĭnd eũ pe Criđisa, la un rang stræluċitorĭũ.
 Ít ræsplætese strimbætatea pre care o-aũ suferit,
 Ši cu care Dumnedĭæii nedrept o aũ asuprit.

Democrit.

Ca sæ o ĭaĭ de soĭie, 'n-adevæer aĭ hotærit?

Aġelas.

Maĭ plæcutæ hotærire neċi ùæ datæ n'am simlit.

Tales.

Ba đĭæũ eũ încæ ùæ datæ, mæ rog la Mæriea ta,
 Pe'ntru brætiellele ċelle ċe-aĭ fost đis, eæ mi-s'or da,
 Sæ mi se dea acũ 'ndatæ; cæ eũ eatæ ċe gĭndese,
 Sæ-mĭ pun cæleii pe úmeri, ši de-aici sæ mæ pornese.

Aġenor. (Dind brætiellele Reġelui.)

Pre'n ùæ nespuse silintæ, ċe pe'ntru ċeast'am avut,
 Le-am aflat, eatæ Stæpine.

Tales.

Ínsæ Ńiũ, cæ m'ai fœcut,
 De-am ašceptat ùæ bucatæ. Da oare sint cite-aũ fost?
 Ea sæ væd oare sint toate? Nu soċotiĩ cæ sint prost!

Aġelas.

Luminele ċæstor petre cu totul ocũ lovesc!
 De unde-s ċeste rubinurĭ care aicĭa privesc?

Tales.

De'ntr'a rubinelor ĭiaræ toema sint, Mæriea ta.

Aġelas.

Cum?

Tales.

Sint a copilleĩ melle; asta-i toatæ đĭestrea sa.

Aġelas.

Lemurešce-mĭ æcest lucru maĭ pe'nĭieles, maĭ curat.

Tales.

Eũ, Mæriea ta, nimicæ nu-ĩ vorbesc ĭntunecat.

Aġelas.

Íngœimarea vorbeĩ talle ĭmĭ vestešce læmurit,
 Cæ in priċina æceasta este ċe-va tæinuit.
 Tilcuesce-te maĭ bine.

Tales.

O spun dar' ĭnr'un cuvint.

Cæ eũ copillei ačestei neči cum tatæ bun nu-i sint;
Dacæ numaĩ dečt trébuĩ pričina sæ læmuresc.

Cridisa.

O čeriule!

Tales.

Ši eũ numaĩ cu nume de tat'o cresc.

Cleanta. (De ũæ parte.)

Ačuši voĩu sæ væd pre dracul e'a desvæli tot curat.

Aġelas.

Čine sæ fiæ dar' tatæl all ei čell adeværat?

Stræbon. (De ũæ parte.)

Eũ nu sint cu bunæ samæ.

Tales.

Pe'ntrũ-ačest lucru all mieũ

Įntrebaĩ femeea asta; ea maĩ bine dečt eũ
A spune pričina toatæ. Numaĩ trebuĩ apucat;
Ca ea įntr'ũæ demineatiæ ĩncæ eram desbræcat,
Singræ toema la mine, ĩn pædure aũ veni,
Si cu ačest odor mindru easa mi-aũ ĩpodobit.

Cleanta.

Čine! Eũ? (čæ tulburære!)

Tales.

Tu dar'; čæ nu-s copill mie,

Sæ nu te eunosc.

Cleanta.

Eũ sæ-ti fiæ? . . .

Aġelas.

Sæ-mi spuĩ sæ n'ascundĩ nimic.

Cleanta.

De vreme daræ, Stæpine, čæ ĩnsu-ĩ ĩmĩ porunčesčĩ,
Įti voĩu descoperi toate, ĩncema precum dorešei.
Eũ, Stæpine, a Reġinei porunčæ am ĩnplinit,
Ca una, čæ-aveam la dĩnsa un har maĩ deosebĩt,
Če de čea 'ntĩiæ 'nsolire, čæ ĩn Argos aũ fæcut,
A far' de'n prinčes Esmėnniea, alt rod ea nu aũ avut,
Dorind dar' tronul Atennei sæ-i fiæ asigurat,
Fiica čæ-aũ næscut aicĩa de la sine-aũ depærtat.
Cũ-a čeriia depærtare, pre mine m'a 'nsærcĩnat,
Pre care eũ ĩntr'un codru o am fost ĩnstræinat.

Aġelas.

O čeriule! čæ 'ntĩmplare, čæ posnašĩũ all soartei joc!
Cum væd, uĩmirea ačeasta, a sæ-mi easæ eu noroc.

Cleanta.

Ši brætiellele ačestea čæ aicĩa le privešei,

Adeverese întimplarea de care te îndoeșci.
Toate aceste rubinuri, ce aici s'au ivit,
Le purtă însa-și Regina.

Stræbon.

Par' cæ m'am mai desuimit.

Ajelas.

De vreme daræ, cæ cæriul acest felîu aũ hotærit,
Ca un nevinovat neci cînd a nu fi 'n veçi amærit:
Apoi scepstrul și coroanna care îi-s'au fost ræpit.
Ți le supui la peçioare și e'un cugeț umilit
Pe'ntru a tronului slavæ, ce de la tine primesc,
Numai îie 'n toatæ viealîa sînt dætoriũ sæ mulțiemesc.

Cridîsa.

Eũ neci ũæ datæ de soarta, în care m'am fost næscut.
Plîngere cît de puținæ în viealîa mea n'am fæcut
De vreme dar', cæ adî cæriul hotærirea și-aũ scimbat.
Și-mi ræsplæteșce næcadiul, întru care m'au fost dat,
Pe'ntru nimicæ eũ alta, adî scirbitæ mæ privesc,
Decit cæ eũ pre'n aceasta pre Esmenniea scirbesc.

Ajelas. (Cætræ Esmenniea.)

Prinçeasæ! Tu privesci însa-ti hotærirea mea și-a ta,
Pre'n care eu læmurire însa-ti poti a judecã,
Cæ noi unul pe'ntru altul în lume nu ne-am næscut,
Amærirea, ce simli daræ pe'ntru tronul ce-ai pierdut,
Îti fægæduesc, prinçeasæ, e'acest princip s'a silî,
Pre'n ũæ eu ell însolire, curînd a fi-o îndulci.

Esmenniea.

Pe'ntru scimbarea aceasta neci cum eũ nu mæ scirbesc,
Cæci acest princip de ori ce coroanæ mai mult slævesc.

Ajenor.

Stæpine . . .

Ajelas. (Cætræ Tales.)

Ear' tu, iubite, pe'ntru cæ ai mejlocit

Crescînd aceastæ prinçeasæ, de atit m'am norocit,
Spune-mi pe'ntru asiã slujbæ ce mulțæmire doreșci?
Mæcar c'a-ti mulțemî nu pot, pe cît te învredniçeșci.

Tales.

Eũ ðiæũ, Mærirea ta, nu vreũ ea sæ-ti cer boerîi mari,
Decit sæ-mi dai asiã cînste, sæ am crediut la cîrsmari.

Democrit.

Stæpine, de multæ vreme atita mæ væd silit,
Cæci întimplarea aceasta toatæ mintea mi-aũ uimit,
Și într'ũæ asiã mirare væd, cæ m'au acufundat,
În cît și rostul și limba eu totul mi-s'au legat,

Vreme însæ este astæ-dī, ca sæ mæ fac cunoscut,
 Cæ nu m'arætæi aiçia dupæ cum s'ar fi cædiut;
 Cæci eū numaī de'n afaræ filosof m'am arætæ,
 Ear' in læuntru ca mine nimene mai slab n'aū stat,
 Sufletul mieū si tot duhul, atita mi-aū fost slæbit,
 Cit de cætræ trup cu totul ell se vædiuse robit.
 Si-açeastæ ticælosie numaī doi ocī mi-aū fæcut,
 Doi ocī, æe pe'ntru a melle nenoroçiri s'aū næscut.
 Açestī ocī cū-a lor putere, æe de'n fire li-s'aū dat,
 Mæsiņa fintieī melle cu totul mi-aū fost stricat.
 A filosofiei pravili in diçedar neçine vré
 Sæ le urmedie, cu scopul, de pätimi a s'apærá;
 Cæci firea a salle drituri, la simlirea æe ne-aū dat'
 Ori cit i-ai sta in protivæ, nu le pierde neçi uæ dat,
 Privind l'a omului pätimi, care ii sint ca un sur,
 Væd, cæ nimene in lume nu este fæ'r' de eusur,
 Si æell mai întiept este, dupæ cum o judec eū,
 Açell æe çeie mai bine s'ascundæ eusurul sæu;
 Si eū pätimi am, Stæpine, de amor iti spun curat.

Ajelas.

Tu! mai imi vine sæ nu crediū.

Cleanta.

Tu ai fost amorediat!

Democrit.

Amorul toat'a mea vieatice a-mi petrece m'aū silit
 Intru-all filosofiei çianiiū, spre-a fi de ell ferit;
 Si totuși mæ privese, astæ-di, in primæjdie cædiut,
 In primæjdie, æe 'n vieatice, cæ voiū cæde n'am crediut.
 Eatæ stinca æea cumplitæ, care in mare aū stat,
 De care-a mea 'ntiepticune mindricia si-aū sfæræmat.

Cleanta.

Pe'ntru Cridisa di daræ amorul te-aū infocat?

Democrit.

Partea æea dobitoçeasæ, tot moralul aū cæleat;
 Si intunecarea minii, æe fire-asupræ-mi aū tras
 M'aū silit si 'n vrist' açeasta de am fæcut açest pas,
 Pe'ntru carele, ca unul æe astæ-di m'am desçeptat,
 De cætræ lumea întregæ, mæ rog ca sæ fiū ertat.
 Adio!

Ajelas.

Stæ! Sæ nu te duçi de-aiçia, çere însa-si slava mea.

Democrit.

Slab fiind omul, le face si çelle æe neçi ar vré
 Vroesçi daræ ca eū încæ mai mult sæ-î împodobese

A biruintiei træsurae, întru care te privesc?
 Ba, stæpine, cû cu curtea nu pot a mæ multicæmi,
 Ca petrecerea într'insa sæ mi-o mai pot prelungi,
 Cu a mea în ea sosire îndestull m'am arætat,
 Cæ-s un nebun færæ mærgini, vrédnic de a fi legat;
 Si tot în doag' a ceea mæ întore si înapoi;
 Si-orî ce mi-ai pune næinte, mai mult sæ-ti ræmiu nu voiu.
 Mæ întore însæ de pátimi earæ-si liber, descurecat,
 Si în locul lor, cu sârcini de criticæ încæreat,
 Care în curtea aceea, pulin cît am læcuit,
 Am strins cû-asia 'mbelsugare, cît nici asiû fi socotit,
 Însæ 'n fruntea tutorora nu crede, cæ m'oiu cruliá,
 Ci cell întiû în capitul pre mine m'oiu asiedia,
 S'aræt cum færmæe' amorul, si 'ntieptu-l façe prost.
 Si afaræ de bræfielle, tu cell întiû ai fi fost.
 Imi voiu cæutá dar' locuri, e'a melle filosofii
 Sæ nu mai fie supuse la asia epilepsii,
 În vidinii mai adinæe, urmind nalt scopului mieu;
 Destull voiu ride de tine, dar' si de mine mereu.

Agelas.

Cætaii oare si care cipuri, ea sæ mai fie oprit;
 Ear' noi, iubita, îndatæ sæ împlinim ce-am dorit.

Scena VI.

Stræbon, Cleanta.

Stræbon.

Ei, mæ rog? ce dici acuma? vreî sæ mæ pornesc si eu?

Cleanta.

Cu toatæ a mea minie de-ai læsa næravul tæu,

Si de m'ai iubi mai bine . . .

Stræbon.

Asia sireatæ ce esci,

Di earæ-si ti-ai întins plannul, la tine sæ mæ opresci

Sæ ne ertæm dar' de-üdatæ, si de-acum sæ ne 'nvoim,

Sæ uitæm celle trecute, si-amorul sæ ne 'nnoim;

Ca sæ dæm esimplu si-altor, cæ dupæ ce te-am læsat,

Ear' cu cea 'ntia iubire astæ-di te-am imbrælisiat.

(Sfirsitul dramei „Democrit“.)

XXIX.

Antioe Cantemir.

(Trædúcere de'n sætirele lui Antioe Cantemir de Alesandru Doniciũ si de Constantin Negruți.)

§. 149.

Nobiletatea adeværatæ si cea falsæ.

(De'n sætira a IV.)

Filæret si Eugënniũ.

Filæret.

1. Prietennul micũ, spune-mi: de eé eœi intristat?
Te vâd la fatiæ gâlbænn, ear' oœii îli sint roși,
Pare eæ noaptea 'ntreagæ nu ai dormit? Pe ginduri
Stai toemaî ca acella, eæ vrind a fi episcop
5. Îsi dæruî dîcædârnîc a salle ergolii.
Tu poîi eæ sæ te primbli cu pâtru caî în sir,
Sæ portî bogate haîne, si sîerbii to:i sæ siæ
Înfæsiurati în âur. Aũ doar vinaliæ scumpe,
Seau eærti pe la dugenne n'au mai ræmas de joc?
10. Rudënniile, maica-ti se aflæ sinætoși,
Norocul te adapæ de'n cornu 'mbiælsiuæerii,
Nemic nu te opresæ de-a vîcîiui 'n odihnæ.
De eé dar' taçi, ca mulii, si nu dîci un cuvînt?
Nu sæi cit pretiuæsæ un svat prietennesc,
15. Si citæ mingæere ne-aduæe 'n mæhniçiune
Cind neopriî de pâtimi pædim a lui urmare?
A! întieleg priçiina, de eé eœi supærat:
Damon în aste dille se næintæ în rang,
Trifon primî cordonul, si Tulliu uæ mošie:
20. Ear' fâlnicul tæu nume, mærireæ-ti stræbuneasæ.
Si dîelul tæu fierbinte spre binele obsæsc,
Orî care vredniçiæ, uitate aũ ræmas.

Eugënniũ.

Ai cam giçit în parte. De si n'am gælošie,
Dar' sint citæ rusine, cit de cumplit afront

25. E pe'ntru noi, boerii, cind vœd un prost tîerann,
 Cœ poartœ semnul munœei pe minele-i asprite,
 Cind vœd pre altul, care mergeá la tîrg cu sacul,
 Seaũ cœlla œe dœunœ-dî vindeá la luminœri,
 Ori plœcintariul, care strigá ieri: „*La covrigi!*“
30. Cum aũ ajuns sæ fiœ in œelle mãi mari trepte;
 Ear' vecia mea nobleatîœ tinjesœe amœritœ,
 Si nu pot s'adue tîerii neei œell mãi mic folos!
 De'n timpurile vecie aveam strœbuni mœgnati;
 De-atunœe pînœ astœ-dî tot in sierbitie furœ,
35. Tîind œelle 'ntœi pœsturi in marea 'mpœrœtie.
 Vedî diplomele melle, hrisoave, spitie lungi;
 Mãi jos de eit Proconsul neei un strœbun nu am.
 Erá isteli in pœce si vrœdnici la rœsboaie,
 Cu armele si duhul œœ datœ strœluœind.
40. Priveœœe sala noastrœ si vedî-i pœ parei,
 Tœrii, œetœli cum sfarmœ, si pre vrœjmasi alungœ.
 In judecœi ei earœ-si eu minele curate
 Ocrotitori dreptœli, pe-asupritori gonit,
 — Neei aã jœluitori nu uitœ mila lor.
45. Ear' virful tuturora aũ fost all mieũ pœrinte:
 De cind ell nu mãi este, rœmase 'mpœrœtiea
 Ciar sœrœ mina dreptœ. Ell cind se arœtá,
 Ori care se da 'n laturi, plecat i-se'ciná,
 Mullime de-alesi oameni se tœvœliá pe urmœ-i
50. Cum se iviá de diũœ la usta lui grœmadœ
 Sta œei, pre care-acuma poporul ii œinsteœe,
 Si-a cœrora favoare noi astœ-dî o-œœeptœm;
 Pe sierbi rugá cu dœruri mijlocitori sæ fiœ;
 Ear' deac' all mieũ pœrinte cuvint le adresá,
55. Uimiã de bucurie, œe or face, nu œœiaũ;
 In lœrimã tuturora spuneá de norœœirea
 Cœ-avurœ sæ vorbeascœ cu omul œœell mare;
 In casa lor atunœe se bucurá cu tolii,
 Pareá, cœ vr'œœe comoarœ ascunsœ aũ gœsit.
60. Deei judecœ tu însu-ã, cum trœbuie sæ-mi parœ,
 Cind sint de asiá noamuri mœrite si inalte,
 Sœ vœd c'am ajuns astœ-dî necœutat sæ fiũ,
 Si nebœgat in samœ ca œell mãi ne'nsemnat?

Filœret.

A supœrœrit talle am intieles pricina.

65. Acuma sæ-mi dai voe sæ-ti spun a mea pœrere,
 Vestindu-ã mãi nœinte, cœ eũ despreliuesc

- Minčiuna, lingușirea, violențe însușiri,
 Și gura mea rosteșce, cē inima imi spune,
 Nobleaiia cē-i răsplată purtatelor șierbiite
70. Nu este îndoeală; folosul ei cunosc.
 Asémenne cinstire îndeamnă pre cei mulți
 Spre fapte lăudate; cēci oamenii, averea,
 Plăcerile vieții și traiu 'n desfătare,
 În dillele de astă-dî alita nu doresc,
75. Ca numele desierțe, mărirea 'nsumurată.
 Dar' în dăedar sînt toate, cînd cēll cē le pretinde
 Nu se va face însu-și la merite străbune
 Dostoinic, cum se cade, pre'n ostenneala sa.
 Hrisoave de viermî roase nu sînt mărturisiri
80. De vrednicia noastră: *„virtutea este numai
 Dovada de nobleaiia așea advoarata.”*
 Lăsindu-ți lennea, spune-mi: povoara de oșteann,
 Purtat-ai vre uă dată? gonit'ai pre vrăjmasi?
 Asegurat'ai țiară, lăind a ei pulere?
85. La masa judecătii uitat'ai pertainirea?
 Poporul usărat'ai de dări, de asupriri?
 Sport'ai cū-all tău merit all statului venit? *
 Cu fapta ta 'ndemnat'ai pre oameni la virtute,
 Stîrpind pre'n svături bune năravurile relle?
90. Știi să-ți păstredî curate și cūgetul și mina?
 Nu-ți sînt supărațorie acellor săraci lăcrimi?
 De eșci drept, nedăvistnic, îndurătoriu și blind,
 De credi, cē e ea tine fieșce care om.
 Atuncî cu bună samă potî dice, cē eșci nobil,
95. Potî crede, cē cu Ector și cu Acil eșci rudă;
 Ţesar și Alesandru, și toți bërbații mari,
 Cē-ți sînt străbuni, socoate-i, de-ți plac, și de-i voeșci.
 Dar' nu te foloseșce de-ai fi ciar fiu de rege,
 Cînd n'ai intru năravuri de-un cine osebire.
100. Pe Néibusiu il întreabă, și-ți va mărturisî
 Cē-i placē berea foarte, ear' drójdiile nu;
 Cunoașce ell prea bine, cē nu este in drójdi
 Neçi gustul, neçi dulceația, in bere cē eră.
 E mare osebire de'n nobili să te traği
105. Și însu-ți să fi nobil. În liberi și in robî
 Acella-si singe curge; și toți aũ trup și oase.
 Cuvinte însirate pe ling'un fálnic nume,
 Nu pot ea să ascundă a noastre răutăi.
 Ear' rellele năravuri, la cei inlăepti șterg
110. Aducerea a minte de-avuta-ne mărire.

- Ši čioara læudatæ cu pennele stræine,
 Ræmine færæ elle de jalle si de ris.
 Nu este cu dreptate neči trébuie sæ iiii
 Vr'un stræbunese šierbišiu la strænepot de mærit;
115. Īntunecat e ĩnsæ all nostru duli atunče,
 Cĭnd toatæ temeliea pe spišicæ rædimæm.
 Īngreuiatĭ de timpurĭ se darmæ stilpiĭ vecĭ,
 De nu le vom da sprĭjin, cĭnd čere trebuinšia.
 Stræbunĭi šii læsaræ sintini de apæ limpedĭ,
120. Dar' ca sæ beĭ de'n elle, se čere vas curat,
 Ši sæ te plečĭ, cæci apa ĩn guræ-šii n'a venĭ.
 Tu ĩnsu-šii dičĭ, mærire e'aũ cĭščigat stræbunĭi,
 Pre'n fapte læudate šii pre'n nærævurĭ bune:
 Īntru ræsboaię unul a tras nevoi šii rænnĭ,
125. Pe mæri s'a luptat altul cu vålurĭ, eu vræjmaši,
 Ear' čella-lalt dreptatea a cumpænnit-o bine,
 Ši tošii deosebĭte aũ arætat tælinte.
 De imitaĭ ačellor, cuvĭnt tu aĩ avę
 Sæ strĭgi, de čę, ca alšii, nu ešci recunoseut.
130. Ca šurul pe pĭcatræ, te čearæ tu pre sine-šii,
 Sæ-šii vedĭ a linguirieĭ šii-a šingčelui dreptate.
 Pe cĭnd cučošul cĭntæ, la ræværsat de diori,
 Cĭnd soarele pe dešlurĭ ĩncepe-a strælučĭ,
 Stræbunĭi tæi cu oastea ešia 'n cĭmpul mærirĭi,
135. Ear' tu subt adæmascæ cu sũfletul, cu trupul,
 Acufundat ĩn pũfurĭ, sælbátec horæešci,
 Ši toemaĭ dup' ameadĭcæ-dĭ deseidi ĩnflašii oci.
 Traģi ũæ cæscare lungæ, mai dormĭ ĩnc'ũæ bucatæ,
 Te scolĭ, te 'nlinđi ũæ oaræ; aščepšii ca sæ-šii aducæ
140. Cæfeaũa, čiocoladæ, sau čiašul cinedĭese.
 De'n ašternut ĩndatæ drept la oglind'alergĭ;
 Aici apoi e grija šii truda čea mai mare.
 Spinarea šii acóperi e'ũæ hainæ femceascæ,
 Diulusii dupæ regulĭ ĩn rĭnduealæ-i pui
145. Šii ĩncręleşci pe frunte, pe fatia-šii rumeoaræ,
 Šii-ũæ parte 'n sæcultešie s'ascunde dupæ spate
 De astæ iscusinšicæ se miræ čei ca line,
 Ear' tu te 'nešnišii de sine-šii, precum un noũ Nærčis.
 Īn strĭmt pantof pečiorul cu silæ græmdĭnd,
150. De bætæturĭ durerea te fače-olog sæ ĩmbli.
 Šii-aĩ pus ũæ hainæ, care plætešcę ũæ mošie,
 Šii pin' sæ te gæteascæ, asudæ šierbiĭ tošii.
 Cĭnd statul sæũ Romanniĭ aũ vrut sæ 'ntemeeđie,
 Atita ostennealæ, eũ cred, cæ n'aũ avut,

155. Cît c̄ei c̄e aũ s'alcaḡe coloarea hain̄ei talle,
 C̄estannul cum s̄e fīe cu moda potrivit,
 Cu v̄ir̄sta s̄i cu locul, cu timpul, c̄eva fi.
 În tir̄g nu s̄uferi verde, neci vara c̄etifeaũa,
 Neci ear̄na s̄e lūc̄easc̄e nu vrei m̄æt̄æs̄er̄iea,
160. C̄i toate s̄e-s̄i p̄ædieasc̄e a salle leḡi s̄i rind,
 Precum p̄ædiēsc̄e popa s̄eiu' a toac̄ei oar̄e.
 C̄æl̄et̄or̄iea-l̄i lunḡe p̄e'n l̄īar̄ile str̄eine,
 Cũ-atite cieltuele s̄i trud̄e ne'n̄cetate,
 Se 'nc̄iēc̄e intr'aceasta, c̄e bann̄i cieltuind
165. Ai inv̄æliat, cum str̄aiul frumos ca s̄e ne-fīe
 Se c̄ere s'arb̄e cret̄ie s̄i late s̄i v̄irtoase;
 De busunariũ, de minec̄i s̄eiint̄ie ai deplin̄e,
 Tu protives̄ei mai bine decit un eroitor̄iũ
 Croeala dup̄e mod̄e, coloarea dup̄e timp.
170. Iub̄es̄ei ac̄elle mese s̄etulle s̄i belive,
 Ūe ceat̄e mare unde de min̄cinosi p̄rietenni
 Cũ-ademenniri violenne audiũ-l̄i m̄ægulesc̄e;
 Ear' tu în ingimfare, cu capul amelit
 Te înli, ca besica, crediind, c̄e neci subt ȳm̄er
175. Nu-i vr̄dn̄ie s̄e-l̄i ajunḡe ori care om p̄e lume.
 Dar' uit̄e-te, ūe v̄il̄ie de-atilia boieri mari!
 Cum toli ac̄esti p̄rietenni, c̄e 'n fãl̄ie te m̄æresc̄e,
 Îndata c̄e-s̄e afar̄e, te rid s̄i te defaim̄e.
 Curind va sosi timpul, s̄e-s̄i bat̄e joe de tine
180. S̄i 'n fãl̄ie, c̄ind tu bann̄i de'n punḡe vei sf̄ir̄si.
„De budicle violenne s̄i vorbe dulci m̄æ tem !“
 Ear' tu gr̄æbes̄ei sosirea ac̄estui timp s̄etal,
 C̄ædi c̄ær̄ile pestr̄ite nu-l̄i mai lipseste de'n min̄e.
 Cu imbe mini impr̄æs̄ei un bine-agonisit
185. Cu munc̄e s̄i sudoare de vecii t̄æi str̄æbuni.
 Nu-i c̄ea 'ntīe mōsie s̄i c̄ea 'ntīe c̄iread̄e
 Trecut̄e de la tine la min̄a econoam̄e,
 C̄e se hr̄ønniã n̄æinte cu fōi s̄i cu c̄iocann.
 Înferbintat de p̄atimi, de-a lor dureri cuprins
190. Adese ori pūindu-l̄i pe brāie albe fãl̄ia,
 Petrec̄i s̄i di s̄i noapte în moalle tr̄ind̄ev̄ie,
 S̄i numele ac̄ellor, c̄e staũ pe-ai t̄æi p̄ærēi
 În cadre aurite, abiã le pōi c̄eti.
 Ili tr̄ebuie 'nlesnire de oc̄i str̄æini s̄i minte
195. S̄e pōi numi tu s̄ianliul ac̄ell de ap̄erare,
 C̄e sap̄e la c̄etate ostāiul iscusit,
 S̄e pōi eunoasc̄e unde e ðidul struncinat
 De str̄ãsnica isbire a boambelor aprinse,

- Sî unde spart de minæ s'a præbusit pæmintul;
 200. De cé aici ùæ parte de oaste în cæré
 S'asîeadîæ, ear' dincolo se cere ajutoriû,
 La cetele rærite de plumburi uéigaşie,
 Sî 'n cé putere încæ se rádîmæ vræjmaşîul
 Ûæ mare iscusîntîæ sî multe însuşiri
 205. Sæ aibæ se cuvîne un vrédnic comîndînte.
 C'ûæ sînguræ ocîræ ell trébuî sæ strebatæ
 Sî cîmpul bætælfîi, sî-all duşmannului plann.
 (Ûæ oaræ de negrijæ aduce-ades peire.)
 Sæ 'ntîmpîne orî care violenne uneltîri;
 210. Ostaşîi lui sæ fiæ întru îndestullare,
 Sî cætræ ell sæ aibæ iubire, ear' nu fricoæ.
 Pætruns de-a lui blîndeafîæ poporul multîæmit
 Pærinte sæ-l numeasæ, de binefæcætorîû;
 De ell sæ se 'ngrodîasæ ai tîærîi numai dúsmanî.
 215. Infrumsætiat cu minte, scîintîæ, vitejie,
 Sæ fiæ cu ræbdare un lucru încèpînd
 Pre care sæ-l sîrşîasæ cu grabæ sî curaj,
 Precum de'n tûlger cade înlæcæratul tråsnet.
 Smerit în norocîre, stætórnic în nevoe,
 220. Sperîntîa sæ nu-sî picardæ cînd soartea-l va læsá
 Scîintîe nalte-atîtea, atîtea mari virtuîi.
 All cæroræ necî nume n'ai audit vr'ûæ datæ,
 Socolî cæ-i greû sæ 'neapæ în tîtvæ murîtoarîæ,
 Precum e greû vætavul sæ nu fiæ tilhariû,
 225. Sæ nu minîcæ bine un gros judecætorîû.
 Cum sæ-î încredîntîedîe corábîea, cînd barcæ
 N'ai cîrmuit vr'ûæ datæ? Pe îcædiuşîor la fiaræ
 Abîá te sui în luntre sî te întorîi la mal:
 Cæcî apa lui cea linæ te împle de fiori,
 230. „*Acell ce întîia datæ cælatorî pe mare,*
Stætórnic avú súflet sî ínimæ de-aramæ!“
 Împrejurat de moarte de pretutîndennî escî!
 C'ûæ scînduræ subîre de dînsa osebit,
 Cînd súfletul tæû cere mai mare despærtîre;
 235. Ideea morîi numai în trémur te aducæ.
 Ear' mærturi vitejieî nu ai de cît pre robî,
 Cæ nu-î întore cuvîntul, sî cred orî ce le spui.
 Se cere, multe dáruri un bun cîrmaciû sæ aibæ:
 Deprîns de'n crudæ vîrstæ eu unda 'nşîcætoarîæ.
 240. Cû-atît mai mult se cade sæ fiæ îndræsnefiû,
 Cu cît tæladiul mærii e mai primejdîos.
 Cînd creatorîul vécînic a sa întîcælepîune,

- Aũ însuflat'o lumii, si toate 'n armonie
 Aũ rinduit sæ fiæ, ell cæriul preseræ
245. Cu stelle luminoase spre a cælæudí
 Pre cælætori pe apæ cu acul cæll mægnétic,
 Pre'n care singur calcæ a mærilor adîncurî,
 Luînd cælæudiro de'n cæriul instellat.
 Cînd spaîma îngrodîeşee pe prostul mærinariũ,
250. Cîrmaçiul vrédnic scie de stînci sæ se fereascæ,
 De tiærmurile-açellea, cæ sint primejdioase,
 Si scapæ de furtunæ în portul cæll dorit.
 A urmæri pre dúsmann si vîntul a-i luá,
 A se luptá cu dînsul la tîmpul priîncios
255. E earæ-si vredniciæ a cællui cæ comîndæ
 Corâbiea pe mare, ca oastea pe uscat.
 Tu n'ai visat în vieatîe-li ocîannæ si cumpas,
 Precum nu scii, cæ este atacul si asaltul.
 Pre oameni cu dreptate sæ júdece e vrédnic.
260. Açell cæ are súflet si cûgetul curat,
 Cæ nu se cîrmueşee de mîrşîav înteres,
 Si nu socoate banniî dovedî neprihænnite.
 De fricæ saũ sperîntîe ell nu se stæpîneşee,
 Nu façe osebire între frumos si-urît,
265. Bogatul si særacul cæll întîalept saũ prost
 Tîærannul si boieriul la ell sint de-ũæ potrivæ;
 Dreptatea-i este numaî iubitæ si aleasæ.
 Întriga veninoasæ si bunul ei prietenn
 Diacul vicleann, lâcom, nu-l pot ademenni.
270. De si ei cû-amægîre orbesc pre ori cæ om.
 Judecætoriul vrédnic, se cere, sæ ia sama,
 Ca váduva, særacul sæ nu se asupreascæ,
 Nemérnicul, orfannul, sæ asle ajutoriũ,
 Ear' cæll cæ-i împileadîe sæ siæ pedepsit.
275. De legîle næturei scîinlîe are bunæ,
 Asîædîæmintul tîærii de sevîrsit cunoaşee;
 Asémenne plecure în tine nu se aflæ:
 Særacul varsæ lâcrimi, tu ridî de-a lui durere
 Baî robul særæ milæ, cu súflet împietrit
280. Pe'ntru gresîealæ micæ: Aũ nu-i ca tine om?
 Aũ nu scii cæ erudîea la sere este datæ?
 De si tu nu stringî banniî, dar' cætræ ei esçi lâcom;
 Ræsîpitoriul are iubire de argînt,
 Si cîpurî legîuite dupæ a lui pærerî
285. Sint, care pot sæ-i împlæ cu áur saca-i pungæ;
 Ell are trebuîntîe de banniî în toatæ oara,

- Cæci særæ ei de grabæ plæcerile-i se sting;
Cuvintele: *drept, teje*, îi par aræbiçesçi.
Ei bine, diçi, destóinie nu sînt de-açelle lócuri,
290. Dar' nu pot purtá oare, ca Clit, çieea de áur?
Çé mériie ell are? si çé sierbiçiü fæcú?
Si de'nre sfera noastræ eu çé s'a osebit? —
Pe Clit lumina díllei în aåternut nu-l aflæ;
Ell cascæ cu ræbdaræ siedíind pre'n anticameri;
295. Spinarea nu ísi crutiæ fæcînd încinæçiuni
Çiar muşcelor, çe sboaræ la nasul çellor mari.
Clit are isteçiie, si vorbele-si mæsoaræ!
Pre toçi îi mægulesçe, pre nimene nu crede,
În trebî numai s'aratæ adeværatu-i gînd.
300. Ell nu se linguesçe ori cit de-ar ostenni.
Neobosit, stætórnice, la íitnta sa aleargæ.
Norocul îi ajutæ, si-açesta-i singur merit,
Pre care ell îl çere dela íubitiü lui,
Clit însæ are 'n sine çe-va de imitat.
305. Pe'ntru açella care doreşçe sæ-si petreacæ
Vieaçia sa la curte, cæçi állfeliü lingæ foc,
Aripile de çearæ în grabæ se topesc,
Ûæ guræ mai pãlita, Ûæ faliæ çe usior.
Se poate de'n tristeaçiæ scimbá în buçurie
310. Aşiá precum prílejul seaü trebuinçiæ çere;
Prieteşug ori çæruí în faliæ arælinð
Smerénie-açerime si duh pætrundiætoriü,
Açestea-s atributæ, çe trebuie la curte.
„Ear çea mai laudatæ açelluia e calle,
315. Çe fæaræ de sficatæ vorbeşçe adeværul
Mæcar c'aðes se çere sæ-l líia mistuit,
Sæ nu-l ímbraçe însæ cu haînele minçiuneí.
Feriçe çine líne mæsura çea de mijloc!
Cu minte cumpatata, la vorba lui plæcut,
320. Purtare delicatæ de-apúruea avînd;
Nu svætuesc pre nime, ca sæ se lingusçeasæ
Dar' mi-i uritæ foarte deçicarta fudulie.“
La tine îns'açestea sæ caut nu cutediü,
Am bunæ 'ncredinçiare, cæ n'oíü sæ le gæsese.
325. În seurt díædárnie este, a însirá mai multe
Çînd tu nu ai neçi unul de'n dárurile-açestea.
Índreaptæ-te, dræguliæ, de vrei a fi sciut.
Ear' pin' atunçe rabdæ si nu te supærá.
Defçeturile talle subt umbra stræbunæscæ,
330. De-ai fi în ori çe treaptæ, nu pot sæ se doseasæ.

- Curat trébuī sǣ tīæ acell ce s'a suit
 La locul, unde lumea se uitæ ne'neetat.
 Sǣ dīcem e'alle talle purtæri si vrednicie
 Dostóinic te aratæ de nǣintiri, de slavæ;
 335. Deǣi cariī eu nedreptul de elle te lipsese
 Sint de jǣlit, eǣ 'n tine folosul nu prícep,
 Dar' nu trébuī sǣ júdeci, a lor grǣscǣlǣ-i oare
 Seǣu tu te credī pe tine mai mult de cīt ai mérit?
 Nu prinde gelosiea pre un boeriū de neam,
 340. Precum nu prinde sīeǣua sī friul pre mǣgarīū.
 Ar fi mai de ertare la unul ca acella
 Atunǣe sǣ se plīngæ, cīnd vede pe-un nevrédnic
 Timpit ĩntru nǣrǣvuri precum sī ĩntru neam,
 Će n'are vr'un alt mérit decīt un orb noroe
 345. Će nu-ī iubit de nime, neǣi tīæriī de vr'ūæ treabæ.
 Dar' cīnd de'n ĩmprotivæ pre un hǣrbat gǣsešee
 Pre'n fapte bune, care ĩnalīæ neamul seū,
 Atunǣi sǣ-ī paræ bine de vredniciea lui.
 De cé dar' sǣ te sūperī cīnd vedī ĩnǣintarea
 350. Lui Tūliū, lui Trifon? de cé sǣ te mǣhnesǣi?
 Ei pre'n purtæri cīnstite sī pre'n credinīia lor,
 Šciuræ sǣ aducæ la pátrie folos.
 Strǣbunīi lor, eǣ-ī dreptul, nu sint de'n timpuri vecie,
 Sǣnatori sī proconsuli putérnici nu stǣturæ;
 355. A lor eū-a la nobleatīæ nu pot asemǣnǣ.
 Dar' astǣ nu-ī nimicæ, eǣei ei sī-aū ĩnceput
 Nobleatīa de la sine, precum mai ĩnǣinte
 Strǣbunīi tǣi, cīnd Rusīi de Grecī se creštinǣræ.
 Ei nu erǣ atunce cum mai apoi aū fost;
 360. Ši ĩell ĩntīiū de'ntr'ĩnsīi, eǣe nóbil s'a numit,
 Aveǣ mai micæ treaptæ sī nume decīt Trifon.
 Adam boeri pre lume nu a nǣseut neǣi unul;
 Doi sīi avú, de'n cariī eu turma trǣiǣ unul,
 Ear' altul ĩn sudoare eu sapa se hrǣnniǣ;
 365. Ši Noe, cīnd potopul a ĩnnecat pǣmīntul,
 Seǣpú plu garī, ca dīnsul, eǣ-aveǣ nǣrǣvuri bune;
 De'ntr'ĩnsīi toīi ne trǣgem, sī unul mai curīnd
 Lǣsǣ ĩmpoiul, sapa, ear' altul mai tīrdīū.

§. 150.

Cæræpteriele oamenilor.

(De'n satirã III.)

	viersul
1. Avarul seaũ sgîrcitul	5— 48
2. Resipitoriul	49— 71
3. Curiosul limbut	72—104
4. Limbutul læudæros	105—147
5. Îmbiçiosul nemeritat	148—165
6. Læudærosul cirtitoriũ	166—186
7. Betitul	187—198
8. Sumeçiul necioplit	199—212
9. Cælumniætoriul	213—239
10. Lingusitoriul	240—269
11. Prepuitoriul	270—304
12. Pismætãreçiul	305—320

1. Ræspundæ-mi: cînd nætura a îndiestrat pre oameni
Cu minte judecatæ, tot ea le-a împærtit
Și pãtimile, care îi tin în jugul lor,
Seaũ ræului açestui un alt isvor se aflæ?
5. Tu la Hrisip aruncæ aceã 'ntiã privire:
De este ãi seaũ noapte, de-î glodul la genunei,
Ell Moseva 'n toatæ diãa colindæ de trei ori,
Și masa de eu saræ prea grãbnic o sîrșeșce,
Neci somnul, neci odihna nu-l prinde, ea pe alti.
10. Pe cînd cucosiul cîntæ, ell este-acum în tîrg,
Ciar neci vieãtia-și cruîtæ, unde cîșcig priveșce,
Și-abia sosind de'n Cina în altæ parte pleacæ.
Ell nu se îngrijesce de vîrsta sa, de timp,
De vãlurile mærii nu-î pasæ neci de eum.
15. Cu pærul alb, și girbov, cu neci un dinte 'n guræ.
La marfa sa gîndeșce, ear' altæ grije n'are;
Cînd cumpæra, se roagæ, se 'ncinæ pe'ntr'un bann,
Cînd vinde, este eftin numai la juræmint.
Sæ cãuti toatæ Moseva, nu alli alt ca dinsul
20. Sæ șciæ eum sæ 'mpartæ pæraũa 'n diæce pærti,
De'n cot sæ furc-ũæ parte, și-ũæ litræ dela ocæ.
Nu arde luminare, nu façe earna foc,
Ell trémuræ mãi bine, decît sæ cîeltueascæ,
Și-adese ori în casæ træeșce sãræ șierb.

25. Cămeșia nu își scimbă cu săptemini întregi;
 Prostirile în patu-i de negre putrediesc;
 Un singur căstann are, rămas numai urdical.
 De vede la ȳe masă trei feluri de bucate
 Se miră dicind: „Doamne! ce cieltuiele mari!“
30. Ginditi, că poate Hrisip munceșce într'atit
 Pe'ntru ea să adune cu ce să-și liită vicația,
 Și că se sirgueșce, ca 'n urmă-i să nu lase
 Femeea sa səracă, c'ȳe casă de copii?
 O nu! De banni tiesite sint sipelele lui,
35. De'n care-acum ȳe parte rugina o minine.
 Și singura lui rudă e un nepot cu stare.
 Sgîrécennica! nu alta munceșce pre Hrisip;
 Ell stringe și adună movilele de banni,
 Avind plăcere numai să-i vadă mulți grămadă;
40. Ear' dacă mic-ȳe sumă mai mică imi ajungē,
 Apoi la lăcomie de ce să sîu supus?
 Imi pare, că se poate Hrisip asemină
 Cu unul, care merge la rîu ca să beă apă,
 De și e mai departe, pe'ntru ea este multă,
45. Ear' nu la isvorașiu, ce curge lingă ell.
 Dar' oare-atunci multimea cu ce-l va folosi,
 Cînd unda, sãpînd malul de sub a lui picioare,
 Va inghiți pre lăcom în vâlurile sãlle?
 Cleare despresuesce iubirea de argint.
50. De'n cap piacă 'n călcite în ȳur strălucind.
 Pălate mîndre are afară și 'n orașe,
 Înfrumășiate toate cu mare bogăție.
 Ell line masă 'ntinsă; tăcîmurile lui
 Nu aũ vr'ȳe osăbire de'n celle 'mpărătesci.
55. De'n casă pin' la seară staũ sîarbii înșirali
 În haine aurite, lăsînd pre'n mijloc calle,
 Să treacă cãrturarii și cei lingusitori,
 Ce patimile-atită cu svaturile lor.
 În desfrînări ell toată averea-si răsipesce,
60. De-apururea plăcerii descide drîmuri nouă.
 De și în lume pare ca Cres ell de bogat,
 A lui veniturî insă pe-a melle nu întrec;
 Căci ell le cieltuesce în patru dille numai
 Și toată a lui pompă e de împrumutare,
65. Făcută cu 'njosite mijloace și-amegiri.
 Sporesce dătorica, dobîndile sporesc,
 Pin' ce Cleareul nostru încis se pomeneșce,
 Sărac, ea vai de dînsul, lăsîndu-si creditorii

- Deplin în desperare cu lăcrime pe fațæ,
 70. Pe doi, trei særeacîndu-i, pre alți mai mulți sîreți,
 Cari aú pîndit prilejul i-a pus în bunæ stare.
- De'n dîori de di Menandru aleargæ, urmæresce,
 Ascultæ, ce se face pre'n case si pre'n tîrg,
 Si ce poronci esira acum mai de curînd.
75. De ori ce scimbæri noûe, de ori ce næintare
 Ell aflæ mai næinte, si tot ce se lucreadiæ
 Ca tatæl nostru scie. Ell e mai mulțiamit
 Trei dille sæ posteasæ, de cît a nu aflá,
 Ce veste curierul de'n Pêrsiea aduse,
80. Ce fatæ se mæritæ, ce tiner se insoaræ,
 Cine cu cærlî a saræ mai mult a cișcigat,
 Cine-a venit si care esî de'n tîrg a faræ,
 Cui se næscu prune, si cine s'a dus în ceea lume?
 O! cînd boerîi nostri si-ar sîi trebile salle,
85. Cum scie ell pe-alle-altor, nu i-ni vedé îmblînd
 C'uae gloatæ numeroasæ de creditorî pe urmæ!
 Nu i-ar' furá vætavii, si ar træi mai bine!
 Apoi deacæ sciri noûe destulle-a adunat.
 Întoemai ea uæ bute împlutæ cu vin nou.
90. Ce fierbe, sîrtesce, si dînd afaræ dopul,
 Spumosul vin cu vûet pe vrannæ næbusiesce,
 Asêmenne Menandru nu poate mistui
 Nemic de'n cite scie; si de-ni avut pæcatul
 Sæ te 'ntælnesci cu dînsul, în datæ 'ncepe a-i spune
95. În tainæ la ureciæ uæ sutæ de vestî noûe,
 Ce, dice, cæ le scie de'n foarte segur loc,
 Si îi-le spune numaî pe'ntru prietesiug.
 Ell toate le cumpune dupæ a sa pæreræ,
 Si rare cri se 'ntimplæ la doi sæ spuia una.
100. Minciuna sa si-o crede adese însul ell,
 Cînd la auliu îi vine de'n casæ de mognat.
 Sîrsînd, de'n oei-îi piere, precum judecætoriul
 De 'mpriçinat s'ascunde, cînd scie cæ bannî n'are;
 Se duce, sæ mai implæ pre alții cu minciuni.
105. Longîn te amelişce, de si nu scie vestî.
 Feresce-te de dînsul, si nu-l pofti le masæ.
 De n'ai fæcut gustare, c'apoi cu bunæ samæ
 Ræmii pe toatæ diua flæmînd si nemîncat,
 Întiû ell îi însira solii de cupleminte
110. De la copii, sofie, apoi îi bænuiesce.

- Cæ n' ai fost pe la dinsul de-atita mar' de timp.
 Cînd scii acum cæ dinlii copillei lui fi es,
 C'a fost în fierbintealæ si-a plins neînçetat.
 Pe fata cea mai mare e gata s'o mærite:
115. O dæ dupæ un tîner frumos, bogat si nobil,
 C'un ann mai mare numai de cit copila lui.
 Isvodul îi ceteşee de diestrea. care-i dæ.
 Si toatæ gærderoba pin' la un fir de aia.
 Nu-i mult de cînd bæiatul si-a pus la abeliè
120. Si-acum e de mirare. cum poate silæbi.
 S'a apucat la liaræ sæ-si fae' un mare iadiu
 All cæruî plann ell iute de'n busunariu il scoate;
 De l'a uitat a casæ, începe a li-l face.
 Cufite, furculite pe masæ însirind.
125. Moşiea li-o deserie eu tot venitul ei.
 Produptele anume în ce timp aû fost strînse:
 Pe toti proprietari de la potop li-i spune.
 Si cum acea moşie la ell a încæput
 Curmindu-se procesul, ce-avea c'un unciû all sæu.
130. Veî fi ferice încæ, dacæ pe ling' ærestea
 N'a vré sæ-li istoreascæ de la Asov asaltul;
 Ii trebuie-ua di 'ntreagæ bravurele s'asculti.
 Minuni de vitejie, ce ell a aratat,
 Si citæ isusintæ de æger comîndinte
135. A desvælit acolo infricosind pre duşmanni.
 Aici apoi pe ntregul croeşee la minciuni.
 Si nu gæsesei pre urmæ-i neei umbræ de-adevår.
 Dar' undæ se pot toate deserie cû-amæruntil?
 Nu sint atitea sire în snopi nece græunlie.
140. Nu juræ precupeliul mai multe ori pe ann.
 Nu furæ de la ocæ mai des un ospætariu
 Scæpînd de judecatæ si de globiri pre'n mitæ.
 Decit limbutul nostru însiru la ua masæ.
 Ell neei se mai ræsullæ, asudæ istorind.
145. Se teme, sæ tusieascæ, si crede'n gîndul sæu,
 Cæ limbæ n'ai în guræ, eşei tot numai urecie,
 Neei un minut nu-li lasæ, sæ diçi si tu vr'ua vorbæ.
 De'n faptul dillei Foca la cei mari pre'n întræturi
 Aşceaptæ eu presinte. ea celi mai de pre urmæ
150. Ciocoiu se înjoseşee spre a intrå 'n sævoare,
 Dorind sæ dieæ lumea: vedeli cum il cinstese
 Pre Foca toti boerii? Cum il postese sæ siadæ
 Sioptindu-i la urecie înteresinte lueruri?
 În tîrg didi ua casæ. mari sume cieltuind,

155. Pre'n cario sæ-i ræmlicæ copiið ærsitori.
 Dar' numele cu stimæ rostí-se va in ve'acurí.
 Cu genealogístiti ell are cunosćinlicæ.
 Ši cu autorii, cæror le dæ banni de ajuns
 Mærirea sæ-i lætiscæ pre'n serierile lor.
160. Dæunæ-dí — cine scie? — æe-a dat pe ðæ brošiuoræ,
 Ca sæ se tipæreascæ, cæ e de dînsul seriscæ.
 Vædiind, cæ sint la cînste cæi in ræsboið rænniti,
 Sæ-i cîunte nasul, rabdæ ši pieptul isî sdrobešcæ.
 Aleargæ, ca nebunii, dupæ mærirea 'n lume:
165. „Mærirea vine numai dela purtarea buna!”

- Glicon la alii merit nu aflæ neci decum.
 De este oare cine plæcut ši vædiut bine.
 Un altul de petreće vieatîcæ læudatæ,
 Cînd cine-va pre'n arte all sæu neam isî mærešcæ,
170. Sæu are bærbætie pe apæ ši in foc.
 Ori cæll æe in ræsboate pre dušmanni a invins,
 Ši-acella, æe legi bune a intrudus in liaræ.
 Toŕi n'au fæcut nemicæ. Glicon de'n improtivæ,
 Pre sine sîngur numai se crede deplinit.
175. Rostirea-i ðæ minune; purtarea-i un modell.
 Cæ poate sæ šicæreascæ la alii de esîmplu.
 De-šî façe ðæ idee, de'n ea nu-l mai poŕi scoate.
 Se miræ, de cæ Domnul nu a incredinŕiat
 Pinæ acuma ŕiara la cîrmuirea lui.
180. Pre sine ell se stimæ, de sine este plin.
 Credîind, cæ neamul nostru de-atunci e fericit,
 De cînd ell, ca luçeáfær, a ræsærit pe lume:
 Gîndešcæ, cæ audiul, vederea sint læsate
 La oamenî, ca sæ vadæ, s'asculte alle lui
185. Mæreticæ intreprînderi, cæci cæ spre acest scop
 Aæeste doûc sîmtiuri le-avem dela næturæ.

- Vedi Clit despreŕuescæ dešiertæcîiunea lumii,
 Mai mult ca un cælægær, æe lumea a læsat:
 Vieatîa isî petreće de-a pûrurea voios.
190. Înflat la fatîcæ búged, cu ocii roši ši túlburî,
 În šiese luni de dille bé tot pin' la cæmešicæ.
 În trémuræ tot trupul, picîorele ši minî,
 Cum trémuræ pe pietre cæruŕiul hirbuit.
 Despreŕiuit de oamenî, særac ca vai de dînsul,
195. Űæ soartæ mai ferice in lume nu dorešcæ.
 Cînd are denæinte-šî pæharul plin de vin.

Cū-atīta e mai vésel, cu atit mai mulțiæmit,
Cu cit e mai aproapæ de starea animalæ.

- În adunæri cînd întræ Ircann, cotesæo 'mpînge,
200. Ca barca pe'ntre vâluri, pre'n toți îsi face loc,
Sæ treacæ încainte, sæ fiæ æll întiû
La mese cînd se aflæ, tot seimbæ poruncæse,
S'aducæ alte blide, sæ-i dea alt soiu de vin;
Ell mai întiû încæpe sæ 'ncine sîncætæi;
205. Toți trébuie s' atirne de la a lui poveþie.
Cînd te încini la dînsul, sprînceanna de ridicæ,
Si-abia de'n oçi îi face un semn mulþemitoriû,
Sæ scii cæ 'n mare cînste atunçi la dînsul eþei,
Cæci foarte rar se 'ntîmplæ sæ ðicæ si vr'ûæ vorbæ,
210. Mæterica de'n care ell a eþit pe lume
N'a fost, precum a noastræ, ei mult mai de bun soiu;
A noastræ-i lut de timæ, a lui de portielann.
Sodim la ell se uitæ c'ûæ aprigæ ðimbire
Si-mi spune la ureciæ cu limbæ veninoasæ:
215. „Ircann mai bine-ar face sæ nu uite-all sæu bun,
Ce sta pe la ræspintenni c'ûæ traistæ mare 'n siold,
Si pre a sa bunicæ, ce-a fost spalætoresæ.
Sæ-si mæsure purtarea, precum i-a fost si neamul,
Sæ-si mai încidæ gura, c'atunçi pre'n boiul sæu,
220. Tot ar putæ sæ 'nþiele vr'un næteræu, vr'un prost,
Si mareu-i nerodie n'ar fi astu vædiutæ.“
Sodim are dreptate, ar si mai bine însæ
Ciar lui Ircann sæ-i dee æcest svat priinçios,
Decit de ell sæ ridæ cu alþii în ðiædar:
225. „Æcest feliu hulitoriû defaimæ tot-de-ama
Neçi cînstea, neçi virtutea de gura lor nu scapæ.“
Sodim cû-astu asprime îi júdecæ pre toþi:
„La masa lui Procopiu n'avu ce sæ mininþe,
A Nastei frumuscãia c'n sipuri si cutii,
230. Albeãia, rumenneala o cumpæra de'n tîrg.
Si Vlad júdecætoriu nemie nu face singur,
Numai pre'n ociclaru diaculu ceteþe.“
Neçi virstæ, neçi prietenn, neçi rudele, neçi rang,
Înveninata-i limbæ nu pot astimpæra.
235. Si eû diua aceea numese nenoroçitæ,
În care mi-se 'ntîmplæ sæ mæ 'ntilnese cu dînsul,
Cæci sciu, cæ este gata a mæ graci de ræu,
Îndata ce de'n oçi-mi s'a face nevædiut;
Ell este-adev ratæ solietatii ciumæ.

240. Dar' mult e mai de groađiæ Trofim cu limba dulce,
 Cæci vorba rea adese scæderile hulind,
 Pe nesimiite 'ndreaptæ pre omul inġielept;
 Cu lăudele însæ Trofim nu faġe alta,
 Decit mai mult sporeşce pre nætæræi la númer,
245. Noi lăuda a crede plecarea mare-avem:
 Ea 'n inemæ se vîræ, si de gæseşce 'n ea,
 Scintec de virtute, o stînge şî o seacæ.
 Tot omul pe-astæ lume e iubitoriũ de sine,
 Şi ũæ incredinġiare de lăudæ-i de-ajuns
250. Ca sæ ne rætæceascæ de'n drumul açell drept.
 Cînd Tit descide gura, Trofim se minuneadiæ
 De vorba-i iscusitæ; ascultæ şî indeamnæ
 Pre toġi sæ iae sama, sæ nu đicæ nemic;
 Neçi sulfæ, neçi strænutæ pin' nu slîrsieşce Tit
255. ũæ vorbæ æe mæ faġe sæ case cu ne'nġetare.
 La masæ de-l postesce, ell dægetele-şî lingæ,
 Şi đicæ, cæ sint toate bucatele cæreşci.
 Atita rînduealæ la nime n'a væđiut,
 Şi-atita curæđie, æe e la Tit in casæ,
260. Se pare ũæ minune şî sãmænnæ eu raiul.
 Pæstoriul Paris deacæ ar fi avut noroc
 Sæ aibæ eunoşcintæ cu nevæstuġca lui,
 Menelaũ træiũ 'n paġe şî mindra sa Heannæ
 Ar fi ræmas a casæ, sæ toareæ şî se šieasæ.
265. Ori care-alui Tit faptæ o 'naltæ pin' la nori,
 Ciar' strîmbul nas isi sulfæ mai bine decit alġii;
 Şi nu numai pe-aġesta cu lăude-l mæreşce,
 Fæleşce pre ori cîne; lui toate-i par minune
 Credînd, cæ dobîndeşce iubirea tuturor.
270. Descultiũ numa 'n cæmeşia, de điece ori pe noapte
 De'n pat se seocalæ Nebus, şî cu luare-aminte
 La uşi şî la ferestre ell cæarcæ ne'nġetat,
 Sæ vadæ de-s înceise, de sint la locul lor
 Lædiġia, portæfoea şî sipetele toate.
275. De multe ori trimite pe tainæ ca sæ afle
 La ġiaræ de nu-l furæ vætavul in cæ-va;
 Adese dupæ stólnie se ia pe urmæ 'n ġirg,
 Pe şierb ell lingæ sine nu-l súffere sæ fiæ
 Ca nu cum-va sæ-l vadæ, unde isi pune bannî.
280. S'a întimplat, vecinul sæ-l roaġe într'un rînd
 Sæ-i dea 'mprumut cældarea. Ell nu ia refusat,
 Dar' a intrat in griġæ, ca nu cum-va trimisul

- Sæ fugæ cu cældarea, si 'ndatæ dupæ dînsul
A ræpædit pre sierbu-si; pe urmæ-i veni 'n gînd.
283. Cæ poate megiesiul o va rægædui;
Pe loc trimise altul, cældarea sæ-i aduæ.
Si cu aæeá idee se næcædieæe ræu.
Prepune cumcæ mama copiii isi inualiaæ
Sæ se 'mprumute 'n tainæ si 'n dætorii sæ cadæ.
290. De vede pe doi oamenî sioptindu-si între ei.
Gîndesæe cæ pe dînsul il rid, si-l clevetesæ.
Cînd are sæ ræspundæ isi cumpænnesæe vorba.
Cæci crede, cæ tot omul voesæe sæ-l inæi ele.
Prepuitoriu ca dînsul alt om in lume nu-i;
295. Ell vede pretutîndeni tot curse si-amægiri,
Si 'n astæ neodihnæ vicalia isi minineæ.
Eu cu asiá tocmealæ næci tronul nu l'asiu vré.
De 'mpææteseul tillu curînd m'asiu sætura.
Uæ goalæ særææie e-a ei licæloæi
300. Asiu preferi mai bine in liniæe si pace.
Decit uæ necurmatæ si grea nedumerire.
Næci ræguri, næci avere n'asiu vré cu aæest prefiu.
Mai bine in vicalia sæ fiu tot amægîit,
Ear' nu sæ mæe munæeasæe ne'neræderi si prepûsuri.
305. Nu mai puîn pre sine Dioil se cinuesæe;
Ori care lucræ vede, fi nasæe un nou gînd,
Uæ nouæ inristare, æe somnul fi gonese.
Dæuncæ-di aruncînda-si diævistnica ocire.
Vædiu! cæ megiesiul isi face uæ cæsutiæ,
310. Cæ-abia trei-dieci de gælbenni se poate prefiu!
Îngælbinit de pismæ, se bolnævi cumplit,
De-uæ strâsnicæ lîngoare, de care si-acum diaæe.
Pe-un biet soldat de-l sæie, cæ are 'n vr'ûæ pæra,
Cæ-a cisæigat cu greul sierbilitu de dieæe anni.
315. Si de aæea încæ tinjesæe amærit.
De-a cæpætat vre unul, vr'un rang, dregætorie,
Vr'ûæ datæ de aude, cîrtesæe si se miræ.
Cum oamenii orbesæe un merit asiá mic,
Atita il inaltia si-alita-l prefiuesæ.
320. La alti færmætura fi pare pine 'n treagæ. —

§. 151.

Nemoræletatea.

Sætirul şî poetul Perierg.

Sætirul.

1. Orî  e-a vr  Pann s -m  fac , m car s  m  omoare,
Cu oamenii pre'n t rgur  nu-i cip de vietuire!
N r vurile 'n lume prea mult s'au feliurit.
Apoi neci c -al r haine nu pot să mă 'nvoesc;
5. Frumosi vr nd s  s'ar te cu  ur se 'nf sioar ,
 ntocmai ca magarii cu scumpele h rsiele;
De git, de mini, pe ioare  n elle ferecat ,
Vr jmasi odihnei, eara ei tr mur  de frig,
Ear' vara de c ldur  nu pot să se scutească.
10. Departe de la mine ornate aurite
Nerodilor pl cute!  i voi peruci! lipsiti!
Că-a voastr  amăgire destull m'ali n cejit.

Perierg.

- Br ,  e v d  u! un s tir cu scump c flann în spate,
Cu pantalon ,  fobote,  e-a lui pe ioare strimbe
15. Le-arată mai  udate, ear' coarne nu se văd!
A,  e c ricatur !  e lucr  minunat!
De unde oare? cine-i?  i unde se mai duce?
D -m  voc, fr lioare, să te întreb,  e c uli
Pe locurile- cestea?  m  pari a fi str in?
20. De pot să-li fac  ierbiiu, mă rog să-mă porunc s i.

S tirul.

- Lipse e! piei de'n oci-mi! nu-mi tr buie  ierbiiu- i.
E ci om: destull atita. A east  amăgire
La voi nu este nou ; voi s nteli  nv tia i,
A m gul  cu vorbe,  i pe all limbei v rf
25. Purl nd prietennie s'aveli venin  n s flet.
De i l s -m , d mi p ce.

Perierg.

Tu n'ai neci  a dreptate
A est feliu s  m  j deci, c ei  n e nu mă  cii.
C nd m -i cuno  e bine, c nd g ndu-m  vei afl ,
Atunc  nu vei mai di e, ca oamenii sînt una.

30. All nostru neam de are scæderi nenumærate;
 Eū insæ sînt prietenn cu bunî, si fug de ræi.
 La curiosetatea-mî fæ bine sæ-mi ræspundî,
 Si vei vedé in fapta, cæ nu sînt un faliárnic.

Sætirul.

- Nemic nu-mî trebuesce, mæ 'ntore in codrii nostri,
 35. Dar' pot sîdedé la vorbæ pin' ce m'oiu desbræcá.
 Un ceas de'n mila modei, la care væ 'ncinalî,
 Abiá imî va ajunge sæ scap de-æeste fleacuri.
 Cînd cine-va ia sama cu ce nemicuri omul
 Işi pierde all sæu timp, îi vine a gîndi,
 40. Cæ vîealîa omeneascæ e færcæ de sfîrsit.
 Voi toatæ demineaîia sîdedei la toalætæ,
 Pe urmæ cu 'mbræcatul mai pierdeli mai tot timpul:
 Sîdedei la masæ oare, cînd e destull pætrariul,
 Ca sæ se implæ bine un pîntece de om;
 45. Ear' ræmæsîlîa dillei o tréceti in vorbire
 Sæu in petréceri, care voi le numîi plæcute,
 Si cînd væ gæsîi singuri, in soma væ cufundai.
 Sæ mæ întore acuma la întrebarea ta.
 Cæ sætir sînt, îi spune a mea infælisiare.
 50. Pann, fiul Penelopei, ce codrul stæpînesce,
 Si turmele-ocrotescæ subt adæpostul sæu,
 Ce face fericite ori ce 'nsoliri pe lume.
 Ell pre pæstoriu in fluer a invæifat sæ cînte,
 Si toli noi il cunoascem de împærat all nostru.
 55. De'n fire sînd vésel acest sîægálnic Diæu,
 Ell nu doresee alta, decit pricinî de ris,
 Vieîuirea noastræ sînd pre'n codrii insæ,
 Nu poate sæ ræspundæ la ast' a lui dorinlæ.
 All nostru traiu e simplu, nu cæutæm mai mult
 60. Decit æellea care nætura ne-a læsat,
 Fær' a goni prisósuri, desîerte trebuinlæ.
 Deçi Pann se 'ndælineadîæ, la trei anni a trimate
 Cîti-va de'n noi in lume pre'n tîrguri si pre'n lîæri
 Ca sæ træim eu oamenî si-aminle sæ luæm
 65. L'a lor deprînderi, fapte, miæcæri deosebite;
 Si cînd la ell ne'ntoarçem, spuiîndu-i, ce væturæm,
 Il fæcem tot-de-auna de læsinæ de ris.
 Doi anni acum trecuræ, de cînd sînt eū la rînd,
 Si implinesc voinlîa lui Pann împærat mare.
 70. Acest orasiu in parte-mî cædiu, dar' cip nu este
 Sæ mai petrec aiciæ cell de pre urmæ ann.

Perierg.

Deprinderea te face. a-ti fi de codri dor.

Sætir.

Ba nu; ei traiful vostru mæ scoase de'n ræbdare.

Perierg.

De-ti sint asiá dragi codrii, si traiful færæ griji.

75. Mæcar ùæ oaræ numai e'asiu si eu Pann, socoate,
 Si nu-i avé cæinliæ. Eú sint poet, iubite!
 În cînste-ti voiu cumpune un cîntec minunat,
 Ear' graful tæu e'e 'ndeamnæ pre oamenii la virtuti,
 S'a pomeni cu stimæ în veacuri viitoarie.

Sætir.

80. Pæstreadi' a talle viersuri; eu voiu s'aduc plæcere
 Si færæ ræsplætere. La voi numai e datæ,
 Nemicæ sæ nu fæceli færæ de interes.
 Voi numai pe'ntr'ùæ vorhæ, pe'ntr'ùæ cæutæturæ
 Seaú pe'ntru ùæ dîmbire, de-a pûrure pretîndeii
85. Încinæciuni, presinte, ræsplæti si muliæmiri,
 Istória mea toatæ n'am eind a-ti însira:
 Ear' ee-oiu puté de ntr'însa, de'n fugæ îli voiu spune.
 Cînd Pann eu îngrijire ne-a pregætit de calle,
 Cu haine felurite pe toti ne-a imbræcat;
90. Ne-á dat la toti eibote, sub buclii a ascuns
 A noastre mindre coarne, preeum la voi e moda.
 Cu oculi plini de lacerimi eu inim'amæritæ
 Esind de'n codrii nostri, plecæi pe muntii, pe valle,
 Si în oraşii vostru de grabæ am ajuns.
95. Erá ùæ særbætoare. Cînd am intrat pe poartæ
 Vædiu un mujic, care culcat ling' ùæ sineatiæ
 Dormia ea 'n somnul morlii. Pe urmæ am aslat,
 Cæ ell erá acolo de vegiæ rinduit.
 De prîndiu erá aproape si încæ nu amea-di,
100. Ear' uliia tiesitæ de trûpuri diæcætoarie,
 Væditnd intliia datæ aæeasta, am gîndit,
 Cæ vr'ùæ epidemie domnesce în oraşii;
 Dar' nu pulia a hoiturii, si neei ceialalti oamenii,
 Ce mai treceau pe-acolo, nu se feriau de elle.
105. Pe urmæ lucii sama, cæ mulii de'n eei culcati,
 Miscæ cite ùæ minæ seaú capul ridicæ
 Îngreuiat cu totul de strâsnica betie;

- Ear' ea sæ stea 'n pečioare neci cæ erá putintæ.
 Într'un cuvînt si-aceia, ce mai puteá îmblá,
 110. Sî cei cædiuli pe drúmuri, cu tolii erá beii.
 Unii amelii numaî se 'mpiedecá 'n pečioare,
 Mergînd færw sæ scia in care parte-aleargæ;
 În dâniuri desfrînate alii spulberá gunoiul.
 Pre træcætorii mînjindu-i, in glod se tævælese.
 115. Lei unul plin de drojdii piþeþece siovæind,
 Pečioarele lui slabe nu pot sæ-l sprijineascæ,
 Cu capul se isbeþe de-un did, ce-i stæ nainte.
 De singe imple locul si toli de dînsul rid.
 Ear' dincolo un slâdnie se 'neæeræ la pumni
 120. Cu cine se 'ntilneþe in luptæ-si seuiþæ dinlii
 Cu vinul de 'mpreunæ de'n gura-i puturoascæ.
 Multi pling pærinli si rude, ce vicaia si-au pierdut,
 De-a spirtului otravæ si 'n stedi si gileeviri.
 Cintæriile cu ciot, strigæriile cu sgomot,
 125. Pin' si pre surd il face, sæ-i liue urecia.
 În scurt aceastæ larmæ si vuet in popor,
 Mæ 'ndeamn' a crede tare, cæ toli au nebunit.
 Cînd mæ luptam eu gîndul, sæ pot allá pricina
 Turbærii tuturora s'apropia de mine
 130. Un om cu barba albæ, un pintecos bætrin,
 La fatia gras si rumenn, cu ocii infundaîi,
 Si cu un glas molatec: *Ce stai pe gînd, imi dice,
 Aicia faræ treaba? Dupæ imbræcæmintæ
 Si dupæ 'nfaþistare imi parî de nuncæ bun?*
 135. *De ai cum-va plecare la mine sæ sîrbeþci,
 Nu vei aræ mult lucru, cæci cû am trebuinþæ
 De-un sîrb credincios foarte, si cu purtæri cinstite.
 Mæ crede, cæ de mine vei fi prea mulþemii;
 Sæ-mi spuî insæ de unde, si-anume cine eþci?*
 140. Eû ræspunþei: „loc cãut, deci deacæ-ti plac, sînt gata
 Cu inimæ curatæ sæ fiu la tine sîrb.“
 Ca bunii lui si tata, vindea in tîrg piperiu,
 Si cæpætase nume de negustoriu bogat,
 Fiind plæcut ori cæruî si 'n stima tuturora.
 145. Ca dînsul poate astæ-di, si eû piperiu asiû vinde,
 De'n læcomiea altor si eû m'asiû ingræsiá,
 De nu-i intrá in minte, vinînd all mieû noroe,
 Sæ-si peardæ toatæ starea. La bætrînie tocmai
 A vrut ca sæ mæ facæ cû-a lui avere nobil,
 150. Dîædærnicea lumii sæ-mi lase, l' indemna
 Nobiletatea seacæ. Negoþiul pærasind

- Se dede 'n adunarea boerilor, cu care
 Își răsipi averea în dăruri și ospetie,
 Încit pe'ntru un ábur friptura præpædi
155. Murind în særæcfe ell mic mi-a læsat
 Aceastæ mošcennire, în care mæ vedī astæ-dī;
 Cæci sint silit cu munca sæ mæ hrænnese pe lume,
 Sæ mæ rošiese eũ însu-mi de særæcfea mea!
 Cum m'ascultá bætrínul, imi dīse sæ-i urmedīũ
160. Fægæduindu-mi milæ si ušurarea soartei,
 Mergind acum spre casæ, fæcui eũ întrebare;
 Cæ-i pñcina bełfei, ce este în orašiu?
 Ear' ell, oflind eu ácrimi, ræspunse: *Fætul mīeũ!*
 Nu-ĩ paræ de mirare ašiu nerinduealæ.
165. Îmbætrínita lume pæšind cætræ sfirsitu-šī
 Începe sæ slæbeascæ. Næravul acell ræũ
 Plecæri, firešce bune, de'n oameni a sterpit,
 Ši lor le pare dulce, invinsi fiind de pátimi,
 Pæharul de'ntru care s'adapæ eu otravæ.
170. Dar' nu le-ajunge numai a fi în faptæ ræi
 Cī vor s'ascundæ ræul subt all virtutii væi,
 Šierbindu-se de dīnsa ašiu precum pescari
 Undese eu piñca pešcii pe'ntru ea sæ-i omoare,
 Cũ-a lor purtæri cīnstite, eu traiful lor cell sint,
175. Voind stræbunii noštri a ne povæŧiui
 Pe całea mīntuirii, aũ pus ašiedicæminte
 Ca oare care dille a annului sæ fiæ
 Spre læuda, mærirea acellui prea înalt:
 În care læsind grijea si trebile lumešci
180. Cæ-aproapelui si noũe ne sint de folosintæ,
 Sæ ne ferim de relle, sæ fim într'ũæ unire
 Ši 'n alte lucruri proaste sæ nu petreac' un om,
 Decit sæ nalite numai cīntæri lui Dumnediæũ,
 Fære vr'ũæ osehire de secs, de rang, de stare.
185. Dar' vedī la ce ajunse aæeastæ sintæ legæ!
 Cũ-adeværat uæ parte de'n ea o implinesc,
 Cæci de'n ajunul dillei vre unci særbætori
 Îsi pæræsese tot lucrul cu tolii, mic si mare,
 Ši cīar særacul, cæruĩ copiii mor de foame,
190. Bisericæle însæ sint pûrurea pustii,
 Se væd aæcfa numai, ce vor a s'arætá,
 Seaũ care-šī dau parola, sæ se 'ntilneasc' acolo.
 Dar' ruģele ce-un popæ boscorodešce iute,
 Fære a ši ce spune, neçi cæ se mai aud;
195. Pe urmæ diũa toatæ petrec în desfætæri.

Șiederea 'n trîndăvire le năseocēsēe 'n mînte
Idei, ēe n'are omul, cînd este ocupat,
Și care, ca un pîntenn pre call, îl îmboldese.
Astă-dî e dî de-acellea, e sîntul Nicolaiū;

200. De asta-i beat tot omul de'n căpăt pînă 'n căpăt.
Pe cînd așîă bătrînul vorbîa cu umilințîe,
Îl ascultam, și 'n gîndu-mî pre dîcîi îi mulțămîiam
Întîiū de norocîirea, ēe-avui săe înlînese
Un om așîă de treabăe, cum îmi pōrreă acēsta,

205. Într'un orasîū, în care foese atîtea rēle,
Și-all doile, c' atîșem, ēe nu-mî treecă pre'n gînd.
Orî est îmi bătēam capul, și mîntea-mî frămîntam.
Nu mai gîndiam vr'ucă datăe, cā vrînd săe 'ndestulleđîe
Greșoasele lui poste, acēst popor socoate

210. Că-sî facē dătorîea, cînstînd pre Dumnedîcū
Cînd pîntēele-sî împlē de multe bături,
Și dîacē 'n lennevîre. De va venî 'n audiul
Lui Pann acēastă veste, sînt sigur c'a săe ridă
Afară de măsurae; cēcî eū eram silit

215. Săe-mî suflu ades nasul, și buđiele săe-mî mușe,
Văđînd cum cā bătrînul se cam posomoresēe.
Acēst om bun, în care întrăsem în șterbîliū,
Tîncă ospătărie, ca sîiū de eroitorîū,
Creșcut în casa unui judecătōriū șiret.

220. De'n casa pōrinteasēe de'n creșcere-ocupare-sî
Deplin se îndîestrase cu darul vielennicîi,
Însăcēinare-mî puse, și toatē treaba mea
Eră, ca săe car apăe, și săe o torn în vin.
Îndatā ēe ūa bute scēdeă pe jumătate,

225. Eū trebuîiam s'o împlu cu apăe de'n sîntîne;
Cu toate-acēstea însăe bătrînul nu scōpă,
Neēî Utrenne, neēî Cēsuri, neēî Liturgîea 'n veēî:
Nu se 'mbătă, ca alîi, în dî de sərbătōare,
Cî 'n dîllele de lucru a casăe vindeă apa,

230. Pre care o turnase Dumînicēle 'n vin.
Însăcēinarea asta plînd de multe orî
Șpinarea-mî girbovîsem. Dar' nu puteam pŕîcepe
De ēē pŕicinăe oare toîi cūmpăre la apăe?
Cē prost eșēi tu îmi dîse, mai șcie cîne-va

235. Căe pun eū în vin apăe cînd capu-î ameliit?
'Tot mușcēriul crede, cāe dăe pe vin pōralle;
Plecarea animalăe îi trađe la bełē,
Almîntrele aicîa pe nîme n'at vedē.
Cînd audiū acēsta, de ris nu mai puteam,

240. Ear' ell cœlindu-mi aspru: „De cœ rîdî?“ mœ întreabœ.
 Eû i-am rœspuns atunœca: „Aû nu-î aduçi aminte
 Cum îmi spuneaî cu lăcrimî, sî cum te tînguîai,
 Cœ leġea aœea sîntœ e aplecataœ rœu,
 Cœ rellele nœrăvuri mennesc sfîrsîtul lumîi,
245. Sî ocœrînd bœlîca, cum arœtai, cœ este
 Vœtœmœtoariœ foarte pe'ntru sœlietœlî
 Cînd însu-îi tu în faptœ acœst rœu îl sporesœî?
 Pe foc aruncînd lemne, vapœa se aîlîœ:
 Cœinîta, lœcrimœrea pe om nu pot sœ 'ndrepte;
250. Enœrgiœe mijlœacœ neœi cum elle nu sînt.
 La rœu a sta 'n protivœ, a nu-î lœsœ prileġu,
 Sœ poata a se 'ntînde, e cipul œell mœi sigur.
 De a-l sterpi cu totul; cœœi fœrœ de aœeasta
 Dîœdœrnicœ e truda. Aœella care vrœ
255. Sœ nu fœ beîle: nu vîndœ bœzaturî;
 Tu însœ, vîndînd vinul, îndœtoresœi beîtivî;
 Apœi în toatœ dîœa ademennescœi poporul,
 Cœ crede all tœu cûġet, sî cûmpœrœ cu pretîu,
 Ciar apa, œc-o gœsesœc ori unde fœrœ bannî;
260. Sî tu bœrbat cucœrnie în dî de serbœtoare
 Te 'ncinî cu umîlinîœa plinînd a leġii formœ!
 La cœrîuri sînt primite œelle numœi rugî
 Cœ vin de'n budî curate; car' încœ sî mœi mult:
 Se cœre fapta bunœ. Ori œil de mult te 'ncinœ,
265. Ell vîclennîœa-î vede, sî îîi va da rœsplata.
 — Se vede — a dîs bœtrînul, cœ duhul îîi e prost
 Sî nu te-œi ros în lume, de nu sœi cœ grœescî.
 Lœsînd, cœ-î scumpœ marfa, eû sînt silit a fœce
 Însennœtoarie dœruri la toîi judecœtorîi,
270. Dieœi sî copîstîi, œœi care îmi scriu
 Sî-mî întœresc ucaîœ. Cîte œîobote rup
 Eû pînœ cœ le cœpœt! Cit bœ Ivan sî Senca
 Vecîlî micî în priœinî, sî încœ sî-œi lor sîerbî
 Cœ beî sî dî sî noapte, un bann fœr' a-mî plœtî!
275. Aû Dumnedîœu voœœcœ, ca eû sœ pagubesc!
 Dîcînd œœsteœa 'ndatœ m'a dat pe poart a fœrœ,
 Fœgœduînd sœ dec œœ liturgîe popîi,
 Ca doar îmi va da cœriul un duh mœi sîncœtos,
 Sî-mî va scurtœ sî limba mœcar de un pœlmac.
280. Vecînul, cœ avûsem, sîerbîa pe-un boîeriû mare
 La dîns întrœi îndatœ eû, într'œœœ dî sîerb.
 Vœtav erœ, sî 'n sûslet nu mœi puîin vîclœann,
 Bœteœ mœtannî multe, ca vecîul micœu stœpîn.

- Boierul de neam mare, vrind pompa sa pãdiasca,
285. Si legile nobleiei, in veci nu-si batea capul,
 Sa aile si sa scia ce fac in casa lui;
 Vieiua 'n petreceri ell dille luni si anni,
 Ear' punerea la calle de cieltueli, veniturii,
 Cu totul o lasase pe sama vatajeasca;
290. Avind robi multii la numar, avind de-ajuns mosii
 Cu cirdui creditorii de dinsel se lina.
 Intiu am ris de-aceasta prostie boereasca,
 Dar' desvlii in sierbu-i ua mare negiobie.
 Nu numai ca toti bannii pre'n minai se trecea
295. Si ciar odoara scumpe furã adese ori;
 Nu-i treaba unui nobil a cereta isvoade.
 Nu numai ca nevasta-i, copii si nepotii
 Era 'mbracati in stufe; e'avea ua case 'n tirg.
 Ear' alta pe'ntru varã afara de'n orasiu,
300. Si amindoua bune, caei nu era facute
 Pe credit, ca acelle, ce-avea boerul; multa
 Strinsese 'n ludi avere. Providii eumparind
 La casa stapineasca ell le lua seau scump.
 Seau tot pe datorie; si cea mai mare parte
305. Le trimitea a case, ducindu-le de-acolo
 Ear' la acea duceanã de-unde le luase.
 Ell carne de la cuhne si pine de'n ambariu,
 Butelcile de'n pivnii le gramadita la dinsel,
 Intocmai ca un abur ce de pe mari se naltã,
310. Si 'n picaturi de ploaie se varsa pe pamint.
 La asta eu, ca alii, eram de ajutorii;
 'Tilharasiugul insa in veci nu se ascunde.
 Nu 'ncungiura pedepsa pe facatoriu de rolle.
 Fu prins in furtusiguri, si tot i se lua
315. In cit vadiui copiii pe ulii calicind;
 Ear' de'ntrã sierbi pre mine boerul ma alesc,
 Caei eu fusei pricina de se vadi vataul
 N'avea copii, femea, liion, stapinul mieu,
 Si curtea lui cea mare tot strimta ii pareã.
320. De si cameri ell pline avea de haine scumpe,
 Pe toate diua insa croia la strãie nouã;
 De si la a lui masa era obicnuit
 Trei-dieci de blide pline cu seliuri de mincari
 In cit de la un popã cu dascali si tot neamul
325. Putea sa mai ramia, lui nu-i pareã destull.
 Seiind cita putere si trecere avea
 Ell la impãratie, poporul se ticsã

- Græmæðī in anticamerī de cum se faceá dīucē,
 Šī greū pīncē la dīnsul pe rīnd puteaī stræbate.
330. Incinæciunī šī jalbe, ea Joe, ell primīá,
 Šī spre ræspūnsuri cæruī plecá abiá de'n cap,
 Gīndīnd cæ pre'n acēasta puterea īsī aratæ,
 Ear' mic mi-se pare, cæ nu šcīá cē-a dīcē.
 Cæcī ingīnfarea este all nærodīcī rod.
335. Cē-i drept, Hiron adese spuneá la secæturi,
 Šī nu puteá sæ leġe nečī doūe vorbe bine;
 Lingušitorīi īnsæ, acēi deprīnsī a smulġe
 De'n mīncæ-i bucæŕī grase, fævoare ašcēptīnd,
 Cum dešcīdeá ell gura, se arætá uīmīi
340. Cuprīnsī de admirare, pætrunšī de-alle lūi gráturi,
 Da lāude pompoase dešiertelor lūi vorbe,
 Štīnd gata, ea sæ dīcæ, cum ell ar fi voit
 Cæ lēbæda e neagræ šī corbul este alb.
 Decī júdece tu īnsu-ŕī n'aveam cuvīnt a rīde
345. De gasdæ šī de oaspeŕī? Ear' maī ales stæpīnul
 Mī-a dat prīcīncæ multæ de ris nemærgīnit,
 Atuncīa cīnd norocul de ell se depærtæ.
 Hiron care-šī gonise vætavul, cæcī īl furæ,
 Dorīnd a træi 'n rangu-šī šī cipul nešcīīnd,
350. Sæ-šī cumpencæseæ starea, eu binele stræin
 Voīá sæ 'ndeplīncæseæ a salle cīeltuele.
 De'n vīsterīca ŕīerīi cēa lūi īneredīntīatæ
 Prædá plīn de sperīntīæ, cæ nu-l prīcepe nīme,
 Cæ ell eu duh e numaī, ear' cēilalī sīnt prošŕī
355. Šī nu-l pot īntīeleġe seaū se sīese de ell.
 Un cæltætorīū, cē īmblæ pre'n lócurī nešcīute,
 De īntīlnešcē 'n calle-i muntī, rīurī, stīncī šī codrī,
 De'n drumul sæū s'abate, scæpare cætīnd
 Pīn' cē se rætæcēšcē, šī pīere īn slīršī.
360. Ašīá īn cursul vīetīcī, unde īntīpīnī multe
 Nenoročīrī šī curse, se pīerde care ese
 De'n callea, cē anume vīrtutea ī-a 'nsemnat.
 Īnlæturīnd orī care primėjdīi šī nevoī.
 Hiron, despreŕīuīndu-l, græhī a sa pedeapsæ,
365. Cū-averea īmpreuncæ pīerdú toatæ mærireá,
 Šī cum maī īncōinte despreŕīuīá pre toŕī
 Ašīá eu īnjosīre acum īmbrætīšīá
 Pecīoarele acēllor cē 'ntīū nu-i bæġá samæ,
 Čerīnd la dīnšīi mlæ eu deŕæimate cīpurī.
370. Cu greū un mic la sūflet se poate cumpennī;
 Cīnd tīmpul senīn este, ell este īngīafat,

- Ear' dacæ noureadiæ pe loc misell s'aratæ.
De'n toî ai sæi prietini iubiã ell pe Menandru,
Nu doar', cæ decit altiî, erã maî întiept
375. Şi sváturi priinçioase sæ-i dea ar fi putut.
Şciã însæ sæ poarte galante rævæsielle,
Şi-a nopîilor petrêceri şciú sæ 'neipueascæ.
Ell se trægæá de'n nóbili; dar' cïar nerusinat,
Luá dela toî mitæ pe'ntru a mijloçi
380. Cætræ Hiron, la care eî cæutã favoare.
Aşã se calcæ cînstea atunçi cînd se 'neuibeadiæ
În piépturi læcomiea iubirii de argînt!
Pe cit erã de læcom, erã şi necînstit;
Un ræu nærav nu poate sæ nu aibæ pæreciæ.
385. Pe cînd şierbiã norocul în toate lui Hiron,
I-s'aræta prietin, folsul sæu vinînd,
Ear' cum întoarse roatã, pe loc il pærcæsi.
Uitînd priedeşugul şi fãcerea de bine
Fugã atunçi de dînsul ca de-un lovit de cîumæ.
390. Decit ori care altul maî mult ell îl hulíã,
Numîndu-l prost şi mindru, sgîreît, cum nu erã.
Destæinuind în lume a lui secrete toate
Çe i le 'neredinîiase ca unuî bun prietin.
Cû-açeastã îi aduse açell maî mare ræu:
395. „Purtare mişieleascã, şi saptã de despreîã!”
*Nu 'mpièdecã nemicã isprava buncî saptæ
Precum nemulîãmirea; cæci necunosãtoriu
E ræu şi pe'ntru sine, e ræu şi pe'ntru altiî.
De-a fãce bine omul, se sãturã curînd,*
400. Mæcar sæ şi açepte vr'ua mare ræspõtire,
Dar' încã cînd gæseşce un om, precum Menandru,
Çe sãmænã cu vilã, pre care ræsdînd,
O vedî cumcã produçe, în loc de strîguri, spinî.
Açelluî de bannî læcom ureciã e încisã,
405. Ell nu aude plînsul særaculuî nemérnic.
Ca şierb eû la Menandru, sæ nu-i spun, n'am putut,
Cit ræu poate s'aducæ açeã purtare-a lui.
Despreîuindu-mi vorba: „tu nu cunoşci”, imi dîse,
Cararea, care duçe pre om la norocire:
410. Nu e acuma timpul sæ læud pre Hiron,
Pot da în supærare, sæu trébui sæ mæ stric,
Sæ mæ 'nora:jmesc cû-açeã, çe astæ-ãî îi în locul.
Seninle lui dille acum se 'ntunecaræ,
Nemicã dela dînsul n'avem de açeceptat;
415. Se leapæd' alãmiea, çe dîama i-s'a stors“.

- Ell judecá cu minte. Cū-asémene purtare
 Ši ásfeliū de cuvinte, cu braŭiele deŭcise
 Fu ell primit de-acella,  e lui Hiron urmá,
 Ši care da crediare ac estor def eim eri,
 420. F er e s e socoteas e, c e poate c ed e singur,
 Ši ear e-š i de Menandru va fi hulit atun ia;
 Dar' omul plecat este a se ademenni!
 Ac est de'n no u pri tin cu numele Csenon
 Ajunse în m erire, putere š i rang mare
 425.  n virsta ac ea plin e,  e tr ebuie strunit e.
 Dec i eind D ieŭia oarb e, de'n fri  il slobod i:
 Poli judec a tu  nsu-ŭi, cum ne'nfrinat s eri 
 Pre'n ripi š i pre'n ponoar e, l esind c erarea dreapt e
 Privind a salle sapte, ades m e lovi a risul,
 430. M ecar c e ell pre mine m'ave a ca un bufon.
 Necump etat la polte, de sine  ncintat,
 N erod f er e ŭciin ia,  i rob deŭtertei slave,
 Crescut de'n erud e virst e e' ogari   mpreun e,
 Ne-avind nec i  a idee, ell toate critică,
 435. Cu proast e  ngimf are š i cu sumeal e fal e.
 Šciin ia š i puterea pot fi š i desp er ite.
 A salle sv atur i num i ell preferind de'n toate,
  instite c eruntel e s e tac e le f ec ea,
 De š i ispita  ere cu truda š i anni mult i.

Perierg.

440. Destull m i- i spus de d nsul. V ed c e er a acella
 Un n et er e  de frunte; c ec i  ine se socoate
 M i mult decit ori  are, în capul s e  e sec,
 Dar' unde- i š erbit  nc e, š i  c   i m i v ediut?

S tir.

- De la Csenon eš sem, eind eat e m e 'ntilneŭe
 445. Un t rgov i u cu stare, Milon,  e m e v ediuse.
 Pe eind c eram la ap e š i 'n vin o mestecam.
 Mi se urise-acuma s e fi  tot la boeri;
 La e  norocul este  nteme iat pe paie.
 Š i tr ebu  s e fi m rtur s e ved i  c  asupra
 450.  nt mpin e pe omul, ori  it de virtuos;
 F er' de min iun i š i sgómot nu poli s e fi  a o r e.
 De-ac ea-mi p ere a bine, ca la Milon s e  ntru,
 C ec i toŭi spune a, c e este om sint š i om de pace:
 C ediui  ns e  n curse:  in i s ept emin i am fost
 455.  n cas e singur š erb, š i- a fat e m i er a

- Će le fæcēá bucate. Mæ odihniām pe paie
 Flæmind, ea vaī de mine; de'n dīūæ pīnæ 'n noapte
 Eū obosiam eu totul śiærbīnd la ċinċi stæpīni,
 Dar' toatæ ostenneala aśiū si nesocolit,
 460. De-aśiū fi putut sæ sūfær næravul lor ċell iute.
 Copiūi toli de-arīndul, femeca śi bærbatul,
 Minut fæcæ gilċeavæ petreċe nu puteá;
 Erá smeriū in lume, śi 'n casæ foarte ræi.
 Ūæ vorb', ūæ bægætælæ le da prilej de sfadæ,
 465. Īncit de-a lor strigare se sgudiá pærciū.
 Śi ĳncai ĳntre sine de se sfædiá ei singuri,
 Śi mie ĳni da pæcæ sæ-mi eat de luerul mieū,
 Tot poate-aśiū si mai dus'o; dar' toatæ gilċevirea,
 Ca noriū de furlunæ, cædeá 'n sfirsit pe mine;
 470. Pæreá, cæ eū se cade, sæ fiū ræspundiætoriū,
 Śi pe'ntru a lor fapte pedepsele sæ trag.
 Īntrīnd ūæ datæ 'n casæ, fæmiliea væd strinsæ,
 Śi luminæri aprīnse, un popæ in vesminte;
 Atunci am dīs in mine: eu hunæ samæ a-dī
 475. Aū gīnd sæ se ĳucine, de sfadæ friċæ nu-i;
 Ćīnd eatæ, rrīnd sæ treacæ un copillāśiū pre'n casæ,
 A dat jos de pe masæ basmaūa mumei salle.
 Pe loc stīrni furluna; si tatæl mieū ĳntiū
 Ear' mama dupæ dīnsul de tot s'aū tulburat.
 480. Utīnd metanne, eruce, si ori ċe rugæċiune,
 Īśi ocæriá copillul eu feliuri de cuvinte.
 De-ūæ parte strigīnd fralīi, de alta ċell gresit,
 Cu vorbe si cu vūct gilċeava ĳntelċese.
 Se fæcæ sgómot mare, ċit nu se mai aude,
 485. Neċi popa, ċe ċeteśeo, neċi dāscælul, ċe ċīntæ.
 Vædiīnd cæ nu-i de glumæ, si vrīnd a-i linisei
 Īntrá la mijloc popa; eū earæ-śi dupæ ell
 Ī rog, sæ contenneasæ, cæċi nu-i vr'ūæ vinæ mare.
 Śi mai ales aiċia la śīnta rugæċiune,
 490. Ūæ drágoste se ċere, ear' nu bætæi si sfedi.
 Væd ĳnsæ, cæ de ūæ datæ si cærti si luminæri
 Ćad toate peste popa, si barba i s'aprīnde,
 De'n plete ese pæcæ. Stīngīndu-le, ell strigæ,
 Śi dæ pe usċe busta cu patrahilu 'n gīt:
 495. Ear' mie pe'ntru svåturī stæpinu-mi ræsplæti
 Lovīndu-mæ de'n fugæ eu analogu 'n spate,
 Ćit pīnæ jos pe scaræ m'am dus de-a tævølucul,
 Śi nu mæ priċep ĳncæ, cum m'am sculat ĳntreg.
 Stringīnd de'n colb peruca si coarnele 'nvælīnd.

500. Plecæi in fuga mare pe ulitiæ la valle.
 Sosind la casa popii, intræi la dînsul sîærb.
 Dar'  e să-li lungese vorba? E foarte de prisos,
 Să-li spun eu de-am eruntul la c ti st pini am fost.
 Destull, că 'n ori  e parte imi aruncam privirea,
505. G siam necontennit  m teric de ris.
 Acesta nebunesece averea r sipind,
  e tat el său cu trud  strinsese pe'ntru ell,
 Cind vine 'n sărăcie, se v ct  si pling ;
 Ear' altul  e adu e gr m di de  ur multe,
510. Pe elle rabd  foame, si moare in s rsit,
 La toat  bucatia,  e 'ngite, puind preliu.
 Un tin er ia u  bab  da patru-dieci de anni
 Cu d estre ins mnat  — cind singur are stare. —
 Ea 'n cas  poruncesece eu aspr  tir nnie,
515. Si-l face in inte-i să facă tremurind.
 Un fiu la p rinti singur  e- s ept'a mo cenni
 U  mare ayulie, odihna sa isi las ,
 Alcarg , lingusiesce c rsitorind un titlu.
 Dorind ca să-l c nsteasece poporul acell prost;
520. Dar' num i cu sperintia r mine-adesce ori!
 Un alful,  e iubesce a str luc i in haine,
 Cu  ur se incare , crediind, c  n t r ul
 In str ie aurite nu este n t r u.
 V diui un bo trin, care u  sută de-anni trăise,
525. Pe patul său cum d ace de ha-trinlie ros,
 In cit pe barbă scupă si s m nn  scelet,
 Si ins  ell desamn  e'  m n  tremurind .
 Dar'  e desamn  oare? mormintul,  e l' s ept ?
 Ba nu. — P lat de vară, să-i sic de primblat.
530. De coasa morlii altul v diindu-se 'ngrodit,
 Si-abi  d erind hirtiea cu slaba lui vedere,
 In loc să se 'ngrijasece a-si c ut  de suflet,
 Incipuesce pompa immormint rii lui,
 Citi preuti, clerici, d sc li, si cili Arcierei,
535. Cit n mer de rudenni s  mearg  dup  r cl 
 Bo indu-l in glas mare, cite făclii de  ear ,
 Si cit de mari s  sic, si  e feliu de s eriu?
  e c ndele să-i pu , de  ur sa  de-argint?
  e epital să 'n serie ? ea lumi  s  arete
540. C  praful de'n  ca groap  a fost un boeri  mare.
 De'n f sie pin' la groap  de p timi st piniu,
 Mindriei, l comei, d ivisticii supusi,
 V  min  euismul pe callea periciuniu.

- Sî liberali in cûget, voi robî sinteli in saptæ.
 545. Cînd cêreli bogæliea, cînd banniî væ incuræ,
 Uriî singurætatea sî-apoi vi-i greû de oamenî:
 Cê vreti adese însii a spune n'alî puté.
 Aîi læudaîi un lucru, mine-altul, sî aîi
 A voastræ socotinliæ de'n loc in loc se mutæ;
 550. Cæci, cê e de mirare, dorinliæ-aveîi cuntrarie.
 Furnica 'n timpul verei asudæ ostennind,
 Sî cite un græuntæ adunæ 'n moîinoiû;
 Ear' cînd e tristæ lumea de-all ernei vîfor reçe
 De-a casæ nu se miscæ, se bûcuræ in tienæ
 555. De ródurile, care in var'a adunat.
 Voi însæ, eu a minlii luminæ indîcæstraii,
 Nemernicind, ea orbii, væ ostennii dîædârnic
 Nu 'n lucruri de nevoe, la care sinteli lenesi.
 Viealîa væ e seurtæ, proçpturile lungi,
 560. Vræjmasi sinteli odihnei, sî 'n veçi nemulliæmiti.
 De mult vorbesc, sî însæ abiî li-am însirat
 Uæ parte foarte micæ de'n pâtimile voastre,
 Voinîa implinindu-li; cæci pe'ntru a descrie
 Cit e de nærod omul sî eit de desîantiat
 565. Privit færa de mascæ, un ann n'ar si de-sajuns.
 Mæ crede cæ 'ndestulle am adunat mæteriî,
 Cu cê sæ fac sæ ridæ pre Pann sî-a lui urdie
 Dar' soarele pe 'nçetul s'ascunde dupæ deal,
 M'am desbræcat; de-acuma îli las un ræmas bun.
 570. Pestreadî'a melle vorbe, de credi cæ-li vor aduce
 Vre un folos; ear' altor dîædârnic nu le spune.
 Noi sæ 'ndreptæm pe oamenî in stare nu ne-aflem,
 Mormintul poate numai sæ 'ndrepte pre gibosi. —

§. 152.

Geniul omului sî propæsirea sciintielor. (Oda.)

1. Abætuîi eu totul de'n callea cæa dreaptæ,
 Sî de-alle lor pâtimi oamenii orbiti.
 Færa osæbire de loc saû de treaptæ,
 Toîi in întunerec imblæ rætæcîi.
 Peçioarele multor aû alunecat
 In adinçi præpâstii, sî rar aû scæpat.
2. La unii norocul braîiul sæu putérnic
 Tindiind spre scæpare. de munci i-aû ferit,

Ī-a seos de'n ispite; dar' omul nemérnic
 De adevær incæ nepovætiuit,
 Færæ all lui sprijin, slab, neputinēios.
 Nu puteá sæ aſte drumul prinēios.

3. Īns'acella cæruī firea se supune,
 Priméjdiea noastræ a inlæturat,
 Trimiūind in lume pre inīcælepēiune
 Ca de-a eī povatiæ omul luminat,
 Dela ſapte relle sæ ſiæ retras,
 Sæ 'n frunte-orī cē pátimī, sæ 'ndrepte-all sæū pas.
4. O! cit de plæcutæ ſi 'mpodobitæ,
 E ſica acellui de sus impærat
 In ſaliæ-i blindeatiæ este diugrævitæ
 Cuvintul e dulcæ lin ſi mæsurat
 Virtutea ſi cînſtea pre ea o mæreſe,
 Cæci ſiī dreptætiī, dreptatea iubeſe.
5. S'ascunde de dînſa urita minēiunæ,
 Cē este iſvorul rellelor voinēie,
 Triumfæ pre'ntr'înſa numai ſapta bunæ,
 Ŧi 'n minele ſalle poartæ biruinēie.
 Aſiá cind ræſare ſoarele lucind,
 Rævarsæ luminæ pre noapte gonind.
6. Popoaræle-acellea, a cæror hotaræ
 Spre ræſærit mindru departe se 'nlind,
 Veēine cu Negrii ſi alte popoaræ
 Care se adapæ de'n Ganġe ſi Ind.
 Se cobor la glasu-i de pe elefanī,
 Ŧi 'ntiū Indiennī se væd luminati;
7. Apoi Etiopii cu negrele ſetiē,
 Ŧi Nilul, cē varſæ bogatul sæū har
 Pe iærmuri mærite pre'n ſapte mærefiē
 Pre'n legi inīcælepte, cē ſint all eī dar.
 De'n a neſciintēi noeánnuri ſcæpind,
 Se nalīæ la cēriuri cu ſġgerul ġind.
8. All lui intunérec ſi-a eī ſtræluēire
 Vædiū Bæbilonul cēll cu didul laſ,
 Popoaræle-acellea ſæræ cirmuire
 De ea inblindite, la ea s'aū plecat.
 Sciiī cēi sælbáteci ſi Traēiī cumpliī,
 Ŧint puteriī ſalle márturi neclintīi,

9. Dup' ūc indelungæ sī grea preimblare
 La sīepte priētenni aī sœi s'a oprit,
 Greēia ferice cū-a ei vīditare,
 În multæ putere, mærire-a sporit.
 Pre'n a ei povatīcæ Romanniī daū legi,
 Ca stæpini putérniciī aī lumii întregi.
10. Dar' cīnd lenevirea muma rætætīi
 De a ta luminæ i-a instræinat,
 Atunci spre pedeapsæ urgīca dreptælii
 Bærbari de departe la ei i-aū cīæmat,
 Cē sfæræmind tronul întiū la apus,
 Apoi sī-Orientul curīnd aū supus.
11. Întimplarea asta este norocīcæ,
 Cœci cœi mærii dōptori sī vrédniciī bærbai
 Pre care Dicitia acum urgisitæ,
 Mai aveā priētenni ei adeværali
 Ūc noaūc luminæ Eūropēi aū dat,
 Sī 'n veci all lor nume va fi neuitat.
12. Do'n ūaræ in ūaræ purtā 'nūcælepīune
 Cu ea impreunæ pe-aī sœi urmætori,
 În totul urmeadiæ scimbæri de minune,
 Sī ead ereticīi usior crediætori,
 Noi însæ cu inimi sī cūget curat,
 Sīærbim unū singur cæresc împærat.
13. Iubim judecata acea cu dreptate,
 Ear' pira uritæ nu o suferim,
 La ræshoaiæ mærgem în osti regulate;
 Pre'n ūgere svåturi mai mult biruim,
 Pæretī de aramæ cu pumnul sfærīnæm,
 Sī dupæ voinīcæ foel prelucræm.
14. Minele lui Joe nu-s mai de minune
 Decît alle noastre. Cu fūlger de foc
 Noi fæcem pre træsnet grođiav sæ ræsunc,
 Sæ darne pæmintul, sī stīnæele 'n loc.
 Furtunæ sī vīfor nu ne pot opri,
 Pe undele mærii sumeti a pluti.
15. Preste oœænnuri aflæm lumi ascunse,
 Plænotele toate pe cæiriuri ocim,
 Miscarea lor, cursul, de noi sint pætrunse
 Sī-a soarelui radiē în flori împærim.
 Fæptura întreagæ simte ne'nçetat,
 A duhului nostru produs minunat.

XXX.

Væsiliū, Fæbiann Bob (1793—1836: 41
de anni.)

(S'a næscut in satul *Ruši Bærgwulū* in Ardeal între oraşul Bistriţa şi între mǎrginile Bucovinei in 31. Diēcemvre annul 1793. Pærinliū lui nū fost *Petru Ræul* corporal in all II. reģemint rumin mærgineann, si *Anisiea Bob de Minæsturul-Cæpînoculuī*. Toáde^r Bob, parocul de'n satul militærese: *Maer*, hunul lui Væsiliū Fæbiann Bob depe mamæ. neavind feciori, adoptæ pre Væsiliū la hotediū de fiū all sæū, dæruindu-i ũæ parte de moşic, cu cundeçiunea, ca sæ-si pæraseascæ cunumele pærintese: *Ræul*, si sæ primeascæ numele: *Bob*. In etate de 10 anni, la annul 1805 fu dat de cætræ adoptæivul sæū pærinte. Toáder Bob la secala ruminæ de'n satul *Maer*; ear' dupæ doi anni, la 1807, fu trimis de cætræ acella-si la secala ġermine militæreseæ de'n Næsæud; apoi la annul 1810 merse la cursul ġinnæcial in Blæsiū.

Strælucind ell aici între toi cunseolarii sæi atit cu purtarea cuviñcetoasæ, eit si cu næltimea minliū, si putem dice, cu ġeniul, intru invæliæaturi, cæpætæ pre'n unciul sæū Ioann Bob, episcopul unit de'n Blæsiū, ũæ fundæçiune in cunviptul nobililor de'n Clusiū; unde ca educæcell all acellui cunvipt invæliæ cursul sciiñlielor filosofice si juridice, fiind pûrurea tot fruntea cunseolarilor sæi. Inscæ in annul depe armæ all cursului juridic, fiind osindit la ũæ pedepsæ aspræ pe'ntra ũæ vinæ, æe i-se imputá, n'a voit sæ se supuæ pedepsei diptate, ei a preferit mai bine a pærase si cunvipt, si fundæçiune, si acædemie. Dar' pre'n aceasta se vædiū de ũæ datæ lipsit de toate mijloæele spre absolviçiunea cursului juridic: de aici ii veni inceputul næcædiurilor (*hic omnis origo malorum*).

De'n Clusiū merse in Ungariea la Orádiea-Mare, parte ca sæ absolveascæ in acædemiea de acolo cursul juridic nemintuit deplin in Clusiū, ear' parte cu sperinliæ, cæ va cæpætá dela sciiutul Meçenate rumin, episcopul rumin de acolo, Sæmuil Vulcann, ajutoriū, ca sæ poatæ merģe la Vicanna sæ invælie cursul leģilor militare, cu scop de a se face *Auditor* in reģemintul all II. rumin mærgineann, unde erá næscut; inscæ neci aici nu-si putú implini dorinliæ. De aceea se re'ntoarse la locul næsceriū. si cærcæ sæ sic primit in cînçellæriea Auditoriatului de'n Næsæud ca præticante; inscæ indesçert, cæci neavind pætroni, pre tof locul ii eráu usile incuiate.

În asfelîu de strîntorî se vœdiú nevoit sœ meargœ la unciú-sœú, la episcopul de'n Blasiú Ioann Bob, si sœ-l roagœ sœ-i dea vre un siœr-beliú la mosúile episcopœsi; dar' unciú-sœú îi denegœ toate, parte pe'ntru cœ ell nu voi sœ între în starea preutiescœ, precum erá dorinúia episcopului, parte fiind cœ unciú-sœú erá încœ tot minios pe dinsul pe'ntru purtarea de'n Clusiú

„*Necdum causæ irarum*“

Exciderant animo: manet alta mente repostum.“

În aceste împregiurœri apœsœlive, lipsit de toate mijloacele vieúiei, îsi scimbœ cunumele: *Bob* în *Fabiann* (care tot atita însœmneadiœ, cœci *bobul* se dice lœtinesœe: *fabă*). Aceasta o sœcú de'n douœ caúse: 1. pe'ntru ca sub acest nume nou sœ scape de militarie, cœci regemintul, în care erá nœscut, îl ciœmá supt arme; si, œe erá mai mult, ar fi trebuit sœ între ca oútaúiu *gregariú* sau *ordenariú* (de rînd), pinœ i-ar fi venit rîndul si norocul, sœ poatœ nœintá la rang de ofiœiariú; însœ mintea lui erá acum îndiœstratœ cu frumoasele scœintie, si inima lui cu mult mai poleitœ, decit cœ sœ mai siœrbeascœ ca oútaúiu ordenariú. si lui îi mai plœceá a siœrbi supt blindele arme alle Minervei, decit supt crudul si síngerosul coif all lui Marte; 2. pe'ntru cœ strœlucitul nume: *Bob* îi erá în œelle împregiurœri triste numai spre greutate. Pe lingœ œceea, ell voia sœ trœeascœ cit s'ar puté mai nœúit.

Cînd ajunsese greutatele lui la œea mai înaltœ culme, si nu mai aflá alt mijloc de vieúuire dupœ dorinúie-si si amœsurat nœbilelor salle pleœeri, decit sœ-si pœrœseascœ patriœa si pre toú cunoscutii sœi œei iubiú si sœ meargœ într'altœ úiarœ supt un nume strœin, si sœ se lase cu totul în voea soartei, în œœtró il vor duœe válurile nenoroœirii: atuncî se ivi provedinúia œea dumnediœeascœ în toatœ mœrirea si puterea sa. si nu læsœ: „*ca œceastœ lumina sœ se ascunda supt pat, œi facú sœ se putœ pe masœ, ca sœ luminedie œellor de'n întunœrec.*“

Metropolitul Moldáviei, Beniamin Costaciœ, îndatœ dupœ primiciúnea naltei salle arcipœstorinúie, infiniúie în anul 1804 un seminariú în minœstirea Socola de lingœ Iasi, în care œceia œe voiaú a întrá în starea preúiei, învœliú în limba rumine istoriea (universalœ), artimœtica, gœografiea si gœologiea. Însœ acest seminariú, precum se socoate, pe'ntru rœboiul, œe a erupt curînd dupœ œceea între Rusiea si Turœiea, sau poate si de'n alte caúse, a scœdiut asiá de tare, cit pe la anul 1820 mai aveá numai un biet profesoriú, carele învœliú linerimea limba rumine dupœ grœmateca lui Tempe. Dar' cu cit scœpœtase mai mult acest seminariú, curat nœciunal: cu atita se nœliúase mai tare scoala grœœeascœ, œe se aflá œiar în Iasi, în œepitala úierii, carea síngurœ mistuiá toate veniturile scoalelor nœciunale rumine de'n acest Principat, pe'ntru cœ domnitoriul erá grec de'n Fœnar, si pe'ntru Rumînul moldav si limba lui nu rœmœsesse alta nœmicœ, decit œceea œersitœ gráúie, ca pe lingœ scoala grœœeascœ sœ se poatœ învœliú si ruminesœe: *mœtemáteca teorœtiea cu apleœœiúnea la gœodesie si arœitepturœ.*

Astæ inæpoicæciune, scædîæciune si micîsuræciune a seminariului nœciunal rumîn de'n Socola a miſcat de nou înima prea bunului pærinte, Beniamin Metropolitul; de aceea în anul 1820 a luat lingæ sine ca cuntutoriû (sinepítrop) pe domnul Mihaiû Sturdîa, si a pus la calle, ca în acell seminariû sæ se învetie pe lingæ *grãmâteca limbei rumîne si grãmatica limbei lätine*, ca a limbei rumîne stræbuneſci, færa a cæriia cunoſcintîæ deplinæ anevoe se poate îndreptá si înavulî limba rumînæ; asémenne sæ se învetie *retórica si poetica* lätinæ, ca niſce ſciintie, în carile se aflæ ideile celle mai frumoase si mai originale; si în aceea-si mæsuræ sæ se învetie *filosofia*, ca singura ſciintîæ luminætivæ de minte, si *filologîca*, ædece *alaturæciunea limbei rumîne cu lätina*, si *deducæciunea sæu foarmele cuvintelor rumîne*: „*singurul isvor nœscãvar all bogætæiî limbei rumîne*. Un plann æcesta, dupæ împregiurærele de-atunci nimerit si cipdiut foarte bine. Spre înfiintæciunea æcestui plann, fu trimis în vara annului 1820 D. Giorgiû Asaci, ca îndemnætoriû la acella-si, de'n partea episcopiei scoalelor cu scrisori în Ardeal la cõmitelo Gæbriil Banfi, gubernætoriul tîerii de atunci, ca sæ dea voe a scoate de'n Ardeal doi sæu trei tineri rumîni, carii ar fi în stare a purtá siærbeliele de profesori pe'ntru ſciintiele însæmnate mai sus.

Cõmitelo Banfi încuyintîæ cõrerea fæcutæ. Cu æcesta plecæ D. G. Asaci dela Cluſiû, locul gubernului ardelean, la Blaſiû, cu sperintîæ, cæ în acædemiea Blæſieannæ va aflá tineri destull de pregætiti pe'ntru profesurile noului seminariû de'n Socola. Neçi cæ s'a însiælat.

La Blaſiû fæcú D. G. Asaci invoealæ cu D. Ioann Costea, sæ meargæ la Socola ca profesori de retoricæ si poetice; D. I. Manfi ca profesori de limba lätinæ, si împreunæ cu æcestia se invoî si cu C. Væsiliû Fæbiann Bob sæ meargæ în Moldávia. Cu æesti trei tineri merse D. G. Asaci la Bræſiov, unde fæcú cunoſcintîæ cu renumitul hærbat rumîn: Væsiliû Pop, cu carele se invoî sub cundæciuni asegurælive, se meargæ ca profesori de filosofie si de filologîca rumînæ.

Pe la începutul lui Noemvre se întoarſe D. G. Asaci, însolit de æesti patru tineri în Moldávia. Pop, Costea si Manfi mérseræ la Socola, la pósturile lor de profesori, ear' Fæbiann ræmasæ în lasi pe' lingæ D. G. Asaci.

Nevointia neobositæ a æestor profesori dieloſi, mintea cea ægeræ a tinerimii rumîne moldave si istelîmea ei, promiteau un sporiû frumos pe'ntru celle viitoarie. Si în adevær, aste muse, de si locuiaû la cîmp si în cæsulie micuîie, fiind cæ în cæpitale stræbunæ rumînæ: *Iasiî*, se ræs-fæltiaû celle greceſci: erá sæ pregæteascæ cæll mai frumos drum spre suirea la *Pærnasul rumîn*, deacæ æcea nefericitæ revoluçiune, carea se ivi în 22. Fevruariû 1821, ca ûæ sægeatæ de'n ascuns, nu le-ar fi alun-gat de'n dulcea lor odihnæ. Cu iviçiunea revoluçiunii se curmá de ûæ datæ tot cursul învæitæturilor. Tinerimii scolæstece i se dete drumul a casæ la pærinti. Profesoriî socotiaû astæ revoluçiune, ca un trup pûtred

meteóric, carele, apriđându-se în năclimea atmosferei, face oare-si care lumina puñtică, si se gata îndata cu un tñnet trecătoriũ: pe'ntru aceea aũ petrecut în mijlocul acestui foc mai trei saptămìni, mîngăiañi de ùe dulce sperinñia, cã în scurt vor putã re'ncepe earcã-si cursul ñnterrupt. Văđiind ñncã mai pre urmã, cã rãul în loc de a ñceta, se ñntinde tot mai mult; si neci epítropiea scoalelor, neci Aginñia cesãriã-régia austriacã nu le dede vre ùe asigurinñia invederatã, se vãđiurã nevoiñi a se departã de'n lañi. Singur Fãbiann rãmase acolo, ca unul, care nu mai aveã patrie, carea sã-l primeascã cu sinul descis în aseliũ de ñmpregiurãri. Ell petrecu aici pinã la sosinñia armiei turcãsei si ñnfringãciunea voluntirilor, pre'n urmare mai tot anul 1821. ñncã curind dupã aceea se vãđiũ pãrãsit de toñi, cãutindu-si siã-care asigurãciunea vieñiei si a averiũ în liãrile ñnceinate.

Fugirea nobilimii, turburãciunea capitalei, sgómotul poporului, nerindueala voluntirilor, sosinñia armiei turcãsei, si crunta luptã dela Sculenni de lingã Prut, detersã musci lui macterfe de a cumpune nisãebucãñi poétiãe pline de gëniũ, de ñnclime si delicãtealã. Puternica semilunã, erudimile omenimii, ñncruntãtele unde alle Prutului ññi aflare în Fãbiann pre cîntãtoriul sãũ.

Trista stare a Moldãviei de atunãi nime nu e în stare a o descrie mai frumos si mai viũ, de cum a deseris o peanna acestui tãlint deosebit. Eatã cite-va viãsurũ de'n acea poemã:

*„S'a ñntors mañina lumii, s'a ñntors cu capu 'n jos,
Si cury toate de'n protivã anapoda si pe dos.
Soarele de-acum rãsarã deminealã la apus,
Si apune desprã sãrã cãtrã rãsarit ñn sus.
Apele, scimbindu-si cursul, duũ sã 'ntoarã ñnapoi,
Ca sã batã fãrã milã cu isvoarãle rãsboiũ.
S'a smintit, se vede, firea lucrurilor, cã la culle
Añlindu-se de'n veñie, urmã prãvilelor sãlle.
Si-aũ scimbat, se vede, ñncã si limbele grañul lor;
Cã tot una va sã ñicã, de mã suiũ sã mã pogor.“*

Citã ñnclime, citã frumsealã si mãestrie este ñn aceste viãsurũ! Drept cã aceste idei le-a ñmprumutat Fãbiann de'n Ovidiũ fãvoritul sãũ, si anume de'n libr. I. tristium Eleg. VIII.

Alãtore acum cine-va viãsurile de mai sus cu alle lui Ovidiũ, si va vedã prea uñtor, cã ñntr'alle lui Ovidiũ este numai un scelet de idei, numai ñntiele trãsurũ alle unui tãblãũ, fãrã felie, fãrã colorũ si fãrã neci ùe umbrire, asiũ cit cãñitoriul e nevoit a-si suplini ñnsu-si cãlle cã lipsese. Acest scelet si aceste linii primãrie alle unui tãblãũ le-a suplinit gëniul lui Fãbiann cu colorũ asiã de firesci, cu umbriri asiã de potrivite, si cu aña mãestrie poétiãe, cit de'n acãllea nu mai poli ñterge nemicã, neci adãuge cã-va, si eñci la ñndoealã, de all cãruia gëniũ sã te miri mai mult: de all lui Ovidiũ, carele a produs acãll scelet si acãlle

liniēminte primarie, orī de all lui Fæbiann, carele a suplinīt acell scelet cu atīta mæestrie? Cē sœ mai dīe de acea subțire sœțirœ, cē dīaçe as-cunsœ in cuvintul: „anapoda“, cuntra acellora, cē stricœ ū ū greçiaŭ limba rumīnœ?

Dar' sœ ne întoârœem de unde am læsat firul. Dupœ cite-va luni de dīlle, Fæbiann, lipsīt de tot ajutoriul ū securætatea personalœ, nœ-dīuī la pœtronul sœu, D. G. Asaci, carele se află in Bœsaråbiea, scriindu-ī cœ ell mai mult nu poate rœminœ in Moldåviea. D. Asaci ū rœspun-se, indlemnindu-l la rœbdare, ū mīngœiindu-l pro'n svåturile salle. Inscœ æcum nu mai erœ de ajuns numai svætuirile ū mīngœiærile cu vorba, ei se cœreå ajutoriŭ fåptec. De acea i-se fœcŭ mijlocire de a trece in Bœsaråbiea, unde rœmase timp mai îndelungat.

In anul 1822 spre toamnœ fu numit Domn Moldåviei Ioann Sandul Sturdia, intīiul Domn Rumīn moldav, dela Demetriŭ Cantemir (1711). Cu întoârœerea Domnului dela Constantiniana, se rœntoârserœ ū mulți boeri de'n cœi fugiți, între carī a fost ū D. G. Asaci, carele la venirea Domnului i-a tipœrit ū prea frumoasœ odœ de grætulœciune.

V. Fæbiann, petrecīnd inœœ la Cīstœnœu in Bœsaråbiea, fœcŭ in limba lætine urmætoaria aluūiune asupra odei lui Asaci, ca pre'n acea sœ fœcœ Europei literate cunoseut timpul, in carele Moldåviea dupœ 111 anni īū rœdobīndi carœ-ū Domn nœciunal, Rumīn de'n sīnul sœu:

Allusio ad odam occasione restitutœ indigenis Moldaviœ Principibus coronœ, ac solemnitatis, qua serenissimus Princeps patriœ filius Ioannes Sturdia sedem principatus ascendit; genti Moldavœ per clarissimum D. Georgium Asaci mense Octobris 1822 dicatam:

„Nulla salus bello, pacem te poscimus omnes (Virg.)

Pulchior ergo tuo tandem rediviva sepulcro

Nasceris, et lacrymas versis Moldavia fatis,

In nova post longos permutas gaudia luctus etc.

Curīnd dupœ acea se întoarse ū Fæbiann la laūi, unde petrecŭ ea profesoriŭ privat pela deosebite case boeresœi, fiind in mare vadœ ū inœredere nu numai in lœcuri private, dar' ū in lœcuri, cœ se tin de binele public all statului. De acea in carna annului 1824 fu trimis de'n partea statului cu depeūe la Sibiu cœtrœ D. Pini consulul gœneral rusesœ. Pe æcest timp petrecœ in casa marelui Vistœrnic Cœtœrgiŭ, unde erœ primit foarte bine.

Cu toate aste primiri bune, ell tot erœ nemulțimēt cu soarta sa, parte aducīndu-ū aminte de nœcådiurile suferite in rœstimpul revolu-ciunii, ū de pœræsiefunœa de'n partea uncīu-sœu, a episcopului Bob, iar atuncīa, cīnd aveå mai mare trebuintœ de ell; ear' parte ū mai ales pe'ntru cœ fu nevoit a pœræsī pre æciœ, pre carī ell ū puteå fœcœ fericiți.

In anni 1826, 1827 fu trimis de cœtrœ boeriul Læscar Bogdanu in Bœsaråbiea, intr'œœ causœ de proœes.

În 1828 fu denumit de profesoriu de mætemåtece, gæogræfie și de limba lætinæ la gimnasiul înființat în Iași, unde la căpætul annului făcú esámenn prea stræluçit cu învælițæceii sœi, așiá cît s'au bucurat toți auditorii de sporiul făcut, aúind pre învælițæcei vorbind șciinție în limba rumînæ. Ca profesoriu la acest gimnasiu petrecú ell pinæ la anul 1834, în carele se făcú profesoriu de filosofie la acædemiea înființatæ în ațell ann, și pe'ntru mæritele salle, cæpætæ și rangul de Pæhårnie.

Ræpæusó în Aprile 1836.

D. Popescul Scribann aflæ în cæræpteriul lui Væsiliu Fæbiann trei virtuli principale; ell a fost: 1. neinteresat; 2. aveá cúget curat; 3. aveá iubire înfocatæ cætræ næciunea sa și cætræ întrega omenime. Dar' cætræ ačestea se mai pot adauge încæ trei, ádecæ: 4. erá releģios særæ færiseism; 5. prietenn adeværat særæ fæliçerie, și 6. erá geniú preste veacul sœu așiá cît de ar fi avut noroçire mai bunæ în tinerețiele salle, și úc viciație mai îndelungatæ; ar fi făcut epocæ în literætura næciunale.

Dela ell avem poemele: „*Moldåvica la 1321*“; — „*Scimbæciunea sorii Moldåviei*“; — „*Gæografiea cînțirimulæ*“.

(Dupæ: „*Foaza pe'ntru minte înimæ și literætura*“ de'n anul 1840, N. 31—34.)

§. 153.

Moldova la annul 1821.

1. S'au întors mașina lumii, s'au întors cu capu 'n gios
Și merg toate de'n protivæ, anapoda și pe dos;
Soarele de-acum ræsare dimineatia la apus
Și apune despre saræ cætræ ræsærit în sus.
5. Apele scimbîndu-și cursul daū sæ 'ntoarce napoi
Ca sæ batæ særæ milæ cu isvoaræle ræsboiū;
S'au smintit, se vede, firea lucrurilor, ce la calle
Aflîndu-se de'n vecie, urmå pråvilelor salle.
Și-aū scimbat, se vede, încæ și limbele graiul lor;
10. Cæ tot una va sæ ðicæ, de mæ suiū saū mæ pogor.
Toate pin' acuma cîte se pæreá cu neputinție,
Eșind astæ-ði la ivealæ vor puté avé credinție;
Timp mult nu o sæ mai treaceæ și-a ará plugul pe mare,
La useat coræbierii nu s'or teme de 'nnecare:
15. Cæ-a sæ ðic' atuncî pescariul, cînd în ape curgætoarie
Îi va prinde mreja vulturi, și dihænii sburætoarie.
Cæ-a sæ ðicæ vînætoriul, cînd în loc de turturelle
Nevæðind nici cîmp nici codrii, va pușcå ðiðiti și stolle?

- Nætæræule ðe umbli pe a ðerîulî fætîadæ
20. Ðisu-mî-aũ erî noapte luna tîlnînd-o la promenadæ
 Suma veácurilor scrisæ pe'ntru line 'n acest loc
 S'aũ desîrat de pe crugul soarelui ðell plin de foc.
 Ear' de eðei vre ùæ comitæ, rætæcitæ de'n tre stelle
 Ði umbli færæ de ðcîre, eðitæ de'n rînduelle,
25. Ðe 'ntîrdîicare 'ndelungæ te tîne 'n callea ðereascæ
 De îngînî cu migæelle armonîcæ îngereascæ?
 Deacæ eðcî plænîtæ noũæ, Ði vrei ca sæ fî sotîe,
 Colîndînd pe lingæ soare însîstema, ðe se ðcîe,
 La depærtare, cædîutæ te întoarce pe ùæ calle
30. Ði nu eðî nebuneðce pe hotarul sferei talle.
 Cutedîætoriũ mai aproape, vei fî ars de multæ paræ
 Vei sæ dægêrî de'n protivæ, de te vei depærtá earæ.
 Eatæ Aurora vine cu vesmînte luminate
 Alungînd spaîmele noplii, peste clîme depærtate;
35. Earæ steaũa Afroditei værsînd roaũæ Ði ræcoare
 Deðcîde cũ-a salle radîe poarta lucîndului soare.
 Erá nu-Ði ce sæ mai dîcæ Ði de-abîá nu începuræ,
 Cînd un nor venînd cu ploae î spælæ vorba de'n guræ.
 Cît erá mæsîna lumîi întoarsæ cu capu 'n jos,
40. Mergæá toate de'n protivæ anapoda Ði pe dos.
 Eatæ cæ de-acum ræsare soarele la ræsærit
 Ði apune cu dîmbîre despre saræ la sfîntî;
 Luna, stellele Ði cite plænîte umblæ pe cerîu,
 Aũ intrat ca de'n vecîe ear' înscrisele lor sferî.
45. Ði stîhîile rîd toate, bucurîndu-se, vædîînd,
 Cæ armonîcæ ðereascæ întocmitæ decurînd
 Le aÐîadîæ 'ntr'ũæ unîre dîndu-le sfînte mæsuri
 Ði le pune ear' la calle dupæ vecîle scripturî.
 Într'ũæ noaũæ atmosferæ, ðe de'n veácurî cu noroc
50. Se desîræ depe crugul soarelui ðell plin de foc.
 Eatæ, cæ ræsar pe roata pæmîntului întocmit
 Ca de'n morþî la învîere, popoaræ, ðe-aũ fost perit.
 Eatæ marea Ði uscatul staũ însîmîrîle lor,
 Deðcîse pe'ntru vîcæþîa fæpturîlor tuturor. —
55. Apele pædîndu-Ði cursul n'aũ sæ se 'ntoarce næpoi,
 Ca sæ batæ færæ milæ cu îsvoaræle ræsboiũ.
 Neðî muntîi tîn vîrfurî nalte, sæ-Ði surpe stîncæle 'n væi.
 Peste munca Ði sudoarea læcûitorîlor sæi.
 Toate pin' acuma cite nu se puteá pre pæmînt
60. Eðînd astæ-dî la ivealæ pot sæ aîbæ credîæmînt.
 Aũ trecut, se vede, vremea, cînd erá plugul pe mæri
 La uscat coræbîerî n'aveá frîcæ de 'nnecæri

- Aũ trecut si-acelle dille, spařma nopřii cind umblá
 Dřia mare la luminá sãrã a se ruřiná.
65. Astã-dři pãstoriul se culcã sãrã fricã lingã oi,
 Si cu sũerul la gurã uřtã grija de nevoi.
 Će-a sã dic' acum pãscariul, cind řn prutul ĉell curat
 Nu-ř va prinde mreaja vũlturř si dihãniř de sburat;
 Će-a sã dicã vinãtoriul cind řn loc de turturãř
- 7'. Vãdřind carã-sř cimp si codru n'a puřcã dřodřii si smãř,
 Mirã-se-va ři plugariul, cind vara la sãcãriřiũ
 Vor sta spiãe 'n aurile pe mãrãcãřuni si scãriřiũ.
 Dumnedãule de unde peste niřcã řiãri ařiã
 Se rãvarsã cu undare ařcãptatã mila ta ?
75. Se rãvarsã si ne ařã řnecãři řn lãcrãmãri
 Ca copiii sãrã mãcã cãřind urme de cãrãri.
 Lãřind urma pãrinteascã Moldoveannul amãgřit
 Aũ řntrat řn cãři strãine si de-atunci aũ rãtãcit.
 Cãřile erã 'nverdite, pe unde ĉei veci cãlcã
80. ři 'n pãmĩntul ĉell de astã-dři nu-ř cunoařcã casa sa.
 Aũ tunat la meadřã-noapte ři sãgãata aũ sburat
 Spãrgřnd cãřãři řntãrite peste muntř aũ fulgerat.
 Spunãři, muntřilor, voi toate, si vãř care v'ãř descãř
 Spãřimĩntate dincãřtea trãřnetului ĉell trimis,
85. Acolo nãřters rãmĩne řingele-atãřor bãrbãři
 Cu carele ři noi astã-dři ne vedem rãscumpãrãři.
 řmpãrate prea mãřite nu-ř řntoãrãcã řãřia ta
 Dela neãmul, care gřurã, ĉã řn veã nu va uřtã
 Fãptele milostivirii, ĉe reversã numelũ sãũ
90. Cu nãřpusã řndurare de'n slava tronului tãũ.
 Cu lãcrãmãři udãřm řiãřina pãmĩntului dobindřt,
 Će-l vedem de 'mpãrãřeascã pãvãdřã astã-dři umbřit.
 Cu lãcrãmãři de multãřmire urma řa o sãrutãř,
 La icoana fãřřei tãlle de'n inimã noi sãřtãř.
95. Cu gurile amorřite-a glãsuř nu 'ndrãsnese,
 ři ĉã poate beata limbã cu tot grařul omeneř!
 Cind řnima leřinatã dup' ařãřea nedreptãři
 Se despãcã de durere la a tãlle bunãřãři?
 Fost'aũ cind odřhniãřã un árbore odrãřlit
100. Pus de minã strãbunãřcã řndelung řimp ne-aũ umbřit,
 Ūã sãbãř ĉercuřtã, ĉe nu-ř trebuřã tãřmãcãř
 Dãcã cind la cules rodul, ea dãřimãř pe copãcãř,
 Dupã multãř pustãřre si brařãřul ei spãřiat
 Agřungřnd pãřã aicãř; aũ venit si ř'aũ tãřiat:
105. L'aũ tãřiat si 'n putrejune de-ãrme astã-dři pe'ntru toři,
 Ćell ĉe aveã sã umbřãřcãř pe copãř si strãnepoři,

- Ah! a-l scoate la 'nviere cu lăcrimi de se putea:
 De atunci și pin' acuma, de câte ori înfloriă!
 Că pot lăcrămi și suspine când de mult s'au prorocit,
110. Că ell numa în gradină de virtute îngrădit,
 Cu munca ta, Moldovanne și sudoarea 'n rourat
 Va puté ajunĝe eară la floarea ăe aū picat,
 Aiciă dar' trebușee minte numai și bərbat
 Cind în mîncă, și unealta și grădina i s'au dat.
115. Căcēi seumpa sāmintă: înecă la adinc în rədəcīnī
 Šiede-ascunsă și așceptă să se cūrălte de spinī,
 De dudău, de buruene, de scaiul nepriincios,
 Ca așiă răsărind eară, să dea și frupt și folos.
 Dar' cu timpul ăell de astă-dī pin' atunci și tot-așiă,
120. Pătriotule iubite, ăe mai putem așceptă,
 Cind așă păsere rară, ăe-aū vestit după senin
 Oare-cind seăparea lumī cu ūă frundă de măslin
 La noi înecă pin' acuma într'un veac mai prefăcut
 De potopul altor rēlle, să străbată n'au putut;
125. Și-ūă corăbie, ăe poate fără cirmă, cind pe mări
 Aū rēmas după furtună părăsita: la 'ntimplări?
 ăelle mēguri viforoase fumegind tot ploae ăer,
 Și ingină cū-a lor nēguri mersul norilor pe ăeriū,
 Cind ell vrē să se răsune, ei să 'ntore în sus și 'n jos
130. Nor pe nor tot se rădică ear' de ear' mai spărios
 Și 'n a lor învăluire ea bəlăuri înleștăi.
 Mī de spaime și năluce fac ocilor intristăi.
 Astă-dī cind aiurea toate de'n pămīnt pīnă la ăeriū
 Se mărese în armonica luminătoarielor sferi,
135. Astă-dī cind lumea ăea lină într'ūă păce ăe-aū încins
 Cu alle salle tari brație popoară ăe s'au fost stins.
 Noi sintem cariū cu altă lume nu ne mai vedem
 Și la ori și ăe seăpare dumeri nu ne putem;
 Neci căldură, nici răceală vre ūă dată mai simțim
140. Avind firile luate, de ăe mērgem, amorțim;
 Tinde! tinde milostive putērnice mīna ta
 În noiannul fără mărĝini să perim, nu ne lăsă!
 Tinde mīna, și ne scoate la limannul arătat
 Cu ăea beată luntrisoară, ăe de văruri s'au sfărmat.
145. Căcēi de'n așiă haos, numai virtutea brațului tău,
 Sprijinită de puterea unui sīngur dumnedău,
 Atunci mīntui ne poate, cind cu traul ticăit
 Vom desbrăcă și vōsmintul veacului nepocăit.

§. 154.

Ĝeogræflea ĉintirĉimuluĉ.

(In memōria ræpæusatuluĉ scolarĉuĉ Stefann Ŝiendrea de'n ĝimnasiul
Væsiliann de'n Iaŝi.)

Este 'n dĉiona subsolaræ, ũæ pæĉinica, micæ tiaræ
Aproape de tiærmul lumĉi plecætoarie cætræ saræ,
Unde-apoĉ se hotærésce cu ũæ mare 'mpærætie
Pin' acum necunoscutæ la pærĉi de ĝeogræfie.
Oamenilor de aicĉia, nũmærel pũrurea creŝce
Neci mai moare ĉine-ũæ-data aicĉi se 'n cætæliennesce
Icĉi se poate 'n astæ tiaræ se 'ntind locuri ĉnverдите
Pe'ntre væi ŝi dealuri nalte, cu prodũpturi felĉurite
ĉntre care colonistul, færa cæ-va se lucrædie
Cu toatæ casa sa poate ori cĉind bine sæ s'asĉedĉie;
Ear' åorul rece, ũmed in asĉia tiaræ stræinæ
Træge vĉinuri, cæ cu jale, acum ĝem, acum suspinæ.
Roũa cæriuluĉ aicĉia cade 'n picuri mestecate
Cu amaræ lærcæmare de'n durerĉi nevindecate.
Multe rōduri puse-aicĉia pe'ntre dealuri ŝi vælcelle,
Mai tĉrdĉiu, aũ mai de vreme, sporesc toatæ afar' de rellæ.
Minunali sĉnt aceŝti pæĉinici dup' a lor locituræ:
Toĉi sĉnt muĉi, adese ĉnsæ li-s' aude ŝi-a lor guræ.
Nu dĉidesc, ca noi, politĉi, in ũæ strĉintæ vĉedĉunĉie
Fiæ-cære locuesce færa dare de cirĉie;
De vĉĉini, de frati, de mumæ ŝi de toatæ doru-ĉi trece
Pe'n prejurul caseĉi salle, earna-ĉi cald ŝi vara-ĉi rece.

Obŝerbæĉiune. Cum se vede, V. Fæbiann n'aũ isprœvit aceastæ poemæ;
cu douæ dĉille ĉncæntea mortĉiĉi salle, aũ cærut ræpæusatul
autorĉuĉ aĉest vĉiers, ca sæ-l sœvĉrsĉieasæ, dĉicĉind:
„sæ sœvĉrsĉiesc descrierea loculuĉ, unde merg,” ŝi, de'n
nenorocire, nu s'aũ mai ĝæsĉit.

XXXI.

Væslilü Cirloavæ.

(Poet Rumîn, alle cæruia poesii în multe rînduri s'au vædiut în *Curierul rumînesc*; s'a næscut în anul 1809 și ajungînd în vîrstæ de 17 anni a început a-și desvoltá tælîntul sæu poétic pre'n poeme mici, dar' pline de foc. În vîrstæ de 18 anni a fæcut poema intitulatæ: „*pæstorilü întristat*“; la 19 anni: „*ruinele Tirgoviscii*“, *ræsînetul unui flüer*“, „*rugæciunca*“ și altele; la 21 anni: „*marsilü Rumînilor*“; „*Ero si Leandru*“ și a început træducæciunea vestitei trægedii: „*Diaira*“, de'n care a luerat numai un act; la vîrstæ de 22 anni a intrat în rîndurile oştirilor pæmintesçi, unde cu mare pægubæ a patriei și a literæturei rumînesçi a murit dupæ uæ boalæ de 14 dille. Originea și cræsçerea æcestui tîner a fost mai mult de'n Tirgovisçe.)

Ioan Eliade.

§. 155.

Pæstorilü întristat.

1. Un pæstorilü tîner, frumos le fatiæ,
Plin de 'ntristare, cu viers duîos,
Cintá de'n flüer jos pe verdeatiæ
Subt umbræ deasæ, de pom stufos.
2. De multe viersuri, spuse cu jalle
Uimite toate, sta împrejur.
Riul oprisæ apa de'n calle,
Vintul tæcuse, de'n lin murmur.
3. Cit colo turme, de oi frumoase
Se ræspîndise, pre'n livediui.
Si, ascultîndu-l, earba uitase,
Petrunse toate, de dorul lui.
4. Cinele numai, mai cu durere,
Stînd lingæ dînsul cætá în jos,
Si ca s'aducæ lui mingæiare,
Glas cite-üæ date, scoteá duîos.

5. Eeo, cō dīače de om departe
Îl audise, din loc ascuns,
Și cu suspinuri, de greutate
La toatæ vorba îi da ræspuns.
6. Viū lîngæ dînsul pætruns de milæ
Și cu blîndeție, îl întrebaîu:
„Tinere! spune-mi! nu-îi fîæ silæ;
Cē foc, cē cinuri, cē gînduri ai?”
7. Vîcaîia voastræ necădîuri nare
E simplæ, lînæ, fæcæ dureri;
Și 'n toatæ lumea, niçi ūæ suflare,
Ca voi, nu gustæ, multe plæceri.
8. Voie nætura, væ este datæ,
Cîmpii și codrii voie dîmbesc.
Vînturi și riuri voie v'arata,
Cum curg de dulce, cum ræcoresc.
9. Soarele înææ voie, rævarsæ,
Lumina dulce tot cu senin;
Și cîriul earæ-și darul își vașsæ,
Spre fericire, voie deplin.”
10. Ell cu suspinuri, atunei ræspunse:
„Frate! se poate vr'un muritoriu,
„Veri cînd sæ n'aibæ dureri ascunse
„Fîæ pe scăun, fîæ pæstoriu?”
11. „Ori cē finîæ, supusæ dîače
„Supt pătîmi grelle, mult mai puîn;
„Soartea nu lasæ, pe om în paçe
„Cu mulțumire a fi deplin.
12. „Precum nu 'nçeatæ, de vînt suflærea
„Niçi pintre crînguri, niçi pe cîmpii;
„Așîa nu 'nçeatæ, niçi turburarea
„De multe pătîmi pîntre cîi vii.
13. „Adevær, vîntæ, cîinste, putere,
„Seau bogătie eü nu voiesc;
„Açesteæ toate, drept ūæ pæreræ —
„Drept nælucire, le socotesc.
14. „Dar' mai putérnic, greü a spune
„Ori cē simlîre, simlîu pe amor.
„Ast isvor dulce, de 'ntristæcîiune
„Lesne aprînde, foc tuturor.

15. „Iubesc fierbinte, ūæ pæstoriiæ,
 „Cu cip prea dulcē, prea drægalašii
 „Pe'ntru ea numai simiū neputiniiæ,
 „Pe'ntru ea numai sînt pætimašii.
16. „De lingæ mine, ea cînd lipsešcē
 „Nætura n'are nimic frumos,
 „Súftetul tare mi se mæhnešcē;
 „Orî ěe privire mi-i de prisos.
17. „Ši drept aĉeca, ūæ tinguire
 „Fac sæ ræsunæ, fluerul mieū,
 „Lesînd šî turma, in pæræsire
 „Værsînd šî lăcrimî, de'n oci mercū!”

§. 156.

Însærvareæ.

1. Pe cînd abiá se vede a soarelui luminæ
 În virful unui munte, pe fruntea unui nor:
 Ši dîefirul începe mai tare de suspînæ
 Pe 'n frundie, pe cîmpie ěeva-šî mai tærisior.
2. Pe-ăcēá plæcutæ vreme, in astæ tristæ valle,
 De sgómot mai dæluturi in tot de-a una viū
 Pe muĉea ěea mai naltæ de mæ asiedii cu jalle
 Singurætælii inææ potrĉcere de liū.
3. Întore a mea vedere in urmæ, inæinte,
 În dreapta seaū in stînga, cînd sus cînd earæ-šî jos;
 Ši-orî unde priviri multe a desfætá fierbinte
 Ši inimæ šî súflet gæsese mai cu prisos.
4. Cînd ūæ cîmpie plinæ de earbæ mi s'aratæ,
 Pe care oštennešcē vederea alergînd,
 Ši a cæria verdeatîæ de flori împestrîiatæ
 Se 'ntúneccæ cu noaptea pe car' inæintînd.
5. Cînd ūæ dumbravæ deasæ, cu frunte prea mærealiæ
 Încoroneatîæ cîmpul s'arate mai frumos;
 Ši ne'nĉetat de'n sinu-i rævarsæ cu dulceatîæ
 Pe-a cîmpului verdeatîæ un vînt mai recoros.
6. Pe de ūæ parte earæ-šî ūæ gîrlæ šierpuešcē,
 Ši 'ntocmai ca ūæ pîndiæ se vede albæ jos,
 Će ni se pare inææ in vînt cæ fillæšcē
 Mîscîndu-se de pietre tæladiiul albicioş.

7. Cu  e pl cere  nc  s'aude de departe
Un glas de p stori ce, un fluier de p storiu ;
 e depe c mp eu turma se tra e la  ce parte
 i las , c nd se eule , pe cine p ditori .
8. Dar' mai aproape-ai ia s'aude  ce murmură
De riu s e fia oare,  e cur e nev diut ?
Pe ling e ell c nd tre e p storiul nu se 'ndură
De-un pas s e- i dep rtedie audiul un minut.
9. Cit colo filomila de multă 'nrist ciune
Ascuns  in stof eint  cu glas p trundi tori 
 e pri'n eco se du e  i alora de spune
 e pieptul, de-unde ese, hr nes e mare dor.
10. Del turi  i d c rui ascult  cu pl cere,
 i pin'tre foi se plimbă ca umbra de u ior ;
Ell numai cite- ce dat , rug ndu-se  i  ere
Ca cintecu-  se  i e  eva- i mai mul ior.
11. Pe- ce  singurătate,  e oeiul sus prive e,
C nd radielle de soare n tura st pinesce :
 ndat   e  i umbra de noapte se ive e,
Gr medile de stelle  ncep de strălucesc.
12.  n et,  n et  i luna vrem lnic  st pin 
Se urcă 'n orid on c mpule albind ;
 i plină de t cere c' ce frunte mai blajină
 i caut  de calle vederea mulțămind.
13. Acum  i somnul vine u ior de odihnes e
 n br tiurile salle pe-ori care muritori  :
Fiintia milostivă de sus  i porun es e
P mintului s e fia  n ve i m ng i tori .
14. De multă nemiscare,  e fa e peste toate
Vederea împrejuru-  se 'ntoar e cu fiori,
P mintul în somn dulce un  emet par' că scoate
 i  eriul ni-s'arată acum mai cu răcori.
15. Dar' astui s flet j lnic, lipsit de m ng iare
Odihn , mul  mire nu- i po i  g si de loc
Veri unde veseliea de'n  nim   i p ere
 i de  ceea umbl  fugari  de'n loc în loc.
16.  e caut , nu  cie, dar' simte c  lipse e
Fiin a, care poate s e-l fa e fericit ;
 i neput nd găsi-o în vreme,  e-o dore e,
Subt n gura m hnirii mai mult s'ar rătăci.

17. Întocmai ca ūæ luntre, cæ slóbod de pe mare
Nu poate de furtunæ a mai gæsí pæmînt,
Cæ n'are neçî sperinîcæ, cæ poate de 'ntîmplare
Cu vreme s'o arunçe la mǎrgine vr'un vînt. —

§. 157.

Uæ noapte pe ruinele Tîrgovişcîi.

1. Soarele dupæ deålurî mai strælucescæ înæ;
Radiele-î rubinoase vestese æll lui apus,
Şi seara pînditoarîcæ subt ficæ care stînceæ
Cu 'nçet' şî 'ntinde umbra cutedîcætoarîcæ 'n sus.
2. Muntele all sæū crésçet şî-nalîcæ şî priveşce
Linul cobor all dîlleî, tǎinicul ei sînîit,
Şi radîa cea de'n urmæ fruntea lui isbeşce,
Cæ mindræ îne falîcæ cu çerîul çell roşit.
3. Vîntul de saræ suflæ şî frundîa 'nfioreadîcæ;
Roaşa seninul varsæ verdealîa re'nvîind;
Deålurile 'ncununæ, cîmpîea 'ncoruneadîcæ
Şi riul pe-a lui calle şioptesce şîærpuind.
4. Pe-a dealului sprînceannæ, pe fruntea-î cea ripoasæ
Çetæltue vecie, locaştu religîos,
Pæstreadîcæ suveniræ de-ūæ noapte sîngeroasæ
Cæ mult s'asæmenea dîcæ cu sinu-mî çell noptos.
5. Asfelîu într'all mieū sūflet se 'nalî 'a mea credinîcæ,
Pe-a pátemîlor ripe ca monumînt s'a pus,
Şî-mî îne şîovæinda, elætita mea finîcæ
L'a vicîie-mî vîforoase prea linişcit apus.
6. Soarele-acum sfinîiesce, şî noaptea næintæadîcæ,
Cu 'nçetu-şî cîrmuesce carul çell aburos;
Mîi de luminî în preajmæ-î, pe frunte-î scînteeadîcæ,
Şî acuma îşi întinde vælul de abanos.
7. Oci-mî în mærmurire se uîtcæ la vecie,
De'n steå în steå se primblæ, în orî cæ steå cînstese;
Sūfletu-mî s'aripeadîcæ şî sboara în tærie
Se scaldæ în lumina eterului çeresc.
8. De-acolo se întoarçe şî 'n sinu-mî se aşıadîcæ —
Tæçere, întunérec în gîiurul mieū domnese!
Nætura toatæ doarme, finîia-mî privegiadîcæ
De-asupra pe ruine mormîntul stræmoşiesc.

9. Un rece vînt se simte c'a moriî răsuffare,
Pe piatra cea 'nverdită sîueră trecătorî;
Ca vialia se rævarsă ūe mută 'nfiore;
Pustiul se însulfă de-un duh încîntătorî.
10. Tot este viû în gîuru-mî: frundă pe dîd şioptesce
Earba pe muşciû întrebă: *aicî cine m'a pus?*
Dîdul ca ūe fantomă de-asupră-mî se lătieşce;
Ca uricaşîu la spate-mî turnul se nalîe 'n sus.
11. La locul lor staû toate, ca moartea neclintite,
Gata să năvlească; umbrele mă 'neongîur
Tree şî retree, se prîmblă asupră-mî pironite;
Păseri de noapte, coabe fillîe împrejur. —
12. Eû n'am venit, o umbre! să lûrbur păcea voastră;
Fiinţia-mî rătăcită aleargă între voi;
Este şî-a mea odihnă sâlăşluirea voastră:
Eû sînt însu-mî ūe umbră împinsă de nevoi.
13. Sînt de all vostru singe, braţu-mî nu se arceadîe,
De-acea armă mærită, ce voi aî minuit;
Musa-mî a voastre fapte la umbră cæretedîe,
Şî-a voastră pomennire peanna-mî a consîntit.
14. Eû cînt în mîedîul nopţii a voastre biruinte;
Eû pe pæmintul vostru lăure împleteşce;
Isbîndî, fapte viteşce, răsboînişce dorinşce
Recomîndedîu eû lumî, l'ai vostri şî vesteshce.
15. Cîmpîea îmi arată mæritele răsboi
Şî cite biruinte pe dealuri s'au særbat;
Rîul în treacăt spune, ca cît singe şiroaie
În vremile trecute unda-i a purpurat.
16. Aci îmi staû de falişce eroii Ruminiei
De'n Cîmpul lung, de'n Argeşîu, de'n Iaşi, de'n Bucureşci,
Dela *Træniann* şî *Negru*, martiri ai vitejiei
Pînă la împilarea trufiei străbuneshce.
17. Iei glasul: „*Radul Negru*“ peste Cærpali ræsuncă;
Viteadîu-şî pune tronul în locul străbuneshce;
Ori ce Rumin în gîuru-i supl steagu-i se aduncă
Şî-şî apære pæmintul cu braţîu, duh rumînesc.
18. În capul unei armî *Mircea* viteadîu ræneseshce,
Însulfă bærbătiea Ruminilor soldaţi;
A lui *Murat* trufie învingătorî smereşce,
Şî locul este liber de'n Istru la Cærpai.

19. Bælcannul pinæ 'n poale vædiū pe fiii luneī
 Bætuli, gonili, nemérnici, scæpare a cætá;
 Dúnærea este mártur de preiul all cununei
 Će fiii Ruminiei sēiuræ a luá.
20. De-aci vædiū în Moldova toatæ slava Ruminæ
 A re'nviá subt Stefann, si ai vecimii anni
 Earæ-si a se întoarē; a vitejiei hrannæ
 Subt ell inbærbæteadiæ a 'nvinge pe tiranni.
21. Pe-a Neamīului cētate, eū vædiū ūæ eroineæ?
 Moldoveannæ în toate, Spærtannæ l'all sæū dor,
 Ćertind nemerniciea la Moldovann stræineæ,
 Dicindu-i: „ca sæ moaræ, ori viiæ 'nvingator“.
22. Aci Mihaiū cēll Mare deſceaptæ hærbatæia;
 Steáurile destinse slóbode fillieſe
 Subt dinſele ell cīamæ pe toatæ Ruminia,
 Si trimbiiia ræsonæ; vitejii se 'nmultieſe.
23. Budieſcii comindeadiæ: — Tætarilor e spaimæ;
 Hannul l'alor piētoare muſcæ itærina jos
 Cælofireseul arde de-a lor viteadiæ faimæ,
 Si braiul lui inpunnæ fierul si mai vinos.
24. De glasul cēll ræsbóinic, altariul se despice;
 De'n sinu-i vitejica e foc mistuitoriu,
 Færcasiū într'insul arde, sfint crucea se rædicæ;
 E comindant de arme, pæstoriū ræsbunætoriū.
25. Paſia cu barba lungæ spre fugæ comindeadiæ;
 Ferosul Manaf pierde ori cē curaj hærbær;
 Arabul, beat de singe, în lanii acum turbeadiæ;
 E plin cīmpul hætaii de eruntul læniēear.
26. Dúnærea e mormintul táberii musulmanne
 Crucea în triumf sboaræ; si Crest e ræsbunat;
 Ruminul este spaima trufiei otomanne:
 Ćell hotærit la cruce în veçi a triumfat.
27. Preste Cærpaī acuma vulturul rumin sboaræ;
 De-aciæa spre Moldova iſi ia fãlnicul sbor:
 Doūæ cãpete are cu patru ocī mæsoaræ,
 În toatæ Ruminia acum porunçitoriu.
28. O diduri! ræmæſiſiæ de'n slava stræbuneascæ,
 O turn! de unde ocīul de mii de ori vædiū,
 Biruintia sæ sboare pe-oſtirea rumineascæ! —
 În muta voastræ ſioaptæ cite-mi vorbiū acú!

- Musciul acesta verde, ce vremea-l grămădește.
29. Aste érburi sãlbãteci, ce în pustiuri creșe,
La înima gemîndã sînt lãure, ce creșce,
Deșceaptã bãrbãțiea; de'n ocî robii vorbese.
30. Vitejilor rãsbõinicî! frundia cînd vã suspinã
Și cînd astupat gême vîntul pre'n boltiturî,
Este all vostru nume, ce ca ùã undã linã
Mûrmuie, se strecoarã pre'n aste crãpãturî.
.....
31. Dar' ce glas îtrerupe astã tãcere sintã!
E glasul cucuiai, ce plînge all sãu dor. —
Asta este poetul? pe all vostru mormînt cîntã
Ac'est fiú all pustiei? . . . O glas prea cobitor!
32. Ce-mî spui de-a noastrã soarte? vãcutul ce nu-î tãce? —
Ca ce fel de restrîșce? ca ce fel de nevoi?
Corbul nu este vultur? ce nu mã lasi în pace;
Plîngi numai pe'ntru tine, nu plînge pe'ntru noi.
.....
33. Fãtãla presîmtire acum mã pãrãsesce;
Dar' vai! eú, ca si tine, sînt slab neputincios;
Glasu-mi nu 'mbãrbãteadîã; poate si ell cobeșce;
Sãu plînge slava veciã si plînge dureros. —
34. Si! — Clópotul s'aude! — E ceasul dupã urmã? —
Îngerul pocãinției cu ast de aramã glas
Ciamã la rugãciune pe rãtãcita turmã.
Nãtura se deșceaptã; visurile mã las.
35. Roșiesce rãscãritul; muntele rubineadîã;
Înginat pe'ntrã áburi dealurile verdiesc;
Riul adapã cîmpul, ce roúã însmãlteadîã;
Rãcoarea dã vieatîã, si stellele albesc.
36. Turme, cai, dobitoãce la apã se coboarã;
Clópotu bat, se scútur, cù-all dimineții svon;
La vijãitul morii undele se 'nfãșioarã,
Descis e ocíul dílleí acum pe oridíon.

Tinoarea lepturariului.

I. Hurul Cincellariul lui Drágošü, Domnul Moldáviei.

		faia
§. 1.	a) Întrudúcerea cróniceii lui Hurul	1
§. 2.	b) Începutul cróniceii lui Hurul. Stræmutæciunea legiunilor rumine de'n Dácia Træeannæ preste Dúcere	2
§. 3.	Reorgænnæciunea tãerii în republieæ dupæ trecerea legiunilor preste Dúcere	3
§. 4.	Împærticiunea tãerii si înarmarea ei. Deregætoriiile si rešiedinãiele civile	5
§. 5.	Deregætoriiile si rešiedinãiele militare	6
§. 6.	Gærnisonarea Cetætilor	7
§. 7.	Militanãii nóbililor sau cællarii	8
§. 8.	Fortificæciunea tãerii cu pælance	—
§. 9.	Alegæciunea deregætorilor (nobiletatea) si însemnele lor	9
§. 10.	Alegæciunea deregætorilor în dillele lui Arbure sau Hurul	10
§. 11.	Încursiunile si emigræciunile dupæ orgænnæciunea tãerii, si cum ai noštri erau cruãiați de hærbari	13
§. 12.	c) Orgænnæciunea tãerii muntennešci	14
§. 13.	d) Formarea împærcæliei Rumînilor de la muntele Em	15
§. 14.	Decædinãia împærcæliei Rumînilor de'n Mésiea	17
§. 15.	Starea Moldo-Rumîniei în alæturæciune cu imperiul Mesieann-Rumînilor	18
	e) Ræsbêlurile cu vecinii si starea Rumînilor de'n Trænsilvânia si Ungária	19
§. 16.	Persecuciunile Ungurilor. — Negrul Vodæ ese de'n Trænsilvânia în Gálicea. (Tiara-munteneascæ.)	—
§. 17.	Drágošü, si emigræciunea de la Marmátiea în Moldova	—
§. 18.	Drágošü si Mærmæcienniü alešii deregætori în republieæ	20

	faña
§. 19. <i>f)</i> Căusa răsboiului Ungurilor în cuntra Moldo-Rumini- lor fu ospitǎetatea, ce dădurǎ refuġitului Drăgoșiū cu ai săi	21
§. 20. <i>g)</i> All doile răsbell cu Ungurii. — Încursiunile Moldo-Ru- minilor în țǎrile neamice	23
§. 21. <i>h)</i> Năintăciunea în rang. Răsplătinția și triumful dat de pătrie ăellor bravi	25
<i>i)</i> Înființarea domniei în locul republicei	26
§. 22. Alăgerea lui Drăgoșiū de Domn ereditariū	—
§. 23. Domniea ereditară, și în cadū de stingerea fămiliiei drăgoșianne să se aleagă Domn de'n copiii veii	27
§. 24. Încieata croniciei lui Hurul	28
II. Patrevangeliul.	
§. 25. Testul sîntului evangeliū de la Măteiu, XVIII. 1—17.	29
III. Tileul evangelielor.	
§. 26. Dumineca a diecea după anul nou. Tile la testul evan- geliului dela Luca, XIII. 10—17	31
IV. Diaconul Coresi.	
§. 27. Dumineca a șapte-spră-diecea după rosălie. Tile la tes- tul evangeliului dela Luca. XII. 16—21	32
V. Silvestru (călăgăer de'n Ardeal).	
§. 28. Epistolea lui Paul apóstolul cətră Filimon	34
VI. Popa Ioann de'n Vinți (de'n Ardeal).	
§. 29. Învăliătura a patra, eind moare préutul înălept all bi- sericeii. — Rugăciune năinte de învăliătură	36
VII. Vərlaam Metropolitul Moldăviei.	
§. 30. Dumineca a XXX. după rosălie. Evangeliul dela Luca, IX. 57—62	37
VIII. Dositeiū Metropolitul Moldăviei.	
<i>a.</i> (De'n psaltirea în viersuri.)	
§. 31. Иса. 46	43
§. 32. „ 53	44
§. 33. „ 48	45
§. 34. „ 126	47
§. 35. „ 54	48
§. 36. „ 8	50
§. 37. „ 55	51

§. 60.	Ræsboiul lui Stefann Vodæ, cind s'a bætut cu Sultann Mehmet, împæratul turcesc, și cu Muntennii la Vallea albæ	82
§. 61.	Ræsboiul de la Rîmnic, cind s'a bætut Stefann Vodæ cu Tîcæpelușiü Vodæ în anul 6989 (1481) Juliü în 8. . .	84
§. 62.	Cînd a luat Baiadit Sultannul turcesc Ciliea și Cetatea albæ	85
§. 63.	Ræsboiul lui Stefann Vodæ cu Mælcocîü și cu Turcii la Cætlæbuga	86
§. 64.	Ræsboiul cind s'a bætut Stefann Vodæ cu Hroiol, pre Sî-retiü la Șcieea	—
§. 65.	Ræsboiul lui Stefann Vodæ, cind s'a bætut cu Albert craiul la codrul Cosminului, în anul 7005 (1497)	87
§. 66.	Întorsul craiului leșiæse, Albert, de la Succavæ	90
§. 67.	Āertarea cællor mari	92
§. 68.	De cåpetele cælle de frunte alle Leșilor, ce s'aü aflat periti	—
§. 69.	Cînd a prædat Stéfann Vodæ tiara leșiæscæ	93
§. 70.	Pe'ntru venirea Leșilor de all doile rînd în tiaræ	94
§. 71.	Împææciunea lui Stefann Vodæ cu craiul leșiæse	—
§. 72.	De moartea lui Albert, craiul leșiæse	95
§. 73.	Cum a luat Stefann Vodæ Pocütiea de la Leși	96

XII. Logofætul Miron Costin († 1692).

§. 74.	De neamul Moldovennilor, de'n ce tiaræ aü eșit stræbunii lor	98
§. 75.	Domniea lui Væsiliü Vodæ Lupul (Domnul Moldáviei) 1634—1653	103
§. 76.	Cînd aü trimis Væsiliü Vodæ pre fiul sæü Ioann Vodæ la Pașia de Silistra, sæ-l duceæ la Domniea țærii munteneșei	111
§. 77.	All doile rînd aü merș Væsiliü Vodæ cu oști asupra lui Mæteiü Vodæ pînæ la riul Práova	112
§. 78.	Pe'ntru Cædiaci, ce neam sînt, și pe'ntru Hmil, hætmannul lor, cite prædi aü fæcut	121

XIII. Logofætul Nicolaiü Costin († 1712).

§. 79.	Preiul și însæmnætatea istoriei	143
§. 80.	Domniea lui Dumitru Cantemir (1710—1711)	149

XIV. Ioann Neculce († 1743).

§. 81.	Domniea a treia a læi Dæka, Domnæa Moldáviei (1679—1684)	166
	Kæmilitatea Domniñiei læi Dæka Vodæ	170
	Мерехя læi Dæka Vodæ ла факциъръчънея Biennei къ Търпиі ла 1683	171

- §. 82. Къдереа лѣ Дѣка Водъ, ші оекнда дѣмнезѣеаскъ, пе-
нитъ асѣпра капѣлѣ лѣ ші алл Доамнеї сале пе'нтрѣ
фаптеле кѣмплѣтѣїї лор 175
- §. 83. Domniea lui Constăntin Cantemir, Domnul Moldăviei
(1685—1693) 183

XV. Nicolaïu Mustea.

- §. 84. Domniea I. a lui Nicolaïu Maurocordat, Domnul Moldovei
(1709—1710) 207
- §. 85. Domniea a II. a lui Nicolaïu Maurocordat Domnul Moldo-
veii (1712—1716) 212

XVI. Spătarul Ioann Canta.

- §. 86. Domniea lui Măteiu Gica, Domnul Moldăviei 1753—
1756) 222
- §. 87. Domniea a II. a lui Constăntin Racoviță, Domnul Moldo-
veii (1756—1757) —

XVII. Ioann Cogălniceanu.

- §. 88. Domniea lui Scărlat Gregoriu Gica, Domnul Moldăviei
(1757—1758) 224
- §. 89. Domniea a IV. a lui Grigoriu Alesandru Gica, Domnul
Moldoveii (1764—1766) 228

XVIII. Nenumitul.

- §. 90. Радѣ Водъ челл маре (1495—1508). Ачеста аѣ фѣ-
кѣт мѣпѣстѣреа де'н Деал, ші аѣ домнит ани 15. (Ап-
тѣмплареа пѣтриаркѣлѣ Ниѣон, кѣмат лл Рѣмѣнеа) 237

XIX. Radul Greceanu.

- §. 91. Domniea lui Constantin Băscăran (1654—1658) 241
- §. 92. Domniea lui Ștefan Vodă, Cantacuzeni (1678—
1688) 242
- §. 93. Сват пе'нтрѣ алѣдереа лѣ Константин Брѣнковеану
(1688—1714) 243

XX. Radul Popescu.

- §. 94. Domniea lui Ștefan Vodă Cantacuzeni, Domnul Рѣ-
мѣнеи (1714—1716) 245

XXI. Nenumitul Necrologist.

- §. 95. Cuvînt de îngropare, veciului Ștefan V. V. Domnul Mol-
dăviei (1457—1504), ъе s'ау numit Mare пе'нtru marile
vrednicii și vitejii alle salle 253

	fația
Partea întâia	255
„ a doua	261
„ a treia	266

XXII. Ioan Væcærescul.

§. 96. Ocupæciunea la țiaræ	271
§. 97. Ræsæritul soarelui	273
§. 98. Cæpella	275
§. 99. Svætuire și rugæciune	—
§. 100. Cîntec ruminese	277
§. 101. Adúceri aminte	—
§. 102. Pacea	278
§. 103. Simpæția	—
§. 104. Cununa lui Cîrloavæ	279
§. 105. Soartea în vieatæ	280
§. 106. Glasul lui Mihaiu Viteadiul	281
§. 107. Prieteșiugul	—
§. 108. Bacul	284
§. 109. Tipogræfia	287
§. 110. Peadiã rea	288
§. 111. Peadiã bunæ	292
§. 112. Tînerul	295
§. 113. Soartea rea	—
§. 114. Cælle patru virtuti	296
§. 115. La pæhar	—
§. 116. Floarea la 'ncisoare	297

XXIII. Demetriu Cæntemir, Domnul Moldovei
(1710—1711, anii vieției lui: 1673—1523—50.)

§. 117. Vecietatea Rumînilor de'n Dácia și nobiletatea seminției lor	299
--	-----

XXIV. Ioann Bærac.

§. 118. Cîntul II. de'n Argis și lleanna cu pærul de áur	316
--	-----

XXV. Pæris Mumuleannul.

§. 119. Plîngerea și tînguirea pátriei	332
§. 120. Blæstæm pe'ntru nelegiuirea lor	334
§. 121. Rugæciune pe'ntru a sa scæpare	337

XXVI. Petru Maïor (1753—1821).

§. 122. Ræsboaiete Romannilor cu Dácii încæinte de Træiann	343
§. 123. Ræsboiul cæll de'ntiũ all lui Træiann asupra Dacilor	345

	fația
§. 124. All doilea răsboiū all lui Træiann asupra Dacilor . . .	346
§. 125. Dăciea cu ocăjunea răsboiului Romannilor se desiertă cu totul de locuitori	347
§. 126. Întrarea Rumînilor în Dăciea spre a locui	350
§. 127. <i>Întimplările Rumînilor cëllor de'n Dăciea dupæ moartea lui Træiann. Sub împæratul Adriann (117—138) . . .</i>	—
§. 128. Sub împærații: Antonin Piiul (138—161) și Marc Aure- liul (161—180)	351
§. 129. Sub împærații: Comod (180—192), Septimiū Sæverul (193—211), Antonin Cærœcala (211—217), Mæcrin (217—219), Eliogæbal (219—221), Alesandru Sæverul (222—235)	352
§. 130. Sub Mæsimin (245—238), Gordiann III. (238—244), Filip (244—249), Deciū (249—251), Treboniann (251 —252), Emiliann (252—253), Væleriann (253—260), Gælienn (260—268), Clăudiū (268—270)	353
§. 131. Sub Aureliann (270—275)	354
§. 132. <i>Despre trêcerea Rumînilor de'n Dăciea sub Aureliann în Mésiea la anul 274. Autorii cëci veci, carii au scris de- spre trêcerea Rumînilor de'n Dăciea preste Duncere . .</i>	355
§. 133. Este lucru necredivær, ca în dillele lui Aureliann sæ fiæ esit toi Rumîni de'n Dăciea preste Duncere	356
§. 134. Partea cea mai mare a Rumînilor nu a esit de'n Dăciea pe timpul lui Aureliann	357
§. 135. Se respunde lui Engel	359
§. 136. Se adevereșce mai de parte, cæ partea cea mai mare a Rumînilor nu a esit de'n Dăciea preste Duncere	360
§. 137. Se socotesce credicemintul lui Flaviū Vopisc în treaba trêcerii Rumînilor de'n Dăciea preste Duncere	362
§. 138. Se mai cern încæ cuvintele lui Vopisc în căusa trêcerii Rumînilor de'n Dăciea preste Duncere	370
§. 139. Se socotesce si credicemintul lui Ruf si all lui Eutrôpiū în căusa trêcerii Rumînilor de'n Dăciea preste Duncere	371
§. 140. <i>Întimplările Rumînilor cëllor de'n Dăciea Træiannæ de'n dillele lui Aureliann pinæ la venirea Ungurilor în Pæn- nônia (274—894). Rumîni de'n Dăciea lui Træiann locuire cu Gotii (274—376)</i>	373
§. 141. Rumîni de'n Dăciea locuire împreunæ cu Unni (376— 455)	374
§. 142. Rumîni au træt în Dăciea împreunæ cu Gepidii de la (455—553)	378
§. 143. Rumîni au træt în Dăciea împreunæ cu Avarii de la (553—568)	—

	fația
§. 144. Rumîniî de sine, scœpatî de strœiniî, seaû Dácia liberœ de la (568—896)	379
§. 145. Rumîniî sî dupœ timpul lui Aureliann aû rœmas în Dácia neam deosebit, neamestecat cu alte seminiî	—
XXVII. Vœsliû Aron (cam pe la 1770—1822).	
§. 146. Cîntul I. de'n Pátima sî moartea Domnului Ies Crest	383
XXVIII. Dœniil Scœvinski.	
§. 147. Cœlœtoria la Bôrsec	397
§. 148. Democrit (dramœ)	402
XXIX. Antioc Cantemir.	
§. 149. Nobiletatea adevœrate sî cea falsœ	474
§. 150. Cœrœpteriale oamenilor	483
§. 151. Nemorœletatea	491
§. 152. Gœnniul omului sî propôsirea scœintielor (odœ)	504
XXX. Vœsiliu Fœbiann Bob (1794—1836—41 de annii).	
§. 153. Moldova la annul 1821	512
§. 154. Gœogrœfia cîntirimului	516
XXXI. Vœsiliu Cirloavœ (1809—1831).	
§. 155. Pœstoriul intristat	517
§. 156. Insœrarea	519
§. 156. Ūœ noapte pe ruinele Tirgovisœii	521